

GOVERNMENT OF INDIA

ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

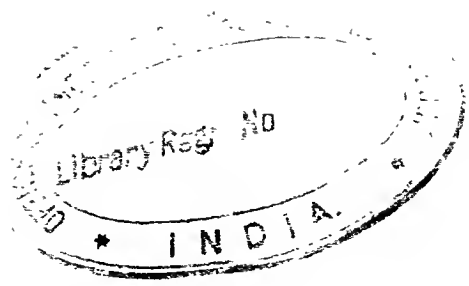
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 32081

CALL No. 891.05/V. B. G. K. W

D.G.A. 79

VERHANDELINGEN

VAN HET

BATAVIAASCH GENOOTSCHAP

VAN

KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

12351

891.05

V. B. G. K. W.

~~~~~  
DEEL LVII.  
~~~~~

Atad

BATAVIA.
ALBRECHT & Co.

'S HAGE.
M. NIJHOFF.

1909.

**CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.**

Acc. No. 32081 .....

Date.....24.7.57.....

Call No. 891.05 / V.B.G. K.W

CATALOGUS

DER

Maleische Handschriften

IN HET

Museum van het Bataviaasch Genootschap van
Kunsten en Wetenschappen

DOOR

Dr. Ph. S. VAN RONKEL.

**CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.**

Acc. No. .....32081.....

Date.....24.7.57.....

Call No......891.05/V.B.G.K.6.....

INLEIDING.

De in dezen Catalogus beschreven Maleische handschriften zijn eigendom van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, of door het Gouvernement van Nederlandsch-Indië ter bewaring aan het Genootschap afgestaan.

Van eenige der eerstgenoemde manuscripten is in 1871 door A. B. Cohen Stuart in het Achtste Vervolg op den Catalogus der Bibliotheek een inventaris gepubliceerd, welke de nummers 1—76 vermeldt; daarin worden slechts de titels opgegeven, en niet zonder voorbehoud, gelijk blijken kan uit de in den aanvang gegevene mededeeling: „aangaande het eerste gedeelte van den volgende Catalogus, de handschriften in meer beperkten zin behelzende, valt slechts in 't algemeen op te merken dat voor de nauwkeurigheid der inhoudsopgaven, als meerendeels op een vluchtig onderzoek van inlanders berustende, niet met zekerheid kan worden ingestaan.”

Vier jaren later, in 1875, heeft Mr. L. W. C. van den Berg in Bijlage B van het XIIIe deel der Notulen van het Bataviaasch Genootschap eene korte vermelding gepubliceerd van de nummers 77—81.

Tot de tweede rubriek der handschriften — de aan het Gouvernement toebehoorende — behooren de volgende collecties:

A. de in bijlage A van deel XIV der Notulen (1876) door Mr. L. W. C. van den Berg kortelijk vermelde verzameling van de Maleische handschriften (38 in getal), welke door Dr. A. B. Cohen Stuart was bijeengebracht en bij besluit van 22 Juni 1875, No. 32 door de Regeering als dusgenaamde loan-collection aan het Genootschap werd afgestaan.

In de noot op de eerste bladzijde van den inventaris wordt er de aandacht op gevestigd dat de identifieering der geschriften slechts eene voorloopige is, terwijl de verzekering wordt gegeven: „voor de juistheid der titels, inhouds-opgaven enz. van dezen inventaris, welke van het Departement van Onderwijs, »Eeredienst en Nijverheid is ontvangen, kan natuurlijk niet worden ingestaan. »De tijd om eenen wetenschappelijken Catalogus van de verzameling te maken »heeft mij tot nog toe ontbroken.”

II

B. de door H. von de Wall nagelaten collectie, welke bij besluit van 13 September 1873, No. 9 aan het Genootschap ter bewaring werd afgestaan en door Mr. L. W. C. van den Berg is geïnventariseerd in zijn „Verslag van eene verzameling Maleische, Arabische, Javaansche en andere Handschriften, door de Regeering van Nederlandsch-Indië aan het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen ter bewaring afgestaan, 1877”; de inhoudsopgaven van de manuscripten dezer zeer belangrijke verzameling zijn veelal te kort, en vele onjuistheden van deze beknopte beschrijving moesten verbeterd worden.

C. eenige „tot dusverre (1880) ter Algemeene Secretarie bewaarde Handschriften”, door Mr. L. W. C. van den Berg in bijlage II van Notulen XVIII beschreven; daaronder bevinden zich 17 Maleische, vermeld op de bladzijden VIII—XII. (de nos 116—132).

D. eenige door K. F. Holle verzamelde handschriften van weinig belang, over welker bewaargaving aan het Genootschap verslag is gedaan in de Notulen van 1900 (XXXVIII), October I, *d*, en 1901 (XXXIX) Maart, I. *c* en Augustus 1901, III. Deze handschriften dragen de nummers 262—278.

E. vier handschriften afkomstig van eene bende teungkoe's in Didöh in 1901 aangetroffen (de nos 281—284); zie Notulen 1901, 23 December, I. *d*, 3°.

F. drie handschriften (de nos 285—287) door Toeankoe Radja Keumala, zoon van wijlen Toeankoe Asém bij zijne vlucht naar de Gajölanden gedurende de vervolging door onze troepen te Tjalöng achtergelaten; zie Notulen 1901, 23 December, I. *d*, 2°.

G. de handschriften, nos 288—322, afkomstig uit Keumala. waarover men zie Notulen 1901, 23 December, I. *d*, 1°. en Bijlage VII.

H. vijf handschriften door den generaal-majoor, toen majoor, G. C. E. van Daalen overgezonden (de nos 323—327); zie Notulen 1902, Juni, I. 15° en Maart, II, 8°.

J. vijf handschriften (de nos 327—331) aangetroffen in de woning van Teungkoe di Babah Kroëng Ipöë (Boven-Seunagan) door eene maréchaussée-colonne in Augustus 1902; zie Notulen 1902, 20 October, II, *j*, 1°.

K. de nos 334—357 in 1903 aangetroffen in het Gajöland (Karang ampar), afkomstig van derwaarts uitgewekene Atjehsche wetgeleerden en hoofden; zie Notulen 1904, November, III, 2° en Bijlage XIII.

L. de nos 367—379 aangetroffen in Semelét (Gajöland) en Pameuë; zie Notulen 1904, December III. 2°. *a*. en Bijlage XIV.

M. de door wijlen Dr. J. L. A. Brandes verzamelde manuscripten, welke bij besluit van 14 Januari 1906, N°. 31 ter bewaring werden afgestaan; in

III

Bijlage I van Notulen XLIV. (1906) is eene lijst afgedrukt van de titels der handschriften, waaronder een zestigtal Maleische.

In dezen catalogus is de Collectie van Cohen Stuart aangeduid met Collectie C. St., die van Von de Wall met Collectie v. d. W. en die van Brandes met Collectie Br. Alle overige handschriften — zoowel die welke door aankoop of door schenking 's Genootschaps eigendom zijn, als de kleine, op zich zelf staande of tot grootere loan-collections behorende collecties welke ter bewaring zijn afgestaan — zijn aangeduid met Bat. Gen.; verwarring kan hierdoor niet ontstaan, daar bij elk handschrift, waarover iets betreffende herkomst of identiteit in de Notulen is medegedeeld, het betreffelijke deel der Notulen is vermeld, en buitendien hierboven reeds werd aangegeven welke nummers de in bewaring gegevene manuscripten aanduiden.

Bij elk daartoe in aanmerking komend geschrift, wordt verwezen naar de overeenkomende exemplaren in andere handschriftenverzamelingen. Die verzamelingen zijn:

Leiden, Universiteitsbibliotheek, beschreven in den catalogus van Dr. H. H. Juynboll, 1899.

Londen, East India House, beschreven door H. N. van der Tuuk, in het Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië, 1849. I, bl. 385 en volg.

Londen, Royal Asiatic Society, beschreven door H. N. van der Tuuk in de Bijdragen voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië, 3° volgrees, I, bl. 409—474.

Londen, Britsch Museum, ibid. 3° volgr. VI, bl. 96—101.

Cambridge, door mij beschreven ibid. 6° volgr. II, bl. 1—53.

's *Gravenhage*, Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned. Indië, door mij, ibid. 7 volgr. VI bl. 181—248.

Brussel, Bibliothèque Royale, door mij ibid. 7 volgr. VI, bl. 501—519.

Parijs, Bibliothèque Nationale, door A. Cabaton (zie Revue du Monde Musulman, vol V, num V, p. 108: „la Bibliothèque nationale possède environ 250 manuscrits malais dont nous venons d'achever le catalogue et qui sera bientôt imprimé.” ¹⁾

Naar de eenigermate verouderde opmerkingen en zeer beknopte aan-

---

1) Deze catalogus is nog niet verschenen, zoodat geene verwijzingen naar de Parijsche verzameling konden opgenomen worden.

Enkele der afdeelingen, met name die over de Oendang oendang, van de Papers on Malay Subjects, onder redactie van R. J. Wilkinson. Kuala Lumpur, zijn verschenen toen dit werk bijna was afgedrukt.

duidingen van den inhoud van verhalen in De Hollander's Handleiding tot de beoefening der Maleische taal- en letterkunde heb ik evenmin verwezen als naar de bij M. E. Jacquet, in diens Bibliothèque Malaye, Journal Asiatique 1832. voorkomende titelopgaven. de oude notities van J. Leyden in de Asiatic Researches, X, bl. 158—289 en de nog oudere titellijst achter Werndly's spraakleer van 1736.

Naar het werk van Dr. C. Snouck Hurgronje *De Aljehers* is niet bij elk daartoe mogelijkerwijze in aanmerking komend geschrift verwezen; eene verwijzing toch naar eene of andere bladzijde van deel II van dat merkwaardige boek is niet voldoende, daar telkenmale in genoemd deel belangrijke mededeelingen over Maleische werken en de Maleische litteratuur voorkomen, welke de lectuur van het geheele boek voor een ieder, die zich met de Maleische letterkunde bezig houdt, onmisbaar maken.

De taak van den bewerker van dezen catalogus is veelszins gemakkelijk gemaakt door de groote nauwkeurigheid en uitvoerigheid waarmede Dr. H. H. Juynboll de belangrijke Leidsche verzameling heeft beschreven; niet alleen komen in dit werk verwijzingen naar zijn boek talloze malen voor, maar ook werd dikwijls door mij met erkentelijkheid gebruik gemaakt van zijne inhoudsopgaven, welke mij meer dan eens van anders onvermijdelijken arbeid hebben vrijgesteld.

Over de inrichting van dezen catalogus behoeft niets nader aangeduid te worden, daar elders reeds van de eigenaardige moeilijkheid der verdeeling van de Maleische litteratuur in hoofdstukken door mij gewag werd gemaakt. (Bijdr. t. d. T. L. & V. K. v. N. I. 7° volgr. VI, bl 182). Of de opgegeven jaartallen volgens de Mohammedaansche of de Christelijke jaartelling zijn, blijkt van zelf, zoodat het onnoodig voorkwam overal H. of A. D. bij te voegen.

De transcriptie der Arabische woorden is naar eene systematische methode, voorzoover de typenvoorraad der drukkerij het gedoogde; die transcriptie is bij veel voorkomende eigennamen en bij in het Maleisch overgenomen, zeer dikwijls voorkomende Arabische woorden niet toegepast. Wanneer in Maleische teksten Arabische eigennamen op bijzondere wijze worden geschreven, en daarin regelmaat te ontdekken was, is die afwijkende schrijfwijze in de transcriptie gevolgd.

INHOUD.

A F D E E L I N G I.

V E R H A L E N.

Hikajat Séri Rama (I—VIII)	bl.	1
Sĕrat Kaṇḍa (VIII)	»	7
Hikajat Pandawa (IX)	»	12
„ Pandawa Pantja Kalima (X)	»	12
„ Pandawa Djaja (XI)	»	13
„ Pandawa Lima (XII)	»	14
„ Pandawa (XIII).	»	15
„ Darma Wangsa (XIV).	»	16
„ Pandawa Lĕboer (XV)	»	17
„ Angkawidjaja (XVI)	»	20
„ Maharadja Garĕbak Djagat (XVII)	»	20
Wajang Pandoe (XVIII).	»	22
Hikajat Gĕlaran Pandoe toeroenan Pandawa (XIX)	»	25
„ Ardjoena Mangoendjaja (XX)	»	27
Wajang Ardjoena (XXI).	»	28
Hikajat Poerasara (XXII)	»	29
Lakon Djaka Soekara (XXIII)	»	31
Hikajat Agoeng Sakti (XXIV)	»	32
Wajangverhalen (XXV)	»	33
Hikajat Tjikel Waneng Pati (XXVI—XXXVI <i>b.</i>)	»	33
„ Djaran Kinanti Asmarandana (XXXVII—XXXVIII)	»	42
„ Pandji Koeda Soemirang (XXXIX—XLI)	»	47
„ Anom Mataram (XLII).	»	51
„ Mesa Gimang (XLIII)	»	61
„ Mesa Oerip Pandji Djaja Lĕlana (XLIV)	»	66
„ Praboe Anom (XLV)	»	67
„ Naja Koesoema (XLVI—XLIX)	»	69
„ Djaran Sari dan Djaran Poernama (L)	»	72
„ Martalaja (LI)	»	74

VI

Hikajat Langlang Boeana (LII).	bl.	75
Boestân as-Salâtin (LIII—LVI).	»	76
Hikajat Kalilah dan Daminah (LVII—LXIV).	»	77
„ Bajan Boediman (LXV—LXX)	»	81
„ Bachtijâr (LXXI—LXXIII)	»	84
„ Ghoelâm (LXXIV—LXXVI)	»	86
Boenga Rampaj (LXXVII)	»	88
Bachtijâr- en andere verhalen (LXXVIII).	»	91
Hikajat Maharadja Boma (LXXIX—LXXXIII)	»	92
„ Indranata (LXXXIV—LXXXVIII)	»	95
„ Indrapoetra (LXXXIX—XC)	»	97
„ Dewa Mandoe (XCI—XCVI)	»	99
„ Koemala Baḡrajn (XCVII—XCVIII)	»	104
„ Bërma Sjahdân (XCIX—C)	»	106
„ Sjahi Mardân (CI—CVII)	»	109
„ Almad Moehammad (CVIII—CXIII).	»	112
„ Hang Toeah (CXIV—CXV)	»	119
„ Pelandoeck Djinaka (CXVI).	»	120
„ Soeltan Ibrâhim (CXVII—CXXII)	»	120
„ Radja Damsjik (CXXIII)	»	122
„ Moehammad Moekâbil (CXXIV)	»	123
„ Boeroeng Si bëharoe-bëharoe (CXXV)	»	124
„ Hasan Damsjik (CXXVI)	»	124
„ Abôe Noewâs (CXXVII—CXXIX)	»	125
„ Djauhar Manikam (CXXX—CXXXII).	»	127
Tâdj as-salâtin (CXXXIII—CXXXVI).	»	129
Hikajat Radja Boedak (CXXXVII—CXXXIX)	»	130
„ Si Miskin (CXL—CXLIV).	»	133
„ Nachoda Moeda (CXLV).	»	134
„ Maharadja Bikrama Sakti (CXLVI—CL)	»	135
„ Tawaddoed (CLI)	»	138
„ Malimôed (CLII)	»	139
„ Koerajsj (CLIII—CLIV)	»	139
„ Šjah Mandewa (CLV)	»	143
„ zonder naam (CLVI)	»	144
„ Samsoe Bahroen (CLVII)	»	145
„ Indra Walsoeki (CLVIII).	»	146
„ Indra Maulana (CLIX).	»	147

VII

Hikajat Sjahr al-Kamar (CLX).	bl. 148
„ Bikrama Tjindra (CLXI)	» 150
„ Dewa Mëngindra Laksana (CLXII)	» 151
„ Sjahroel Indra (CLXIII—CLXXI)	» 153
„ Djoeragan Djaja Indra (CLXXII).	» 159
„ Radja Tachir (CLXXIII)	» 161
„ Djajalangkara (CLXXIV)	» 162
Tjarita Radja Bërekoer (CLXXV)	» 162
Hikajat Tjindabaja (CLXXVI)	» 163
„ Indra Dewa (CLXXVII—CLXXVIII).	» 165
„ Radja Pëkar Mëdi (CLXXIX)	» 167
Palembangsche Verhalen (CLXXX).	» 171
Sariboe Dongeng (CLXXXI)	» 172
Kleine verhalen (CLXXXII).	» 173
Hikajat Nachoda cAsjik (CLXXXIII)	» 173
„ Marapati Emas dan Marapati Perak (CLXXXIV)	» 174
„ Dewa Mëngindra (CLXXXV—CLXXXVI)	» 176
„ Tjandra Hasan (CLXXXVII)	» 177
„ Masjhôed Hakik (CLXXXVIII—CLXXXIX).	» 177
„ Isma Jatim (CXC—CXCI)	» 178
„ Radja Kërang (CXCV—CXCVI)	» 179
„ Pantjalogam (CXCVI—CXCVIII).	» 182
Bapa Bilalang en Lëbe Malang (CXCIX).	» 185
Hikajat Radja Dëntadjaja dari nëgëri Sëntapoeri (C)	» 185
„ Darmah Tasijah (CCI—CCIV).	» 186
„ Rabi'ah (CCV)	» 187
„ Maharadja Djaja Asmara (CCVI)	» 187
„ Indra Laksana (CCVII)	» 190
„ Indra Bangsawan (CCVIII—CCXIII).	» 191
„ Soeltan Taboerat (CCXIV—CCXVII).	» 194
(Inhondsopgave daarvan)	» 196
„ Boedjangga Maharadja Indra Maharoepa (CCXVIII)	» 203
„ Indra Djaja Pahlawan (CCXIX)	» 205
„ Maharadja Moending Giri dan Panggoeng Karaton (CCXX)	» 209

A F D E E L I N G II.

MOHAMMEDAANSCHÉ LEGENDEN.

Anbija (CCXXI—CCXXVI).	bl. 212
------------------------	---------

VIII

Hikajat Joesoëf (CCXXVII).	bl. 216
„ Wašijjat Loekmân al-Hakîm (CCXXVIII)	» 216
„ Zakarija (CCXXIX—CCXXXI)	» 217
„ Radja Djoemdjoemah (CCXXXII—CCXXXVII)	» 218
„ Maharadja 'Ali (CCXXXVIII—CCXLI)	» 220
„ Nôer Moehammad (CCXLII—CCXLVIII).	» 222
„ Nabi (CCXLIX—CCL).	» 225
„ „ bërtjoekoer (CCLI—CCLVII)	» 226
„ „ mëngadjar 'Ali (CCLVIII—CCLIX)	» 228
„ „ „ anaknja Fatimah (CCLX—CCLXII)	» 228
„ „ Micrâdj (CCLXIII—CCLXX)	» 229
„ boelan bërbëlah (CCLXXI—CCLXXIII)	» 231
„ Iblis dan Nabi (CCLXXIV—CCLXXV)	» 232
„ Nabi dan orang miskin (CCLXXVI).	» 232
„ „ wafât (CCLXXVII—CCLXXX).	» 233
„ Radja Handak (CCLXXXI—CCXCI).	» 234
„ Fartana Islâm (CCXCII—CCXCIV)	» 237
„ Radja Chajbar (CCXCV—CCXCVII).	» 237
„ Pandita Râghib (CCIC)	» 239
„ Sariboe Masâil (CCC—CCCVII)	» 240
„ Samâ'oën (CCCVIII—CCCXI).	» 243
„ Tamîm ad-Dârî (CCCX—CCCXIII)	» 244
„ Abôe Samah (CCCXIV—CCCXIX)	» 247
„ Amir Hamzah (CCCXX—CCCXXII).	» 248
„ Moehammad Hanafijjah (CCCXXIII—CCCXXX)	» 250
„ 'Ali Kawin (CCCXXXI—CCCXXXII)	» 254
„ Fatimah bërkata kata dëngan pëdang 'Ali (CCCXXXIII)	» 254
Tjaritëra Taboet (CCCXXXIV).	» 255
Hikajat Iskandar Dzôe'l-Karnajn (CCCXXXV—CCCXXXVII)	» 255
„ Sajf Dzôe'l-Jazan (CCCXXXVIII—CCCXLI)	» 260

A F D E E L I N G III.

GESCHIEDENIS.

Hikajat Sjadjarah Malajoe (CCCXLII—CCCXLV)	bl. 268
„ Radja Bandjar dan Kotaringin (CCCXLVI—CCCLIII)	» 270
Sjadjarah radja radja Malajoe (CCCLIV)	» 274
Hikajat Nëgëri Djohor (CCCLV—CCCLVI)	» 275

IX

Hikajat Raden Alit (CCCLVII).	bl. 276
Sjadjarah Radja Radja Riouw (CCCLVIII—CCCLXII)	» 276
Riouwsche Contracten (CCCLXIII)	» 278
Aşal Radja Radja Sambas (CCCLXIV—CCCLXV)	» 279
Hikajat Atjèh (CCCLXVI)	» 279
Aşal Oesoel Bangkahoele (CCCLXVII—CCCLXVIII)	» 280
„ „ Toean Gadang Batipoe (CCCLXVIII *).	» 281
„ Toeroenan Radja Baros (CCCLXIX).	» 281
„ Radja Radja Palembang (CCCLXX).	» 281
Tjaritèra Asal Soeltan Atjèh (CCCLXXI).	» 282
Eerste Atjèh-expeditie (CCCLXXII)	» 282
Soerat Tjarita Goepèrnèment Wolanda pèràng nègèri Atjèh (CCCLXXIII).	» 282
Geschiedenis van Pasèmah (CCCLXXIV)	» 283
Aşal Djagat Pasoemah (CCCLXXV)	» 283
Geschiedenis van Tamboesi (CCCLXXVI—CCCLXXVII)	» 283
Salasilah Koetaj (CCCLXXVIII)	» 285
Sjadjarah ka'ada'an nègèri Bandoeng (CCCLXXIX)	» 285
Geschiedenis der Preanger (CCCLXXX)	» 285
„ van Blèdoeg, Ngembak en Djono (CCCLXXXI)	» 286
„ „ Java (CCCLXXXII)	» 286
Sadjarah Wangsagoprana Sagara Herang (CCCLXXXIII).	» 286
Schetsen over den Java-oorlog (CCCLXXXIV)	» 287
Tjarita Bandoeng Bondowoso di Prambanan (CCCLXXXV)	» 287
„ Praboe Anggalarang (CCCLXXXVI)	» 287
Kroniek der Molukken (CCCLXXXVII)	» 288
Hikajat Istamboel (CCCLXXXVIII)	» 288
Sjadjarah Nègèri Kèdah (CCCLXXXIX)	» 290
Hikajat Aşal Bangsa djinn dan dewa dewa (CCCLXC)	» 294

AFDEELING IV.

INLANDSCHE WET EN ADAT.

Risalah Hoekôem Kanôen (CCCXCI—CCCXCII)	bl. 296
Oendang Oendang Malaka (CCCXCIII).	» 297
Hoekôem Kanôen (CCCXCIV).	» 298
Oendang Oendang Tanah Datar (CCCXCV—CCCXCVI)	» 298
„ „ Kèdah (CCCXCVII).	» 299
„ „ Korintji (CCCXCVIII)	» 300

X

Oendang Oendang Koetaringin (CCCIC)	bl. 300
„ „ Palembang (CD—CDII)	» 301
„ „ Bolang Tengah (CDIII)	» 302
„ „ dan atoean Palembang (CDIV)	» 302
„ „ Djambi (CDV)	» 303
„ „ Lohok Tiga Laras (CDVI)	» 303
„ „ Simboer Tjahaja (CDVII)	» 303
Piagëm orang Pasoemah Lebar (CDVIII)	» 304
Oendang Oendang Pasoemah (CDIX)	» 304
Känöen Matan (CDX)	» 304
Oendang Oendang përbœatan datoek bësar dëhoeloe (CDXI)	» 305
„ „ Djohor (CDXII)	» 306
„ „ Malajoe (CDXIII)	» 307
„ „ Adat (CDXIV)	» 308
„ „ Moko Moko (CDXV)	» 308
Adat Radja Radja Malajoe (CDXVI)	» 309
„ Palembang (CDXVII—CDXVIII)	» 309
Larangan (CDXIX)	» 310
Përatoeran bambang dalam nëgëri Bangkahoeloe (CDXX)	» 310
Piagëm Djambi (CDXXI)	» 310
„ Indrapoera (CDXXII)	» 310

A F D E E L I N G V.

G E D I C H T E N.

Sjacir Ken Tamboehan (CDXXIII—CDXXIV)	bl. 312
„ Lalakon Mesa Koemitar (CDXXV)	» 313
„ Tjarita Wajang (CDXXVI)	» 314
„ Bidasari (CDXXVII)	» 315
„ Jatim Noestapa (CDXXVIII)	» 315
„ Damar Woelan (CDXXIX—CDXXX)	» 316
„ Silindoeng Dalima (CDXXXI—CDXXXIII)	» 318
„ Poetri cAkal (CDXXXIV)	» 320
„ cAbd al-moelôek (CDXXXV)	» 321
„ Soeltan Jahjâ (CDXXXVI—CDXXXVII)	» 322
„ Koembajat (CDXXXVIII)	» 324
„ Zoehrah (CDXXXIX—CDXLI)	» 326
„ Sidi Ibrâhîm (CDXLII)	» 329

Sjacir Kahr Masjhôer (CDXLIII)	bl. 330
„ Boedjang (CDXLIV)	» 331
„ Soengging (CDXLV)	» 332
„ Mâdi (CDXLVI)	» 333
„ Tâdj al-moelôek (CDXLVII)	» 334
„ Hikajat Radja Damsjik (CDXLVIII)	» 336
„ Mambang Djauhari (CDXLIX)	» 336
„ Soeltan Manşôer (CDL—CDLI)	» 337
„ Tjinta Birahi (CDLII)	» 339
„ ‘Abd as-sammân (CDLIII)	» 340
„ Sitti Dzawijjah (CDLIV—CDLVI)	» 340
„ Adham (CDLVII)	» 342
„ Radja Darma ‘Adil (CDLVIII—CDLIX)	» 343
„ Emoep (CDLX)	» 344
„ Inggris mēujërang Kota (CDLXI)	» 344
„ Perang Bandjarmasin (CDLXII)	» 345
„ „ Kaliwangoe (CDLXIII)	» 346
„ „ Muntinghe (CDLXIV—CDLXV)	» 347
„ Resident De Brauw (CDLXVI)	» 347
„ Schouw Santvoort (CDLXVII)	» 348
„ Soeltan Maḥmôed (CDLXVIII)	» 348
„ Perang Wangkang (CDLXIX)	» 348
„ Radja Siak (CDLXX)	» 349
„ Soeltan Maḥmôed di Lingga (CDLXXI)	» 349
„ Sinhor Costa (CDLXXII)	» 350
„ Singapoera dimakan api (CDLXXIII)	» 350
„ Përkawinan kapitan Tik Sing (CDLXXIV—CDLXXV)	» 350
„ Boeh boeahan (CDXXVI)	» 351
„ Koembang dan mēlati (CDLXXVII—CDLXXIX)	» 351
„ Koemkoema (CDLXXX)	» 352
„ Djintajoe (CDLXXXI)	» 352
„ Noeri (CDLXXXII—CDLXXXIII)	» 353
„ Pelandoeḱ Djinaka (CDLXXXIV)	» 354
„ Sang koepoe koepoe dëngan koembang dan balang (CDLXXXV)	» 354
„ Njamoeḱ dan Lalat (CDLXXXVI—CDLXXXVII)	» 354
„ Djohan (CDLXXXVIII)	» 355
„ Ponggok (CDLXXXIX)	» 355
„ Ikan Tëroeboek (CDXC—CDXCIII)	» 355

XII

Sjacir Pantoen Soeltan Badroeddin (CDXCIV)	bl. 356
„ Ampat Poeloeh Doea Malam (CDXCV)	„ 356
„ Patoet Dêlapan (CDXCVI).	„ 357
„ Sindiran I (CDXCVII—CDXCVIII)	„ 357
„ „ II (ID—D)	„ 358
Palembangsche Gedichten (DI)	„ 358
Sjacir Alif Ba Ta (DII—DIII)	„ 358
Goerindam Doea Belas (DIV)	„ 359
Pêrhimpoeenan pantoen pantoen Malajoe (DV)	„ 359
Sjacir Boeroeng (DVI—DVIII)	„ 360
Didactisch Gedicht (DIX)	„ 361
Lofliederen (DX)	„ 361
Sjacir Hadj (DXI—DXIII)	„ 361
„ Ma'rifah (DXIV)	„ 362
„ 'Alam Taşawwoer (DXV)	„ 362
„ Tacrif al-koerôef (DXVI)	„ 362
Sjacirs over mystiek en geloof (DXVII)	„ 362
Sjacir Kijâmah (DXVIII)	„ 363
„ Ôeşôel (DXIX)	„ 363
„ Ma'rifat aş-şalât (DXX)	„ 363
„ 'Ibârah (DXXI)	„ 364
„ Kawâid al-islâm (DXXII)	„ 364
Leerdicht (DXXIII)	„ 365
Sjacir Bajan Boediman (DXXIV—DXXV)	„ 365
„ Indjil (DXXVI)	„ 366

A F D E E L I N G VI.

ISLAM, STICHTELIJKE LECTUUR, EN RELIGIEUSE SUPERSTITIE.

Koer'an (DXXVII—DXXVIII)	bl. 367
Koer'ancommentaar (DXXIX—DXXXII)	„ 368
Ĉhâşşijât al-Koer'an (DXXXIII—DXXXIV)	„ 369
Doerr (ad-) an-nażim (DXXXV)	„ 370
Tadjwid e.a. (DXXXVI)	„ 370
Mir'at al-koerân fitaşbil ma'rifat at-tadjwid (DXXXVII—DXXXVIII)	„ 371
Tadjwid (DXXXIX—DXL)	„ 371
Raadgevingen omtrent Koerânreciet (DXLI)	„ 372

Tartīb chatm al-Koer'ân (DXLII)	bl. 372
Tanbīh al-ma'moen al-ghâfil bibajân ba'ḍ mâ lahoe min al-masâil (DXLIII)	» 372
Sabīl al-moehtadīn (DXLIV—DXLV)	» 373
Ghâjat aṭ-ṭoellâb (DXLVI)	» 374
Širâṭ al-moestaḳīm (DXLVII—DLV)	» 375
Kitâb al-djinâjât (DLVI)	» 377
Tanbīh al-ichwân fî 'sj-sjoerôeṭ wa'l-arkân (DLVII)	» 378
Iḍâḥ al-albâb limoerīd an-nikâḥ bi's-ṣawâb (CLVIII)	» 378
Bâb an-nikâḥ (DLIX)	» 379
Nazm djaubar al-ʿazīz fī ʿaḳd ankiḥah al-warâ al-wadjiz (DLX)	» 379
Nikâḥ (DLXI)	» 379
Mir'at aṭ-ṭoellâb fī tashīl maʿrifat al-aḥkâm asj-sjarʿijjah li mâlik al-wahhâb (DLXII—DLXIII)	» 380
Thamrat al-moehammadh dījâfah li'l- oemarâ wa'l- koebarâ li ahl al-maḥkamah (DLXIV)	» 380
Arkân al-Islâm e.a. (DLXV)	» 381
Erf- en Huwelijksrecht. (DLXVI)	» 381
Erfrecht (CLXVII)	» 382
Kitâb al-Farâīḍ (DLXVIII)	» 382
Minḥâdj al-ʿâbidīn ilâ djannah rabb al-ʿâlamīn (DLXIX)	» 382
Šijar as-sâlikīn ilâ ʿibâdah rabb al-ʿâbidīn (DLXX—DLXXI)	» 383
Kasf al-kirâm fī bajân an-nijjah ʿinda takbīrat al-iḥrâm (DLXXII—DLXXIII)	» 384
Kitâb Fikḥ (DLXXIV)	» 384
Ṭahârah en ṣalât (DLXXV)	» 385
Foerôe al-masâil wa oeṣôel al-wasâil (DLXXVI)	» 385
Moehtaṣar (DLXXVII)	» 386
Mohammadaansch Recht (DLXXVIII)	» 386
Risâlah (DLXXIX)	» 386
Djihâd e.a. (DLXXX)	» 386
Sëmbahjang-formules (DLXXXI)	» 387
Sëmbahjang (DLXXXII)	» 388
„ en Tahlil's (DLXXXIII)	» 388
„ (DLXXXIV)	» 388
Tanbīh al-ʿâmil fī taḥḳīḳ al-kalâm fī'l-nawâfil (DLXXXV)	» 388
Verhandelingen (DLXXXVI)	» 389
Fragmenten (DLXXXVII)	» 389
Aanteekeningen (DLXXXVIII)	» 389

Kitâb Fawâid (DLXXXIX—DXC)	bl. 389
Verhandelingen (DXCI)	» 390
Hoedjdjah bâlighah ‘alâ djamâ’at al-moechâsamah (DXCII)	» 391
Islâh al-hâl bi’talb al-hâlâl (DXCIII)	» 391
Manhadj al-istikâmah (DXCIV)	» 391
Ma‘rifat al-islâm wa’l-îmân (DXCV)	» 392
Moe‘âmalât (DXCVI)	» 392
Mawâ‘iz (DXCVII—DCXVIII)	» 392
‘Oeddat al-ḥiṣn al-ḥaṣîn min kalâm sajjid al-moersalîn (DIC)	» 393
Bidâjat al-moebtadî bi faḍl Allâh al-moeḥdî (DC—DCXIV)	» 394
Masâil al-moehtadî li-ichwân al-moebtadî (DCXV—DCXXIV)	» 397
Targhib al-‘âmilîn (DCXXV)	» 399
Toehfat ar-râghibîn fî bajân ḥaḳîkah imân al-moe’minîn (DCXXVI)	» 399
Zoehrat al-moerîd fî bajân kalimat at-ṭauḥîd (DCXXVII—DCXXVIII)	» 400
Doerrat al-farâid bisjarḥ al-‘aḳâid (DCXXIX)	» 401
Doerr (ad-) ath-thamîn (DCXXX—DCXXXI)	» 401
Nôer (an-) al-moebîn fî istikâd kalimât asj-sjahâdatajn (DCXXXII—DCXXXV)	» 402
Doer (ad-) an-nafis (DCXXXVI)	» 403
Djawâhir al-‘oelôem fî kasf al-maelôem (DCXXXVII—DCXXXVIII)	» 403
Bidâjat al-Hidâjah (DCXXXIX—DCXLV)	» 404
Oemm al-Barâhîn (DCXLVI—DCXLVIII)	» 406
Kitâb oeṣoël ad-dîn (DCXLIX)	» 407
‘Aḳâid al-îmân (DCL)	» 407
‘Aḳîdah bi miftâḥ al-‘aḳâid (DCLI—DCLII)	» 407
Geloofsleer van Al-Boechârî (DCLIII)	» 408
Bajân Tadjalli (DCLIV)	» 408
Doerrah (ad-) an-nazîrah (DCLV)	» 408
Eigenschappen van Allâh en de geloofsbelijdenis (DCLVI)	» 408
Bajân asj-sjahâdah (DCLVII)	» 409
Geloofsleer van Al-Koesjâsjî (DCLVIII)	» 409
„ (DCLIX—DCLXIV)	» 409
„ en aanverwante zaken (DCLXV)	» 411
„ „ Wet (DCLXVI)	» 411
Wasijjat al-ichwân al-moestazawwidîn lijaum al-idzn (DCLXVII)	» 411
Geloofsleer in vermaningen (DCLXVIII)	» 411
Tanbihat al-ghâfilîn (DCLXIX)	» 412
Kawâid al-islâm (DCLXX)	» 412
Geloofsleer en Plichtenleer (DCLXXI)	» 412

Geloofsleer (DCLXXII)	bl. 412
Ĥajât al-ķoelôeb (DCLXXIII)	» 413
Achbâr al-ûchirah fi aĥwâl al-ķijâmah (DCLXXIV — DCLXXVI)	» 413
Sakarât al-maut (DCLXXVII — DCLXXIX)	» 414
„ e. a. (DCLXXX)	» 415
Dzîkr (DCLXXXI)	» 415
„ en Doeû (DCLXXXII)	» 415
‘Akâid en Şalât (DCLXXXIII)	» 415
Kifâjat al-‘ibâdah (DCLXXXIV)	» 416
Islâm en Imân (DCLXXXV)	» 416
„ „ „ en Mystiek (DCLXXXVI)	» 416
Kifâjat al-moebâdî ‘alâ ‘akîdat al-moebtadî (DCLXXXVII)	» 416
Bidâjat al-moebtadî wa ‘oemdat al-aulâdî (DCLXXXVIII)	» 417
Geloofsleer en Mystiek (DCLXXXIX)	» 417
Hikajat Sjaĥeh ‘Abdalkâdir Djilânî (DCXC—DCXCIV)	» 418
„ „ Moehammad Sammân (DCXCV—DCCI)	» 421
„ Waşijjat Nabî Moehammad (DCCII—DCCIII)	» 424
Ĥadîth Arba‘în (DCCIV)	» 424
‘Oemdat al-moelĥtâdjîn ilâ soeloek maslak al-moeftadîn (DCCV—DCCX)	» 425
Asrâr al-insân fi ma‘rifat ar-roĥ wa’r-raĥmân (DCCXI—DCCXII)	» 427
Sabîl al-hidâjah wa’r-risjâd fi dzîkr nabdzah min faĥâil al-ķoetoeb al- ĥaddâd (DCCXIII)	» 428
Sjams al-Afâķ (DCCXIV)	» 428
Hidâjat as-sâlikîn fi soeloek maslak al-moettaķķîn (DCCXV—DCCXVII)	» 430
Kitâb al-Ĥikam (DCCXVIII—DCCXXI)	» 430
Tadzakkoer al-ĥabî (DCCXXII)	» 431
Kitâb Moehtaşar (DCCXXIII—DCCXXV)	» 431
Fatĥ ar-Raĥmân (DCCXXVI)	» 432
Djâ ‘l-warâ ilâ soeloek řarîķat al-ma‘bôed al-‘oelâ (DCCXXVII— DCCXXVIII)	» 433
Djoemlat al-ma‘rifah at-řarîķijjah (DCCXXIX)	» 433
Ĥill az-zill (DCCXXX—DCCXXXI)	» 433
Sjîfa ‘l-ķoelôeb (DCCXXXII—DCCXXXIII)	» 434
Wat róór de schepping was (DCCXXXIV)	» 434
Kitâb (al-) al-madjmôe (DCCXXXV)	» 434
Sjařĥarîjjah (DCCXXXVI—DCCXXXVII)	» 435
Pêratoeran dan asal kadĥadian (DCCXXXVIII)	» 435
Ĥaķîķah Rôĥ (DCCXXXIX)	» 436

XVI

Madjmôec al-masâil (DCCXL—DCCXLI)	bl. 436
Mawâ'iz (al-) al-bad'icah (DCCXLII—DCCXLIII).	» 436
Moenjat al-moeşalli (DCCXLIV)	» 437
Naşîhah (an-) al-anikah li'l-moetalabbisîn biţarîkah (DCCXLV)	» 437
Nôer (an-) al-hâdî ilâ ţarîk ar-rasjâdî (DCCXLVI)	» 438
Sjams al-macrifah (DCCXLVII).	» 438
Ţarîkah jang dibangsakên kapada Kadirîjjah dan Naşsjibendijjah (DCCXLVIII).	» 438
Bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm (DCCXLIX)	» 438
Allâhoe Akbaroe (DCCL)	» 439
Bismi'llâhi'rrahmâni'rrahîm e. a. (DCCLI)	» 439
Grafische voorstelling van mystieke zaken (DCCLII)	» 439
Mystiek des huwelijks (DCCLIII)	» 439
Orthodoxe Mystiek (DCCLIV)	» 439
Mystiek (DCCLV—DCCLXI)	» 440
Mystieke begrippen (DCCLXII).	» 441
„ termen (DCCLXIII)	» 442
„ verklaring der geloofsbelijdenis (DCCLXIV)	» 442
Mystiek in gelijkenissen (DCCLXV).	» 442
Primbon (DCCLXVI—DCCLXVII)	» 442
Mystieke fragmenten (DCCLXVIII—DCCLXX)	» 443
Hikajat Si Boeroeng Pingaj (DCCLXXI)	» 444
Djimats (DCCLXXII—DCCLXXXI)	» 444
Kitâb Ţibb (DCCLXXXII—DCCLXXXIII)	» 445
Bahr al-cadjâib (DCCLXXXIV).	» 447
Koetika's en fâl's (DCCLXXXV—DCCCII)	» 447
Gebeden, lapal's en formulieren (DCCCIII—DCCCX)	» 451

A A N H A N G S E L.

LIJST DER IN AFDEELING VI VERMELDE AUTEURS.

A F D E E L I N G VII.

VARIA.

Kitâb Tacbîr (DCCCXI—DCCCXIV)	» 456
„ Bintang (DCCCXV—DCCCXVIII)	» 457
Chronologie (DCCCXIX)	» 458
Kitâb Tarâsoel (DCCCXX—DCCCXXIV)	» 458
Dari hâl oedara (DCCCXXV)	» 459

XVII

‘Ilmoe Boemi (DCCCXXVI)	bl. 460
Hikmat hikmat ‘ilmoe (DCCCXXVII).	» 460
Kitâb Têka Têki terbang (DCCCXXVIII)	» 460
‘Ilmoe Hisâb (DCCCXXIX)	» 460
Boestân al-kâtibin (DCCCXXX – DCCCXXXI)	» 460
Tjêrëmin Mata (DCCCXXXII)	» 461
Pêrhimpoeaan pêrkata’an Malajoe (DCCCXXXIII)	» 462
Kitâb alif alifan (DCCCXXXIV)	» 462
Reisverhaal (DCCCXXXV).	» 462
Reis naar Mekka (DCCCXXXVI)	» 462
Pelajaran ‘Abdoellâh (DCCCXXXVII)	» 463
„ „ ka Mekkah (DCCCXXXVIII)	» 463
Bâb radja-radja (DCCCXXXIX)	» 463
„ sjarf al-badan (DCCCXL)	» 463
Geslachtslijst (DCCCXLI)	» 464
Pêngadjaran adab (DCCCXLII)	» 464
Schoolboek (DCCCXLIII)	» 464
Pintoe gërëbang pêngatahoean (DCCCXLIV)	» 464
Obseena Malaica (DCCCXLV)	» 465
Register tjatjah djiwa district Ampenan 1905 (DCCCXLVI)	» 465
Dari hâl tanaman bamboe (DCCCXLVII).	» 465
Instructie-Loear Batang (DCCCXLVIII)	» 465
Dari hâl Kradenan (DCCCXLIX)	» 466
Leesboekjes (DCCCL)	» 466
Legende van een kanon op Boano (DCCCLI).	„ 466
Brieven (DCCCLII — DCCCLVII)	» 467
Tjangkriman (DCCCLVIII).	» 468
Autobiografie (DCCCLIX)	» 468
Pralambang (DCCCLX)	» 468

A A N H A N G S E L.

WOORDENBOEKEN EN WOORDENLIJSTEN.

„Sumatraans Maleische Woordenlijst” (DCCCLXI)	bl. 469
Maleisch en Nederduitsch Woordenboek (DCCCLXII)	» 469
Dictionnaire Malais (DCCCLXIII—DCCCLXIV)	» 469
Beredeneerd Maleisch Hollandsch Woordenboek (DCCCLXV)	» 470
Woordenlijst van het Bataviaasch Maleisch (DCCCLXVI)	» 470
Pasoemahsch-Palembangsche Woordenlijst (DCCCLXVII)	» 470

XVIII

Engelsch Maleisch en Maleisch Engelsch Woordenboek (DCCCLXVIII)	bl. 470
Malakasche Woordenlijst (DCCCLXIX)	» 471
Maleisch Nederduitsch Woordenboek (DCCCLXX)	» 471
Algemeen Maleisch Nederduitsch Woordenboek (DCCCLXXI)	» 473
Nederduitsch en Maleisch Woordenboek (DCCCLXXII)	» 473
Maleisch Woordenboek van Leidekker (DCCCLXXIII)	» 473

A F D E E L I N G VIII.

MINANGKABAUSCHE HANDSCHRIFTEN.

Kaba Malim Diman (DCCCLXXIV)	bl. 474
„ Si Toengga (DCCCLXXV—DCCCLXXVII)	» 475
„ Tjindoer Mata (Kaba Toeankoe nan Moeda) (DCCCLXXVIII— DCCCLXXXIV)	» 478
Hikajat Nabi Joesoef (DCCCLXXXV)	» 482
„ Poeti Baloekih (DCCCLXXXVI)	» 483
„ Nabi (DCCCLXXXVII)	» 484
„ Radja Rahib (DCCCLXXXVIII)	» 485
„ Naraka (DCCCLXXXIX)	» 487
„ Hasan dan Hoesajn (DCCCXC—DCCCXCI)	» 488
„ Moehammad Hanafijjah tatakalo katjië ² (DCCCXCII)	» 492
„ Nasoeihâ (DCCCXCIII)	» 493
Radja Perijangan kawin kanegëri Atjeh (DCCCXCIV)	» 495
[Oendang Oendang Adat (CDXIV)]	» 496
„ „ Moko Moko (CDXV)]	» 496
„ „ Minangkabau (DCCCXCV—CMIV)	» 496
„ „ Tanah Datar (CCCXCV—CCCXCVI)]	» 507
„ „ Lohok Tiga Laras (CDVI)]	» 507
Hikajat Kijâmat (CMV)	» 507
Sjacir Nahoe (CMVI)	» 508
Soerat Padato Arak gadang atau halek gadang (CMVII)	» 509

A F D E E L I N G IX.

NAGEKOMEN HANDSCHRIFTEN.

Hikajat Nabi bërtjoekoer (CMVIII—CMIX)	bl. 510
„ „ Mirâdj (CMX)	» 510
„ „ Wafât (CMXI—CMXII)	» 511
„ Samâcoen (CMXIII)	» 511

XIX

Hikajat Šjajeh ʿAbdoelkâdir Djilânî (CMXIV) . . . . . bl. 512

A F D E E L I N G X.

LATER AANGETROFFEN HANDSCHRIFTEN.

Koerʿancommentaar (CMXV) . . . . . bl. 513

Ġirʿat at-ŧoellâb fi tashîl macrifat aḥkâm asj-sjarʿijjah liʿl- mâlik al-wahhâb (CMXVI) . . . . . » 514

Bidâjat al-moebtadi bi faḥl Allâh al-moehdî (CMXVII). . . . . » 514

Djawâhir al-coelôem fi kasf al-macloem (CMXVIII) . . . . . » 514

Ḥill az-zill (CMXIX) . . . . . » 515

Alphabetisch Register der handschriften

I Maleische Handschriften . . . . . » 516

II Minangkabausche Handschriften . . . . . » 537

Nummers der Handschriften met volgnummers van den Catalogus. . » 538

A F D E E L I N G I.

VERHALEN

I.

HIKAJAT SĒRI RAMA. I.

Bat. Gen. 78, $34\frac{1}{2} \times 22$ cM., 312 bl., 32 r. Latijnsch schrift.

Notulen 27 Juni 1871, IV. d.

Handschrift van de geschiedenis van Rama, welke is uitgegeven door P. P. Roorda van Eijnsinga, Amsterdam 1843. Over de redactiën van het verhaal, naar de Bataviasche handschriften handelt D. Gerth van Wijk in het Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde, deel XXXVI, bl. 401—434, naar welk opstel in de volgende bladzijden meer dan eens verwezen zal worden.

Over dit manuscript wordt in genoemd opstel gehandeld op de bl. 406, 407 en 408; daar wordt melding gemaakt van een toevoegsel aan het begin over de jeugd van Rawana, en van eenige verschilpunten met de uitgave.

Voorin staat: „Historie van Rawana alias Dhosomoeko koning van Ngallengko . . . . of Historie der Renzen en Apen als onderdeel van de Ramayana (Romo)“.

Na een geslachtsboom van Rawana volgt een „Toneel op Langka (Ceijlon) Tijdperk 2387+1851 = 4238 jaar geleden“, en daarna volgen de „Handelende hoofdpersonen.“

Boven aan den tekst staat: „Anno mundi 1374(?) Locus Taprobana,“ en de uitdrukking: „Wabihie Nastain Bilallah inie Hikajjat“ wat vertaald wordt met: In nomen Domini omnipotens D. O. M.“ (*sic*).

Slechts de eerste bladzijde is vertaald; verder is alleen de rechterhelft der paginas met den Maleischen tekst beschreven. Links zijn enkele inhoudsaanduidingen gegeven (welker waardeering bij Gerth van Wijk voorkomt op bl. 406), waarvan eenige hier volgen:

Bl. 5. vorst Ditikatja der Reuzen te Silladar Poera.

Bl. 7. Tjitro-bahar, Tjator-bojjo (4 schouderige) koning der Baraksa's
(Reuzen) aan den opgang der zon, zoon van Bromo Rodjo.

» 18. Bromodjoyo broeder van Niwolokotjo.

» 22. Ditikoetjo sneuvelt.

» 27. Toewan Poetri Raksapandi te Damar Poera huwd de dochter
van Bromolodjo.

» 33. De Reusachtige Rawana wordt naar Langkapoera gewezen.

» 34. Asomo Rodjo sterft.

» 35. Begin der eigenlijke Historie van Rawana.

» 36. Dialogus tusschen Adam en Rawana.

» 47. Rawana verdeeld zijne heerschappij.

1 Ario bibisono, broeder $\frac{1}{3}$.

2 zoon $\frac{1}{4}$

De laatste aantekening is:

Soebali Radja Nangada wordt vorst van Lagara. Rama blijft te Langkapoero, Djanggapalawa, zijn zoon, gaat naar Maharasagala.

Voor verdere bijzonderheden van dit HS worde naar de genoemde paginas van vermelde verhandeling verwezen.

II.

HIKAJAT SĒRI RAMA II.

Bat. Gen. 136, $33\frac{1}{2} \times 21\frac{1}{2}$ c.M. 226 bl., 23 r.

Notulen 1891, Aug. I, *h*.

Dit Handschrift is volkomen gelijk aan de uitgave; zeer net geschreven.

Voorin staat: Copie van een handschrift uit Palembang.

Dit handschrift is niet in bovenbedoeld opstel besproken, daar het na dien tijd in het bezit van het Bataviaasch Genootschap is gekomen.

III.

HIKAJAT SĒRI RAMA III.

Bat. Gen. 204, $29\frac{1}{2} \times 19\frac{1}{2}$ c.M.. 238 bl., 22—28 r.

Een slordig en uit niet bij elkaar behorende gedeelten samengesteld handschrift, met twee verschillende handen.

De eerste bladzijden zijn gescheurd.

Het *القصة* op bl. 6 valt samen met dat van bl. 20 r. 6 v.o. der uitgave, bl. 3 r. 8 v.o. met bl. 16 r. 1 dier uitgave, en het begin der zeer geschondene eerste bladzijde met bl. 13 r. 4 (*دان کات*) der editie.

Enkele stukken komen met de parallelle gedeelten der uitgave geheel overeen; verder is:

Hs. bl. 11 r. 6 = nitgave, bl. 23 r. 7

» » 32 r. 6 » » » 35 r. 5 v.o.

Na bl. 35 eene lacune; dan

Hs. bl. 36 r. 9 v.o. = uitgave, » 24 r. 1 v.o.

Na bl. 37 komt eene andere hand tot bl. 47; de twee handen wisselen zonder goede aansluiting af.

Het *القصة* van bl. 94 Hs = idem der uitg. bl. 53.

» » » » 103 » » » » » 59.

» » » » 110 » » » » » 63.

Dan volgt onmiddellijk de geschiedenis van *بشوان کتام* en Indra Dewi, terwijl hetgeen in de uitgave onmiddellijk volgt in het handschrift op bl. 114 vermeld wordt.

Het *القصة* van bl. 115 Hs. = idem bl. 64 der uitgave; na bl. 115 is eene lacune, ook later veelmaals. Verder:

Bl. 122. Rawana in zee geworpen en door zijn wagen meêgevoerd.

» 133. Ontstaan van Hanoman.

» 138. Rawana ontvoert Mandoedaki.

» 153. Strijd van den karbauw *حاميق* met Maharadja Balia.

» 210. Rawana schaakt Sita Dewi.

» 222. De haren van Rawana en Mandoedaki samengevlochten.

» 234 *القصة* komt overeen met idem van bl. 171, r. 6 v. o. der uitgave, en het slot van beide teksten is hetzelfde.

Twee redacties, eene meer uitgebreide en eene die met de editie overeenkomt, zijn in dit HS. doorengemengd.

IV.

HIKAJAT SĒRI RAMA IV.

Bat. Gen. 252, 33 × 20 cM., 400 bl. 18 r., gedat. 17 Nov. 1896.

Uit eene inlandsche leesinrichting.

Voorin staat, na de mededeeling dat het handschrift voor f 0.10 per nacht te huren is. de waarschuwing dat de moslims dit verhaal niet mogen

gelooven. maar het slechts mogen bezigen om er leering en gelijkenissen uit te trekken.

De tekst is in alles, eene enkele uitweiding uitgezonderd, geheel gelijk aan dien der uitgave.

Achteraan staat weder eene mededeeling aan inlanders en Chineezers aangaande de huursom en de noodzaak harer betaling, onder het opschrift
سبب سکشل ناسي

V.

HIKAJAT SĒRI RAMA V.

Collectie v. d. W. 141, 33 × 21 cM., 370 bl., 19 r.

De laatste dertien bladzijden zijn gevuld met een gedicht (19 r.) waarin de Ramageschiedenis bezongen wordt.

Dit HS. begint met het verhaal der ontmoeting van Anoeman Toegangga, welke in de uitgave op bl. 151 vermeld wordt.

Het begin luidt:

القصه مك ترسبونله فركتانن ككك مك سام ايت برهنتيله اي ستله
كايستكن هارين مك ككك دان سكل راج^۲ دريدام بومي فون داتخله دش
سكل رعتين كغد هنومن شيدان مك اوله هنومن دباوان مشاف سريرام ستله
ترييت اوله سريرام مك سكلين فون سجود دان ميمبه سريرام مك سريرام فون
ترلاو سكهجانا ملييت روف انممت ككك ايت سروف دش هنومن اركين
مك دسافون سريرام كفلان دانكرهن ثاني نير يغدفاكي اوله سريرام دوافن باكي
ورنان ايت سواة مانكم دوافن فوه بوه نكري هرکان ستله ايت مك هنومن
فون ترلاو سكهجان ملييت كرنيا سريرام اكن انقن ايت كلين مك سكل راج^۲
ايتفون ديري نكه دش سرفتين ايت سبرمول ادفون انممت ككك ايت
ايكورن برتوبه دش كملا روفان فوه سفره فيرق دان موكان سفره موک مانسي
سهكك بروم دان برايكور جوک كجي يڭ سبلس ايتفون دمكين سما روفان
سبب ككلن كارن مانيمك فد ايكورن برباگي^۲ ورنان*

Het overeenkomstige stuk in de uitgave luidt:

مك هنومن توگنكه دان سكل راج يڭ تعلق كغد قتال مبيراني ايت
داتع معلقن درين كغد سري رام مك سري رام فون ترلاو سكل ملييت

رفان هنومن توڭښه ايت سروڅ سكال دش هنومن ټك لال دساڅو سڅون اوله
سري رام كفلان توڭښه دان دانگرهين تاي نيرين دفاكي اوله سري رام ايت دولافن
باځي (sic) ورنان منيكم ايت ادغون ايكون توڭښه ايت برتبه دش كمال دان
رفان فونه سڅرت فيرق دان مكان سڅرت مانشي سڅنگ بريكون دان برزوم جوځ

Omtrent den inhoud van dit handschrift vindt men mededeelingen in bovengenoemd opstel. bl. 408, r. 9 v.o. — r. 2 v.o., bl. 411 en bl. 412, r. 1 — r. 5.

De volgorde der gebeurtenissen is eene andere dan die in cod. Leid. 1689 (LXIV).

Hier wordt onmiddellijk de voortzetting van den strijd en het sneuvelen van Rawana's vier zonen vermeld. Daarna de dood van Gangga Mahasoera door Rama's hand; van de ziel van عيرب (zie Juynboll, Catalogus, bl. 43) is geen sprake.

Ook hier wordt Indratjit als zoon van Rawana voorgesteld; zijn strijd tegen Rama wordt in vele paginas beschreven. Rama wordt gewond, maar van het voorafgaande (zie catal. bl. 44 bovenaan) is niets vermeld. Maharadja Biboesanam en Soegarba en سكر بردان en Hanoman Nila Angkada helpen Rama. Eerst daarna wordt het uitrukken van den berg, hier Bêlagiri geheeten, vermeld, en daarna het dooden van de op Sitti Dewi (*si*) gelijkende vrouw. Met overgroote uitvoerigheid worden de gevechten beschreven; de dood van Indratjit wordt eerst op bl. 60 vermeld. Op bl. 68 begint de episode van مومہ فتاني (ook ملفتاني). De gebeurtenissen die verder verhaald worden komen vrijwel overeen met die welke in zooevengenoemden cod. Leid. voorkomen, maar de volgorde is dikwijls verschillend.

De verwonding van Laksamana staat op bl. 99.

De samenvlechting der haren » » » 107.

De drek van den wereldstier » » » 108.

De zonnestilstand » » » 109.

» » » 117. (فردوان hier) فردن ورن

Verder is het verhaal van dien codex in dit HS. zeer goed te volgen, met geringe afwijkingen in eigennamen.

VI.

HIKAJAT SĚRI RAMA VI.

Collectie C. St. 143. 17×13 c.M., 898 bl., 13 r.

Van dit zeer netjes geschreven handschrift is verslag gegeven op bl. 412

van vermeld opstel. waar verschillende bijzonderheden omtrent de in dit HS. vertegenwoordigde redactie worden opgenoemd.

Het handschrift begint „met de komst van Hanoman bij Begawan Tjakra, zijn overgrootvader, dezelfde die elders Sang Perdana heet, en Begawan Koetama, zijn grootvader“, en eindigt „met het leggen van den dijk, waarover Râma's leger naar Langapoeri trekt“.

Het laatst medegedeelde is het verhaal der apen die twee visschen openen en daarin duizenden ingeslikte visschen vinden; met de visschen worden de lieden van Hanoman gespijzigd, waarna allen naar het eiland منيا ثوانم gaan. Het Hs. eindigt abrupt met de woorden: مَكْ دَر قُووَر ایت مَكْ تَمَبِقْ
ايتقون همقره سمقيله نكنا قوري مَكْ سري رام قون ترلال سكجت مليت
شكرجان سكل حلباغي ایت سفرت دتيق

Het eerste gedeelte boven bedoeld (spijziging met de visschen) vindt men in de uitgave. bl. 143, bovenaan, maar anders voorgesteld.

VII.

HIKAJAT SĒRI RAMA VII.

Collectie Br. 14. 30 × 20 c.M., 525 bl., 17 r.

Over dit handschrift handelt het bovengenoemde artikel op bl. 408 en 409 en passim. Het begint aldus:

„De Maharadja Bisnoe in de negri Kajangan heeft een zoon Sĕri Rama geheeten; eens is deze in Kajangan aan het spelen; hij ziet de schoone prinses Dewi Andjani, die op de punt van een naald in de zee staande haar boetedoening volvoert (*bertapa*), wordt verliefd (*kadatangan sjahwah*), zijn *manikam* valt in zee en wordt door Maharadja Bajoe in den mond der prinses gebracht“.

De inhoud van het laatste gedeelte is:

Tilawi gaat naar Ratna Sendari Dewi. en verzoekt zijn ouders haar te mogen terugsturen; de ouders duchten de boosheid van Biboesanam en staan het niet toe; hij berust daarin. verwaarloost zijne vrouw en verblijft bij zijne andere vrouw Indra Koesoema Dewi. Biboesanam hoort het met ergernis; hij bouwt later de stad Boedi Poera Nagara, waar hij Laksamana en Hanoman ontvangt. Bardan Tjatradaan gaat naar zijn land terug; de naam van dat land is Ispahan (!).

De episode van genoemden codex Leid., zie Catal. bl. 46. r. 4—11 wijkt hiervan belangrijk af. Boedi Poera Nagara is ایدی قوري de stad niet door

Biboesanam maar door Rama gebouwd; in de uitgave. bl. 183. ten rechte 173. r. 11 v.b., heet die stad Ajodja Poera Nagara.

Over het algemeen heeft deze redactie (voorzoover de verbastering van de Ramalegende op dezen naam recht heeft) weinig gemeen met die der editie.

Eene andere Ramageschiedenis maakt een deel uit van de Sërat Kaṇḍa; men vindt haar in No. 209, deel II en III.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1689, 1755 (2), 1936 en 3248, Nos. LXIII—LXVI, Catal, bl. 40—50.

Londen, Royal Asiatic Society. No. 22.

Londen, East India House, M'kenzie-coll. No. 64.

VIII.

SĒRAT KANḌA.

Bat. Gen. 209, 21×17 c.M.. drie deelen.

Bij gebrek aan betere benaming is aan dit geschrift de titel Sërat Kaṇḍa gegeven. daar in de met dien algemeenen titel aangeduide Javaansche geschriften in dezelfde volgorde als hier het godenverhaal. dat van Watoe Goenoeng en dat van Rama (vl. den zgnden Rama Këling) voorkomt. Tot de speciale Ramamaterie is dit geschrift niet te rekenen, evenmin is het onder de Ardjoena-Widjaja stof te rangschikken, welke beide vereenigd voorkomen in cod. Leid. 2309 en 2048, Vreede-Catalogus der Javaansche en Madoereesche Handschriften der Leidsche Universiteitsbibliotheek, III en IV. Evenals in laatstgenoemd manuscript verkeerdelijk de titel „Boekoe Soerat Romo Kawi” voorkomt, wordt in dit handschrift ten onrechte de titel Hikajat Sëri Rama aangetroffen.

Deel I, 366 bl., 15 r. gedateerd 30 April 1884.

Achteraan staat:

تمت له منورون حكاية قلم داتج داري بوكو ينح قرتام ياييت قددا
هاري اثنين بون رابع الاخير بتاوي قد اقصور 1892

Deze datum is die van het beëindigen van het afschrift: het Hs. is gecopieerd naar een uit Bandjarmasin ter leen ontvangen tekst. Zie daarover Notulen XXIX (1891), bl. 97 en XXX (1892), bl. 58, 75 en 90.

Inhoud:

In den kajangan is een heerlijke bloem; Batara Goeroe plukt haar, en

bewaart haar in een tjoepoe, waaruit na eenen dag een meisje te voorschijn komt. dat hij Dewi Sëri noemt. Op raad van Narada laat hij haar verplegen in eenen tuin. Batara Wisnoe Moerti bemerkt dat de bloem geplukt is; hij ziet Dewi Sëri en huwt met haar. Dit brengt een gara-gara teweeg. waarop Wisnoe en Dewi Sëri uit den hemel gebannen worden.

[Dit verhaal (bl. 1—14) wemelt van Javaansche woorden en volzinnen.]

Daarna volgt het verhaal van Basoenadara en Basoenadari met de tweelingdochters Sintoe en Landap; Sintoe, aan wie eene ellendige toekomst is voorspeld, droomt dat zij omgang heeft met Batara Goeroe; zij wordt zwanger, en baart eenen zoon: Watoe Goenoeng. Diens geschiedenis, uit den Babad Tanah Djawi bv. welbekend, wordt daarna verhaald

Ter vergelijking met de overeenkomstige Javaansche geschriften, worden hier de hoofdpunten van het verhaal met vermelding der bladzijden aangegeven:

- Bl. 23. Sintoe en Landap ontmoeten buiten Madangkamoelian (*sic*) den asceet Radja Raksitama van Goenoeng Lapi;
- » 28. Droom van Watoe Goenoeng.
- » 46. Zwerftochten van Batara Wisnoe Moerti: geboorte van Raden سريشتي en zijne avonturen.
- » 59. Maharadja Adjasila Arga Siba in Madangkamoelian.
- » 75. Wisnoe en zijn zoon in het veld geworpen; ontmoeting met de widadari Indajawati
- » 92. Antaboga de heer van den oceaan en zijne dochter Pertiwi (wati); Naga Pørtala.
- » 108. Indrapoera met vorst Maharadja Brahmana; Bërawa Soekandi met vort Maharadja Singa Datikoewatja; de veldheer Raden Tjitra Baha en zijn zoon Raden Rahwana (welke naam op bl. 131 wordt afgeleid van *rah* = bloed); avonturen van Rahwana.
- » 137. Hij komt te Langkapoeri, en krijgt twee zoons: Raden Indradjit en Raden Dewantaka.
- » 170. Rahwana bestijgt den hemel; ontmoeting met Maroeta, Dasamoeka e.a.
- » 186. Wisnoe incarneert zich als Ardjoena Widjaja; Dewi Sëri incarneert zich als Dewi Tjitrawati.
- » 197. De berg Arga Poespita met den asceet Bagawan Djëti; zijn dochter Ratna Sarindi en zoon Bangbang Kertanadi. Optreden van Sëmar en Noeroegareng (*sic*).
- » 225. Het portret van Tjitrawati gemaakt.
- » 242. Geschiedenis van Langkapoera onder Dasamoeka.

- » 246. Ardjoena Widjaja in Tandjoeng Poera.
- » 252. Strijd van Kërtanadi en twee reuzen.
- » 268. Vervolg van de geschiedenis van Rahwana in Langkapoera.
- » 270. Mahesapati door Ardjoena Widjaja verlaten; Tjitrawati en Sarindi.

Bl 277. Dasamoeka als garoede over de zeeën vliegende: gevecht met Rahwana.

- » 301. Langkapoera geheel verlaten.
- » 313. Mahesapati onder Ardjoena Sasra.
- » 328. Mandarapoera onder Bana, zoon van Ratoe Embok met broeder Bagawan Rawatamadja; de eerste door Dasamoeka gedood.

Deel II. 214 bl., 16 r.

Het begin, midden in eenen volzin, is aldus:

کارن سوده نوجورن راتو عدائن اوراغ کاله یود استرین دتوان تادافنت
توان سلې لاک فوراً افقه توان سئکلن ټیاد هیذا جادی استرین راتو نکا فورا
کارن ایت راتو ینویه فورا راتو سا ایسی جکت سموان تعلق قدان دان دیوا
سورا لای ایتقون توت قدان

Inhoud:

Dastarata hoort van eene weduwe dat zij de door hem gezochte vrouw als bloemenverkoopster heeft gezien. en dat deze door den vorst is opgenomen. Hij doet zich nu voor als kleinzoon der weduwe. en komt zoo bij Poetri Bëndondari, die hem bij zich neemt: hij maakt zich bekend, en vertelt hoe Rahwana gestreden heeft met Bagawan Rawatmadja, hoe hij Rahwana misleid had, en hem nu vreesde. Zij belooft hem hulp.

Ter vergelijking met den Javaanschen Rama volsta het volgende uittreksel:

Bl. 13. Geschiedenis van Bagawan Rësi Koetama, wiens stamboom langs vele wegen en generaties tot Batara Moelia wordt teruggevoerd. De widadari Ratna Oendaradi wordt zijne vrouw; zij pleegt overspel en krijgt Andjani. Soebali en Soegriwa; daarna volgt het verhaal van de ontdekking hunner onechtheid. gelijk ook voorkomt in HS. 78. (I) Avonturen der drie kinderen.

Bl. 27. Dastarata krijgt Dajaprana en Dajakrama. en bij Soekasalia: Logawa en Mardaka.

- » 28. In Langka is Bëndondari, de vrouw van Rahwana. bevallen van een kind. dat hij in een kistje in zee laat wegdrijven.
- » 30. Geschiedenis van Nagara Mantilidiradja onder Maharadja Rësi.
- » 31. Geschiedenis van Soebali.

- Bl. 43. Geschiedenis van den reus Mangkoeboeana van Boemi Loka; vervolg van de geschiedenis van Soebali en Soegriwa.
- » 50. Geschiedenis van Sintadewi, dochter van Maharadja Rësi.
  - » 63. Logawa en Mardaka komen bij Langkapoera, waar men bezig is met het schieten met pijlen op lontarboomen; de wedstrijd met de bekende gevolgen.
  - » 104. Vorst Mahesasoera en Kiskandaran: strijd met de dieren.
  - » 114. Soebali wachtende op Soegriwa.
  - » 134. Geschiedenis van Andjani (in Wandari) die van Hanoman bevallen is; diens jeugd en avonturen. Vervolg van de geschiedenis van Soebali en Soegriwa.
  - » 160. Optreden van Sëmar en Noeroegareng.
  - » 163. Vervolg van het verhaal van Hanoman.
  - » 177. In Boemi Loka: Diktjasinga en Diktjawigraha.
  - » 188. Adipati Koembakarna en Aria Bibisan.
  - » 190. Hanoman op weg naar Langkapoera; vele avonturen.
  - » 209. Sëri Rama verleent audiëntie aan al de zijnen; men spreekt over Hanoman die al zoo lang weg is; onder dat gesprek komt deze juist aan, en doet verslag van zijn wedervaren.
- Dit deel eindigt midden in een zin.

Deel III. 442 bl., 17 r., gedateerd: Bandjarmasin 17 Nov. 1884, maar het afschrift zelf: Batavia, 8 Januari 1893.

In het begin wordt de afgebroken volzin voortgezet:

برساسوكان مكن دان مينم متاراجا ساريراما دان نقصان اري وئيسان
مك بگند راتو فيكبير ددالم هايتم بيو اريا وئيسان اين ادائه جوگ انق
دان ايسترين باؤك كوباري وارث اي ادا دنكري اين مك الون قغندك
راتو هي سوداراك etc.

Verhaald wordt hoe Hanoman den last krijgt de familie van Wibisan (meestal zoo geschreven) af te halen.

Dasamoeka zendt twee reuzen uit; hun verhaal brengt Rahwana tot woede. Hanoman komt bij Ditawilakrama, wien hij mededeelt dat Wibisan, door hem uit gevangenschap bevrijd, met Rama in Poentjawati is. Hij strijdt met Indradjit.

- Bl. 10. De stad Sangkala Boemi naar Poentjawati gebracht; optreden van Soegriwa en Anggada Anila.
- » 25. Santika vertelt zijn droom; optreden van Sintadewi.

- Bl. 32. Rahwana en de patih Rahasta (فرحسطا). Uitvoerige beschrijving van den strijd tusschen Soegriwa en Hanoman, waaraan meer dan honderd bladzijden gewijd worden.
- » 136. Optreden van den zoon Rahwana Ganggamina in den samoedra agoeng. De strijd steeds voortgezet. Optreden van de dieven Anggarsaran en Auggarsarani (bl. 172). van Patala Maraim en voortdurend optreden van Sëmar en Togok.
  - » 202. Strijd van Hanoman en een djinn; optreden van Maroeta Soeta.
  - » 228. Audiëntie van den vorst van Poentjawati.
  - » 231. Voortzetting van den strijd.
  - » 241. Geschiedenis van Moeloentani in Wiraboemi; de strijd wordt algemeen.
  - » 269. De sprekende pijl Brahma Kala van Indradjit; hij sneeft (bl. 290).
  - » 300. Laksamana in bezwijming.
  - » 308. Rahwana op zijnen wagen Djaladara; hij berispt zijne vrouw.
  - » 320. Het samenknopen der haren. Strijd tusschen hem en Hanoman.
  - » 333. Rama laat het groote vuur aanleggen.
  - » 339. Soeriatmadja (Wibisan) te Langkapoera; Rama wel bewaakt in Poentjawati.
  - » 352. Dewi Tridjati vertelt hare geschiedenis; zij blijkt de dochter van Rahwana te zijn.
  - » 363. Sinta Dewi bevalt van Boetalawa; vlucht in het woud.
  - » 367. Rama in droefheid over de scheiding. Optreden van de gewone wajangfiguren Noeroegareng. Sëmar, setan's.
  - » 397. Gevecht van Laksamana en Tendjomaja (Dewi Indra Nadi); Datawikraman bestrijdt haar; ook Boetalawa, die later met haar huwt.
  - » 417. Het kenteeken der oorringen.
  - » 418—442. Rama wordt opgevolgd door Boetalawa.

Rama vindt zich oud en afgeleefd; hij zegent Wibisan en alle anderen; allen willen met hem in den dood gaan, maar hij gedooft dat niet. Een ieder geeft hij opdrachten. een ontzaglijke brandstapel wordt aangelegd; Sinta Dewi vraagt drie dagen uitstel alvorens hem in den dood te volgen; ziende dat zij nog aan de wereld gehecht is, wordt hij vertoornd op haar, en wijst haar toe aan Laksamana. Maar later heeft hij berouw, en bemerkt dat hij haar ten onrechte verdacht heeft; Batara Soekma (als Batara ka manoesia) eischt haar

voor zich op; te vergeefs bestrijdt Laksamana hem; hij is de aloes van Rama. Rama zelf wijst Sinta Dewi toe aan Batara ka manoesia, bestijgt den brandstapel en vaart op ten hemel.

IX.

HIKAJAT PANDAWA.

Bat. Gen. 15. 32 × 20 cM., 476 bl., 23 r.

Notulen 28 Juni 1866. III, 2.

In het begin (maka tĕrsĕboet pĕrkata'an ada soeatoe tjarita orang dĕhoeloe kala dari pada bĕhasa Djawa dipindahkĕn kapada bĕhasa Malajoe) wordt vermeld dat dit geschrift uit het Javaansch is vertaald.

Over dit handschrift behoeft hier niet uitvoerig gehandeld te worden, daar het door H. N. v. d. Tuuk uitvoerig is geëxcerpeerd in het Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde, deel XXV. bl. 489—537. Over de taal zegt hij: „de taal is alles behalve zuiver en behoort tot hetgeen de leerlingen van Roorda ten onregte „de gewone spreektaal” gelieven te noemen. Blijkbaar draagt de afschrijver hiervan de schuld, want uit een handschrift in mijn bezit . . . . . blijkt het dat er ook eene redactie in goed Maleisch bestaat.”

Dat HS. is het n° LXXI, Leiden.

Het in dit HS. vervatte wajang-verhaal is geenszins de echte Pandawa Lima, de Maleische bewerking van het Bhāratajōedha, waarvan Van der Tuuk uitvoerig verslag heeft afgelegd in deel XXI van genoemd tijdschrift, bl. 1—90.

Een toepasselijk gedicht besluit het handschrift.

X.

HIKAJAT PANDAWA PANTJA KALIMA.

Collectie C. St. 111. 31 × 20 cM., 354 bl., 21—23 r.

Een dergelijk verhaal als het vorige.

Het begin ontbreekt. Het HS. vangt aan met den strijd van Dewa Barata met de twee boeta's: دافت ممبونه فد بجاراک مات جرگ دیوا برات

اویین سسل فول هتیک مبرهکن ای سساور فرک ایت

Dit staat, met eenigszins andere woorden, te lezen in IX bl. 6.

Enkele afwijkingen zijn bv. Koenti in Bada Nagara, hier Dewi فت; Mandoerani, hier Mandoerini e.d.

Het slot is مک تیداده ترسبت فرکتانن انترج دان کتوة کچ برتاف
سرت منجدیکن دیرین کچ دان بنتیغ ایت

Dit staat in IX op bl. 209. r. 5.

Telkens zijn er grootere en kleinere afwijkingen van IX te bespeuren; van de Bhāratajoeddha-stof is in dit geschrift meer verwerkt dan in IX. De nieuwe alinea in Tijdschrift XXV bl. 533 komt overeen met bl. 345 van dit HS.

Het laatste wat hier verhaald wordt is dat Antaradja een witte olifant wordt, en zich Liman Pétak noemt, en Gatotkatja in een banteng verandert: Toegoel Oeloeng. (Bij Van der Tuuk, l. c. bl. 533. r. 2 v. o. Toenggäl Oeloeng).

Zie verder bij XII.

Dit abrupt eindigende, en door verschillende handen geschrevene HS. is uiterst slordig, en vol doorhalingen.

XI.

HIKAJAT PANDAWA DJAJA.

(collectie Br. 2, 25 × 20 cM., 274 bl., 19 r.

Dit gevlekte en vuile HS. begint met het verhaal van het dobbelen van Darmawangsa met Doerjodana: Aria Manggala en Sangkoeni dienen als bord. Sang Sana als dobbelsteen. Het begin van dit handschrift komt overeen met hetgeen op bl. 6 van deel XXI van het Tijdschrift verhaald wordt; de daar aangehaalde woorden komen bijna geheel eensluidend voor op bl. 1 van dit HS., dat inderdaad met de Londensche Pandawageschiedenis identiek is.

De bij Van der Tuuk l. c. onderscheidene alineas vallen in dit HS. op de volgende bladzijden:

v. d. Tuuk	Handschrift.
bl. 10	bl. 36 (na bl. 38 eene lacune).
» 13	» 60
» 14	» 63
» 15 onderaan	» 77
» 17	» 98
» 18	» 101
» 43	» 141
» 63	» 171

bl, ibid.	bl. 172
» 65	» 174
» 67	» 178
» 79	» 228 (Sasrabahoe hier Satrabahoe).

XII.

HIKAJAT PANDAWA LIMA.

Collectie Br. 3, 30 × 19 cM., 362 bl., 21 à 22 r.

Het begin ontbreekt.

Op bl. 12 wordt verhaald van de droefheid van Arja Praboe, en het optreden van Maharadja **فنت بدی**. De eerste groote afdeeling begint op bl. 29 met inhoud: Basoedewa huwt met Arsawati en Andanoe.

De volgende hoofdstukken hebben denzelfden inhoud als de afdeelingen van X.

Br. 3.	C. St. 111.
bl. 38	bl. 61
» 46	» 69
» 51	» 78
» 53	» 79
» 66	» 95
» 73	» 99
» 83	ontbreekt
» 92	» 115
» 101	» 123
» 110	» 131
» 111	» 133
» 114	» 135
» 120	» 141
» 151	» 173
» 156	ontbreekt
» 191	» 191
» 191	» 191
» 200	» 219 (hier zijn nog 3 afdeelingen tusschen).
» 219	» 235 (» » » 2 » »).
» 223	» 237

bl.	225	bl.	239
»	243	»	255
»	246	»	257
»	254	»	265 (opschrift eenigszins anders).
»	271	»	279
»	275	»	283
»	286	»	293
»	298	»	303
»	304	»	311 (hier is nog ééne afdeeling tusschen).
»	306	»	313
»	310	»	316
»	314	»	317
»	316	»	319
»	318	»	329
»	330	»	331
»	334	»	{ hebben andere titels dan de laatste twee capita in C. St. 111.
»	357	»	

Dit HS. eindigt met de vermelding der aankomst van Ratara Kēsna in Martawangsa, waarna de schrijver mededeelt:

شېدان تېاد لاکي ساي بوي چتراکن فرکتان اين کران هابس دي
فون نصح تتفي چترا اين ساي تېاد بوي چتراکن لاکي ادن هاري سفتو
ادن تلہ هابس جوا ادان*

XIII.

HIKAJAT PANDAWA.

Collectie Br. 177. 33½ × 21 cM., 245 bl., 23 r.

Een jonge copie van een tekst die zeer na verwant is aan dien van cod. Leid. LXXI, minder met dien van B. G. no 15, met geringe verschillen in eigennamen, als Pantjalipoetra: Mantjalipoetra.

De alineas op bl. 500, in deel XXV van genoemd Tijdschrift valt hier op bl. 113: in 't algemeen vertoont dit HS. de redactie van LXXI voornoemd.

Van welk wajang-verhaal dit manuscript is, blijkt niet.

Het begin is:

مک دموئەکن جگر اوله کخ سینوهون ائیخ سقما دی وات ملیا رایا
دیندهکن دیتان ملایو دکرشکن سگلا بوجتگا دان دفتسکن اوله دئخ یخ فندی*

Het slot is:

مک تیداد ترسبوت لئی فرکتانن فداوا سده دفوتوسکن اوله دئخ یخ
منجیجکرکن چریتا این ادفون سموان حیکیایه فم این فغابیسنن چاربتان این

XIV.

HIKAJAT DARMA WANGSA.

Collectie v. d. W. 143, 31 $\frac{1}{3}$ × 20 cM., 58 beschr. bl., 21 r.

Fragment van een pandawa-geschiedenis.

Het begin luidt:

وبه نستعین بالله (sic) عی این صاحب الحیکایت چریت زامن
دهولو کال درفد سائته منگوش فرجینتان دان بیراهی یغتیاد برکفتوس مک
دکاراڭ اولیه فقیر یخ میسکین دان دفاتوت اولیه اوراڭ زامن دهولو کال دان
دهاتور اولیه سگال جوهاری دینداکن داری بیسا جاوا کفدا بیسا ملایو ادفون
چریت این درفد فنداو فذجه کلیم دنگری ایندرا فراستا*

In het begin wordt vermeld dat Darmawangsa beraadslaagde met Batara Kērasna en Maharadja Mantjapati en de dēmang's en toemēnggoeng's over het invorderen van de belofte van Doerjodana. dat Batara Kērasna zich daarmee belastte, dat hij nittoog door allen uitgeleide gedaan. de stad Astinapati bereikte, en de vier bagawan's ontmoette.

In negen regels wordt dit verhaald; van de ampele beschrijving op bl. 18 en 19 bij van der Tuuk. in deel XXI voornoemd is hier niets te vinden.

Het laatste wat hier vermeld wordt is de droom van Batara Kērasna waarin Batara Goeroe en Indra hem gelasten de Pandawa's te bewegen om Astinapoera te verlaten en zich naar Martawangsa te begeven. Dit geschiedt. Ganda Koesoema blijft de stad bewaken. Darmawangsa wordt geëerd en bemind. Kērasna gaat naar Daroewati; Darmawangsa regeert met beleid.

Dit alles is te vinden op bl. 72. r. 4 v.o. — 1 v.o. en bl. 73. r. 9 van voormeld deel XXI; de aldaar aangehaalde woorden برقوقن بگند سلامة سملت
برقوا، وکن مبراج درمدراش تنف ددائم لuiden hier دیتس تخت کرگان ایت
فرکرگان*

Hetgeen in de bl. 18—72 verhaald is, is hier samengedrongen tot een beknopt verhaal zonder beschrijvingen.

Ambakarna heet hier Karna. Kēsna: Kērasna. Bradjatiksna loengit (bl. 28, r. 1), hier (bl. 11, r. 2) برجٹاکس لوغیت

De pericopen vallen in het referaat als volgt:

HSS. 134.			Ref. v.d. Tuuk.	
bl.	17	اَقِيصَة	bl.	32
»	24	»	»	38 r. 5
»	30	»	»	43 » 20
»	33	»	»	47 » 1
»	40	»	»	56 middenin
»	45	»	»	65 r. 15 v.o.
»	47	»	»	67 » 3
»	54	r. 2 v.o.	»	72 » 10 » »
»	55	» 5.	»	72 » 4 » »

De meer of minder verbasterde bhāratajoeddha-legende wordt in enkele wajangverhalen verwerkt, en komt in secundaire versie in een enkel handschrift voor; de echte Pandawa-materie echter — die trouwens in HSS. als IX reeds eenigermate vermengd is — wordt in geene der vier collecties der hier beschrevene manuscripten afzonderlijk behandeld.

Die materie is ook vertegenwoordigd in andere handschriften, nl.

Leiden, cod. 3195a, 3250 (Nos. LXVII en LXVIII) en 3377 (LXXI).
[zie ook No. 3240 (LXXIV)].

Londen, Royal Asiatic Society, No. 2.

Londen, East India House, No. 87.

XV.

HIKAJAT PANDAWA LĒBOER.

Collectie v. d. W. 144, 19 × 14½ cM., 197 bl. 15 r.

Het abrupte begin is:

مک تیتہ سننات بانگله توان سکین فد سنتف تیٹکلی سیجا دو
هیدشن کالو ای دائع ادفون سننات دشن فرامیسوری ترلاو سوکا ملیت اورغ
فد سنتف

De inhoud is als volgt:

De echtgenoot van Darmawangsa gaat henen.

Lacune.

Verhandelingen.

De vorst *براجا نیلا* (ook *براجا نیلا*) vraagt welke vorsten nog niet aan hem onderworpen zijn, waarop het antwoord is: *وگڑا سینا*¹⁾ van Mandapoera Nagara; hij gelast het land aan te vallen en den vorst te vangen; de grensstreken worden verwoest, de vorst is radeloos. In Martawangsa is Ardjoena in de gedaante van Tjekel Soekma Diloeih met de trouwe Sëmar en Tjëmoeis; zij vernemen het bericht van den inval, en begeven zich in den strijd; de panakawans met hun gewone optreden helpen den aangevallen vorst, en bezorgen hem de overwinning. Nu trekt *براجا نیلا* zelf uit; de strijd wordt hervat, en de vorst wordt door Tjekel gedood, die daarmede de hand der prinses van Mandapoera Koesoemanati verdiend heeft, en den titel Praboe Anom Mangkoe Nagara verkrijgt. Alle door de gezanten van *براجا نیلا* verjaagde kluizenaars beklagen zich bij Sëri Djaja Krama, naar wiens land, Poerawati, de strijd zich verplaatst; de vorst verliest den eersten slag en sneuvelt. 37. Krësna gaat op verzoek van Dewi Sambadara Ardjoena zoeken, want de Korawa's willen Martawangsa aanvallen; hij wil de vrouwen en kinderen in veiligheid brengen naar Poerawati; daar hoort hij hetgeen geschied is; hij komt in Dewalawati en bindt den strijd met de overwinnende raksasa's aan. Gatotkatja ziet dit van uit den hemel, Krësna verwelkomt hem en noemt hem Ki Poerabaja; hij onderwerpt den reuzenaanvoerder en geheel zijn heir.

Bl. 44. De geschiedenis der Pandawa's hervat. Narada spreekt den Bagawan in zijn ascese toe; Bima wordt geroepen, maar is niet wakker te krijgen. Narada wekt hem; Bima woedend over deze stoornis, mishandelt hem. Darmawangsa komt tusschenbeiden, en met Bima en Nakoela gaat hij naar Martawangsa, waarheen Krësna alle Pandawa-vrouwen brengt.

Op bl. 49. r. 1 v. o. staat fasal 10; *mëngatakën Batara Krësna hëndak mëntjari Ardjoena dan tërsëboet poela Ratoe Korawa hëndak mënjërang*.

Krësna zoekt Ardjoena te vergeefs, ook Soejodana kan hem niet vinden; de Korawa's rusten zich toe voor den strijd tegen de Pandawa's tot schrik van Batari Koenti, die te Astinapati vertoeft. In het eerste treffen vluchten de Pandawa's, maar Bima verbetert de kansen. 65. In Indra Poespa is Pantja Wira Djaja die elke schoone vrouw bezitten wil; hij hoort van de vrouw van den Pandawa Sastra Widjaja, de zuster van Krësna; haar eischt hij op, en na weigerend antwoord ontvangen te hebben, trekt hij ten strijde. Intusschen wordt de groote strijd voortgezet. Ardjoena wordt nog steeds gezocht, in Mandoepoera vindt Krësna hem vermond, zij herkennen elkaar, Oegrasina hoort met schrik wie zijn onbekende helper was. Allen naar Martawangsa. Pantja Wira Djaja

1) Later *وگڑا سینا*

was ter plaatse verschenen, en een moorddadig gevecht begint. Ardjoena helpt de Pandawa's, Karna verwondt hem, waar door de bloem *widjaja koesoema* (bekend ook uit de Hikajat Maharadja Boma) wordt hij weêr hersteld. 91. Poerabaja hoort dat Dewarawati (*sic*) omsingeld is door het leger van Pantja Wira Djaja; Indra en Batara Goeroe bespreken deze zaak, en gelasten Narada aan Gatotkatja het bevel om den vijand te bevechten over te brengen. Op zijn pëtan toefde ook Hanoman in vermomming; met den in zijn ascese gestoorden woedenden Gatotkatja raakt hij in strijd.

95. Zekere widadari Indara Sari deed ascese wegens een onwillekeurig verzuim door haar in den hemel begaan; op zeer bijzondere wijze (maninja dari oedara djatoeh kapada moeloetnja) had Gatotkatja haar bezwangerd. Hij verzoent zich met Hanoman, en gaat naar de belegerde stad; daar woedt hij onder de belegers, en doodt Pantja Wira Djaja, maar ook Raden Samba was gesneuveld, doch met ajar oerip herleeft hij. De groote strijd wordt voortgezet.

Bl. 115. Tjaritëra XII (§ 11 of Tjar. XI is niet aangegeven).

Indara Sari bevalt van een zoon, die sprekend op zijn „vader” gelijkt; Doerga zorgt voor hem, en noemt hem Toenggal; voorspoedig groeit hij in den kajangan op, gewoonlijk met den bijnaam Adi Bëramoe aangeduid; later vraagt hij wie zijn vader is, en moet drie jaren tapa doen om het te weten te komen.

Zoo doet hij, en daalt naar de aarde af. Eerst komt hij te Mërtjoenagara, waar hij twist zoekt en velen doodt, waarna de vorst nederig tot hem komt, en hem langdurig te gast houdt. Daarna gaat hij naar Tjantaka onder Dati Koemala; hij valt dezen aan, en overwint hem.

Bl. 146. Tjaritëra XIII. Pantjawati wordt belegerd door een door de goden vervoekten raksasa, wiens malapataka alleen door Adi Bëramoe kon „diroeatkën”, Oetara Gangga (en Singa Djelëma) is zijn naam. Velen hadden reeds gepoogd hem te dooden, begeerig naar de schoone prinses die als belooning zonde afgestaan worden.

Bl. 160. Tjaritëra XIV. Ook Poerabaja bestrijdt hem, ook Ardjoena, doch te vergeefs. Adi Bëramoe komt ter plaatse, goden helpen hem, en hij overwint.

Bl. 172. Tjaritëra XV. Het land en de prinses Poespa Sëri Djati aan hem afgestaan. Daarna trekt hij naar Astinapoera, onderweg tracht men te vergeefs hem zijne vrouw te ontrooven.

Na bl. 184 eene laeune. Hij ontmoet Gatotkatja, die hem verloochent, zij bevechten elkaar met allerlei gedaanteverwisselingen, de natuur komt in beroering, de hemel wordt bijkans verschroeid: Narada daalt af om alles op te helderen, waarop de strijdenden scheiden, en Narada den zoon voor den vader

doet knielen. Vroolijkheid heerscht in Marta. Batara Krësna begeeft zich daaraan, ter feestviering.

XVI.

HIKAJAT ANGKAWIDJAJA.

Bat. gen. 180, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 198 bl., 26—31 r.

Dit achteraan Hikajat Pandawa Lima genoemde HS. heeft aanvankelijk den volgende inhoud:

De Pandawa-vorst Darma Wangsa gaf audiëntie aan Sang Bima. Hun gesprek loopt over Sang Ardjoena, wiens vrouw كينزوم is. Uit Djenggala Manik komt Sang Patara Krësna, die evenals Ardjoena naar een kind verlangt; beiden gaan naar den Mërbaboe om kinderzegen van de goden af te smeeken; Soejodono van Koerawa en Sang Drona gaan met hetzelfde doel derwaarts. Op dien tocht laten Petroek en zijne gezellen zich op de bekende wijze gelden. Ardjoena en de Pandawa's worden door storm getroffen door den invloed der Karawa's; hij komt aan den bloemenberg bij den pandita Parma Kanda en diens dochter Poergawangsi; hij huwt met haar en zij baart Poergiwa en Poegiwati (23). Dan gaat hij naar zijne eerste vrouw, die intusschen bevallen was van Raden Bagoes Tandjoeng Anom. Krësna krijgt een zoon Laksamana Andjasmara; Raden Bagoes wordt herdoopt in Abimanjoe, later in Angkawidjaja; hij verlooft zich met Soendari (38).

Dit stemt geheel overeen met Leidsch HS. LXIX, en het vervolg vertoont geene afwijkingen, en het begin van LXX wordt hier in dienzelfden vorm aangetroffen.

Verhaald wordt nog dat de vorst van Indrawati Tiptanggara geneest van zijne blindheid, en dat een brief met berichten over de schaking van Soedari wordt afgezonden; zie LXX, r. 5 in den Catalogus. Kort na dit bericht eindigt het HS. abrupt.

Ander handschrift.

Leiden, cod. 3221 en 3244. Catalogus. bl., 52—54.

XVII.

HIKAJAT MAHARADJA GARĒBAK DJAGAT.

Bat. Gen. 251, 33×20 cM., 205 bl., 18—19 r., gedateerd 19 Nov. 1892

Uit eene inlandsche leesinrichting.

Wajang-verhaal van den volgende inhoud:

Darma Wangsa en Darma Koesoema zijn in het Pandawaland met Bima, Ardjoena, Sakoela, Soedewa. Pringgandani's zoon Poerabaja, Ardjoena Tandjoeng Anom, Angkawidjaja, Soestira, Sëmar en de zijnen en anderen. Zij toonen den vorst een ring van Ardjoena, afkomstig van Narada: Gëroeboek, Anggaliak en Garang moeten dien aan Narada terugbrengen, die er reeds naar gezocht had ook in Astina. waar Drona, Piladewa. Boeloesrawa, Doersasana e. a. waren; nergens was de ring. *rasoeng djari* genaamd. te vinden geweest, eene belooning op het vinden was uitgelooft. en vele onschuldigen, van diefstal verdacht, waren gedood op de plaats waar Drona de wacht hield.

Daar komen Gëroeboek en de zijnen, vol angst dat de belooning hun ontgaan zal, Abiasa helpt hen. zij komen in strijd met Drona, worden overwonnen, en geven hem een valschen ring hun door Abiasa geschonken; zij begeven zich naar den *Soerulaja*. een zwijn en een raksasa bevechten hem, 4000 maal bedriegt Gëroeboek zijne tegenstanders met een valschen ring, wat steeds eene teleurstelling wordt voor Drona en hen die de belooning begeeren.

Eindelijk geeft Gëroeboek den ring aan Narada (bl. 28).

Op hun terugtocht worden zij door de teleurgestelden aangevallen en gedood; Lesan Poera en Samba nemen het voor hen op. en verslaan de aanvallers. Lodera komt daar op zijn wereldreis, en doet de lijken herleven: ijlings gaan zij terug.

Op raad van Drona eischt de vorst de hoofden van Sëmar en de zijnen; door den nood gedwongen moet de vorst den eisch inwilligen. en Ardjoena zal hen onthoofden. Bl. 58. Maar Sëmar verandert van gedaante, en noemt zich Tjatrik Marga Sëmirang. Zijne drie zonen waren met Lesan Poera en Samba teruggekomen, zij hooren wat hen te wachten staat. en gaan naar Ardjoena, die deernis met hen krijgt en hun geen leed doet; zij vinden den veranderden Sëmar en herkennen hem niet. met zijne toestemming baden zij zich in den vijver der gedaanteverwisselingen, en veranderen zich: Gëroeboek in Garëbak Djagat, Anggaliak in Laja Anggalaja. Nalagareng in Nala Goeriang Nala.

Sëmar weet iets van Bandjarnagara. welks vorst Bandjar Parsangga Gëroeboek indertijd gedood had; hem valt Nala Goeriang met de anderen aan. Garëbak Djagat wordt daar vorst, en laat te Astina door zijne twee broeders het hoofd van Drona opeischen; hevige strijd, de broeders weerstaan allen, Drona gevangen en weër verlost door Bambang Soetama. Zij vluchten naar de Pandawa's om Ardjoena's hulp te vragen; de twee volgen hen. Ardjoena bestrijdt hen veertig dagen.

Garëbak Djagat en Tjatrik Marga Sëmirang gaan hen zoeken, vinden

hen nog strijdende; ook hen bevecht Ardjoena, zijne krachten begeben hem, hij verdwijnt. Drona wordt onthoofd, en het lijk wordt ten toon gesteld; Bambang Soetama was gevlucht.

Bl. 127. In Djenggala is Darawati; eenen droom volgende gaat hij naar Astina, ontbindt daar de gevangenen, trekt verder naar het Pandawaland, pleegt overleg met de Pandawa's om in Bandjarnagara het hoofd van Drona te stelen; dit gelukt, het hoofd wordt op het lichaam geplaatst en Drona herleeft. Garëbak Djagat gaat naar het Pandawaland om den vorst van Djenggala te straffen; hij vecht met Poerabaja en anderen, drie maanden lang. De vorst belooft hem Drona uit te leveren, indien hij den hemel kan bestormen. Hij neemt dat op zich, en bestrijdt de goden.

Bl. 160. Darawati gaat Ardjoena zoeken, en vindt hem versteend op den Meroe, eene straf der goden!

. In den hemel woedt de strijd, de goden verliezen, en roepen de hulp der Pandawa's in. Garëbak Djagat beschouwt zich als overwinnaar en eischt Drona op; allereerst bedreigt hij Narada. deze geeft hem een raadsel op, indien hij dat raden kan zal Narada zijnen wil volgen.

Narada en Batara Goeroe gaan naar Ardjoena en onttooveren hem. Garëbak Djagat had het raadsel opgelost en wilde hemelheer worden. Ardjoena komt ter plaatse. een geducht gevecht vangt aan. Drona ziet het aan, Tjatrik Marga Sëmirang bespringt hem, en nederig vraagt hij om genade. Ardjoena verliest den strijd. Opeens wordt Garëbak Djagat door een pijl getroffen; hij verdwijnt en Gëroeboek verschijnt; evenzoo gaat het met de drie anderen. Sëmar spoedt zich naar de Pandawa's.

Algemeene herkenning en vergeving. Ardjoena gaat naar Marta. Drona naar Astina; groote vroolijkheid is alom.

.

XVIII.

WAJANG PANDOE.

Bat. Gen. 241. 33 × 21, 281 bl. 18 r. gedateerd 6 Aug. 1890.

Door eenen dalang van Kampoeng Padjagalan verteld aan den schrijver op Pëtnongan, uit wiens leesinrichting dit HS. afkomstig is.

Inhoud:

Bramana doet Parikanan ontstaan, die naar de aarde moet afdalen met Maja Sitti. Een der goden, voor een langen lakon willende zorgen, incarneert zich in Sëmar, en stelt zich aan Parikanan voor als diens verzorger door de

goden gezonden. Zij stichten de stad Mandili Diradja. Šëmar laat vier werktuigen worden tot menschen: Gëroeboek. Anggalia, Tjëmoeis en Gareng. Sitti Maja bevalt van Koemoenoejoesoe Bl. 5. Vorst Koesambërat en zijn dochter Maliwati; een vorst uit de zee vraagt haar, wordt afgewezen, en bestrijdt den vader, die vlucht naar Parikanan. Koemoenoejoesoe huwt met Maliwati, en gaat tapa doen op den berg Kali Sarang.

Bl. 12. In den hemel besluiten Batara Djaja, Langlang Boeana, Batara Lodera en Dewa Roedji om Doerga en zijne zuster Kamirati naar de aarde te zenden met vijf der dewa's: hunne stad wordt Tjampaka Wëdar. Doerga wordt Kalimantanara en Kamirati: Soeragini; hij vraagt om de hand van Sadatwati, de dochter van Batara Goeroe, de twee boden krijgen een weigerend antwoord en binden al de goden.

Narada roept Koemoenoejoesoe ter hulp; deze helpt, maar wordt op den berg Indra Gila geworpen. Narada doet het kind van Maliwati ter wereld komen; dat kind, Sakoetëram genaamd, gaat de goden helpen, maar wordt ook op den Indra Gila geworpen, aan den anderen kant. De goden moeten toegeven, en de twee boden brengen Sadatwati naar hun heer. Het huwelijk wordt gesloten, maar in de sponde wordt hij papier, en zij inkschrijfsel; dit wordt door Narada aan Koemoenoejoesoe gebracht; deze valt Soeragini in Tjampaka Wedar aan, doodt haar, en zij verdwijnt terwijl er een omslag omhoog valt (*saroepa amplot*), dat bij het papier blijkt te passen. De vijf patih's verdwijnen en worden een pajoeng en vier pijlen.

Koemoenoejoesoe en zijn zoon vestigen zich in de stad, die nu Saptarangga genoemd wordt. Sakoetëram huwt met Maja Sari, dochter van den vorst van Koentah Diwa. Koemoenoejoesoe en zijne vrouw trekken zich terug naar den Kali Sarang, die nu Gadjawiah genaamd wordt. Bl. 53. Ook Parikanan wordt kluizenaar, hij en zijn zoon keeren tot hun oorsprong terug. Sakoetëram krijgt eenen zoon سقري en later سقرا

In Manggada is vorst Tjitra Dewa met zoon Tjitra Koesoema en dochter Tjitrawati; de zoon verslaat allen die dingen naar hare hand: de vader vraagt hulp aan Sakoetëram, deze zendt سقري die overwint en huwt met Tjitrawati (bl. 80).

Nu over Dati Kamoedjan zoon van Boeat Lawa en Sitti Maja dochter van Indradjit; Dati Kamoedjan huwt met Kaliwati; hij wordt vorst in Pantjawati, dat herdoopt wordt in Bandjar Katoeman. Sakoetëram treedt af en wordt vervangen door سقرا; سقري wordt patih, hij gewint Poerasara, Šëntanoe en Sambiwara van wie de oudste den vader vervangt.

Koesambërat, de schoonvader van Koemoenoejoesoe geeft het rijk over

aan zijnen zoon, deze aan zijnen zoon, tot op Wangsapati die zich vorst van Warta noemt. Diens sperma valt in zee, een visch eet het op, Batara Djagat opent den visch, en er komt een meisje uit, dat wegens haren stank Laramis genoemd wordt. Wangsapati voedt haar op, wegens haar stank wordt zij door ieder geschuwd; dan wordt zij overhaalveervrouw op de Dërmajoe-rivier. Daar zal een koningszoon haar genezen.

Bl. 95. Poerasara gaat tapa doen, de vogelen nestelen op zijn hoofd en broeden er jongen uit. Sëmar wekt hem, en hij vervloekt de përit-vogels, zoodat zij weinige jongen krijgen, tot heden toe. Hij gaat zwerven, komt bij Laramis en geneest haar van haren stank, maar haar boot, een poesaka nog wel, verdwijnt; die was in een knaap veranderd. evenzoo haar stank.

Daarop gaan zij naar Wangsapati, die hen doet huwen, waarna hij met haar teruggaat. Sëntanoe had inmiddels drie kinderen gekregen: Dewa Brata, Tjitëranggada en Tjitërasina.

Bl. 120. Poerasara gaat tapa doen, Laramis heeft een vrijage met Sëntanoe, Dewa Brata tracht haar te dooden, Sëmar redt haar en brengt haar bij Poerasara. Sëntanoe zet hen na, de beide broeders duelleeren, maanden lang, de heele natuur komt in beroering. Onderwijl bevalt Laramis van Ganggasoeta. Het duel duurt jaren, Batara Djagat scheidt hen en verzoent hen; beiden gaan terug, Poerasara gaat naar Wangsa, Sëntanoe gaat tapa doen. Dewa Brata verzoekt Poerasara om te regeeren, maar hij voelt zich oud, en laat zijne kinderen Ganggasoeta, Gandamana. Ken Tjaka en Ken Tjaroepea roepen; Laramis gaat naar Saptarangga, dat herdoopt wordt in Ngastina. Daar regeert zij.

Bl. 146. In Basmak ¹⁾ is een vorst met drie dochters: Amba, Ambaliki en Ambawati. De nageboorte van de jongste wordt tot twee reuzen Goembaga en Goembagi, die de vader gevangen houdt. Vorst Basmak looft zijne dochters uit aan hem die de reuzen overwinnen kan; na vele anderen komt Dewa Brata en verslaat hen en krijgt de drie dochters.

Tjitrasina en Tjitranggada vragen ieder om eene: dit wordt goedgekeurd, en men viert de drie huwelijken. Maar Dewa Brata verlaat zijne vrouw, Amba verkleedt zich als man, vindt hem en smeekt om mede te gaan, doch wordt bij ongeluk door hem gedood; hare ziel voorspelt hem straf.

Bl. 180. In den Soeralaja hooren Tjitra Anggada en Tjitrasina dat zij naamgenooten hebben in Astina, menschen, geen batara's! Zij gaan daarheen, en gelasten hen een anderen naam aan te nemen. na weigering volgt strijd, eindelijk sneven de prinsen van Ngastina. Abiasa en Ganggasoeta willen geen vorst wor-

¹⁾ Zie den inhoud van HS. B. G. 15. weergegeven in Tijdschr. Ind. T. L. en V. K. deel XXV. bl. 489 sqq.

den; de eerste moet huwen met Ambaliki en Ambawati. In den hemel worden de goden bestookt door de naga's Nagarangsang en Nagakilat; de goden roepen Abiasa ter hulp. deze komt met Ken Tjaka en Ken Tjaroepea, die weggeblazen worden; steeds loert Nagakilat op Dewi Mampoeni, Gandamana wordt weggeblazen en komt met de anderen op de vroegere tapa-plaatsen. Narada bedwelmt de zwangere Ambawati en doet uit haar een zak met drie kinderen te voorschijn komen. en werpt dien in het hemelsche strijdperk, met veel moeite kan Nagakilat het openen, de drie kinderen Dastarata, Pandoe Dewa en Widoera Bambang Sittadjit zijn niet ongedeerd. in den hemel worden zij opgevoed. Dewa Nata doodt Nagakilat, Dastarata krijgt van Dewa Rodji toovermiddelen. de andere naga wordt eveneens gedood.

Bl. 253. In Widara Këndang is vorst Basoe Kawiti met dochter Koenti Nila I rata en zonen Basoe Dewa en Aria Praboe; die dochter moet op Poelau Këntjana wonen, god Soeria bezwangert haar. De vader wil haar uithuwelijken, ziet haren toestand, wil haar dooden, wordt doer Soeria daarin verhinderd, die haar kind uit haar oor doet komen; het wordt Soeria Tamoedjoe genaamd en in Martalaja opgevoed.

Dastarata wordt vorst in Ngastina. Abiasa naar Widara Këndang waar wedstrijden zijn om Koenti, die door Pandoe Dewa Nata verworven wordt. Bl. 275. In Gandarsina is Gandardesa met dochter Gandawati en zoon Angandara, deze wil Koenti hebben, Abiasa met zoon en schoondochter komen daar; een strijd ontbrandt, Gandardesa wordt overwonnen en geeft Gandawati aan Pandoe. die ook Roekmani, de zuster van den overwonnen Larasoema krijgt. Allen gaan naar Ngastina.

Dit moderne. Bataviaasch getinte, wajangverhaal heeft nog een vervolg. gelijk blijkt uit de woorden.

این حکایت ادا لاکي سمبوتن فد لاین قریشان یاکت فندو ترون فد
فندوا یما

Zie daarover het volgend nummer.

XIX.

HIKAJAT GĒLARAN PANDOE TOEROENAN PANDAWA.

Bat. Gen. 253, 33 × 20½ cM., 198 bl. 19 r., gedateerd 15 April 1890; uit eene inlandsche leesinrichting.

Dit HS. vangt aan met het verhaal van Widara Këndang, dat in het voorgaande nummer op bl. 253 begint. Het verhaal is hier echter uitvoeriger, en op het eind wordt vermeld dat Dastarata Roekmani verkrijgt, en dat Abiasa wederom tapa gaat doen op den berg Indrakila.

Op bl., 83 gaat de geschiedenis verder als volgt:

In Koesambërat zijn twee prinsessen Irangwati en Irang Danoe, reeds 999 prinses hadden ze ten huwelijk gevraagd, thans komen de prinsen van Widara Këndang om hare hand. Een groot gevecht vindt plaats. Basoe Dewa en Aria Praboe komen daar, tijdens het gevecht van Djoerit Wësi en Bandjar Patoman, zij geraken met dezen in strijd, Basoe Dewa overwint honderden en verkrijgt de beide prinsessen. Hij volgt zijnen vader op in Widara Këndang, om kinderzegen te verwerven gaat hij een gouden hert zoeken.

Bl. 108. In Giri Gasar is vorst Mesa Sëmbawa van het geslacht Siloeman uit de zee; deze had de prinsessen van Koesambërat gevraagd. is nu woedend en verandert zich in Basoe Dewa, zijn patih in een gouden hert, en gaat naar Widara Këndang; kort daarna konit de echte Basoe Dewa terug en bemerkt het bedrog. maar degeen die het gouden hert heeft kan niet verdacht worden; zij vechten een jaar lang. totdat Mesa Sëmbawa verdwijnt. en weër zich zelf wordt. Ook het hert verdwijnt. Nu wil Basoe Dewa Irang Danoe dooden maar Aria Praboe brengt haar op den Wilis.

Bl. 126. Nu over Ngastina. Gandawati verlangt naar kinderen; het blijkt dat Koenti en Roekmani nog maagd zijn. Dit brengt opschudding te weeg in den hemel, het feit was te wijten aan de defectheid der mannelijk echtgenooten. (Hier verwijst de Pëtjenongansche schrijver naar de uitvoerige, afzonderlijke werken, bij hem te verkrijgen.) De goden veranderen zich in dieren en doen de copulatio voor aan Pandoe Dewa Nata, hij doet het na, schiet uit boosheid op de goden. en wordt in den hemel gehaald om gemarteld te worden; de vrouwen treuren. maar Abiasa komt en troost ze.

De god Basoeeki gaat in den buik van Irangwati, en wordt na negen maanden geboren als Kakarsana. Koenti droomt van haren heengeganen man. en wordt deswege zwanger, vijftien maanden lang, eindelijk bevalt zij van Darmakoesoema. Later bevalt zij van een zak dien niemand openen kan. In alles helpen Sëmar en de zijnen. zij dringen zelfs in den hemel door om raad te vragen; na eenigen strijd kunnen zij Batara Goeroe spreken: deze geeft een wapen, zij gaan terug. openen den zak, en er uit komen Wala Koedara en Aria Djaja Sina. Volgens anderen werd de zak geopend door wilde dieren in het woud, volgens weër anderen werd de zak door Darmakoesoema opengekrabd. Wederom wordt Koenti door eenen droom zwanger. en baart een kind dat Bambang Djanawi. Djanaka, Ardjoena. Kawistana en Soerialaga genaamd wordt.

Bl. 180. Roekmani. door Koenti onderricht. wordt ook door eenen droom zwanger en baart Këmbar Soelasi en Sakoela Soedewa. Roekmani bestijgt vrijwillig den brandstapel en gaat ten hemel. Sëmar blijft zorgen voor de vijf Pandoe-zonen.

Dit gemoderniseerde wajangverhaal wordt met een toepasselijk vers besloten.

XX.

HIKAJAT ARDJOENA MANGOENDJAJA.

Bat. Gen. 191. $33 \times 21\frac{1}{2}$ c.M. 177 beschr. bl. 36—37 r. gedateerd 15 Maart 1876.

Een wajang-verhaal. welks inhoud aldus begint:

Een land Pantjawati: de vorst aldaar was opgevaren ten hemel, en niemand wilde er regeeren. Drie apen: Soegriwa, Pépoet Poetih en Hanoman bespreken de zaak. Ook eene stad فندڠ met vorst Ganda Koesoema en twee broeders Ganda Widjaja en Ganda Prawata en den garoeda Paksi Térdjang Sioet; hij hoort van Ardjoena in het Pandawaland, en gelast den garoeda de vrouw van Ardjoena te stelen. Darma Koesoema vertelt een waarschuwendendroom van hem aan den vorst van Djënggala Manik, wat dezen tot groote waakzaamheid aanzet; desniettegenstaande voert de garoeda zijn voornemen uit. Gatotkatja achterhaalt hem en ontneemt hem de vrouw, doch moet haar weer loslaten; deze poging wordt door anderen in de lucht en op den grond herhaald, telkens verwisselt zij van grijper, maar wordt toch door den garoeda ontvoerd. Ardjoena gaat haar zoeken den 8^{en} Februari 1878 De korawa's trekken naar de verlatene stad.

Intusschen was de garoeda met vele belagers in strijd geraakt, o.a. met Anggada en Hanoman. De pandita Drona zet de korawa's aan om Sadewa en Kawintarsah te vangen; een geweldige strijd ontbrandt; Petroek en de zijnen treden als naar gewoonte op. Sadewa en Sakoela gevangen. Kawintarsah verdwijnt. Ardjoena door Anggada naar Pantjawati gevoerd.

Op bl. 45 begint een gedeelte over de avonturen van Kawintarsah, hoe zij de uitruisting van Ardjoena vindt, en zich Ardjoena Mangoendjaja noemt.

Evenals het voorafgaande stemt ook het volgende in hoofdzaken overeen met cod. Leid. 3241 (LXXV). nu en dan met eenigszins andere namen.

Het schrift is onduidelijk en de taal zeer gebrekkig. Achteraan een vers over de beteekenis van vele in het verhaal voorkomende eigennamen.

Vermelding verdient dat het slot niet een gevecht, maar een algemeene verzoening is.

Ander handschrift:

Leiden, cod. 3241, Catal., bl. 62—64.

WAJANG ARDJOENA.

Bat. Gen. 244, 33 × 21 cM., 202 bl., 21 r., gedateerd 22 Mei 1897.
 Uit eene inlandsche leesinrichting.

Evenals alle voor deze inrichting door Moehammad Bakir ibn Sjäfican ibn Oethmân ibn Fadli „toekang adjar anak mêngadji” gemaakte boeken is ook dit zeer uitvoerig: de huurprijs per nacht is f' 0.10.

Dit op met roode lijnen bedrukt kasboekpapier geschreven wajangverhaal heeft den volgende inhoud:

In de Pandoe-stad zijn Bima Aria Roepa Tala Mëndala Giri, Ardjoena Soerialaga Kawistana, Sakoela, Sadewa, Ratoe Pandawa, Gatotsoera Peringgandani, Minantawan, Minatëradja, Angkawidjaja, Tandjoeng Anom, Dropadi, Soembadra, Sëri Kandi, Sëmar, Gëroeboek Nalagareng, Petroek en Tjëmoeis.

Ardjoena uit zich over de slechtheid van Darawati (in een gesprek met locale Bataviasche aardigheden); hij wordt ziek, allen doen geloften voor zijn herstel, en hij herstelt op eens. De vorst van Djënggala Darawati acht zich en zijne vrouw beleedigd, en trekt zich gebelgd naar Ngastina terug. De pandoe-prinsessen waren: Këbon Aroem, Sëri Kandi en Dropadi; verder waren in Ngastina Pandita Drona, Baladewa, Karna, Boeloesrawa e.a. Darawati vraagt om hulp tegen Ardjoena; een gevecht ontstaat tusschen Samba en Wirsasena die verliest. De vorst van Djënggala doet een eed en zweert Ardjoena te zullen onthoofden; enkelen waarschuwen daartegen, doch zonder gevolgen, sommigen worden gevangen gezet. De vorst van Marta krijgt last Ardjoena te onthoofden, deze geeft zich over, en het afgehouden hoofd wordt naar Ngastina gezonden. Angkawidjaja, Bambang, Soemitra en Soendari omhelzen het lijk; het lichaam gaat met hen onder de aarde en volgt het hoofd op deszelfs tocht boven den grond; onder het paleis aangekomen hereenigt zich het lichaam met het hoofd, doch zulks geschiedt alleen des nachts, overdag is het gescheiden. De drie medegekomenen hebben verbodene liefdes; spoedig wordt dit ontdekt, een groote strijd ontstaat, bataillons worden neêrgeveeld. Ardjoena wint steeds veld, eindelijk vlucht de vorst van Djënggala in den hemel, waar hij opgenomen wordt. In Marta is groote opgewondenheid en ongerustheid.

Bl. 75. De vorst van Ngastina vraagt hulp in Langka Diradja, en bergt zich daar met Drona; Angkawidjaja valt die stad aan, Ardjoena bestookt den hemel, maar Narada onthoofdt hem. Zijn lichaam wordt in de rivier der widadari's geworpen, uit zijne ledematen ontstaan Soekmaroepea, Soekmadjanis,

Soekmamatjam en Soekwawarna. Widadari's minnekozen met hen, wat groote beroering in de natuur te weeg brengt; Ardjoena herleeft, de vijf bestrijden de goden; dezen vluchten naar den berg Parasoe. worden vandaar verjaagd. vragen overal om hulp, ook bij den zee-god, die zich echter aan Ardjoena onderwerpt.

Bl. 109. De goden roepen de hulp der zon in, overal achtervolgt hen Ardjoena, die zich telkens vermomt en zoo hunne hulde ontvangt. Bima, Sa-koela en Sadewa worden ongerust, en gaan naar Langka. waar Angkawidjaja nog strijdende was; Gatotkatja belegert die stad om Darawati te vinden, ook Ardjoena komt daar, algemeene vlucht naar Marta. De goden roepen de hulp van den vorst van Marta in. Ardjoena treedt in onderhandeling, en Darma Koesoema eischt zijne onthoofding, hij wordt onthalsd, en zijn lichaam op den aloen-aloen geworpen. Ontzettende droogte gaat heerschen. alles versmacht, men begrijpt dat Ardjoena's dood daarvan de oorzaak is. de goden worden gedwongen hem te doen herleven, velen. o.a. Drona, verzetten zich daartegen, de oneenigheid ontaardt in strijd. De vier uit Ardjoena ontsprotenen gaan naar zijn lijk. hunne vrouwen de widadari's volgen hen en kussen het lijk: nieuwe wezens ontstaan, Ardjoena herleeft te midden van het strijdgewoel. De vijf nieuwe Ardjoena's worden door den opperste der goden naar Marta gebracht. eindelijk valt er regen, maar de strijd vermindert niet, allengs verdwijnen allen. en zoo eindigt de strijd. De goden vragen vergiffenis aan Ardjoena; algemeene verzoening, feest in Marta. De vreemde vorsten keeren naar hunne landen terug.

Een toepasselijk vers besluit het handschrift.

XXII

HIKAJAT POERASARA.

Bat. Gen. 178. 34 × 21 cM., 150 bl., 17 r., met vele groote platen.

Een sterk Bataviaasch getint wajangverhaal van den volgenden inhoud:

Sangjang wil een mensch maken en naar de aarde doen afdalen. Na een poedja van negentig jaren kwam er een lichtglans, en daaruit een jonge man, de god noemt hem Sangkara en geeft hem de widadari Asmajawati, die met hem naar de aarde gaat; de god draagt het hemelrijk op aan Sangjang Poenggoeng Batara Goeroe en verandert zich in loerah Sëmar om Sanggara (*sic*) te vergezellen. Zij tooveren de stad Soekta Doerdja te voorschijn. twee malen achtereen komt een cycloon benevens een leelijke man op Sëmar's gebed te voorschijn; hij noemt hen Gëroeboeken Anggaliak Alias Petroek. Sanggara krijgt drie zonen: Santanoe, Sambiwara en Poerasara. Over den tweeden wordt niets verteld, de eerste en

derde gaan zwerven met Sëmar, Gëroeboek en Petroek honderden jaren, vinden Dewi Sëliwati met wie Sëntanoe, op verzoek van Sanggara huwt, waarna deze naar den hemel terugkeert, en Sëntanoe en Poerasara zijn rijk verdeelen. Spoedig gaat Poerasara weer zwerven, en gaat met de panakawan's naar den Parasoe.

Batara Goeroe voorziet de komst van eenen die grooter dan hij is: van Poerasara; hij gelast batara's hem tegen te houden, langdurig strijden zij met hem, en verliezen en verdwijnen; vier anderen vallen aan als wilde dieren, met hetzelfde gevolg; Poerasara begeeft zich naar den Parasoe. Sëntanoe heeft intusschen eenen zoon Raden Përbata gekregen. Honderden jaren is Poerasara in tapa; Batara Goeroe zendt vier batara's als jonge vrouwen vermomd en vergezelt hen zelf; zij trachten den asceet af te leiden, zonder gevolg. Ook Batara Djagat wendt eene vergeefsche poging aan, twee vogels nestelen op zijn hoofd, doch hij beweegt zich niet, vervloekt de përit's die tot heden toe niet vele jongen meer krijgen, dan staakt hij den tapa en gaat weer zwerven met de anderen. Eerst dan eindigt de beroering in de natuur.

Bl. 37. In Wirata was Bagawan Wangsapati, gehuwd met Wargawati en dochter Raramis met een mooi uiterlijk, maar een onverdragelijken stank; haar vader gelast haar overhaalveervrouw te worden en aan iederen reiziger medicijn te vragen. Poerasara komt op haar veer, besmeert de prinses met koenjit van den Parasoe en geneest haar; zij geleidt hem naar haren vader, die hen doet huwen, waarop beiden naar Soektadoerdja gaan; zij wordt zwanger, en hij gaat weer tapa doen. Sëntanoe wordt verliefd op zijne schoonzuster Raramis, tracht haar te bepraten, en zij om er een eind aan te maken eischt als liefdepand zijn land. Zijn zoon Përbata bespiedt hem en wil uit ergernis Raramis dooden, wat Sëmar verhindert door met haar in het bosch te vluchten. Den volgende dag mist Sëntanoe zijne vriendin, en volgt haar spoor; de achtervolgden komen aan den berg waar Poerasara in tapa is, en kunnen hem niet doen ontwaken. eindelijk maakt Sëmar hem door zingen wakker en vertelt hem alles. Sëntanoe komt ook daar op zijn speurtocht, hij bevecht Poerasara maanden lang zonder te eten of te drinken; de bosschen verbranden door den gloed der krissen, de geheele natuur is in opschudding.

Onder Batara Goeroe's schaduw baart Raramis eenen zoon: Ganggasoeta die alras naar zijnen vader vraagt. Bl. 122. Steeds strijden de broeders, de hemel verwelkt, de aarde beeft; alle dieren sterven; dit duurt jaren. Eindelijk scheidt Batara Djagat hem, en voorspelt de komst van Poerasara's nazaat Bambang Djanawi, die Ardjoena genaamd zal worden. Met wrok in het hart geven de broeders den strijd op, de goden beloven Poerasara dat Sëntanoe en zijn zaad zal gestraft worden. Steeds smacht Raramis in het bosch; daar het kind

steeds naar zijnen vader vraagt, besluit zij naar Wirata te gaan. Poerasara hoort in den slaap een kind huilen.

Einde abrupt.

XXIII.

LAKON DJAKA SOEKARA.

Bat. Gen. 246. 33 × 21 cM. 96 bl., 34 r.

Uit eene inlandsche leesinrichting.

Inhoud:

Pandita Dipa Koesoema op den Indra Kila krijgt eene dochter Ratna Sari. Deze droomt van Ardjoena in het pandawaland, en kwijnt van liefdesverlangen, de vader verandert zich in een vogel en gaat Ardjoena lokken; deze volgt hem en den 22^{en} October 1894 huwt hij met de dochter, die hij zwanger achterlaat om tapa te gaan doen op den Pakëmbangan, waar een pandita is met dochter Ratnawati; met haar huwt hij, en laat haar zwanger achter. Hij komt terug in het pandawaland bij Soembadra en Sëri Kandi, zijne beide vrouwen. Ratna Sari baart Djaka Tilangin, Sëmar voedt hem op, later gaat hij zijnen vader zoeken. Ratnawati baart Bambang Soekara; ook die gaat zijnen vader zoeken.

Vorst Bandana, met dochter Danoedjawati wil alle pandawa's verdelgen. Djaka Tilangin echter overwint hem. Bl. 22. In Karang Këntjana is Parwa Koesoema met dochter Birantawati die alle pretendenten afwijst; de vorst van Astina Soejodana en Pandita Drona willen haar doen huwen met Doersasena. De vorst der pandawa's Darmawangsa heeft eenen zoon Pantjawala. die de prinses van Karang Këntjana laat vragen, een gevecht is het gevolg. Bl. 36. Djaka Tilangin mengt zich in het gevecht en wint. ook Bambang Soekara vecht mede. Zij beiden en de gezant van Astina Gatotsoera Përinggandani worden bij den vorst toegelaten; zij kennen elkander niet. moeten elkaar bevechten en doden elkaar.

De hemel komt in beroering, Batara Goeroe laat levenswater brengen, waardoor zij herleven. Narada maakt hen aan elkander bekend. Djaka Tilangin huwt met Birantawati. Doersasana is najverig en wil haar bezitten, en ontvoert haar. De afgezant komt in het Pandawaland terug met Soekara, dien Ardjoena omhelst: ook Djaka Tilangin komt daar. Ardjoena, Soekara. Djaka Tilangin en hunne volgelingen gaan naar Astina. waar spoedig strijd ontstaat. Doersasena was daar met zijne ontvoerde geliefde; hij moet vluchten. Birantawati wordt bevrijd, hij wordt gevangen, Astina verwoest, de vorst en Drona verbergen zich.

Bl. 67 Dastarata incarneert zich als pangeran Djatiwitana, hij helpt den vorst en Drona, ontmoet Sëmar en de zijnen. en wil den sleutel der gevangenis bemachtigen, verkrijgt dien, en bevrijdt de gevangenen. Hernieuwde strijd. Te vergeefs bestrijdt Ardjoena Djatiwitana, ook Bima, vele weken; ook Praboe Djënggala en bijna allen uit het Pandawaland worden gevangen. Bl. 78. Pandoe Dewa incarneert zich als pangeran Djatiwilaga; hij zal de Pandawa's helpen. ontmoet Ardjoena en Bima die tapa willen gaan doen, brengt de bezwijmden weër bij, bevecht Djatiwinata, overal, in de zee en in den hemel, de geheele natuur komt in beroering. Batara Goeroe bemoeit er zich mede, en zendt Narada om de vechtenden te scheiden; Dastarata krijgt ongelijk. Allen gaan naar den soeralaja terug.

XXIV.

HIKAJAT AGOENG SAKTI.

Bat. Gen. 260, 33 × 20 cM., 138 bl., 15—17 r., gedat. 18 Oct. 1892.

Uit eene inlandsche leesinrichting.

Inhoud;

Batara Goeroe is met Narada in gesprek. God Agoeng Sakti maakt opschudding met de widadari's. De twee goden veranderen zich in vlinders, paren met wijfjesvlinders. en hernemen hunne gedaante, maar uit die copulatie ontstaan ontelbare haarrupsen, die allen plagen door hevige jeuking. De goden willen Agoeng Sakti weggagen, hij wordt vermorzeld en herleeft, wordt weër stof, herleeft weder, hij is winnende. Batara Goeroe en Narada, ten einde raad, zoeken hulp op aarde en vinden een koperen afgodsbeeld; dat beeld gaat leven, zij noemen hem Batara Toengkang, en deze zal hen helpen. Maar Agoeng Sakti had een gouden beeld gevonden, doet het leven en noemt het Agoeng Doekat, deze zal hem helpen. Hij ontmoet Batara Toengkang; strijd. Agoeng Sakti vervolgt de twee goden, dezen vluchten naar den Parasoe, vragen nederig eenen asceet aldaar om hulp; hij blijkt niemand anders te zijn dan Agoeng Sakti! zij vluchten.

Indra die in den oceaan geworpen was wordt door Agoeng Sagara gered, de andere goden komen daar. en Agoeng Sagara is weër Agoeng Sakti; hij verandert zich in Hanoman en in vele anderen. Bl. 70. Brahma doet tapa in de zee om de jeuking kwijt te raken; Agoeng Sakti verschalkt den vijand als Agoeng Boeana, weër vluchten de goden; naar den hemel vlieden zij, en sluiten alle toegangen. Agoeng Sakti doet zich voor als medicijnmeester, wordt

binnengelaten. maar weldra ontdekt verdwijnt hij, en verandert zich in god Kamadjaja in Agoeng Nagara, geeft daar les in kasaktian. en maakt zich bekend. Strijd ontstaat. De goden zien in hunne boeken dat Sëmar hen redden moet, vier hunner gaan hem roepen. Maar hij is niet wakker te krijgen uit zijnen slaap, zij voeren hem slapende naar den hemel, ook daar kan men hem niet wekken. Nu moeten de Pandawa's helpen, twee goden gaan Sakoetarama halen.

Bl. 107. Intusschen strijden nog Batara Toengkang en Agoeng Doekat in alle elementen, ook in den hemel; daar worden zij brons, en tot wapens gesmeed. Sakoetarama bevecht Agoeng Sakti, doch moet den strijd opgeven. Nog steeds slaapt Sëmar; in het nymphenverblijf schrikt hij wakker uit zijnen droom, en is zeer verbaasd. en ook onthutst omdat hij eenen tand verloren heeft. Op eens doorschiet Sakoetarama Agoeng Sakti: deze vliegt in Sëmar's mond, en wordt tand. Allen verheugen zich. de helpers gaan terug.

XXV.

WAJANGVERHALEN.

Bat. Gen. 220, $35 \times 21\frac{1}{2}$ cM., 87 bl., 32 r. Latijnsch schrift.

Notulen 1876. bl. 30, en 1879, bl. 123.

Dit met bleeken inkt geschreven HS bevat drie lakons;

bl. 1—30 de lakon Poerabaja sakit;

» 37—59 » » Maharadja Baladewa;

» 65—87 » » Marakrama.

Uit de aangehaalde plaatsen der Notulen blijkt dat deze wajangverhalen, die te Batavia voorgedragen worden, door G. Busken Huët zijn aangeboden, en dat het eerste uit den mond van een huisjongen is opgeschreven. Oorspronkelijk waren er vier verhalen: bij Van der Tuuk, die over eene uitgave zoude adviseeren, is een, Branta Koesoema, verloren geraakt.

XXVI.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI I.

Bat. Gen. 132, 32×20 cM., 176 bl. 21 r.

Notulen 3 Febr. 1860, II. c.

Een bijna geheel vergaan en verteerd exemplaar. geheel onleesbaar.

Voorin staat: „Alg^e Secretaris Baud.”

In Not. XVIII; XII. sub No. 17 staat: „het einde van dit fragment
Verhandelingen.

sluit zich aan bij het begin van dat. hetwelk in No. 137 der verzameling von de Wall is vervat."

XXVII.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI II.

Bat. Gen. 139, 35×22 cM, 238 bl., 16—19 r.

Dit HS. is eene copie van I.

Het heeft geheel denzelfden inhoud. dezelfde eigennamen en hetzelfde abrupte slot met dezelfde woorden als cod. Leid. 1709 (LXXVI), welks inhoud in Juynboll's catalogus bl. 65—67 geresumeerd is.

XXVIII.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI III.

Bat. Gen. 142, 23×17 cM., deel I. 976 bl., 15 r. deel II. 948 bl., 15 r.

Naar een HS. van Van der Tuuk en dat van de collectie v. d. W. No. 136 door Raden Djaja Sapoetra overgeschreven tekst, voor een deel critisch bewerkt door genoemden geleerde en L. W. C. v. d. Berg.

Tot bl. 162 zijn aan den voet der paginas varianten aangegeven; evenzoo is deel II ingericht. Het geheel is ontstaan door een bij genoemde geleerden gerezen plan om eene uitgave dezer hikajat te bewerken

Voorin staat eene aantekening van „Raden Djojo Sipoetro”:

I. „Hikajat dari toewan v. d. Tuuk dari no. 1—404 moepakat sama hikajat jang dari toewan van de Waal, dari no. 1—418, abis hikajat dari toewan v. d. Tuuk ada lain sekali tjaritanja.

II. Hikajat Kelana Praboe Djaka saja priksa dari no. 172—491 samoewa moepakat dengan hikajat jang dari toewan van de Waal itoe, dari no. 418 sampe djilid jang kedoewa no. 304.”

Daarna volgt eene lijst van alle eigennamen die in het verhaal voorkomen. Zie verder sub v. d. W. 136. het volgende nummer.

XXIX.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI IV

Collectie v. d. W. 136. $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., deel I. 590 bl., 19 r., deel II, 528 bl., 19 r.

Het begin is:

وبه نستعين بالله علي اين حكاية جاوا مك دتورنكن اوله اوع چارا
مليون كلوران درفد كيدش دان كداوان (sic) درفد داغ يڭ بجقسان مك دفاتوة
دشن جتران يڭ است اندر كراشن دان چيتا براهي سفاي دافت اكن
مختيارن حاتي يڭ امة براهي ايت

Over den oorsprong van het verhaal wordt dan het volgende medegedeeld:

Adapoen ditjaritèrakèn oleh orang jang ampoenja ini dari pada dalang Soemirada namanja ijalah jang amat masjhoer kapada tanah Djawa dan tanah Malajoe sjahadan maka adalah dalang Soemirada itoe adalah ia mènaroeh birahi akan anak pangeran Aria Djaja Wirata namanja maka anaknja itoe bërnama Raden Tjandradewi tèrlaloe sangat baik parasnja sabab itoelah dikarangkèn soeatoe lalakon ini soepaja dapatlah pènghiboer hati jang birahinja itoe dan soepaja lipoerlah dëndam jang didalam hatinja itoe dan dalam itoepon birahi dimana akan hilang dëndam itoe akan përinja djoega poen dalang ditjaritèrakèn ini arakian maka adalah karangan ini sakadar mêngambil adanja djoega karëna tidak tèrsamarkèn dirinja roepanja daripada sangat mabok birahinja itoe lëbih poela sègala toean jang arif dan bidjaksana mèmatoet dia karëna poen dalang orang jang tèlah tidak chabarkèn dirinja lagi maka barang kidoeng dan kakawin itoe setèrëbit tèrëbitnja tiadalah dalang tahoe akan salah dan bènarnja lagi.

Daarop begint het verhaal aldus:

In den hemel zijn Batara Asmara Dewa en Asmara Djaja met de andere goden genoegelijk bijeen. Batara Kala had de wereld rondgereisd en kwam bij Batara Asmara Djaja. wien hij vertelde dat alles op aarde zooveel stiller was dan weleer. toen de pandawa's er nog waren, en dat hij bevonden had dat het land Java zeer geschikt was voor de goden om daar vorsten te worden. Hij veroorlooft Dewa Asmara Djaja naar de aarde af te dalen. onder beding dat hij Sang Soera Dewa tot patih zal aanstellen indien hij vorst wordt. Met dezen en zijne vrouw daalt hij af naar den Indrakila. Batara Goeroe en Batara Indra vervloeken Batara Dewa Sangjang Toenggala. en doen hem worden tot poenggawa van Ardjoena. want zij willen „mëndjadiken soeatoe lalakon dari pada Sang Ardjoena”. Zij ontbieden Ardjoena en Maharadja Darmawangsa; dezen komen met Sikoela. Sidewa en Sang Bima; Batara Goeroe vertelt aan Darmawangsa dat hij over Ardjoena wil beschikken. „karëna akoe hëndaklah bërboeat soeatoe lalakon soepaja lidoepalah namamoe didalam doemia ini”.

Daarna gelast de god Ardjoena zich te incarneeren in den vorst van

Koripan, en Dewi Samandara in den vorst van Daha, die juist tapa doen op het eiland Noesa Sëri om de goden om kinderzegen te vragen. Sangjang Toenggal wordt een sarodja-bloem in den mond van Rangka, deze geeft daarvan te eten aan zijne vrouw die zwanger wordt; Ardjoena doet zich een pinang moeda worden en valt in den schoot van den vorst van Koripan, die er zijne echtgenoot van te eten geeft, de Padoeka Mahadewi eet er een weggeworpen stukje van op. De vorst van Daha komt op hetzelfde eiland *kael* doen, wat een feestelijk samenzijn geeft. Dawi Sambadra doet zich als eene boenga tandjoeng bij den vorst van Daha neêrvallen, hij en zijne vrouw eten er van, en de Padoeka Mahadewi raapt een stukje op en eet dat. Eene vroolijke vischpartij besluit den dag, en men besluit het verblijf op het eiland op te breken; de beide vorsten spreken af dat kunne kinderen, zoo ze van ongelijke sexe zijn, met elkander zullen huwen; zij komen resp. in Koripan en Daha aan.

Tot hiertoe is een belangrijk verschil met cod. Leid. 1709 waar te nemen; zie den Catal. bl. 65, tweede alinea.

Op bl. 38 wordt verder verhaald dat de Padoeka Likoe van Koripan bevalt van Raden Kërta Boeana, bijgenaamd Raden, برجان, door de menschen genoemd Aloeng Koripan; de përmajsoeri kan niet baren als haar tijd gekomen is, wichelaars voorspellen de grootheid van het nog ongebooren kind, en gelasten den vorst wederom naar Noesa Sari (*sic*) te gaan om zich af te zonderen.

De beroemde dalang Awang Sari vertelt dat toen de vorstin ééne maand zwanger was, de vrouw van Ki Rangka bevallen was van een zoon die dadelijk spreken kan, zijne gedaante verandert en zich voorstelt als Sangjang Adji of Sëmar, die Ino in alles zal helpen en een langen lakon zal doen ontstaan; hij troost zijne ouders over zijn leelijk uiterlijk door hen er op te wijzen dat anders geen lakon of kakawin meer zou gemaakt worden, en toont hun in het geheim zijn ware gedaante. Hij groeit op en wekt ieders lachlust op.

Eindelijk bevalt de vorstin van eenen zoon dien een oude asceet den naam geeft van Ino Kërtapati Oendakan Soerangga ¹⁾, bijgenaamd Raden Asmara Djaja, vele hooge ambtenaren bieden hunne zonen aan als pëngasoeh van den prins, nl. Djoeroedeh, Poenta, Kërtala, Prasonta en Toeras. Wederom krijgt de përmajsoeri eenen zoon Tjarang Tinangloeh, bijgenaamd Raden كمشع كارس, en later eene dochter ائشع كرس.

Bl. 50. In Daha was enkele jaren na den terugkeer van den vorst de vorstin zwanger geworden, en bevallen van Raden Galoeh Lasmi Poeri Tjandra Kirana; Ken Bajan en Ken Tjindang en Ken Pasiran en Ken Pëtalangan en vele anderen worden aan haar toegevoegd. Later krijgt de vorstin eenen zoon

1) Later: Rawisoerangga.

Raden Goenoeng Sari, bijgenaamd Raden Përbata Sari: weer later wordt Raden Galoeh Adjëng geboren, en ook Raden Galoeh We.

Bl. 61. In Mandjapahit wordt Raden Banglang Djaja Indra geboren; de vader zoekt vriendschap met den vorst van Koripan, die een zeer bijzonderen kris voor hem laat maken, terwijl hij twee wonderkrissen voor de prinsen van Koripan en Daha bestemt; daarna wordt de vriendschap gesloten, onder aanbieding van vele geschenken.

Bl. 86. In Angsoka bevalt de gemalin van Soekma Djaja van Astra Widjaja. Vele jaren daarna gelast zijn grootvader Narada hem tapa te gaan doen op den berg Sila Barata, waar hij Bangbang Djaja Indra zal ontmoeten, met wien vereenigd hij de wereld zal overheerschen; Indra wil hem tot onderwerp maken van een langen lukon. In Mandjapahit dwingt Bangbang Djaja Indra zijne ouders hem te laten reizen, en zonder hun verlof gaat hij tapa doen op den Sila Barata; hij noemt zich: Adjar Djaja Kasoekma en Astra Widjaja noemt zich: Adjar Adi Soekma.

In Koripan en in Daha gaat het vroolijk toe; het plan rijpt om voor Ino de hand van Tjandra Kirana te vragen.

Bl. 122. De vorst van Gagelang krijgt een zoon Sang Mardjaja, bijgenaamd Raden Mantri سرینک en eene dochter Raden Angling Ningrat.

In Koripan vermaken Ino en zijne kadajan's zich kostelijk.

Het huwelijksaanzoek wordt gedaan en aangenomen, groote vreugde heerscht in Koripan, waardoor de vorst zijne op Noesasari afgelegde belofte vergeet. Dat bemerkt Batara Kala, die Sotja Windoe als straffer wil gebruiken.

(Eerst op bl. 149 komt deze Sotja Windoe ter sprake, in cod. Leid. 1709 reeds op bl. 62; trouwens de uitvoerigheid in dezen tekst is ongeëvenaard.)

Sotja Windoe wordt in den droom vermaand Ino onschadelijk te maken voordat hij groot is; daarna is het verhaal geheel zooals in cod. Leid. 1709, welks bl. 110 (Catal. bl. 67, r. 1) hier samenvalt met bl. 203.

Het begin der tweede alinea van de aangehaalde catalogus-bladzijde valt hier op bl. 256; de namen der vier prinsessen zijn een weinig anders ten aanzien harer landen.

Het verhaal van den boedjangga Këlana Brahmana (cod. Leid. 2283, bl. 130) begint hier op bl. 308. Verder is cod. Leid. 2283, bl. 151 = bl. 332, bl. 164 aldaar = bl. 354 hier, bl. 202 aldaar = bl. 384 hier, bl. 211 aldaar = bl. 396, bl. 218 ¹⁾ = aldaar bl. 452 hier (Ki کیدست فدارج hier دیستی قدارج), bl. 347 aldaar = bl. 562 hier.

De komst van Këlana Goeling Patirat uit Palembang wordt hier op bl.

1) Dit cijfer lijkt mij onwaarschijnlijk.

3 van deel II vermeld; zeven landen heeft hij volgens dezen tekst veroverd. voordat hij Mataram onderwierp. De geboorte van Tjitra Angling Baja wordt vermeld op bl. 86, waar ook die van Mesa Tandraman verhaald wordt.

De naam *برودوس مرآت* luidt hier (bl. 148)

Het begin van het beleg van Sotja Windoe, tevens het begin van cod. Leid. 2284, valt hier op bl. 189; de Klinganeezen-geschiedenis begint hier op bl. 323. Bl. 192 van dien codex valt hier op bl. 450.

Dewa Soekmanasa heet hier Soekmasana, overigens is tot het einde toe de inhoud van dat HS. hier getrouw terug te vinden.

Aan het slot wordt opgemerkt dat dit verhaal uit oude tijden is, en dat dergelijke fabelen thans, als niet overeenkomstig den *koerân*, niet gemaakt worden.

Ter vergelijking met de citaten uit cod. 1709 en 2283 (Catal. bl. 72), volge het gedeelte van bl. 38 uit dit HS. dat de geboorte van Kertaboena vermeldt:

القصّة مكّ ترسبوتله فركتانن سري بتارا كوريش دان تباد براف لمان
 ايت مكّ فدكّ يكو فون حاملله ستله كنف بوننن ايت مكّ ايفون برانقله
 سورت لانت ترلانو باكت فارسن سرت سينف توبينن مكّ دفليراكين اوله بند دان
 بتاف عدة اتق راج دممكبله مكّ دنماي اوله سري بتارا رادين كرت بوان
 تيمع² رادين برجان ايلنه دفنكل اورع الوثكوريش

XXX.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI V.

Collectie v. d. W. 137, 31½ × 20 cM., 176 bl., 23—24 r.

De bl. 1—63 hebben zoo zeer van de inwerking van den inkt geleden dat zij bij de minste aanraking uiteen vallen, en na korten tijd geheel onleesbaar zullen zijn.

Dit HS. bevat een fragment dat begint kort vóór het optreden van den boedjangga Kelana Brahmana (in IV op bl. 308), met de woorden

القصّة مكّ ترسبوتله فركتانن جينل وانغ فاني كبور در دانم تامن ايت
 die in IV op bl. 305 n. 3 v. o, voorkomen.

Het fragment eindigt in de beschrijving van het huwelijk van Pangeran Adipati in Gagelang. De laatste zin begint:

ستله ايت مكّ كن سيلا برشته فون مבורد مختاري فتري امس دان فيتس دان كيين

Deze woorden vindt men in IV op bl. 49, r. 1, de zin wordt niet als daar voortgezet, maar voorzien van het volgende slot:

مک کن برمنت فون مبمبه لال فرک ستله سمفي للو هندق مبمبه
 مک دفرسمبکنن فد کن سیلا برشته لئو اي برموجن کمبال ستله سمفي مک
 دفرسمبکنن فد کن سیلا برشته

Op de eerste schutbladzijde staat: Alg. Secretaris Baud. en daaronder drie regels Gudjarati-schrift; op de tweede: „Ten gebruike ontvangen bij miss. Eerste Secretaris van het Gouvt. dd. 5 Julij 1856. No. 1247”.

XXXI.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI VI.

Collectie C. St. 113. 34 × 21 cM., 658 bl., 17 r.

Voorin staat: „naar een HS. van Batavia, thans in het bezit van H. N. v. d. Tuuk. Batavia 1870”; dit HS. is niet identisch met cod. Leid. 3245 (LXXIX).

De redactie is korter dan van IV, het verhaal is hetzelfde; alleen heet Dewi Samandara hier: Dewi Soembadra. De geboorte van Raden Kërta Boeana wordt vermeld op bl. 37, die van Raden Galoeh op bl. 49 en van Goenoeng Sari op bl. 60; op bl. 81 moet bl. 60 volgen.

Ter vergelijking worden hier de voornaamste capita vermeld:

Bl. 81	کجاجر کیدخ دان ککوان سري بتار اثمجائنت	
» 151	ترسبتله فرکتان بتار کل سدخ معیداري دنیا	
» 164	» » فرسنت دان جرودد تود ایت	
» 175	» » چکل وانعات دان استرجیو دان سبوت	
» 203	» » رات کوریفن سباري: منائسله لاک استري	
» 263	» » رادن فربات ساري کلور در فسن ایت	
» 315	» » کلان فراپو جاي برمنت دجاگراک	
» 378	» » میس ون سیر فنج فدای روٹ دنکري توین	
» 440	» » رات انم برجائن دشن سکل راج: ایت	
» 537	» » رات ایگر ابون وات دان فنیران سورا ویجاي	

Het slot, de vier huwelijken, wijkt eenigszins van IV af.

XXXII.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI VII.

Collectie C. St. 113 b. 25 × 19 cM., 545 bl., 19 r.

Een vrij oud, zeer gehavend en doorgevreten exemplaar.

Het begin is:

De dalang Soerengrana vertelt. De goden vreezen dat wegens de ledigheid op Java de dalangs geen stof meer zullen hebben; zij willen Naja Koesoema doen afdalen naar de aarde, en voorzien hem van op wonderbaarlijke wijze ontstane wapenen, benevens een wit paard uit de tranen van zijne vrouw Darasila. Zij dalen af en stichten Koripan; ook Daha. Gagëlang en Singasari ontstaan. Zij baart Lëmboe Soemirang en later Raden Mas Ajoe Këntjana, Lëmboe Amang Loehoer, Lëmboe Amang Djaja en Lëmboe Amang Djaja en Lëmboe Amang Sari.

De vier zonen gaan naar Martapoera om te jagen, de goden slaan hen gade, Sangjang Toenggäl laat een stuk van zijn vleesch vallen, dat wordt tot drie vrouwen, van wie éene leelijk is: Lëmboe Soemirang verbergt ze.

Naja Koesoema smeekt voor zijne vier zonen om vier nymphen; zij ontstaan uit het zweet van Brahma: Soekma Djiwa, Soekma Maja, Soekma Nila en Soekma Gini. De oudste der zonen verbindt zich met Soekma Djiwa en wordt vorst van Koripan, de tweede met Soekma Maja en wordt vorst van Daha, de derde met Soekma Nila en wordt vorst van Gagëlang, de vierde met Soekma Gini en wordt vorst van Singasari. Daarna verdwijnen de ouders.

Soemirang geeft in het geheim de drie sëlir's aan hooge ambtenaren. De vier broeders gaan naar de Sëgara Kidoel, de goden laten eene bloem vallen, de vier vorstinnen eten er van. De vorstin van Koripan baart Asmara Djaja genaamd Ino Kërtapati, getiteld Si Koeda Roesanggi; de patih gewint Djarodi, de dëmang: Poenta, de toemënggoeng: Kërtala, de djaksa: Djarodi toea. In Daha wordt geboren: Lasminingpoeri, genaamd Galoeh Tjandra Kirana, de patih gewint: Bajan, de dëmang: Sangkit. In Koripan wordt verder geboren: Raden Sandi Baradja, genaamd Raden Tjarang Tinangloeh, in Daha nog: Përbatasari, in Koripan nog: Angloeng Karsa, genaamd Raden Lasminingrat, in Gagëlang: Ratna Kamoedagang en Raden Sirikan, in Singasari: eene niet genoemde dochter. ¹⁾

Voor het overige is deze tekst van bl. 34 af gelijk aan dien van IV; bl. 34 komt nl. overeen met bl. 17 aldaar.

XXXIII.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI VIII.

Collectie. Br. 168, 35 × 22 cM., 476 bl., 26 r., gedat. 30 November 1892.

Dit HS. bleek bij onderzoek eene copie van C. St. 113 b. te zijn.

1) Dit alles is met enkele wijzigingen het begin der Hikajat Djaran Kinanti Asmarandana.

XXXIV.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI IX.

Collectie Br. 175, 34×21 cM., 25 r.

deel I, 342 bl.

» II, 382 »

Dit HS. bleek na onderzoek een afschrift van v. d. W. 136. op dezelfde wijze verdeeld.

XXXV.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI X.

Collectie Br. 175^a, $22 \times 17\frac{1}{2}$ cM., 274 bl., 16 r.

Verkorte weergave van het eerste deel van IX: de pagina's van dat HS. zijn op de randen vermeld, echter zonder opgave van het origineel.

XXXVI.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI XI.

Collectie Br. 281, 35×22 cM., 239 bl., 26 r., gedat. 28 Januari 1893.

Het fragment begint even vóór de naamsverandering van Mesa Oeloën in Dëmang Oerawan, met enkele Javaansche woorden. gevolgd door مَكْ سَكْل فرامفوان دان سَكْل اتق فرمنتري كُكْ ايتقون سموان مابؤ بيراهي فدا سمغ
 فرامفوان دان سَكْل اتق فرمنتري كُكْ ايتقون سموان مابؤ بيراهي فدا سمغ
 مَكْ سَكْل فرامفوان دان اتق فرمنتري كُكْ ايتقون مابوق براهي سكلينن فد
 سمغ ويرغروغ كُبدانى

Het fragment eindigt bij de vier huwelijken en de troonsbestijging in Sotjawindoe. als in cod. 2284, bl. 112 vermeld wordt. Enkele eigennamen verschillen, bv. داستي قُتارغ hier: ديستي قُتارغ, Nenek هونية hier: Nenek همبونى, Kasetra'an hier: Setrana e. d.

Een didactisch vers beslaat de laatste drie bladzijden.

XXXVI^b.

HIKAJAT TJEKEL WANENG PATI XII.

Collectie Br. 303. 24 × 19 cM., 328 bl. 20—23 r.

Dit HS. is gedateerd 13 Augustus 1833. en bleek na onderzoek het origineel te zijn van XI.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1709, 2283, 2284, 3245. 3236, 3209, 3378. Catal. bl. 64—79.

Londen, Royal Asiatic Society, Nos. 23, 27, 28 en 45.

Londen, East India House, Nos. 50 en 51.

XXXVII

HIKAJAT DJARAN KINANTI ASMARANDANA I.

Bat. Gen. 181, 20 × 16 cM., 546 bl., 16 — 17 r.

Uit het Javaansch vertaald door dalang Soerengarana.

Inhoud:

Batara Goeroe. Batara Brahma, Batara Indra, Batara Bajoe, Batara Doerga en Batara Maha Bisnoe bespreken het feit dat hemel en aarde vervelend zijn geworden sedert de Pandawa-vorsten weder naar den hemel zijn gegaan, en er geen stof meer voor kidoengs is. Zij besluiten Naja Koesoema naar de aarde te zenden; van vele poesaka's voorzien daalt hij met zijne vrouw Batari Darasila af; zij weent daarover, en uit hare tranen ontstaat het paard Si rangga ranggi. Zij dalen af in Koripan en heerschen daar, en krijgen tot zonen Lëmboe Sëmiring, Lëmboe Amang Loehoer, Lëmboe Amang Djaja en Lëmboe Amang Sari.

Als dezen gaan jagen, maakt Sangjang Toenggal uit zijn eigen vleesch drie vrouwen, waarvan eene leelijk is, en laat ze vóór Sëmiring's voeten vallen; deze verbergt ze en gebruikt ze in het geheim. Naja Koesoema verneemt dat er in Madjapahit vier prinsessen zijn: Poetri Poeri Këntjana, Dewi Lasminingrat, Rasmi Dewi en Raden Rasminingroem. benevens een prins Raden Brawidjaja; in Bali waren prins Raden Agoeng Koesoema en prinses Raden Dewi Ali-ali, die verloofd was met Brawidjaja, terwijl Agoeng Koesoema verloofd was met Dewi Angrawati uit Toeban. Naja Koesoema laat de vier prinsessen voor zijne zonen vragen, wat ingewilligd wordt. Na de huwelijken wordt Lëmboe Sëmiring vorst van Koripan, Lëmboe Amang Loehoer van Daha, Lëmboe Amang Djaja

van Gagèlang en Lèmbœ Amang Sari van Singasari, evenzoo Brawidjaja van Madjapahit en Raden Agoeng Koesoema van Bali. Daarna gaat Naja Koesoema naar den hemel terug. De drie verborgen vrouwen bevallen in het geheim.

Bl. 25. In Koripan bevalt de mahadewi van Kértaboëana of Raden Bandjar Kétapang en de pèrmajsoeri van Raden Asmara Djaja djoedjoeloek Ino Kértapati met bijnaam Koedara Sérangki, later van Raden Sandi Biradja bijgenaamd Raden Tjarang Tinangloe, daarna van Ratna Wilis bijgenaamd Tjandraningrat. De vorstin van Daha baart Lasminingpoeri, bijgenaamd Raden Galoeh Tjandra Kirana, later Pèrbata Sari; in Gagèlang baart de vorstin Ratna Kamoeda Agoeng en de Mahadewi: Djaja Koesoema en Soekma Koemara; in Singasari wordt geboren Ratnawati, in Bali: Anta Koesoema. Anta Djoëita en Djoëita Kèntjana, en in Madjapahit Sèkar Kèntjana.

Batara Kala rooft Raden Galoeh Tjandra Kirana; zij wordt naar het bosch Martawangsa gevoerd, en noemt zich Rara Birangti. Ino gaat jagen, vindt haar en in liefde ontvlamd neemt hij haar tot zich: zijne moeder wordt boos op haar, zendt Ino uit om wild te zoeken, laat den *palimbaja* roepen, en gelast hem Rara Birangti te doden; de beul brengt haar in een bosch, doorsteekt haar en doet haar lijk op een vlot in zee drijven. Bl. 60. Batara Kala doet haar herleven en een man worden, en noemt haar Mesa Kèlana Sira Pandji Asmara Djaja. Van sakti voorzien gaat zij naar Lasèm, waar twee door een vloek tot menschen geworden goden zijn: Ènggana en Èngganoe, die aangewezen zijn om Masa Kèlana te bedienen; zij gaan naar den berg Mèrtjoe Dewangga.

Ino intusschen had niets gevangen; hij komt bij de plek waar Rara Birangti gedood was, en leest haar schrift op een pandanblad: hij bemerkt in Daha dat de prinses verdwenen is, en gaat zwerven onder den naam Djaran Kinanti Asmarandana. De vorst van Wiraboemi heeft eene dochter Raden Oedajasi en eenen zoon Doerpasina; deze vorst wordt door Djaran Kinanti overwonnen en gedood; de dochter huwt met hem, de zoon sluit zich bij hem aan doch treedt spoedig op als vervanger van zijnen vader. Ino gaat zwerven met zijne vrouw, en komt in Wanggara, waar de prinses Goenoeng Kèndang is; hij houdt zich daar niet op en gaat naar Mataram, waar prinses Angling Kartika en prins Singa Mèrdjaja zijn, hun vader wordt door Ino gedood, en hij trouwt de dochter.

Bl. 108. Mesa Kèlana Bira Pandji Asmara Djaja doet nog steeds tapa; Maha Bisnoe versterkt hare sakti, zij gaat zwerven en noemt Ènggana: Djaja Paksi en Èngganoe: Paksi Widjaja. Zij komt in Lasèm. De vorst aldaar heeft eene dochter Martajasa en eenen zoon Martadajaja; zijn broeder te Tandjoeng Poera heeft twee dochters Raden Soekma

Dewi, verloofd met den prins van Lasëm en Koemala Dewi. De zwerver doodt den vorst van Lasëm, Martadjaja onderwerpt zich, en vervangt zijnen vader. Ook de vorst van Tandjoeng Poera wordt door haar gedood, en de twee dochters worden aan haar uitgeleverd.

Bl. 135. In Koripan wacht men te vergeefs op Ino, overal wordt hij gezocht, alleen vindt men de beschreven panden-bladeren, waardoor de vorst de zaak begrijpt, en de vorstin gaat haten. Tegen zijns vaders wil gaat Raden Kërta Boeana Ino zoeken; hij wordt vervloekt en in eenen boeta veranderd; hij noemt zich Boeta Gangga Wila Raksa. rooft de prinses Angling Karsa. Tjarang Tinangloe gaat uit hartzeer zwerven. en tapa doen op den berg van Bagawan Këtam. Kërta Boeana was naar den berg Djanggala gegaan. Batara Doerga komt aan eerstgenoemden berg, Danoeradja genaamd, en helpt Tjarang Tinangloe; deze zwerft verder onder den naam Mas Taman Pëndjiloeman Këlana Sasra Widjaja, en komt te Pamoetan, welks vorst eene dochter Sotja Këntjana heeft, zijn broeder te Pëlaboehan heeft eene dochter Danta Kantjana. Mas Taman doodt den vorst, vervangt hem, en huwt met de prinses, de broeder wil den doode wreken, maar wordt ook gedood, waarop Mas Taman naar Pëlaboehan gaat en met de prinses huwt.

Bl. 184. Boeta Gangga Wila Raksa en Raden Angling Karsa worden geholpen door Batara Bajoe en gaan zwerven. Mas Taman wil zijne ouders terugzien, gaat naar Pandan sa-alas, waar ook Boeta Gangga gekomen is; hij bestrijdt Mas Taman. wordt gedood en herleeft in zijne gedaante van Kërta Boeana. Batara Kala wil zijn gunsten betoonen; te samen gaan zij Ino zoeken, Kërta Boeana noemt zich Mesa Siloeman Pandji Agoeng Koesoema, Angling Karsa noemt zich Ken Miloe Rara. De vorst van Pandan sa-alas had eene dochter Nilawati; hij bestrijdt de twee broeders en sneuvelt.

Bl. 209. Djaran Kinanti was nog in Mataram, en gaat weer zwerven. Hij komt te Poerbalingga, waar ook Mas Taman en Mesa Siloeman komen; in die stad was geen vorst, de patih biedt haar Djaran Kinanti aan; Mas Taman eischt ze op, een strijd ontstaat, Batara Brahma bemoeit er zich mede, en doet eenen orkaan waaien die Mas Taman en de zijnen opheft en in het woud van Madjapahit neerwerpt. Mesa Siloeman bezwijmt van schrik, en bijgekomen herkent en omhelst hij Djaran Kinanti. Mas Taman en Ken Miloe Rara vinden zich in een bosch. zij verkleedt zich als man en noemt zich Sang Soera Ningrat. en hij: Sang Soera Këlana. zij gaan naar den patih te Madjapahit, verhuren zich daar als dalangs; Sang Soera Këlana en de prinses verlieven op elkaar.

Bl. 232. Djaran Kinanti en Mesa Siloeman zoeken hunnen broeder tevergeefs; zij komen in Soebira Limbangan. Djaran Kinanti noemt zich Mesa

Djaladri Sira Pandi Anggoeng Asmara en Mesa Siloeman: Mesa Binanggoen Amaksa Djaja. De vorst dier stad heeft eene dochter Raden Andajasari; hij wordt door de twee broeders onderworpen. en biedt zijne dochter aan. Te Bandjar Wangi heeft de vorst twee dochters Lasmi Poeri en Lasmi Dewi, zijn broeder te Bandjar Sagara heeft eenen zoon Soekma Koemara verloofd met Lasmi Përi, en zijn broeder in Bandjar Mas heeft eenen zoon Satia Koemara, verloofd met Lasmi Dewi. Die drie vorsten verbinden zich tegen de twee broeders, maar vaders en zonen sneven, en de twee prinsessen worden uitgeleverd. Nu gaan zij naar Madjapahit en zien met bevreemding de vermeende dalangs; zij worden goed ontfangeu. Sang Soera Këlana vergaat van liefdesverlangen, en gaat poedja doen op den goenoeng Indra; daar zegt een kluizenaar hoe hij zijne geliefde moet winnen. Teruggekomen brengt hij benzoë; de rook wordt een slang die de prinses bijt, men laat op den Goenoeng Indra om medicijn vragen, ieder die haar genezen zal, zal haar krijggen, Soera Këlana geneest haar; hij noemt zich Poetra Sinom Praboe Djaja Koesoema en zijne zuster: Aria Binoeman Soekma Wilis; het huwelijk wordt gesloten.

Bl. 305. Mesa Këlana vermeide zich nog in Lasëm, gaat daarna zwerven met de buitgemaakte prinsessen; men komt te Toeban. dat zich onderwerpt. Dan gaat zij naar Madjapahit, en eischt de prinses en Poetra Sinom op; de eisch wordt afgewezen, en de strijd ontbrandt, eindelijk komen Mesa Këlana, en Mesa Djaladri tegenover elkander. en sluiten vrede. Men is verbaasd over hare gelijkenis met Rara Birangti, zij wint ieters gunst. en wordt zóó bevriend met Mesa Djaladri, dat hij Rara Birangti vergeet.

Bl. 344. In Daha treurt Përbata Sari steeds om zijne zuster, en gaat op aanwijzing van Batara Bajoe zwerven onder den naam Mesa Djinawi Sira Pandji Koesoema Indra, en komt in Djadjar Tjampaka. De vorst aldaar heeft eenen zoon Raden Soekma Barata, zijn broeder in Papari Rama heeft eene dochter Raden Majaliki. die met elkaar verloofd zijn.

Met hen komt de zwerver in strijd: de patih's loopen naar hem over, Soekma Barata wordt gevangen genomen en onderwerpt zich, de beide vorsten sneven. Daarna gaat hij naar Madjapahit. en komt bij de desa van Kjahi Gëde Lodaja, onder den naam Gamboe Soerata Djaja, en hoort daar wat in Madjapahit is voorgevallen. De vorst laat den nieuwen gamboe spelen, hij trekt de aandacht, vooral van Mesa Këlana. die onafscheidelijk van hem is; zij herkent hem als haren broeder en maakt zich aan hem bekend.

Bl. 390 Ënggana en Ëngganoe veranderen zich in garoeda's, en brengen Mesa Këlana, haren broeder en hunne volgelingen in ééneu nacht naar Daha; de vrouwen trekken hunne vrouwekleëren weër aan, en komen bij hare ouders, maar

de vader wantrouwt en verjaagt ze. In Madjapahit had men de verdwijning van Mesa Këlana bemerkt; Mesa Djaladri gaat haar zoeken met Mesa Binanggoen; hij gaat naar Bali; de vorstin aldaar weet wie hij is, ook Mesa Binanggoen kent zij, en hunne geschiedenis vertelt zij aan haar hof; zij ontvangt het tweetal goed. Ino verlangt naar Mesa Këlana en Rara Birangti; hij huwt met de oudste der Balische prinsessen, die hij alras medeneemt naar Java. De god برمانس doet een storm waaien om de varenden te verdelgen, het schip van Kërta Boeana wordt in Balambangan aan land geworpen; Batara Doerga helpt hem, en deelt hem mede dat Ino niet dood is, gelast hem naar Madjapahit te gaan, om alles aan Tjarang Tinangloe te zeggen en met hem naar Daha te gaan.

Bl. 450. Ino was aangespoeld op Poelan Wirama Dewa, waar de wida-dari منراي Dewi is, zij brengt hem bij, en bemint hem. Haar vader Batara Gangga merkt dat, bestrijdt hem, hoort echter zijne geschiedenis, en keurt de verbindtenis goed. Beschrijving van grove scènes.

Bl. 466. Kërta Boeana kwam te Madjapahit aan, en openbaart het doel zijner zending. Dan gaat Poetra Sinom Ino zoeken, en laat zijne vrouw achter; buiten de stad vindt hij Mesa Binanggoeng, en maakt kennis met de Balische prinses. Zij besluiten naar Bali te gaan, omdat god برمانس en Ratoe Tjakranagara daarheen gaan met kwade bedoelingen. Laatstgenoemde is vorst van Sotjawindoe: hij had van Raden Galoeh Tjadra Kirana gehoord, en besloten met zijne vasallen naar Daha te gaan. Hij kwam en liet de prinses opeischen. Op raad van Përbata Sari wordt drie maanden uitstel gevraagd. Kort daarna komen Poetra Sinom en Mesa Binanggoeng aldaar, zij bestrijden den wachtenden eischer zeer hevig. Batara Gangga openbaart Ino, die steeds bij منراي is, dat Raden Galoeh Tjandra Kirana niemand anders dan Rara Birangti is, en dezelfde als Mesa Këlana; in eens verplaatst de god hem naar Daha, hij maakt zich onzichtbaar, gaat in het paleis en verlost zijne geliefde. Juist dringt Ratoe Tjakranagara het paleis binnen, wordt door Ino gebonden, maar toovert zich terug in zijn kamp.

Bl. 506. Dewa برمانس wil heel Java onderwerpen; vele landen bukken. Batara Gangga brengt منراي bij hare schoonouders te Koripan, waar zij alles vertelt. Daar komen ook de vorsten van Bali en Madjapahit met hunne gezinnen, en de vorstin van Bali vertelt dat Poetra Sinom Tjarang Tinangloe is, en al de rest. Allen gaan naar Daha: daar vindt eene algemeene herkenning plaats; de përmajsoeri van Bali zegt waar Ino zich bevindt; ook hij wordt herkend. De vorstin van Koripan erkent hare fouten tegenover hare schoondochter. Ratoe Tjakranagara onderwerpt zich. Daha is in feestdos, vele huwelijken worden gesloten, منراي wordt Mahadevi, de prinses van Bali wordt Likoe.

Bl. 523. Nu nog over Dewa برمناس. Hij trok naar Daha, en levert daar een reeks van tweegevechten; zijn vasal, de vorst van Balambangan, sneeft, ook die van Pasoeroehan e.a.. Përbata Sari en Kërta Boeana worden door den dewa betooverd en gevangen, door tooverij verlost hen Tjarang Tinangloe, die de aanvoerders doodt. Eindelijk doodt Ino den dewa. en wordt vorst van Koripan; Tjarang Tinangloe wordt vorst in Madjapahit, Kërta Boeana in Singasari, de prins van Bali, Poetra Nagara, in Bali. Ino neemt den titel Ratoe Praboe Agoeng aan.

Al de landen bloeien.

XXXVIII.

HIKAJAT DJARAN KINANTI ASMARANDANA II.

Collectie Br. 158, 34×21 cM., 341 bl., 28 r.

Dit HS. gedateerd 27 Februari 1892, bleek bij onderzoek eene copie van het vorige manuscript te zijn.

De titel Hikajat Djaran *Ganti* Asmarandana is onjuist.

XXXIX.

HIKAJAT PANDJI KOEDA SOEMIRANG I.

Bat. Gen. 177, Deel I. 34×20 cM., 154 bl., 16 r., gedat. 30 Juni 1888

» II, 33×20 » 112 » 15 » » 24 » 1888

Vóór in deel I staat dat de schrijver zijn taak heeft aangevangen den 20^{en} Juni 1888 = den 9^{en} Šawal (*sic*) 1304.

De inhoud van dit geschrift verschilt weinig van dien der door Juynboll sub. LXXXVI en LXXXVII beschreven teksten, doch is meer gedetailleerd, gelijk uit het volgende résumé kan blijken.

(Bl. 1—8 bevatten eene inleiding).

Den vorst van Koripan wordt een zoon geboren: Raden Ino Kërtapati, getiteld Raden Asmaraningrat, die vier panakawans krijgt: Djarodi, Poentih, Karta en Përsanta; den vorst van Gagëlang wordt een zoon Raden Singa Mantri geboren. den vorst van Daha eene dochter, Poetri Galoeh Tjandra Kirana, en uit de Padoeka Likoe: Galoeh Adjëng. „Maka Mahadewi tiada dapat anak satëngah tjerita ia dapat anak namanja Përbatasari, tatapi didalam ini tjarita ia tiada bëranak.”

Galoeh Adjëng en hare moeder zijn zeer naijverig op hare halfzuster. Allen gaan naar den tuin Bandjaran Sari, Tjandra Kirana gevolgd door Ken

Bajan en Ken Sanggit; de twee prinsessen krijgen oneenigheid over een vogel, in alles is Galoeh Adjëng der halfzuster onaangenaam.

Bl. 30. De vorst van Koripan laat voor Raden Inoe Kërtapati de hand van Tjandra Kirana vragen, wat aanvaard wordt tot ergernis van Galoeh Adjëng. Hare moeder laat haren broeder een tooverkruid uit het woud halen, en vergiftigt de përmajsoeri; de vorst wil haar dooden, maar wordt door haar bekoord. Elken dag weent Tjandra Kirana op het graf van hare moeder. De vorst van Koripan hoort alles, en laat voor Tjandra Kirana een gouden pop maken met oude doeken omhuld, en een zilveren pop die in fijne stoffen wordt ingepakt. Galoeh Adjëng kiest de laatste, Tjandra Kirana vindt in haar prachtige pop eenigen troost; Galoeh Adjëng wil hare keuze herroepen, doch Tjandra Kirana weigert; haar vader kiest partij tegen haar, en knipt haar de haren af. Door hare droefheid beeft de aarde. Diep gegriefd verlaat zij 's nachts de stad met Ken Bajan, Ken Sanggit en de Padoeka Mahadewi. Op de eerste pleisterplaats laat zij eene vesting bouwen; zij kleedt zich in manskleederen, en noemt zich Këlana Pandji Samwirang Asmarantaka, Ken Bajan noemt zich: Koeda Prawira en Ken Sanggit: Koeda Përantja. Zij geeft last allen die uit Koripan komen te berooven; velen worden hare volgelingen. Zoo worden velen van Koripan daar aangehouden; ook uit Mëntawan worden eenigen gevangen, enkelen vluchten, en melden het aan hun vorst die de nieuwe stad laat aanvallen; in een scherp gevecht worden de twee Mëntawansche hoofdlieden gedood, en de anderen onderwerpen zich.

Nu trekt Pandji Samwirang tegen Mëntawan op; de vorst had al besloten zich over te geven; hij levert zijne dochters Poespa Djoeita en Poespa Sari uit, die dadelijk door Pandji bekoord worden. Met deze prinsessen trekt Pandji verder, en geeft ze aan de twee verkleede dienaressen, die ze, tot beider verbazing, niet intiem aauraken. Elken nacht troost Pandji zich met haar gouden pop.

Bl. 118. De vorst van Koripan wilde kostbaarheden naar Daha zenden als geschenk voor Ino, de brengers passeeren de nieuwe stad, hun schat wordt opgeëischt, bijna allen sneven of worden gevangen, de schat wordt buitgemaakt. Ino verneemt het en trekt tegen de stad op, daar Pandji Samwirang hem had laten aanzeggen den schat te komen halen. Hij bestijgt zijn paard Si Rangga Ranggi en snelt naar de nieuwe vesting, wordt door Pandji Samwirang bekoord, en doet den begonnen strijd staken. Hij wil met Pandji slapen, maar zij weigert, vrezende herkend te worden; zij geeft hem het geroofde terug, benevens een kleeid van haar als aandenken. Dan gaat hij naar Daha, waar Padoeka Likoe den vorst overreedt Galoeh Adjëng aan Ino uit te huwen;

's nachts bezoekt Pandji heimelijk Daba. zij vernielt al de benoodigdheden. Ino weigert als bruidegom getooid te worden, en denkt aldoor aan zijn nieuwen vriend.

Deel II.

Voorin staat:

موالدين فد هاري جمعة جم فوكول امفت برتورن 6 جوي 1888 كتيك
26 سوال 1305 تاهون واد

In den huwelijksnacht neemt hij geen notitie van zijne bruid. Pandji denkt steeds aan Ino; zij zendt de onderworpenen naar hunne landen terug. laat de Padoeka Mahadewi achter, en gaat naar den Wilis. Ino smacht naar Pandji, walgt van zijne vrouw en gaat naar de nieuwe stad. waar hij de Mahadewi over de vertrokkenene hoort weklagen, waarnit hij begrijpt dat Pandji Tjandra Kirana is. Haar gaat hij zoeken onder den naam Pangeran Pandji Djajeng Koesoema. Djarodi noemt zich: Wiroen. Poentah: Andaka. Kértala: Kalang, Kjahi Përsanta: Kjahi Loerah Samar.

Bl. 24. De vorst van Sidajoe heeft eene dochter Galoeh Nawang Tjandra; Ino komt daar en verslaat hem, en krijgt de prinses als buit. Intusschen was Galoeh Adjëng schier razend om hare eenzaamheid geworden, doch haar vader heeft geen deernis. daar het op hem toegepaste toovermiddel bijna uitgewerkt heeft. Ino komt te Djagaraga. welks vorst twee kinderen heeft: Raden Wirantaka en Nilawati; hij doodt den vorst; onderwerpt den zoon, neemt de dochter. en beiden volgen hem.

Bl. 40. Pandji en hare dienaressen togen voort; de ingewijden wisten reeds wie zij was. zij ging weêr als vrouw gekleed. Zij komt aan den berg. waar Bigoe Gandasari tapa doet: den Wilis, en wordt door de ascete, hare tante. die van haar komst reeds wist. ontvangen.

Djajëng Koesoema zoekt. Na veertig landen bezocht te hebben. komt hij in Gagëlang. welks vorst eenen zoon had Raden Sirikan. getiteld Singa Mantri; hij wordt plechtig ingehaald. zijn uiterlijk wekt de jaloezie van den prins op.

Op raad van hare tante verkleedt Tjandra Kirana zich weêr als man. en noemt zich Gamboe Warga Asmara. Poespa Djoeita wordt Gamboe Mëlari. Poespa Sari: Gamboe Entjik Asmara. Ken Bajan: Gamboe Sekar Sari, Ken Sanggit: Gamboe Mëlangi. Allen kleeden zich als mannen. en gaan naar Gagëlang; velen sluiten zich bij hen aan. 's nachts liefkoost Gamboe Warga Asmara haar gouden pop. De Gamboe's komen in Gagëlang en trekken de algemeene aandacht. Ino (Djajeng Koesoema) kust voortdurend den regenboog-

kleurigen saboek dien hij van Pandji Samwirang had gekregen; Sëmar deelt hem mede dat er Gamboe's gekomen zijn; hij laat ze in Kampoeng Karang Pësantrian komen om te spelen, en wordt bekoord door Warga Asmara, die hij naar Pandji Samwirang vraagt, op wie zij zooveel gelijkt.

Bl. 72. Er waren twee broeders van den vorst van Djagaraga: de vorsten van Lasëm en van Poedak Satëgal, die om hunnen broeder te wreken Gagëlang aanvallen. Ino bestrijdt hen, en in zijn afwezigheid geniet Nilawati van Warga Asmara; de twee vorsten moeten zich overgeven. Die van Poedak Satëgal heeft eene dochter Koesoemawati, die van Lasëm: Soembasari, die beiden aan Ino afgestaan worden. Nilawati zegt aan Ino dat Nawang Tjandra van Warga Asmara houdt, wat deze ontkent. Warga Asmara moet overal den lalakon Pandji Samwirang spelen; Ino bespiedt haar voortdurend, ziet haar met den gouden pop spelen, overvalt en kust haar; zij werpt haar gouden pop weg. Eindelijk heeft hij dus Tjandra Kirana gevonden, met alle anderen gaan zij naar Koripan. Eerst komen zij aan de vesting van Pandji Soemirang, die zij wegens de treurige daaraan verbonden herinnering vernielen. Onder de oude namen komt men in Koripan aan, waar Ino verwelkomd wordt. Als tegengeschenk geeft Tjandra Kirana haren man de twee prinsessen van Mëntawan. De vorst van Daba verneemt alles en gaat naar Koripan; de vorst van Gagëlang wordt daar genoodigd, hij komt en begrijpt hetgeen geschied is. De vorst van Koripan geeft de regeering over aan zijnen zoon, die Praboe Anom genoemd wordt, het huwelijk wordt gesloten, Nilawati wordt mahadewi, Galoeh Nawang Tjandra: padoeka likoe. De oude likoe en hare dochter worden ontboden, Galoeh Adjëng moet huwen met Singa Mantri die haar walgt.

De vier gezellen van Ino krijgen hooge rangen en huwen met de hofjuffers van Tjandra Kirana. Wederom krijgt de broeder der oude likoe last een toovermiddel te halen, maar de bliksem doodt hem; de vorst negeert de likoe, en zij sterft van verdriet.

Wirantaka wordt vorst van Djagaraga, Poespa Sari wordt zijne gemalin. De oude vorst van Koripan trekt als bagawan naar den Wilis, waar hij zijne zuster Gandasari ontmoet. Singa Mantri wordt vorst in Gagëlang, de vader wordt bagawan. Koripan en Gagëlang bloeien.

XL.

HIKAJAT PANDJI KOEDA SOEMIRANG II.

Van dezelfde redactie als I, alleen met eenig verschil in eigennamen; zoo noemt Tjandra Kirana als man verkleed zich hier Pandji Sēmiring Asmaranata, Ken Bajan: Koeda Pērpandji en Ken Sanggit: Koeda Prawira.

Het einde van deel I valt hier op bl. 61. Ino verandert zijnen naam in Mesa Wirang Pandji Wahan.

Een vers van $2\frac{1}{2}$ bl. besluit het verhaal dat eindigt met de woorden
 یغ مہورت دیا اورغ بوگس مسکن فیاتو جادی لہ حورغن تیاد یغ تنقو سبب
 مغانگن انق بوان سکین ایت

XLI.

HIKAJAT PANDJI KOEDA SOEMIRANG III.

Collectie C. St. 125, 35×20 cM., 239 bl. 27 r., gedat. 23 Sapar 1248.

De volle titel van het verhaal is hier: Pandji Soemirang Sira Pandji Pandaj Roepa.

Uit eene uitvoerige, indertijd door Dr. Brandes gemaakte, thans in zijne nalatenschap bewaarde inhoudsopgave van dit HS. blijkt, dat de redactie eene andere is dan van I en II, d. i. die van het door Juynboll onder Nos. LXXXVI en LXXXVII beschrevene type, doch dezelfde als die van No. LXXXV, (cod. 3242).

Volgens mededeeling van Brandes komt ook de tekst van dien codex geheel met dien van dit HS. overeen.

Andere handschriften:

Leiden. cod. 3242, 3384, 3237 en 3365, *Catal* bl. 90—96.

XLII.

HIKAJAT ANOM MATARAM.

Collectie v. d. W. 135. $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., deel I, 476 bl., 19 r., deel II, 408 bl., 19 r.

Begin:

وبہ نستعین باللہ علی این حکایۃ اورغ دھوو کلا یغ ترانو اندہ فرکتان
 درفد بیلس جاوا داویکن دش بیلس دان (sic) ادان

Inhoud:

Een god, Batara Indra Djaja, huwde met eene prinses uit Madjapahit en werd vorst van Koripan, zij kregen vier zonen, de oudste werd vorst van

Koripan, de tweede van Gagëlang, de derde van Këdiri, de vierde van Singasari. De eerste krijgt de zoons Raden Asmaradjaja en Poetra Ino bij de mahadewi, en bij de përmajsoeri Raden Koesoema Oendakan Rawi Sërangga, bijgenaamd Raden Kërtapati. In Këdiri had de përmajsoeri eenen zoon Raden Wiratandji bijgenaamd Raden Nagara.

De god دراکنت was verliefd op de bidadari Tandjoeng Biroe; zij wordt door hem achtervolgd en incarneert zich in Sëri Batara Indra Singasari; kort daarna beviel de përmajsoeri van Singasari van Raden Kantjanawati, bijgenaamd Raden Lasmining Rat, en van Raden Poetra Koesoema, bijgenaamd Raden Përbata Sari en Raden Tjandra (onduidelijk). In Gagëlang werden geboren: Raden Poespa Kantjana, eene ongenoemde en Raden Wisamarta. Na twee jaren werd in Koripan Raden Rasaning Rat geboren, en daarna Raden Setradjaja; Asmaradjaja wordt verloofd met Poespa Kantjana, Ino met Tjandra Kirana, Nagara Indra met Raden Rasaning Rat en Përbata Sari met Ratna Lasmi (de ongenoemde?) ¹⁾. De vorst van Madjapahit, de broeder van de përmajsoeri van Koripan, had twee dochters Raden Sëkar کنکات en ناکرنیک verloofd met Raden Wisamarta; de vorst van Bali, een broeder van de mahadewi van Koripan had eene dochter Raden Tjandra Koesoema, verloofd met Setradjaja. De god دراکنت voelt zich gekrenkt, gaat naar Singasari, verandert zich in een hommel, komt zoo in het paleis, Lasmining Rat volgt het insect tot in het bosch, het dier verdwijnt en zij is alleen; zij zwerft en komt aan de grens van Koripan, waar zij onder den naam Ken Patam Tjandra haren intrek neemt bij eene oude vrouw. Van hare verdwijning wordt kennis gegeven te Koripan; Asmaradjaja en Ino gaan haar zoeken, met hunne volgelingen. Ken Patam blijft bij hare gastvrouw tot haar elfde jaar; zij wordt ontdekt door de twee prinsen. Asmaradjaja neemt haar tot zich, zij zegt haren waren naam niet, en geeft voor van geringe afkomst te zijn.

De god die haar in het woud gelokt had, ziet haar met groote woede, in het slaapvertrek van Asmaradjaja en maakt dat de vorst van Mënggada verlangen krijgt naar de prinses van Gagëlang. Poespa Kantjana, die hij dan ook laat vragen; daar zij reeds verloofd is met Asmaradjaja wordt dit geweigerd. De vorst van Mënggada trekt tegen Gagëlang op, de zonen van dien van Koripan gaan naar deze stad om haar te helpen: de ontmoeting vindt onder weg plaats, een gevecht ontstaat, de vorst van Mënggada ziet dat hij verliezen zal, trekt zich terug en gaat tapa doen. De god neemt de gedaante van den vorst van

1) De vermelding van de geboorten en de verlovingsen is op verschillende punten verward; uit het beloop van het verhaal zijn de verhoudingen op te maken.

Koripan aan. en gelast Ken Patam te dooden; zij wordt door een wachter naar het bosch gevoerd en schrijft daar iets op pandan-bladeren; de wachter kan haar niet dooden. de god bestuurt zijnen arm en hij verwondt haar, waarop hij angstig wegvliedt.

Bl. 94. Intusschen waren de prinsen van Koripan ter jacht gegaan; zij vinden Ken Patam en hooren van hare onafseidelijke slavinnen wat geschied is, en lezen het op de pandan-bladeren geschrevene. waarin de opdracht vermeld stond haar lijk naar Singasari te brengen. Aldus doen zij; tijdens het vervoer neemt Batara Kala haar, brengt haar in den hemel, en doet haar herstellen. Zij verkleedt zich als man. Batara Kala stelt Asmaradjaja gerust door eenen brief dien hij hem in den schoot werpt; met Ino gaat hij zwerven.

Bl. 109. De vorst van Mataram ging ter jacht, en ontmoette Ken Patam. die zich Mesa Praboe Djaja noemt, en bij hem in dienst treedt, en zijn gunsteling en aangenomen kind wordt; hij noemt haar Raden Praboe Djaja. en installeert haar te Mataram. Ino en Asmaradjaja zwerven in treurigheid; Ino gaat jagen, god Bajoe doet hem den weg verliezen, zoodat hij en zijne gezellen honger en dorst lijden: Asmaradjaja is doodelijk ongerust. en gaat tapa doen onder den naam Adjar Larasmara. Ino en de zijnen doen zóó sterke ascese. dat de god hun den weg moet openen, en hem sakti en wapenen verleent.

Hij neemt den naam Mesa Agoeng Pandji Gangga Koemara aan. en geeft zijnen kēdajans andere namen. en leeft van het berooven van reizigers. Een jongere broeder van hem (nu Raden Nagara Indra genoemd) gaat tapa doen uit leed over zijne twee verdwenen broeders, noemt zich daarna Tjitapoetra, en treedt als dalang op.

Adjar Larasmara eindigt zijne ascese. noemt zich Mesa Lara Pandji Wira Soekma, geeft zijnen gezellen andere namen. en leeft van roof; Ratoe Kēmbang Koening wordt door hem verslagen en zijn zoon Djajengpati sluit zich bij hem aan.

Bl. 140. Mesa Praboe Djaja was nog steeds in Mataram; de prinses aldaar, Tjandra Koesoema, wordt door den vorst van Mē(u)tawan voor zijn zoon Wilamarta gevraagd. na weigering volgt strijd. Raden Praboe Djaja strijdt geducht, de vorst van Mētawan sneeft, ook die van Mataram, Wilamarta onderwerpt zich. Raden Praboe Djaja wordt vorst van Mataram onder den naam Sang Praboe ing Mataram, of Ratoe Anom; uit Mētawan worden Raden Ranawarta en Raden Tjitrawati en uit Padjang Raden Nilawaras en Raden Kramadjaja aan haar uitgeleverd. Zij gaat met allen zwerven.

Bl. 154. Nu over Mesa Agoeng Pandji Gangga Koemara; hij komt aan de verblijfplaats van den vorst van Wilangit. rooft diens dochter Arsa

Koesoema, en verslaat zijn leger, waarna de vorst zich onderwerpt en de prins Raden Djajeng Sari zich bij hem aansluit.

Intusschen was Tjitapoetra in het land van Bandjarakan gekomen; de prinses aldaar heette Tjandra Sari; hij komt daar in dienst als wajangvertoonster, spoedig ontstaat er tusschen hem en de prinses eene innige verhouding, in het geheim echter, en weldra ontvoert hij haar; allen gaan de wildernis in.

Bl. 178. Mesa Lara Pandji Wira Soerama (*sic*) was naar Daha getrokken, en wekte daar ieders verbazing door zijne gelijkenis met den verdwenen Raden Nagara Indra; hij wordt er bevriend met Përbatasari.

Bl. 186. De vorst van Měnggada hoorende dat de prins van Koripan verdwenen is, laat de prinses van Daha schaken; Batara Kala ontruikt haar aan hem, en doet Sangjang دراکذات tot boeta worden; deze noemt zich Kala Sēranti, en sticht de stad Djadjaran Sari. De prinses van Daha was terechtgekomen in Wiraboewi, waar zij onder den naam Poespawati liefderijk verpleegd werd. Intusschen waren Pandji Wira Soekma en Përbatasari haar gaan zoeken met Djajengpati; hij noemt Përbatasari: Djaran Adipoetra, komt met beide gezellen te Poetrasena, zij bestrijden den vorst, overwinnen hem, plunderen de stad, en krijgen de prinsessen Ratna Kartika, Ratna Tarowati, Raden Tjandra Sari, Raden Éngarwangi en Raden Ratna Sari en twee prinses, die echter in hun waardigheid hersteld worden.

Bl. 200. Ratoe Anom Mataram ontmoet twee boden van Pandji Wira Soekma die zij herkent; dan trekt zij met hen naar Las'm, de vorst van Lasēm echter bestrijdt haar; de drie prinsessen Raden Koesoema, Raden Arsa Djoeita en Raden وسکیران worden haar uitgeleverd na het sneuvelen van den vorst; zij deelt den twee boden mede, dat hun heer de verdwenen prinses van Daha is gaan zoeken, en trekt met hen verder na van hen gehoord te hebben dat Ino niet bij hun heer is. Zij komen in Tambak Lalangan, waar de prinsessen Raden Nawang Sari en Raden Sēla Rasmi aan haar uitgeleverd worden; vandaar gaat zij naar Wiraboemi, waar Poespawati (Koesoemaning Rat), als pēnoengkoel wordt afgestaan; in een droom verneemt zij dat deze prinses voor Ino bestemd is, en aan haar maakt zij zich bekend, en vertelt haar alles, hoe zij door den hommel gelokt was, in Koripan door Asmaradjaja genomen was en nu Mataram had verlaten.

Bl. 230. En nu over Pandji Gangga Koemara in Wilangit. Voor hem had Raden Djajeng Sari prinsessen buit gemaakt en ook prinses, nl. Kērtadja en Raden Arsiwati van Tandjoeng Poera. Raden Sērangkapati en وشرفن uit Palembang, Raden Intēn Koesoema Lasmi en Raden Ratna Kantaka uit Soekandana. Hij gaat weër zwerven, komt te Wangkar, waar de prinsessen

Raden Amaja Rasmi, Raden Nawangwati en Raden Wilakërta aan hem uitgeleverd worden. Dan naar Madjapahit. Daar was juist een feest; Pandji Gangga Koemara bespiedt de prinses, en verneemt van een asceet allerlei nieuws, o.a. dat de prinses van Daha verdwenen is; diezelfde asceet vertelt den vorst van Madjapahit dat Pandji Gangga Koemara de prins van Koripan is, waarop hij den zwerver wel ontvangt. Hij krijgt de prinses Sèkar Kantaka lief, en mag met haar huwen.

Bl. 273. Dalang Tjitapoetra nu ontmoette de gezanten van Gagëlang, die naar Koripan ten huwelijksaanzoek gingen: hij en zijne volgelingen bestrijden hen, verslaan hen en rooven hunne schatten. Daarna gaan zij naar Koripan; Setradjaja haalt hem over om met zijn gezelschap een maand te blijven, hij wint ieders gunst, Rasaning Rat volgt hem overal en wordt heimelijk zijne vrouw. Dan naar Mënggada; Setradjaja en broeder gaan de verdwenen zuster zoeken. Dalang Tjitapoetra was eerst naar Pandan sa-alas gegaan, en had de lieden uit die stad verslagen, de twee vorstelijke kinderen (een ervan heet Raden Nawang Koesoema) worden hem uitgeleverd; hij trekt verder met Rasaning Rat (dikwijls Arsaning Rat genoemd).

Bl. 294. De twee boden van Pandji Wira Soekma hadden in Lasëm gehoord dat hun heer niet meer in Daha was, en gingen hem zoeken; zij ontmoeten Setradjaja die naar zijne verdwenen zuster zoekende was en sluiten zich bij hem aan; hij en zijn broeder noemen zich Bangbang Djaja Mërta en Këlana Nalakërta, zij vernemen dat Pandji Wira Soekma naar كېلى was gegaan en gaan ook derwaarts. In die stad had men de prinsessen Kantaka Sari en Rana Wira Sita aan Pandji Wira Soekma uitgeleverd; weldra ontmoeten Bangbang Djaja Mërta en Këlana Nalakërta hunnen broeder, dien zij onstuimig omhelzen. Na eenig oponthoud gaat Pandji Wira Soekma met al de zijnen weer verder, en zij vermeien zich aan het zeestrand. Zij worden overvallen door Kala Sëranti van Djadjaran Sari met zijn heir van geesten; de nacht maakt een eind aan het gevecht, den volgenden dag doodt Pandji Wira Soekma hem op aanwijzing van Jang di Rama Radja; de gedooide keert tot zijn goddelijken oorsprong terug: Sangjang دىگانت, die hem zijn gouden stad geeft en hem alles vertelt wat hij voor snoods gedaan heeft. Een feest van veertig dagen werd gevierd, en Pandji Wira Soekma bestijgt den troon als Batara Wira Soekma (zijn luister wordt in verzen beschreven, en Kantaka Sari wordt zijne gemalin.

Bl. 336. De vorst van Kēdiri (Daha) hoort daarvan, en schrijft hem een brief waarin hij hem verzoekt Pērbatasari terug te zenden, maar deze weigert aan die uitnoodiging gevolg te geven.

De vorst van Sanggora laat door zijnen zoon Raden Kakak Bakoeng de prinses van Singasari vragen, nl. Raden Ratna Djoeita, die pas acht jaren oud was; het aanzoek wordt geweigerd, en van beide kanten rust men zich toe ten strijde. De vorst van Singasari vraagt om hulp aan Batara Wira Soekma, die Këlana Nalakërta en Bangbang Djaja Marta tot hem zendt. De strijd begint. de vader van Raden Kakak Bakoeng sneuvelt evenals zijn vriend de vorst van Wangkapoera, de dochter van den eerste Raden Nilawati en twee kinderen van den laatste: Raden Djantrapoeri en een ongenoemde worden gevangen. Daarna gaan de overwinnaars terug; Wira Soekma oefent zich in asceset

Bl. 388. Ratoe Anom was van Wiraboemi naar Gagëlang gegaan, waar ieder haar bewonderde; Wilamarta is nog steeds bij haar.

Nu over den vorst van Djaraga: zijn broeder Loerah Pënggarang, een woesteling, zocht eene vrouw, en werd gewezen op de prinses van Gagëlang; om te slagen noemt hij zich Asmara Djaja en wordt goed ontvangen, maar ieder verbaast zich over zijne leelijkheid, en Ratoe Anom doorziet hem spoedig en laat menschen halen die én Asmaradjaja én Ino kenden.

De man die indertijd Ken Patam had moeten dooden was niet naar Koripan teruggekeerd, maar asceet geworden onder den naam Adjar Diramadja; hij had van een goeroe vernomen dat Ken Patam als Ratoe Anom Mataram in Gagëlang vertoefde, en hoe het Asmaradjaja en Ino vergaan was, en spoedde zich naar Gagëlang, waar hij door Ratoe Anom (aan wie hij verklaarde de beul van Ken Patam te zijn) tot toemënggoeng werd verheven, en den gewaanden Asmaradjaja denonceert. doch deze liegt zich door alie aantijgingen heen, maar zijn aanzoek om de hand der prinses wordt niet beantwoord.

Bl. 432. Mesa Agoeng Pandji Gangga Koemara had Madjapahit verlaten, en leefde van roof. Dalang Tjitapoetra was naar Mënggada gegaan, welks vorst tegen hem uittrok; toen de strijd hevig was, kwam Sira Pandji ter plaatse, die een oogenblik meende dat Tjitapoetra zijn broeder was, en zich bij hem aansloot; weldra zijn de vorst van Mënggada en zijn vriend de vorst van لاكر, gevangen, thans hoort Pandji nieuws uit Koripan, maar niet veel goeds; hij herkent Rasaning Rat (die den naam Ken Widaras voerde) en omhelst haar; zij hoort met droefheid dat haar broeders haar zoeken. Een feest van veertig etmalen wordt gevierd, waarna Pandji en Tjitapoetra naar Gagëlang trekken; Ratoe Anom herkent Raden Ino Kértapati dadelijk doch laat niets blijken; Loerah Pënggarang wordt steeds meer in het nauw gebracht.

Deel II.

De vorst van Djadjaran Sari. Praboe Wira Soekma, hoort dat Ratoe

Anom Mataram naar Gagëlang gegaan is. hij roept de zijnen bijeen. enkelen uit hun tapa. en trekt naar Gagëlang; buiten de stad komt Sira Pandji, die alles gehoord had, zijn broeder tegemoet, eene algemeene herkenning vindt plaats. Loerah Pënggarang stelt voor tegen Wira Soekma op te trekken. Deze schrijft aan Ratoe Anom Mataram dat hij om harentwille daar is gekomen, waarop zij zich tot hem begeeft buiten de stad; allen gaan dan verheugd naar den paseban, groote vroolijkheid heerscht, Loerah Pënggarang wordt meer en meer in het nauw gebracht en gehoond, en vlucht naar den berg Pawan om ascese te doen; ook Kakak Bakoeng was daar.

Bl. 65. De vorsten van Toemasik. Bantar, Poedak en Pamoetan gaan. beducht voor eene ontmoeting met Wira Soekma, ascese verrichten. In Gagëlang waren deze laatste en Ratoe Anom en Sira Pandji en Tjitapoetra bijeen, en namen den buit in orgvangst dien hunne afgezanten in Maleische landen hadden gemaakt: onder dien buit bevinden zich de prins en prinses van Kambodja: Nawang Rama en Raden Nila Poespa. van Palembang: Raden Ratna Poespa en Raden Nila Koesoema, van Kampoeng: Raden Koemoeda Agoeng, Raden Setradjaksa en Raden Lasmi Poeri. die gelijkelijk verdeeld worden, maar Ratoe Anom doet afstand van haar deel daar zij, volgens haar zeggen, alleen met de prinses van Wiraboemi wil blijven. Wira Soekma kan zijne liefde voor de prinses van Gagëlang Poespa Kantjana niet langer inhouden; eene nagasari-bloem laat hij een hommel worden en de prinses in den vinger bijten; niemand kan de daardoor ontstane pijn bezweren, eindelijk wordt Wira Soekma ter hulp geroepen, hij kan haar uit hare bezwijming bijbrengen, lokt een gelofte van haren vader uit haar aan ieder die haar geneest ten huwelijk te geven, wrijft haar met de nagasari-bloem, en geneest haar. De vorst van Gagëlang en al zijne gasten gaan naar de s'gara-kidoel; Wira Soekma bemint zijne nieuwe vrouw die niet vermoedt dat hij haar verloofde van vroeger is. Tusschen Wira Soekma en Ratoe Anom ontstaat eene verwijdering, welke echter spoedig eindigt. Koesoemaning Rat herkent hare beide broeders, meerdere herkenningen vinden plaats. maar de prinsessen van Daba en Singasari blijven onder hare vermomming verborgen. hoewel enkele toespeelingen van Ratoe Anom bij sommigen twijfel doen opkomen; eindelijk komt Wira Soekma te weten dat Koesoemaning Rat. de zoogenaamde pënoengkoel van Wiraboemi, de prinses van Daba is. en deelt dit voorzichtig aan Pandji mede die het betreurt dat zij nu eenmaal gehuwd is met Ratoe Anom; allen vermaken zich aan het strand, Batara Kala daalt neder en neemt onder een hevig onweer Koesoemaning Rat uit hun midden weg. en werpt haar in een woud; allen zoeken, en allen weten nu dat zij de prinses van Daba was. Ratoe

Anom wil haar gaan opsporen; Djaran Adipoetra en Batara Wira Soekma en Sira Pandji sluiten zich bij haar aan.

Eerst geleiden zij den vorst naar Gagelang terug; ook Wisamarta sluit zich bij de genoemden aan, ook Tjitapoetra.

Bl. 153. De prinses van Daha was terechtgekomen in een bosch in Toemasik, welks vorst juist uit zijn tapa terugkeerde; zij wordt door hem opgenomen, en noemt zich Ken Lam Aras (نم‌ارِس) op haar verzoek krijgt zij een ascesehuisje in den paleistuin.

De zoekenden verdeelen zich in groepen: Djaran Adipoetra voegt zich bij Tjitapoetra. Wisamarta bij Pandji: 's nachts slaapt Ratoe Anom in de omhelzing van Wira Soekma die haar als zijn besten vriend beschouwt; tot zijn smart scheidt zij zich met Wilamarta van de anderen af om alleen te gaan zoeken, daarna vertrekken Pandji, Tjitapoetra, Djaran Adipoetra en Wisamarta.

Na eene maand zwervens komt Pandji in Toemasik, en Šëmar hoort dat een in het woud gevondene jonkvrouw in de stad verblijft. Pandji noemt zich: Mesa Koesoema Djaja. Wisamarta: Koeda Dëraspati, deze zegt een broeder der gevondene te zijn en wordt bij haar toegelaten: Mesa Koesoema Djaja, door hem ingelicht, vliegt door tooverkracht naar haar verblijfplaats, en ontvoert haar, (Haar naam wordt meestal نَم‌ارِس geschreven); de vorst bezwijmt van smart toen men 't hem berichtte, doch door strenge ascese vergeet hij haar. Mesa Koesoema Djaja beschouwt Koesoemaning Rat thans als zijne vrouw, en laat in de onderworpenen landen gezellinnen voor haar zoeken; in vroolijkheid zwerft men door de wouden.

Bl. 187. Ratoe Djadjaran Sari intusschen was, te vergeefs zoekende, naar Toeban getrokken; vandaar was hij naar Bali gegaan, onder den naam Mesa Wiraras (ویرارس?).

Bl. 190. Nu over den brahmaan Bërdja Šakti, bij wien, behalve zijn zoon Bangbang Tjitra Nata, Loerah Pënggarang en Kakak Bakoeng vertoefden; hij liet voor zijnen zoon de prinses van Bali vragen: daar was Mesa Wiraras (die zijne twee gezellen als Gamboeh Nalakërta en Gamboeh Djajamarta had voorgesteld) wel ontvangen, en werd getuige zelf onzichtbaar van de ontvangst van den brahmaan met diens zoon en twee gasten. Op het huwelijksaanzoek antwoordt de vorst dat de prinses reeds toegezegd is aan Setradjaja van Koripan; uit het onzichtbaar slaat Mesa Wiraras Loerah Pënggarang in het gezicht, en werpt hem tegen den grond; hij doet een groot vuur uit zijn mond komen, maar Mesa Wiraras toovert uitdoovend water te voorschijn, komt naar voren in de gedaante van een boeta, en Loerah Pënggarang neemt de vlucht, en wordt tegen Bangbang Tjitranata aangeworpen door den boeta, die plot-

seling verdwijnt. Hij wil de prinses (Koesoema Tjandra) met zich voeren; ziet haar bewaakt door Ken Bajan en Ken Soenggit, laat Djajamarta in haar slaapvertrek dringen; deze wordt ontdekt, Loerah Pënggarang en Kakak Bakoeng vallen hem aan, maar worden door den onzichtbaren Mesa Wiraras geboeid, en evenzoo wordt Tjitranata verblind. De helden van Bali moeten wijken voor den indringer, die de prinses met hare twee hofjuffers ontvoert en naar Mesa Wiraras brengt; door de lucht wordt zij op zijn schip gebracht; Djajamarta behandelt de prinses als zijne vrouw, en deelt haar mede dat Mesa Wiraras de prins Asmaradjaja van Koripan is. In Bali bracht de Brahmaan de drie jongeren weer bij, en gaat met alle helden scheep om den roover te achtervolgen; zij halen hem in, een zeegevecht ontbrandt. Këlana Nalakërta werpt Kakak Bakoeng in zee, Bangbang Djajamarta verwondt Tjitranata doodelijk; Mesa Wiraras dwingt Brahmana Bërdjasakti tot de vlucht, en woedt onder de Balineezen uit toorn over de wonde zijnen broeder Djajamarta toegebracht; aan die wonde bezweek hij. Men brengt het lijk naar het eiland Noesa Sari; poedja wordt gedaan, Jang di Rama Radja daalt af, brengt levenswater, het lijk wordt er mede gewasschen en herleeft. Toen dat water weer naar den hemel werd gebracht, viel er iets van op de wonde van Tjitranata, die herleeft; zij vinden Loerah Pënggarang terug en gaan naar Bali; drie tiende der uitgetogenen kwam levend terug; eerst nu verneemt de vorst dat de vorst van Djadjaran Sari de roover was. Deze ging van Noesa Sari naar Toeбан.

Bl. 226. Dalang Tjitapoetra was al zoekende den Indrakila beklommen; Sang Pëlangkit deelt hem mede dat de verdwenene in Toemasik bij Ino is; dan naar Bandjar Koelon, waar Koesoemawati Poespa Kartika aan hem uitgeleverd wordt; met hem zet hij zijn zwerftocht voort. Ratoe Anom ing Mataram hoorde na veel zoekens van Dewa سكراب dat de verdwenene bij Ino in Toemasik was, en keerde terug naar Mataram; daar wordt zij door vijf bidadari's gebaad, waarop zij hare vrouwegedaante herkrijgt. Eene bidadari, Nila Oetama, gaat naar Ratoe Djadjaran Sari, verandert zich in een hommel, laat zich door hem achtervolgen en voert hem over bergen en dalen in het slaapvertrek te Mataram; een geheime brief hem in het gezicht geworpen openbaart hem dat de slapende Ken Patam Tjandra, de prinses van Singasari, is; in dien nacht werd dns Lasmining Rat zijne vrouw. Vrengde in Mataram. Djajamarta en Këlana Narakarta ontdekken de afwezigheid van Wira Soekma met schrik, en gaan hem zoeken. In zijn pëtapan hoort de vorst van Toemasik dat اسم' (رس) door Pandji Gangga Koemara geroofd is, waarop hij met den vorst van Pamoetan naar Gagëlang trekt, Loerah Pënggarang en Kakak Bakoeng sluiten zich bij hen aan.

Pandji Gangga Koemara nu had halt gehouden in Tjamara, waar Raden Ratna Kantaka en Raden Poespa Lara aan hem uitgeleverd werden; gewaarschuwd voor den vorst van Toemasik haast hij zich naar Gagëlang. In Mataram stelde vorst Wirakoesoema voor om naar Singasari te gaan om te hooren of de prinses al gevonden is; eerst wordt het huwelijk gevierd van Wilamarta met Tjandra Koesoema, daarna gaan allen op weg, maar eerst naar Gagëlang. Daarheen togen ook de verbondene vijandelijke vorsten (van Pakoelon, Poedak Satëgal, Poedak Sajoena, Pamoetan, Bëlantara, Toemasik, Tjagaraga, Loerah Pënggarang en Kakak Bakoeng), de vorst van Gagëlang vraagt om hulp in Singasari en Madjapahit, in Koripan en Daha; daar alle prinsen afwezig zijn trekken de oude vorsten ter hulp. De vorst van Tjagaraga laat nu voor Loerah Pënggarang Poespa Kantjana opeischen, wat ruw geweigerd wordt. De strijd ontbrandt. Pandji was dichtbij gekomen: hij mengt zich in den strijd. Batara Wira Soekma, uit Mataram medegekomen, eveneens; Djajamarta en Këlana Narakarta komen ook daar: alle prinsessen waren dus in Gagëlang bijeen. De vier vorsten komen daar een voor een aan, en de strijd wordt hervat: allerlei toovermiddelen worden aangewend; twee der verbonden vorsten sneven, Kakak Bakoeng vlucht naar den brahmaan Bërdjasakti om hulp. In Gagëlang vindt eene algemeene herkenning en opheldering plaats, terwijl de vijandelijke vorsten naar den brahmaan gingen om goeden raad; in Gagëlang wordt Wirakoesoema met Raden Ratna Djoeita in den echt verbonden, Raden Nagara met Nawang Sari, evenals Ino met Ratna Koesoema.

Bl. 332. De gevluchte vorsten waren aangekomen bij hun brahmaan, die hun strenge ascese laat doen en met hen en een anderen brahmaan naar Gagëlang gaat. Daar vierde men het huwelijksfeest van Përbata Sari en Wisamarta met Ratna Lasmi en Nawang Kartika; ook huwden Wira Koesoema en Ino met Raden Kartika Sari en Ratnawati. De aanval van den vijand verrast de feestvierenden; 's nachts ontvoeren twee brahmana's Poespa Kantjana en Ratna Djoeita.

Den volgenden morgen trekken alle prinsen uit om ze te zoeken: zij overvallen het vijandelijk kamp, waar Loerah Pënggarang en Kakak Bakoeng de twee prinsessen reeds lastig vielen; Loerah Pënggarang wordt dadelijk gedood. Kakak Bakoeng vlucht, de twee brahmanen achtervolgen Ino en de zijnen in de lucht, ontrukken hun de prinsessen, moeten ze weer loslaten; eindelijk worden ze behouden in Gagëlang teruggebracht. Den volgenden nacht doen de twee brahmanen weder een poging tot oplichting: Kakak Bakoeng geven zij de gestalte van den vertrouwde van Ino; in die vermomning krijgt hij van Ino gedaan de prinses van Madjapahit, Sëkar Kantaka, aan hem mede te geven

ter bewaking, maar Wira Koemara ontdekt het bedrog, en doodt Kakak Bakoeng, doch wordt door een der brahmana's verwond. Ino doodt Ratoe Toemasik, Tjitranata wordt door zijnen bediende Përsanta gedood; 's nachts trekken de twee brahmana's zich terug naar de bergen.

Zes widadaris smeeken Batara Kala om een geneesmiddel voor den gewonde en krijgen een geneeskrachtig badwater, Lasmining Rat past het toe, en Wira Koemara herleeft. Brahmana Bërdja Sakti houdt 't in den strijd tegen allen uit, en doet allen machteloos worden, alleen Tjëmoeis houdt stand, Përsanta helpt hem, overwint den brahmaan en dwingt hem allen te onttooveren; deze onderwerpt zich en biedt zijne dochters aan, gaat ze halen, geeft ze over en gaat naar zijn përtapaän terug. De vorsten van Poedak Satëgal en Tjakaraga onderwerpen zich; de twee brahmanendochters worden aan Setradjaja en Wira Koemara toegewezen (zij heeten Ratna Sandari en Nila Oetara); laatstgenoemde bedankt, waarop Ino haar neemt. Ino volgt zijnen vader op in Koripan; evenzoo de andere prinsen in hunne landen; enkelen vervangen hunne schoonvaders. Een groot kroningsfeest vereenigt alle vorsten van Java; Kërtala, Përsanta en Tjëmoeis treden in hun gewone rol daarbij op. De verschillende prinsessen worden mahadewi en përmajsoeri en likoe in verschillende landen; de jonge vorst van Koripan wordt Koesoema Widjaja Tjakrawati genaamd, die van Daha: Sang Praboe Asmara Indra; hunne gemalinnen zijn de schoonste van alle vrouwen.

In de beschrijving van een bij het feest behoorend spiegelgevecht eindigt het HŠ. abrupt.

XLIII.

HIKAJAT MESA GIMANG.

Collectie v. d. W. 138. $31\frac{1}{2} \times 20$ cM., 424 bl., 19 r.

Inhoud:

God Indra had twee zonen Dewa Gangga Maha Sakti en Dewa Maha Bisnoe; dezen deden driehonderd jaren tapa; de oudste wil afdalen naar de aarde, en zijn broeder vergezelt hem. Zij dalen af tusschen Wiraboemen en Mandjahan; Gangga Maha Sakti noemt zich Këłana Gangga Koesoema Mala Pataka; Batara Kala Indra wordt zijn poenggawa onder den naam Indra Lajangan; zij verwoesten vele landen. Hij sticht en bevolkt een stad en noemt zich Ratoe Agoeng Gangga Sakti; hij krijgt vier zonen, die hij doet huwen en vorsten worden in Koripan. Daha, Këlang (Gagëlang) en Singasari; daarna trekt hij zich in tapa terug en gaat Batara Kala heel Java bereizen.

In Koripan wordt geboren Ino Kērtapati bijgenaamd Ino ing Koripan, en uit de padoeka likoe Raden Lila Pērbangsa; in Daha: Raden Galoeh Ratna Lasmi Poera en uit de Mahadewi een zoon. Verder in Koripan: Tjarang Tinangloe en uit de mahadewi Raden Ratna Wilis bijgenaamd Galoeh Poespaning Rat. De vorst van Gagēlang (dit is met كغ op bl. 5 bedoeld) krijgt: Raden Sangkaning Rat en Angling Jaja, die van Singasari; twee dochters en Pērbatasari — *Lucme*. Ino wordt verloofd met Lasmi Poeri; Lila Pērbangsa loopt uit Koripan weg daar hij ook zich met de prinses van Daha wilde verloven, en gaat tapa doen onder den naam Bikoe Djarang Tarida. Na strengen tapa ziet hij dat de vorst van Koripan in Daha het verlovingsfeest viert, hij vliegt er heen, en rooft de prinses met vier dienaressen, en sluit haar op als zij hem haren haat uit. Ino verlaat met 400 volgelingen Daha om haar te zoeken; hij komt aan de tapaplaats van Bagawan Sēri Narapati, en doet daar tapa onder den naam Adjar Wirapati Arga. *Lucme* ¹⁾ De prinses van Tjampaka Djadjar was door den patih op last van Djaja Koemara in het woud gebracht; Raden Singa Pērtala, de prins van Djamarang, bemerkt dat de prinses er niet meer is, hij moordt de stad uit en neemt Raden Djaja Asmara gevangen; Djaja Koemara wil niet zeggen waar hij zijne zuster verborgen heeft, de toemēnggoeng die hem moet dooden laat hem vrij, en hij gaat zwerven en wordt asceet. De prinses (Arsa Djoeita) was met hare volgelingen door den patih naar haar oom te Wiraboemi gebracht; daar deelt hij de mislukte huwelijksaanvraag van den vorst van Djamarang, diens overwinning en terugtocht naar zijn land mede. Arsa Djoeita sluit zich aan bij Raden Djaja Soekma. Raden Koesoema Djaja en Raden Nawang Koesoema; maar weldra gaan dezen den vorst van Djamarang aanvallen. Djaja Soekma en de zijnen vinden Tjampaka Djadjar verwoest; hij trekt naar Djamarang en valt het aan; 's nachts verlaat de toemēnggoeng dat land, den volgenden dag begint de strijd; die van Djamarang verliezen den strijd, Singa Pērtala sneuvelt, en spoedig daarna zijn vader; dan gaat Djaja Soekma Djaja Koemara en Ino van Koripan benevens diens broeder zoeken. Eerst gaan hij en zijn broeder tapa doen.

Bl. 66. Mesa Kēlana Pandji Marang Koesoema was in strijd gekomen met Ratoe Kēmbang Koening dien hij doodde; toen woedde hij tegen de lieden van Pandan sa-alas; de zoon van den gedooden vorst, Djajengpati, wordt gevangen, de vorst van Pandan sa-alas wordt gedood; Djajengpati wordt begenadigd, groote buit word behaald, de prinsessen Raden Galoeh Koesoema Arsa en (van Pandan sa-alas): Raden Poespawati en Raden Ratna Djoeita worden hem gebracht. Daarna begint hij een zegetocht; de vorsten van

1) In het schrift niet merkbaar: de tekst loopt schijnbaar door.

Bēndoer en van Poedak en van Sanggora bieden hunne dochters aan, (deze en verschillende prinsen worden allen op bl. 80 bij name genoemd).

Bl. 96. Raden Galoeh Tjandra Kirana zat nog steeds in de gevangenis van Bikoe Djarang Tarida. nog steeds trachtte hij haar te bepraten; Batara Kala bevrijdt haar en werpt haar met hare vier gezellinnen in het wond bij Tandjoeng Poera. Zij wordt gevonden door den vorst van Tandjoeng Poera wien zij mededeelt Ken Araswati te heeten; hij neemt haar als kind aan maar zijne dochter nit de Padoeka Lika, de leelijke Wira Bakoeng wil niets van haar weten, in tegenoverstelling met de pērmajsoeri, die haar verwent en haar Raden Ratna Koemala Galoeh Tandjoeng Poera noemt.

Ino deed godenvermurwenden tapa: Sangjang Darmawati daalde af, en deelt hem mede dat hij zijne verloofde spoedig zal ontmoeten en dat zijne broeders Tjarang Tinangloeh en Goenoeng Sari hem zoekende zijn, en geeft hem tooverwapenen (twee malen verteld¹⁾. Hij noemt zich nu Mesa Kēlana Pandji Marang Koesoema, en zwerft naar Kēmbang Koening, dat hij met de zijnen (Sēmar en de anderen) aanvalt; de vorst roept den koning van Pandan sa-alas ter hulp, een geduchte strijd ontbrandt. Pandji wint, en toont zijne genade aan de verslagenen¹⁾. In Tandjoeng Poera wordt wajang gespeeld. Pandji gaat kijken. en verneemt dat de dalang den lakon van zijn eigen (Ino's) avonturen speelt, voor- zoover die bekend zijn; hij ontmoet Ratna Koemala, die hem geheel bekoort; hij vraagt haar ten huwelijk, tot woede van Wira Bakoeng die zweert het huwelijk te zullen verijdelen; in den huwelijksnacht wil de bedroefde Ratna Koemala niets van hem weten, en tracht de op den loer stoende Wira Bakoeng hem van haar afkeerig te maken, doch te vergeefs. Sēmar herkent de vier dienaressen, en Pandji komt zoo te weten dat Ratna Koemala de gezochte Tjandra Kirana is. Hij blijft daar wonen en zendt zijne poenggawa's uit om landen te veroveren, en zijne broeders te zoeken

Bl. 183. En nu over Tjarang Tinangloeh en Goenoeng Sari; zij deden tapa op den Wilis; Batara Kala gelast hen hun broeder te gaan zoeken en geeft hun de macht om van gedaante te veranderen en te vliegen; zij kleeden zich als dalangs en noemen zich Agoeng Asmara en Agoeng Kirana, ook hunne volgelingen nemen andere namen aan. Zij komen in Mataram, en geven daar wajangvoorstellingen. De prinses aldaar heette Arining Rat. die weldra verliefd werd op Agoeng Asmara, die daartoe een mantra gereciteerd had; op haar verzoek bezoekt hij haar 's nachts, in de gedaante van een hommel, en op hare bede ontvoert hij haar met Ken Soenggīt en Ken Bajan, met achterlating van

1) Geheel anders verteld dan op bl. 66 sqq.

een brief waarin hij zijne daad vermeldt, en mededeelt dat hij buiten de muren wacht. Het leger van Mataram trekt uit, maar Agoeng Kirana bindt allen met een tooverrouw; de vorst, dat ziende, durft niet uit te trekken; hij geeft zich over, stemt toe in het huwelijk en krijgt zijn schoonzoon lief.

Bl. 217. Djaja Soekma en Koesoema Djaja deden nog steeds tapa; Batara Bajoe geeft hun toovermacht, en deelt hun mede dat Tjarang Tinangloeh en Goenoeng Sari thans Këlana Adi Soekma en Mesa Ganggan Koemara heeten. Zij noemen zich Këlana Djajeng Sari Pandji Marang Goenoeng en Darma Ri Djaja, en trekken naar Tjirëbon, welks vorst hem zijne dochter Poespa Arsa aanbiedt. Dan naar Mërtjoe Nagara; de vorst aldaar was ziek en werd verpleegd door den vorst van Wangkar; hij had twee dochters: Arsa Koemala en Ratna Kantaka, die van Wangkar had drie kinderen: Ratnawati Mërtjoe, Djajeng Sari en Arsa Kartika. De kranke vorst gelast Këlana Djajeng Sari tot vorst uit te roepen en sterft; hij wordt vorst onder den naam Sëri Batara Anom Sang Praboe Mërtjoe Nagara, Arsa Koemala wordt zijne gemalin, Djajeng Sari zijn vriend.

De vorst van Këbalan had drie broeders: de jongste van hen, Sërangga, doodde zijn vader, en ging tapa doen om sterk te worden, en heel Java te veroveren; hij noemt zich Adjar Bakti Koeasa, en doet 28 jaren tapa, een god deelt hem mede dat Këbalan wordt aangevallen en dat later alleen Mesa Këlana Pandji Marang Koesoema hem zal kunnen doden. Batara Goeroe vervloekt den god die den vadermoorder geholpen had, en doet hem tot boeta worden.

De poenggawa's van Pandji hadden vele landen onderworpen, en buit en prinsessen veroverd; nu tasten zij Këbalan aan; een groot gevecht vangt aan, te midden waarvan Adjar Bakti Koeasa arriveert, zich bekend maakt en zijne landslieden helpt. Hij sluit de vier poenggawa's in een gevangenis, verdrijft hun leger en rooft den buit, voor den troon van Këbalan bedankt hij, noemt zich Toemënggoeng Bapang Tjakra Bima, en wacht op de wraak van Pandji Marang Koesoema.

Bl. 256. Deze was nog vergenoegd in Tandjoeng Poera, waar Wira Bakoeng niet affiet van hem lastig te vallen en Ratna Koemala te sarren. Vluchtelingen melden hem de ramp zijner poenggawa's, ijlings neemt hij afscheid, haast zich naar Këbalan en ziet de gevangenis, die hij wegtoovert. Onmiddellijk wordt de strijd voorbereid maar 's nachts bindt Pandji allen die in Këbalan waren aan elkander vast en bevuilt hunne gezichten; ontwaakt maken zij zich los en beginnen een woesten strijd met allerlei gedaanteverwisselingen, Toemënggoeng Bapang Tjakra Bima ontvlucht in de gedaante van een arend, de vorst van Këbalan en zijn broeder geven zich over en bieden hunne dochters aan: de buit bestaat uit honderd prinsen en prinsessen en vier-

honderd karren met kostbaarheden; daarna gaat hij eenigszins ongerust naar Tandjoeng Poera terug. Daar had Wira Bakoeng iemand opgedragen een adjar te zoeken om Ratna Koemala kwaad te doen; de bode had op een berg Toemëngoeng Bapang Tjakra Bima aangetroffen, en dezen bewogen om de prinses te ontvoeren, wat hij doet na zich in een garoeda veranderd te hebben. Batara Kala bemerkt dat, ontruikt haar aan den garoeda, die zijne oude gedaante herkrijgt, en brengt haar in den hemel in den hof Bandjaran Sari; de god geeft haar de levensbloem Widjajamala, en doet haar een man worden met den naam Mesa Gimang Pandji Noesa Indra; zij daalt naar de aarde af.

Bl. 330. Een bode uit Tandjoeng Poera berichtte Pandji Marang Koesoema de verdwijning zijner echtgenoot: hij zendt al de zijnen naar Tandjoeng Poera en gaat alleen zwerven.

Er waren drie broeders, vorsten in Mëtawan, Pëngawan en Bëlantara; de eerste had drie kinderen: Koeda Mandja Agoeng, een slechtaard, en twee dochters; eerstgenoemde zendt Rangga Sari uit om de prinses van Koripan te rooven, aan welken last hij met gemak uitvoering geeft. Sëmar met de zijnen en de vier dienaressen waren Ratna Koemala gaan zoeken; hen ontmoette Rangga Sari; Sëmar werpt hem in eene rivier die hem meevoert, en Sëmar herkent de prinses van Koripan. Gezamenlijk trekken zij voort, en ontmoeten Mesa Gimang die zich aan hen bekend maakt; zij verandert de prinses van Koripan in een man met den naam Mesa Wira Asmara Oendakan Wajang Djaja, en doet ook hare dienaressen mannen worden; allen trekken naar Mëntawan. Daar was Rangga Sari, die niet verdronken was, en Toemëngoeng Bapang Tjakra Bima ontmoet had, met dezen reeds aangekomen. Zij maken plan om de prinses van Mataram die met den dalang Agoeng Asmara gehuwd was te rooven. Aldaar was tegen de twee dalangs eene ontstemming ontstaan, en de vorst wilde hen bedwelmen en gevangen nemen, wat gelukte. Toen hij op hen liet schieten, bleken zij onkwetsbaar te zijn, hij kon hen niet dooden en liet hen in de gevangenis werpen. De prinses van Mataram ontvlucht. De twee bedwelmden komen bij, verbreken hunne boeien en vallen hunnen vijand aan; de strijd wordt algemeen, de vorst van Sagara Madoc, wiens dochter den dalang Agoeng Kirana beminde, wordt gedood, zijne vrouwen doorsteken zich evenals de vorst en vorstin van Mataram. Het huwelijk van Agoeng Kirana wordt gesloten. Allen gaan de verdwenene vrouw van Agoeng Asmara zoeken. De twee dalangs noemen zich Këlana Adi Soekma en Mesa Pëndjara Koemara (zie deze namen op bl. 217), zij gaan naar Wilaungit, waar juist bruiloft was en de vorst van Pakëmbang als besan aanwezig was. Zij teisteren de legers van de beide vorsten die spoedig tegen hen uittrekken, en nadat hun legers verslagen zijn, hen alleen bevechten.

Bl. 421. Ratoe Anom Mërtjoe Nagara nu was dicht bij Wilangit gekomen, en had alles gehoord.

Hier eindigt het verhaal. De veronderstelling ligt voor de hand, dat nog een deel moet volgen, dat echter niet aanwezig is.

XLIV.

HIKAJAT MESA OERIP PANDJI DJAJA LĒLANA.

Bat. Gen. 187, 30 × 19 cM.. 136 bl., 19—29 r., van verschillende tijden en handen; gehavend.

Het beloop van het verhaal is over het algemeen hetzelfde als dat van cod. Leid. 3251 (No. LXXXIX). met gering verschil in genealogieën en enkele feiten.

Het begin is als volgt:

In Java is de vorst van Koripan met drie broeders, nl. de vorsten van Singasari, van Gagëlang en van Daha. In Koripan zijn vier vorstelijke kinderen; Raden Kërta Boeana, Raden Ino Kërta Dipati, Raden Tjarang Tinangloe en Raden Ratna Wilis; de panakawans zijn: Sëmar, Poenta Kértala, Wirana Galang en Andaga. In Singasari zijn de vorstelijke kinderen: Raden Banjoe Oeloen en Poespa Sari, in Gagëlang: de prins Sarikam die onnoozel is; in Daha: Raden Përbata Sari en Poespaning Rat Tjandra Kirana.

Van incarnaties der goden is geen sprake.

Daarna volgt het verhaal der huwelijksaanvraag evenals in cod. cit. De zee waarin Ino geworpen wordt heet Laoet Koelzoem, de berg waar de ascese plaats vindt: Gandara Oenam. De aangenomen namen zijn: Mesa Oerip Pandji Djaja Lēlana en van Sëmar: Këbo Tandraman (bl. 35). De naamsverandering in Ken Angling Brangti valt op bl. 70, die in Kēlana Mesa Anggoelati Sira Pandji Anggoeng Asmara op bl. 87, die in Soerengrana Pandji Koesoema Indra op bl. 106, die in Mesa Pandjēlēma'an Sira Pandji Koesoema Indra op bl. 117.

Na het verhaal van de onderwerping van Wiraboemi eindigt het HS abrupt met de woorden: اقتصة مك ترسبتنه فركتان ميس اشكوتتي سيرا فنج
اشكغ اسمار ديم دتكري جكراك ايت سباري بولين دشن سكل فرمنتري

Ander handschrift:

Leiden, cod. 3251, Catal. bl. 96 — 100.

HIKAJAT PRABOE ANOM.

Collectie C. St. 129, 32 $\times$ 20 cM., 361 bl. 23 r.

Een fragment van den volgende inhoud:

Ratoe Anom Koesoema Joeda gaat met zijne echtgenooten naar Koripan, waar zijn vader hem verwelkomt en de regeering aan hem overdraagt. Hij denkt plotseling aan zijne vrouw Dewi Noer Sari; na lang beraad laat hij de vorsten van Madjapahit, Daha, Gagëlang, Singasari en Bali bij zich komen om gezamenlijk naar Bidantan, en vandaar naar de Sagara Kidoel te gaan. Weldra is de geheele vorstenstoet in Koripan bijeen, waar hun wordt medegedeeld dat Ratoe Anom zijne vrouw wil zoeken, en dat aan de Zuid-Zee nog eene gelofte moet ingelost worden. Spoedig gaan allen op weg, en komen te Bidantan, waar zij wel ontvangen worden; na enkele dagen gaan de jonge vorst van Koripan en zijn zoon en gastheer, de vorst van Bidantan, zwemmende naar de verblijfplaats van Batara Gangga, en na hun vertrek laat de bagawan van Bidantan nog vele vorsten derwaarts komen.

Dewi Noer Sari verlangde zeer naar haar kind Mesa Dewa Përtala (de vorst van Bidantan) en haren man, die dus juist van pas komen; Batara Gangga schenkt Ratoe Anom een tooverdoosje en wondermacht, en staat hem na zeven dagen toe met zijne vrouw en zoon terug te gaan. Zij gaan terug, en zijne vrouw ontmoet zijne andere vrouwen die haar vertellen dat haar man veel gezworven had, bedrogen was door de prinses van Bëlabangan, en haar bestreden en gedood had in Mataram; dat Përbata Sari door Ino in den strijd gedood was, hoe Ino zelf door Indra's pijl was gesneefd, dat in Daha Pandji Këlana Koesoema Dewa geboren was, en de moeder Daha verlaten had en vorst in Përwata Nagara was geworden onder den naam Ratoe Ajoe Kantjana Sari, hoe Ino, herleefd, eene vrouw Rara Gading was geworden, hoe Ino naar den Ringgit was gegaan en vervolgens naar Gagëlang; hoe Përbatasari, herleefd, de moeder naar Daha had teruggebracht, en de vorst van Mënggada haar ten huwelijk gevraagd had, en deze door Ino en Përbatasari was bestreden. Na drie dagen gaat de schier eindelooze vorstenstoet van Bidantan weg, Bagawan's, Ratoe-anom's, kleinkinderen, allen naar de Zuid-Zee, waar de gelotte van het geven van duizend karbouwen met gouden en duizend met zilveren horens, twee duizend runderen, en zeven gouden bergen en een algemeen spiegelgevecht, benevens het aanstellen der nieuwe vorsten nog door den bagawan van Koripan moet ingelost worden, en een groot offer aan Batara Gangga moet geofferd worden.

Al deze zaken geschieden met groote vroolijkheid en feesten, welker beschrijving vele bladzijden vult. Batara Gangga zelf woont het eenigen tijd bij, en verdwijnt daarna in de zee als een snelle bliksem. Na de feesten gaan alle vorsten naar hunne landen terug; sommigen gaan tapa doen; die van de prinsen van Bidantan en Përwata Nagara wordt uitvoerig beschreven, evenals de goden-gaven welke door de asceten verworven worden.

Bl. 140. In het Westen waren vier broeders; 1° vorst in Wangkapoeri, 2° in Tambak Kantjana, 3° in Mandja Nagara, 4° in Djadjaran Sari; in zwaren tapa werden zij onderwezen door Bërma Sakti, die hen wapende tegen Ratoe Anom Koesoema Joeda, die zijn kleinzoon Dewa ایرم ناس gedood had. In den patih van den eerste had Batara Sangjang ادر کار نات, die wegens een liefdesavontuur met bidadari Tandjoeng uit den hemel verdreven was, zich geïncarneerd evenals Batara Saugjang Toenggala zich in eenen poenggawa van Ratoe Anom geïncarneerd had, een manier van doen om uit de later doode lichamen weer als goden op te stijgen; eerstgenoemde vorst had drie kinderen: Pangeran Djaja Koesoema, Pangeran Koesoema Widjaja en Raden Mas Angling Bërangti. Verder was daar Dipati Wirasari een bloedverwant van de gemalin van den vorst van Mënggada, die gedood was in den strijd om de prinses van Daha, en zelf indertijd voor Ino naar Wangkapoeri gevlucht. Deze vertelt zijn vorst van de overwinningen van Mesa Soesoepan Sira Pandji Këlana Asmarapati, nu Ratoe Anom Koesoema Joeda in Koripan, die zijnen broeder Raden Kërta Boeana tot vorst van Astina Djadjar, en zijnen broeder Tjarang Tinangloe tot vorst van Madjapahit, en zijne twee zonen tot vorsten van Bidantan en Përwata Nagara gemaakt had, Daha, Gagëlang, Singasari en Bali als vasalstaten kon beschouwen, en ook Mënggada overheerschte. Toen de vorst vernam dat Mënggada, het land waar een broeder van hem geregeerd had, aan Ino onderworpen was, werd hij woedend, en zwoer dezen te bestrijden. De beschrijving van dien strijd, zijne voorbereiding en verloop, de uitbreiding daarvan tot de verbondene landen vult bijna het geheele verdere gedeelte van het HS.

Eerst op bl. 304 begint het verhaal van den strijd tusschen den vorst van Tambak Kantjana en dien van Madjapahit, en op bl. 310 dat van den strijd tusschen Ratoe Anom Koesoema Joeda en den vorst van Wangkapoeri, die wedijveren in wonderkracht; het sneven van den laatste staat op bl. 324, r. 1 v.o.

Als de vijand gedood is, en verscheidene zijner prinsen zich onderworpen hebben, worden huwelijken gesloten en vorsten aangesteld; Angling Bërangti huwt met Ratoe Anom Përwata Nagara. Eindelijk gaan alle vorsten terug; alles wat vernield is wordt hersteld, het verlatene wordt weer bewoond.

alle vorsten volgen de werken van den vorst van Koripan na, alle rijken leven in vrede, en zenden elkander gezantschappen.

Het slot is; tammatlah kiṣṣah Ino Bastari ditammatkēn kapada siang hari kiṣṣahnja Ino ing Djenggala ditjërītērakēn orang dēhoeloe kala diboeat lalakon oleh Batara Kala pada sagēnap nēgēri mēngoembara poela dalam soerat sēdia lama mēngarang dia bērsama-sama dalam wajang aṣal moela pērtama Batara Kamadjaja toeroen mēndjēlēma habislah soedah tjarita Koripan tiada habis dikarangkēn karēna tida tērkatakēn bēhasa Djawa di malajoekēn.

Dit verhaal wordt gevormd door het slot der Hikajat Pandji Soesoepan Mesa Kalana, vertegenwoordigd in cod. 2005. (LXXXIV) Catal. bl. 82—90, én een verlengstuk bij de Pandji-legende, welke steeds bij de vermelding der huwelijken en de aanstelling der jonge vorsten — soms voorafgegaan door eene beschrijving van het verblijf aan de Zuid- Zee — eindigt; het is dus een voortgezet Pandji-verhaal.

XLVI.

HIKAJAT NAJA KOESOEMA I.

Bat. Gen. 131, 34 × 21 cM., 206 bl., 30 r.

Notulen 3 Februari 1880.

Een fragment van een Pandji-verhaal, zonder begin en slot, onduidelijk en vol lacunes.

Over den inhoud zie bij II.

XLVII.

HIKAJAT NAJA KOESOEMA II.

Collectie v. d. W. 139, 33 × 20 cM., 296 bl., 19 r.

Hetzelfde fragment, naar het schijnt eene verbeterde copie van het voorgaande nummer.

Het begin is: اي ايت اونه بيت مك سوک ترتوا کلن سقم چاي
مندشر کات رادن سيخ منقري ايت کتان سنکه سفره تيته تونکو ايت لالو
برچان کلوار در قلن مک برتمو دشن فاته ديتيتکن مره ادي نخره مهمبت
سير فنج کدوا برسودرا

Er wordt verhaald dat Sira Pandji en zijn broeder vertrokken uit Gagëlang; als vroegere namen worden opgegeven Raden Oendakan Agoeng Asmara en Këlana Soekma Djaja. Pandji begeeft zich naar zijne echtgenooten Raden Koesoema Dewi, bij wie hij herhaaldelijk vertoeft, zonder echter Raden Galoeh te kunnen vergeten. Een luisterrijk feest viert men ten eere van hun huwelijk.

Daarna is sprake van Soekma Djaja en Soekma Lara, die zich meester maken van Majawati prinses van *فردق سران*, en in Gagëlang vele kostbaarheden ontvreemden. Këlana Soekma Djaja en Pandji beloven den dief te straffen: zij weten niet wie hij is; een der goden incarneert zich in Oendakan Agoeng Asmara, die door Pandji verpleegd wordt. Met behulp van dit kind (eigenlijk Batara Dewa Soekma) worden de twee roovers overwonnen; dezen keeren naar den kajangan terug.

Op bl. 67 wordt zonder overgang gesproken van Lëmboe Soemirang die voor Ratoe Anom in Malajoe landen veroverd had *مک ججره فرکتان کرد*

فوفج دان کود اشکتی لمبو سمیغ نوغ مثله کن سگال فار رت یغ بلم لاگی انه ایت
Daarna wordt verhaald van de gezantschappen van Ratoe Anom naar Gagëlang, van Dalang Soengkeng Anom, zijne naamsverandering in Mesa Adi Marta Këlana Desa, zijn verblijf in Martapoera, zijne verdwijning, ontmoeting met Ratoe Anom bij wie ook Sira Pandji en zijn broeder vertoeven met Koesoema Dewi en de anderen, hunnen oorlog met den vorst van Soetjoendoe en dien van Sanggora, die na langen strijd verslagen worden, evenals de vorst van Wilangit; na de overwinning wordt wajang gespeeld o. a. door Ratoe Anom, en worden de prinsessen van Wiraboeni en Bandjar Koelon in liefdesavonturen gewikkeld. Na afloop van alles gaat men naar Gagëlang.

De laatste woorden zijn: *مک رادن فسف کذجان فون ترتوا کدان ارف*
ایدن روفان اورغدرومه این مک مٹمفسکن تغه عالم بوت ایت وادن مان گرش
دفنکل تیادا داتغ ایت مک میس ادی مره فون ترتوا مندشر کات استرین
ایت لئو برکتا کفد میس بائغ ماریه کیت برجان کارن هاری سدد جاوه عالم
کلون جان تربد تکل منعکری یای گنه سنلینن ایت

Dit geschrift is blijkbaar een gedeelte van de Hikajat Naja Koesoema, en wel aansluitende aan het laatste gedeelte van cod. 1699 (LXXXIII), met verwisseling van de volgorde van enkele gebeurtenissen (zooals de ontmoeting van Pandji en Këlana Soekma Djaja en de verschijning van Oendakan Agoeng Asmara Praboe), doch met dezelfde eigennamen.

De naam aan dit fragment gegeven: Hikajat Tjarang Mesa Gambira moet onecht zijn; de naam komt in den tekst zelven niet voor, en kan niet anders dan eene verkeerde lezing zijn van Tjarang Mesa Kamar (Sari),

welken titel Tjandra Kirana voerde voordat zij Ratoe Anom ing Malajoe genoemd werd.

XLVIII.

HIKAJAT NAJA KOESOEMA III.

Bat. Gen. 130, $33\frac{1}{2} \times 21\frac{1}{2}$ cM., 170 bl., 27—30 r.

Notulen 3 Februari 1880.

Slordig en moeilijk leesbaar fragment. met het vreemde begin:
 يَا راج بياكو تنن مارشكسوم مارشكياشن توننه ينغ سفره دايو غر بتاڤ له سنر رودي
 سيرا نفس لن فنكاڤ ايت ساڤت ارطادد غايي

Op deze wijze is het geheele HS. gespeld.

Over den inhoud wordt bij het volgende nummer meer medegedeeld.

XLIX.

HIKAJAT NAJA KOESOEMA IV.

Collectie v. d. W. 140. 33×20 cM., 190 bl., 19 r.

Dit evenals het vorige geschrift Hikajat Këroemoeng getitelde HS. schijnt eene verbeterde copie van Bat. Gen. 130 te zijn.

Het begin is: يا راج بياكو تنند ماراغ كسوم ماراڤاشن توان له ينغ سفره
 دبوا غيرة بتقاله سنر رودي سيرا نفس لن فون كاڤ اين سعت راض دان غايي

Dit fragment sluit zich niet bij het slot van XLVII aan.

Het begint midden in een gesprek tusschen Mesa Adi Marta en Namang Koesoema. die elkaar beminnen; hij ontvoert haar naar den berg Martapoera; Ratoe Anom volgt hem daar en maakt zich aan hem bekend. Later wordt een gevecht geleverd tusschen Sira Pandji en Ratoe Anom: Dewa Brama helpt haar, en zet Sira Pandji en Këlana Soekma Djaja gevangen, tot grooten schrik van Marta Adining Rat. en tot smart van den vorst van Koripan. die besluit tot een tocht naar het gebergte. De vorst en vorstin van Daha gaan naar Gagëlang in de hoop iets omtrent hun kind te vernemen; zij ontmoeten onderweg het vorstenpaar van Koripan en gaan gezamenlijk naar Gagëlang. Ratoe Anom bevrijdt twee broeders die zich als Ino en Tjarang Tinangloeh bekend maken; kort daarna maakt Ratoe Anom zich aan hare ouders bekend, wat tot vele ophelderingen en ontdekkingen aanleiding geeft. De vorst en vorstin van Madjapahit, benevens anderer landen vorsten worden nitgenoodigd naar Gagëlang te komen. Daar wordt veertig etmalen lang feest gevierd; vele huwelijken worden gesloten.

en ten slotte worden de volgende verheffingen afgekondigd: Raden Ino tot vorst van Djënggala, Tjarang Tinangloeh van Gagëlang, Raden Goenoeng Sari van Këdiri, Raden Oendakan Soekma Pati (soms: Soekma Djaja) van Wiraboemi, Raden Oendakan Praboe Kajangan van Malajoe, terwijl van alle prinsessen wordt vermeld wie përmajsoeri, mahadewi of padoeka likoe worden. Daarna worden de huwelijken luisterrijk gevierd.

Deze episode vormt het slot der Pandji-materie, doch de tekst zelf is niet voltooid; de laatste woorden zijn: *مک کانت فرمی سوری تود کوریفن انق*
اجی فتارہ بندائہ ادد ایت کفد توان کارن ای لاک بوق بلوم سمفی بودی
بچارا ملیکن تونله متاجر دی مک سوری بغات فون مدمبه سمبل ترسنبم کتان
جائن فادک شون بریتہ یخدمکین ایت کارن فادک سود جادی همب کباوه
بو سون اینکه فادک انقد دسین مک سگال نار راتو فون سام مملق مذچیم
انقن لبه فرمیسوری مالیر دان فرمیسوری بنجرکون ایت یخ سات کرون

Ander handschrift:

Leiden, cod. 1699, catal. bl. 79—82.

L.

HIKAJAT DJARAN SARI DAN DJARAN POERNAMA.

Bat. Gen. 179. 32 × 20 cM., 184 bl., 23 r. gedat. 3 Juli 1851.

Een van Javaansche woorden overvloeiend, op een wajangverhaal gelijkend verhaal van den volgenden inhoud:

In Soekadana is vorst Maharadja Lodaja Soekma Batara, wiens beide vrouwen sterven bij de bevalling van Djaran Poernama en Djaran Sari. Deze kinderen worden door widadaris bewaakt tot hun zesde jaar, toen ook de vader stierf. Zij lijden gebrek en gaan zwerven; zij komen aan een hol waar de door den garoeda Mahameroe geroofde prinses van Mişr Ratnawati is. De prinses neemt hen liefderijk op; de garoeda komt thuis, ruikt menschevleesch, maar vindt hen niet.

Bl. 13. Er was een groote visch Tjaratjas, die aan land spoelt, door de twee knapen geholpen wordt en hen met de priases wegvoert; de garoeda vliegt hun achterna, gaat in zee en verdrinkt. De visch komt in Bëlabangan. De patih Bangoe wandelde aan het strand, en neemt de drie door den visch aangebrachten op.

Zekere pandita Pëloenggoen had eenen zoon Mas Dadoega; na 's vaders dood ontmoet de zoon Njai 'Ilmoë Këdaran die hem tegen afstand van een gouden kris les geeft in het minnen. Verder was er zekere Lëmböean Dana, gehuwd met Lëmböean Dini: de eerste gaat naar Madjapahit om een kind te

zoeken. Daar was Praboe Mangkoerat met dochter Ratna Mindi Sasi; deze gaat naar den tuin Sikardja waar Lëmboean Dana juist vertoeft. Hij verandert zich in een bēlibis en laat zich door haar vangen. verandert zich weder, licht haar op en brengt haar bij zijn vrouw, die haar liefderijk verpleegt.

Bl. 60 De patih's Gadjah Mada en Gadjah Doejoeng zijn wanhopend en gaan haar zoeken in Bělambangan. Daar ontmoeten zij Patih Bangoe met Djaran Sari en Djaran Poernama, die zij met zich medenemen naar Madjapahit; de twee nemen op zich de prinses op te sporen. Zij duiken in den vijver van den tuin Sikardja, en vinden kort daarna Lëmboean Dana: Djaran Poernama is bang, Djaran Sari trekt er alleen op uit, vindt de prinses en vertrouwt haar toe aan zijnen bangen broeder die haar bij haren vader terugbrengt. Hij vertelt dat zijn broeder gedood is, en verhaalt nog veel meer, doch vindt geen geloof, zoodat hij maatregelen neemt om Djaran Sari bij zijne terugkomst te laten dooden. Deze had intusschen Lëmboean Dana en zijne vrouw gedood; daarna gaat hij terug, en wordt door lieden van zijnen broeder, die hun diets maakte dat hij de van gedaante veranderde Lëmboean Dana was, aangevallen; in de meening verkeerende hem gedood te hebben gaan zij terug.

Bl. 100. In Tandjoeng was vorst Gēde Lodaja Sakti Nagara, met dochter Ratna Mindi Sari. Deze komt in den Sikardja, ziet daar Djaran Sari uitgeput liggen, brengt hem bij, biedt zich aan hem aan, en gaat met hem naar haren vader.

De vorst van Madjapahit wil Poernama Sari met zijne dochter doen huwen, en bereidt een groot feest voor.

Bl. 114. Patih Bangoe was naar Bělambangan teruggegaan, en voelde eene zondige begeerte voor Ratnawati: zij ontwijkt hem, hij beschuldigt haar van wulpschheid en gaat haar als slavin in Madjapahit verkoopen. Zekere Djaran Ginanggoeng te Sidajoe laat door zijne moeder haar op de slavenmarkt koopen in Madjapahit, en huwt met haar.

Djaran Sari, die inmiddels met Dewi Mindi Sari gehuwd was, gaat zijnen broeder zoeken om hem te straffen.

Nu over de dochter van den overleden patih van Pasoeroean Gadjah Banjoe; Rara Roendasari. Zij gaat haren lang verdwenen broeder Djaran Ginanggoeng zoeken, en wordt op haren weg door twee raksasa's achtervolgd. Djaran Sari kruist haren weg, beschermt haar, en doodt de vervolgers die de opdracht van Djaran Poernama hadden iederen onbekende aan te houden; hij trouwt met haar.

Bl. 140. Djaran Ginanggoeng dacht aan zijne zuster. Zijne vrouw (Ratnawati) ging baden in eene rivier, waar ook Djaran Sari en Rara Roendasari komen; dezen komen bij haren man, zijne zuster herkent hem, en alles wordt opgehelderd.

Djaran Sari noemt zich Djaga Gërantang. De vorst van Madjapahit heeft een boozen droom, welks kwade nitwerking door het vangen van een bepaald dier moet verwijderd worden. Djaran Sari en Djaran Ginanggoeng gaan naar Madjapahit en laten hunne hanen vechten tegen die van Djaran Poernama; hunne hanen winnen. In den nacht maakt Djaran Sari zich aan patih Gadjah Mada bekend. besluipt den slapenden broeder, rooft diens kris, en doodt Patih Gadjah Doejoeng daarmede. De verdenking valt op Djaran Poernama, die voor den landraad moet komen. Den nacht daarop doodt Djaran Sari den vorst van Madjapahit, maakt zich bekend, maakt amok, en doet allen vluchten. Djaran Poernama verbergt zich, wordt ontdekt, vernedert zich voor zijnen broeder, staat hem Dewi Ratna Mindi Sasi af, en wordt gedegradeerd tot grassnijder. Na eenigen tijd wordt hij begenadigd, en met eenen titel tevreden gesteld.

In Tandjoeng had Mindi Sari eenen zoon Koeda Lajapan gekregen, die na eenigen tijd zijnen vader gaat zoeken. Deze had in Madjapahit twee zonen gekregen: Kasjini en Kasjiwi. Djaran Poernama was uit schaamte in ballingschap gegaan. De zoon meldt zich bij zijnen vader te Madjapahit. Gëde Lodaja Sakti staat zijne dochter toe haren zoon te gaan zoeken; zij gaat en vindt hem in gevecht met Kasjini en Kasjiwi, en dat wel op last van hunnen vader. Zij neemt hem mede en sluit Djaran Sari in een gevangenis. Kort daarna bevrijdt Koeda Lajapan zijnen vader die hem erkent; hij gaat tapa doen, en de zoon vervangt hem als koning.

LI.

HIKAJAT MARTALAJA.

Bat. Gen. 5. 34 × 21 cM., 138 bl., 17 r.

Notulen 1 Februari 1866. II. *d.*

Een met vele Javaansche woorden vermengd fragment, van den volgenden inhoud:

In Martalaja is vorst Indra Bajoe, met de tweelingkinderen Indra Bajoe en Dewi Indra Koemala Ratna; toen zij negen jaar oud waren stierf hun vader, en volgde de zoon hem op. De prinses verlangt en dwingt om naar den tuin Bandjaran Sari te gaan.

Dicht bij den berg Kâf is de reus Indra Kësna, en in Zamin خركى is Dewa Birama, die in de vlakte Anta Bëranta een paleis had; toen hij naar den hemel ging om de uitlegging van eenen droom te vernemen, zag hij den tuin Bandjaran Sari, bespiedde de daar toevende prinses en ontvoerde haar.

Intusschen baren de zes vrouwen van Indra Bajoe zes zonen: Dewa Pahlawan, Dewa Bangsawan, Dewa Indra Mëngawan, Tjandra Lela, Pahlawan Moeda en Koemala Dewa, terwijl twee gemalinnen, Koemala Indra en Sëri Banoen, een groenen leeuw en eenen gewapenden held baren. De zes moeders willen hen in het verderf storten, en bewerken dat de twee met hare kinderen verbannen worden. Zij komen aan de vlakte Bëlanta Indra, waar zij een paleis aantreffen. Daar komt Langlang Boeana; hij noemt de kinderen Mërtjoe Singa Perkosa en Sjams Bahrôen, en geeft hun de vrije beschikking over twee djinns. Iemand van Martalaja komt dat te weten, en vertelt alles aan de zes moeders, die hunne zonen uitzenden om de twee moeders met hare kinderen te vergiftigen. Zij komen aldaar, doch kunnen het vergift niet geven, en spelen met de twee, die met tooverpijlen allerlei monsters verwekken, die gaan vechten, zoodat de zes met vrees en beving teruggaan.

Bl. 54. Hun vader laat de twee tot zich komen om hunne kunsten te vertoonen. Daarna gelast hij de zes zijne zuster te gaan zoeken, en zij schrijven een valschen brief aan Sjams Bahrôen, waarin de vorst hem schijubaar den last geeft de verdwenene te zoeken. Tegen den raad hunner moeders gaan de twee met de zes op weg. Sjams Bahrôm doodt een reuzenvisch en werpt den kop in de stad Moezdâdjdar: de vorst aldaar belooft de hand zijner dochter aan hem die den kop zal kunnen verwijderen. Hij komt in de stad en vermag den stank verspreidenden kop te verwijderen, bedankt voor de hem aangeboden eerbewijzen, ontvangt daar eenige inlichtingen, bevrijdt met hulp zijner twee djinn's den betooverden slang Batara Gangga, en komt in eenen tuin van Poespa Indra, de dochter van Malikoean die verloofd was met Indra Sah Përi, prins van Moezdâdjdar. Hij ontmoet haar, en laat de bewakers door zijne djinn's bevechten.

De vorst zendt om hulp naar Birama Indra te Moezdâdjdar. Hij en zijn zoon trekken er dadelijk op uit, en bestrijden hem en zijne twee djinn's in een hevig gevecht. Eindelijk daalt Langlang Boeana af en bewerkt eene verzoening. Algemeene vrede heerscht, feesten worden gevierd, het huwelijk der prinses Poespa Indra wordt gesloten.

Sjamsoe Bahrôen gaat wéér verder, en komt bij de vlakte Anta Bëranta; reeds is de top van het paleis te zien . . . . .

Hier eindigt het HS. abrupt.

LII.

HIKAJAT LANGLANG BOEANA.

Bat. Gen. 20, 33 × 21 cM., 101 bl., 20 r., gedat. 1283.

De inhoud van dit verhaal komt geheel overeen met de uitvoerige inhondsopgave van H. C. Klinkert in het Tijdschrift voor Nederlandsch Indië, 1868, bl. 107 — 119.

. Van dit werk getuigt de heer Klinkert: »Het is in zeer zuiver Maleisch geschreven, en schijnt opgesteld in een tijd toen de Maleiers nog onbekend waren met de Arabische dichtvormen, want daarin wordt alleen van panton en sëlōka gesproken. Het woord sjair komt er niet in voor.

De Maleiers zelven houden het voor zeer oud. Er komen veel minder Arabische woorden in voor dan in de Sri Rama, uitgave van Eijssinga. Ook is het veel boeiender dan dat werk. Hoogst zelden komt het voor, zoodat ik geen tweede exemplaar heb kunnen vinden om daarmede het mijne te vergelijken”.

Dat een goed gesteld Maleisch geschrift onder de handen van latere copiiisten-medeauteurs minderwaardig worden kan is bekend, en wordt ook door de qualiteit van dezen tekst bewezen.

LIII.

BOESTÂN AS-SALĀTIN I.

Bat. Gen., 286. B. bl. 72 — 78, 29r. (33 × 21 cM.)

Notulen 23 Dec. 1901, I. d. 2°.

Twee verhalen (van Hâroên ar-Rasjid en Sjâfi'i en van eenen Arabier) uit den Boestân as-Salâtin. het omvangrijke werk van Nôeraddin ibn 'Alî ibn Ḥasandjî ibn Moehammad ar-Raniri, op last van soeltan Iskandar II in 1040 H. in Atjeh samengesteld.

LIV.

BOESTÂN AS-SALĀTIN II.

Bat. Gen. 286 C. bl. 78 — 161. 29 r.

Het zevende boek van den Boestân, niet als cod. Leid. 2199 (1) dat drie faşl's telt, maar evenals cod. 3234 (1) in vier faşl's verdeeld:

I. bl. 79, over verstand, deugd en ondeugd.

II. „ 93, „ de gelaatkunde.

III. „ 103, „ den tasjriḥ en den fibb.

IV. „ 120, „ het huwelijk en de vrouwen.

Dit gedeelte is gedateerd 4 Djoem. I, 1270.

BOESTÂN AS-SALÂTIN III.

Bat. Gen. 286 D. bl. 161 — 221, 29 r.

Verhalen uit den Boestân. nl. het verhaal van Taïf (Niemann's Bloemlezing, I, bl. 208) en verhalen over Ibrâhim ibn Adham.

In het begin staat echter het begin van de Kalilah dan Daminah, welke voortzetting op bl. 181 gevonden wordt; een vreemd slot en eene vermaning besluiten dit gedeelte dat gedateerd is 19 Mocharram 1289.

Bl. 221 — 263 zijn ledig.

BOESTÂN AS-SALÂTIN IV.

Bat. Gen. 310, 20 $\times$ 12 cM., 129 bl., 15 r.

Notulen 23 Dec. 1901, I, d 1°. en bl. CXLIX sqq.

In het begin het verhaal van een vorst die aan vijf geneesheeren een middel vraagt om de pijn van den doodstrijd niet te voelen.

Op bl. 5 begint § 4 van het zevende boek. over het huwelijk en de vrouwen, op bl. 36 § 2 over de gelaatkunde. op bl. 58 § 3 over de 'ilm tasjrih en de 'ilm fibb. Na bl. 92 eene lacune. Het einde is abrupt.

Andere handschriften:

Leiden: cod. 1971, 1694 (6° boek), 1973 (6° boek), 1974 (6° boek), 1918(2). (7° boek), 2199(1), (7° boek), 3234(1). (7° boek).

Londen, Royal Asiatic Society, no. 2.

Brussel. Bibl. Royale, no. 21514 (7° boek).

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH I.

Bat. Gen. 29. 35 $\times$ 22 cM., 322 bl., 22 r., Latijnsch schrift.

Notulen 30 Juli 1867. II. g.

Dit HS. in eene copie van II, het eindigt midden in eenen zin in het verhaal van den ongeduldigen koning van Jemen.

LVIII.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH II.

Bat. Gen. 135, $31 \times 22\frac{1}{2}$ cM., 109 beschr. bl. (aan één kant), 31 r.

Net handschrift met titels en verzen in rood.

Voorin staat: „Jang a(m)poenja Gouvernement di kantoor Algemeene Secretaris di Batavia.”

Na bl. 51 eene lacune van 17 bl.

Het HS. eindigt abrupt.

Over dit HS. handelt Brandes in zijn in Prof. De Goeje's feestbundel op bl. 79—110 voorkomende verhandeling Het onderzoek naar den oorsprong van de Maleische hikajat Kalila dan Damina ingeleid, en wel op bl. 81 en 91 sqq.

Daar leest men dat dit HS. op een belangrijk punt afwijkt in indeeling van de andere bekende HSS. en dat het in dit HS. voorkomende beantwoordt aan bl. 28—179 en 249—397 van Gonggrijps uitgave, zoodat het „raamverhaal” en de inleiding ontbreken, behalve voorzoover het eerstgenoemde verder in het boek nog vermeld wordt. Na over het abrupt eindigen van het HS. (nl. aan het begin van het verhaal van den koning van Jemen) gehandeld te hebben, zegt Brandes: „Hier dus zou men een tekst van den 13- verhaligen vorm hebben gehad, die veel meer beantwoordt aan wat men verwachten kon, dan nu met Gonggrijps uitgegevenen het geval is. Toch stelle men zich niet voor dat het HS. overigens bizonder veel verschil vertoont met de door dezen gebruikte. Het tweede gedeelte ervan, om een voorbeeld te geven, begint midden in het slot van de geschiedenis van den Arabier en zijne vrouw, die slechts in de Maleische teksten voorkomt, en bij Gonggrijp op bl. 23 aanvangt”.

Zie verder sub IV.

LIX.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH III.

Bat. Gen. 229, 20×14 cM., 14 bl., 13 r.

Twee verhalen die ook in cod. Leid. 2010 (CCXXIX) voorkomen nl. de tjarita saorang bodoh dan saorang tjêrêdik: zie ed. Gonggrijp, 1o ed. bl. 123, en het verhaal van den koopman Barzaghân die beweerde dat 100 kati's ijzer door muizen waren opgegeten.

Een versje besluit het HS.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH IV.

Collectie Br. 146, 34×22 cM., 82 bl., 29 r.

Dit handschrift is eene copie van II.

Voorin heeft Brandes geschreven: „Het begin ontbreekt daar het Hds. dadelijk met het eerste hoofdverhaal aanvangt. Op bl. 47 een groote lacune, nl. Gonggrijp, 2° ed. bl. 157—218. Iets lager op diezelfde bladzijde vermoedelijk geen leemte, maar een uitbreiding in 't Hds. van De Hollander en anderen (?), die men bij Gonggrijp, ibid. 220—224 overgenomen vindt. Op bl. 53 mist men echter weer Gonggrijp bl. 242—249. Het slot is het begin van het verhaal van den koning van Jemen.

Van het Pantjatantra-raamverhaal hier geen spoor. Tot en met het 7° hoofdverhaal; de *raja singa*, en daarna in 8 nog *mërgadipati* Gonggrijp, 2° dr. 162, 176 en 288 moeten bijvoegsels van den uitgever zijn; hier vindt men ze niet”.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH V.

Collectie Br. 321. 34×21 cM., 222 bl., 26 r., gedat. 5 Juni 1893.

Dit HS. is eene copie van een manuscript in het bezit van Dr. C. Snouck Hurgronje, vroeger eigendom van De Hollander, waarover men zie bl. 16 van de uitgave van Gonggrijp. Daar dat handschrift door Gonggrijp tot grondslag voor zijne editie genomen is, behoeft over de characteristicen van zijn inhoud hier niet gehandeld te worden.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH VI.

Collectie. Br. 510, $34 \times 21\frac{1}{2}$ cM., 299 bl., 24 r.

Afschrift van een HS. van Van der Tuuk, nu cod. Leid. 3195 (CCXXVI).

Achterin eene inhoudsopgave en deze aantekening van Brandes: „De volgorde der ingeschoven verhalen in het eerste hoofdverhaal is als in het HS. van De Hollander en dus geheel afwijkend. De drie door Gonggrijp in zijn uitgave aan de Kalila dan Damina toegevoegde verhalen worden hier natuurlijk

gemist. zie 2° ed. bl. 162, 176 en 288. Ook vindt men hier niet *ibid.* 220—224. voorkomende in het HS. van De Hollander, maar naar alle waarschijnlijkheid eene uitbreiding van den tekst, men vergelijke slechts het daar op bl. 200 voorkomende verhaaltje, in dit HS. bl. 153. Van het Pantjatantra-raamverhaal hier geen spoor. Tot en met het 7° (zie ook 8^a) hoofdverhaal *radja singa*".

LXIII.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH VII.

Collectie v. d. W. 184, 34½ × 21 cM. 94 bl. 17 r.

De tekst van den Tamil Pantjatantra (*pañjatandiram*) volgens de Maleische bewerking van 'Abdallāh ibn 'Abdalkādir Moensji, gelijk die is uitgegeven door H. N. v.d. Tuuk en heruitgegeven als zesde stuk van het „Maleisch Leesboek voor eerstbeginnenden en meergevorderden”, en te Singapoera, o. a. in 1825, en vertaald door Klinkert in 1871.

De tekst verschilt niet van dien der uitgave Van der Tuuk. Alleen staat in den aanvang niet 1281—1835 H. maar 1251—1835 H., met dezelfde datums. in plaats van *بُونُ فَرْتَلَسِي: بُونُ فَرْتَلَمِي*, en in stede van (zie bl. r. 3), *فَد بَاڠِي* en meer dergelijke afwijkingen en fouten, zooals de spelling van Kalilah en van Daminah met een *alif* op het einde.

Alle bladzijden zijn omlijst. en de afzonderlijke verhalen zijn door in cirkeltjes geplaatste cijfers aan den rand aangewezen.

Eene lijst van de vijf boeken en de verschillende verhalen komt achteraan voor. besloten met de woorden *مَنْ تَرْجَمُهُ جُتْرَاءُ يَنْدَدَانِمُ حَدَايَةَ فَذْجَا تَنْدَرَانِ*

اَيْنِ يَخُ فَصْلُ تَيْثُ فَوْنُ تَوَجُّهْ جُتْرُ يَغْتَرْسَبُوْةُ دَدَانِمُ اَيْنِ سَكْلِيْنِ دَمَكِيْنَلَهْ اَدَانِ

De namen der vijf boeken zijn ge vocaliseerd, nl. *سَكْرَالْوَمُ مَعْرَافَدَمُ*, *سَمْبِي رَجَا كَارِيَوْمُ* en *اَرْتَنَاسَمُ سَنَدِي بَكَرَاوَمُ*, waarin de Tamil-spelling vrij goed behouden gebleven is.

De tekst draagt denzelfden datum als de uitgave.

LXIV.

HIKAJAT KALILAH DAN DAMINAH VIII.

Collectie v. d. W. 185. 33 × 20½ cM, 106 bl. 19 r.

De inleiding (uitgave bl. 1—4) ontbreekt.

Ook hier zijn enkele afwijkingen, meest door schrijffouten.

Ook het slot met den datum der uitgave ontbreekt hier.

Van de omvangrijke litteratuur over dit boek is hetgeen op de Maleische versie betrekking heeft vermeld in den catalogus van Juynboll, bl. 221 en 222, waarnaar verwezen moge worden.

Andere handschriften :

Leiden, cod. 1729, 1757, 3195, 1989, 1992, 2010, 1931 (Nos. CCXXIV—CCXXX).

Londen, Royal Asiatic Society, Nos. 38, 59 en 71.

Brussel, Bibl. Royale, No. 21508.

LXV.

HIKAJAT BAJAN BOEDIMAN I.

Collectie Br. 357, 31×20 cM., 164 bl. 23—24 r.

Een handschrift, zonder begin en zonder slot, van het, ook onder andere titels als Hikajat Chodjah Majmoên, Tjaritëra Chodjah Moebâarak, Tjarita Taifa bekende, verhaal dat ontleend is aan het Perzische Toëti-nâmeh, hetwelk het Sanskrit Çoekasaptati tot origineel heeft.

Over enkele teksten van dit verhaal handelde Dr. Brandes in Tijdschrift v. Ind. T. L. & V. K. XLI, bl. 431—498.

Zie over dit HS. verder sub II.

LXVI.

HIKAJAT BAJAN BOEDIMAN II.

Collectie Br. 102, $33\frac{1}{2} \times 21\frac{1}{2}$ cM., 168 bl. 20 r.

Dit HS. is eene copie van I.

Voorin staat: „Het raamverhaal gelijkt op dat van C”.

Hiermede is het in de genoemde verhandeling, op bl. 432, besproken manuscript bedoeld, dat door Juynboll sub No. CVI uitvoerig is beschreven.

Dit HS. bevat de volgende verhalen:

Vogel tjempërling; Sitti Šabarijjah; Straffen van ontrouwe vrouwen; Het halve leven; Astoër; De prinses door haren man om haar schrandereheid bemind; Sitti Hasanah, Soeltan Adam, De vorst van Hindoestan en de slangen-

vorst; De prins en de kikvorsch, Martasijjah en hare trouw aan haren man; Djohan Maligan; De vrouw die in de zee gezocht werd.

Naar de rangorde op bl. 433 van genoemde verhandeling, 1° kolom, vastgesteld. vertegenwoordigen deze verballen de nummers:

1, 15*,—, 17, 18,—, 20, 23. 7, 8. 3.—, 24.

LXVII.

HIKAJAT BAJAN BOEDIMAN III.

Collectie. Br. 115, $34 \times 21\frac{1}{2}$ cM., 125 bl., 28 r.

Dit HS. is eene copie van het in bovenvermelde verhandeling met B. aangeduide manuscript.

Het begin ontbreekt. De inhoud, die in kolom 3 van bl. 433 l. c., is opgenomen bestaat uit:

(12) Het levenswater (13) Šabôer niet verbrand; (14) راج انداوت, (15) Bibi Šabarijjah; (16) راج كمنتر, die in de dieren kan gaan en in de menschen; (17) Het halve leven; (18) Astoër; (19) De echtgenoot en de goendik; (20) Sitti Hasanah; (21) Beproof uwe vrienden; (22) De zoon nog erger dan de vader; (23) Soeltan Adam; (24) De in zee gezochte vrouw.

LXVIII.

HIKAJAT BAJAN BOEDIMAN IV.

Collectie Br. 545, 34×22 cM., 116 bl., 25 r.

Dit HS. is eene copie van het door Juynboll als No. CVI beschrevene, in de bovenvermelde verhandeling met C aangeduide. manuscript—Van der Tuuk, waarover men die verhandeling passim, en den catalogus. bl. 129 raadplege.

Het origineel voert den datum 28 Šjaebân 1269, 6 Juni 1852 te Baros.

LXIX.

HIKAJAT BAJAN BOEDIMAN V.

Collectie v. d. W. 173. $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 204 bl., 19 r.

Voorin is de titel Hikajat Chodjah Majmôen.

Deze tekst is in de bovenvermelde verhandeling niet besproken; in de noot op bl. 432 staat te lezen: „behoudens dit Hds. bevindt zich in de ver-

zameling van v.d.W. nog een ander, No. 173. Dit kon nog niet verwerkt worden”.

Van de Perzische bron is in dit HS. geen sprake, evenmin van de gelofte van Majmoên, die beide in VI vermeld worden.

Het begin is na de enlogie: این حکایت چرترا بورخ بیدوان بودیمان لاک
 امپ انده^۲ن کراشن چتران دان ممبری منفعت فد سکل اورخ یغ منقرن لاک
 امت ساشت بجقسان کفد چرترا سکل راج^۲ اورشیغ برپوت بقتی کفد اورشیغ
 مغاسیه دی دان برکاده دشن لیده یغ فصیحه لیدهن سفره مانسی دان تیدک
 ای ماحو نام یغ کچی دان تیدک ای ماحو برپوت جامت کفد اورخ سکلینن
 ایت دمکینله اداث

Het hoofdverhaal (het door Brandes dus genaamde „raamverhaal”) is zeer uitvoerig, en voor zoover het begin betreft identisch met dat van HS. C., zie genoemde verhandeling, bl. 495—497, alleen wordt niet van één dinar (bl. 496, o.c., r. 1) maar van tien gesproken, en wordt het land werwaarts Majmoên reisde Jaman genoemd; Soeltan Jacqôeb wordt niet genoemd. evenmin (natuurlijkerwijze!), Jaman, er staat alleen نگرې ایت. Vóórdat de bajan verhalen doet, vertelt hij van de beproevingen in het graf en de helse straffen.

De verhalen zelve zijn niet dezelfde als in C. (cod. Leid. 3208) en wel, met afwijkingen in de eigennamen, op de bl. 36. 59, 77, 120. 163, de Nos. 15*, 17, 16, 24, (11). van kolom 1 op bl. 433—434 der verhandeling. Met dit laatste, zeer uitvoerig vertelde verhaal eindigt het HS. zoodat van het slot van het „raamverhaal” geen sprake is.

Intusschen zijn de verhalen nu en dan gewijzigd, vooral het laatste van des koningsdroom. De vorst heet عفرېري van het land عزناوي twee mantri-zonen هېلاس en مندي حسين (ook خیر مندي) gaan de droomprinses zoeken, zij komen in فتله وي sluiten zich aan bij een ouden man, die hunne zooals later blijkt verstandige opmerkingen ten onrechte voor gekkenpraat houdt, gelijk zijne dochter Sitti Sara hem aantoot. Zij laat door hare bediende Dalimah den twee jongelingen versnaperingen brengen, zij komen daar en voelen dat zij de droomheldin is; zij teekenen haar uit, een van hen meldt het in عزناوي. Sara is werkelijk de in den droom geziene, de mantri en mangkoeboemi worden uitgezonden, Sara wordt door hen in staatsie naar عزناوي geleid, en het huwelijk wordt gesloten. Ij eene jachtpartij doodt de vorst een hert, ziet hoe haar jong haar betreurt. en denkt met schrik aan zijue kinderloosheid, daarna vaart hij naar het eiland Birama Dewa. Zij laat gouden en zilveren voorwerpen aan boord van een schip brengen. verkleedt zich als een man. neemt den naam

دابو جڳلا اندرا مودا aan, zij speelt met den koning schaak, wint hem allerlei dingen af, o. a. een paard; dat wordt bevrucht; zij doet zich voor als een bijwijf van den gezagvoerder دابو. hij gaat tot haar in; zij, nog steeds onbekend, geeft hem zijn paard en ring terug, en vertrekt. Na eenigen tijd baart zij een 'zoon سيرا محضر; ook het paard brengt een jong ter wereld. Zoo was de last van den vorst dat hij bij zijn terugkeer een zoon, een veulen van zijn paard en zijn ring aan zijn eigen hand moest vinden, uitvoerbaar geworden, met hulp der twee jongelingen.

De knaap groeide op (Geen slot).

Dit alles is, met geringe wijzigingen, de Hikajat Nachoda Moeda of Sitti Sara, die afzonderlijk behandeld wordt (no 77 B. G.), hetzij als vreemd ingeschoven verhaal, hetzij als variatie op het droomthema van 11, in elk geval een geheel vreemd element, dat als een heterogeen invoegsel beschouwd moet worden.

LXX.

HIKAJAT BAJAN BOEDIMAN VI.

Collectie v. d. W. 174. 33×21 cM., 270 bl., 12 r.

Over dit HS. behoeft, na de uitvoerige medeelingen door Dr. Brandes in zijne verhandeling, niet meer bericht te worden; het is A van zijne HSS., telkenmale genoemd, en de grondslag der verhandeling.

Het HS. is gedateerd; 18 Dzôelh. 1278.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1956 (1), 3208 en 2199 (2), Catal., bl. 126 — 131.

Londen, East India House, n°s 285 en 327.

Londen, Royal Asiatic Society. n° 4.

Over de uitgegeven fragmenten zie Jaynboll's catalogus, bl. 125.

LXXI.

HIKAJAT BACHTIJAR I.

Collectie Br. 121, $24\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM., 196 bl., 17 r.

Fragment, nl. copie van het manuscript dat besproken is door Brandes op bl. 42 (van den overdruk) van zijn in deel XXXVIII van het Tijdschrift voor Ind. T. L. & Vk. v. N. I. verschenen opstel »Nadere opmerkingen over de Maleische bewerkingen van de geschiedenis der 10 vizieren, Hikajat Golam (Hik. Zadabaktin, Hik. Azbak). Hik. Kalila dan

Damina (laatste gedeelte), en de daarvan te onderscheiden, bij de Maliers voorhanden uiteenlopende Hikayat's Baktiyar." ; de afzonderlijke verhalen van dit fragment zijn aldaar geresumeerd op bl. 62—81.

Voor alles wat de verhouding der verschillende redactiën en die der Hikajats Ghoelam en Hikajats Bachtijâr betreft, alsmede voor de eigenaardigheden van dit fragment moge naar vermelde verhandeling verwezen worden.

LXXII.

HIKAJAT BACHTIJÂR II.

Collectie Br. 503, 34×22 cM., 62 bl., 25 r., gedat. 1269.

Dit HS. is eene copie van het manuscript van Van der Tuuk dat door Dr. Juynboll beschreven is sub no CXXVII, waar vermeld wordt dat Brandes op het titelblad heeft geschreven:

„Redactie overeenkomende met de in de Kalila dan Damina opgenomen verhalen. Het is dit HS. dat door Van der Tuuk bedoeld moet zijn in zijn verslag over no. 63 van Raffles verzameling. Deze tekst sluit zich bij die van Lescallier enz. aan”.

De negen verhalen in deze redactie vervat zijn in den catalogus, bl. 155 en 156 opgenoemd.

LXXIII.

HIKAJAT BACHTIJÂR III.

Collectie v. d. W. 179, 33×21 cM., 86 bl., 19 r.

Ook over dezen tekst kan ik kort zijn, omdat die bijna woordelijk is afgedrukt door A. F. v. Dewall in 1880, 2° druk 1901, met supprimeering van een der verhalen, en Dr. Brandes in zijne genoemde verhandeling uitvoerig er over handelt op bl. 41 en 43 — 45 (raamverhaal), en bl. 46 — 52. (ingeschoven verhalen).

De hier vertegenwoordigde redactie zoude men de „kleine Hikajat Bachtijâr” moeten noemen; zie genoemde verhandeling, bl. 83.

Behoudens enkele taalkundige verbeteringen en castigationes is dit HS. zeer volkomen afgedrukt.

In zijnen inventaris zegt Mr. L. W. C. v. d. Berg van dit HS:

„Deze prins (Bachtijâr) was toen zijn vader vluchtte voor een jongeren broeder, die hem van den troon wilde stooten. te midden van een woud geboren, en door zijne ouders verlaten. Hij werd daarop door een koopman, Idris geheeten, opgenomen. en grootgebracht Later werd hij één van de staatsdienaren zijns vaders. die intusschen een ander koninkrijk gevonden had, en besliste de hem als zoodanig voorgelegde geschillen met rechtvaardigheid.

Wegens een vermeenden aanslag op het leven des Konings werd hij echter in de gevangenis geworpen; en zou de doodstraf hebben ondergaan, had hij niet door allerlei fraaie vertellingen de uitvoering daarvan weten te verschuiven. Zelfs de Koning kwam herhaaldelijk naar hem luisteren. Bij één van die bezoeken was ook Bachtijâr 's pleegvader Idris tegenwoordig, die zijn pleegkind vertelde, hoe hij hem in het bosch had gevonden. De vorst, dit verhaal hoorende, begreep toen dat het zijn zoon was, die door Idris was opgenomen, erkende Bachtijâr als zoodanig, en stond hem zijn rijk af”.

Andere handschriften:

Leiden. cod. 3197 (1) en 3374 (Nos. CXXVII en CXXVIII).

Londen, Royal Asiatic Society, No. 63.

LXXIV.

HIKAJAT GHOELÂM I.

Collectie v.d. W. 132. $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 216 bl. 19 r.

Keurig handschrift, met geëncadreeerde paginas, en het Arabisch en opschriften in rood, van het verhaal dat ook als Hikajât Radja Azbach en Hikajât Radja Zadah Bochtin bekend is.

Terecht zegt Dr. Juynboll: (Catal. bl. 154): „Eene inhoudsopgave hiervan is overbodig, daar die van 't raamverhaal uitvoerig door Dr. de Hollander en die der ingevoegde verhalen door Dr. Brandes gegeven is in zijne bovenvermelde verhandeling”.

Volledigheidshalve zij het referaat van Mr. L. W. C. v.d. Berg hier overgenomen: „Geschiedenis van Gholâm. zoon van Zâd Bochtin, Koning van 'Acân in Perzië. Koning Zâd Bochtin werd door één zijner staatsdienars den mangkoe boemi) van den troon gestooten. en moest met zijne vrouw in de wildernis vluchten, alwaar Gholâm geboren werd, doch door zijne ouders moest worden achtergelaten. Een rooverhoofdman vond hem, voedde hem op. en maakte eveneens een roover van hem. Op zekeren dag echter werd hij gevangen genomen en bij zijn vader, die intusschen zijn rijk had teruggekregen. gebracht;

doch aangezien hij aan den vorst beviel. straffe deze hem niet, maar verbond hem zelfs aan zijn dienst. Later toen de vorst meende hem betrapt te hebben op pogingen tot overspel met de Koningin, werd hij in de gevangenis geworpen, en zoude ter dood gebracht zijn. als hij niet door zijne verhalen en zijne toespraken de executie telkens had weten te verschuiven. De rooverhoofdman, die hem had opgevoed, en gehoord had dat Gholâm een voornaam persoon was geworden. kwam naar de hoofdplaats, om hem te bezoeken; doch hem, in plaats van in aanzien, in de gevangenis vindende, was hij zeer bedroefd en vroeg om vergiffenis voor hem aan den vorst, daarbij mededeelende hoe hij Gholâm eertijds in het bosch had aangetroffen. Uit dit verhaal begreep de vorst, dat Gholâm zijn eigen zoon was, waarop hij hem niet alleen in vrijheid stelde, maar hem ook zijn rijk afstond, terwijl de gewezen rooverhoofdman tot vizier werd verheven”.

Over de uitgave te Batavia 1860 zie Brandes, o. c. bl. 10 (overdruk).

De negen verhalen (zie verh. bl. 39, waar VI boven in den staat in IV veranderd moet worden), komen in dit HS voor:

I, bl. 23, II, bl. 36, III, bl. 55, IV, bl. 78, V, bl. 90, VI, bl. 115, VII, bl. 134. (Ibraha hier Jatarahanna, cod. Leid. 718 Jatarahonna), VIII 146, IX (اليوم التاسع) bl. 182.

LXXV.

HIKAJAT GHOELÂM II.

Collectie v. d. W. 133, $20\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM., 348 bl., 15 r.

Deze tekst is die der uitgave 1860, waarnaar verwezen wordt.

Ook hier is het Arabisch, en een deel der opschriften in rood.

De laatste bladzijden zijn gevuld met eene lijst der verhalen, met begin en slot van het „raamverhaal” op elf gesteld; minder juist is de titel dier lijst:

بنو ادله فرايختن سكال چريتا يقدحكايتكن ديدائم كورتس يفترسورت اين
سكليمن سلس چريتا يقدچتراكن غلام كندا راج دبختين

LXXVI.

HIKAJAT GHOELÂM III.

Collectie v. d. W. 134, 33×21 cM., 256 bl., 19 r.

Eenigszins afwijkende tekst: zie den staat in Brandes' verhandeling, bl. 10 (overdr.).

L. W. C. v. d. Berg in zijnen inventaris zegt: „andere redactie van hetzelfde werk”.

Het begin is geheel anders, nl.

وبه نستعين بالله علي اين حكاية دهونو كلان مك اد سسورخ راج ديدالم
نكري عادن ترلاو امت بسر كراجانن دشن ببراف بايق راج^۲ يغ تخلق دباوهن
ايت دان نمائ راجبت زادبخت دان بلوم لاك اي براستري شيدان مك
اداله سواذ هاري راج زادبخت ايت هندق فرك اي برماين^۲ زياده كند اولياء
الله دان تمفتن ايت دهوجن نكري مك بكند ايت برتيته كند فردان منتري
يغ سورخ عبوره برسيف اكن سكل فرمكائن دان سكل فركاكس عاتن سنوان مك تيتنه
اكو هندق فركي ممباير ندر كند اولياء الله ايت مك برهمفغله منتري هلباغ
رعية سنوان ايت كلين مك وقتو دينباري بكند فون براغت برجان ترلاو امت
رامي دشن سكل فرماينن برمي^۲ن تعه جان ايت برماي^۲ فرماينن ايت اد يغ
برجوك سمبل برجان ايت

Daarna volgt het verhaal van de dochter van den mangkoeboemi, hier (اصباهندا) genoemd; alles wordt in veel korter termen dan in I en II verteld, en de Arabische verzen zijn hier veel minder in aantal. De Arabische versregel die in II op bl. 36 voorkomt, wordt hier reeds op bl. 10 aangetroffen (in I op bl. 17).

De verhalen zijn dezelfde, en wel op de bladzijden; 17, 32, 56, (na bl. 60 een hiaat), 86, 104, 132, 160. (na bl. 162 eene lacune), 178, 220. Deze laatste bl. is die van den jawm attasi^c, de overige bladzijden wijzen, evenals sub I, het juiste begin van het eigenlijke verhaal, niet van dan dag aan.

De tiende dag begint hier op bl. 244. de elfde op bl. 246.

Het verschil in redactie tusschen dit HS. en I-II is niet gelegen in den tekst, daar die na het afwijkende begin bijna woordelijk overeenstemt, maar in de eigennamen, gelijk ook uit Brandes' opgave op bl. 10 zijner verhandeling blijken kan.

Audere handschriften :

Leiden, cod. 1718, 1723, 1750, Catal. bl. 153—155.

LXXVII.

BOENGA RAMPAJ.

Bat. Gen. 24, 29 × 16 cM., 322 bl., 15 r., gedat. 1847.

Notulen 29 Januari 1867. VIII.

Verschillende verhalen, voor een deel uit den Bachtijâr ontleend; enkele bladzijden zijn verkeerd ingebonden, op bl. 101 volgt bl. 232.

1°. In Badr is koning Maḥmôed met dochter Badarijjah en mantri Djâm en eene hofjuffer Zoelajchah; deze wordt door een onopzettelijk vergrijp door den koning verwond, maar als deze berouw heeft goed behandeld. De vorst gaat naar Mekka; de mantri wil de prinses verleiden, zij ontvlucht; de minister zendt een leugenachtigen brief naar Mekka. Zij gaat naar ʿIrāk, waar zij gevonden wordt door prins Sjah Djohan, en in eenen hooft gaat, doch op zijn gebed er weder uit komt, met hem huwt en hem twee kinderen schenkt. Met dezen gaat zij naar Badr onder de hoede van mantri ʿAlkas; deze wil haar verleiden en doodt hare kinderen; zij vlucht en ontmoet eenen Aethiopischen roover die haar begeert, maar zij vlucht naar Ispahan, waar een koopman haar neemt. ʿAlkas laat den vorst leugens berichten. Als koopman verkleed vlucht zij naar Toeran; daar was de vorst gestorven, een bijzondere olifant nadert haar, wat een teeken is dat zij vorst moet worden, wat dan ook geschiedt. Zij laat haar beeldtenis tentoonstellen met den last dat ieder die er bij weent gevat moet worden; eerst geschiedt dit met den Aethiopiër. dan met Sjah Djohan. ʿAlkas wordt in een twist gemengd, gaat naar Mekka, en daarna met Maḥmôed en mantri Djâm naar Toeran, waar de vorst(in) hen allen laat opbiechten. De Aethiopiër en de koopman worden begiftigd. de twee mantri's gepijnigd; met vreugde herkent haar vader haar. ¹⁾

2°, bl. 43. Soeltan Moeghoel, genaamd ʿOethmân, heeft een zoon Boerhân al-ʿArifin en vier ministers; dezen voorzien het ongeluk van den prins en raden aan de prinses van Damascus, Zajn al-Barijjah ten huwelijk te vragen. Het huwelijk wordt gesloten; de vader wordt ziek, geeft ernstige vermaningen, en sterft; zijn zoon wordt vorst en betracht de deugd.

3°, bl. 69. Dit verhaal is hetzelfde als no. 1 van cod. Leid. 1721.

4°, bl. 86. Dit verhaal is hetzelfde als no. 2 van cod. Leid. 1721.

5°, bl. 94. Het verhaal van ʿAbdarrahmân en ʿAbdarrahim, dat voorkomt op bl. 109—113 van cod. Leid. 1931, en in De Hollanders Bloemlezing op bl. 119 sqq is uitgegeven.

6°, bl. 110. Dit verhaal is hetzelfde als no. 3 van cod. Leid. 1721, waar echter slechts de tweede helft voorkomt; het voorafgaande gedeelte heeft dezen inhoud:

Op den Boekit Sagoentang is Datoek Pikrama met dochter Hoesajuah. Een Atjéhsche dief Samir wil daar gaan stelen, hoort den hond, den vogel këtitan, de kat, het paard en de kris spreken, durft dus niet te stelen en wordt daar knecht, en later de aangenomen broeder der prinses Malini.

1) Ook op bl. 172 sqq van Bat. Gen. 42; zie aldaar.

Hij gebruikt de dieren en den kris; het verhaal is verder als in cod. cit. en op het eind wordt medegedeeld dat met deze legende de voorliefde van Palembangers voor krissen, këtítiran's, honden, katten en paarden verklaard is.

7°. bl. 125. Dit verhaal is hetzelfde als no. 4 van cod. Leid. 1721.

8°. bl. 130. In Baghdat is een koopman, die een kikvorsch uit den muil van een slang loskoopt met zijn eigen vleesch; hij wordt gebeten, ziet zijne bemoeizucht in, gaat naar Turkestan en wordt daar bedrogen met ijzer dat door de muizen zoude opgegeten zijn. Dan naar Toeran, waar hij een half wit half zwart mensch ontmoet, die den raad van een kind volgende gewoon van kleur wordt, en hij een gezin leert kennen welks kind door een ichneumon zoude zijn opgegeten (uit den Hitopadeśa).

Vandaar naar Zamín 'Ambar waar de vorst den geleerden een raadsel voorlegt, dat door het kind Mahbôeb wordt opgelost. Vandaar gaat de koopman naar Koëfah; daar ruilen een rijke handelaar en een arme visscher van vrouw, met het gevolg dat deze rijk en gene arm wordt. Dan gaat hij naar فيلتير waar de Hindî Farmâ Zenggi is; hij vervoegt zich bij Bibi Zoelajchah de vrouw van Amir Hasan die hij in het Hindoëstân¹⁾ aanspreekt; Farmâ wil haar verleiden, maar wordt met vijf slechte rechters door haar opgesloten, waarop de vorst dezen laat dooden en Farmâ verbant. Nu gaat de koopman naar Baghdat, waar hij knecht wordt bij Djamâl, met wiens dochter Zajnab hij huwt.

9°. bl. 187. Mansôer de Ghaznâwide verkleedt zich en gaat spionneeren, en oatmoet den fakir Makbôel. Den volgenden dag laat hij dezen aanhouden, doch hij vlucht; vele keeren gaat dat aldus. 's Nachts leert de vorst van hem, overdag legt hij hem moeilijkheden in den weg, maar de fakir redt zich uit alles, hij wordt uit armoede soldaat en brengt het tot wezier. Hij wijst den vorst op iemand die beter is dan hij; bij diea gaat de vorst in de leer en wordt ten slotte fakir.

10°. bl. 210. Dit verhaal is hetzelfde als no. 5 van cod. Leid. 1721.

11°. bl. 258. In Aden is vorst Mahmôed Sjâh. Ook zijn daar twee vrouwen van wie ééne in haren slaap haar kind dooddrukt, en het tegen het andere verwisselt; eene aanklacht volgt.

Lacune. 'Alkas Mantri gaat naar Aden en verklaart 's vorsten droom; de vorst laat Zajnab halen, huwt met haar, en gaat naar Ceilon, zeggende dat hij niet terug zal keeren voordat zij bevallen is. Dan heeft het verhaal geheel hetzelfde beloop als de Hikajat Nachoda Moeda of Hikajat Sitti Sara, waarheen verwezen worde.

1) Zie Tijdschrift voor Ind. T. L. & V. K. deel XLIII. bl. 583 sqq.

12°. bl. 275. Geschiedenis van het Halve Leven, in Niemann's bloemlezing, eerste stukje, bl. 213 uitgegeven. tevens het achtste verhaal van cod. cit. De man is hier een teekenaar Hang Koemala, de vrouw eene borduurster Dang Sëri; het verhaal wordt gevolgd door eene moraal.

13°. bl. 287. Dit verhaal is hetzelfde als no. 9 van cod. Leid 1721.

14°, bl. 224. In Jemen is koopman Ishāk die met zijnen zoon Salim ernstige gesprekken voert. De vader sterft. De zoon wordt vervolgd door een dollen kameel, valt in een put waarin een krokodil is; hij klemt zich vast aan eenen wortel waaraan een muis knaagt, maar met één sprong redt hij zich. Daarna (nu volgt bl. 102) ontmoet hij eenen armen man die hem zijne ongelukken verklaart als gevolgen van zijne zonden, en hem een leerzaam verhaal van den duivel doet. Verder leidt hij een godvruchtig leven.

15°, bl. 238. In Hindôestân is een koopman wiens zoon zijn geld verbrast; na 's vaders dood vervalt hij tot armoede, vindt eenen door den vader verborgen schat, wordt weer rijk, en is door ervaring wijs geworden.

16°. bl. 244. Het eerste gedeelte van het verhaal is identisch met no. 6 van cod. 1721; het tweede (de schildpad en de aap, de overspelige vrouw, beide uit den Pañcatantra) met no. 7 van dien codex.

LXXVIII.

BACHTIJÂR- EN ANDERE VERHALEN.

Bat. Gen. 197. $22\frac{1}{2} \times 17\frac{1}{2}$ cM. 148 bl., 13 r., gedat. 12 Djoem. I. 1223.

De verhalenbundel zelf is gedateerd 1081; voorin wordt het geschrift genoemd: Hikajat dari pada 'Alâaddin Sjah Patani mēnoeroenkēn riwajatnja kapada bandahara Firoes.

Het HS. heeft toebehoord aan Abbé Favre.

Bl. 1—11 bevatten regels voor vorsten.

Daarna volgt een verhaal van zekeren Idris die aan het strand wandelde, en eenen krokodil redde; toch wil deze hem dooden, maar een reiger bemoeit er zich mede, en een dwerghert redt hem; aan deze fabel worden didactische beschouwingen vastgeknoopt.

Van bl. 24—29 een verhaal van een tijger, een geit en het dwerghert, met beschouwingen tot bl. 32.

Dan het verhaal uit den Baan Boediman dat door Brandes is weêrgegeven op bl. 476 sqq van deel XLI van het Tijdschrift voor Ind. T. L. en V. K. (verhaal 14*); het verhaal is hier zeer kort, en de vorst heet Soeltau Ibrâhîm in Ramtasjâm.

Bl. 54 begint de hikajat Bibi Šabarijjāh, het 15* mit den Bajan Boediman en 21° uit den Bachtijār; zie Tijdschrift, bl. 479 sqq.

Bl. 74 begint het verhaal den vorst van Babil en het overgaan der ziel in andere liehamen, d. i. verhaal 16 van den Bajan Boediman, 21 van den Bachtijār; zie Tijdschrift, bl. 480 sqq.

Bl. 107 een verhaal van vier kampoenglieden die rijst gingen koopen met eenen vreemdeling; deze wordt ziek achtergelaten, komt bij eene vrouw die hij bij ongeluk verwondt, waarop hij bijkans doodgeslagen wordt; het kampoenghoofd onderzoekt de zaak, en bepaalt ieders schuld. Na vele beschouwingen over de strekking van dit verhaal begint op bl. 123 het verhaal van het halve leven, het 22° van den Bachtijār.

Op bl. 135 eindelijk een verhaal van Soeltan 'Alam Sjah in Bandar Kôefah en den prins Aḥmad; de vorst is hoovaardig en verkwistend, zijne ministers willen hem verjagen, maar hij komt tot inkeer. Er komt een slang die zeven jonge dochters eischt, doch door den prins gedood wordt; de stad bloeit.

De tekst van dit HS. is zeer gebrekkig.

LXXIX.

HIKAJAT MAHARADJA BOMA I.

Bat. Gen. 215. 32 × 20 cM., 236 bl., 23 r., gedat. Batavia, 14 Sept. 1870.

De inhoud van dit verhaal, de Maleische bewerking van het Oudjavaansche Bhomakāvya, komt geheel overeen met het exeerpt door Van der Tuuk gepubliceerd in deel XXI van het Tijdschrift voor Ind. T. L. en V. K., bl. 91 sqq.

De bloem *widjaja koesoema* heet hier *widjaja*, niet *wiljaja mala* zooals in cod. Leid. 3256(1). De namen aan de raksasa's gegeven zijn hier دتي سمال, فاتي داني, فاتي مودارا, فاتي جارا سندا, ایرغكلس; سغ فرمبو; hieruit blijkt reeds dat er nog al verschil in de eigennamen is met het Londensche handschrift (zie v.d. Tuuk, bl. 93 noot 4). In het onmiddellijk volgende is geen verschil te bespeuren; alleen heet Baroena hier Barawan. Nu eens wordt Pasoedewa, dan weêr Basoedewa geschreven. Hier (op bl. 14) wordt nog de zuster van Baladewa en Kēsna: Sambadra genoemd; de vorstin Rakmi heet hier Rakmani, wat meer op den naam in den Pandawa Djaja gelijkt. Djantaka is hier vorst van Naman, eene verbastering wellicht van Manoeranagara; zijne gemalin wordt Darisila genoemd, de patih Moedra: Moedara, Soerana: Soerama.

De nieuwe alinea bij Van der Tuuk, bl. 99 valt hier op bl. 94. De berg Kandarana heet hier Gandaranam (bl. 112). De gevolgen van de oplichting van Samba en zijne vrouw worden hier zeer uitvoerig medegedeeld; de ontvoering zelve wordt vermeld op bl. 126. Op bl. 134 begint het verhaal van Hanoman's optreden; de berg waar hij ascese doet heet Darmasena. In het algemeen is, naar van der Tuuk's uittreksel te oordeelen, geen redactieverfchil van het Londensche met dit HS. te constateeren.

Achteraan is een vers van drie bl. over de hoedanigheden van het verhaal.

LXXX.

HIKAJAT MAHARADJA BOMA II.

Bat. Gen. 360, 31 × 19 cM., 380 bl., 20—21 r., gedat. 2 Aug. 1850.

Dit in 1904 aangekochte HS. is zeer nauwkeurig en volledig; hoewel van dezelfde redactie als I is het veel volkomener, en veel meer een typus van het echte Boma-verhaal.

De redactie is dus als die van het Londensche MS. De uit de nageboorte ontstane raksâsa's heeten hier Tamara, Djarasanda, Saksa, Sapara. Wirangkasa en Sang Përlamba.

De bloem heet Widjaja Koesoema en Widjaja Moelia; Boma wordt dadelijk Maharadja Boma Antara genoemd. Evenals in het Londensche HS. volgt nu het verhaal van Baroena en den gadjah mina. De vorst van Pradjotaksëna heet hier دنسري (bl. 13). In al het volgende is nagenoeg geen afwijking, alleen heet Basoedewa ook hier Pasoedewa.

Djantaka van Manoeranagara komt voor op bl. 25. (Evenals deze eigenaam zijn alle andere gevocabliseerd). Hij treedt op met Maharadja Bajoe, de vrouw heet Darsila. Samba heet hier voluit (bl. 66) Samba Prawira Djaja, maar Angkëri heet hier انكهي; deze treedt samen op met Bagawan Patih كركند دير. Kilasoeri hier: Nilasoeri; Hanoman treedt op op bl. 230.

De zeer uitvoerige rest is door Van der Tuuk uiterst kort weêrgegeven. Over het vervolg van het verhaal van Ardjoena en Tjëmoeris en Sëmar, dat ook in I voorkomt, is in het exeerpt niet gesproken.

De verheffing van Samba is inderdaad het laatste tafereel.

LXXXI.

HIKAJAT MAHARADJA BOMA III.

Collectie v. d. W. 142. 32 × 20 cM., 284 bl., 19 r.

Op den omslag is de titel Hikajat Sang Samba.

De bloem, eene tandjoeng emas. heet hier *boenga widjaja*. Boma wordt hier l'oma Raksasa geheeten; de hulp-raksasa's heeten Pati Moedara. *سڭ فرمبو سڭ ابرشكاس فاتي داتي سمارا فاتي جارا سندا فاتي داتي* en *سڭ فرمبو سڭ ابرشكاس فاتي داتي سمارا فاتي جارا سندا فاتي داتي* wat met I overeenkomt, behoudens afschrijvers-verschillen als *را* voor *ب* voor *لا* e.d.

De bloem *widjaja mudjor* heet hier *widilja mala*, de berg Tanoenan hier Tanoenanda, maar later Tanoenan. Pasoedewa heet hier evenzoo: ook de in I voorkomende zuster Sambadra wordt hier (bl. 17) aangetroffen, Rakmi hier: Rakmani; met dergelijke kleine verschilpunten gaat het verhaal zelf geheel parallel aan dat van het Londensche exemplaar voort; de eigennamen (als Djantoka, Manoerinaga(ra), Darisila e.a.) vertoonen meer overeenkomst met die in het excerpt dan met die in I.

De nieuwe alinea op bl. 99 van het excerpt valt hier insgelijks op bl. 99, die op bl. 100 (de 2° nl.) hier op 140; de berg Kandarana hier Kandaranam; de alinea 3 van die bl. valt hier op bl. 145.

Het slot is:

دمنينله قصبن يثدچرتراكن اوله داتڭ يڭ بربوة للاكوان حكاية اين

Volgt de datum, zonder jaar echter.

LXXXII.

HIKAJAT MAHARADJA BOMA IV.

Collectie Br. 1. 26½ × 20½ cM.. 222 bl. 19 r.

Voorin staat: *اين حيكايت ديكراڭ اوله فقير يڭ هين مك دباچ اوله اورڭبڭ جوهاري مك دفتكن اوله اورڭبڭ بجقسان دمين مولان اين حيكايت فندو يڭ برنما سشمبه انق بتار كسن يڭ ترلو اندد چرتراڭ داتڭ يڭ امفون چرتراڭ*

Daarna volgt eene verzekering dat men de woorden des dalangs niet moet gelooven, daar zijn doel slechts is de menschen te doen lachen.

De bloem heet hier *Widjaja Mali*. de raksasa's: *Patih Dati*, *Sang Për-lamba*, *Patih Djarasanda*, *Patih Saksa*. *Datja Saparan* en *Sang Irangkasa*.

Het verhaal vertoont geenerlei afwijking. Pasoedewa hier evenzoo, *Bala-dewa*: *Baliadewa*, *Rakmi*: *Rakma*, *Manoeranagara*: *Manoenagara*.

Gatotkatja's grootvader (excerpt, bl. 100) komt hier op bl. 114 ter sprake; de laatste alinea van het excerpt vangt hier aan op bl. 118.

LXXXIII.

HIKAJAT MAHARADJA BOMA V.

Collectie Br. 154. 33×20 cM., 226 bl., 23 r.

In het begin wordt er op gewezen dat het geheele verhaal leugen is, en de lectuur ervan slechts dient tot afleiding.

Dit HS. bleek eene copie van B. G. 215 te zijn! In het vers achteraan zijn enkele strofen uitgelaten.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 3220 en 3256 (1) 2°. Catal. bl. 142—144.

Londen, Royal Asiatic Society. No. 15. en aant. no. 2/1.

LXXXIV.

HIKAJAT INDRANATA I.

Bat. Gen. 3, $20\frac{1}{2} \times 34$ cM., 19 r.

Notulen 16 Januari 1866 III o.

De inhoud van dit verhaal is medegedeeld in den catalogus van Juynboll, bl. 135—137.

Het daar genoemde eiland Tjinta Birahi heet hier ook Poalam Pelinggam. Het kind van de vrouwelijke sjajtān heet hier niet Raden Djanaka maar Raden Djinaka. Ook hier (bl. 21) wordt de naam Indranata verklaard met: glans welke de wereld verlicht. De zeven prinsessen heeten hier: (bl. 35) Tjandra Koesoema van Mēsir, Nōer Lila van Baghdad, Ratna Sari van 'Irāk, Indra Wasi van Siam, Ratna Tjahaja van Koēfah, Tjandra Maha Dewi van Péranggi en Tjandra Paksi van Kēling. De zeven prinsen zijn: (bl. 101) Dewa Lila Mēngarna, van Priaman; deze bestrijdt Mēsir waar hij door Indranata overwonnen wordt; (bl. 112) Tjarangpadapa van کسان. deze gaat naar Baghdad; (bl. 120) Tjarang Kēling; Darmadjati (verloofd met prinses 5), Mandali (verloofd met prinses 7); Marmadi (verloofd met prinses 4); en سیح همر (of سیمر en سینمر). verloofd met prinses 6.

Op bl. 155 volgt het verhaal van prinses Sari Kēntjana en haar 40 (niet 20) aanbidders. De namen der vijf overblijvende prinsen zijn: Koeda Kēlana, Kēlana Djaja, Kēlana Wira Pati, Tjarang Sari en Mesa Kēlana. Het verhaal over het dooden van den broeder van het monster سباتو گمبور dat in cod. Leid. CX voorkomt, wordt ook hier aangetroffen.

LXXXV.

HIKAJAT INDRANATA II.

Collectie v. d. W. 163, 30 × 20 cM., 193 bl. 17 r.

Dit HS is van nagenoeg dezelfde redactie als I.

Het eiland heet alleen Tjinta Birahi. het monster سيباتو كمبر. haar zoon Raden جنات. De prinsessen zijn, (bl. 36) Tjandra Koesoema, Nöerilah, Ratna Sari, Indrawāsji. Raden Tjahaja, Tjandra Mahadewi, en Tjandra Paksji, de namen der landen zijn dezelfde als in I, maar slecht gespeld. De zeven vrijers zijn: Dewa Lila Mëngarna, Tjarang Padapa, Tjarang كاتت Darmadjati, Mandali, Amarmadi en سميمير. Ook hier wordt de prinses Sari (later Sëri) Këntjana voorgesteld door 40 aanbidders omgeven. De namen der vijf overgebleven prinses (bl. 149) zijn eenigermate bedorven; de beschrijving van de reis van Indra Lëlana is hier eenigszins anders dan in I. Het dooden van den broeder van het monster, hier Poera genoemd, komt ook hier voor.

LXXXVI.

HIKAJAT INDRANATA III.

Collectie C. St. 74, 21 × 17 cM., 235 bl. 15 r; gedat. 23 Maart 1868.

Geheel hetzelfde verhaal.

Tjandrawati hier: Tjandawati, later: Tjindrawati.

De monster-reuzin hier: Sibatoe Gëmbar, haar zoon: Djinaka. De zeven prinsessen (bl. 45) zijn hier dezelfde als in I; de zeven koningen (Leid. CIX. bl. 108) staan hier op bl. 96. Evenals in de andere HSS wordt ook in dit exemplaar aan het slot verhaald dat Indra Lëlana den broeder der reuzin, Raksasa Ngoera, vermoordt.

LXXXVII.

HIKAJAT INDRANATA IV.

Collectie C. St. 131, A, bl. 1 — 229, 17r. (27 × 21 cM.). gedat. 26 Mei 1863.

Hetzelfde verhaal.

De reuzin hier: باتو كمبر, het eiland Tjinta Birahi hier ook Poelau Pëlenggam Tjahaja. In de détails is dit exemplaar hier en daar iets uitvoeriger.

De 1e alinea van Juynboll, bl. 136 valt hier op bl. 86.

De 2° » » » » 136 » » » » 163.

De geboorte van Indra Lələna wordt op bl. 174 verhaald.

Het slot is uitvoerig.

Achteraan is een gedicht, van 8 bl., waarin vermeld wordt dat de schrijver een pėranakan Bali is, en dat verloopt in een kort verhaaltje over Ino en zijne naamsveranderingen.

LXXXVIII.

HIKAJAT INDRANATA V.

Collectie C. St. 135. 31 × 20 cM., 208 bl 17—18 r.

Wederom het gewone verhaal. (Op den rug staat: Soeltan Roem.)

Sari Kantjana (bl. 127) heeft evenals in al de andere HSS. veertig aanbidders. Arinda Lələna (bl. 137) voor Indra Lələna is ongewijfeld een schrijffout. De raksasa dien deze held ten slotte doodt wordt عربي geheeten, en is de vader van Si Batoe Gėmboer.

Aan het slot een gedicht van 10 bl., eerst over vogels en over visschen, benevens het huwelijk, de gesprekken en het dikirren van twee goerame's.

Daarna het begin van eene rijmelarij over den oorlog.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 3196 en 3170, Catal., bl. 135—137.

(De verwijzing aldaar op bl. 135 naar Notulen Bat. Gen. XIV, bl. XX, n. 126 berust op eene foutieve opgave aldaar; het bedoelde manuscript draagt den titel Indranata op den rug en op het schutblad, doch bevat een verhaal zonder naam, dat beneden onder no. CLVI medegedeeld wordt.)

LXXXIX.

HIKAJAT INDRAPOETRA I.

Bat. Gen. 125. 33 × 20 cM., 224 bl., 19 r.

Notulen 3 Febr. 1880. II. c.

Gehavend HS. waaraan de eerste bladzijde ontbreekt.

De inhoud van dit verhaal is medegedeeld in Juynboll's catalogus, bl. 121 sqq. Hoewel in het algemeen het beloop van het verhaal in dit HS. weinig afwijkt, verschillen nu en dan de eigennamen, terwijl de volgorde der gebeurtenissen somtijds een andere is.

Het citaat bij Juynboll, bl. 124 luidt hier:

... بکرم بسف دان اکن راج ایت ترلال بسر کرجانن شهدان دان ببراف
له راج^۲ یغ تعلق کفدان ممبری افقی فد ستان^۲ امفت فوله راج^۲ یغ ممکي
فکاین یغ کاماس نقیاس حاضر مٹادف راج ایت دان ببراف هلباغ یغ گاکه^۲
سنتیاس حاضر دشن سذجنان دباوه مهراج بکرم بسف دمکینه فري کباسارن
راج این حتی براف لمان مبرج بکرم بسف دلم کرجان مک فد سوات
هاري یغ بایک مک استري مبرج بکرم بسف یغ برنام فتری جمجما رتن
دیوي فون برانق

De afwijkingen in eigennamen kunnen blijken uit de volgende opschriften van hoofdstukken:

Bl. 3. فري مٹاکن اندر فتری (steeds zóó) دتریشکن مرکٹ امس دان
فري مٹاکن تتکال جاته قد کبن نیني کبابن دان فري مٹاکن اندر فتری
داغمت انق اله (sic) فري دان منتری

Bl. 30. فري مٹاکن تتکال فتری کمال رتن سوري کبون دشن راج
دیو لیل مشرن دان فري مٹاکن تتکال اندر فتر مٹادف برم کسقتین دشن دیو
لیل مشرن دن فري تتکال نباترم شاه دبنتو اندر فتری مٹادف راج بحتضر شاه

Bl. 48. فري مٹاکن اندر فتری داغ کنگری زبنون دان فري مٹاکن
تتکال اندر فتری برتم دشن انق راج کیوهر خینس یغ برنام فتری تلیل مندرتن
فري مٹاکن تتکال اندر فتری دتریشکن جن تمبر بوگ دان
فري مٹاکن تتکال اندر فتری بروه استرین انق راج دیوي یغ برنام فتری
تلیل مندرتن نام این راج کوهر خینس

Bl. 142. فري مٹاکن اندر فتری برتم دشن فریندهران راج طینه دان
فري مٹاکن تتکال اندر فتری ممونه اولر ممدود دان فري مٹاکن اندر فتری بروه
حکمه دان فري مٹاکن اندر فتری بروه جغت کره دان فري تتکال اندر فتری
بروه بدی زهري شهدان فري مٹاکن اندر فتری تتکال برتم دشن ماگي
تون فتری چندر لیل نور لیل انق راج دان فري مٹاکن تتکال اندر فتری
مٹیدفکن انق راج^۲ امفت فوله دشن بدی زهري دان فري مٹاکن تتکال
اندر فتری دباو اوه فتری چندر لیل نور لیل کنترین

Bl. 193. فري مٹاکن تتکال اندر فتری دیونه اوله سگل انق راج^۲ تنان
فتری مشندرای سري بوغ ایت دان فري مٹاکن تتکال اندر فتری کبون
دش فتری مشندرای سري بوغ دان فري مٹاکن تتکال راج دیو لیل مشرن
دان تباتروم شاه دان سگل انق راج^۲ برتم دشن اندر فتری

HIKAJAT INDRAPOETRA II.

Collectie v. d. W. 168, 33 × 20½ cM., 288 bl. 19 r.

Eenigszins andere tekst.

Het bovenvermelde citaat is anders dan in I. nl.

مک اداله نکري ایت ترانو انده سکائي فرکتانن ایت مک اداله نکري
 ایت ترانو بسر کرجانن ایت دان راجان ایت بزنام بکرم بسف دان بغسان
 ایت درفد مانسي دان استرين ایت درفد بغسا جين دان بيواسن سميلن
 فوله نکري يغبسره يث تعلقن کفد بکند ایت دان سڌاهن سکائي مڃنترکن افتي
 سکل راجه ایت کفد بکند مبراج بکرم بسف

Daarna wordt 's vorsten gelofte vermeld, van 40 slaven en 40 slavinnen vrij te laten en 40 moskeeën te bouwen en de armen te spijzigen indien Allāh hem eenen zoon schenkt; een paar regels verder volgt de geboorte van Indrapoetra.

Met de afwijkingen in tekst en eigennamen is de loop van het verhaal zeer goed te volgen.

De sub I aangehaalde capita komen hier voor op de bl. 5, 30 (andere bewoordingen, meer gebeurtenissen vermeldend), en op bl. 59 (tweede gedeelte), de pericoop van bl. 48 van I is hier niet aangeduid, dan verder: bl. 121 van I = bl. 73. (کوهر جين hier گوهر خينس), bl. 142 van I = bl. 100 (انق راج) (انق راج فسف فندي hier beter چنڊر ليل نور ليل). Catal. bl. 174 = bl. 151 (غورن اکس hier غورکش) Catal. bl. 198 = bl. 176, Catal. bl. 229 = bl. 205, bl. 193 van I = bl. 236.

Over het algemeen is het excerpt van Dr. Juynboll ook op dit HS. geheel van toepassing.

Andere handschriften:

Leiden, Cod. 1690 en 1933, Catal. bl. 121 — 125.

Londen, Royal Asiatic Society, nos 9, 37 en 55.

's *Gravenhage*, nos 542, 525 en 221 (II, III en IV).

Brussel, no. 21509.

HIKAJAT DEWA MANDOE I.

Bat. Gen. 16, 32 × 20 cM., 212 bl., 23 r.

Notulen 28 Juni 1866, III, i.

Achteraan staat: Onrust, 8 December 1850.

Inhoud:

In Gangsa Indra is Krama Radja; dezen voorspellen de sterrewichelaars dat wel de bijwijven zullen baren, maar nooit de vorstin. Zij laat nu den vorst alle bijwijven wegdoen; daarna gaat hij jagen. Zij beveelt de twee aangenomen kinderen Raden Ganta Soera en Raden Ganta Sina den vorst te bespieden.

Hij komt bij het bosch Tjakramaja, waar de prinses Mëngarna Lila Tjahaja, dochter van Praboe Indra en Ramaja Dewi is. Krama Radja wil niet terugkeeren voordat de vorstin zwanger wordt; Praboe Indra vertelt hem dat hij geslaagd was in het uitvoeren van een bevel nit Langkadoera om een witten olifant te vangen. hoe hij daar mede een ongeluk had gehad en deswege zich in het bosch had teruggetrokken. Hij huwt met de prinses, die weldra zwanger wordt. Na drie maanden gaat hij naar Gangsa Indra terug; Mëngarna Lila Tjahaja baart Dewa Mandoe.

Bl. 23. Zekere Arkas Malik gelast Ghajbar Sjäh en Ismâ'il: de prinses van Langkadoera Lila Ratna Koemala te vragen; boos over eene ontvangen weigering gaat Arkas Malik naar zijnen grootvader Krama Dewa, die de prinses in een olifant omtoovert. Zij hoort van twee vogels dat Dewa Mandoe haar verlossen zal; inderdaad ontmoet deze, die was gaan zwerven. den olifant, omtoovert haar en doodt duizenden van Arkas Malik's benden, waarna hij haar bij hare ouders terugbrengt. Haar vader echter gelooft haar verhaal niet en gelast zijnen zoon Radja Balia: Dewa Mandoe te vangen. Darman Sjäh, broeder van den vorst van Langkadoera, helpt Dewa Mandoe; hij verliefte op de prinses Pëlangkam Tjahaja. Hij dringt in het paleis van Lila Ratna Koemala binnen, bevecht de wakers, en weet den vorst van de waarheid van het verhaal te overtuigen. Weldra huwt hij met Pëlangkam Tjahaja, en met Lila Ratna Koemala buiten weten der eerste vrouw.

Bl. 86. Arkas Malik wordt door den vorst van Langkadoera bëoorloogd; Dewa Mandoe verlaat zijne vrouwen om verwijtingen te voorkomen; overal wordt hij gezocht; hij komt bij Dewa سفردان die hem een koemala. en bij Dewa Arkas Zauggi die hem tooverwapenen geeft; eindelijk vindt Balia Dewa hem, en beweegt hem om terug te keeren; eene verzoening vindt weldra plaats. De strijd wordt hervat, de vorst van Langkadoera onderwerpt zich, doch de zoons van Darman Sjäh trekken zich terug.

Bl. 110. Krama Dewa laat Dewa Mandoe door een tooverpijl in zee schieten, en bouwt dicht bij Langkadoera eene stad, waar de prinses Soeria Pitam Dewi gaat wonen. Dewa Arkas Malik herhaalt nu zijn aanzoek, wat in goede aarde valt.

Dewa Mandoe zwemt twee jaren lang; eindelijk wordt hij door Dewa Arkas Zanggi geholpen, hij huwt nu met de prinses Mandoe Raksa Dewi; in zwangeren toestand wordt zij door hem verlaten, en zij baart een meisje dat zij in een kistje laat wegbrengen. Dewa Mandoe vindt het en neemt het tot zich, en gaat naar Darman Sjäh, waar hij verneemt dat Lila Ratna Koemala na drie dagen zal huwen met Arkas Malik; maar hij gaat heen en neemt Soeria Pitam Dewi en Lila Ratna Koemala tot zich. Woedend valt Arkas Malik hem aan; eerst brengt Dewa Mandoe zijne vrouwen en Darman Sjäh naar de vlakte Tasik Anta Pramana, waar men zich met de vondelinge, die Boedjangga Dewi genoemd is, vermaakt. Dewa Mandoe en Mandoe Raksa Dewi vereenigen zich weder; zij herkent haar dochttertje. Intusschen woedt de strijd; het paleis van Krama Dewa wordt verbrand, eindelijk wordt deze met Arkas Malik door Dewa Mandoe gedood, en Balia Dewa wordt door Arkas Zanggi gevangen maar gespaard. Allen gaan naar Langkadoera, waar vroolijkheid heerscht. Daarna gaat Dewa Mandoe naar Gangsa Indra om zijnen vader te zien; hij komt te Tjakramaja, waar Mëngarna Lila Tjahaja hem omhelst.

Krama Radja gaat naar Tjakramaja om te jagen, en wederom moeten Ganta Soera en Ganta Sina zijn gedrag bespieden; hij verzoent zich met Mëngarna Lila Tjahaja, ontmoet zijnen zoon en kleindochter en doet afstand van de regeering ten zijnen behoeve. De jaloersche gemalin sterft kort daarna, en de mangkoeboemi, die hare partij had gekozen wordt gedood.

XCH.

HIKAJAT DEWA MANDOE II.

Bat. Gen. 202, 20 × 15 cM., 398 bl., 13 r., Gedat. October 1823.

Lacunes op bl. 11 en 401.

Het verhaal is hetzelfde als in I. maar deze tekst is uitvoeriger, vooral op het laatst. Na de vermelding van den dood der vorstin (hier op eene andere plaats dan in I beschreven) verhaalt deze tekst nog hoe de mangkoeboemi tegen den vorst wil opstaan, geen volgelingen vindt en in ballingschap gaat. Daarvan wordt kennis gegeven aan Kramaradja te Tjakramaja, die ijlings terugkeert, waarop Tjakramaja met een tooverslag verdwijnt. Met grooten praal wordt Dewa Mandoe als vorst gehuldigd; een lijkmaal wordt voor de overledene gegeven; de last om den mangkoeboemi te vatten was reeds uitgevaardigd. Na een feest van veertig dagen vindt de inhuldiging van Dewa Mandoe en zijne vier vrouwen plaats; de vreemde vorsten gaan terug, de helden krijgen hooge ambten. Gangsa Indra bloeit.

Zeer waarschijnlijk vertegenwoordigt deze tekst den meer oorspronkelijken en volledigen vorm van het verhaal, en I eene verkorte, in enkele opzichten gebrekkige, redactie daarvan.

XCIII.

HIKAJAT DEWA MANDOE III.

Collectie v. d. W. 157, 32×20 cM., 366 bl. 19 r.

Hetzelfde verhaal met enkele geringe verschillen in de eigennamen.

Opmerking verdient dat de scene met den witten olifant hier voorkomt, en wel op bl. 12, alleen wordt die olifant hier *gadjah kasaktian* genoemd; de mededeeling in van den Berg's inventaris, bl. 29, sub no. 158, is niet juist.

Ook in dezen tekst is de slotredactie uitvoeriger dan in I, maar niet zóó uitvoerig als in II.

Op het laatst wordt vermeld dat Dewa Mandoe als vorst den naam Soeltan Indra Mandoe aanneemt.

XCIV.

HIKAJAT DEWA MANDOE IV.

Collectie v. d. W. 158, $20\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM., 470 bl., 15 r.

Gedateerd: Bandoeng 14 Djoem. II, 1273.

Voorin staat: Miss. Res. Preanger Reg. 25 Sept. 1857, no. 3340.

Het begin van dit HS. komt, in tegenoverstelling met de vorige nummers, overeen met dat van het Brüsselsche manuscript. De meeste titels en eigennamen zijn ge vocaliseerd: Dewa Mandoe heet steeds Dewa Mëndoe, Dewa Arkas; Malik Dewa Raksa Malik, wat wel de betere lezing is.

Een verschil met de andere HSS. is dat het verhaal van Praboe Indra (in III Poerba Indra, hier Përi Indra) onmiddellijk aan het begin medegedeeld wordt. Later heet de verbannen prins weer Poerba Indra, wat waarschijnlijk de beste lezing is. Het verhaal begint met eene generatie vroeger dan de andere HSS.

De uitvoerigheid, vooral aan het slot, bereikt hier een zeer hoogen graad; na het verhaal der huldiging van den jongen vorst die hier geen bijzonderen titel aanneemt wordt eene uitvoerige beschrijving gegeven van verschillende verheffingen van helden en van huwelijken.

Het verhaal zelf is niet gewijzigd.

HIKAJAT DEWA MANDOE V.

Collectie. C. St. 136, 32 × 20 cM., 111 bl., 36 r., gedat. Batavia 1869.

In het begin is de redactie geheel anders.

In Gangsa Indra is Praboe Indra met zijnen zoon Dewa Mandoe en diens speelnoot Angkaran Dewa. Beiden gaan zwerven.

Reeds op bl. 2 wordt Arkas Malik in het hol Anta Sina vermeld; hij zendt zijnen hoofdman der reuzen Djoeranggarawa naar de vlakte سورمين om vruchten te zoeken. Dewa Mandoe bevecht hem, in gezelschap van Angkaran en Lila Ratna Koemala (over wier herkomst niets vermeld is). Op bl. 9 is Dewa Mandoe de zoon van Krama Dewa Radja!

Verder is het verhaal geheel identiek met dat der andere HSS. met gering verschil in eigeennamen als Soeria Pitam Dewi: Pitam Soera Dewi, doch eene bladzijde later (54) is de naam weder als in I.

Het HS. eindigt met het bericht van het gaan van allen naar Langka-doera, en de ontvangst aldaar. Van de rest niets.

De laatste drie bladzijden bevatten een toepasselijk vers.

HIKAJAT DEWA MANDOE VI.

Collectie C. St. 137, 28 × 23 cM., 274 bl., 18 r.

Enkele afwijkingen vallen te constateeren.

Dat de jaloersche vrouw den vorst twee spionnen toevoegt wordt niet verhaald. Beter dan in I en II wordt verteld hoe Poerba Indra vroeger in ongenade gevallen was bij Krama Radja's vader, en uit Gangsa Indra was geweken naar een ver dorp, omdat de witte olifant, die verblijf hield aan den voet van den berg بُرْتِي (in IV Langkawi Ratna). door hem gevangen, was losgebroken en velen in Gangsa Indra had gedood.

Voor al in détails van opgaven van tijd en aantal zijn vele afwijkingen.

Het slot is nagenoeg als dat van II, maar de verdwijning van Tjakramaja is niet vermeld.

Andere handschriften:

Londen, Britsch Museum, no. 1.

Londen, Royal Asiatic Society, no. 46.

Londen, East-India House, no. 210.

Brussel, no. 21515.

XCVII.

HIKAJAT KOEMALA BAHRAJN I.

Bat. Gen. 129, $26\frac{1}{2} \times 20$ cM., deel I. 416 bl. 21 r.; en deel II, 424 bl., 20—22 r.

Wormstekig handschrift op Javaansch papier; het begin ontbreekt, de laatste bladzijde gescheurd.

Notulen Februari 1880, II, c.

De titel is بحرينى niet يبرينى.

Deel I begint midden in het verhaal van de drie vondelingen (wier namen overeenkomen met de in cod. Leid. 1937 (no. CXIII) vermelde), en hunne opneming door Mâlik al 'Adil van اعكبر, waarop de vermelding volgt van het avontuur van Malar Sah en Toelesa Sah met de prinses Bëranta (niet Bëlanta) Indra, wier huwelijk — na lange voorbereiding met schaking en strijd, en waarbij een noeri een belangrijke rol speelt — op bl. 101 beschreven staat.

Op bl. 102 staat eene korte inhoudsopgave, die beantwoordt aan het verhaal van cod. cit.

Het vervolg; het optreden van Měngoenoeng Sëri van Tjandra met zeven koningen: Sjah 'Alam Daksina, Sjah 'Alam Dewa, Sjah 'Alam Koenig, Sjah 'Alam di Měrtjoe, Sjah 'Alam Pědang, Makoeta Bali en Poetri Koemkoema Kěmbar Boeang, en de strijd van Koemala Bahrajn met Saksin van ادردادي schijnt van dien codex af te wijken. Zeer uitvoerig worden de verzoening met Sinaran Boelan en de met tusschenpoozen woedende strijd beschreven. Het eiland van Soeltan يني heet hier: eiland van Soeltan Bîn, en diens dochter evenals in cod. cit. Majang Měngoeraj.

Op bl. 254 volgt de inhoudsopgave: فري مختان تكتال قترا كڤك
ممبونه راج گركاسي دان بوت رقسس دان فري مختان قترا كڤك ممباو راج
كرا برق نوتڤ كڤكڤ سيلامڤ دشن سڤل راج يڤ ايس رڤم ايت كنكري عكبر
مڤدڤ سري سلطان ملك العدل

Daarna (op bl. 316) het verhaal van Waraga Singa te Tědjo Maja (cod. cit. Tindo Maja); uitvoerig is de beschrijving van het gevecht tusschen den tijger Danoe Moga (cod. cit. Danoe Moeka) en den apenkoning Boedjangga Warana (c.c. Boedjangga Warna); de dood van den eersten, in genoemden codex niet vermeld, komt hier voor op bl. 413. waarna het gevecht voortwoedt.

De inhoud van deel II, waaraan het begin ontbreekt, is aldus:

In het vervolg van den strijd treden allerlei monsters op; Poetra Gangga Dewa mengt zich er in. Toelesa Sjah neemt meer dan eenmaal de vlucht. (Op bl. 21 eene lacune).

‘Alam Sjah Rôemî krijgt van velen hulp; eindelijk bestijgt Gangga Dewa zijn ros Kardan Kilat, de strijd wordt als van Sëri Rama met den apenkoning van Langkapoeri. ten slotte wordt Waraga Singga gedood door Pikrama Indra. Intocht van Indra Përtawi, de gevangen vorst wordt bevrijd, Gangga Dewa omhelst zijne ouders; met zijne vrouwen en Malik ‘Adil gaat hij weer terug, een tijd van feestvieren breekt aan. alle vorsten gaan naar hunne landen terug.

Bl. 118. De djinn Tëmar Boga werpt Sjah ‘Alam van Përtawi in zee; daar ontmoet hij eene prinses, die hem door eenen draak ontruikt wordt; na velerlei avonturen wordt hij gered. Gangga Dewa, die den titel Soeltan Iskandar ‘Alam aangenomen had, gaat zijnen verdwenen broeder zoeken, maar deze komt tot hem, vertelt hoe hij in de zee Boeram Loka geworpen was, hoe de djinn die hem dat aangedaan had gedood was. hoe hij door den draak ingeslikt Lila Noer Tjahaja gevonden had, hoe de draak gedood was, en hij later Radja Moendam Birahi had ontmoet. Een groot feest viert zijne terugkomst.

Radja Kaindra'an Indra Wiradja, die zijne dochter in den buik des draaks geplaatst had. hoort alles en draagt Këmbar Sakti ‘Alam op den vorst van Përtawi te straffen. Het vogelenheir biedt Iskandar ‘Alam hulp, evenals de apenkoning Boedjangga Warana en vele andere dieren. Toelesa Sjah maakt zich als gewoonlijk belachelijk; het gevecht begint nadat Indra Wiradja getracht heeft de gezanten van Iskandar ‘Alam te dooden; in den strijd treden vele oude bekenden op, van allerlei toovermiddelen wordt gebruik gemaakt. De strijd wordt onderbroken door de liefdeshistorie van Boedjangga Lela, zoon van Iskandar Sjah, in den tuin Pënglipoer Tjinta; hij wordt terug ontboden, en de strijd woedt weerom. Eindelijk wordt Këmbar Sakti ‘Alam door Maharadja ‘Alam Përtawi gedood. alle hemelingen vliegen terug. Batara Goeroe doet de gedooden herleven. waarna Maharadja ‘Alam Përtawi gedood wordt, en zijne gemalin zich doorsteekt. Ook hen doet Batara Goeroe herleven, en zij komen bij hunne reeds wanhopig gewordenen volgelingen terug; de vrede was hersteld, de afgebroken vrijage wordt weêr opgevat, maar Boedjangga Lela wekt zijns vaders toorn op, wordt vervloekt en in een gouden ree veranderd; hij dwaalt in het woud, welks vruchten tot hem spreken. (Intusseken vervangt Radja ‘Alam Përtawi Maharadja Wiradja als vorst des hemels.) De gouden ree ontmoet Arkas Zanggi die hem in bescherming neemt; toch wordt hij het object der eerezucht van de velen die hem willen vangen, totdat eene prinses zich zijner

aantrekt, en haar vader Radja 'Alam Sjah hem tracht te vangen. Tusschen hem en haar ontstaat eene liefdesverhouding, tot afgunst van velen, vooral van Radja Dewa Hamat; de ree was weder Boedjangga Lela geworden.

Arkas Zanggi verandert zich in een woesten kater, dien niemand vangen kan, en die velen der wangunstigen doodt. Radja 'Alam Sjah bevecht Boedjangga Lela; Arkas Zanggi ging daarop Iskandar 'Alam door de lucht halen; hij komt ter plaatse en bevredigt 'Alam Sjah. Alle vorsten der aarde en der zee worden opgeroepen om naar Indra Përtawi te gaan. waar ook alle dieren komen. Boedjangga Lela ziet zijne vrouw en familie weder, groote vreugde heerscht, liefde en echtbreuk vieren hoogtij, wat hevige twistingen ten gevolge heeft.

Pikrama Indra noodigt allen bij zich, de oude vorst abdiqueert, en verdeelt zijne waardigheden tusschen zijne kleinkinderen; ontzaglijk gedrang is alom van wege de feesten in het paleis. Vele huwelijken worden gesloten. (Op bl. 418 eene herhaling der voorgaande pagina.) De oude vorst en zijne gemalin worden na verloop van tijd ziek en sterven; men begraaft ze met staatsie.

XCVIII.

HIKAJAT KOEMALA BAHRAJN II.

Collectie v. d. W. 182, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., deel I, 476 bl., 19 r., deel II, 348 bl., 19 r.

Dit HS. is blijkbaar eene copie van I, op dezelfde wijze in twee deelen verdeeld; zonder belang voor de teksteritiek.

Ander handschrift:

Leiden, cod. 1937, Catal, bl. 140—142.

XCIX.

HIKAJAT BËRMA SJAHDÂN I.

Bat. Gen. 216, 33×21 cM., 465 beschr. vele onbeschr. bl.. 41 r.

Zeer fijn en ineengedrongen schrift; de inkt hier en daar ingevreten; het HS. is afkomstig uit Bengkoelen.

Het eerste gedeelte loopt tot bl. 213. Van bl. 217 tot bl. 231 staat een gedicht op de hoedanigheden van het verhaal; op bl. 233 tot bl. 241 weder een didactisch gedicht, gedagteekend 29 Dec. 1874, daarna onbeschreven bladzijden tot bl. 263.

Als schrijver wordt genoemd Sjajeh Ibn Aboë Bakr jang diatas angin; de eerste bladzijde is geschonden. Het eerste verhaal heeft tot opschrift
 مَك دچتراکن اولي اوزغ یغ امغوت چترا مَك ترسبوة ۛ فدا سؤزع رج اد
 سبوه نځري شمندرا فوري نمان دسبوة اوزغ اکن نما رجان ایت مبرج سربولان

Hieruit blijkt reeds dat de eigennamen dichter bij het Leidsche dan bij het Londensch HS. (zie beneden) staan; daar van dezen roman reeds eene inhoudsopgave door Juynboll in zijnen catalogus. bl. 163 sqq, gegeven is kan eene opgave van titels en vindplaatsen van hoofdstukken volstaan.

Bl. 10, përkata'an radja Ardan doedoek kapada maharisi Bajoe.

- » 17, përi mēngatakēn bangsawan dan boediman radja Mardān Sjah 'Alam dan përi mēngatakēn tatkala ia djadi daripada radja Mardān doea orang anak laki-laki saorang bērnama Radja Diradja dan saorang bērnama Bērma Sjahdān.
- » 23, përkata'an Maharadja Mardān Sjah 'Alam pada tatkala itoe baginda pon sēdang lagi bersoeke-soeka'an salama toean poetri Soekanda Lila Tjahaja itoe hamil.
- » 25, përkata'an Bērma Radja Diradja dan përi mēngatakēn ia bērpërang dēngan anak radja Indra itoe dan përi mēngatakēn tatkala ia kawin dēngan toean poetri Tjandra Lila Noēr Lila.
- » 33, përi mēngatakēn tatkala Bērma Sjahdān Indra Mēngindra ditērbangkēn oleh enangda toean poetri anak radja djinn jang bērnama گُمر سjah 'Alam dan përi mēngatakēn toean poetri گُمر خیراتی gila birahi sabab mēlihat pētanja Bērma Sjahdān maka disoeroehnja ambil kapada enangnja dibawanja ka nēgērinja hampir kapada sisi boekit Kāf dan përi mēngatakēn radja Sjah Gērak Gēmpah 'Alam tērlaloe hajrān mēlihatkēn roepa Bērma Sjahdān.
- » 37, akan toean poetri Noēr al-'ajū di nēgēri Safardān.
- » 49, përi mēngatakēn tatkala Bērma Sjahdān përang dēngan saorang radja djinn jang bērnama بیعر شاد . . . . dan përi mēngatakēn tatkala radja bērchijānah mēnjoeroeh akan anaknja radja Ardjan pērgi mēnoeloengi Bērma Sjahdān. . . . .
- » 55, përi mēngatakēn tatkala akan soerat Maharadja Sjah Gērak Gēmpah 'Alam datang ka nēgēri Safardān kapada Maharadja Darjanoes itoe dan përi mēngatakēn tatkala Maharadja Darjanoes datang ka nēgēri Madā'in . . . . dan përi mēngatakēn ia bērpërang dēngan Bērma Sjahdān itoe dan përi mēngatakēn tatkala toean poetri Nōer al-'Alam bērtēmoe dēngan Bērma Sjahdān

maka diadjarnja pëlbagaj kasaktian . . . dan përi mëngatakën
Bërma Sjahdân ditjoeri oleh saorang djinn tërlaloe saktinja sërta
dëngan gagah dan përkasanja itoe Soemboe Lawan namanja
maka diboeangkënnja ka tasik Bahroe Allâh.

Dit alles stemt in inhoud (behalve de naam Safardân. zie Catal. bl. 164.
r. 1 v.o.) en volgorde geheel met cod. cit. overeen.

De hoofdstukken zijn hier niet zooals daar het geval is genummerd; de
opschriften zijn meestal vrij lang, terwijl ook de kleinere gedeelten met op-
schriften in rood voorzien zijn.

De redactie is dezelfde als in cod. cit.

De hoofdstukken vindt men terug:

Cod. Leid,	7	HS.	bl. 63.
------------	---	-----	---------

»	»	8	»	»	68.
---	---	---	---	---	-----

»	»	9	»	»	92.
---	---	---	---	---	-----

»	»	10	»	»	97.
---	---	----	---	---	-----

»	»	11	»	»	112.
---	---	----	---	---	------

»	»	12	»	»	115. (Het paard heet hier جيفكي امف)
---	---	----	---	---	--------------------------------------

de gelijkstelling met Perz. *asp* lijkt mij gewaagd).

Dan verdwijnen de opschriften, om weer te voorschijn te komen bij

Cod. Leid,	15	HS.	bl. 167.
------------	----	-----	----------

»	»	16	»	»	187.
---	---	----	---	---	------

»	»	17	»	»	199.
---	---	----	---	---	------

»	»	18	»	»	208.
---	---	----	---	---	------

Evenals in cod. cit. ontbreken van hier af de opschriften.

Op bl. 275 begint een gedeelte dat denzelfden inhoud heeft als hoofd-
stuk 19 van cod. cit.; hoofdstuk 20 is niet aangeduid. hoofdstuk 21 begint
op bl. 321, 23 (met opschrift) op bl. 357, 24 (met opschrift) op bl. 381. 25
(idem) op bl. 392. en het zeer lange hoofdstuk 26 (idem) op bl. 408.

Het HS. eindigt evenals het Leidsche, waaraan het zeer verwant is.

C.

HIKAJAT BërMA SJAHDÂN II.

Colletie C. St. 118, 31 × 20½ cM.. 278 bl., zeer verschillende handen,
gedat. Batavia, 28 April 1858.

Een fragment, met begin مکت ترسبتله فرکتان توان فتری کمال قنا
جمجا ایت حامیل

Op bl. 4 begint hoofdstuk 17, dat denzelfden inhoud heeft als 18 van cod. cit.

Dan	فصل 18	(niet genummerd)	op	bl. 36.
»	19	»	»	» 57.
»	20	(met gebrekkig opschrift)	»	» 106.
»	21	»	»	» 124.
»	22	niet aangeduid		
»	23	(opschrift van 13 regels)	»	» 160.
»	23	(sic)	»	» 207.
»	24	(met gebrekkig opschrift)	»	» 236.
»	25	»	»	» 249.

Geheel dezelfde redactie als de vorige.

Aan het eind wordt medegedeeld dat Sjaich Abôe Bakr ibn 'Oemar de schrijver is, die 128 jaren oud is geworden. en leefde ten tijde van Noach.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1976, 1980 en 3256 (2), Catal. bl. 163—171.

Londen, Royal Asiatic Society, No. 12.

CL.

HIKAJAT SJâH-I MARDÂN I.

Bat. Gen. 51, 20 × 16 cM., 139 bl., 15 r., gedat. Buitenzorg, 1869.

Notulen 5 October 1869, IX, bl. 59.

De inhoud van dit verhaal is opgeteekend door Van der Tuuk en Juynboll, op bij de opgave der andere handschriften te vermelden plaatsen.

Dien inhoud vertoont ook dit exemplaar; alleen de eigennamen behoeven eenige vermelding.

Het rijk waar de vader regeert heet دهر حستان, de zoon heet Sjaich Mardân; Dâr al Mardjôem heet hier Dahr al Mardjôen, de prinses: Koemala Dewi, Dâr al Kijâm hier: دهر (احيام). Salâm ad-Dîn komt voor op bl. 20, Loekmân op bl. 24. zijn onderricht eindigt op bl. 36. De verschillende scenes zijn te vinden:

De ontmoeting met de djinn's	op bl. 46.
De garoeda's	» » 49.
Het huwelijk met Tjandrasari	» » 52.
Prinses Djoelôes-al 'asjikîn	» » 61.

De ziel in het gordijn	op bl. 72.
De strijd met de prinsen	» » 91.
De verandering in een aap	» » 94.
(Indra Lələna hier: Wira Lələna.)	
Het rijk van Si-poetar ʿalam niet genoemd » »	111.
De vorst van Noesantara (naam » ») » »	131.
De jonge vorst heet hier Adi Lela niet Adi Moelja.	

CH.

HIKAJAT SJĀH-I MARDĀN II.

Bat. Gen. 147, $25\frac{1}{2} \times 20\frac{1}{2}$ cM., 34 bl., 31 r. Latijnsch schrift.

Van dezelfde hand als No. 146.

Zeer gebrekkige copie. waarin bijna alle eigennamen oningevuld zijn, zoodat de identifieering niet gemakkelijk was; een der weinige ingevulde eigennamen is in het begin Dar El hhatan.

Het korte fragment loopt tot aan de ontmoeting met Loekmān, en eindigt midden in een zin.

CIII.

HIKAJAT SJĀH-I MARDĀN III.

Collectie v. d. W. 149, 34×20 cM., 142 bl., 19 r.

Hetzelfde verhaal met enkele afwijkingen in de eigennamen. Het land heet Dār al Djasān, de prinses van Dār al Mardjōem: Koemala Ratna Dewi, Tjandrasari hier: Tjintarasa.

Op bl. 92 wordt genoemd Radja Poetar ʿAlam van دري ويدرا met zoon Indra Lələna; het land van دڤڤاڤا wordt niet genoemd.

CIV.

HIKAJAT SJĀH-I MARDĀN IV.

Collectie v. d. W. 150, 34×20 cM., 184 bl., 16 r., gedateerd: Malaka 1287.

Dezelfde redactie. Enkele eigennamen: Dar (د) al-Chanān, Dār al-Chijām, Dār al Madjōem, Tjandrasari hier: Tjandra Səri.

Op bl. 161 wordt vermeld: Radja Poetar ʿAlam van دڤڤاڤا met twee zoons: Indra Lələna en Indra Boeana, wat een der zeer weinige afwijkingen is.

Het HS. eindigt in den strijd van den held van den roman met Indra Lëlana, en zijne herkenning van zijnen zoon Indra Dewa.

CV.

HIKAJAT SJâH-I MARDÂN V.

Collectie v. d. W. 151, 30×20 cM., 44 bl., 21 r., gedateerd 1263 H. 1847 A. D.

Dit HS. bevat eene episode uit den roman, gelijk voorin staat: اني حكاية جريت فرغانه درند چريت راج درواحيام waarop volgt مپوره منثكاف بوروش دان ماسيغ سكلين راغيت برهمفونله منجارته عقل اكن منثكف بوروش ايت اد يغ ممباؤ جيراة اد يغ ممباؤ گنه اد يغ ممباؤ جارغ حتي مك سكال هلبغ فون مسيغ اكن مشرجاكن بارغ كفنديانن سكلين هلبغ دان راغيت فون تبادله ممفياي داي دان اوافي اكن مندافت بورغ ايت

Het fragment wordt besloten met het huwelijk van Tjandra Sari; het verhaal wijkt niet af, maar de redactie is uitvoeriger, en van andere inkleeding dan die der vorige HSS.

CVI.

HIKAJAT SJâH-I MARDÂN VI.

Collectie C. St. 140, 20×16 cM., 142 bl. 14 r.

Evenals in enkele andere exemplaren wordt ook hier in den aanvang het viervoudige nut van het lezen van dit verhaal vermeld.

Het land heet دار الحستان, de pandita; een brahmaan uit دهر اقيام, de vorst Si Poetar Alam heet hier te regeeren over Bengkalis. zijn zoon wordt Wira Lëlana genoemd, en de vorst van Noesantara heet hier والدرجة ديوشكا in دار السكنم.

Het verhaal is hetzelfde, maar de tekst verschilt nu en dan van dien der voorgaande HSS. terwijl de volgorde der episoden niet geheel dezelfde is, en de beschrijvingen eengszins uitvoeriger zijn.

Achteraan een opwekkend vers van godsdienstige strekking.

CVII.

HIKAJAT SJâH-I MARDÂN VII.

Collectie Br. 536, 34×22 cM., 63 bl., 26 r.

Dit HS. is eene nieuwe copie, waarschijnlijk naar een manuscript van Van der Tuuk. Uit het kreupel Arabische bericht achteraan *وكان انفرغ هذا الحكاية* . . . . . *انشاء مردان* . . . . . *مع الحكاية السلطان ابختيار ابن السلطان الشريف الازواج في البلاد الباروس في يوم الخمس اوقت بين الظير والعصر في الثاني* blijkt dat in het orgineel behalve dit verhaal ook de Bachtjâr voorkwam. Daar nu het HS. v. d. Tuuk, thans cod. Leid. 3197 behalve dezen roman ook den Bachtjâr bevat, en dat HS. hetzelfde jaartal (1269) draagt, blijkt dat deze copie naar genoemden codex (3197 (2) = CXXIII) is vervaardigd.

Van dezen, ook Hikajat Indra Djaja en Hikajat Bikrama Ditja Djaja of Widjaja genoemden, roman zijn andere handschriften te:

Leiden, cod. 1733, 1919, 2300 (1), 2192 (3) en 3197 (2), Catal bl. 148 153.

Londen, East India House, No. 373 b.

Londen, Royal Asiatic Society, No. 60.

Londen, Britsch Museum. No. 14.

's *Gravenhage*, No. 524. (V).

CVIII.

HIKAJAT AHMAD MOEHAMMAD I.

Bat. Gen. 127, 34 × 21 cM., 234 bl., 19 r.

Notulen 3 Februari 1880, II c.

Zeer net, maar niet compleet HS. van het ook Hikajat Sërengga Bajoe geheeten verhaal dat door Juynboll in zijnen catalogus is geanalyseerd op bl. 144—147.

Het verhaal der Leidsche codices verschilt niet van dat hetwelk in dit HS. vervat is; het slot van cod. CXVI valt hier op bl. 183, en dat van cod. CXVII op bl. 190; daarna gaat het verhaal aldus verder:

Raden Mantri doet de drie prinsessen te voorschijn komen die zich vereenigen met de prinses van Boedalsjah, en Tjandrawati als origineel van het portret aanwijzen. (De drie anderen zijn dus: Ratna Koemala van Boemi Ratna, Poespa Ratna en Ratna Dewi van Boedalsjah.)

De vorst van *لوكتنتر* gaat met vier broeders Mësir aanvallen. De vorst van Indragiri wil aan den koning van Mësir een geschenk zenden. Waridjana, de zoon van Salomo, en broeder van Dewi Sodja was onder de zee een machtig heer geworden, en neemt zich voor met zijne dochter Tjandrasari en zijnen zoon Aliman naar het eiland Mandjêti te gaan. Er Maja roept al zijne ver-

wanten op om Měsir te helpen. Daarheen gaan nu Waridjana en Dewi Sodja. Ook de vorst van Lēbar Gangsa, de zoon van Lēboer Gangsa. Soetama genaamd, gaat Měsir aanvallen.

Intusschen was de strijd tussehen Měsir en نُونْتَر ontbrand. Përinggendani verslaat velen, de vorst van Lēbar Gangsa vereenigt zich met hem. Raden Mantri. Almad en Waridjana woeden geweldig; de vorsten van نُونْتَر en Lēbar Gangsa worden overwonnen en nemen met hun volk den islām aan, welk voorbeeld door den vorst van Indragiri gevolgd wordt. Sjahr Banoen, de vrouw van den vorst van Lēbar Gangsa, biedt Waridjana een door haren man aangelegden lusthof aan, waarin een passend paleis gebouwd wordt.

Aliman gaat jagen, en ontmoet Ratnawati, dochter van den djinnvorst Siloeman; hij bemint haar, doch zij is reeds verloofd met den prins van Sawang Gantoengan. Bedroefd gaat hij terug; zijne ouders willen hem troosten, en de vorst van Měsir laat alle jonkvrouwen voorkomen, maar de bedoelde is er niet bij. Daarna worden boden gezonden naar Siloeman, die niet toestemt in eene vrije keuze voor zijne dochter; zoo ontstaat oornin.

Hier eindigt het HS. abrupt met de woorden: *کمدین مک راج سیلومن*
 قون سکرانه دانغ سرای سجود کفلان لال کتانه مک تینه بتارا واريجان هي فرايو
 سيلومن مخالف که مک تون همب اني برينده کفد فاتي جاي نغرة ايت سمبه
 فرايو سيلومن يا نون کو سريب فاته امخون تونکو جوگ يث فاذک جذبج دياتس باتو
 کفلا فاذک کارن بوکن فانت يث دکتاکن اونه فاتي ايت توانکو کات کفد همب
 اني مک کات فرايو واريجان هي راج سيلومن جاذله توان همب اين

Met deze woorden eindigt ook het HS. van het Kon. Inst. v. d. T. L. & V. K. v. N. I. te 's Gravenhage.

CIX.

HIKAJAT AHMAD MOEHAMMAD II.

Bat. Gen. 185, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 212 bl., 21—22 r.

Dezelfde tekst (minus 14 bladzijden) en redactie als van I, in slechte spelling en gebrekkige taal. Het slot is abrupt, en komt overeen met r. 2 van bl. 220 van I.

Hoewel het HS. feitelijk midden in eenen zin eindigt, staat er toch na de woorden *مک بگند سمب قترې ساري بانون تيداده فون پائي ملييت سگل* tammat inilāh hikajat Ahmad Moehammah oleh doe poeloeh satoe hari boelan Hapit djam poekoel doe pada hari arba^c adanja.

HIKAJAT AHMAD MOEHAMMAD III.

Collectie C. St. 107, 33 × 20 cM., 204 bl. verschillende handen en ongelijk aantal regels.

Slordig HS. met eenigszins afwijkend begin; in plaats van Syrië wordt hier van Bēnoea Hasjim gesproken.

Het begin van cod. CXVII valt hier op bl. 165, het slot daarvan op bl. 174.

Het HS. eindigt abrupt in denzelfden zin als I, ééne regel eerder met de woorden کفدا فتیک این.

De redactie is niet verschillend, maar de tekst vertoont afwijkingen, bv.

C. St. 107.

دنکری بگندا اد سزوغ انکودا
 ترلال کاین مک ای برمفی ملیت
 ادا سواة بوروغ باپق وارن بولین
 ترسبتله فرکتان راج مصیر ایت
 تله وافتله فوئله کرحت الله انند
 تیک برسودرا
 مک ترسبتله فرکتان احمد تربغ
 لالو ای ماسق کدالم اشتنا توان فتری
 ستي بگداد

B. G. 127.

مک ادا الله سزوغ نخود کفد نکری
 حبشی ترلال امت کای نخود ایت مک
 ای تیدور فد سواة مالم مک ایفون
 برمفی ملیت بورغ برنام وچنا لیمان
 ترسبتله فرکتان راج مصیر ایت
 تاله فولغ کرحتة الله تعالی مک تشکله
 انقد بگند تیگ برسودار
 مک ترسبت فرکتان احمد تربغ
 ایت لال ای ماسق دالم ثوری هندق
 ممبونه ستي بگداد

CXI.

HIKAJAT AHMAD MOEHAMMAD IV.

Collectie C. St. 120, 31 × 19 cM., 227 bl., 18—21 r.

Zeer net exemplaar, van dezelfde redactie; vooraf gaat de mededeeling dat het verhaal tot vertroosting van bedroefde harten uit het Javaansch is vertaald.

Het slot van cod. CXVI valt hier op bl. 171, dat van CXVII op bl. 185.

Het HS. eindigt abrupt in de beschrijving van den tuin met de woorden
 سمنه فترى سارى بانون يا توانكو تيدادانه فون پاي ملييت سلا فراتره هان فترا بگند
 Deze woorden staan in III op bl. 199, r. 11 en 12.

CXII.

HIKAJAT AḤMAD MOEḤAMMAD V.

Collectie Br. 435, $25 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 258 bl. 17—19 r.

Niet duidelijk geschreven HS., abrupt eindigend in de episode van Ali-man die verneemt dat Ratnawati reeds verloofd is met den prins van Sawang Kantoengan, dus dicht bij het slot van I. Nu en dan geringe verschillen in eigennamen.

Daar het begin dezer Hikajat alleen uit het résumé van het Javaansche gedicht (Vreede, Catalogus, bl. 205 sqq) bekend is, is het vereischt het begin der Maleische versie, dus wat voorafgaat aan bl. 68 van cod. 3249 (zie Juynboll, bl. 145). bekend te maken. ook ter vergelijking met de opgaven in Tijdschrift voor Ind. T. L. & V. K. VIII, bl. 268—279, XVII, bl. 548—557, Tijdschrift voor Ned. Indië, 1899, bl. 31 sqq, en Bijdr. v. h. K. I. v. d. T. L. & V. K. v. N. I. 5° volgr. X, bl. 715, noot 3.

Zoo volge dan dat begin, volgens den tekst van Bat. Gen. 127.

„Vertaald uit het Javaansch in het Maleisch tot vertroosting van be-droefde harten”.

In Sjàm is een pandita-vorst met broeder Praboe Sangara van Pringgendani en zoons Moehammad en Aḥmad. Na zijn dood noemt zijne weduwe zich Njai Rangda, geeft hun eene goede opvoeding en koopt voor hen den vogel *وچنا ئيمى*. In Abessynië was een koopman, die droomde dat die vogel hem mededeelde dat wie zijn hart opeet koning. en wie zijn kop opeet mantri zal worden. Na veel zoeken vindt hij dien vogel bij de weduwe die hem voor 20,000 dinaren niet wil afstaan. Een pandita geeft hem iets dat haar op hem doet verliefd worden, waarop zij hem den vogel geeft; spoedig laat hij dien braden. De zoons komen thuis, bemerken wat geschied is, stelen den half garen vogel uit de keuken, Aḥmad eet den kop en Moehammad het hart. De koopman ontsteekt in woede, en gelast zijn legioen beiden te dooden, maar Sambali de slavin der weduwe. waarschuwt hen, zij vluchten in de wildernis en komen na veel zwerven in een grot bij den asceet Sjajeh Djagoeng, die hun geheime wetenschappen leert en een onweêrstaanbaren kris geeft. Daarna gaan zij weder zwerven, ontmoeten de hen zoekende 300 Abessyniërs, en dooden ze met den wonderkris.

Bl. 16. In Mëšir was de vorst gestorven en zijne drie zonen twistten over de opvolging; de patih herinnerde zich des vorsten last om hém als koning te huldigen dien zijn witte olifant op den rug zou aanbrengen. Intusschen waren de broeders onder een grooten boom (كایر گرداد) gaan uitrusten; Almad ging water zoeken. onverwacht kwam een witte olifant bij Moehammad, nam hem op en troostte hem met de verzekering dat hij vorst, en zijn broeder mantri in Mëšir zou worden. Maar hij scheurde zijn tulband in kleine stukken en wierp die achter zich op den grond; in Mëšir aangekomen werd hij gehuldigd. Almad had water gevonden; hij mist zijnen broeder. en volgt de sporen van den olifant en de tulbandsnippers. en komt aan de rivier van Mëšir. Hij wordt kort daarna opgenomen door eene weduwe, die eene pleegdochter Rara Soemëkar heeft. Zijne schoonheid wordt beroemd, velen komen hem zien, en beminnen hem. De dochter van den Datoek Bëndahara, Poetri Sitti Baghdad, hoort daarvan, en laat de weduwe ontbieden. Haar gelast zij Almad te halen; hij komt. betaalt de poortwachters met te voorschijn getooverd geld. en ontmoet Sitti, die van hem bekoord wordt. Tevergeefs tracht zij hem te verleiden; zij bedwelmt hem, hij braakt den vogelkop uit, zij slikt dien in, en jaagt hem weg. Als de wachters om geld vragen, kan hij het niet meer te voorschijn tooveren: hij begrijpt alles. gaat terug naar Sitti en eischt den vogelkop op; zij loochent echter alles. Eene hofdame wijst hem een riool, waarlangs hij met moeite ontkomt; men denkt dat hij gedood is.

Bl. 32 Twee djinn's hadden drie poesaka's gëerfd; een pijl, een doek en een schoen. Over de verdeeling krijgen zij twist, zij zien Almad loopen, en verzoeken hem de zaak te beslissen; de pijl kon dooden en kwam, geroepen, wéér terug, de doek leverde alles wat men verlangde, met den schoen kon men vliegen. Hij zegt dat zij den pijl. dien hij zal afschieten moeten naloopen; zij doen zulks, hij neemt den schoen en den doek. roept den pijl terug, en vliegt naar Sitti om haar te dooden. Maar zij boezemt hem liefde in; zij bezwijmt en braakt den vogelkop uit, hij slikt dien in en verlaat haar. Dan gaat hij naar de weduwe en hare pleegdochter. Sitti komt weér bij, en zendt 400 man uit om hem te dooden, maar hij doodt de aanvoerders en verjaagt de rest; zij zendt dan duizenden die eveneens afgeslagen worden. Hij slaapt bij Rara Soemëkar, doch denkt aan Sitti, en vliegt naar haar toe om haar te dooden: zij vernedert zich voor hem; hij bemint haar en brengt haar door de lucht naar een eiland, waar zij in een paradijsachtige verblijfplaats in liefde leven. Maar weldra verlaat zij hem in zijnen slaap, neemt de poesaka's, vliegt omhoog. doodt eenen garoeda die haar aanviel en komt in Mëšir terug.

Hij ontwaakt en ziet zich beroofd en verlaten; hij wil sterven en begraaft zich tot aan den hals in de aarde. Na drie dagen hoort hij een witten parkiet aan zijn wijffe zeggen dat het land Soelajmân's eiland كستوبه heette, en de boom waarop zij zaten uit den hemel afkomstig was, dat zijn tak een paard (een sëmberani hidjoe) en zijn twijgje een zweep, waarmee men de zee kan doen verdrogen, en zijn bast de toom en het tuig kon worden. Hij springt op, de vogels vliegen weg, hij neemt de proef met den boom en verkrijgt het dier en de voorwerpen.

Bl. 49 Nabi Soelajmân had eene dochter Dewi Sodja die op Boelan Mandjêti regeerde; haar broeder heerschte onder de zee en was Waridjana genaamd; haar neef was Radja Hadjrak. Zij kwam terug van den berg Kâf, en op haar eiland aangekomen ontdekt zij sporen van een mensch. Zij laat den indringer zoeken; Almad wordt gevonden, aangevallen, omsingeld, maar hij verslaat allen, waarop Dewi Sodja hem zelve bestrijdt. Plotseling verschijnt 'Oemar Maja, verzoent ze, maakt alle gedooden met zijnen waaier weêrlevend, en doet hen weten dat Almad, de broeder van Moelhammad den vorst van Mëšir, voor haar bestemd is. Hun huwelijk wordt nu gesloten. Vluchtelingen hadden om hulp geroepen, en zoo kwamen Raden Sadar Sapal. Dewi Asmâi en Poetri Koerajsjin (bekende figuren uit den Hamzah-roman) aan, hoorden dat de vrede gesloten was, en vernamen van 'Oemar Maja dat Petaldjemoer (= Betaldjemoer uit den Menak = Boezoerdjmihir uit de Hikajat Amir Hamzah) de schriftelijke mededeeling had nagelaten dat Almad de aangewezen echtgenoot van Dewi Sodja was. Toen werd het huwelijk luisterrijk gevierd. Radja Hadjrak laat hun poesaka's van Soelajmân zenden. Na enkele maanden van huwelijksgenot gaat Almad zijnen broeder zoeken, en laat zijne vrouw zwanger achter. Hij vliegt naar Mëšir om Sitti te dooden, maar de liefde verbindt hen weder, en zij spreken over Nabi Joesoef en de eigenschappen van Allâh. In haren slaap ontnemt hij haar de poesaka's, en vliegt naar de kërangdan. De vorst van Mëšir heerscht met rechtvaardigheid.

Bl. 66. De vorst van Abessynië laat Sitti Baghdad ten huwelijk vragen, wat geweigerd wordt; vertoornd gelast hij Wiramaja en Wira Santika haar te schaken, wat zonder moeite gelukt. De Abessyniër Anggadadaja trekt met de zijnen naar Mëšir, neemt den islâm aan, en vertelt waar Sitti Baghdad is. Almad vliegt op zijn paard naar Abessynië, en ontvoert Sitti zonder moeite op het ros; Wiramaja en Wira Santika halen hem in, worden door hem overwonnen en tot den islâm bekeerd. Sitti wordt in Mëšir teruggebracht.

Bl. 78. De dochter van vorst Koesambirat, Ratna Koemala, was door een boeta geroofd; die boeta roofte ook Sitti Baghdad. Haar vader hoort van

Aḥmad dat hij haar indertijd uit Abessynië gered had, en niet zij zich zelve had bevrijd zooals zij vertelde; hij draagt hem op haar andermaal te redden, en hij kwijt zich van die taak met Wiramaja en Wira Santika, en ontvoert beide vrouwen door de lucht. De boeta achterhaalt hen, maar wordt gedood.

CXIII.

HIKAJAT AḤMAD MOEḤAMMAD VI.

Collectie v. d. W. 131, 33 × 20½ cM., 104 bl. 19 r.

Eene geheel andere redactie, eigenlijk eene phantastische variatie van het Aḥmad-Moeḥammad-thema.

Na het afwijkende begin (القصة وبه نستعين بالله عليّ اين حكاية) يقدرنام سرعك بايو ترلاو اندر سكالې چتران يشدهولو كلان دچتران اوله يغامفون حتر (sic) اين)

volgt een afwijkend verhaal, nl:

In Joenan was een machtig vorst met eenen wezier Moeḥibb al-Moe-lôek. Deze koopt een Perzischen slaaf vrij en noemt hem Ratna Kasihan, en maakt hem tot zijnen vertrouweling; eindelijk neemt hij hem als zoon aan, en doet hem trouwen. Daarna laat hij hem eene handelsreis maken naar Babel; tijdens zijne afwezigheid stierf de wezier, de zoon kwam terug en vestigde zich in Kandara Kiri, waar hij een rijk man werd. Sterk verlangde hij naar eenen zoon; op een nacht droomde hij dat hij de zon inslikte en haar schijnsel zijn geheele lichaam vulde, en kort daarna bevalt zijne vrouw van eenen tweeling: Aḥmad en Moeḥammad. Hij laat hen alles leeren, en geeft hun eenen vogel; kort daarna gaat hij varen om eene vroeger gedane gelofte te vervullen.

Een koopmanszoon ziet dien vogel, en wil dien hebben, te meer daar een sterrewichelaar hem mededeelt dat degeen die den kop van dien vogel opeet koning, en die het hart opeet mantri zal worden. Hij laat der echtgenoot groote sommen aanbieden, maar zij weigert, hij tracht haar door eene koppelaarster voor hem te winnen, maar zij wijst het af; eindelijk bewerkt hij door geheime middelen dat zij hem lief krijgt, hem laat roepen, vele malen, totdat zij bezwijkt en den vogel geeft. De vogel wordt gebraden, maar de kinderen komen hongerig thuis, Aḥmad eet den kop en Moeḥammad het hart. Wederom past de koopmanszoon zijne geheime middelen toe, zoodat zij toestemt in zijnen eisch om de kinderen te dooden; maar dezen worden gewaarschuwd en ontvluchten.

Daarna volgt het verhaal van den witten olifant, (doch nu in Baghdad waar de kinderlooze vorst gestorven was) van de verheffing van Aḥmad, en de avonturen van Moehammad, die zich Sërengga Bajoe noemde, met Sitti Baghdad en hare zuster Sitti Baḥdah, dat in de andere teksten niet voorkomt. De minnehandel wordt uitvoerig beschreven, en tal van pantoens worden vermeld.

De rollen van Aḥmad en Moehammad zijn verwisseld, nieuwe avonturen, zooals een strijd tusschen koning Aḥmad en Sërenggabajoe, worden verhaald, in de andere teksten voorkomende scènes worden gemist, zooals al hetgeen na het verblijf op het eiland geschiedde.

Aan het eind wordt verhaald dat de zoons hunne ouders naar Baghdad laten komen, en hen daar in een eigen paleis laten wonen.

Deze geheel afwijkende redactie is met weglating der pantoens en verandering der namen door A. F. v. Dewall uitgegeven als de Hikajat Soekarna dan Soekarni, Bat. 1908.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 3249 en 3314. Catal. bl. 144—147.

's *Gravenhage*, 608 (I).

CXIV.

HIKAJAT HANG TOEAH I.

Bat. Gen. 207, 34 × 21 cM., 452 bl., 23 r.

Notulen XXIX: 92 en XXX: 52.

Voorin staat: „Copie naar een Hds. van Riouw ontvangen van den Resident van Riouw”.

Van dit veel geciteerde geschrift — zie de litteratuuropgaven op bl. 148 van Juynboll's catalogus — is nog geen inhoudsopgave gepubliceerd. Een indertijd vervaardigde inhoudsopgave zal hier niet uitgegeven worden, aangezien eene editie van den roman naar dit en het volgende handschrift wordt gedrukt te Singapoera onder toezicht van den heer W. G. Shellabear.

CXV.

HIKAJAT HANG TOEAH II.

Collectie v. d. W. 186, 33 × 21 cM., 924 bl., 17 r., gedat. Malaka, 1277.

Dezelfde tekst met nu en dan afwijkende eigennamen; de spelling is zeer onregelmatig, het schrift buitengewoon groot.

Andere handschriften :

Leiden, cod. 1762, Catal. 147 en 148.

Londen, Royal Asiatic Society, no. 1.

Londen, Britsch Museum, no. 9.

Londen, East India House, no. 66.

CXVI.

HIKAJAT PĒLANDOEK DJINAKA.

Bat. Gen. 156, 32 $\times$ 20 cM., 76 bl., 21 r., gedat. 3 Radjab 1240.

Notulen 1884, bl. 105.

De tekst van dit HS. stemt bijna woordelijk overeen met dien der uitgave van 1885 door H. C. Klinkert, die in 1893 een andere redactie heeft uitgegeven; zie Brandes' résumé's in *Tijdschrift v. Ind. T. L. & V. K.* XXXVII, bl. 50—64 en 366—389. Behoudens enkele zeer geringe lacunes en eenige andere woorden (synoniemen) vertoont deze tekst in vergelijking met dien der eerste uitgave niets bijzonders.

Achteraan staat: milik Gouvernement.

Andere handschriften :

Leiden, cod. 1932, Catal. bl. 137—139.

Londen, East India House, no. 67.

CXVII.

HIKAJAT SOELTAN IBRAHÎM I.

Bat. Gen. 155, 20 $\times$ 15 cM., 50 bl., 13 r.

Notulen 1884, bl. 105.

Den inhoud van dit verhaal vindt men medegedeeld in *De Hollander's Handleiding tot de beoefening der Maleische taal- en letterkunde* (5° druk), bl. 346.

Het verhaal is uitgegeven: door Roorda van Eysinga, Batavia 1822. door Lenting, Breda 1846 en Regensburg, Batavia 1890.

De tekst verschilt zeer weinig van dien der uitgaven.

De eerste bl. ontbreekt.

Achteraan staat: 8 Februari 1850 en دفتر سمبکتک اوله همب محمد سلیمان
حکایت ابن کثد جذاب فدوک تون یغ ملیا بغساون فدوک تون سوتلیف
 (Soetelief)

Na het verhaal volgt een kort begrip van 4 bl. van de zuilen des islâm's.

CXVIII.

HIKAJAT SOELTAN IBRAHİM II.

Collectie v. d. W. 118, 34×21 cM., 118 bl., 19 r.

Zeer uitgebreide redactie, met eenige afwijkingen.

Reeds het begin is heel anders, nl. Ibrâhim ibn Adhan laat eene geduchte vesting bouwen, en om te weten wie eene fout daaraan ziet laat hij al zijne onderdanen het gebouw bezichtigen: ten slotte wijst een oude man op eene belangrijke fout: het vergankelijke. Dit brengt den vorst tot nadenken; en hij verlaat zijn rijk.

Dit uit den Boesfân as-Salâtin ontleende, en door Niemann in zijn Maleisch Leesboek, I, bl. 232 afgedrukt verhaaltje wordt zóó uitvoerig verhaald, dat eerst op bl. 20 het gesprek met den wezier over het nederleggen der koninklijke waardigheid ter sprake komt. Steeds komen dezelfde uitdrukkingen als in de uitgaven voor, maar daaromheen zijn wijdloopige uitweidingen gerangschikt. Zoo wordt bv. verhaald dat de vorst weér teruggevonden wordt door zijne grooten, die lange gesprekken voeren; eerst op bl. 38 volgt de geschiedenis der dalima, die in de uitgave-Lenting reeds op bl. 4 voorkomt.

Sitti Şâlihah heet hier Sitti Şâlihîn.

De geboorte van Moelhammad Tâhir staat eerst op bl. 84.

In plaats van het korte slot der uitgave-Lenting, dat nauwelijks twee halve regels beslaat, heeft dit HS. een slot van tien regels, waarna wordt medegedeeld dat het verhaal door den Hadramiet Şajch Aboê Bakr is opgesteld, en door den (niet genoemden) schrijver is vertaald; een Arabisch besluit is het laatste.

CXIX.

HIKAJAT SOELTAN IBRAHİM III.

Collectie v. d. W. 119, 33×21 cM., 43 bl., 19 r.

Alleen de linkerhelft der bladzijden is beschreven.

De tekst is gelijk aan dien der uitgave-Lenting.

CXX.

HIKAJAT SOELTAN IBRAHİM IV.

Collectie v. d. W. 120, 24×22 cM., 132 bl., 17 r.

De zeer uitgebreide redactie als van II, hoewel niet geheel gelijk in bewoordingen.

De eigennamen zijn hier beter gespeld, bv. صالحا, en ook ستي صليح, maar minder goed: محمد طير. Ook hier is de naam Abôe Bakr vermeld.

De datum is 9 Dzôelġ. 1277.

CXXI.

HIKAJAT SOELTAN IBRÂHÎM V.

Collectie C. St. 130 A, 20 × 16 cM., 129 bl. 15 r., gedat. 1775.

Wederom de zeer uitgebreide redactie.

»Sitti Sâleh" (de Holl.) heet hier beter Sitti Şâlihah.

De dood en begrafenis van Sjarif Hasan staat op bl. 56, de geboorte van Moeġammad Tâhir op bl. 91. Ook hier wordt Abôe Bakr vermeld, en wel als »orang ġadîrat al maut".

CXXII.

HIKAJAT SOELTAN IBRÂHÎM VI.

Collectie Br. 421 G., bl. 133—180, 15 r. (22 × 13½ cM.).

De kortere redactie.

Dit gedeelte is gedateerd 9 Juni 1839.

Ander handschrift:

's *Granvenhage*, n° 607 ^b (VI).

CXXIII.

HIKAJAT RADJA DAMSJÎK.

Collectie v. d. W. 164, 33 × 21 cM., 76 bl. 21 r.

Dit. ook Hikajat Sġâh Firmân genaamd, verhaal heeft den volgenden inhoud:

In Damsġik is Iġsân al-iġsân met zijnen onderkoning Chalil al-Moelôek, zijne vrouw Nôer Lila en zonen Sġâh Firmân en Şajf al-Kamar. Deze twee verdwijnen bij gelegenheid van eenen wedren en verliezen elkaar uit het oog.

Şajf al-Kamar vindt een klein paleis met de reuzendochter Ratna Koe-mala Sġeri; toen haar vader kwam verborg zij hem door hem in een bloemknop en zijn paard in een jongen pinang te veranderen; daarna geeft zij hem een doosje waaruit hij eene stad kan tooveren. Hij gaat weêr zwerven.

Ook Sjah Firmân had een paleis aangetroffen; daarin bevindt zich de prinses Indra Koemala Tjahaja wier familie door een garoeda, die haar uit Baghdâd geroofd had, verslonden was; hij doodt den garoeda en vervalt in een staat van verdooving. Een geest steelt zijn pijl en verandert dien in een knaapje. Maar Şajf al-Kamar ontmoet den geest, verneemt van hem wat hij gedaan heeft, en doodt hem; het kind wordt weder pijl, hij gaat er mede naar het paleis, en legt den pijl naast zijnen broeder; deze herleeft uit zijne verstijving. Beiden verzamelen de gevluchte bewoners, de stad bevolkt zich wêer, en Sjah Firmân huwt de prinses. Daarna gaan de broeders wêer zwerven.

Zij vinden een vrouweportret, zoo schoon dat Şajf al-Kamar er van bezwijmt; Sjah Firmân komt in Kôefah, waar Salisala regeert, en diens dochter Indra Sêloka was het origineel van het portret dat zoo velen dol gemaakt had. Hij weet, als helpster van eene bloemenverkoopster verkleed, haar vertrouwen te winnen, toovert eene stad met bewoners, zegt dat Şajf al-Kamar de maker daarvan is, en beveelt hem als haren echtgenoot aan; hij laat zelfs zijne troepen aanrukken en hen uit naam van Şajf al-Kamar om de hand der prinses vragen, wat aangenomen wordt. Sjah Firman gaat zijnen broeder zoeken, vindt hem nog steeds bezwijmd en neemt hem mede naar de prinses, als wier kamervrouw hij zich steeds voordeed. Met luister wordt het huwelijk gevierd. Weldra mist de prinses de gewaande kamervrouw met verdriet, totdat de nenek kabajan (de bloemenverkoopster) alles openbaarde. Daarna gaan de broeders met de prinses naar Damsjik.

Al de teleurgestelde aspiranten, 120 in getal, werden verbolgen, vooral de prinsen van Sjam, Hindia, Jaman en Mişr. Zij allen trekken tegen de broeders op, en de vier sneven na een langdurigen strijd.

Indra Koemala Tjahaja had, door groot verlangen gedreven, de broeders overal laten zoeken; dezen, na eerst in Koefah vertoefd te hebben, komen bij haar, en gaan met haar door naar Damsjik. Daar wordt Şajf al-Kamar, na het weerzien der ouders, vorst en Sjah Firmân mangkoeboemi.

In HS. v. d. W. 260 is deze geschiedenis op rijm behandeld; zie aldaar (CDXLVIII).

CXXIV.

HIKAJAT MOEĤAMMAD MOEKaBIL.

Bat. Gen. 151, B. bl. 63—85, 15 r. (19 × 15 cM.)

Gedateerd: Batavia: 22 Moeharram 1266, 27 November 1850.

Deze tekst van dit ook Hikajat Hârôen ar-Rasjîd en Hikajat Pëntjoeri geheeten verhaal is dezelfde als die welken Dr. Juynboll op bl. 172 van zijnen calalogus beschreven heeft.

Ander handschrift:

Leiden, cod. 1738 (CXLIV).

CXXV.

HIKAJAT BOEROENG SI BĒHAROE BĒHAROE.

Bat. Gen. 151 C, bl. 86—106. 15 r. (19 × 15 cM.)

Inhoud:

Soelajmân roept alle dieren en geesten op. en trekt naar de vlakke Hoenajn. Vier vogels, de si bĕharoe bĕharoe, si lĕmpoegoe, de pauw en si poetjoeng geraken in twist; zij brengen hun meeningsverschil bij den profeet voor, de eerste twee doen een verhaal om hun stelling in zake de waarde van spreken en zwijgen toe te lichten. de laatste twee geven eenige beschouwingen ten beste om hunne overtuiging te staven. Soelajmân is daarmede tevreden.

CXXVI.

HIKAJAT ḤASAN DAMSJĪK

Bat. Gen. 192, 30 × 19 cM., 84 bl. 15 r.. gedat. 8 Maart 1847.

Inhoud:

Ten tijde van Hârôen ar-Rasjîd was in Damsjîk een rijk man. Zijn zoon Ḥasan gaat naar Baghdād en ontmoet daar Aboē Noewās die hem naar de slavinne markt geleidt. Hij wil daar de slavin Sitti al-Mallāh verkoopen; zij echter, bekoord van Ḥasan, wil dat niet doen blijken en weigert aan hem verkocht te worden. Zij kwijnt dan weg van liefdesverlangen; haar heer weet wat haar deert, en volgt den raad van een goudsmid, die had gezegd dat zij zoude genezen door in gezelschap van Ḥasan te komen. Zoo geschiedt, en Ḥasan koopt haar ten slotte voor 10.000 realen.

Dit vertelt Aboē Noewās aan den chalief, die de slavin laat weghalen. Ḥasan staat verbluft, en valt op straat in slaap, zekere Ahmād en Ibn Ar-Rādījah nemen hem op en schudden hem uit; daarna wordt hij opgesloten in een donker gewelf, waar hij duizenden gestraften vindt.

De slavin kan haren nieuwen heer niet vergeten, en voor den chalief moettende zingen, zingt zij lofpantoens (alle in het Arabisch met vertaling) op Hasan, tot woede van den chalief. Deze schenkt haar van alles om haar Hasan te doen vergeten, doch tevergeefs; eindelijk ontbiedt hij den beul om haar te dooden, maar zijne gemalin houdt hem daarvan terug, en ondervraagt de slavin. Daarop gelast de chalief den vermiste te zoeken, maar zonder resultaat. Reeds een jaar versmachtte hij in het hol; allen worden door Ibn ar-Râdjjah daaruit bevrijd, behalve hij. De magistraat die met het onderzoek belast was, verneemt dat allen vrijgelaten zijn en wil heengaan, maar zijn paard weigert, waarop hij het kot laat heropenen en Hasan bevrijdt. Nu beticht Ibn ar-Râdjjah hem van diefstal, en wil hem de handen afhouden, als Ahmad tusschen beiden komt en hem bevrijdt. Dan werkt hij een jaar in eene moskee.

De vorstin verzoekt den chalief de slavin toe te staan zelf haren heer te zoeken. Zoo geschiedt. Zij komt in de moskee en verpandte aan den modin haren ring om eten te koopen. De goudsmid bezorgt hem van alles, zelfs wijn en eene harp, en zij overwint zijne godsdienstige bezwaren daartegen, ja brengt hem tot dronkenschap; in zijn roes zegt hij Hasan te willen roepen om mede te drinken. Op het hooren van dien naam bezwijmt zij; zij ontmoeten elkaar en vertellen elkander alles wat geschied is. Zij gaat naar den chalief, die Hasan geld en kleederen zendt. Na zes maanden is hij weér als vroeger; de chalief ontvingt hem, en overlaadt hem met gunstbewijzen; Z. M. hoort zijn verhaal en laat Ibn ar-Râdjjah dooden, doch Ahmad en den modin eenen hooger rang bekleeden.

Hasan en Sitti al-Mallâh leefden verder gelukkig in Damascus.

CXXVII.

HIKAJAT ABOE NOEWAS I.

Collectie C. St. 132, A, bl. 1—161, 13 r. (19 × 15 cM.). gedat. 1865.

Een Hs. met „anecdotes van Aboë Noewas“. den tijdgenoot van Hârôen ar-Rasjîd; beter: „populaire verhalen omtrent eenen gefingeerden hofnar, die veel Uilespiegelachtigs heeft, en aan wien men den naam van dien dichter (Aboë Noewas) heeft gegeven“. (C. Snouck Hurgronje. De Atjehers, II, bl. 159, noot 5).

Dit exemplaar bevat 21 verhaaltjes, waarvan het laatste niet af is.

Bij wijze van voorbeeld volge de inhoud der eerste twee:

De pënghoeloe van Hârôen ar-Rasjîd heeft eenen zoon Aboë Noewas;

de vader sterft, de zoon bespeurt aan den reuk van 's vaders oor dat deze in de hel is, houdt zich gek en wil zijnen vader niet opvolgen. De chalief wordt boos en raadplaagt Loekmân. Aboê Noewâs wordt door eenen brijkoker in de brij geworpen, belooft in zijne plaats een dikker mensch dan hij is te bezorgen en komt vrij. Hij vertelt het aan den chalief, die als derwisj verkleed met hem mede gaat, en dadelijk door den man, aan wien immers een dikker mensch beloofd was, gegrepen wordt. Aboê Noewâs verlaat hem om hem zijne listen te laten beproeven. De chalief bepraat den man liever koefijjah-maker te worden; hij doet zulks, en werkt met den vermeenden derwisj. Deze schrijft in eene koefijjah een briefje aan Loekmân om hem te bevrijden; weldra komt deze en doodt wel 900 menschen. De chalief schenkt Aboê Noewâs vergiffenis, daar deze hem in staat had gesteld met eigen oogen de bestaande toestanden te zien.

Bl. 22.

Hârôn ar-Rasjîd gelastte Aboê Noewâs een gebroken steenen vijzel te naaien; hij verzamelde kleine steenen en verzocht den vorst daarvan eenen draad te maken, daar immers steen alleen met steen te naaien is. Daar dit niet kon, stond de vorst beschaamd.

CXXVIII.

HIKAJAT ABOE NOEWÂS II.

Collectie Br. 209, $21\frac{1}{2} \times 17$ cM., 86 bl., 13—14 r.

Slordig, vuil en onvoltooid handschrift.

CXXIX.

HIKAJAT ABOE NOEWÂS III.

Collectie v. d. W. 124 A, bl. 1—63, 19 r. ($31\frac{1}{2} \times 20$ cM.)

Eene dergelijke verzameling.

Het eerste verhaal vertoont vele afwijkingen.

De pënghoeloe is hier een kâdî; bij zijn sterven bemerkt Aboê Noewâs dat de geur van zijn rechteroor goed en van zijn linker oor kwalijk is, wat de vader toeschrijft aan het feit dat hij eens van twee partijen slechts ééne gehoord heeft; „zóó is het rechterambt” waarschuwt hij, „bedenk later een list om het niet te worden”. Na 's vaders dood gedraagt hij zich als een gek, zoodat een ander benoemd wordt; van Loekmân's raad wordt geen gewag gemaakt. Darana is sprake van den Egyptischen koopman, die, eenen droom volgende,

de dochter van den nieuwen kâdî wilde huwen, doch als het op betalen van den bruidschat aankwam zeide dat alles maar scherts was, waarop de kâdî hem beroofde en wegjoeg, en hij bedelaar werd. Daarna worden de avonturen van den Egyptenaar, zijn eerherstel en de straf van den kâdî verhaald.

Daarop volgen verschillende der andere, in dit HS. niet genummerde, echte Uilespiegelachtige, soms vrij platte verhalen, en eerst op bl. 51 begint het 2^e gedeelte van het eerste verhaal van I. dat met het 1° gedeelte feitelijk niets te maken heeft, en ten onrechte daarmee in I is vereenigd. De naam Loekmân wordt ook in dit verhaal niet genoemd.

Slechts tien der verhaaltjes zijn in dit exemplaar opgenomen.

CXXX.

HIKAJAT DJAUHAR MANIKAM I.

Collectie v. d. W. 121, 33 × 20 cM., 100 bl., 16 r., gedat. Malaka, 27 Dzoelk. 1278.

Voorin staat: این سوره حكاية راج هارون رشید ددالم نكري بغداد ادا ت: ترللو انده حكمن

Uitvoeriger verhaal dan dat der editie-De Hollander-1845, en in eigenamen en tekst afwijkend van het type-cod. Leid. 1727; het begin toch is: بنسّم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين بالله علي اني حكاية چترا تنكلا لاکي ادا سوات راج ددالم نكري بغداد برنما هرون رشید مک ادا له راج ایت ادا برستري سؤرخ ترللو له برکاسيه هن انترا کدوان دودق برسماء لاکي استري لما کالمان مک درفد ایت مک استري بگند ایتفون حمیل له حتي براف لمان مک سمفي له کفدا کتیک یث باذک مک استري ایتفون برانق سؤرخ لاکي ۲ ترللو ایلق روفان مک دفبراله اوله بکندا دش سفرقن مک دنمائي بکند اکن انقد ایت منیهدان مک شهدان مک بکندا فون ترللو له کاسيه سیخ کدوا لاکي استري اکن انقدا بکند ایت حتي کلکین ببراف لمان مک سمفي له عمر انقدا دوبلس تاهن بولن مک کمدين درفد ایت مک حمیل فول استري راج هرون راسید ایت مک سمفي کنف بولنن مک برانق سؤرخ فرمفون ترللو ایلقن روفان گیلخ گمیلخ اورنا موکان مک دنمائي هاري (sic) بند تون فتری جوهر مانم

De naam van den prins is verschreven. later heet hij مني شیدان (HS. Sjah Djohan) (منب شاهدان cod. Leid. 1727 منب شاهد Londen)

De verdeeling in hoofdstukken is niet consequent volgehouden. en onduidelijk aangebracht; er worden meer dan negen vermeld, want het tiende bevat:

فري مپتاكن تون فتري جوهر مانكم فوئ كنكري بغداد مغيرشكن ايمن راج بغداد
 سره دش سوامين راج دمشق راج شه جوهر مك راج روم فون سره مغيرشكن
 بندان توان فتري جوهر مانكم كبغدد

Vele pagina's zijn verkeerd genummerd.

CXXXI.

HIKAJAT DJAUHAR MANIKAM II.

Collectie v. d. W. 122, 33 × 20 cM., 56 bl. 18 r.

Veel kleiner schrift dan in het voorgaande nummer.

Dezelfde tekst. Ook hier zijn de capita voor het meerendeel niet genummerd, en staat vóór caput X: dēmikianlah tjitěranja toean poetri Djanhar Manikam mēntjari radja di nēgari Roēm itoe wa'llāhoe a'lamoe, alsof het verhaal hiermede geëindigd ware.

De redactie van deze beide HSS is veel uitvoeriger dan die der uitgave; eene vertaling van Dulaurier wordt genoemd bij Juynboll, Catalogus, bl. 157.

CXXXII.

HIKAJAT DJAUHAR MANIKAM III.

Collectie v. d. W. 123, 33 × 20 cM., 88 bl., 19 r.

Het begin van dezen tekst is: وبه نستعين بالله علي اين حكايت توان
 فتري جوهر ميناكي ترلاو سائت مشهور ورتان دري انس ائين دان سمني كباوه
 ائين دان دمكينله چتران
 en zoo verder geheel als in cod. Leid 1727 en 1691(1).

De tekst is een andere dan de twee voorgaanden, het verhaal vertoont enkele afwijkingen, vooral in de volgorde der gebeurtenissen.

De prinses heet meestal جوهر مانكن of جوهر مانين waar ook جوهر مانكم en جوهر مانين en سريمين: haar broeder: جوهر مانين en جوهر مانين.

De hoofdstukken zijn niet genummerd, en het tiende komt niet voor, daar na de beschrijving der huwelijksfeesten en van den terugkeer van Sjah Djohan naar Damsjik de roman op natuurlijke wijze eindigt.

Het slot is: شېدان مك بگدد فون ماسقله كدائم استان دودن دشن برکاسيه
 كدوا لاك استري ايت علي اندوام دان تبادانه همب فذجفكن حيكايه توان فتري
 جوهر مانين يئ ترلاو مشهورون دوفد سكل نكري ديانس ائين دان دباوه ائين دان
 دمكينله ادان والله اعلم بالصواب والله اعلم بالمرجع والمآب تمه الكلام

De redactie van dit HŠ. is veel geregelder dan die der beide voorgaande, welke eene afwijkende bewerking der oorspronkelijke stof vertoonen.

Andere handschriften :

Leiden, cod. 1727, 1691(1), 3256. 3315 en 2199.41.

Londen, Royal Asiatic Society, no. 58, II.

Brussel. Bibl. Royale. no. 21516.

CXXXIII.

TÂDJ AS-SALÂTIN I.

Bat. Gen. 122, 27 $\times$ 21 cM, 242 bl., 17—19 r.

Notulen 3 Februari 1880, II, c.

Volledig handschrift van de Kroon der Koningen. Makoeta sġgala radja radja, welk werk drie malen is gedrukt: met vertaling in 1827 te Batavia, in Maleische en Latijnsche karakters in 1864 te Batavia en met Latijnsche karakters in 1866 te Semarang. ¹⁾

De tekst is niet zonder schrijffouten, de inkt is bleek en begint in te vreten.

Voorin staat: S. Willmet 1800.

Over den oorsprong van dit werk van al-Boechârî Djauhârî handelde ik in Tijdschrift voor Ind. T. L. & V. K. deel XLI, bl. 55 sqq.

CXXXIV.

TÂDJ AS-SALÂTIN II.

Bat. Gen. 286 A, bl. 1—71, 29 r. (33 $\times$ 21 cM.)

Notulen 23 Dec. 1901, I, d, 2°.

Dezelfde verdeeling in hoofdstukken als in de uitgave van Roorda van Eysinga: vele aantekeningen, o. a. verhalen over de chaliefen bevattende, zijn aan de randen aangebracht.

Dit gedeelte is gedateerd 14 Dzoelh, 1269.

Onderaan staat:

هَذَا التَّذَابُ وَقْتُ اللَّهِ تَعَالَى وَنَاضِرْدُ سَرِي فَدَوْتُ تَوَانِكُو رَاجَ كَمَالًا اِدَات

١٩ شعبان ١٣١٧

¹⁾ Over de onderlinge verhouding der uitgaven zie Brandes in Tijdschr. v. Ind. T. L. & V. K. deel XXXVIII, bl. 272. noot.

CXXXV.

TaDJ AS-SALâTiN III.

Collectie v. d. W. 65, $32 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 216 bl., 19 r.

Dit handschrift is gedateerd 23 Ramaḍân 1238.

Behoudens verschillende afwijkingen in spelling en ook in synoniemen, welke bij een zoo vele vreemde termen en uitdrukkingen bevattend geschrift onvermijdelijk zijn, vertoont ook deze tekst hetzelfde karakter als de genoemde editie.

Op het schutblad staat:

حكايت تاج السلاطين تله ترسورة اوله طورن دائم كنتور سكتري ادا
en op bl 1:

„Ten gebruike ontvangen bij miss. Eerste Secretaris van het Gouv.
dd. 5 Julij 1856, No. 1247”.

CXXXVI.

TaDJ AS-SALâTiN IV.

Collectie Br. 394, 21×17 cM., 305 bl., 15 r., gedat. 30 Radjab 1288.

Volgens aantekening van Brandes is deze tekst geheel gelijk aan de uitgave van Batavia, 1864.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1692, 3053, 1918 (1) en 3234 (2), Catal. bl. 213—215.

Londen, Royal Asiatic Society, nos. 17, 42, 47 II en 64.

Brussel, Bibl. Royale, no. 21507.

CXXXVII.

HIKAJAT RADJA BOEDAK I.

Bat. Gen. 6, 32×21 cM., 54 bl. 21 r.

Uitgegeven te Batavia 1866.

Daar dit (slecht geschreven) HS. in redactie van de uitgave afwijkt. is het noodig den inhoud te vermelden.

Er was eens een koopman in Lantapoeri, (waar onrecht en onvrede heerschten) met zeven kinderen: Šipat eAkil, Šipat Bitjara, Šipat Boediman, Šipat Soe'al, Šipat Djawab, Šipat Tjahaja en Šipat Iman. De oudste heerscht

door haren invloed over alle bewoners van haar stadskwartier, en wordt na den dood van den vorst op den troon geplaatst; bare zes broeders krijgen hooge ambten.

Radja Aḥmad Sjah van Naṣrāi vraagt haar ten huwelijk maar moet eerst hare raadsels oplossen. In Baghdād waren 39 prinsen, van wie eenigen haar ten huwelijk vragen; nog 99 andere vorstenzonen doen zulks. In Tjintamaja is vorst Dewa Katja, die een sprekenden vogel heeft; deze vliegt naar het verblijf der vorstin, bespiedt haar, en geeft van zijne bevindingen bericht aan zijnen heer. Deze vliegt naar hare stad op zijn wonderpaard en kan met hulp van zijnen vogel hare raadsels oplossen, waarna hun huwelijk met veel staatsie gesloten wordt. De teleurgestelde prinsen willen Lantapoeri aanvallen, vele djinn's verslaan hen, en na veertig dagen strijdens moeten zij zich onderwerpen.

Lantapoeri en Tjintamaja bloeien.

Deze redactie is belangrijk korter en soberder dan die der uitgave. Naar het aantal der bladzijden te oordeelen is ook cod. Leiden 3318 (CLIII) eene korte redactie; zie overigens H. C. Klinkert's inhoudsopgave in het Tijdschrift voor Ned. Indië, 1869, I, bl. 118 sqq.

CXXXVIII.

HIKAJAT RADJA BOEDAK II.

Collectie v. d. W. 153, 33 × 20½ cM., 201 bl. 19 r.

Hetzelfde verhaal, maar in eene andere, veel uitvoerigere redactie, en met verschil in enkele eigennamen.

Lantapoeri heet hier: Nistaboeri; de zeven kinderen houden hier uitvoerige gesprekken over den islām, waarbij ophelderende verhaaltjes te pas gebracht worden.

Eerst op bl. 115 begint het verhaal van Aḥmad Sjah Indra in Ansāri, en op bl. 126 dat van den vorst van Tjintamaja: Dewa Katja, een afstammeling van Indra Poetra, met zijnen verstandigen vogel Sēpah Poetri.

Het geheel is bijkans een andere roman; na het verhaal der troonsbestijging van Šipat ʿAḳal volgt eene vertelling over eenen koopman in Nisiboeri (sic) die aan eenen anderen koopman een zak met edelgesteenten toevertrouwde, en in pand gaf voor 2000 dinaren; deze verwisselde op raad van zijne vrouw een edelsteen tegen eenen waardeloozen steen, en liet den zak kunstig dichtnaaien. De eigenaar loste zijn pand in en bemerkte de verwisseling, doch verkreeg van den pandnemer geene opheldering, waarop hij de zaak aangaf bij den

mangkoeboemi, die het vertelde aan den vorst (Radja Boedak). Deze maakte een scheur in een kleed en liet het wasschen door eenen waschman, die eerst bij het bleeken de scheur ontdekte, en, meenende die zelf aangebracht te hebben, naar eenen kleermaker ging om de scheur te stoppen. Deze, die ook den zak gestopt had, deed het zeer handig; de vorst ontvangt van den waschman het kleed terug, verneemt van hem wie de knappe kleermaker is, ontbiedt dien, hoort hem uit, en komt genoeg te weten.

Daarop biedt de vorst allen kooplieden een gastmaal aan, en op listige wijze onmaskert zij (hij) den bedrieger, die zich haast den edelsteen terug te geven. Zoo velt zij wijze vonnissen en doet schrandere ontdekkingen in verschillende moeilijke quaesties, die uitvoerig en eenigszins verward verhaald worden; na een vijftal van dergelijke verhalen en het besluit: „adapoen baginda Radja Boedak tētaplab diatas tachtā karadja'annja didalam nēgēri Nistaboeri sērtā dēngan masjhōer namanja itoe di nēgēri Nistaboeri dēngan 'adilhja dan moerahuja dēmikianlah adanja” wordt het verhaal van Almad Sjah ingevoegd (bl. 115).

Dat gaat het verhaal verder als in Klinkerts inhoudsopgave, doch de raadsels zijn hier meer in aantal. Hier worden de namen der drie verliefde prinsen genoemd, nl. Sjah Djohan, Sjah Pahlawan en Dewa Djaja Indra, allen broeders, terwijl het eiland Běrangga Djaja hier Běrangga Tjahaja heet, en Dewa Katja Sēri Lila: Dewa Katja Sēri Lila Panah Macrifah.

Aan het slot wordt het huwelijk vermeld van Almad Sjah en Tjahaja Hirani van Tjintamaja.

CXXXIX.

HIKAJAT RADJA BOEDAK III.

Collectie v. d. W. 154, 33 × 21 cM., 77 bl., 17 r.

Het land heet hier Bělanta Poeri; de vorst wordt volgens dezen tekst niet vermoord, maar sterft aan eene ziekte. De ingevoegde verhalen van II komen hier niet voor; reeds op bl. 16 komt Almad Sjah van Antāri ter sprake. Evenals in Klinkert's tekst is hier quaestie van vier opgegeven raadsels; trouwens met het resumé van Klinkert komt deze sobere en korte tekst geheel overeen, alleen wordt het verhaal hier besloten met eene uitvoerige beschrijving van het huwelijksfeest van Radja Boedak.

Ander handschrift:

Leiden, cod. 3318, Catal. bl. 179.

CXL.

HIKAJAT SI MISKIN I.

Bat. Gen. 384. 26×21 cM., 140 bl., 15—18 r., gedat, Batavia 1829.

Deze tekst vertoont geene afwijkingen van de Singapoerasche uitgaven (1857 en 1894); het verhaal is in 1897 uitgegeven door J. S. A. van Dissel, met een niet consequent volgehouden interpunctie-systeem, en nog eens in 1907 door C. A. van Ophuysen.

CXL.

HIKAJAT SI MISKIN II.

Collectie v. d. W. 175, 33×21 cM., 123 bl., 19 r.

De titel is hier Hikajat Marakarma.

De tekst is als der uitgave-Singapoera 1894, echter zonder de vijf regels na het einde van het verhaal.

CXLII.

HIKAJAT SI MISKIN III.

Collectie v. d. W. 176, $33\frac{1}{2} \times 20\frac{1}{2}$ cM., 68 bl., 41 r.

Dit HS. is in Latijnsch schrift geschreven.

Voorin staat: »Ten geschenke ontvangen van den Resident van Banjoe-mas bij missive 25 Mei 1857. no. 1419/1.»

De redactie vertoont geene afwijkingen, slechts worden nu en dan andere woorden gebezigd; het begin is:

Bismilah hirohmanir Rohim.

Wa banastainoe bolih ngala ini hekaijat die tjaritaken orang dahoeboekala sekalie persatoe alah Soebhana watangala menoendjoeken laknanja kapada hamba maka dietjaritaken oleh orang njang taoe, akan tjarietanja maka adalah seorang miskin doewa lakie estrie berdjalan mentjarie retjekinja, berkeliling negrie anta beranta itoe adapon radja die dalem negrie itoe maharadja endra dewanta laloe amat bessar karadjaannja bagenda itoe bebrapa adjar radja njang dateng die tanah Endradiwata itoe mengatoer oepeti sagenap taoen.

CXLIII.

HIKAJAT SI MISKIN IV.

Collectie v. d. W. 177, $29 \times 16\frac{1}{2}$ cM., 107 bl., 17 r.

Voorin staat: „Ten geschenke ontvangen van den Resident van Banjoe-mas, miss. 26 Mei 1857. no. 1419/1”.

Dezelfde tekst, doch één regel van de moraal na het besluit méér bevattende dan II.

CXLIV.

HIKAJAT SI MISKIN V.

Collectie v. d. W. 118, 33×21 cM., 72 bl. 17 r.

Fragment beginnende bij het verhaal van Měngindra Sari, dat in de genoemde uitgave aanvangt op bl. 28, r. 4. en eindigende met de ontmoeting van Marakarma met zijne ouders.

De laatste woorden zijn: *اينله فمبرين همب كغد امءا اكن ممباي بارع*
 اف يث ماء هندق سمئار لاي همب برنام سباري دوا هاري اين جاشن له ماء
 فركي مغمبل كايو لاي دھوكو مك سكرله دسمبوتن دشن سكجئات هاتين
 welke woorden, met geringe wijziging, teruggevonden worden op bl. 84, r. 3 v. o.—1 v. o. der uitgave.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 3319, Catal. bl. 140.

Londen, Royal Asiatic Society, no. 53 I.

CXLV.

HIKAJAT NACHODA MOEDA.

Bat. Gen. 77, $20 \times 16\frac{1}{2}$ cM., 84 bl. 20—22 r. Latijnsch schrift.

Notulen 1 Augustus 1871. IV, e.

Daar dit verhaal hetzelfde is als cod. Leid 1763(1) hebben wij het met den in dien codex aangetroffen titel aangeduid: de in dit HS vermelde titel is. Hikajat Sitti Sara en Hikajat Radja Adjuawi.

Voorin staat:

»Het volgend verhaal vond ik te Bonthain in het bezit van een goeroe of onderwijzer en geschreven met Makassaarsche letters. Wegens de onvolkomenheid van het Makassaarsche letterschrift zijn mij eenige weinige woorden onduidelijk of onverstaanbaar gebleven, bij de transcriptie met latijnsche karakters. Blijkbaar werd het verhaal oorspronkelijk uit het Maleisch met Makassaarsche letters getranscribeerd. Van elders schijnt

de Sitti Sara niet bekend . . . . . De taal is zuiver en de weinige Arabische woorden die er in opgenomen zijn geen anderen dan die in het Maleisch het burgerregt hebben verkregen. De stijl is eenvoudig en duidelijk, doch niet vrij van noodelooze herhaling, en op enkele plaatsen wat plat en onkiesch”.

„W. M. Donselaar. Bonthain 29 November 1860.”

Het verhaal komt overeen met dat in genoemden codex, waar de eigenamen verschillen, bv.

Cod. Leid	HS. 77.
Ghaznawi	Adjnawi.
Ĥoesajn Mandârî	Sahel.
Ĥoesajn Mandi	Nain.
Batlâwi	Patalawe.
Langkâwi	Birandewa.
Nachoda Moeda	Boedjangga Indramoeda.

De zoon der heldin van het verhaal heet hier Sairol bachar.

Het origineel was gedateerd: Makassar, 22 April 1814.

Overall in den tekst komen aantekeningen voor over de beteekenis van enkele woorden of over de Makassaarsche spelling. De titel Hikajat Nachoda Moeda wordt ook gedragen door de serie der vijf volgende handschriften.

Ander handschrift:

Leiden, cod. 1763 (1), Catal, bl. 171.

CXLVI.

HIKAJAT MAHARADJA BIKRAMA SAKTI I.

Collectie C. St. 121, 33×20 cM., 153 bl. bl., 1—14: 27 r., bl. 15—153: 22 r., gedat, 18 November 1865.

De eigenlijke titel is hier: Hikajat Bigrama Indra.

Inhoud:

In Mihran Langgawi regeert Bikrama Sakti; zijne gemalin, eene prinses van Indra Djoeita, is Sinar Boelan, zijn zoon: Djohan Sjah, zijne dochter: Ratna Koemala. De ouders sterven, en de jonge vorst gaat reizen, en komt op Poelau Roembia, waar hij ziet dat pitten van de Roembia-vruchten onmiddelijk weêr vruchten worden. Hij noemt zich Nachoda Lela Gënta, en komt in Bëranta Indra, waar Digar eAlam vorst, en Bigrama Indra kroonprins is; hij gaat eene weddenschap aan in verband met de bijzondere vruchten, verliest die en wordt stalknecht.

Ratna Koemala verkleedt zich als man en gaat haren broeder zoeken; zij bezoekt Poelau Roembia, en daarna Bëranta Indra onder den naam Nachoda Moeda. Men stelt haar op vele wijzen op de proef, maar geholpen door een bajan weet zij op alles bescheid; ook de proeven om haar sexe te ontdekken doorstaat zij met list, en steeds doet zij de lieden lachen. Kort daarna verbergt zij Djohan Sjah in haar schip; wederom vrijdelt zij allerlei lagen en list, en doet verhalen aan Bigrama Indra. Deze wil met haar baden om haar sexe te ontdekken; onder het uitkleeden zegt zij dat haar schip in brand gevlogen is, ijlt er heen en zeilt weg; veertig schepen die de vorst ter hulp zendt zinken. De bajan vertelt aan Bigrama Indra dat de jonge gezagvoeder eene vrouw is, en haren broeder heeft weggevoerd. Diep bedroefd zweert hij haar te zullen bezitten, en wil haar inhalen. In zijn land teruggekomen laat Djohan Sjah de hand vragen van de prinses van Langga Widoera: Indra Majdani. weldra wordt het huwelijk gesloten (bl. 77).

Bigrama Indra is als dol van verlangen en gaat zwerven. Hij komt in Danta Loga welks vorst ieder in het schaken overwint; hij noemt zich Lela Sjahran en ontrangt onderricht van den brahmaan Saman Djanib.

Bl. 92. De vorst van Bělanta Dewa: Gardan Sjah Dewa laat de hand van Ratna Koemala vragen, welk aanzoek afgewezen wordt; hij roept de hulp in van zijnen broeder Harman Sjah en trekt tegen Mihran Langgawi op. Lela Sjahran zal Djohan Sjah helpen: komt met vier gezellen in de bedreigde stad, waar de prinses hem meent te herkennen, maar eerst zekerheid verkrijgt, nadat de bajan haar alles verteld heeft. Weldra ontstaat de strijd om de prinses; heviger wordt het gevecht wanneer de vorst van Langga Widoera ter hulp komt; eindelijk sneeft Harman Sjah. Lela Sjahran gaat naar Bëranta Indra en maakt zich bekend; het leger van dat rijk trekt naar Mihran Langgawi, steeds heviger wordt de strijd, Gardan Sjah Dewa sneuvelt.

Ten slotte huwt Bigrama Indra met Ratna Koemala.

CXLVII.

HIKAJAT MAHARADJA BIKRAMA SAKTI II.

Collectie C. St. 128. 31×19 cM., 154 bl., 23 r. (bl., 1—17: 18 r).

Gedat. achteraan: 29 Juni 1866. onderaan: 1273.

Dezelfde tekst als van I. alleen iets slordiger.

Op den rug en voorin staat Anakoda Moeda.

CXLVIII.

HIKAJAT MAHARADJA BIKRAMA SAKTI III.

Collectie v. d. W. 165, $20\frac{1}{2} \times 15\frac{1}{2}$ cM., 224 bl., 17 r., gedat. te Batavia, 23 Dzôelk. 1255.

De titel is: Hikajat Maharadja Bakrama. maar door den inlandschen eigenaar wordt op bl. 3 (bl. 1 en 2 zijn gevuld met een gedeelte van een gedicht) als titel opgegeven: *حیکایت انر ناهوداد موداد*

Op bl. 213 en 214 staat een gedicht over het verhaal en het beeindigen van het overschrijven, gevolgd door een contractbrief van 29 Šafar 1263 en (op bl. 215) eene berekening van onkosten. De volgende bladzijden worden ingenomen door fragmenten van verzen en modellen van brieven.

Het land van Maharadja Bikrama heet hier *عینا حیران، ننگاوی* later: *مينيران ننگاوي*, Langga Widoera hier: Langkadoera. overigens is het verhaal geheel hetzelfde.

Het begin van dit HS. heeft nagenoeg dezelfde woorden als het Brusselsche manuscript. het slot echter niet.

CXLIX.

HIKAJAT MAHARADJA BIKRAMA SAKTI IV.

Collectie v. d. W. 166, 33×20 cM., 290 bl., 16 r., gedat. 10—28 Šjawwāl 1278.

Hetzelfde verhaal, maar met enkele amplificaties. waardoor vooral de beschrijving der gebeurtenissen aan het slot zeer gerekt en gewijzigd is. In plaats van het optreden van Gardan Šjah Dewa wordt dat van 99 prinszen vermeld die van vroeger her Ratna Koemala begeerden. eene willekeurige wijziging in den geest van de geheele. zeer vrije opvatting van de behandeling van het thema.

Aan het begin gaat eene gebrekkige en onechte inleiding van zes regels vooraf; aan het slot is toegevoegd: *مک اینله حذایة نخودا نخود مود اي له*
يع عاريف بجقسان ياليت سؤرخ فرمفون برغ حل فخرجان يغ کسوکارن تباد
دافت دکرچاکن اوله سنن فرمفون شیدان دافقله اي مخرچاکن دي دان تباداله
فرند همب مندشر يغ ادا کنذا زمن بوزمنن يغ دسکین ایت بجقسان لاکي
بديمن لاکي عاريف بارغ بحاران سره عقل بودین سمفون توان فتری رتنا کمله

سوکر دچاری بوکنن اینتنی بوکن بیدوری بوکن دجوایی داننت دبالی سفیا
براوله انتوش

CL.

HIKAJAT MAHARADJA BIKRAMA SAKTI V.

Collectie v. d. W. 167. $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 41 bl. 18 r.

Fragment van ongeveer denzelfden tekst als IV.

Het vervolg op deze 41 pagina's wordt aangetroffen in de Hikajat Indra, Dewa, Coll. v. d. W. 129, bl. 242—360. die met genoemde hikajat zijn samengebonden, als één geheel genummerd. Eene lacune tusschen beide gedeelten is er niet.

Dit fragment loopt (in zijn geheel) tot aan de vermelding van het huwelijk van Dewa Laksana en zijn tocht naar Langkadoera.

De laatste woorden van dit fragment zijn: مک ستله برتموانتارا کدوات :
مک لالو میمبوت کفدا بکندا سره لالو ماسق مندفتکن ایندا دان بندا بکندا دان
لالو دفلق دان دچیم اوله یه بند

deze woorden vindt men in IV op bl. 52 r. 6. v. o.

De woorden welke op de laatste (anders getinte) bladzijde staan :
دان کملیان بکندا علی این کارن الله تعالی کرنیاکن کفدا رسول الله دان سفای
انصاف سکاال اومه نبی الله یخ منقردي دان یخ ملییت دان یخ ممباچ دی تمته حکایه
انصاف سکاال اومه نبی الله یخ منقردي دان یخ ملییت دان یخ ممباچ دی تمته حکایه
انصاف سکاال اومه نبی الله یخ منقردي دان یخ ملییت دان یخ ممباچ دی تمته حکایه

Ander handschrift :

Brussel, Bibl. Royale, no. 21512.

CLI.

HIKAJAT TAWADDOED.

Bat. Gen. 42. J. bl. 121—172, 14 r. (21×17 cM.,)

Notulen 28 April 1868, IV, 6°.

Een oorspronkelijk tot de Boenga Rampaj behoorend verhaal (de titel is slechts ter onderscheiding gegeven) zooals door De Hollander in zijn leesboek is gepubliceerd op bl. 118 en 119. De inhoud is hier: een Baghdádsch koopman heeft eene slavin Tawaddoed, die bijzonder schoon en handig is. Hij wordt arm, en zij raadt hem aan haar te verkoopen: zij wordt gebracht voor Hârôen ar-Rasjid, die verbaasd is over hare kennis. Haar heer vraagt voor haar 100.000

dinaren; zij beantwoordt de vragen der grootste geleerden en overtreft alle zangers en speellieden; eindelijk betaalt de chalief den gevraagden prijs, doch laat haar bij haren heer.

CLII.

HIKAJAT MAHMÔED.

Bat. Gen. 42 K. bl. 172—184. 14 r. (21 × 17 cM.,)

Hetzelfde verhaal als no. 1 van Bat. Gen. 24 (LXXVII), met enkele verschillen in eigennamen, tot aan het vertrek van den vorst naar Mekka. De titel is door mij aan dit verhaaltje gegeven.

CLIII.

HIKAJAT KOERAJSJ I.

Collectie v. d. W. 146. 34×21 cM. 2 deelen, 594 en 602 bl. 19 r.

Inhoud:

Er waren vier vorsten: Soeltan Indra Maharadja; in كڤڤ حيران, Soeltan di Padang Sifat Sodjana, Soeltan Goempita Goenoeng in Goenoeng Mërtjoe en Soeltan di Padang Sodjana Halam, allen broeders. De eerste, nu vorst van Mërtjoe Sakti genoemd, krijgt een zoon Koerajsj Mëngindra Radja 'Alam, bijgenaamd Soeloeng Padoeka Bëlaksana; in كڤڤ حيران wordt geboren: prins سري ستن ديوا مڤندرا هالم en kort daarna سري ستن ديوا مڤندرا هالم, waarbij de moeder stierf; den vorst Goempita Goenoeng wordt eene dochter Sëri Oedara bijgenaamd Poetri Bërantah Koesoema Indra geboren, die dadelijk voor Koerajsj bestemd wordt. Deze prins leert alle wetenschappen. Eene prinses Hatifah Maja Dewi, eene nicht van hem, wordt van hem bekoord; hoewel haar echtgenoot nog in leven is, geeft zij aan hare liefde toe, tot smart van de verloofde, terwijl bovendien hare liefde niet beantwoord wordt. Zij past een toovermiddel toe op Soeltan Indra Goempita, die het echter niet eet, en op Sëri Oedara opdat zij niet zal kunnen huwen met Koerajsj, eveneens op hem opdat hij haar niet meer begeere. Toen de moeder van Sëri Oedara overleden was, en Koerajsj haar kwam vragen, paste zij het middel weder toe; Soeltan Indra Goempita huwt weder en krijgt een zoon. Agas Padoeka 'Alam Moeda vraagt Sëri Oedara, waarop Koerajsj met zijn vriend Indra Sahdan in arren moede Mërtjoe Sakti verlaat, nadat hij Sëri Oedara, die tegen haar zin werd uitgehuwelijkt, daar middel van een groenen hommelt vervloekt had. Goempita Goenoeng sterft twee maanden later, en Sëri Oedara

volgt haren man naar diens land. Intusschen leert Koerajs op den berg Koemala Sakti vele wetenschappen, verkrijgt een wondertjoemboel en vier geesten tot zijne beschikking en een tooverzwaard van zijnen grootvader Gangga Maha-sakti, benevens andere tooverwapenen; hij gaat zwerven, en komt bij de stad van Agas Padoeka 'Alam Moeda, waar Sëri Oedara nog steeds haren man haat; zijn leger wordt door Koerajs verslagen, vele vorsten roept hij ter hulp, steeds wint Koerajs; Samsoe Dewa, de broeder van Agas komt hem ter hulp, Agas sneeft, de broeder wordt begenadigd, en geeft zijne zuster Sarodja Indra aan Koerajs tot vrouw. Daarna trekt hij met haar door de lucht naar het land van Mëngarna Indra; deze heeft: twee dochters Mëngindra Gëmbar Boenga en Poetri Sarodja Sëri Danta en eenen zoon Sëtan Tëngah Agoeng; zijn broeder Pradana 'Alam Dewa Desa Maha Biroe 'Alam heeft een zoon Soeloeng Sëri Sëtan ibn 'Alam en eene dochter Koemkoema Gëmbar Boenga; met de prinsessen knoopt hij minnehandel aan, doch spoedig gaat hij naar het rijk van Sëri Chalifah Radja 'Alam en diens zuster Soekanda Koemala Dewi, met wie Koerajs in het huwelijk treedt. In het rijk van Ambong Bësar Chalifah 'Alam Nobat verneemt men met schrik den minnehandel en zijne gevolgen.

Een machtig vorst was Soeltan Moe'tabar 'Alam met drie kinderen Sëri Sëtan Përi Mëngindra, Poetri Tjahaja 'Alam en Koerajs Mëngindra di Oedara; hij eischt de weduwe van Agas op voor zijn jongsten zoon, op weigering volgt strijd, alle vasallen worden opgeroepen, ook Ambong Chalifah, oude en nieuwe vrienden helpen Koerajs; hevig woedt overdag de strijd. 's nachts viert de verbodene liefde hoogtij, waarin vooral Koerajs een belangrijk aandeel neemt. Gangga Maha Sakti en zijne leerlingen mengen zich in den strijd, hij tracht de partijen te verzoenen; dit gelukt, en Koerajs huwt met Poetri Sarodja Sëri Danta; ook Tjahaja Hajrân, de dochter van een peri-vorst, wordt zijne vrouw. Eindelijk verlaat hij de plaats Goenoeng Koemala 'Ambar, en hervat zijn zwerftocht; nadat hij en de zijnen op vele plaatsen een genoegelijk leven hadden geleid, en eene prinses Mëngarna Gëmbar 'Adja'ib door hem uit de macht van een geest bevrijd was, komt men in het gebied van Soeltan Goempita 'Alam; zijn zoon en dochter Bëlanta Poera Tjahaja waren door een djinn, Tëmar Boeka, ontvoerd. Koerajsh belooft ze te verlossen; hij doodt den djinn, maar wordt door diens adem in de lucht geslingerd; hij komt in de zee terecht, en blijft daar enkele maanden; hij herinnert zich zijn geleigeesten, roept hen ter hulp, wordt aan land gebracht en komt in het gebied van جلا اندرا een moslimschen djinn, die vele (met name genoemde) familieleden heeft, een van welke dadelijk door Koerajs verleid wordt, wat aanleiding geeft tot een verwoed gevecht met den bedrogen aanstaande en zijne partij.

Een groote oorlog ontbrandt, alle vasallen worden ontboden, Koerajsj doet zijne familieleden en volgelingen tot zich komen, benevens alle vrienden en overwonnen tegenstanders van vroeger.

Deel II.

Vorstinnen verkleeden zich als mannen, en nemen deel aan den strijd, geestige pantoens wekken den moed en de vroolijkheid op, eindelooze gesprekken worden gevoerd, in lange optochten voegen al zijne verwanten zich bij Koerajsj. er wordt geweend en gelachen, tooverpaleizen worden opgericht, de nachten zijn aan de liefde gewijd. twintig maanden duurt de kamp. Djoemala Indra neemt zich voor vrouwen van Koerajsj te ontvoeren. eene twist geeft zijnen jongeren broeder Gëmpah Mëngindra aanleiding met hem te breken; de strijd wordt hervat, Maha Sakti staakt zijne ascese, en gelast al zijne vasallen zijnen kleinzoon te helpen; reeds had Djoemala Indra last gegeven Përmajsoeri Noer Agas op te lichten, wat inderdaad aan eenen djinn gelukte, die Koerajsj in slaap had getooverd. Met groote moeite wordt hij bijgebracht, met woede stort hij zich in den strijd; hij schaakt uit de woning van zijn vijand Poetri Mëngindra Tjahaja Oedara en Poetri Koentoem Sarodja. Na veel gepraat en veel vrouwengetwist van weerskanten gaat Djoemala Indra zelf in den strijd, nog veertig dagen woedt deze, allerlei gedaanteverwisselingen vinden plaats, met bergen en monsters wordt geworpen, zeeën ontstaan en verdwijnen, Koerajsj doodt alle prinszen van het vijandelijke land. eindelijk sneeft de vorst zelf, en Koerajsj vestigt zich in diens land Goenoeng Koemala Bëndëroeng. waar weldra vele huwelijken gesloten worden. en veertig nachten wordt feest gevierd. Bij velen wordt het verlangen naar hunne onders krachtig, vrouwengetwist en jaloezie verstoren de vreugde, zoodat Koerajsj met Indra Sahdan het gezelschap verlaat; maar spoedig is de vrede hersteld. Poetri Mëngarna Indra Tjahaja en Poetri Mëngarna Gambar eAdjaib zonderen zich af. maar worden alras weder verzoend.

Allerlei verwanten en oude vrienden komen samen op de plaats waar Koerajsj tijdelijk vertoeft. feesten worden gegeven, huwelijken worden gesloten, o. a. dat van Poetri Belanta Tjahaja. de dochter van Sëri Chalifah. met Koerajsj, wat de boosheid van vele vrouwen gaande maakt. Daarna vindt een algemeene terugtocht naar de verschillende landen plaats, en trekt Koerajsj met al de zijnen weg. Men komt aan de vlakte Lela Poespa, waar Radja Tjandra heer is. en vanwaar Sëtan Dewa Tjahaja Oedara afkomstig is. Deze wordt nu aan zijne ouders, die hem (die door een djinn was geroofd) zoo lang hadden moeten missen, teruggegeven. Daar wordt weder een vroolijk leven geleid. Eindelijk trekt men verder en komt aan het groote vaartuig van Maharadja Kala Sakti, waar

Koerajsj en de zijnen één dag tapa doen. De tocht daarheen is zeer bezwaarlijk; Koerajsj vindt l'oetri Hajrâni 'Asjikin in het meer Lela 'Adjâib; op het in dat meer gelegen eiland vermaken allen zich kostelijk, lange pantoens worden gezongen, Koerajsj huwt met de gevonden prinses; een zijner voorouders berispt hem in een droom dat hij om der wille van eene vrouw, die een boeloeh përingdoe kan worden, en wier schaduw de vrouw van Kala Sakti is, alle anderen verzaakt, terwijl Sëri Oedara met zijnen zoon verdwenen is. zonder dat hij zich daarom bekommert. Nu verlaat hij dat onveilige oord, en voegt zich bij de zijnen; het geluid van den boeloeh përingdoe volgt hem, maar hij biedt er weerstand aan, en trekt naar de vlakke Sifat Sodjana. Daar ontmoet hij een djinn, zoon van den vorst van قلزم ترق, broeder van vorst Darman Sjâh; de dochter van dien vorst heet Poetri Djamdjam Indra; dadelijk wil hij de broeders bestrijden, de vrouwen houden hem terug. maar hij aanvaardt den strijd. twintig etmalen duurt de tweekamp, eindelijk onderwerpt de vijand zich, waarna het vroolijke leven hervat wordt. Maar sommigen, die reeds zeven jaren hun land verlaten hadden, verlangen terug te keeren. aan welk verlangen Koerajsj moet toegeven.

Men bereikt Mërtjoe Sakti, waar de ouders van Koerajsj hem met vreugde begroeten, en zijne neven en andere verwanten hem verwelkomen; hij stelt al zijne vrouwen voor, en Poetri Hatifah Maja Dewi vergaat van nijd. Kort daarna doet zijn vader afstand van de regeering te zijnen behoefte; groote feesten worden gegeven. de vroeger vervloekte geliefde, wier man gedood was, wordt weder in genade en in liefde aangenomen; eerst moet de onwil van Koerajsj met moeite overwonnen worden, en daarna aanvaardt hij het bewind onder den naam Mahkota 'Alam. Vele huwelijken worden daarna gesloten. Indra Sahdan wordt mangkoeboemi, de vreemde prinsen gaan terug naar hunne landen, en vervangen daar hunne vaders voor zoover die overleden zijn.

CLIV.

HIKAJAT KOERAJSJ. II.

Collectie v. d. W. 147, 21 $\times$ 16 $\frac{1}{2}$ cM., 1432 bl., 19 r.

Hetzelfde verhaal.

De hoofdpersoon heet heer كورس; dergelijke verschillen in eigennamen zijn er trouwens meer. De tekst is over het algemeen even gebrekkig als die van I, doch het begin, dat in I verward is. is hier beter, in zooverre dat de namen en rijken der vier grootvorsten beter uitéén gehouden zijn.

Het handschrift eindigt abrupt, nog vóórdat verhaald is dat de hoofd-

persoon den troon zijns vaders beklommen had, met de woorden لالو له بکند
برائعت ماسق کاستان سره داتخ لالو دودق دکت استرین سري کتان ادند
فرمیسوري بښاون راج منجلس لوي فاتت افله ابځ فوټیه لوي باکي افله
ککند ابځ نی

Deze woorden vindt men in I. deel II, bl. 484, (waar slechts een enkel woord anders gespeld is) en wel op regel 3—5 v. b.

CLV.

HIKAJAT SJAH MANDEWA.

Bat. Gen. 243, 31 × 19 cM., 144 bl., 21 r., gedat, 4 April 1893.

Uit eene inlandsche leesinrichting.

Inhoud:

In Djampala Waroe is voorst Mandewa, die twee gunstelingen heeft, genaamd Ganta Waradana en Ganta Wiri; zij gaan jagen. In Përingga is vorst Djaja Sakti met zoon Djaka Përingga, een slechtaard; ook zij gaan jagen, en komen met de lieden van Mandewa in twist over een ree. Ganta Wira trofeen huis aan, waar pandita Lalawigoena woonde met zijne dochter Dewi Mangroem Kantjana; van daar terugkomende mengt hij zich in den strijd. Djaka Përingga vlucht en beklaat zich bij zijn vader, die hem bij Adjar Sangkoemi in de leer doet.

Mandewa doodt in drift zijnen patih; hij komt bij Mangroem Kantjana, met wie hij zich in den echt verbindt. Djaka Përingga hoort dat; vóór het afgehoopen zijn van zijnen leertijd verlaat hij den Wilis. en gaat tegen zijns vaders wil Mandewa bevechten, vermomt zich als grijsaard. tracht hem te vergiftigen, maar wordt gedood. Mandewa gaat naar zijn land terug, zijne vrouw zwanger achterlatende.

Djaja Sakti had drie broeders; een van hen trok tegen Djampala Waroe op, maar Mandewa was daar reeds bij zijne vrouw Mangroem Koemala teruggekomen. en weldra ontbrandde een strijd. Intusschen was op den 31^{en} Maart 1893 Mangroem Kantjana van eenen zoon bevallen, die naar den bij ongeluk gedooden patih Damardjati genoemd was geworden. Na langen strijd wint Mandewa. Mangroem Koemala bevalt van Damar Tjoeatja.

De tweede broeder van Djaja Sakti gaat vermomd naar Djampala Waroe, waarheen ook Djaja Sakti gaat als garoeda. De broeder verandert zich in eenen tijger en rooft Damar Tjoeatja, doch wordt gedwongen hem weder los te laten; daarna verandert hij zich in eenen olifant en rooft Damar Tjoeatja weder; de garoeda, deernis met den knaap gevoelende, ondrukt hem zijn buit en werpt

hem in zee, waar de naga Gangga Doerga hem inslokt. Beiden nemen hunne oude gedaante weer aan.

Damardjati gaat zijn vader zoeken. Hij komt in Këlanggaroe, waar vorst Wangsa Koemaja voor zijne dochters Nila Sari en Nila Asmara een svayamvara houdt. Damar Tjoeatja was uit den naga gekropen, noemt zich Praboe Lara, en gaat uit op avontuur. Bij den svayamvara overwint zekere Sira Patanian (hij was Damardjati, die zijnen naam veranderd had) alle anderen, en krijgt den prijs. Dan komt daar Praboe Lara, dien hij langdurig bevecht. Mandewa gaat voor opbeuring en troost naar den svayamvara; ook pandita Lalawigoena en Mangroen Kantjana komen daar. Eene algemeene herkenning en opheldering vindt plaats. Damar Tjoeatja krijgt Nila Sari. Groote feesten worden gevierd, ook in Djampala Waroe.

CLVI.

HIKAJAT ZONDER NAAM.

Collectie C. St. 126, 32 × 20 cM., 142 bl. 22 r.

Een hoofdzakelijk in Bataviaasch Maleisch gesteld geschrift waarvan de inkt uitgevloeijd is; op den rug staat Hikajat Indra Nata.

Inhoud:

In كفتكين is vorst Indra Laksana met zijne zonen Wira Lëlana, Soerja Lëlana en Pandji Lëlana. De vorst (zijn land wordt ook Pantjawati genaamd) sterft; Soerja Lëlana en Pandji Lëlana gaan reizen. In Boedjanagara in prinses Nilagandi, dochter van Singa Partika, verloofde van den prins van Linggadoera; de twee broeders komen in dienst van Singa Partika. (Later heet de verloofde Rangga Gading prins van Anta Bëran). De prinses verleidt Soerja Lëlana, en geeft hem de schuld; hij wordt in zee geworpen, maar de zee wordt ondiep, daarna aan eenen vlieger gebonden, waaraan hij 30 dagen zweeft. Pandji Lëlana maakt amok; hij wordt gedood, en zijn verminkt lijk wordt in het bosch geworpen.

Wira Lëlana was ter jacht gegaan; hij vindt het lijk, herkent het, hoort wat geschied is, en doet Pandji herleven. Beiden gaan naar Boedjanagara; Wira Lëlana begenadigt de prinses en bemint haar. Pandji Lëlana daagt den vorst uit; strijd volgt. Hanoman doet meê. Ook Rangga Gading komt daar; Wira Lëlana ontvoert de prinses; de strijd gaat door, renzen en dieren vechten mede, Wira Lëlana op zijn paard Djenggi Asp (verbastering van twee Perzische woorden; zie Juynboll. Catal. Mal. HSS. bl. 166. noot), behaalt de overwinning, de tegenstanders onderwerpen zich.

Bl. 62, Soerja Lëlana was beland in Tjampala Soeta, waar prinses Majeng Sari was, en hij zijn diensten aanbod. Bij een toernooj om de prinses bleven van de 99 vrijers slechts drie over: Digar Alam, Bahram en Boedjangga; dezen worden overwonnen door Soerja Lëlana die de prinses krijgt. Daarna gaat hij Boedjanagara aanvallen; Wira Lëlana trekt tegen hem uit, maar herkent hem, waarop hij teruggaat. Singa Partika acht zich beleedigd, en vlucht naar zijnen neef Bandaradja die belooft hem te wreken. Hij tracht Pandji Lëlana op te lichten, wat mislukt. Bandaradja overvalt Pantjawati. De andere dochter van Singa Partika. Indra Maja, wordt door Wira Lëlana ontvoerd. In den daarop volgende strijd overwinnen de drie broeders, en wordt Singa Partika voor goed beschaamd. Pandji Lëlana huwt met Indra Maja, en wordt vorst in Boedjanagara.

CLVII.

HIKAJAT SAMSOE BAHROEN.

Collectie C. St. 132 B. bl. 162—285. 11 r. (19×15 cM.,) gedat. 1865.

Vertaald uit het Siameesch in het Maleisch.

Inhoud:

Indra Bajoe in Hartalia vermengde zich met eene diw: uit dat huwelijk worden een zoon en dochter geboren: Indra Bajoe en Ratna Dewi. Sterrewichelaars voorspellen dat hij machtig zal worden, maar zij op haar twaalfde jaar verdwijnen zal. Hij volgt zijnen vader op; zij wordt onder het spelen door een raksasa geroofd. Hij heeft zeven vrouwen: Koesoema Dewi, Lila, Ratna Koemala, Kantjana, Sëri Kantjana, Djoemdjoema Koemala Ratna en Sëri Banoen, en krijgt de zonen: Dewa Pahlawan, Lila Bangsawan, Ratna Dewa. Tjindra Lila, Pahlawan Moeda, Later worden Djoemdjoema Koemala Ratna en Sëri Banoen wêr zwanger, maar kunnen niet bevallen; eindelijk baart de laatste eenen leeuw, en de eerste een gewapenden knaap. De sterrewichelaars, door de andere moeders omgekocht, liegen en verzinnen kwade voorspellingen, waarop de twee moeders met hunne kinderen verbannen worden. De jonge leeuw zuivert het bosch: zij komen in de vlakte Mërtjoe Indra en gaan daar wonen. Batara Indra noemt den knaap Samsoe Bahroen, en geeft hem sakti.

Toen de andere moeders dat hoorden, gelastten zij den zonen den leeuw te vergiftigen; zij gaan, maar worden door angst overvallen, waarop zij Samsoe Bahroen vergiftigd eten voorzetten: maar zijne moeder waarschuwt hem. Daarna wedijveren zij in sakti, maar hij en de leeuw

zijn niet te overtreffen. Beschaamd gaan de zonen terug. Kort daarna komen zij daar weer, en dragen hem op Ratna Dewi op te sporen. Hij gaat dolen, en komt bij Djohan Sjäh, wien hij blijken van zijne kracht geeft, en mededeelt dat hij de opdracht heeft de prinses te zoeken die door Raksasa Dewa Brahma van Zamin Arkan ontvoerd is. Na ontzettend lang zwerven door zeeën en vuren komt hij verder aan eenen tuin, waar hij hoort zingen; die stem behoort aan Poespa Indra Koemala, de verloofde van Indra Sjäh Përi van Barham Indra. Met behulp van een tjoeng neemt hij de gedaante van eene papagaai aan, en dringt tot haar door; hij doodt vele reuzen en geesten. De vader der prinses zwicht en geeft haar aan Samsoe Bahroen, die zich aldaar vestigt.

Hiermede eindigt het HS; hoewel het verhaal niet af is, wordt het toch beëindigd genoemd.

CLVIII.

HIKAJAT INDRA WALSOEKI.

Collectie C. St. 141. $20\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM., 276 bl., 15 r.

Inhoud:

In Tamroel Hijâm is Indra Gharib Astana Tjoeda, die na vele geloften een drieling krijgt: Indra Wabaki, Indra Wamaki en Indra Walsoeki met een koedi. De vorst droomt van eene vrucht, en zegt dat degeen die haar zal vinden hem zal opvolgen; de drie gaan zoeken, en raken in eenen storm van elkaar af. Indra Walsoeki komt aan een hol waarin zeven door eenen Raksasa geroofde prinsessen zijn, geheeten: Gardan Gardi, Karang Boei, Rantji Dahi, Agariali, Iskandjar, Koembala en Sakendar. Hij overwint met zijn koedi den raksasa, en spaart hem het leven, hij krijgt van hem een koemala hikmat waarin twee helpers zitten. De eerstgenoemde prinses brengt hij naar haar land; zij wordt gevraagd door den zoon van Prahankoejara van Landjanahi, na weigering volgt strijd, Walsoeki wint, doch spaart den prins.

Met de zes overigen gaat hij naar het land van no. 2; waar zich eene dergelijke scène afspeelt, maar de vrijer gedood wordt. Met de vijf overigen gaat hij naar het land van no. 3, daarna met de vier overigen naar het land van no. 4. Intusschen was het land van no. 3 aangevallen; spoedig gaat hij derwaarts en verslaat den aanvaller. Dan gaat hij met de drie overigen naar het land van no. 5 na onderweg deelgenomen te hebben aan eenen strijd; na no. 5 bezorgd te hebben gaat hij met de twee overigen naar het land van no. 6, die hij bezorgt na eenen slangenkoning en eenen pretendent over-

wonnen te hebben. Daarna brengt hij no. 7 terug, en wordt ook in haar land, evenals in de zes andere, de schoonzoon.

Bl. 187. Indra Wabaki was al zwervend bij eenen tuin gekomen, waar de prinses Mas Djamrat van Kantjawandi vertoefde; met haar gaat hij zwerven, en komt bij eene oude vrouw, die hem alles omtrent Walsoeki vertelt; daarna komt hij bij den vader der prinses, geneest de door een slang gebetere vorstin, en huwt met de prinses.

Bl. 214. Indra Wamaki was door eenen djinn in een gat gestopt; hij wordt door raksasa's opgenomen, krijgt van hen een koemala, vindt Poetri Dahikat, die hij na twee gevechten huwt, na haar naar haar land teruggebracht te hebben. Indra Walsoeki droomt van zijnen ouderen broeder, en gaat hem zoeken; en vindt hem bij zijnen schoonvader. Beiden gaan nu Wamaki zoeken, en vinden hem, waarop alle drie naar hun vaderland teruggaan. Ook de gezochte vrucht hebben zij kunnen vinden. Op aller verlangen wordt Indra Walsoeki koning in dat land.

CLIX.

HIKAJAT INDRA MAULANA.

Bat. Gen. 393, 35 × 23 cM., 234 bl., 20—21 r., gedat. Batavia. 1897.

Een zeer slecht manuscript met gebrekkige taal en spelling.

Inhoud:

Vorst 'Azim heerscht in 'Aznawi. Zijne dochter Sëri Tjahaja, gehuwd met den eersten minister, bevalt van Indra Mëngindra. Djingga Mëngindra en Boedjangga Mëngindra. Voor den oudste wordt aanzoek gedaan bij de prinses van Tindjo Maja: Sëri Boelan, wat tot een huwelijk leidt: de schoonvader Malela sterft, en hij volgt hem op. De tweede zoon huwt met Sëri Sina's dochter Sinar Boelan Pagi, de derde met de dochter van Sialan Sjah in Mërtjoe Indra: Asmawati; de tweede volgt zijnen schoonvader op, de derde zijnen vader. Sëri Boelan baart Indra Maulana; deze wordt door een visch ontvoerd, maar redt zich, en moet voor zijnen zieken vader de genezende bloem Poedjènggi zoeken. Sinar Boelan bevalt van een banteng, die in het woud geworpen wordt. Asmawati van een slang die op een berg gelegd wordt.

Indra Maulana gaat in de leer bij eenen asceet, en onttoovt den banteng en den slang dien hij Naga Përtala noemt. Daarna komt hij bij eenen garoeda, die de prinses van Chajbar: Ratna Koemala ontvoerd had; haar bevrijdt hij.

Bl. 35. In Belanta Dewa waren twee broeders, Bahroem en Gardan Dewa; zij komen op de plaats waar Indra Maulana den garoeda had gedood,

en nog onder diens lijk gedrukt lag, nemen de prinses mede, en brengen haar naar Chajbar. Indra Maulana komt onder het lijk uit, ziet dat de prinses verdwenen is, en gaat zwerven. In Djanoer slaagt hij er in eene verstopte rivier te openen, en krijgt de prinses Tjindra Mahadewi, die hij echter afstaat aan Banteng die troonsopvolger wordt. Hij gaat weder zwerven, en spreekt af dat een zekere boom geel zal worden als hij ziek is, en bladerloos als hij dood is.

Bl. 56. In Binamsjahi is prinses Nilaganti. Aldaar ontmoet Indra Maulana de nenek Kabajan, doet een volksramp verdwijnen, en krijgt de prinses, die hij echter afstaat aan Naga Përtala, en weer gaat hij zwerven. In Bajan Bajan is vorst Sahrawan met dochter Noer Lila Tjahaja, die verloofd was met den zoon van den vorst van Martjoen, en geroofd werd door eenen garoeda. Daar komt Indra Maulana, en doodt den garoeda. Uit zijn trouwen hond onttoovt zich een mensch, dien hij Barma Djenggi Batara noemt. Bij de door hem (hij was weer gaan zwerven) niet aangeroeerde prinses komt de vogelaar Pantawirapati; deze beweert den garoeda gedood te hebben, verzint een verhaal, en wordt haar opgedrongen als haar bruidegom. Met list bewerkt zij dat haar ware redder daar komt, hij wordt niet geloofd en laat den garoeda herleven; deze verscheurt den leugenaar. Het huwelijk wordt gesloten. Dit werkt toorn op in Martjoen; strijd volgt, vele vasallen komen op, maar ten slotte wint Indra Maulana. Spoedig daarna wordt hij door raksasa's gevangen gezet.

Bl. 120. Banteng en Naga Përtala zien aan den boom dat hun broeder in nood is, en gaan hem zoeken; zij verslaan de raksasa's en bevrijden hem. De broeders Bahroem en Gardan Dewa (bl. 35!) worden nu besproken. Eerstgenoemde eischt de prinses van Chajbar voor zich op, daar hij haar te huis gebracht had; de vader weigert, en roept Indra Maulana ter hulp; in den spoedig volgende strijd worden van weerskanten alle vasallen opgeroepen; Gardan Dewa wordt gevangen, en met zijnen broeder gedood. Daarna wordt een groot feest gevierd ter viering van het huwelijk van Indra Maulana en Ratna Koemala.

Aan het slot wordt vermeld dat dit verhaal vervolgd wordt.

De laatste vier bladzijden worden ingenomen door een gedicht, waarvan het grootste gedeelte een gebrekkig résumé van dit verhaal vormt.

CLX.

HIKAJAT SJAHR AL-KAMAR.

Bat. Gen. 213, 29×19 cM., 342 bl., 20 r.

Incompleet verhaal van den volgende inhoud:

In het land Aṭraf, dicht bij den berg Kāf, is vorst Sjah Farṣat Indra Laksana, schatplichtig aan eenen apenkoning. Dat was zoo geschied: er was een land Kardara onder vorst Balia Indra, daar was hongersnood gekomen. *lacune*, naar Aṭraf gezonden gezanten komen vandaar met voedingsmiddelen terug, toch laat de apenvorst daar strooptochten houden, en de vorst van Aṭraf redt zijn land door schatplichtig te worden. Hij krijgt eenen zoon Sjahr al-Kamar Brama Indra, en na hem Kamar Oedara. De oudste wil de schatplichtigheid zijns vaders doen eindigen, en gaat zwerven. Hij ontmoet twee djinn's die zijne neven blijken te zijn, en hem met zich mede nemen naar hunne spelonk. Zij gaan naar de stad van zijn overgrootvader Barma Indra Sakti. Zajnoer genaamd, en deze belooft tegen den apenkoning op te trekken.

Bl. 27. In de zee woont Kamar Djinn met zijne zuster Ifrit, die hem verzoekt Sjahr al-Kamar op te lichten. Dit geschiedt; Ifrit wil hem voor zich hebben, maar hij toovert twee djinn's die haar dooden; later doodt hij Kamar Djinn. Hij komt in de stad Noer al-noer onder Dewa Laksana met dochter Djamini Ratna Dewi, naar wier hand 69 vrijers dongen. Hij toovert een paleis, verandert zich in eenen vogel en ontmoet de prinses; de 69 bevechten hem vele dagen, dan laat de vorst hem met hen wedijveren in tooverkracht; hij wint en krijgt de prinses. Ook Barma Indra Sakti komt daar voor de huwelijksfeesten; na het huwelijk gaan zij reizen.

De broer van Kamar Djinn: Tamar Djinn wil zijn broeder wreken. licht Sjahr al-Kamar op, en brengt hem naar den berg Kāf, doch wordt door hem gedood. Hij komt daarna bij Soekanda Koemala, dochter van Azrang Koemala Sakti met hare drie broeders; hij bemint haar. waarop de drie hem bevechten; Barma Sakti zendt hem hulp, de vrede wordt gesloten en het huwelijk komt tot stand. Daarna gaan zij zwerven, en komen weder bij Dewa Laksana en diens dochter. Wederom gaan zij zwerven en komen in Zamin Hādan onder Tizān Sjah, na hem bestreden en overwonnen te hebben gaat hij verder dolen. Indra helpt hem, en wijst hem den weg naar Aṭraf. Eerst zoekt hij het apenland. vindt en bestrijdt het, maanden lang. eindelijk komt een tweegevecht tusschen Sjahr al-Kamar en Balia Indra. vrienden en vasallen komen van alle kanten. Barma Sakti zendt hem tooverwapenen. met allerlei bovennatuurlijke middelen wordt de strijd gevoerd, eindelijk en eindelijk wordt Balia Indra gedood. Allen keeren terug.

Bl. 246. In het godenverblijf was Aḥmad Mēngarna Indra met dochter Tjaja Chajrānī die ieder overwint; zij verkleedt zich als man. en valt Sjahr al-Kamar aan onder den naam Djohan 'Alī Pērkasa; hij overmag haar; zij maakt

zich bekend en wil hem volgen; het huwelijk vindt plaats nadat des vaders tegenstand bedwongen is. Zij was echter reeds toegezegd aan Dewa Djaja Indra: deze trekt tegen hem op, wordt gevangen en begenadigd. Maar's nachts tracht hij Sjahr al-Kamar te dooden; het mislukt, en hij vlucht naar zijnen vader die hem helpen zal. Sjahr al-Kamar gaat de lucht in om hen te bestrijden; in zijne afwezigheid bevalt Djamini Ratna Dewi van Sajf al-Bahr Poerba Indra. Sjahr al-Kamar zoekt zijn vijand: vijf boedjangga's geven hem inlichtingen, en verwijzen hem naar het eiland Indra Sēloka. Van daar uit bereikt hij zijne vijanden, die den strijd aanvaarden. Velen vallen in tweegevechten; het staat te bezien dat de strijd nog jaren kan duren.

Het eind is abrupt: مکت کات شیر القمر جکړ دمکین بگیمان بحارا
هندیکو یغ بنر کتاکنله کڅد همبا سڅاي

Dit verhaal over de eenigszins afwijkende eigennamen zie men Bijdragen, 3^e volgr. I, bl. 433, is ook bekend als Hikajat Šjah Koebād en Hikajat Radja Šjah Djohan Indra Mēngindra.

Andere handschriften:

Londen. Royal Asiatic Society, nos. 6, 31 en 58. I.

CLXI.

HIKAJAT BIKRAMA TJINDRA.

Bat. Gen. 239. 31 × 21 cM., 264 bl. 30—33 r. gedat. 10 Juli 1888.

Uit eene inlandsche leesinrichting.

Eene navolging van de Hikajat Sjahr al-Kamar van den volgende inhoud:

In Biranta Indra is vorst Bikrama Tjindra, die op jacht gaat. In zijne afwezigheid bevalt zijne vrouw van Šjah Djohan Indra Mēngindra. In Pardjoe Taksina Indra, een apenland, was Balia Indra: daar heerschte hongersnood, de apen gingen stroopen in Biranta Indra en maakten het schatplichtig. Dien toestand kon Šjah Djohan niet dulden, en hij ging dol. Hij ontmoet Tjindra Lela Mēngarna en Tjindra Kēsna Pradana die zijne ooms blijken te zijn, en hem medenemen naar den steenen berg Pēlangkam, de verblijfplaats van zijn grootvader Bērma Sakti, die hem alles leert, en hem twee tooverdoosjes geeft waaruit hij te allen tijde twee wezens: Ratna Gambira en Ratna Goempita kan doen te voorschijn komen, benevens andere toovermiddelen en een vliegend paard. In de vlakte Sajodjana Indra ontmoet hij den dijn-vorst Tēmar Djalis, dien hij doodt. Dan komt hij aan het meer Nōer al-Bauōen, waar Dewa Laksana

heerscht. met dochter Ming Měngoeri Tjandra Lila, naar wier hand 99 prinsen dingen. Hij benadert haar en bestrijdt de dingers zeer hevig; alle den vorst onderworpen vasallen komen helpen, de strijd duurt eene maand.

Bl. 69. In de aarde was een djinn Barhajat met zoon Ardjan; deze komt ter hulp, Bërma Sakti hoort er van, en zendt de twee ooms naar het terrein van den strijd. Deze woedt inmiddels voort; ten slotte wordt Ardjan gevangen, en moeten Dewa Laksana en Barhajat zich onderwerpen. Sjäh Djohan denkt aan de vernedering van zijn land, en gaat weër zwerven. De zoon van Tëmar Djalis, Tëmar Boga, wil zijnen vader wreken. licht Sjäh Djohan op, maar wordt door den bliksem gedood. Sjäh Djohan komt bij Věngindra Maja, zuster van de prinsen Azrang, in Biranta Chajrani, waar de broeders Azrang Bëranta Kiloe Gěnta en Azrang Pěrdana Djohan regeeren. Hij bemint de prinses. en komt daardoor in strijd met de grooten des lands.

Bij den berg Kāf was de djinn Sjäh Boerandan met zoon Indra Logam. een zwager van de Azrang's; deze komt ter hulp, de vrede wordt gesloten, de vijanden onderwerpen zich, en het huwelijk komt tot stand. Wederom denkt hij aan de vernedering van zijn land. en gaat zwerven. Hij komt in de vlakte Toebal, dicht bij het apenland. welks bewoners hem weldra in strijd wikkelen. Zeer hevig is het gevecht: aan zijn kant onderscheidt zich vooral Tizan Sjäh; allerlei vasallen helpen. Bërma Sakti hoort er van. en zendt hem hulp; eindelijk komt een tweegevecht tusschen Balia Indra en Sjäh Djohan, de eerste sterft een roemrijken dood. waarna alle vasallen teruggaan.

Bl. 241. Op den berg Měrtjoe Koemala is Boedjangga Dewa met dochter Tjahaja Chajrani (zie no. 213, bl. 246), die onoverwinnelijk is; zij hoort van Sjäh Djohan, verkleedt zich als man, en gaat hem bevechten onder den naam Djohan ʿAli Pěrkasa. zij beproeft en bewondert zijne kracht. maakt zich bekend, en wil hem tot man hebben. Haar vader daagt hem uit, maar zij kalmeert hem, en het huwelijk wordt gesloten. Daarna gaat hij naar Biranta Indra, waar hij met vreugde ontvangen wordt.

CLXII.

HIKAJAT DEWA MĒNGINDRA LAKSANA.

Bat. Gen. 128. 34 × 22 cM., 260 bl. 29—36 r.

Notulen 3 Februari 1880. II, c.

Een onvoltooid, gebrekkig en verward geschrift.

Ter kenschetsing van den inhoud volsta een résumé van bl. 1—150:

Dewa Měngindra Laksana was een afstammeling van Sang Nila Poerbasakti en Sang Nila Poerba Indra, kleinzoon van Běrmasaki, achterkleinzoon van Maha Wisjnoe, schoonzoon van Koebāt Sjah Rōem, vorst van Bardansah.

Soeltan Pradana Dewa in **کردشکت اند** krijgt eenen zoon Laksana Dewa, en later nog eenen zoon. Dewa Měngindra Laksana gaat met zijn broeder Dewa Měngarna jagen, en zij zien een gouden stekelvarken. Dewa Měngindra achtervolgt het, en verdwijnt in het bosch Tjakramala; zijn broeder gaat hem zoeken met Dewa Kěsan. Hij was verdwaald en had een spook ontmoet dat eigenlijk Dewa **سیدان** heette, hem een machtigen goeliga gaf. en hem het kasteel wees van Nōer al-‘āsijikīn de dochter van Koebāt Sahāram. Op zijnen weg daarheen komt hij in de vlakte Pantjabrama in een vuurpoel en bij Barmakěsan Ziran, en daarna. na enkele avonturen, aan de vlakte Antadjaja. In den tuin der prinses vindt hij het gouden stekelvarken; de prinses, van zijne komst reeds onder-richt. ontbiedt hem; in allerlei gedaanten nadert hij haar. Haar vader hoort van dien omgang en draagt Kěsna Dewa Djohan Sahdan op den hem aangedanen smaad uit te wissen. Deze gaat naar de plaats van Dewa Měngindra Laksana, doch voelt vriendschap voor hem. en gaat met hem naar Koebāt Sahāram, die overgehaald wordt om zijne toestemming te geven; zoo huwt hij met Nōer al-‘Asjikīn en krijgt den titel Koebāt Měngindra Dewa Radja. Door zijn toovermiddel overwint hij al zijne mededingers, en bestrijdt den vorst der kafir-djinn's.

Dewa Měngarna was hem intusschen aan het zoeken, en was te Měliparhalam bij Talak ‘Alam Dewa aangekomen; deze had eene dochter Djamani Koemkoema Sěri Dewi. Nadat de ziener Brama Tjandra hem allerlei kunsten geleerd heeft, komt hij bij de prinses **جنوسا** Lila ‘Adjaib, op wie hij verliefte. Koebāt Měngindra had zich opgemaakt om zijnen broeder te zoeken, en was aangeland bij Toelesa Poespa Indra en hare zuster Sěri Danta. Na eenigen tijd schenkt de eerste hem een kind, dat zij laat wegvoeren in een kistje, hetwelk gevonden wordt door Toelan Pradana Kasaktian. Hij verlaat haar en komt aan den berg Koemala ‘Ambar, waar de prinses Soekanda Koemala Dewi is; hij krijgt omgang met zekere Saredja Kamar Indra, en huwt met haar. Hare zusters Koeres Pěri Měngindra Roepa en Koeres Pěri Indra Laksana hooren daarvan, en laten haar terugvorderen. Hij weigert, en een heete strijd is het gevolg; voordat hij zelf zich waagt, wil hij zijnen broeder Dewa Měngarna gevonden hebben. Den patih Dewa Sahkardan draagt hij op hem te zoeken; de patih komt bij Talak ‘Alam Dewa en vindt den gezochte, wien hij medeneemt. Juist op tijd komt hij op het terrein van den strijd, en mengt zich in het gevecht, dat met allerlei toovermiddelen wordt gevoerd. Het gevolg is dat de twee vijandinnen in vriendinnen veranderen.

De cacographie eindigt abrupt met de woorden: *بیرله بدن کو ملقسی ملقلسی جت کیت داتع کابی سکرځ اکو فوحنکن باجو دان کاین کفد بگند دیو فنځ للنع ایت مک دبوچقن اوله قبات مشندر*

Dit geschrift vertoont eenige gelijkenis met de Hikajat Dewa Mëngindra, doch is daarmee geenszins identisch, gelijk De Hollander, (5^e druk) bl. 341 veronderstelt.

CLXIII.

HIKAJAT SJAHROEL INDRA I.

Bat. Gen. 14, 30 × 20 cM., 262 bl., 21 r. (deel I).

Notulen 28 Juni 1866, III. i.

Inhoud:

In Dahroel Majdân is vorst Tâhir 'Alam Mëngarna Indra met vrouw Mandoe Ratna Sari. In het pandanbosch is de papagajenvorst Indra Paksi, met zoon Paksi Poernama; deze verdwaalt. wordt door Tâhir 'Alam gevonden. en aan zijne vrouw gegeven. De vogel belooft haar eene bloem te zoeken waardoor zij zwanger kan worden; na veel en moeilijk zoeken vindt hij ze. ontmoet op de vindplaats Radja Balia Dënta, en brengt ze bij de vorstin. die ze opeet. Zij wordt zwanger en baart Sjahroel 'Arifin Përdana Indra, die de vriend wordt van den vogel Paksi Poernama; deze gaat na zeven jaren terug.

In Parwata Indra is Sjamsoe Indra met broeder Indra Përtiwi en diens zoon Lela Sjah Dewa, en een eigen zoon Lela Koemara Indra en dochter Koemala Tjahaja, benevens vier ministers, die het plan maken den jongen Sjahroel 'Arifin te rooven; dat plan gelukt. Toen zij hem wilden dooden, werd hij door eenen garoeda in zee geworpen; hij komt aan het eiland van Poerwa Sakti, die hem met Arkas Dewa en Djohan Palilawan bijstaat. Onder den naam Sjahroel Indra Lela Bangsawan gaat hij terug. Paksi Poernama verneemt zijn lot, en wil hem helpen. Hij komt bij twee vechtende visschen-koningen; hij sticht vrede, en blijft bij hen.

Bl. 51. In Wirama Kantjana is Bahr Sjah Danta met zoon Djohan Indra en dochter Koemkoema Djauhari. Om hare hand dingen 39 prinsen; zij moeten een verloren koemala zoeken, waarin zij niet slagen. Sjahroel Indra gaat daarheen en bemint de prinses; verslaat de 39 en toovert eene stad. De prinses echter wordt door Dewa Lela ontvoerd naar Poespa Gandam, waar weldra een strijd om haar gestreden wordt. Sjahroel Indra wordt door zijn

paard in de lucht gevoerd; met Balia Dēnta gaat hij naar den asceet Rasi Dewa, die hem over allerlei inlicht, en Paksi Poernama te voorschijn doet komen; deze wordt de mensch Boedjangga Lela; de strijd wordt hervat, Dewa Lela sneuvelt, Poespa Gandam wordt verwoest.

Bl. 121. Djohan Indra bevond zich in Rantjang Patani, en op het vernemen van hetgeen geschied was, ging hij naar Wirama Kantjana, waar de 39 — van wie één gesneuveld was — vroolijk leven. Sjahroel Indra komt ook daar en onderwerpt hen allen. Djohan Indra en zijn vader dragen Sjahroel Indra op den verloren schat te gaan zoeken. Daartoe daalt hij af in den put, waar de koemala moet liggen; na drie dagen dalens bereikt hij eene vlakte, en komt bij Pēri Poerba Laksana wiens dochter Soekanda Sari, verloofd met Lela Wiradjana, in Poera Istana, door eenen draak geroofd was. Sjahroel Indra vermag den draak te dooden, vindt in diens lichaam den koemala, en bevrijdt de prinses. Hij wil met haar huwen, maar haar verloofde verzet zich daartegen, en bestrijdt hem. Zijne vrienden, die hem waren gaan zoeken, vinden hem strijdende en helpen hem: Lela Wiradjana wordt gedood, en het huwelijk wordt gesloten.

Bl. 218. Nu over Doerdja Lela in Poera Mēngantara, den jongeren broeder van Lela Wiradjana; deze wil den doode wreken, en laat Sjahroel Indra slapend ontvoeren, maar zijne vrienden slagen er in hem te bevrijden. Daarna komt hij in Randjoe Maja bij Sahrawān Alam, wiens dochter Nila Ratna hij lief krijgt.

Bl. 251. De vorst van Birama Kantjana tracht zijne dochter te dwingen met een ander te huwen, waardoor de daar achtergebleven vrienden van Sjahroel Indra met hem in strijd komen. Dit ziet Sjahroel Indra in zijnen tooverspiegel; hij verlaat Nila Ratna en vliegt huiswaarts; weldra geeft de vorst zijne toestemming tot het huwelijk. Djohan Indra gaat terug.

Deel II, 346 bl., 20 r.

De inhoud van dit deel is geheel gelijk aan dien van Bat. Gen. 4; het hier volgend résumé is naar laatstgenoemd HS. vervaardigd.

Prinses Soekanda Sari was na Sjahroel Indra's vertrek bevallen van Indra Sjah Pēri Djaja Pērkasa; later komt deze in strijd. Pēri Poerba Laksana nl. was door Doerdjalela gevangen genomen: hem wil Indra Sjah Pēri bevrijden, doch hij wordt weggeblazen. Soekma Dewa helpt hem, hij doodt Doerdjalela en bevrijdt zijnen grootvader.

Bl. 42 (evenals de volgende indices naar Bat. Gen. 4). Nila Ratna Koemala was na Sjahroel Indra's vertrek bevallen van eenen zoon, dien zij in zee

laat werpen; het knaapje wordt opgenomen door vorst Lodaja Sakti, die hem Indra Përbangsa Méngarna Djaja noemt. Intusschen was Sjahroel Indra reeds twaalf jaren bij de prinses Koemkoema Djauhari in Birama Kantjana; hij gaat door de lucht terug. Dënta Prawala te Goenoeng Gandali Warna gaat zijnen broeder Balia Danta zoeken, maar deze komt bij hem, en brengt hem bij Sjahroel Indra, met wien zij op tocht gaan. Sjamsoe Indra helpt Ardjal Šjâh Dewa tegen Sjahroel Indra, die hem van zijne dochter Koemala Tjahaja berooft. Haar vader zendt twee lieden af om haar terug te halen. Arkas Dewa Kaindëra'an en Djohan Pahlawan helpen Sjahroel Indra, en dooden de twee mannen. Dan gaat Sjamsoe Indra persoonlijk Sjahroel Indra bestrijden: alle vasallen komen ter hulp, ook Djohan Indra komt Sjahroel Indra helpen: het gevecht wordt gruwzaam.

Bl. 157. Šjah Përi Djaja Përkasa te Danda Patala was zijnen vader gaan zoeken. Ghoeran Šëna van Kandala Poera ging op weg om Sjamsoe Indra te helpen, ontmoette Šjâh Përi, en moest zich aan hem onderwerpen; dan komt Šjâh Përi bij zijnen vader.

Bl. 185. Indra Përtiwi was gaan dolen, en had Ganah Šisa en Šisa Doer-bala van Djoerang ontmoet: samen gaan zij Sjamsoe Indra helpen, de strijd wordt steeds scherper. God Poerwa Sakti bemoeit er zich mede, en verzoent Sahrawan 'Alam met Sjahroel Indra. Sjamsoe Indra gaat naar den berg Randoe Poerama, waarheen de strijd zich verplaatst; met allerlei middelen, met zeeën en bergen, bestrijdt hij Sjahroel Indra; een van diens vier ministers, die indertijd door hem beleedigd was, vertelt Sjahroel Indra dat de kwetsbare ziel van Sjamsoe Indra zich bevindt in den navel der zee van Batavia, in een welbewaakt kistje. Hij laat door de visschenkoningen Wardoe Gangga en Gangga Wardia de ziel halen: de strijd wordt hervat, en Sjamsoe Indra gedood. Sjahroel Indra begenadigt de gevangenen: de vasallen gaan naar hunne landen terug.

Deel III, 460 bl. 20 — 21 r. gedat. 12 September 1839.

Alles komt Sahrawan 'Alam ter oore. Ook Nila Ratna verneemt de berichten, en krijgt van haren vader een geleide om Sjahroel Indra te zoeken. Zij vindt hem in Parwata Indra. Indra Përbangsa Méngarna Djaja bij Lodaja Sakti gaat zijnen vader zoeken. Voor Indra Šjah Përi Djaja Përkasa wordt aanzoek gedaan om Tjandra Hajrani, dochter van Soeltan Roëm Šjâh. In Bandjar Kapitoe heerschte Boedja Oelara; zijn zoons heetten Indra Balia en Soeria Nanda, en voor den oudste wordt diezelfde prinses gevraagd. Beide aanvragen komen tegelijk aan: er ontstaat twist, men bereidt zich voor tot den strijd. In Danda Patala

was Poerba Laksana bedroefd over zijnen kleinzoon Sjah Përi, maar, weldra gerustgesteld, gaat hij met Sahrawan 'Alam naar Parwata Indra. De vorst Soeltan Rôem Sjah had als eisch gesteld gouden pauwen die spreken en alle dieren van Indra 's tuin e. a.; Indra Paksi geeft goeden raad hoe ze machtig te worden, ook de visschenkoningen geven raad. Men zoekt met vele gevaren en met veel strijd; o. a. wordt vorst Maja Danta door Balia Danta bestreden, maar Batara komt tusschen beiden. De visschenkoningen hebben medegedeeld dat veel van het verlangde in Sjahroel Indra's koemala zit; Balia Danta brengt van zijn speurtocht den geheelen berg Mërtjoe Indra mede, waarin een deel van het verlangde zit. Zoo komen ontelbare dieren in Sjahroel Indra's hand. Indra Sjah Përi gaat er mede op weg, en komt op de vlakke Maja Tantëra, waar Indra Baha wacht; in zijn strijd met hem wordt Indra Baha opgenomen, en in zijne stad geworpen. Met de vereischte zaken komt hij bij Soeltan Rôem Sjah; met grooten praal wordt het huwelijk gesloten.

Bl. 155. Sjahroel Indra zal tegen Bandjar Kapitoe optrekken; Boedja Oedara rukt tegen hem uit, de asceet Soeka Brahmana biedt hulp, het gevecht wordt groot. De zoon van Sjahroel Indra: Indra Përbangsa (bij Nila Ratna) voegt zich bij hem; de strijd wordt fel. Boedja Oedara laat Tjandra Hajrani met Indra Sjah Përi op hun bed ontvoeren; hij wordt aan eenen draak ten eten gegeven, zij wordt gemolesteerd door Indra Baha. Indra Përbangsa gaat hen zoeken, dringt als mier in den buik des draaks en bevrijdt hem; beide broeders dooden Indra Baha en verlossen de prinses.

Sjahroel Indra rukt opnieuw tegen Boedja Oedara uit, de strijd duurt dag en nacht, alle vasallen komen op. Soeria Nanda wordt overwonnen; in de zee en in de wildernis wordt het gevecht voortgezet. Batara Bajoe helpt Balia Danta met aanwijzingen om twee sterke reuzen te dooden; Dewa Poerwa Sakti helpt Sjahroel Indra, Indra Përbangsa gaat onder de aarde naar het paleis van Boedja Oedara, en rooft vandaar een tooverwapen, waarmee ten langen leste Boedja Oedara gedood wordt; zijne vrouw verbrandt zich als bela.

Bl. 417. Lodaja Sakti bestemt Indra Përbangsa als zijnen opvolger, en doet hem huwen met Mëngindra Tjahaja. Sjahroel Indra en de zijnen gaan naar Dahroel Majdân, waar Tahir 'Alam Mëngarna Indra steeds treurt over zijn geroofd kind. Hij komt daar en maakt zich bekend; groote vreugde heerscht. Boedjangga Lela, de vroegere vogel Paksi Poernama, gaat terug naar zijne ouders in het pandanbosch.

CLXIV.

HIKAJAT SJAHOEL INDRA II.

Bat. Gen. 4, 34×21 cM., 255 bl., 23 r., gedat, 1863.

Notulen 16 Januari 1866, III. o.

Alleen het tweede deel; geheel dezelfde tekst als dat deel van I, maar zonder het daar voorkomende slotversje.

CLXV.

HIKAJAT SJAHOEL INDRA III.

Bat. Gen. 242, 32×20 cM., 371 bl., 82 r., gedat, 3 Sept. 1893.

Uit eene inlandsche leesinrichting.

Dit verhaal is in alle opzichten hetzelfde als deel I van Bat. Gen. 14. Het HS. eindigt met eene lange beschrijving van het huwelijk van Sjahroel Indra met Soekanda Sari, dochter van Përi Poerba Laksana, welke episode in 14 op bl. 218 afgesloten wordt. Dit HS. bevat dus slechts een gering deel van het in HS. 14 1088 bladzijden behelzende verhaal.

Achteraan een gedichtje.

CLXVI.

HIKAJAT SJAHOEL INDRA IV.

Bat. Gen. 366, 34×20 cM., 133 bl., 30 r.

Volkomen gelijk aan den tekst van I.

Dit handschrift eindigt abrupt in de beschrijving van den strijd tussehen Boedjangga Lela en Dewa Lela, met de woorden مک ایفون ترلو امت مار welke woorden men terugvindt in I, deel I, bl. 114, r. 11.

CLXVII.

HIKAJAT SJAHOEL INDRA V.

Bat. Gen. 390, 32×20 cM., 454 bl., 21 r.

Het derde deel, volkomen gelijk aan dat van I.

De laatste bladzijde ontbreekt.

CLXVIII.

HIKAJAT SJAHROEL INDRA VI.

Bat. Gen. 391, 23 × 19 cM., 138 bl. 22—23 r. gedat. Batavia. 20 Januari 1896.

Het eerste deel.

Het begin is eenigszins anders: overigens is het verhaal hetzelfde als in de andere HSS. Deze tekst eindigt in de beschrijving van den strijd om Koemkoema Djauhari die geschaakt was door Dewa Lela; dat Sjahroel Indra in de lucht gevoerd wordt is niet meer vermeld.

CLXIX.

HIKAJAT SJAHROEL INDRA VII.

Collectie C. St. 145, 33 × 20 cM., 166 bl. verschillende handen.

Slordig HS. van het eerste deel.

Het eindigt abrupt in het verhaal van Sjahroel Indra, die met Boedjangga Lela en Balia Danta Indra terugging naar de vlakte Anta Përmata, met de woorden مک، دایس سکل باتو کایو دیوشکرت دفریوات ملونتر ایت

Deze woorden vindt men in Bat. Gen. 14, in deel I, op bl. 121, en in C. St. 146 op bl. 118, r. 14.

CLXX.

HIKAJAT SJAHROEL INDRA VIII.

Collectie C. St. 146.

Deel I. 32 × 20 cM., 252 bl., 28 r. gedat. 1 November 1868.

Geheel gelijk aan deel I van I.

Op het eind een toepasselijk vers.

Deel II, 34 × 21 cM. 390 bl., 19 r. gedat. 1 Januari 1869.

Bijna identisch met deel I van I en met II, doch minder Bataviaasch. Dat de kwetsbare ziel van Sjamsoe Indra in de zee van Batavia bewaard wordt, staat hier (bl. 365) niet; hier staat slecht: in den navel der zee.

Zeer goed exemplaar.

HIKAJAT SJAHOEL INDRA IX.

Collectie Br. 436, 31 $\times$ 19 cM., 570 bl., 17 r.

Geheel dezelfde tekst als van deel I van Bat. Gen. 14.

Gescheurd, vuil en smerig exemplaar.

HIKAJAT DJOERAGAN DJAJA INDRA.

Collectie C. St. 134, 33 $\times$ 21 cM., 321 bl., 29 r.

Inhoud:

Een vorst van Rôem had drie zonen en twee dochters; voor den zoon Soeranagara wordt aanzoek gedaan in Këling, voor Soerabidjaja in Madjapahit en voor Kërtasoera in Bali.

De vorst van Java (zijn broeders waren vorsten van Madjapahit en Bali) laat voor zijn zoon in Rôem aanzoek doen, evenals die van Mëšir; beide aanzoeken worden aangenomen. Soeranagara — zijne gemalin heette Sinar Boelan — wordt vorst van Rôem, Soerabidjaja — zijne vrouw was Šëri Kantjana — van Madjapahit, Kërtasoera — zijne echtgenootte was Ratna Šëri genaamd — van Bali, Kërtanagara — zijne përmajsoeri was Ratna Koesoema geheeten — van Java, Marta Koesoema, gehuwd met Ratna Kantjana, van Mëšir. Daar er geen kinderen komen, gaat men geloften afleggen in Poelau Mërandam Dewa. De daar wonende mambang Kanaroe helpt hen, en geeft hun eene bloem op voorwaarde van het volbrengen eener gelofte. Die gelofte wordt later vergeten door de vorsten van Java en Mëšir, die gestraft worden door dat hunne vrouwen een slang en een kikvorsch baren; de vorsch springt op den slang, en beiden gaan naar Mërandam Dewa. De vorst van Rôem krijgt eenen zoon: Wiranagara, die van Java: Radja Poetra; later krijgt de vorst van Rôem: Ratna Koemala, Kërta Koesoema en Koemala Sari, die van Këling: Martanagara en Nila Koesoema; de vorst van Java krijgt nog: Ratna Gading en Raden Mantri, de vorst van Madjapahit: Karmadjaja en Tjandra Koesoema, die van Mëšir: Wiradjaja Ratna Koemala, en die van Bali: Wira Asmara en Šëri Êmas. Tal van verlovingsen worden onder deze kinderen voltrokken.

Bl. 65. Mambang Kanaroe schaakt de prinses van Mëšir; zij noemt zich Djoeragan Djaja Indra, gaat varen en komt in Atjeh, waar de prinses verloofd is met den prins van Ambon (de broers van den vorst van dit land

troonen in Ternate en Portugal). De prinses van Atjeh wordt door een slang gebeten, Djoeragan Djaja Indra geneest haar en mag met haar trouwen. Die van Ambon worden boos, maar zij (hij) overwint hen en neemt ze met enkele prinsessen mede op hare tochten. Raden Mantri verneemt de verdwijning van zijne verloofde uit Měsir. en gaat haar zoeken met haren broeder Wiradjaja.

Bl. 86. De vorst van Rôem gaat eene gelofte voldoen in het woud. Mambang Kanaroe licht Ratna Koemala op; zij gaat zwerven, Djoeragan Djaja Indra komt bij haar, en maakt zich aan haar bekend. Raden Mantri komt in Kědah. en huwt de prinses aldaar. Mambang Kanaroe schaakt Sěri Ėmas van Bali; Djoeragan Djaja Indra komt bij haar, en maakt zich aan haar bekend. Wiradjaja komt in Banila, waar de prinsessen Naoeng Sari en Naoeng Karantika zijn; hij huwt de oudste. Djoeragan Djaja Indra komt in Djohor. waar de prins Poetra Koesoema en prinses Sěri Boelan zijn; deze volgt hem (haar). Dan naar Malaka. Daar is prins Singa Pralaja en prinses Maja Dewi; ook deze volgt hem (haar).

Bl. 126. Radja Abang Laoet heeft twee zoons en eene dochter.

Hij laat in Java aanzoek doen om Ratna Gading; na weigering volgt strijd, en Radja Alang Laoet bemachtigt de begeerde prinses. Wiranagara komt steeds zoekende in كلاله. Er ontstaat een oorlog tusschen Malaka en Boekit Batoe; aan dien krijg neemt ook Djoeragan Djaja Indra deel. Alang Laoet wil zijnen zoon met de prinses van Java doen huwen, en begeeft zich naar Rôem, waarheen ook Djoeragan Djaja Indra en de andere vorsten gaan. Een algemeen wederzien vindt daar plaats. Djoeragan Djaja Indra gaat zwerven en raakt in gevecht met de zoekende prinses; na eene verwonding en herstel daarvan wordt zij herkend als de verdwenen prinses van Měsir.

Wiradjaja wordt hoofdpersoon in den roman; vele landen bezoekt hij en vele prinsessen verwerft hij, o. a. Pasir Poetih. Bl. 267. Mambang Kanaroe bewerkt moorden in Měsir; na deze en andere rampen kan eindelijk het huwelijk plaats vinden. Wiranagara bestijgt een djampana, Radja Poetra een garioeda, Wiradjaja een naga, Kramadjaja een olifant, Wira Asmara een paard, Martanagara een tijger, Radja Soeloeng een djampana met raderen, Mangkoeningrat een leeuw, Poetra Koesoema een boerak. Radja Wiranagara wordt vorst van Rôem, Radja Poetra van Java, Martanagara van Kěling, Wiradjaja van Měsir, Kramadjaja van Madjapahit, Wira Asmara van Bali, Radja Soeloeng van Ceilon, Mangkoeningrat van Atjeh, Wirasoekma van Ambon, Adi Soekma van Ternate, Soekmaningrat van Portugal, Poetra Koesoema van Djohor, Raden Singa Pralaja van Malaka, en zoo vele anderen meer. De oudere vorsten gaan naar hunne landen terug; de tien voornaamsten zenden elkander steeds gezantschappen en geschenken.

HIKAJAT RADJA TA'BIR.

Collectie C. St. 142, $20\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM. 121 bl., 14—17 r. gedat. 18 Hapit 1866.

Een onvoltooid, gebrekkig en ongeregeld geschrift van den volgenden inhoud:

Radja Ta'bir Moekif in Hamasfati is gehuwd met Soeganda Iram. later met Soeganda Bajang Bajang van Tjoentjali; deze baart den tweeling Djoengkar en Djoengkir; de andere vrouw baart onder wonderteekenen Pandji Mas Mirang (later Pandji Pandisëmiring genaamd). De ziener Indra Wamaki voorspelt zijne schitterende toekomst aan zijn halfbroeders; dezen vertellen iets geheel anders aan hunnen vader. waarop kind en moeder verbannen worden. Het kind drinkt melk die uit de tusschenruimten zijner vingers vloeit.

De vader wordt zwaar ziek, en alleen eene bloem van den berg Oendara kan hem redden. Ook de vorst van Madain wordt ziek; zijne dochter Firi Manggëri droomt van die bloem en gaat ze zoeken. een naga helpt haar. Ook de twee broeders waren gaan zoeken. Zij outinoeten en herkennen Pandisëmiring, met wien zij den speurtocht voortzetten; zij vinden na wonderlijke avonturen Firi Manggëri en trekken met haar verder. Zij komen bij den Oendara, waar een naga hen helpt, en de prinses de gezochte bloem plukt.

Ineens (bl. 33) raakt het verhaal in de war; er volgt dat de prinses thuis droomt van de bloem, uit verlangen daarnaar niet eten kan, en haar vader de bloem laat zoeken, daar die zulk een mooi speelgoed is.

Op bl. 37 wordt weder verhaald dat zij droomt van de bloem, die echter reeds weggenomen is door eene vrouw en twee mannen, dat zij dit aan haren vader vertelt, en deze schepen naar den Oendara zendt.

De twee broeders die slechts een paar bloemblaadjes hadden verkregen werpen Pandisëmiring in zee. waar een naga hem in den mond neemt. De broeders en ook de prinses Firi Manggëri worden in Toemanggartoeri gevangen. Pandisëmiring komt daar, onderwerpt en vervangt den vorst. huwt met de prinses en zendt de broeders terug. Hij heeft eenen aangenomen broeder 'Abdarrahmân. gehuwd met Poetri Salamah, met wie hij gaat zwerven. (Dit wordt twee malen verteld). Dieren geven hun eten, en hij voedt eene hongerende slang met zijn eigen vleesch. Radja Djagar Sëri eischt zijne vrouw van hem op, hij moet haar afstaan, zij sterft van leed. Een tijger vermomt zich

als eene vrouw en steelt een koningskleed dat zij aan hem geeft; de vorst ontdekt het kleed bij hem en zet hem gevangen; eene muis helpt hem, ook de slang door 's vorsten dochter Maja Sëri te bijten, en hem het geheime geneesmiddel mede te deelen; na haar tot vrouw gekregen te hebben, gaat hij jagen. Een kikvorsch onthaalt hem op vruchten; enkele daarvan geeft hij aan zijne vrouw, zijn schoonvader gelast hem er nog meer te zoeken, waarin de kikvorsch hem helpt. De vorsch brengt hem in een vruchtenhof, gehouden door degene die op deze wereld Salamah was, hij herkent haar en wil niet teruggaan. Maja Sëri treurt, haar vader zoekt hem overal, te vergeefs.

Dit verhaal, hoe het ook moge afloopen, is eene waardelooze samenflansing van allerlei uit andere romans ontleende episodes: zie echter sub Bat. Gen. 53 (het volgende no.)

CLXXIV.

HIKAJAT DJAJALANGKARA.

Bat. Gen. 53, 20 $\times$ 16 cM., 30 beschr. en enkele onbeschr. bl. 14—15 r.
Notulen 1869, 3 Aug. IV b.

Fragment van een verhaal dat behoudens het verschil in eigennamen hetzelfde is als het voorgaande; de inhoud toch is als volgt:

In *بيرمر جين سمث* is een vorst, gehuwd met Soekanda Tjahaja *بيرمر*, die later trouwt met Soekanda Tjahaja Bělambang, die een tweeling Moekdim en Makdôem baart. Daarna baart de eerste vrouw Djajalangkara, een kâdi voorspelt zijn schoone toekomst, de broeders brengen dat verkeerd over aan den vader, die moeder en kind verbant. Dezen komen in een hol waar dieren hen vereeren, en het kind op wonderbaarlijke wijze gevoed wordt. De vader wordt zwaar ziek, en het eenige geneesmiddel is eene moeilijk te verkrijgen bloem. De dochter Ratna Kasihan doet vergeefsche moeite om die bloem te vinden, een draak brengt haar bij Djajalangkara. Ook de twee broeders komen bij hem, en allen gaan de bloem zoeken, waarbij de draak zal helpen.

CLXXV.

HIKAJAT RADJA BĚREKOER.

Bat. Gen. 84, 20 $\frac{1}{2}$ $\times$ 16 $\frac{1}{2}$ cM., 18 beschr. en vele onbeschr. bladzijden,
17 r., gedat, 7 Maart 1875 te Bělitoeng.
Notulen 1 Juni 1875. bl. XIV.

Een slecht geschreven verhaaltje van dezen inhoud ;

In Mataram is vorst Sëri Rama met vele zonen, van wie twee een staart hebben, en deswege Radja Bërekoer heeten.

Zij vernemen dat Bëlitoeng zonder vorst is, en gaan daarheen; de vogel Maka tracht vliegende hun schip bij te houden, een over boord geworpen stuk wordt het eiland Kërdat. Op het eiland aangekomen sterft de vogel; zij vestigen zich aldaar, en eten de menschen op, totdat de overblijvenden samenspannen en hen dooden.

Dit verhaal doet denken aan de Tjarita Bangka, doch kan bezwaarlijk onder de rubriek »Geschiedenis" behandeld worden.

CLXXVI.

HIKAJAT TJINDABAJA.

Collectie Br. 206. $21\frac{1}{2} \times 17$ cM., 294 bl. 11 r. ged. Batavia 1872.

Slecht gesteld geschrift welks inhoud aan verschillende verhalen ontleend is; die inhoud is als volgt: In Bantoeloek is vorst Adjrang met dochter Mandoe-dari, die volgens voorspelling der sterrewichelaars met den man uit het volk Tjindabaja verloofd zal worden. Een garoeda neemt op zich dit te verbinderen, stopt de prinses in zijn oor, en vliegt naar den navel der zee. Tjindabaja was uit het land gevlucht, en in een karbouwenhuid gewikkeld, in de zee gesprongen; hij komt aan den navel en ontmoet de prinses; de garoeda vliegt met hen terug naar den vorst, die in hun huwelijk berust doch hen gelast in de eenzaamheid te wonen. Zij wordt ziek en sterft; en dan wordt op hem het bekende verhaal van het halve leven (Nieman, Bloemlezing I. onder de Bagaj bagaj tjaritëra) toegepast, met die wijziging dat het eiland waar zij zich vestigen Madaksina genoemd wordt, en daar een zoon Djajalangkara geboren wordt.

Bl. 35. Darianoes met dochter Ratna Koemala hoort van dat geval. Djajalangkara komt als geitenhoeder bij de prinses in dienst, en leert van alles bij Naga Pratala. De garoeda had intusschen de opdracht gekregen eene prinses te zoeken die op Mandoedari moest gelijken: hij eischt Ratna Koemala op, maar gedooft drie maanden uitstel. In veertig landen vraagt Darianoes om hulp. Djajalangkara wordt door Naga Pratala onoverwinnelijk gemaakt. Veertig vrijers nemen op zich den garoeda te dooden: de garoeda doodt velen zijner tegenstanders, en moet ten slotte vluchten voor Djajalangkara, die met Ratna Koemala mag huwen.

Bl. 71. Boedjangga Dewa die haar had willen hebben verneemt dit, en

eischt haar op; na weigering volgt strijd. Boedjangga Dewa wordt door Djajalangkara gedood. en zijn patih Boedalsah onderwerpt zich. De broeder van den gesneuvelde Daradimala wil hem wreken. maar wordt overwonnen en tot zijn vasal gemaakt; Djalalangkara wordt vorst in het land van Boedjangga Dewa. Zijne vrouw wil een reeënhart eten; hij gaat het zoeken, en wondt bij ongeluk Naga Gini zoon van Naga Pratala. de patih schiet reeën. Naga Pratala geeft zijn zoon de schuld, en verleent Djajalangkara de gave van de taal der dieren te verstaan. Ook zijne vrouw wil die gave hebben; en als zij die niet kan verkrijgen verbrandt zij zich. Hij gaat vol droefheid zwerven.

Bl. 136. Er was een vorst Radja Adham, met zoon Radja Adhar en dochter Rama Sa'irah; de vorst gaat naar Mekka, Moe'allim Nadjar bestuurt het rijk en begeert de prinses; hij zendt een lasterbrief over haar aan den vorst, die gelast haar te dooden; zijn zoon moet het doodvonnis voltrekken, en doet dat blindelings, niet wetende dat een engel in hare plaats een hertje gesteld had. Zij vermeldt alles in eenen brief, en gaat dolen: de brief wordt naar Mekka gebracht. Djajalangkara vindt haar, neemt haar mede naar zijn land en huwt met haar; zij wordt zwanger, wil een hertehart eten, krijgt dat en baart Raden Moekaddam. Twaalf jaren later baart zij Raden Moekaddim.

Bl. 177. Een djinnvorst Djohan Sjâh was reeds negen maanden in strijd met den djinnvorst Djinn 'Ifrik, en loofde zijne dochter Nilawati, wier portret hij laat maken, uit aan hem die zijnen vijand zal kunnen verslaan. Dat portret valt nêr vóór de voeten van Moekaddam; deze wordt er van bekoord. gaat het origineel zoeken, gaat in de leer bij eenen pandita. komt aan de kampplaats in het bosch Karbala, en onderwerpt den tegenstander, waarop hij met de dochter in het huwelijk treedt. Moekaddim gaat zijnen broeder zoeken, en lijdt schipbreuk bij het eiland Tandjoeng Šeri, spoelt daar aan wal, en komt bij eene oude raksasa-vrouw. die hem onderricht geeft.

Bl. 211. In Šambodja is vorst Indramaja met dochters Samajawati, Samajadewi en Samajatjindra; daar wordt een svayamvara' gehouden, velen komen daar, ook Moekaddim. Samajatjindra kiest Moekaddim, die er armoedig uitzag; de anderen kiezen prinsen. en de drie huwelijken worden gesloten. De vorst krijgt eene oogziekte, waartegen alleen tijgermelk kan helpen. De twee prinselijke schoonzoons gaan zoeken, Moekaddim houdt zijne twee zwagers met verzonnen resultaten voor den gek. krijgt de opdracht de medicijn te zoeken. de raksasa-vrouw bezorgt hem die, en de vorst wordt genezen.

Bl. 258 Moekaddam wil de zijnen wederzien en gaat naar huis; ook Moekaddim gaat daartoe naar huis; hunne vrouwen komen daar. en de schoonouders. Groote vreugde heerscht daar.

HIKAJAT INDRA DEWA I.

Collectie v. d. W. 129. 33 × 20½ cM., 375 bl. 18 r. (het eigenlijke verhaal is 118 bl. korter; zie beneden).

Voorin is de titel Hikajat Aḥmad Sjah.

Inhoud:

In het rijk Raḳab Sjahroem. tusschen Perzië en Arabië. heerschte soeltan Aḥmad Barsjah Djaja; zijn zoon heette Indra Dewa. Deze ging ter jacht, en achtervolgde een gouden ree ¹⁾ die in een rivier verdween, hij weigert terug te keeren vóórat hij den zeldzamen buit heeft bemachtigd, zijn vader zelf komt hem verzoeken terug te keeren. maar hij blijft daar met eene gezellin wachten op de dingen die komen zullen.

Dicht bij den berg Kâf was het land شبرو قم ²⁾; de vorst aldaar, Soeltan Ismâ'il Sjah. had vier schoone dochters: Tjandra Dewa, Mëngindra Dewi, Poespa Ratnawati en Mëngindra Sinar Boelan, bijgenaamd Ratna Tjahaja Iram-Iram; deze kon zich in een dier veranderen en onder water blijven. Alle vier gaan zich baden in de bewuste rivier. en worden door Indra Dewa gezien, doch verdwijnen weldra, hem in droefenis achterlatende. Wederom tracht zijn vader hem tot terugkeer te bewegen, doch te vergeefs. Na een jaar en een maand komt het viertal daar weër baden; hij bespiedt ze, neemt de kleederen der jongste, de anderen vliegen verschrikt heen, de jongste blijft daar naakt, en weldra draagt Indra Dewa haar naar zijn verblijf. Dan gaat hij zwerven; zijn vader. dit vernemende, wordt bedelmonnik, en wil niet in zijn paleis terugkeeren voordat zijn zoon gevonden is. De zwerver komt in Jaman. waar een ieder hem bewondert. en de vorst hem helpt door hem in kennis te brengen met een 200 jaren ouden zeeman die de eenige is die het land bij den berg Kâf kent. doch alleen van hooren zeggen, en wel als land van doodsgavaren. Hij beweegt den oude door ontzaglijke geschenken den tocht derwaarts met hem te ondernemen; vreeslijke stormen teisteren de schepen, elke maand woedt een typhoon heviger en langer dan de vorige. en telkens vergaat één der schepen; eindelijk verdrinken allen behalve Indra Dewa die uitgeput op een klip geworpen wordt. Daar was een geheel zwarte stad, door niemand bewoond, en een paleis. waarin slechts een. met een pijl en boog gewapend, stokoud mensch

1) Later is sprake van vier gouden reeen.

2) Later شبرو قم

woonde; hij neemt het wapen en groet hem; de oude blijkt hem welgezind te zijn. Hij vertelt dat hij Radja Dewa Laksana heet, de stad: Tagar Taratëla en die zee: بحر الحليم. dat Ratna Tjahaja Iram-Iram zijne kleindochter is, alle inwoners's nachts terugkomen, en men met den pijl. die van Gangga Darma Dewa is, storm en regen en vuur kan bevelen.

Bl. 54. In Bëranta Djaja is vorst Ibrâhîm Sjah, een djinn; zijne dochter heet Poespa Ratna Sëri Gading, bijgenaamd Ratna Njêlam (?) Sjah Djaja. Na drie maanden toevens verlaat Indra Dewa, met ngelmoe's en doe'a's gewapend, het gastvrïje land, en vertrekt naar Sjahroem Châm. Onderweg wordt hij in den slaap door een djinn-kafir opgelicht: hij doodt dezen en vervolgt zijnen tocht. Hij komt op den Dalcid bij Kâroen Sjah, die hem gastvrïj ontvangt, en wiens zoon Dewa Sjahdan Dewa zijn vrïend wordt. Na eenigen tijd trekt hij weër weg. en bereikt het buitenverblijf van Poespa Ratna Sëri Gading; met haar komt hij in intieme verhouding. Haar vader bemerkt dit en gelast hem gevangen te nemen, maar allen deinzen af, vele prinszen doet hij door tooverij in eenen nevel verdwijnen; de vorst Dalamsjah Djaja komt ter hulpe en bestrijdt Indra Dewa met geweldige middelen, veertig etmalen zonder ophouden; Radja Dewa Laksana Dewa zendt hulp aan Indra Dewa; ook Kâroen Sjah komt ter hulp, Ibrâhîm Sjah komt zelf in den strijd. Eindelijk bewerkt Kâroen Sjah eene verzoening, en Ibrâhîm Sjah stemt toe in het huwelijk zijner dochter met Indra Dewa.

Bl. 146. Kort daarna gaat hij zwerven, oostwaarts. Hij ontmoet Malik ibn Bahroemsjah; deze, een djinn-kafir, lokt hem in zijne sterkte waarin reeds velen opgesloten zijn, maar wordt door hem gedwongen den islâm aan te nemen. en de dochter Manaf Sinar Boelan wordt op zijn verzoek bestemd voor Dalamsjah Djaja. Hij trekt weder oostwaarts volgens de aanwijzingen van den bekeerden djinn. Hij komt bij een rivier waar hij vier gouden reeën ziet; door hem aangeschoten verdwijnen ze; dicht daarbij vindt hij een paleis, en daar woonde zijne Ratna Tjahaja Iram-iram, die zich weder in een ree veranderd had. Spoedig vindt het huwelijk plaats; Kâroen Sjah en Dalamsjah Djaja worden uitgenoodigd om de feesten bij te wonen. Spoedig wordt een zoon Indra Dewa Sifat Dewa (ook Indra Aspa Dewa) geboren.

Bl. 186. Dewa Soerangkalis van Andaloes Tara, wiens vader, een djinn-kafir, vroeger door Indra Dewa was gedood, trekt tegen hem op; hij roofst iemand die Indra Dewa's zoon is, doch door hem voor Indra Dewa zelf gehouden wordt, en wordt door dien knaap gedood.

Deze gaat dolên, terwijl thuis de sterrewichelaars zijne ouders geruststellen. Hij komt in een land waar een booze vorst regeert, voor wien eene

oude vrouw hem verbergt. De prinses aldaar, Noer Šafā Mēngindra, wordt alras door hem gezien en bemind; hij bekeert haar tot den islām, verslaat groote drommen van haar volk. vangt vele priusen. Onderwijl droomt zijne moeder dat hij in een zee van bloed is, waarop zijn vader besluit hem te gaan zoeken in de gedaante van een bajan; spoedig vindt hij zijnen zoon, die de overwinning nog niet behaald heeft; hij bewerkt den vrede en gaat met zoon en schoondochter terug. Onmiddellijk trekken zij op tegen Andaloes Tara en het land van den boozen koning (zijn naam is كفن بيت); het wordt een strijd van kafir-djinn's tegen geloovige djinn's, ten laatste moeten allen den islām aannemen. Het huwelijk van Indra Aspa Dewa wordt luisterrijk gevierd. en de andere vrouw van zijnen vader komt ook aldaar. Indra Dewa wil zijne ouders terugzien, en trekt met al de zijnen daarheen. Na een jaar zeilens komen zij in Jaman, na nog eene maand aan Raḡab Šjahroem. waar hij zijnen nog steeds bedroefden vader weêrziet. (Bl. 242) en de allergrootste vreugde weldra alom heerscht.

Het gedeelte tusschen de bladzijden 242 en 360 behoort niet in dit handschrift tehuis, maar is het vervolg van Coll. v. d. W. 167 (CL).

CLXXVIII.

HIKAJAT INDRA DEWA II.

Collectie v. d. W. 130, 33 × 21 cM., 444 bl., 16 r.

Geheel dezelfde tekst; zeer groot schrift.

CLXXIX.

HIKAJAT RADJA PĒKAR MEDĪ. (قثر مدي)

Collectie v. d. W. 169, 33 × 20½ cM., 486 bl., 16 r., gedat.

Malaka, 8 Šjaebān 1278.

Inhoud:

In Kambiat Sagara heerscht Gangga Pērkrāma; zijne gemalin baart Poetri Mēngindra Koemara Dewi; alle aanzoeken om hare hand worden afgewezen. In den kaindra'an was prins Kēdis; deze wenscht de om hare schoonheid beroemde prinses te zien en gaat naar haar land; hij ziet haar en toen zijne ouders hem niet veroorloofden haar te vragen. incarneert hij zich in eene ezelin, die weldra een mannelijk veulen werpt. Dit gelast den molenaar van wien de ezelin is de prinses voor hem te vragen; zeer bevreesd vertelt hij dit aan den hoofdman der wacht, daar het veulen dreigde het geheele land door zijna urineeren

te overstroomen. De hoofdman meldt het den koning, en deze eischt dat de ezel een sterke koperen vesting zal tooveren; zonder moeite doet de ezel uit zijn drek eene dergelijke vesting ontstaan. Nu moet de vorst zijne dochter afstaan. 's Nachts neemt de ezel zijn eigenlijke gedaante aan, en over dag is hij weer ezel. De prinses bemint haren echtgenoot, en verbrandt op een nacht het door hem verlaten ezelsvel; hij vertelt haar dat zijn tijd van gedaanteverandering nog niet gekomen is, en beveelt haar het land te verlaten, daar dit onmiddellijk overstroomd zal zijn. Zoo geschiedt; hij zelf verdwijnt. Zij gaat zwerven met zijn achtergelaten zwaard als staf, en komt bij eenen brahmaan Koenta die haar als kind aanneemt; zijn zoontje heette Kisoe. In dat huis baarde zij haren zoon Kamdi (كمدي?). Groot geworden hoort hij de geschiedenis van zijnen vader; hij gaat met Kisoe dwalen.

Bl. 41. Er was eene stad Oedjana. Daar doodde een djinn elken nacht den daags te voren aangestelden vorst, en wierp men al die gedooide eendags-koningen met vele kostbare steenen in hunne doodkisten in de rivier. Bij die rivier komen de twee knapen; de djinn tart Kamdi om de doodkist waarop hij zit te openen en de edelsteenen die er in liggen te nemen. Hij doet dat met gemak, en geeft enkele steenen aan Kisoe die naar huis terugkeert. Hij zelf komt bij eene vrouw wier zoon den volgenden dag tot koning zal aangesteld worden in dat beproefde land; hij treedt in de plaats van dien zoon, en wordt onder algemeene bewondering tot koning gekroond. Den nacht daarop doodt hij den djinn. Hij blijft daar als vorst, en huwt met de dochter van den mangkoeboemi Dewi Sinoerat. Weldra gaat Kisoe hem bezoeken, en hij laat zijne moeder en haren pleegvader bij zich komen; de laatste wordt bëndahara, en Kisoe: hoofd van alle hofdames. Kamdi krijgt eenen zoon, die Radja Sa'at (سعت?) genoemd wordt; toen hij volwassen was, liet zijn vader voor hem aanzoek doen om de hand van de dochter van den vorst van Gangga Sagara. Deze had eenen zoon: Poetra Soedagar, en eene dochter Sinar Boelan; zijn land was onderhoorig aan Oedjana. Het aanzoek wordt gretig aangenomen; Kisoe, inmiddels tot Brahmana Kisoe bevorderd, geleidt den vasal vóór Kamdi; het huwelijk wordt gesloten. Kort daarna sterft Kamdi; zijn zoon volgt hem op. Deze vervalt tot wanhoop omdat hij geen kinderen krijgt en wil zich het leven benemen, maar een jogi geeft hem (en twee lieden die om de zelfde reden zich hadden willen dooden) een middel waardoor zijne vrouw zwanger zal worden; in zijne blijdschap vergeet hij de aanwijzing van den jogi nopens den te verwachten knaap. Weldra wordt een prins geboren, die Pékar Médi genoemd wordt; ook de twee andere personen krijgen een kind, en later onthoofdt de zoon van een hunner dien van den ander volgens het bevel van zijnen vader, en staat

daarna Pëkar Mëdi naar het leven. doch deze wordt gewaarschuwd door den schedel van den vermoorden zoon, zoodat hij den moordenaar kan dooden. Den schedel noemt hij Tala. en het andere lijk Boetala (de namen die de jogi had gelast hun te geven); de eerste wordt een groen rijpaard, de tweede de stalknecht daarvan. Later worden zij olifant en kornak; beiden verdwijnen zoodra Pëkar Mëdi naar zijn huis gaat; maar later worden zij een vliegend paard en de oppasser daarvan. Zoo wordt Pëkar Medi een prins met sakti. Zijne beide trawanten voeren hem naar het land سلوتر (bl. 138), waar eene prinses is, die hij hebben wil. Hij laat Tala en Boetala zich veranderen in een gouden hert, dat weldra nagezet wordt door den vorst van dat land, die juist op de jacht is, en bij wien Pëkar Mëdi dienst genomen had. De vorst ziet het hert verdwijnen, en gaat in het bosch slapen, door den nieuwen bediende bewaakt; deze laat de twee trawanten zich in koks veranderen, die dadelijk het eten gereed maken. Zoo weet hij zich voor den vorst. ook na diens terugkeer in zijn land, onmisbaar te maken; zelfs redt hij het land van ondergang door brand, waardoor hij recht krijgt op de hand der prinses Tjandra Sari. Maar deze weigert, te meer daar zij al met een djinn gehuwd is. en hij gaat naar Oedjana terug. Daarna willen zijne ouders Tjinta Bakti (ook Tjinta Mani genaamd), de dochter van den vorst van Gangga Poera, voor hem vragen; hij vergewist zich eerst van hare schoonheid, en stemt in het voorstel toe. waarna het huwelijk gesloten wordt. Kort daarna sterven zijne ouders. en wordt hij vorst van Oedjana. Hij laat een prachtig paleis bouwen, maar een kraai deelt hem mede dat het paleis van den kaindra'an veel mooier is, waarop hij zich door zijne twee trawanten daarheen laat voeren; de hemelheer ontvangt hem vriendelijk, en met een toovertroon begiftigd daalt hij wéér naar zijn land af, waar hij met liefdebewijzen overladen wordt.

Bl. 260. Zekere Tjilaka en Bahagia die om den voorrang streden vroegen eene beslissing aan den wijzen vorst van ببرج, die hen echter naar den vorst Pëkar Mëdi verwijst; deze ziet het gevaar van de beide mogelijkheden der uitspraak in. en kent den voorrang toe aan Tjilaka, waarop Bahagia zich voor twaalf jaren van hem afwendt. wat hij voorzien had. Zijne magazijnen verbranden. olifanten sterven. Hij verlaat daarop het land en gaat met zijne gemalin zwerven, wordt op zijn bedeltocht door allerlei tegenspoeden geplaagd. en raakt op wonderdadige wijze van zijne vrouw af. Zij doolt tot aan het zeestrand. en wordt gevonden door Adipati Saudagar van Gangga Sagara; zij noemt zich Djirak en wordt door hem als kind aangenomen. en naar Gangga Sagara gebracht, maar door zijne echtgenooten beleedigd en mishandeld.

Bl. 295. Pëkar Mëdi nu was tot wanhoop vervallen en doolde maar voort. Er was een land Kawal, welks vorst, Badarsjah, zeven dochters had; de jongste van hen droomde van Pëkar Mëdi als van haren man, en de sterrewichelaars voorspellen haar dat die droom binnen een jaar werkelijkheid zal worden.

Pëkar Mëdi kwam al dwalende in dat land, en veranderde zijnen naam in Bikam; als zoodanig nam hij dienst bij eenen goudsmid. Deze maakte de sieradiën voor de zes prinsessen, die gingen trouwen (Poetri Boengsoe wilde niet), en Bikam moest die naar het paleis brengen. Tjilaka echter ontroofte ze hem, en hij wordt wegens vermeenden diefstal vermiinkt. Poetri Boengsoe herkent in hem den held van haren droom, en dient hem eten toe; zij verzoekt haren vader zelf haren man te mogen kiezen, alle jongelingen komen samen, en zij kiest Bikam; zij huwen in alle stilte, tot woede van den vorst.

Bl. 323. Nu over het rijk Oedjana. De regeeringloosheid van dat land kwam den vorst جبرج ter oore, en spoedig trok hij er tegen op; de regeering werd hem daar onmiddellijk aangeboden. Daar was een koopman Kalapa, bevriend met zekeren Bitara; deze geeft hem edelgesteenten in bewaring, hij verwisselt ze tegen waardelooze en laat het zakje kunstig diehtnaajen; na zijn terugkomst bemerkt Bitara het bedrog, en brengt de zaak voor den rechter, die hem ongelijk geeft, en hem verbant. De toovertroou van Pëkar Mëdi was buiten de stad gezet, en over dien troon groeide een bodi-boom, waaronder de koeherder Doena (Dona?) zieh kwam verkoelen in de schaduw. Aan hem onderwierpen zieh vele herders die hem in scherts als vorst erkenden; hij strafte, beloonde en stelde ambtenaren aan; tot hem kwam Bitara, en hem voor een werklijken vorst houdende vertelt hij hem zijne geschiedenis. De gewaande vorst laat den koopman halen, brengt hem in tegenspraak met de destijds door hem omgekoekte getuigen, dwingt hem alles te vertellen, en de edelsteenen aan Bitara terug te geven. Spoedig hoort جبرج van dien koeherder-koning en zijn aanhang en ontbiedt hem; hij doet den vorst een denkbeeld aan de hand om den kundigen kleërmaker die het zakje weer genaajd had uit te vinden (nl. door een stuk goed, onmerkbaar gescheurd, aan den waschman te geven, zoodat deze den knapsten kleermaker zocht om de scheur te herstellen. (Ook elders komt dit verhaal voor).

De vorst verheft hem tot eersten minister.

Bl. 367. Bikam werd in Kawal nog steeds door Poetri Boengsoe verpleegd. Eindelijk waren de twaalf jaren van beproeving om; zijne ledematen groeiden wéér aan, een zoontje werd geboren. De vorst wordt ziek en wil visch eten.

en de zes schoonzoons gaan jagen. Tala en Boetala komen wéér tot Pëkar Mëdi (Bikam); zij helpen hem aan onuitputbaar veel visch, terwijl de zes niets vinden; zoo gaat het ook met wild dat de vorst begeerde, en weldra blijkt aan allen dat hij de beroemde Pëkar Mëdi is. Hij laat Tjilaka komen, en deze moet alles ophelderen; het huwelijksfeest wordt nu met luister gevierd, de zes, die van hem een stigma gekregen hadden om destijds eenig wild te verkrijgen, worden geboond. Tala en Boetala krijgen last Tjinta Bakti op te sporen; spoedig melden zij Pëkar Mëdi dat zij in Gangga Sagara is bij den koopman. Hij laat zijne tooverwapenen uit Oedjana halen, en gaat op het vliegend paard waarin de beide trawanten zich veranderd hadden naar de verblijfplaats van Tjinta Bakti, die spoedig door hem gevonden wordt. Wederom wordt Tjilaka ontboden, die de aan Tjinta Bakti vroeger ontstolen zaken teruggeeft en alles opheldert. De vrouw van den koopman vernedert zich voor Tjinta Bakti, die spoedig daarop met Pëkar Mëdi naar Poetri Boengsoe wordt gevoerd. Zij wordt door haar goed ontvangen, en noemt haar kind: Pikrama Dewa. Lang daarna gaat Pëkar Mëdi met de zijnen naar Oedjana, dat ijlings door بنجر ontruimd wordt. Zonder verwijl valt hij بنجر in zijne stad aan; diens leger wordt vernietigd, en hij onderwerpt zich. In Oedjana worden schitterende feesten gevierd, en leven allen gelukkig.

Na den dood van Pëkar Mëdi werd Pikrama Dewa vorst, en huwde met de middelste dochter van den mangkoeboemi.

CLXXX.

PALEMBANGSCHE VERHALEN.

Collectie Br. 157. V.

(Uit eene portefeuille met afschriften in Latijnsch schrift)

- a. »Roewajat dajang Merindoe jang djadi perboetan prang dengan radja Palembang'', 26 bl.

Onderaan staat geschreven:

»ditoelis oleh Kiagoes Achmad jang djadi Lid sekarang di Palembang ja itoe tatkala lagi djadi djoeroetoelis di Batoe Radja Bahsa Oeloe di pindahken degan bahsa Melajoe''.

- b. Verhaal van Hiang djagat Praboe en zijne zonen Poejang Rakian en Poejang naga bërisang. 7 bl.
- c. »Tjarita Ratoe lama Taudjoeng Boengin (Roewajat orang Ampat Lawang''). 8 bl.

d. »Tjarita Ranggan Sedajoe anak radja negrie Koeta Aboeng (Roewajat orang Ampat Lawang)», 12 bl.

e. »Tjarita Ratoe Agoeng. negrie Tjandjoeng Besar» 14 bl.

Er onder staat: »Inie tjerita dengan bahsa Sindangstreken di toelisie olé iang bertanda tangan dibawa inie. R. Mohamad Akil.

CLXXXI.

SARIBOE DONGENG.

Bat. Gen. 240. 33 × 20 cM.. 236 bl. 17—20 r.

(Uit eene inlandsche leesinrichting).

Inhoud :

Vorst Djaja Mazlôem was zeer onrechtvaardig, ook tegen den oliekoopman Barma, den landbouwer Barmi en den tuinman Barmasa, die hun beklag bij hem kwamen doen, gevangen werden gezet, en eerst na een jaar werden losgelaten. Het land werd overstroomd; met moeite wordt de vorst gered door eenen asceet die hem dit verhaal doet:

een melkboer leverde goede melk, ook aan den vorst «Oesâwarad; deze echter liet de eenige geit van den melkboer stelen; ze gaf toen geen melk meer, en de vorst werd ziek. Een doekoen zegt hem dat hij den melkboer verongelijkt heeft, en doet hem dit verhaal:

een asceet krijgt in den droom den last zijnen vorst te bekeeren, en verkrijgt een tooverpotje; ieder hoort daarvan, ook de vorst «Aşî Noewâ. Deze kan er echter geen vocht uit krijgen omdat hij slecht is; hij bekeert zich, en dan gelukt het. De asceet doet hem nu dit verhaal:

een pandita «Aşîk Partala mag met iemands dochter huwen als hij twee flesschen reukwater voor hem verkoopt; in fantasieën verdiept slaat hij met ongeluk twee flesschen stuk, waarop de ander hem dit verhaal doet:

Tambi Nazr was een medicijnman; hij ging eieren verkoopen in een ander land, en slaat ze, in fantastische beschouwingen verdiept, met ongeluk stuk, en raakt daarbij te water, maar wordt gered door een eenen visscher; deze verkocht visch aan eenen goeroe, die den medicijnman het volgende verhaal doet:

een vorst Ta'oëdjab was zeer hoovaardig. Hij meende een lichtglans te zien, maar ontdekte eene vrouw, en wordt door haar gedwongen haren zin te volgen; later is zij afkeerig van hem, en wekt zijn toorn op; zij vlucht voor hem bij eenen held, die een verhaal doet van Makhôer Sjah.

Zoo gaat het steeds voort; telkens een nieuw verhaal welks hoofdpersoon tot zijne leering en stichting een nuttig verhaal moet aanbooren. Alles is in kreupel Maleisch, met de meest onwaarschijnlijke eigennamen.

Op deze wijze worden 22 verhalen gedaan; maar na het 22° moeten blijkbaar nog meerdere volgen. en hoe het met Djaja Mazlôm afloopt verneemt men niet.

CLXXXII.

KLEINE VERHALEN.

Bat. Gen. 263, 33 $\times$ 22 cM., 57 bl., 39 r. Latijnsch schrift.

Handschrift-Holle.

Twintig onbeduidende verhalen. in gedrochtelijke taal, en zonderlinge spelling.

Als voorbeeld no. 11: een kapokverkooper wil eenen kooper bedriegen; hij verkoopt hem 8 kati kapok met een stuk steen van één kati er in voor 9 kati kapok.

Het laatste verhaal is van Nabi Ibrâhîm die 400 honden en geiten aan gouden kettingen had; dit duidde op hen die slechts naar het bezit van goud en bezittingen streven.

CLXXXIII.

HIKAJAT NACHODA ʿASJIK.

Bat. Gen. 261, 32 $\times$ 20 cM., 157 bl., 15 r. gedat. 17 Maart 1890.

(Uit eene inlandsche leesinrichting).

Inhoud:

In Dijâr al ʿAsjik is vorst Kandjoe'l Fattâh; zijne vrouw Asma Pëngasi baart, nadat de vorst ascese heeft gedaan. eenen zoon Soenkar Bilmâlih. Later gaat deze reizen. In Dëndam Këtjoeboeng. onder Sakëbon (سكبرن) Lela leert hij van alles. In zee drijvende vindt hij eene vrouw, die hem mededeelt Asma Pëngliboer, dochter van Anta Bardoeke uit Pasir Bërhamboer te zijn; vele vrijers streden om haar, en zij had van hem als haren aangewezen man gedroomd. Met haar gaat hij daarheen, de vader verwelkomt hem als schoonzoon, de vrijers worden gevangen en het huwelijk vindt plaats. Hij noemt zich Nachoda ʿAsjik Tjinta Bërlëkat.

Bl. 51. In Dijâr al Maʿsjôek is de kinderlooze Soeka Birawan, die in

den kampoeng Macsjôek Bêrdendam vele zangeressen heeft. Daar komt Nachoda 'Asjik; hij wordt bekoord door eene zangeres, en door roovers aangevallen en in eene rivier geworpen; dit geschiedde op last van eenen mantri die zijne geliefde begeerde, en haar vertelt dat haar minnaar door eenen tijger verslonden is. Zij weigert echter op zijne voorstellen in te gaan, en wordt door hem gevangen gezet. Maar Soeka Birawan stelt belang in haar, laat haar zingen en verdenkt den mantri. dien hij in de gevangenis werpt. Zij stijgt in de gunst, en haalt zelfs eenen fakir over om te drinken. Een teleurgestelde minnaar bindt haar aan eenen boom; zij treurt om haren geliefde, en hij om haar; de donder brengt hunne stemmen over. Hij wordt gevonden door een zijner dienaren. die hem bij eenen pandita brengt, met wiens hulp hij naar Dijâr al 'Asjik gaat, waar zijne ouders hem verheugd terugzien. Soeka Birawan bevrijdt de zangeres, en doodt den minnaar. Weldra zoekt Nachoda 'Asjik zijne vrouw in Pasir Bêrhamboer op.

Bl. 123. In Dijâr al Macsôek wil de mantri de zangeres weer benaderen, wat groote opschudding teweegbrengt; eindelijk wordt hij gedood. Nachoda 'Asjik wil zijne woede op Dijâr al Macsjôek koelen, en valt het aan met eene geduchte macht; de zangeres en Asma Pëngliboer nemen als mannen verkleed aan den strijd deel, en raken in gevangenschap; daar maken zij zich aan elkander bekend. Nachoda 'Asjik (weer Soenkar bilmâlih genoemd) doodt Soeka Birawan. en zijn land onderwerpt zich. Het blijkt dat de gedooide vorst zijn oom was: groot berouw kwelt hem; de twee vrouwen worden bevrijd. Hij neemt de plaats waar hij heeft liefgehad Kantjamanis, en voorspelt dat daar Boedjangga Tala zal komen met twee Marapati's, en in de in Poera Noerani herdoopte stad Sari Rasmi zal verschijnen.

Hij volgt zijnen vader op. Asma Pënglipoer baart Boedjangga Tala en later Sjahrioena. Na Soenkar's dood keert Boedjangga Tala. die van zijnen broeder afkeerig was, het onder anarchie gebukte land den rug toe, en vestigt zich in Kantjamanis. Sjahrioena wordt vorst; de stad wordt herdoopt als Bandoepoeri.

Zeer vele Arabische verzen en uitdrukkingen komen in dit goed vertelde verhaal voor.

CLXXXIV.

HIKAJAT MARAPATI ĒMAŠ DAN MARAPATI PERAK.

Bat. Gen. 249, 33 × 20 cM., 270 bl. 17 r., gedat. 19 Sept. 1887.

(Uit eene inlandsche leesinrichting).

Dit verhaal vormt het vervolg op het voorgaande; een andere titel is: *Tjaritèra toen poetri didalam koelit moetiara.*

Inhoud:

Sjahrioena (of Sjahriboena?) krijgt eene dochter Boediwangi, die een sprekenden gouden pauw had. Boedjangga Tala leefde armelijk in Poeranoerani, in kampoeng Kantjamanis. Zijne vrouw Sekar Aroem is zwanger en verlangt pauwvelesch te eten; hij gaat zoeken en verkrijgt van den pauwvorst twee stuks, waarna zij bevalt van Marapati Ėmas en Marapati Perak. Deze twee kinderen brengen geluk in huis. In dat land was een zekere vorst Soentjarama en diens dochter Sari Rasmi.

Bl. 19. Bandoepoeri wordt door eene overstroming verwoest; Boediwangi kruipt in een grooten poesaka-parelschelp. Sjahrioena wordt met moeite gered. De gouden pauw was ver weg gevlogen, en vond na zijne terugkomst den schelp in een vijver gezakt; de pauw spoort vele prinsen aan om te trachten de schelp te lichten, brengt eten aan den hongerenden en als een waanzinnige rondzwervenden Sjahrioena, en gaat tapa doen. Daarna noopt de pauw de beide Marapati's hem te volgen naar de verwoeste stad, en brengt hen bij den vijver, waaruit zij eindelijk de schelp met de prinses erin kunnen lichten. Haar nemen zij, maar 32 prinsen betwisten hun den buit, en worden door hen verslagen. Telkens wanneer de schelp in den zonneschijn gezet wordt, komt zij er uit en wordt door den pauw van alles voorzien. Zij gaan dan naar Poeranoerani waar zij in een twist gewikkeld worden, en in de gevangenis komen; de schelp houden zij bij zich, en de prinses vroolijkt hen op. Weldra komt de vorst tot andere gedachten, en verlost hen. Marapati Ėmas bemint Boediwangi.

Bl. 136. Boedjangga Tala en Sekar Aroem gaan naar de verwoeste stad met de schelp en den pauw en den tweeling. De tweelingbroeders verzamelen edelsteen en in het woud; de verwantschap met Toedjangga Tala komt aan den dag. Steeds vinden zij kostbare steenen, waarvan zij eenige aan Sari Rasmi verkoopen, die hun eenen ring geeft. Dit wekt argwaan; zij worden gevangen gezet, maar weldra bevrijd nadat Sari Rasmi alles opgehelderd heeft. Eene nieuwe stad wordt gesticht: Padang Toemoeroet.

Marapati Perak vraagt Sari Rasmi ten huwelijk, wat geweigerd wordt; de gouden pauw echter brengt haar heimelijk naar Padang Toemoeroet, een groote strijd volgt, en de beide heeren der nieuwe stad overwinnen. Dan geeft de vader zijne toestemming tot het huwelijk, dat den 9^{en} September 1887 plaats vindt. De beide broeders noemen zich Pati Mas en Pati Perak, en hunne ouders: Garoe Mahsan en Poespa Poedang. De gouden pauw is aller lieveling.

In het vers achteraan wordt medegedeeld dat dit verhaal een vervolg heeft.

HIKAJAT DEWA MĒNGINDRA I.

Bat. Gen. 126, 31×21 cM. 310 bl., 27 r.

Notulen 3 Februari 1880. II c.

Begin ontbreekt; het verhaal vangt aan bij het optreden van Koeroes Tabal Oedara; zie Juynboll's Catal. bl. 133 r. 9. Vele bladzijden zijn geheel verteerd door het invreten van den inkt, zoodat groote gedeelten onleesbaar zijn.

De naam die in cod. Leid. 2149 Sjah Taršād luidt, luidt hier صفرست
سيمندرا برم سقتي; zijn vader heet قوت مئندر.

Het verhaal stemt goed overeen met dat waarvan Dr. Juynboll een résumé gegeven heeft; ter vergelijking volge een opschrift van een hoofdstuk:

Bl. 54. مکت ترسبتله فرکتان چوتر یخ سراتس امفت فوه فری مئاکن
داتغ بگند سیمندرا برم سقتي دان بگند سیام برمجد مئرن سیدو دشن بگند
راج فری فراب کمال سقتي کنندن مندفتکن چنده بگند ایت دان فری
مئاکن سکل راج یغشیره ایت برچکف سموان کفد قوت مئندر دهدفن بگند
سیمندرا برم سقتي کدو برقتر دان فری مئاکن فرغ بسر کفد هاری ایت امفت
فوه هاری امفت فوه عالم سیخ عالم تید برهنتی لاک دان فری مئاکن دیو
مئندر راج عالم مریه ملیکی ادد بگند تون فتری چایی سینر اشکس

Het HS. loopt iets verder dan het Leidsche; het slot is door den ver-
ganen staat der pagina's niet te copieeren.

HIKAJAT DEWA MĒNGINDRA II.

Collectie v. d. W. 159, 31½×19½ cM. 348 bl. 18 r.

Voorin staat: Ten gebruike ontvangen bij miss. van den Eersten Gouts.
Secretaris dd. 5 Julij 1856, No. 1247.

Ook in dit HS. ontbreekt het begin; het vangt aan in de geschiedenis
van Koemkoema Sarodja (zie catal. bl. 133, r. 5.)

Het bovenstaande citaat luidt hier, bl. 141:

مکت ترسبتله فرکتان فری داتغ بگندا شاه مئندرا برم سقتي دان بگند
شاه عالم برمجد مئرن شاه دیوا دان راج فری فرب کمال سقتي دکا، ندران
مندافتکن چهند بگند ایت دان فری مئاکن سکل راج یخ بسر ایت سموان
برچاکف کفد قوت مئندرا دهدفن شاه عالم مئندر برم سقتي کدو برقتری دان

فري مڻڌاڪن ڦرڻ بـسر امڻت ڦوڻ هاري دان امڻت ڦوڻ مام تباد برهنـتي لاڻ
 دان فري مڻڌاڪن قابـت مڻڌرا عربـڙ مليڻي تون ڦـتري چـڻيا سينر اشـڪاس

In dit exemplaar komen gebeurtenissen voor, welke in Juynboll's résumé, Catal. bl. 131 sqq. niet voorkomen, waaruit de veronderstelling zoude kunnen volgen dat de redactie van dit HS. uitvoeriger is dan het Leidsche. Ook hier zijn vele bladzijden schier vergaan door den scherpen inkt.

Dit HS. is evenals het Leidsche incompleet; op het laatst wordt verhaald van een bezoek van Koebâd Mëngindra Radja Alam bij zijnen overgrootvader Mëngindra Bërma Sakti, die hem opdraagt naar Bëranka Indra terug te gaan, omdat zijn ouders zeer naar hem verlangen; daarna verdween de oude uit aller oog, en aanvaardde Koebâd (hier قابـت) den tocht: تبادله ترسبت ڦرڪڏا، نن
 قابـت مڻڌر ايت دڄاڻ شبدان اکـن راج مڻڪيوـمي دان سڻل راج دان راج
 ڦرميسوري ڦون ڪمبايله ماسن ڪڪوت ڪاندران ايت دشـن دوڪ چـٽان جو اـدان

Ander handschrift:

Leiden, cod. 2149, Catal. bl. 131—134.

CLXXXVII.

HIKAJAT TJANDRA HASAN.

Collectie v. d. W. 183, 33 × 21 cM., 182 bl. 19 r.

De inhoud van dit verhaal kan gekend worden uit de door den heer A. F. v. Dewall bezorgde uitgaven in Arabisch en Latijnsch schrift, welke naar dit HS. zijn bewerkt in verkorten vorm. d. w. z. met weglating der sja'irs en belangrijke afkorting aan het slot.

CLXXXVIII.

HIKAJAT MASJHOED HAKK I.

Collectie v. d. W. 180, 33 × 21 cM., 290 bl. 19 r.

Ook van dit verhaal, eigenlijk een zedekundige roman, is eene eenigszins verkorte uitgave van den heer A. F. v. Dewall verschenen, welke meer dan eens gedrukt is; voor den inhoud worde naar de editie verwezen.

CLXXXIX.

HIKAJAT MASJHOED HAKK II.

Collectie v. d. W. 181, 33 × 20½ cM., 320 bl. 19 r.

Nagenoeg dezelfde tekst.

Na het slot volgt eene inroeping van de vergevensgezindheid der lezers voor fouten en vergissingen, met de dagteekening 16 Šafar 1278.

CXC.

HIKAJAT ISMA JATIM I.

Collectie v. d. W. 170, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 344 bl. 19 r.

Dit verhaal is uitgegeven door P. P. Roorda van Eijssinga, Batavia, 1821.

Deze tekst begint onmiddelijk met Isma Jatim's geboorte, en mist dus de inleiding welke in cod. Leid. 1747 voorkomt.

Vóór het eigenlijke verhaal gaan 19 regels inleiding over het veelvoudige nut van de lezing van dezen roman. Ook deze tekst heeft het slot van cod. 1747. maar eindigt even vóór het besluit.

CXCI.

HIKAJ T ISMA JATIM II.

Collectie v. d. W. 171, 33×23 cM., 382 bl., bl. 1—145: 13 r, bl. 146—382: 15 r. gedat. 10 Rabie II 1277.

Nagenoeg dezelfde tekst. De episode van den aanval der 99 prinsen vangt hier aan op bl. 376. r. 2. v. o. (in I op bl. 291 r. 2 v. o), en is hier in zeven bladzijden afgehandeld, terwijl zij in I, bl. 291—344 in beslag neemt, en niet geheel voltooid is; hier is de voorstelling der feiten zeer beknopt, doch in I (en III) wordt aan de beschrijving, vooral van het huwelijk, een zeer ruime plaats gegund, wat den indruk maakt van onechte uitbreiding van het oorspronkelijke.

CXCII.

HIKAJAT ISMA JATIM III.

Collectie v. d. W. 172, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 203 bl. 30 r.

De woorden waarmede I eindigt, en waaraan een absurd دان دميکنده is toegevoegd, nl. مکت بگند فون لائو نايکت مننگلکن سرت فرکت مندي ستله is toegevoegd, nl. مکت بگند فون لائو نايکت مننگلکن سرت فرکت مندي ستله vindt men hier op bl. 201, r. 4 en 5. De slotepisode der 99 begint hier reeds op bl. 171; ook dit HS vertegenwoordigt dus de zeer uitgebreide redactie.

In de laatste drie bladzijden wordt verhaald dat de mantri's van Samoendra Nagara, hoorende dat Biram Dewangga aangevallen was door de 99, derwaarts gingen, en deelnamen aan de feesten die daar gevierd werden. Het slot is:

مک دیو اځس ټیک برسودر ایت فون دبړي بکند براسټري کټیکن جدي
 ترللوڼه رعین نځري بېرم دیوځک ایت دفلیرن اوله اسما منټري یڅ بجقساڼ
 دمکینله چترن سورة اسما یتیم این تمت الکلام

CXCHL

HIKAJAT ISMA JATIM IV.

Bat. Gen. 137. $28\frac{1}{2} \times 19$ cM., 168 bl., 21 r.

Dezelfde tekst, behoudens enkele geringe afwijkingen.

De eerste bladzijde is gescheurd, de laatsten wegens de scheuren overplakt.

Bl. 164. r. 1 (حتي مک نځري ایتفون دسرهن اوله اسما منټري) komt overeen met bl. 270 van I; het vertoef op het eiland der wonderen is in laatstgenoemd HS veel uitvoeriger verhaald, en een lang verhaal van eene ontmoeting met een spook wordt hier in het geheel niet aangetroffen.

De slotwoorden (in I (ارم درج) سکلینپله سنټف مک دیوي روم دراج (ارم درج) vindt men in I op bl. 284, r. 5 en 4 v. o.

Voor den inhoud zie men ook de verhandeling van Roorda van Eijsinga in deel X der Verhandelingen van het Batav. Genootschap van K. en W.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1747, 1737, 1693(1) en 3320, Catal, bl. 161—163.

Londen, Royal Asiatic Society, nos. 16 en 62, I.

Londen, East India House, nos. 89 en 90.

Londen, Britsch Museum, no. 4.

CXCIV.

HIKAJAT RADJA KÉRANG.

Bat. Gen. 18, 19 $\times 15\frac{1}{2}$ cM., 466 bl., van verschillende handen 13—20 r.

Notulen: 28 Juni 1866 III. i.

Inhoud:

In Biranta Poera Dewa regeerde Wikrama Indra, die vier vrouwen had. Op eenen nacht toeft hij bij Tjahaja Sari aan wie hij zijn leed over zijne

kinderloosheid klaagt; dan droomt hij van eene mangga en laat die vrucht overal te vergeefs zoeken. De afgezondene komt bij den asceet Pèlengka Dewa; diens volgeling Sita Ganda vindt in zijnen tuin ééne enkele mangga, welke de asceet hem gelast te geven aan den afgezant, wiens komst hij voorzien had. De vorst eet de vrucht en verliest zijne gedruktheid; de weggeworpen pit wordt een boom met vier vruchten, welke gegeten worden door de vier vrouwen, die alle zwanger worden.

Lila Ratna bevalt van Lela Gënta, Mëngarna Dewi van Mëngarna Lela, Sëri Maja van Lela Sëntana en Tjahaja Sari van een schaaldier. Van bedrog verdacht wordt zij verdreven; zij gaat wonen bij den asceet, daar wordt haar jong een mooi kind dat echter overdag schelpdier is, totdat zijne moeder de schaal vernielt; zijn naam wordt Radja Kërang. Hij wil het onrecht zijner moeder aangedaan wreken, en met veel kennis en een koemala gewapend gaat hij zwerven.

Bl. 38 Op den Mërtjoe Indra ontvangt hij van Batara Indra een tooverpijl en een doosje, waarin Gandara Alam en Gëmpa Alam zitten; zijn naam wordt Indra Laksana.

De vorst سبتر شاه van Pantjanagara had twee zonen: Sjah Mjaldân en Sjah Fardân en eene dochter Koesoema Indra, die door een reus uit het bosch Prabala was geroofd. De broeders zoeken haar overal; de peri Gana Setra geeft hun tooverpantser, tegen zijn verbod kijken zij om, en veranderen in badak's: Gandi Leka en Gandi Pratala. Indra Laksana was intusschen in het bosch Prabala gekomen, had den reus gedood, de prinses tot vrouw genomen, en met haar zijnen zwerftocht hervat. Weldra ontmoet hij de drie prinsen van Biranta Poera die aan het spelevaren waren; zij werpen hem in zee. Koesoema Indra blijft in haar schip, en hij belandt bij Nenek Kabajan.

Bl. 80. Praboe Dewa van Langkapoespa geeft uit dankbaarheid voor de genezing zijner dochter Koemala Ratna Sari een tournooi; Indra Laksana gaat daar heen, de prinses bemint hem en wordt daarom door haren vader weggejaagd, waarop zij zich bij hem aansluit. Zij gaan zwerven; hij toovert zijn schip met Koesoema Indra er in te voorschijn, en trekt met de beide vrouwen verder; weder ontmoet hij de drie prinsen en verslaat ze in een zeegevecht. Na twintigjarige afwezigheid komt hij bij zijne moeder terug.

Hij toovert eene stad en een leger te voorschijn. De drie prinsen gaan jagen en vinden zijn paleis, berichten het aan hunnen vader, die dadelijk tegen hem nittrekt; zijn leger wordt gevangen door rook verblind, en in een grot gedreven. Wikrama Indra wordt voor Laksana gebracht, herkent zijne vrouw

Tjahaja Sari, en vraagt haar en zijnen verstooten zoom om vergeving; alle gevangenen worden bevrijd, de drie prinsen vernederen zich.

Op den berg Kila Pratapa was de boeta Sila Djoerangga, vroeger de hemeling Dewa Poerwaloka, die naar den hemel waaruit hij verbannen is wilde terugkeeren; hij verandert zich in eene hofdame, en rooft Koesoema Indra en Koemala Ratna Sari; Laksana gaat ze zoeken, de prinsen gaan hem opsporen. Laksana, door Gandara 'Alam door de lucht gevoerd, ontdekt ze, en overwint den boeta, die hem een wonderpaard geeft. De drie prinsen ontmoeten de betooverde badaks die velen van hun gevolg dooden; zij vluchten, gevolgd door de badaks, naar Laksana, aan wien de badaks hun diensten aanbieden, nadat zij hunne zuster herkend hebben.

Bl. 205. Wiradja Dewa van Bandjaran Indra had twee broeders Arkas Boga van Mega Bandan en Gangga Widoera van Tasik Wirama Dewa, eenen zoon Gënta Dewa en eene dochter Soekanda Lila Tjahaja. De zoon was oorspronkelijk verloofd met Koemala Ratna Sari van Langkapoespa, tegen welk rijk hij optrok toen hij vernomen had dat zijne verloofde eenen onbekende gevolgd was. In den strijd wordt Praboe Dewa gevangen en alles verwoest; een vluchteling meldt het aan Laksana, die onmiddellijk wraak zal nemen. Hij rooft den kooi waarin Praboe Dewa en zijne gemalin gevangen zitten, en bevrijdt ze; zij herkennen hunne dochter; een geweldige strijd volgt; eindelijk overwint en begenadigt hij Gënta Dewa, alle dooden doet hij herleven, feesten worden gevierd. Maar Gënta Dewa zint op wraak en dringt in het paleis, maar moet vluchten, Laksana achtervolgt hem ongemerkt, den volgenden morgen mist men hem. Gënta Dewa was naar zijnen vader gegaan, die zich mede ten strijde mitrust.

Laksana was bij eene zee gekomen en daarin gegaan; in eenen tuin ziet hij Goemilang Sari Indra dochter van Lela Sjah Përi en belooft haar haars vaders vijand Mëngindra Sah Dewa in de zee Al- Ghajrat te verslaan; werkelijk slaagt hij er in dezen te onderwerpen. Hij huwt met Goemilang Sari Indra en gaat Gënta Dewa zoeken. Op de vlakte Aspa Warna toovert hij een paleis, en laat al de zijnen derwaarts komen. Dan gaan allen naar Bandjaran Indra, in welks nabijheid hij eene vesting toovert: Wiradja opent den strijd, Gangga Widoera en Arkas Boga sneven; Wiradja roept den goeroe Widjaja Sakti op den berg Anekawarna ter hulp en krijgt een tooverwapen, waarmee hij Laksana in den navel der zee schiet. Deze krijgt van Indra een toovermiddel, gaat terug, hervat den strijd, en doodt Wiradja, waarop alle anderen zich onderwerpen.

Dewa Gënta wil naar Wirandana Giri van Pantjalagam gaan; zijne moeder doodt zich bij het lijk van den vorst; de dochter Soekanda Lila Tjahaja wordt in Laksana's paleis gebracht.

CXC.V.

HIKAJAT RADJA KÉRANG II.

Collectie C. St. 117, 37×23 cM., 107 bl., verschillende handen, 27—33 r., tot bl., 68, daarna 39—41 r., gedat, 1858.

Voorin is de titel Radja Kérang Indra Laksana.

Hetzelfde verhaal, doch met het aan de Hikajat Indra Laksana (zie C. St. 139) ontleende begin; de vorst van Pěrtjangga: Měngandari Tjotja heeft twee zoons: Sjah Djohan Měngandari Roepa en Tāhir Djohan Sjah; op een nacht bezwijmt de vorst, herstelt na tien dagen, en doet het verhaal dat boven geanalyseerd is.

Het HS. eindigt in het begin van den strijd tusschen Biradja en Indra Laksana, waarop in eens, midden in eenen zin, volgt: *لَو هَبِيس چَرِيتَرَات اَينَدِرَا لَقَسَان*:
en daaronder: *تَمَّت اَلْاَم حَيَايَةِ رَاچ كَرَش*

CXC.VI.

HIKAJAT PANTJALOGAM I.

Bat. Gen. 17, $19\frac{1}{2} \times 15\frac{1}{2}$ cM., 583 bl., 14 r., bl., 570—583 van andere hand, 13 r.

Notulen 28 Juni 1866, III, i.

Dit verhaal is het vervolg op het voorgaande.

Inhoud:

De vorst van Pantjalogam had van den asceet Poerba Langkara vernomen dat Gěnta Dewa bij hem zoude komen, doch dat hij niet dezen, maar wel diens vijand Indra Laksana mocht helpen, en ajěr tirta van den berg Maja Roepa moest halen om wonden te helen. Weldra komt Gěnta Dewa en vertelt alles, maar de vorst van Pantjalogam wil in vrede leven. Dan stelt Gěnta Dewa voor Indra Laksana zijne vrouw Soekanda Lila Tjahaja te ontrooven; daartoe is de vorst geneigd, en de raksasa's Lindoe Sangara en Lindoe Koeatja draagt hij op om Indra Laksana te ontvoeren. Dezen komen ter plaatse en doen allen inslapen, behalve Gandara 'Alam en Gěmpah 'Alam, die hen weldra verdrijven. Zij komen terng bij hunnen heer, die na drie dagen tegen Indra Laksana optrekt. Na zeer langen strijd — in eene pause dempen de twee 'Alam 's den heiligen vijver op den Maja Roepa — doodt Sjah Majdān Lindoe Sěngara, en Sjah Pardan: Lindoe Koeatja. Wirandana Giri gaat naar den Maja Roepa om het

vijverwater te halen om de gedooden te doen herleven; intusschen doodt Indra Laksana Gënta Dewa; teleurgesteld was Wirandana teruggekomen. en begaf zich weer in den strijd met Indra Laksana. Poerba Langkara, hoorende wat met den vijver gedaan is, gaat naar het slachteveld, waar hij Wirandana gevangen vindt; hij onderhandelt met Indra Laksana en bewerkt eene algemeene verzoening.

Bl. 122 Laksana wil naar Biranta Poera Dewa gaan. Eerst gaat men naar Langkapoespa, waar Koemala Ratna Sari hare onders begroet, en Nenek Kabajan zoekt; daarna naar Biranta Poera, waar Indra Laksana vorst wordt. Përi Maja gaat naar de Roode Zee, Mëngindra Sjah Dewa naar de zee Al- Ghajrat en Wirandana Giri naar den asceet van den Maja Roepa, die den vijver herstelt en den vorst zijne ministers hergeeft.

Sjah Pradana en Sjah Majdan willen naar Pantjanagara; Indra Laksana vergezelt hen. Zij komen aan de stad, welker vorst na de verdwijning zijner kinderen niet meer uitgegaan was; hij ziet zijne kinderen weder (de dochter Koesoema Indra) en vrengde heerscht. Koesoema Indra wordt zwanger, Indra Laksana gaat voor haar diereharten zoeken, een storm verspreidt de jagers, Laksana achtervolgt een gouden ree, en komt na 40 dagen te حستان شكوي. De ree was Noer Tjahaja, de dochter van Babroem cAlkas, om wier hand 98 prinsen wierven, die eerst eene schietproef moesten leveren. Gandara cAlam, dien Indra Laksana te voorschijn getooverd had, hoort daarvan en gaat daaraan met Laksana.

Bl. 299 Intusschen waren de jagers teruggekeerd met de tijding dat Laksana verdwenen was. Koesoema Dewi (= K. Indra, bevalt van een zoon, die Sjah Indra Djohan Përkasa genoemd wordt, en later wegloopt om zijnen vader te zoeken. Op eenen berg vindt hij den sprekenden olifant Liman Toersina, en het huis van den djinn Kaloen Djintaka; deze werpt hem in zee. Naga Përtala redt hem, en brengt hem bij Antaboga, die hem van alles leert, en hem van toovermiddelen voorziet; daarmede gaat hij naar eenen berg, waar een brahmaan nog meer tooverstukken geeft. Snel gaat hij naar den Goenoeng Lantaran, waar hij des djinn's huis verbrandt en hem zelve vermoordt. Dan gaat hij weder zijnen vader zoeken.

Bl. 374. Noer Tjahaja had een bijzonderen droom: zij gaat dolen in de gedaante van een pauw en wordt door Indra Djohan gezien; zij herneemt hare oude gedaante. Hij daagt de 98 vrijers nit, overwint ze door tooverij en blaast ze in de lucht: 94 onderwerpen zich, een der 4 overigen. Lela Përdjangga, tracht Noer Tjahaja te schaken en verandert zich daartoe in een beo. en maakt allen in slaap behalve Lela Ambara, vroeger Tidjan Boentala geheeten, den

trouwen metgezel die Indra Djohan steeds gevolgd had; deze neemt de gedaante van de prinses aan, laat zich ontvoeren en doodt den indringer. De drie overigen beginnen een woedend gevecht, en sneven daarin.

Bl. 480. Indra Laksana verneemt alles van den mangkoeboemi van Bahrôm eAlkas, dien hij ter hulp komt. De vorst belooft hem de hand zijner dochter indien hij den jeugdigen veroveraar overwint. Vele dagen duurt de strijd, eindelijk komen vader en zoon tegenover elkaar te staan; na veertig etmalen strijdens noemt Indra Djohan den naam zijner moeder, en eene opheldering volgt. Het blijkt verder dat Koesoema Dewi na verwant is aan Bahrôm eAlkas. De bruiloft van Indra Djohan wordt gevierd.

Bl. 534. De vorst van Pantjanagara wil zijne dochter Dewi Koesoema te Biranta Poera bezoeken, en hoort daar dat haar man en kind reeds vele jaren verdwenen zijn. Maar Indra Laksana was met zoon en schoondochter naar Biranta Poera teruggegaan, en reeds genaderd; spoedig vindt het wederzien plaats. Alle vreemde prinsen, ook de 94, gaan naar hunne landen terug. Indra Djohan wordt vorst van *حستان لكابوي*.

CXC VII.

HIKAJAT PANTJALOGAM II.

Collectie Br. 428, 31×20 cM., 342 bl., 26 r., gedat. 22 Juni 1874.

Vuil en onduidelijk HS.

Voorin is de titel Hikajat Indra Laksana.

Na bl. 1 is eene lacune, welke van geringen omvang is, daar op bl. 2 het voorstel van Genta Dewa om Soekanda Lela Tjahaja te schaken verhaald wordt.

Het verhaal is hetzelfde als van I.

Een onvoltooid gedicht besluit den tekst.

CXC VIII.

HIKAJAT PANTJALOGAM III.

Bat. Gen. 385, $22 \times 17\frac{1}{2}$ cM., 16 bl., 21 r. Latijnsch schrift.

Kort fragment.

Begint met hetgeen onmiddelijk aan het vernielen van het huis van Kaloen Djintaka voorafgaat. en eindigt in het begin der beschrijving van den strijd met dien djinn.

De titel is niet genoemd.

BAPA BILALANG EN LĒBE MALANG.

Collectie v. d. W. 212, $21\frac{1}{2} \times 17$ cM., 25 bl., 15 r.

1°. Ter verklaring der uitdrukking Bapa Bilalang, die men bezigt wanneer iemand onvermoed veel geluk heeft, en wel: Een arm echtpaar had een kind Si Bilalang geheeten. Deze steelt kain's van den vorst in de hoop dat zijn vader zich als ziener zal uitgeven en de plaats van het gestolene zal aanwijzen, en daardoor beloond zal worden. Zoo geschiedt. Dan steelt hij een zeldzamen vogel, met hetzelfde gevolg. Later stelen dieven iets. zijn vader moet opheldering geven, de dieven, voor zijn vermeend vermogen beducht. vertellen hem waar zij de gestolen zaken verborgen hebben, en hij krijgt de belooning. Na eenigen tijd geeft een vreemdeling den vorst wedraadsels op; wéer wordt de vader ontboden, doch weet geen raad. en juist als hij zich wil verdrinken hoort hij toevallig de oplossing. Na anderhalve maand verbergt de vorst in zijne hand een bilalang. en vraagt hem wat hij verborgen houdt; hij roept in wanhoop den naam van zijnen zoon uit, en de vorst is overtuigd dat hij 't weder geweten heeft.

Gedateerd: Pénjèngat, 2 Juni 1870. 2 Rabi^c I 1287. Hadji Ibrahim.

2°. Ter verklaring der uitdrukking Lēbe Malang, die men bezigt wanneer iemand door eigen toedoen tegenspoed heeft:

Een lēbe die tusschen twee kampoengs woonde werd in beide plaatsen op een chandoeri gevraagd: door zijn langdurig aarzelen loopt hij beide gastmalen mis, en valt bovendien in het water.

Gedateerd: Riouw. 8 Juni 1870. 3 Rabi^c I 1287.

Achteraan staat een gedichtje van tien regels.

Beide verhalen zijn uitgegeven door A. F. v. Dewall in de Boenga Rampaj, 4° stuk (Batav. 1894), bl. 3—15 en 16—17.

HIKAJAT RADJA DĒNTADJAJA DARI NĒGĒRI SĒNTAPOERI.

Collectie v. d. W. 155, 32×20 cM., 45 bl., 17 r.

Voor den inhoud worde verwezen naar Pijnappels opgave in Bijdragen tot de T. L. & Vk. van N. I. 3° volgr. V. bl. 173 en Juynbolls's catalogus. bl. 178.

Dit HS is geheel hetzelfde als het Leidsche, daar hier dezelfde eigenaardige woorden voorkomen en op dezelfde pagina's als ginds. gelijk uit de mededeelingen op bl. 179 van genoemden catalogus blijkt.

Ander handschrift:

Leiden, cod. 1782, (CLII).

CCI.

HIKAJAT DARMAH TASIJA I.

Bat. Gen. 42. B. bl. 17—41, 14 r. (21×17 cM.)

Notulen 28 April 1868, IV, 6°.

Het in Singapoera meermalen uitgegeven verhaal van de voorbeeldige huisvrouw, hier درمات اسيا genoemd die haren man Macrôef getrouw diende, hem eene dochter چندر دوي (Tjandra Dewi) schonk, doch door hem werd mishandeld en weggejaagd, en na het kind liefde voor zijnen vader aanbevolen te hebben zich naar hare ouders begaf. die haar echter afwezen; die daarna op Gods bevel door Gabriel geholpen werd en met verhoogde schoonheid toegerust naar haren man terugging, die haar niet herkende, hem hare geschiedenis vertelde, eindelijk herkend werd. en verder gelukkig met hem leefde. Het eigenlijke slot ontbreekt.

CCII.

HIKAJAT DARMAH TASIJA II.

Bat. Gen. 198, B, bl. 33—42, 16 r. (21×16 cM.)

Hetzelfde verhaal, compleet. De vrouw heet hier Darmah Tachsijah.

CCIII.

HIKAJAT DARMAH TASIJA III.

Collectie Br. 421. E, bl. 60—74, 15 r. (22×13½ cM.)

Minder goede tekst dan de voorgaande.

De echtgenoot heet hier Šajch Bâlma'raf

CCIV.

HIKAJAT DARMAH TASIJA IV.

Collectie v. d. W. 124. B, bl. 65—78, 19 r. (32×20 cM.)

De echtgenooten heeten hier Sjajch Bá'lma^crôef en Darmah Ta^csijjah, en het kind جندرا ديوا; het verhaal is hetzelfde.

CCV.

HIKAJAT RABI^cAH.

Bat. Gen. 42, E, bl. 65—81, 14 r. (21 × 17 cM.)

Notulen 28 April 1868, IV, 6°.

Verhaal van eene vrouw, ربيع هذا الادوية, genoemd, die diensten bewees aan Sjajch Djoenajd al- Baghdâdî, en niet wilde trouwen om hem te kunnen blijven dienen. Na zijnen dood werd zij door velen begeerd; vier sjajchs maakte zij beschaamd; voor den vorst gebracht werden dezen bedremmeld, maar zij was niet versaaagd. De vorst wilde haar tot vrouw nemen, maar zij bleef weigeren tot aan haren dood.

CCVI.

HIKAJAT MAHARADJA DJAJA ASMARA.

Collectie v. d. W. 148, 33 × 20½ cM., 415 bl., 19 r.

Inhoud:

In Singgadjaja is vorst Maharadja Gardân Sjâh ^cAlam; hij vraagt Soeganda Tjahaja dochter van Gangga Birama in Dâr al- Kijâm ten huwelijk. Zij echter weet dat de prins Indra Djohan Sjâh van Joenan machtiger is dan hij; maar zij volgt haars vaders wil en huwt met Gardân Sjâh ^cAlam. Na eenigen tijd baart zij een koperkleurig kind, dat met een zwaard en een boog geboren wordt, en Maharadja Djaja Asmara genoemd wordt. Zijne moeder haatte haren echtgenoot, en verzocht Indra Djohan Sjâh hem uit den weg te ruimen; onmiddellijk trok de prins tegen Singgadjaja op. Toen deze dicht bij was, zond zij haren man uit om herten voor haar te zoeken, en weldra werd hij door Indra Djohan Sjâh aangetroffen en gedood; de poorten werden geopend, en Indra Djohan Sjâh kwam binnen en beminde Soeganda Tjahaja. Het zoontje had alles gezien, en wilde met vele anderen vluchten naar Tandjoeng Bandjir, maar werd bij zijne moeder teruggebracht, en op verzoek van Indra Djohan Sjâh die gedroomd had dat de knaap hem doorstak, gevangen gezet om den hongerdood te sterven; dit baat niet, ook eene poging tot vergiftiging mislukt, en hij ontsnapt. Hij noemt zich Boedjang ^cAli een verwerskind en wees, en wordt door matrozen mede op reis genomen.

Zij komen in ^cAdjam. waar vorst Dewa Laksana en zijne dochter Sëri

Koemkoema Këmbar Boenga zijn; de vorst koopt hem en doet hem stalknecht worden. De prinses wordt bekoord van hem. en neemt hem tot haren lijfbediende; in eenen droom verneemt zij wie hij werkelijk is en dat zij voor hem bestemd is.

Bl. 39. In Djaja Langkiri is vorst Sjajch 'Alam Daksina, een djinn-islam; hij gaat de prinses van 'Adjam ten huwelijk vragen; zijn voorstel wordt met vreeze aanvaard. Maar de prinses bezorgt Boedjang 'Ali een tooverpaard en een koemala, na hem haar geheim geopenbaard te hebben; hij doodt velen van het gevolg van Sjajch 'Alam Daksina.

In Tjahaja Pëlingkan was de mambang-vorst Maharadja Indra Dewa, met eenen zoon Dewa Mambang en eene dochter Iram Iram Boenga. Deze zoon vraagt de prinses van 'Adjam ten huwelijk. Met Sjajch 'Alam Daksina trekt Dewa Laksana tegen den nieuwen werver op; een geduchte strijd ontbrandt, en beider legers worden verslagen; de hoofdlieden zetten het gevecht voort, Dewa Mambang laat zijne twee tegenstanders door een wonderpijl gevangen nemen, en naar zijn land brengen, Boedjang 'Ali maakt zich aan de verschrikte prinses van 'Adjam bekend als Djaja Asmara, en bemint haar; hij bestrijdt Dewa Mambang, doodt velen van zijne helden, en maakt hem zelven krachteloos. 's Nachts laat hij zich door het wonderpaard naar zijne zuster Iram Iram Boenga voeren, en schaakt haar in een tooverdoosje. De strijd wordt hervat, Djaja Asmara wint en laat Indra Dewa door een tooverketting halen, en Sjajch 'Alam Daksina met Dewa Laksana terughalen, en spaart Dewa Mambang om der wille zijner zuster. Dewa Laksana hoort wie Boedjang 'Ali is; Sjajch 'Alam Daksina neemt zich voor Djaja Asmara te verwijderen, en laat hem naar Indra Dewa zenden met een brief waarin het verzoek staat hem te dooden. Onderweg wordt hij door eenen 'ifrit van zijne toovermiddelen en wapens beroofd; hij doorziet het werk van zijnen mededinger. Iram-Iram Boenga, die hij in den tjoemboel bij zich had, vliegt naar haar eigen paleis, vertelt haren vader haar wedervaren, stemt hem gunstig voor Djaja Asmara, die dan ook liefderijk door Dewa Mambang en zijnen vader wordt ontvangen, en met de prinses in het huwelijk treedt. Later vertrekt hij naar 'Adjam zijne vrouw zwanger achterlatende. Hij doet op zijne reis naar 'Adjam het land van Sjajch 'Alam Daksina aan; hij gaat er binnen en ontmoet den 'ifrit die hem beroofd had, en dwingt hem het geroofde terug te geven, terwijl hij nieuwe toovermiddelen er bij krijgt. In een oogwenk brengt zijn wonderpaard hem in 'Adjam. Verwond als bedelaar komt hij bij de prinses. Dewa Laksana had met verontwaardiging van het lage optreden van Sjajch 'Alam Daksina gehoord, en zijne dochter toegezegd aan ieder die Djaja Asmara kon terugbrengen; de bedelaar verandert zich nu wêér in Djaja Asmara; deze verkrijgt de prinses,

en Sjajch 'Alam Daksina gaat vol woede naar zijn land terug. Het huwelijk wordt luisterrijk gevierd.

Bl. 204. Djaja Asmara gaat met zijne vrouw naar zijn land terug. Sjajch 'Alam Daksina valt hem onderweg aan; de eerste aanval wordt afgeslagen, en hij staakt zijn pogingen, nadat zijn veldheer Pahlawan Harimau 'Alam zich aan Djaja Asmara heeft onderworpen. Voorttrekkende komen zij aan de stad Djaja Poeri, waar Parmadewa regeert; zijne twee zonen beeten Barmadjaja en Barmaoera. De vorst ontvangt hen als gasten, en Sjajch 'Alam Daksina belegert hen daar; de vorst en zijne zonen worden gevangen en de vader belooft hem Djaja Asmara in handen te spelen, maar Harimau 'Alam verijdelt dat, waarop Sjajch 'Alam Daksina voor immer van de zaak afzag.

Verdertrekkende komen zij te Tandjoeng Bandjir waar de uit Lingga Djaja gevluchte mantri hen ontvangt. Na een verblijf aldaar van drie jaren bevalt de prinses van 'Adjam van eenen zoon: Djaja Bisnoe. Eindelijk trekken zij tegen Lingga Djaja op, en kondigen aan Djohan Sjah hunne komst aan. Djaja Bisnoe gaat het bosch in, en zijne moeder, hem verloren wanende, neemt haren intrek bij eenen landman; haar echtgenoot was reeds tegen Djohan Sjah uitgetrokken; hij kan haar niet terugvinden. Hij bindt den strijd met zijnen stiefvader aan, en doodt hem; zijn door hem afgehouden hoofd biedt hij aan zijne moeder Soeganda Tjahaja aan. Haar laat hij in een vat gesloten in zee werpen; daarna treedt hij op als heerscher van Lingga Djaja. Overal laat hij nu zijn vrouw en zoon zoeken. Zij hoorde van zijne verheffing en slaagde er in zich bij hem te voegen.

Bl. 250. Iram Iram Boenga in Tjahaja Pelinggam was van eenen zoon, Koemala Sakti, bevallen. Enkele jaren later vraagt hij naar zijnen vader, en gaat dezen zoeken. Djaja Bisnoe was intusschen in het bosch verdwaald, en door Alláh's voorbeschikking ontmoette hij zijnen halfbroeder Koemala Sakti; zij maken zich aan elkaar bekend en trekken samen verder. Zij komen in Sēmanta Poeri, en zien daar de prinsessen, de dochters van Toelesa Sjah 'Alam; in een melati en een noeri veranderd maken zij beide prinsessen op de prinsen verliefd door hunne beschrijving van hen. Kort daarna worden zij door een peri als kleinzonen aangenomen, en van toovermiddelen voorzien; hij deelt hun mede dat de prinsessen heeten Měngindra Roepa en Měngarna Lila, en voorziet hen van alles om zich aan beide prinsessen te presentereen. Reeds waren zij door vijf mambang-prinsen ten huwelijk gevraagd; hun aanzoek was afgewezen, en zij omsingelden thans de stad, en versloegen hare troepen. De twee halfbroeders komen aan op de plaats waar de strijd woedt; zij roepen hunnen geleigeest op, deze mengt er zich in, en ontzet Toelesa Sjah 'Alam; ook doodt

hij een der vijf, en verslaat de anderen geheel en al. Toelega wil zijne dochters met de beide halfbroeders doen huwen; zij hebben zich echter in de wildernis teruggetrokken; met moeite worden zij opgespoord, de vorst verneemt hunne afkomst, en laat de twee huwelijken spoedig sluiten. Djaja Bisnoe en Mëngarna vestigen zich in Sëmanta Poeri. Later gaan beide broeders naar Lingga Djaja na eerst Pëlinggam Djaja te hebben bezocht. Nu is alle leed vergeten, en wordt feest gevierd in Lingga Djaja.

CCVII.

HIKAJAT INDRA LAKSANA.

Collectie C. St. 139, 26×20 cM. 82 bl., 15—17 r.

Inhoud:

Vorst Mëngindra Tjoeatja heeft twee zonen: Djohan Mëngindra Roepa en Tahir Djohan Sjajch. Hij droomt van een bijzonderen bamboe përintoe, en wil dien bezitten, waarop de beide zoons, tot droefheid hunner moeder, gaan zoeken. Zij rennen veertig dagen, en komen bij den berg Djabat Noeranggas, waar zij sprekende vogels aantreffen, benevens Radja Salam en Radja Sëmoeet di Goenoeng; de eerste van hen deelt hun mede dat het muziekinstrument is bij de prinses Indra Bitjaksana, dochter van den almachtigen vorst van Indra Përtiwi; Praboe Sakti. Zij oefenen zich in hikmat en sakti, en krijgen de namen Indra Mahadewa Kasaktian en Bisnoe Dewa Kaindra'an, bijgenaamd Indra Laksana. Deze wordt door zijn paard ontvoerd, en zoo raken zij van elkaar gescheiden. Hij komt aan den berg Mëngarna Lela, waar de machtige prinses Indra Përtiwi verblijft, en na eenigen tijd met hem huwt (bl. 47).

Indra Mahadewa was naar Harman Firas gegaan, en daar in het huwelijk getreden met de prinses Soegandari Tjahaja; haar vader Tabal Sjajch bond den strijd tegen hem aan, doch moest zich onderwerpen.

Op bl. 82 wordt een opschrift van een hoofdstuk vermeld, waarin verhaald wordt dat Indra Laksana naar Indra Poespa gaat, en daar den vorst Sadarhah bestrijdt; van dat hoofdstuk staan echter slechts de volgende woorden ستنه مك فركتان ايندرا نسان دودوكت ايتو برسوكتان دائن توان فترتي دي ادث مكي سي تي welker spelling normatief is voor die van het geheele HS.

De inhoud van het ontbrekende gedeelte kan uit Van der Tuuk's résumé van het Londensche HS (Hikajat Indra Kajangan genoemd) niet gekend worden; dat résumé toch luidt (na de vermelding der namen Mangindära Tjuwatja koning van Indära Pärtjangga, Sjah Djohan Mangindära Rupa en Radja Thahir

Djohan Sjah) „nadat de koning gedroomd had van een wonderbaarlijk muziek-instrument. dat maar eenmaal aangeslagen, honderd negentig maal speelde, en verlangd had het te bezitten, gingen de twee jonge prinsen het zoeken. „Zij worden als zoon aangenomen door een geest (اج سسم), geheeten, die hen bekend maakte met de plaats, waar zij het wonder-instrument konden vinden. „Hij veranderde hunne namen, en noemde den oudste *Indāra Mahādewa Sāṅti* en den jongste *Bisma Dewa Kainulāra-an*, bijgenaamd *Indāra Lāqsana*. De broeders worden daarna gescheiden, terwijl ieder, met behulp van den *djinn*, hun pleegvader, vele grootsche daden verricht”.

Het Londensche manuscript, dat 332 bl. telt, schijnt compleet te zijn.

Ander handschrift:

Londen, Royal Asiatic Society. no. 57.

CCVIII.

HIKAJAT INDRA BANGSAWAN I.

Collectie C. St. 127. 21 × 16 cM., 112 bl. 15 r.

Inhoud:

Indra Bongsoe, in Kobat Sjahril, krijgt een tweeling: Sjahpəri die met een pijl, en Indra Bangsawan die met een zwaard geboren wordt; de twee leeren alles bij de leermeesters Ki Djamkoe en Ki Djamki. De vader droomt van een bijzonder muziekinstrument, en belooft dat degeen die het vindt hem zal opvolgen; de knapen gaan zoeken, en raken spoedig van elkaar af.

Sjahpəri vindt eenen trommel, waarin de door eenen garoeda geroofde prinses Ratna Səri bleek te zijn; hij doodt den garoeda, en huwt met haar. Indra Bangsawan was aan eene grot gekomen, bij eene reuzin, die hem mededeelde dat de plaats Anta Bēranta en het land Anta Pramana heette; de vorst, Kabir genaamd, was schatplichtig aan Boeraksi, die zijne kinderen voor zich opeischte; ook de prinses werd opgeëischt, en de vorst had haar toegezegd aan ieder die haar redden zoude. Hij begeeft zich naar het paleis, en verhuurt zich als geitenhoeder; weldra wordt hij de vertrouwde der prinses, die echter reeds wist wie hij was, en ook wist dat hij haar redden moest. Zij wordt ernstig ziek, en alleen tijgerinnemelk kan haar genezen. Haar negen vrijers zoeken daarnaar; hij belooft hun het geneesmiddel zoo zij zich laten brandmerken, maar als dat geschied is, blijkt hij hen misleid te hebben. De reuzin bezorgt hem de melk, en hij geneest daarmede de prinses; zijn nieuwe naam is Oenan (en Si Oetan.)

Bl. 29. Boeraksi komt en ontsteekt in woede. De reuzin helpt haren beschermeling en deze slaagt er in Boeraksi te dooden; woedend over hun onmacht gaan de negen terug. Hij, nu Si Këmbar genaamd, krijgt de prinses, maar blijft geiteloeder. De negen willen de stad aanvallen; met hulp der reuzin bestrijdt hij hen; door niemand herkend ontzet hij den vorst; eindelijk maakt hij zich bekend, de negen onderwerpen zich, maar zeggen aan niemand wie hij is. Si Këmbar de herder wordt van ongepastheid beschuldigd, en gevangen gezet; de prinses deelt vrijwillig zijne hechtenis, verstoep zijn tooversaroeng, maakt daarmede zijne gedaanteverwisseling onmogelijk, ontmaskert hem, en laat zijne geschiedenis algemeen bekend worden. De reuzin bezorgt hem eene tooverstad met alle benoodigdheden; eerst dan wordt een luisterrijk huwelijk gevierd. Eindelijk verschafft de reuzin hem het gezochte muziekinstrument, en hij rust zich toe om zijnen broeder op te sporen. Maar voordat hij vertrekt, wordt hij zwaar ziek door de booze werking van de zuster van Boeraksi.

Bl. 94. Sjahpëri nu droomde van zijnen broeder. Hij verkrijgt van zijne vrouw een panacé-tand, en gaat zijnen broeder zoeken. Hij vindt hem, en geneest hem en zijne echtgenooten, die eveneens ziek was. De beide broeders gaan naar het land hunner ouders terug; daar is groote vreemde, en volgt Indra Bangsawan zijnen vader op. De negen worden hem schatplichtig.

CCIX.

HIKAJAT INDRA BANGSAWAN II.

Collectie v. d. W. 160, 33×20 $\frac{1}{2}$ cM. 93 bl., 19 r.

De tekst van dit geheel met het vorige nummer overeenkomende HS is veel zuiverder dan I; trouwen alle handschriften uit de verzameling-Cohen Stuart zijn Bataviaasch van taal, en vele zijn zeer slecht van stijl.

De vorst van Kobat Sjahril heet hier Indra Bangsawan; blijkbaar eene schrijffout: zijne echtgenooten, in I niet genoemd, heet hier Siti Gandi. Ratna Sëri wordt in dezen tekst Ratna Sari genoemd. Dergelijke kleine verschillen zijn er meer; maar de teksten zijn bijkans gelijk; alleen heeft I meer moderne woorden of onnoodige toevoegingen, synoniemen e. d.

Een gedicht van acht bladzijden, waarin het geheele verhaal in het kort gedaan wordt, besluit het manuscript.

HIKAJAT INDRA BANGSAWAN III.

Collectie v. d. W. 161 A. bl., 1—79 r. 4. 19 r. (32×20 cM.)

Geheel dezelfde tekst. De schrijffout Indra Bangsawan voor Indra Bongsoe komt hier niet voor. Evenals in II wordt hier het monster niet Boeraksi maar Boerakas genoemd.

Nu en dan ontbreken in dit exemplaar korte pantoens.

Achter B (Hikajat Djoemdjoemmah) volgt hetzelfde vers als van II, met eene kleine afwijking aan het slot.

HIKAJAT INDRA BANGSAWAN IV.

Collectie v. d. W. 162. 20×16 cM. 153 bl. 15—16 r. gedat. 18 Radjab 1273.

Voorin staat: Miss. Res. Prenger Reg. 25 Sept. 1857. no. 3340.

Eenigszins andere redactie.

Ook hier is in het begin Indra Bangsawan in plaats van Indra Bongsoe geschreven.

De twee kinderen zijn volgens dezen tekst geen tweeling, doch zijn in twee verschillende periodes geboren.

Het redactieverkil openbaart zich voornamelijk in het gebruik van andere, synonieme woorden en uitdrukkingen, en sommige uitbreidingen ook door namen; zoo wordt de tuin waar Sjahpëri aankomt hier Tjinta Birahi genoemd. Zoo veel mogelijk heeft de schrijver van dezen tekst uitbreiding en verbreding van beschrijvingen toegepast: hoewel het verhaal hetzelfde is, is de tekst iets uitgebreider dan die van I. II en III.

Het verhaal eindigt op bl. 146. maar eene episode is er in dit HS aan toegevoegd, en wel: ترسبتله قول فرکتان سکر انق راج سمبیل بود نگری ایت

Van die negen wordt dan verhaald dat zij vol verdriet over de meerderheid van Indra Bangsawan naar hun land teruggingen. In het tweede jaar zonden zij een huldebewijs aan Indra Bangsawan. Deze zond een geschenk naar Anta Birahi met een uitvoerigen brief. Radja Mangkoeboemi (dien titel had, ook in de andere HS, Sjahpëri ontvangen) zond mede derwaarts geschenken; afvaardiging en ontvangst der gezanten worden breed-prakig beschreven, evenals hunne terugzending en terugkomst. Kort daarna krijgt Radja Mangkoeboemi

eenen zoon dien hij Indra Birabi noemt; ook zijn broeder, de vorst, krijgt eenen zoon, die Indra Pramana genoemd wordt.

CCXII.

HIKAJAT INDRA BANGSAWAN V.

Collectie Br. 430, $22 \times 17\frac{1}{2}$ cM., 159 bl. 16 r.

Voorin staat dat dit verhaal verkort is medegedeeld naar een handschrift van Batavia door Tabri Aboe Abdarrahmân, in 1894.

De vorst heet hier Maharadja Indra Bongsoe, kleinzoon van Maharadja Indrakila; zijn land heet: Kobat Sahri. Bijzondere afwijkingen zijn er niet; alleen wordt de dochter van vorst Kabîr hier Ratna Sari Boelan genoemd, en is het niet de zuster, waar de weduwe van Boeraksa die Indra Bangsawan en zijne vrouw ziek maakt. De tekst is zeer uitvoerig, een andere dan de voorgaanden. Het aanhangsel wordt hier niet aangetroffen.

CCXIII.

HIKAJAT INDRA BANGSAWAN VI.

Bat. Gen. 245, 33×20 cM., 96 bl. 34 r. gedat. 4 Sept. 1894.

Uit eene inlandsche leesinrichting.

Eene nog al verbasterde bewerking, waaraan de naam Hikajat Maharadja Indra Kila is gegeven.

De vorst van Kobat Sjahrin (niet Sjahril) heet hier Indra Bongsoe, zoon van Maharadja Indra Kila: niet de zuster, maar de weduwe van Boeraksa is het die hier Indra Bangsawan en zijne echtgenooten ziek maakt, en ook hier heet de dochter van vorst Kabîr: Ratna Sari Boelan. Beide laatste teksten van de Hikajat Indra Bangsawan hebben wel eenige verwantschap, maar de laatste is nóg uitvoeriger, en vol modernismen en Bataviaasche uitdrukkingen. Deze tekst wordt met een toepasselijk vers besloten.

CCXIV.

HIKAJAT SOELTAN TABOERAT I.

Dit moderne, sterk Bataviaasch getinte verhaal moest uit verschillende deelen en stukken bijeengelezen worden.

Bat. Gen. 183, Deel I $34\frac{1}{2} \times 22$ cM., 446 bl. 24—27 r.

» II 40×25 cM. 176 bl., 22 r. ged. 28 Nov. 1885.

» III 34×21 cM. 350 bl., 17 r. » 13 Dec. 1885.

» IV 33×21 cM. 282 bl., 17 r. » 15 Jan. 1886.

» V 34×21 cM. 356 bl., bl. 1—303: 16r. bl. 304—350:

35 r. gedat. 1 Jan. 1885.

Deze volgorde is niet die van de episoden van het verhaal. In deel V is een gedeelte dat aansluit bij eene episode van deel I, maar de redactie in deel V is veel uitvoeriger. Met groote uitvoerigheid wordt daarin het slottafereel van deel I verhaald; niet alleen is de voorstelling der gebeurtenissen veel breeder, maar enkele kleine trekken worden daar geheel anders weêrgegeven. Het eind van deel I valt samen met bl. 91 van deel V; wat in deel I verhaald is kan naar den verhaaltrant van deel V zeker wel vier dergelijke deelen gevuld hebben. Na deel V volgt eene lacune, het deel welks inhoud thans moet volgen bleek deel II te zijn, en bij dit deel sluit zich deel III aan, en hierbij deel IV.

De ontbrekende gedeelten kunnen uit den tweeden tekst aangevuld worden: eerst na de vermelding van beide teksten kan de inhoud van het geheele verhaal medegedeeld worden.

CCXV.

HIKAJAT SOELTAN TABOERAT II.

Bat. Gen. 257 Deel I, 33×20 cM., 284 bl. 28 r. gedat. 30 Jan. 1894

Deel II 33×20 cM., 262 bl. 20 r. » 29 Oct. 1893

Geheel dezelfde tekst als van deel I van no. 183. Alleen komt hier op bl. 253 (samenvallende met bl. 276 van deel I) een ingeschoven verhaaltje voor, dat loopt tot bl. 265. Het slot komt overeen met bl. 304. r. 7 van deel I van no. 183.

Deel II van dit nummer sluit zich niet bij het slot van deel I aan; na eene lacune volgt op deel II de inhoud van deel II van no. 183.

CCXVI.

HIKAJAT SOELTAN TABOERAT III.

Bat. Gen. 258, 33×19 cM., 120 bl. 18 r. gedat. 1310.

Dit deel bevat een gedeelte van het in no. 183 ontbrekende.

HIKAJAT SOELTAN TABOERAT IV.

Bat. Gen. 259, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 192 bl. 30 r. gedat. 20 Mei 1894.

Op bl. 1—109 van dit deel staat hetzelfde als wat voorkomt op bl. 304—446 van deel I van no. 183. Daarna gaat het verhaal geregeld verder: het verhaal in deel V toont wederom veel grootere uitvoerigheid dan het verhaal in dit deel. Uit het verhaal zelf blijkt dat de volgorde der nummers en deelen niet de juiste is: de geregelde opvolging zoude zijn: no. 257, deel I, 259, 258, 257 deel II.

Thans kan de geheele inhoud van den roman medegedeeld worden.

Inhoudsopgave.

In Talacrağan heerscht vorst Soeltan Taboerat, zijne vrouw heet Poespasuri, zijn zoon Indra Boeganda Sjafandar Sjäh; in Mahranlinggasari: vorst Bahroen, wiens dochter Mahroem Sari huwt met den zoo even genoemden prins. Deze maakt een reis, en zijn schip wordt geplunderd door Arman Sjäh, die echter met zijn land zich moet overgeven. Onder den naam Manşöer Tacbir gaat de prins naar Bahr 'alam waar Dâr al-Mahsöed regeert; deze geeft hem gelijk tegenover zijnen vasal Arman Sjäh, die tengevolge van een twist welke door den prins ontstaan was den dood vindt. De vorst keert zich nu tegen den vreemden prins, die zooveel last geeft, maar Allâh doet hem sterven; de mantri Moehammad Sjoelrab volgt hem, wordt de vriend van Manşöer Tacbir, en herstelt met hem het recht en de wetten in het land. Dan gaat de prins weer reizen, en komt in Bahr al-Gharib, waar 'Arif Zahara uitstekend regeert; daarna komt hij op het eiland Boenga Tadjoe Anta Birahi, waar alles wetende noeri's zijn, benevens andere sprekende en raad gevende dieren. Zijn schip vergaat, en hij wordt, door eenen bajan van dat eiland vergezeld, door den visscher Kjahi Rambanan verpleegd.

Bl. 102. In Taczir was vorst Taïf, met twee dochters: Tjandra Sari en Mahroem Sitti, aan wie de zuster der visschersvrouw bloemen verkoopt; van deze hooren zij iets over den bajan, en de oudste der twee komt in de visschershut bloemen zien; de prins wordt van haar bekoord, en schrijft een verhaal, dat zij van den visscher koopt. Acht en veertig harer bewonderaars en anderen nog moeten iets vertoonen wat haar vermaakt, en de prins overtreft allen, en wint veel geld; vele ijverzuchtigen vervolgen hem, gevechten ontstaan, en niemand krijgt de prinses. Weldra merkt de vorst den prins op; hij is verrukt van hem en doet hem huwen met Mahroem Sitti, die echter door hare zuster

tot allerlei kwade plagerij wordt aangezet. Vorst Tâif geeft de regeering aan zijnen schoonzoon over; deze, de plagerijen eindelijk moede, bemerkt dat zijne schoonmoeder en schoonzuster ze aanstichten, en verlaat dat eiland. In het woud ontmoet hij de kinderen van den djinn die hem het hart had beroerd, waardoor hij op Mahroem Sitti verliefd was geworden: een van hen, Lola Mengarna Indra, raadt hem aan naar zijne vrouw terug te gaan. Deze had hem spoedig in het bosch gevonden, en zich met hem verzoend, maar weldra sart zij hem weer, hij verlaat haar, maar zij haalt hem in, doch in haren slaap verlaat hij haar. Wederom voegt zij zich bij hem, en hoort van hem dat hij reeds getrouwd is; hij snijdt haar de haren af, noemt haar Indra Poerana Tumbil, en geeft haar mannekleeren, opdat niemand wete dat zij zijne vrouw is. Op een paard steken zij, drie honderd dagen lang, eene groote zee over, en na vier roovers gedood te hebben, komt hij terug in zijn land, dat over hem treurde, maar thans zich over zijne terugkomst verblijdt; de oude vorst geneest uit blijdschap van zijne blindheid. Zijne tweede vrouw laat hij doorgaan voor eenen reismakker, maar zijne eerste vrouw vermoedt iets. De verhouding tot de openlijke en de geheime echtgenooten geeft aanleiding tot allerlei moeilijkheden, vooral op eene reis naar Mahranlinggasari; eindelijk is zijn geduld op en verjaagt hij de tweede, die door eenen garoeda, die de oude bajan is, weggevoerd wordt. Weldra wordt hij gek van verlangen, openbaart het geheim harer sexe en qualiteit, en gaat zwerven om haar te zoeken. Zij was naar Ta'zir teruggegaan; hij komt bij eenen asceet, die hem eenen brief aan Tâif laat schrijven, doch deze veracht hem. Hij doet tapa. De vroegere vrijers komen terug en eischen haar op; onder den naam Djohan Pahlawan Naşib Barzamân bestrijdt zij hen hevig. Met behulp van de kinderen van den djinn overwint zij velen.

De eerste vrouw bemerkt de verdwijning van haren man, en begrijpt alles; zij kleedt zich als man, en gaat dolen onder den naam Indra Mertjoe Noër al-'alam, en vindt eenen god Wedantawati, die eerst na eene ontmoeting met haar weer ten hemel zou kunnen gaan, en gaat met hem naar Ta'zir.

Bl. 432. Moehammad Zoehrab kon zijnen vriend niet vergeten. Deze (de prins) had den naam Indra Maulana Fath al-'alam aangenomen, den vriend aan den oever eener zee ontmoet, hem herkend, maar zich niet bekend gemaakt. Samen begeven zij zich naar het terrein van den strijd te Ta'zir.

Deel V. bl. 92.

Daar stormden allen op Djohan Pahlawan Naşib Bardjaman aan; in eens verdwijnt zij. Nu helpt Maftah al-'alam (hier niet: Fath al-'alam) die van Ta'zir; Djohan Pahlawan had zich door het wonderpaard Doerman Maha-

soera naar haar paleis laten voeren, en zich weder als vrouw gekleed. Zij zond de kinderen van den djinn op kondschap uit, en dezen verwekken een vinnigen twist over de vraag wie den vorst zal escorteeren. doch worden ten slotte door een mohammedaansche tooverspreuk krachteloos gemaakt. De bajan vertelt aan Maftah al-*câlam* dat Djohan Pahlawan zijne vrouw is; onderwijl hadden twee der djinnkinderen den vorst weggenomen en in zijne stad gebracht. Den volgenden dag wordt het gevecht hervat; Maftah al-*câlam* wint; den dag daarop bevecht hij Djohan Pahlawan; als het voor haar onhoudbaar wordt, laat zij zich door haar wonderpaard naar een bosch voeren. Daar komt ook Nôer al-*câlam* (de eerste vrouw), en elkander niet herkende sluiten zij broederschap.

Bl. 190. De vorst Tâif wil zich aan Maftah al-*câlam* onderwerpen: dit vernemende ijlt Djohan Pahlawan naar de kampplaats en vernieuwt den strijd, waaraan ook Tjandra Sari, die zich Indra Mişbâh al *câlam* noemt, deelneemt. Noër al-*câlam* doorschiet het paard Doerman Sjah; deze, de broeder van Wedantawati, wordt weder god en verdwijnt. Bij eene rivier in het nauw gebracht, verdwijnen Moehammad Soehrab en Maftah al-*câlam*. Den nacht daarop gaan Djohan Pahlawan en Nôer al-*câlam* baden; zij ontdekken elkaars sexe, en maken zich aan elkander bekend. Maftah al-*câlam* wordt geholpen door den djinn Praboe Gangga Maja Sakti te Toendjoeng Maja Tjinta Birahi. Djohan Pahlawan en hare moeder hervatten den strijd, en verrichten wonderen van hikmat. In den nacht vernemen zij van gevangen genomen vrienden van Maftah al-*câlam* wie hij feitelijk is.

Bl. 341. Soeltan Taboerat gaat zijne twee kinderen zoeken, en trekt naar Ta^czîr.

No. 259, bl. 149.

Ook de vorst van Linggasari (aldus: Talarraⁿ heet hier Tar al-*car*kân) gaat naar Ta^czîr. Deze stad werd door vijandige djinn's in de lucht gevoerd, maar hun door de goden ontnomen en weder teruggebracht; djinn's en goden bestrijden elkaar, en Fath al-*câlam* (hier aldus) komt daar, en mengt zich in den strijd. Juist toen voerden de vorsten van Tar al-*car*kân en Linggasari de stad binnen; onmiddellijk herkende Indra Maulana Fath al-*câlam* hen, en maakt zich bekend als Indra Boeganda Asj^fandar (*sic*) Sjah, waarna ook Indra Mërtjoe Noër al-*câlam* en Djohan Pahlawan Nâsib Barzamân (*sic*) zich als Mahroem Sari en Mahroem Sitti bekend maken. Tâif voegt zich bij hen. Moehammad Soehrab huwt met Tjandra Sari; vele andere huwelijken worden gesloten. Na eerst te Bah^r al-*câlam* vertoefd te hebben gaat Soeltan Taboerat naar zijn land terug. Mahroem Sari en Mahroem Sitti en Tjandra Sari zijn zwanger; deze laatste baart Goemanda Soeta, en later Ma^a 'l-djam^djam Seri Nagara. Soeltan Taboerat

sterft. Mahroem Sari en Mahroem Sitti zijn reeds vijftien maanden zwanger; de geschikte medicijn is niet te vinden; haar echtgenoot gaat ze zoeken, wordt betooverd, vergeet zijne opdracht en huwt met de ascetendochter Roemroem Bahroem, die hij zwanger achterlaat. Dan gaat hij naar Bahr al-‘alam en vindt daar de medicijn, daarmede komt hij na eene afwezigheid van zes maanden te Tar al-‘arkân terug; de zwangeren baren nu, Mahroem Sari: Goemanda Sakti en Mahroem Sitti: Goemanda Soela.

No. 258.

Roemroem Bahroem bevalt van eenen zoon, die den naam krijgt Indra Maulana Askandar Sjah; hij is zeer dom, en wordt een scherpschutter in het bosch. In Bahroem ‘alam (*sic*, niet Bahr al-‘alam) regeerde dus Moehammad Soehrab, met twee kinderen. De prinses Ma‘a ‘l-djamdjam Seri Nagara ontmoet Indra Maulana in het bosch, en houdt hem voor haren broeder Goemanda Soeta, op wien hij zeer gelijkt, maar haar broeder komt daar en werpt hem in zee; de prinses beweent hem, en noemt hem Si Paudaj Mëmanah Mata. In die zee is de visch Gangga Sakti Përtoela Maja, die indertijd van Soeltan Taboerat een koemala gekregen had; om dien poesaka strijden zijne twee zonen, zij vinden den gezonkenen Indra Maulana en vragen hem om eene beslissing. Hij maakt er zich meester van, en doodt de visschen, die van hunne betoovering bevrijd, hem nu huldigen. Hij bekoort en ontvoert de prinses, maar zij verlaat hem wegens zijne domheid; na veel zwervens en na bij een goeroe les genomen te hebben voegt hij zich weder bij haar, en later ontmoet hij Goemanda Soeta, die hem in de wildernis laat werpen. Daar waren twee djinn's die in eenen strijd over drie toovervoorwerpen zijne beslissing vroegen: hij neemt de zaken, en doodt hen. Dan gaat hij bij Joden en Christenen in de leer, en brengt daarna de prinses naar een ver eiland; maar in zijnen slaap steelt zij zijne tooverzaken en gaat naar haar land terug; haar vader ziet die zaken, en begrijpt de afkomst van den vreemdeling. Deze was ontwaakt, en doolde rond op het eiland; hij doodt eenen draak, en neemt diens moestika, waardoor hij alle dieren en planten kan hooren spreken en over de zee kan loopen. Hij gaat ijlings naar de prinses terug; haar vader ontvangt hem, en neemt hem als kind aan; zijne domheid is verdwenen.

Bl. 114. In Goea Kërbau Giri is Maharadja Danoe Sakti, nu alom Bajoe Sakti genaamd, koning van alle dieren, die wêér mensch kan worden, als Indra Maulana in het land zijns vaders zou zijn; hij wil Indra Maulana oplichten, en zich vergissende licht hij Goemanda Soeta op; dit merkt Indra Maulana, die hem nazet. Beider verdwijning brengt grooten rouw teweeg.

Deel II van no. 257.

Soeltan ʿArif az-zahar in Baḥr al-ʿadjāib, ook genaamd ʿAlim az-zahar hoort van Maca 'l-djamdjam in Baḥr al-ʿālam. en wil haar ten huwelijk vragen als zijne honderdste vrouw; daartoe vaardigt hij zijnen broeder Windan Kajoendan af. Deze komt in Baḥr al-ʿālam, en sneeft in den strijd tegen Moehammad Soehrab. Voorzichtigheidshalve roept deze de hulp in van de vorsten van Taczir en ʿTar al-ʿarkān. De goeroe van Indra Maulana wachtte nog steeds op diens terugkomst, en droeg zijnen vertrouweling Djamdjamī op hem te zoeken. Deze neemt den naam Indra Maulana aan en gaat naar ʿTar al-ʿarkān, waar hij zich als des vorsten zoon bij Roemroem Bahroem voorstelt; men wantrouwt hem, maar geen bewijzen tegen hem hebbende vinden, neemt Indra Boeganda Asjfan-dar hem tot zich. Kort daarna kwam de brief uit Baḥr al-ʿālam, en met zijne beide zonen gaat de vorst daarhenen. Tegen dat land was de vorst van Baḥr al-ʿadjāib reeds opgetrokken, Moehammad Soehrab was gevangen, en Maca 'l-djamdjam ontvlucht. De troepen van Taczir en ʿTar al-ʿarkān kwamen gelijktijdig aan, en deden den strijd ontzaglijk hevig worden; eindelijk ontmoet ʿArif az-zahar den vorst van ʿTar al-ʿarkān, vlucht voor hem en verdwijnt. De rust wordt hersteld; de vorst van ʿTar al-ʿarkān laat zijne vrouwen en den gewaanden zoon halen; deze steelt een tooverboek, en komt met de twee vorstinnen aan. Ieder wantrouwt hem, maar met gegevens uit het tooverboek kan hij zich redden. De twee prinsen van ʿTar al-ʿarkān gaan met den imposteur Goemanda Soeta zoeken; de imposteur laat hen spoedig in den steek.

Bl. 128. Goemanda Soeta nu was bij Bajoe Sakti in gevangenschap geraakt; de echte Indra Maulana was de ontvoerders gevolgd en had Goemanda Soeta ontdekt, en bevrijd; Bajoe Sakti en diens apenheir had hij bevochten, en hem gedood, waarop deze weer werd die hij vroeger geweest was: Danoe Sakti. Goemanda Soeta steelt de tooverzaken van Indra Maulana, en verlaat hem; Indra Maulana werd geholpen door de dieren, o.a. door de apen Tjoetjak Tjarang en Tjatjing Tjoentji.

Goemanda Soeta vindt zijne zuster Maca 'l-djamdjam, maar wordt door eenen vijand in zee geworpen, door eenen visscher opgevangen, en in het woud gesmeten. Daar vindt hem de imposteur: hij overwint zijn wantrouwen, en brengt hem in triumf bij zijnen vader, maar men blijft hem wantrouwen. Hij krijgt opdracht Maca 'l-djamdjam op te sporen, vindt de tooverzaken die Goemanda Soeta verloren had, en komt bij den ziener, wien het gestolen boek toebehoorde; deze voert hem vóór den vorst des lands, Bahroen van Singgasari, en deze laat hem brandmerken. Daar komen echter de twee prinsen van ʿTar al-

ārḱān en bewerken dat hij vrijgelaten wordt: alle drie gaan terug naar Bahr al-ċālam, waar zijne zaak onderzocht zal worden.

Deel II van no. 183.

(Kleine lacune). Si Pandaj Mēmanah Mata doolde rond met Ratna Koemaja (nog niet genoemd) en de twee apen Tjatjing Toentji en Tjatjak Djaran (*sic*), die overal twist verwekken, en de prinses tegen elken aanval beschermen.

Eene rooverbende onder Gēmar Soelahi, die eenen ouden wrok koesterde, valt Tar al-ārḱān aan, en verbrandt veel. De twee prinsen (die blijkbaar aldaar teruggekomen zijn) kunnen niet winnen: de gewaande Indra Maulana moet zich in den strijd begeven vol angst. Een vroegere goeroe van hem herkent hem, begrijpt dat hij Indra Maulana niet is, durft niets te zeggen, doch weigert den sēmbah voor hem te maken. Dit doet den reeds bestaanden argwaan nog toenemen. Si Pandaj Mēmanah Mata kwam in de nabijheid, en deed des nachts den roovers afbreuk, maar voor eenen vijand aangezien wordt hij door den imposteur gevangen genomen. Hij durft zijnen waren naam niet te noemen, en zegt nu eens Djamdjami, dan eens Silatjoer, dan weer Si Pandaj Mēmanah Mata, en ook Si Bodo te heeten: de vorst van Tar al-ārḱān twijfelt. Door eenen koemala bevrijdt hij zich, en voegt zich wēer bij zijne vrouw Ratna Koemaja. De roovers zetten den strijd voort. ¹⁾

Deel III van no. 183.

Eindelijk sneuvelt Gēmar Soelahi.

De aap Tjatjing Tjoentji was naar Tar al-ārḱān gegaan, en Tjoetjak Djaran was verdwaald en ook daar terechtgekomen; mede aldaar was de vorstin van Bahr al-ādjaib gearriveerd: de apen worden er gevangen gezet. Allen gaan naar Bahr al-ċālam om het huwelijk van den gewaanden Maulana Indra met de prinses Ma'a 'l-djamdjam te vieren. Het huwelijk wordt gesloten, maar zij blijft verlangen naar haren geliefden Si Pandaj Mēmanah Mata. Daarna gaan allen naar Tar al-ārḱān; allen voelen eene walging van den leelijken bruidegom.

Na een langen zwerttocht waren Si Pandaj (alias Si Bodo) en Ratna Koemaja in het feestvierende Tar al-ārḱān aangekomen, hij bevrijdde de apen, en werd door zijne daar thans verblijvende moeder Rinoem Sari (= Roemroem Bahroem) herkend. Ratna Koemaja onttooverd de twee apen, en zij worden weder de eertijds vervloekte zonen van Pandita Roeman, die als leeraar en vermaner telkens optreedt. Zij vertellen haar dat de zoogenaande Indra Maulana niet de ware is, maar een listige bedrieger. Eindelijk wordt deze gevangen gezet. Ratna Koemaja, die als kind reeds verdwenen was, vindt haren vader, Indra Maulana's

1) Achteraan een vers.

eersten minister: deze echter erkent haar niet, en wordt door haar aangevallen. Hieruit ontstaat een algemeen gevecht, waarin de vorst van ʿTar al-ʿarkân tegenover zijnen zoon komt te staan; eindelijk herkent hij zijn kind. Ook de eerste minister herkent zijne dochter, op wie de prinses Maca'l-djamdjam lang geleden eene poging tot moord gedaan had.

Nu blijkt dat Si Pandaj Mëmanah Mata niemand anders dan Indra Maulana Askandar Sjah, en zijn dubbelganger de schurkachtige Djamdjamî is. Nu heeft eene algemeene opheldering plaats; voorbeeldig zal de imposteur gestraft worden. Maca'l-djamdjam is woedend nu zij bemerkt dat haar geliefde reeds getrouwd is. De vader had in den strijd tegen zijnen zoon zijn oog verwond, en niemand kon het genezen; ten slotte kan alleen Indra Maulana het benodigde geneesmiddel halen. Maca'l-djamdjam wordt ziek van woede, en gaat naar Bahr al-ʿâlam terug. Lang en fel wordt de imposteur gemarteld, totdat hij het leven verliest. Het blijkt dat Maca'l-djamdjam door den kortstondigen omgang met den bedrieger bevrucht is. Het huwelijk met Ratna Koemaja wordt schitterend gevierd. ʿTar al-ʿarkân bloeit. ¹⁾

Deel IV van no. 183.

Moehammad Soehrab was naar Bahr al-ʿâlam teruggegaan. Maca'l-djamdjam was daar ongeneeslijk ziek geworden: Indra Maulana en zijne beide halfbroeders komen daar om haar te genezen, en daarna gaan zij terug. Taïf voelt zijn einde naderen; Goemanda Soela spoedt zich naar Taʿzîr. Maca'l-djamdjam baart eenen zoon, die Darma Satia Sjams al-nâri genoemd wordt. Taïf sterft en Goemanda Soela volgt hem op. Er wordt voorspeld dat de jonggeborene ellende over het land zal brengen; inderdaad woedt weldra een groote brand. Ratna Koemaja baart Darma Satia Kamar al-ʿâlam en Anta Manikam Rawan Galaran. In Bahr al-ʿâlam ging de algemeene toestand achteruit: men haat daar het kind. De grootvader brengt het naar ʿTar al-ʿarkân, waar hij allerlei kinderavonturen beleeft met den tweeling, en hij zich onderscheidt door slechtheid. Teruggebracht naar Bahr al-ʿâlam ontsnapt hij naar ʿTar al-ʿarkân; weder naar huis gezonden wil hij weten wie eigenlijk zijn vader is.

Bl. 202. De gemalin van den vorst van Singgasari sterft; Bahroem wil hertrouwen, maar Goemanda Sakti zal hem in elk geval opvolgen. Darma Satia Sjams al-nâri speelt voortdurend met den jeugdigen tweeling, maar een hunner voorvaderen, als olifant zich voordoende, zegt hun dat hun makker de zoon van een schurk is; allerlei boosaardigs haalt hij uit, en doodt het tweeling zusje buiten medeweten van zijne moeder. Een dief, boos omdat er in de stad niets te stelen valt, wil Darma Satia Sjams al-nâri dooden, ontvoert hem in den slaap,

1) Achteraan een vers en een verhaaltje.

doch krijgt deernis, en verkoopt hem als slaaf. De tweelingbroer mist na zijn ontwaken het zusje, en gaat haar overal zoeken: de dieren beschermen hem en deelen hem mede wie de moordenaar is. Allâh doet haar herleven, en samen zwervende komen zij bij eene eenzame oude vrouw. Hunne ouders laten hen overal zoeken. Ratna Koemaja zoekt hen als man verkleed, haar man wordt ziek van leed, ook Goemanda Sakti gaat zoeken. Ook in Bahr al-Galam treurt men over de verdwenenen. Ma'a 'l-djamdjam verkleedt zich als man en gaat naar Tar al-carkân.

Een handelaar kocht Darma Satia Sjams al-nâri: diens aanwezigheid op het schip maakt dat er niets verkocht wordt, en het schip vergaat. Meester en slaaf worden gered. 1)

Het slot van deze geschiedenis is niet aangetroffen. Waarschijnlijk zoude de auteur, tevens eigenaar der inlandsche leesbibliotheek, waaruit dit verhaal afkomstig is, zijnen roman zoo lang vervolgd hebben als er vraag naar was bij zijne lezers. Het vervolg en slot heb ik nergens aangetroffen: wellicht bestond er nog geene voortzetting van, toen de boeken der leesinrichting door het Bataviaasch Genootschap werden aangekocht.

CCXVIII.

HIKAJAT BOEDJANGGA MAHARADJA INDRA MAHAROEPA.

Collectie v. d. W. 156. 33 × 20 cM., 241 bl. 19 r.

Op het schutblad is de titel Hikajat Boedjangga Maharadja Indra Macroef. Inhoud:

Er waren vier broeders: Sêri Goempita Halam, Sêri Radja Makoeta, Sêri Mêngindra Radja di Oedara en Sêri Indra Bangsawan, allen vorsten: de vrouw van den eerste heette Poespa Mêngindra Sêri Tertapa, hunne vier zonen: Indra Mêngindra Bikrama Indra Moeda en Mêngindra Sêri Indra: het land heette Pradjoeita Indra. Verder waren er acht pleegzonen, allen met name genoemd. Voor de twee oudsten worden de prinsessen van Mèrtjoe Tjantaka en Tjinta Noerakas gevraagd. Voor het huwelijk worden vele vorsten genoodigd, en komen mambang-hoofden ongenood: met groote feesten wordt het huwelijk der prinsessen Noer Lila Madoe Ratna en Arika Soeri gevierd. (De beschrijving daarvan is buitengewoon uitvoerig). Indra Moeda en Mêngindra Sêri Indra zijn bekoord van de prinsessen Tjandra Lila Noer Lila en Mêngindra Koesoema Dewi van Saoedjana Indra: ook deze huwelijken komen tot stand: elk der vier zonen krijgt een gebied.

1) Achteraan een vers.

Bl. 62. De vorst Bërangka Gilang Dewa van Bërantā Djitan had vier zonen en twee dochters: Ratna Djintan en Lila Kandam, en de zonen: Lela Indra, Radja Tidar (تيدار). Indra Sjah Përi en Indra Sangri en een pleegzoon Bahmān Sakti. De vorst wil voor zijne zonen de pas uitgehuwelijkte vier prinsessen hebben; zijn broeder Indra Dewa raadt af een strijd te wagen, en neemt op zich de vier vrouwen te schaken. Hij zendt twee djinns met een ontembaar paard naar Pradjoeita Indra: de twee jongste prinsen bestijgen het, en worden door het paard in de lucht gevoerd; niemand kan hen terugvinden. Zij beiden kwamen terecht op den berg Tjandra Maharoepa, de plaats waar de goden tapa doen; de jongste dwaalt af en de ander ontmoet daar eenen bëroek die hem het gebruik van het paard leert, en bij hem blijft in zijnen tapa. De jongste was terechtgekomen in de vlakte Bëlanta Tjahaja; hij leest het gebruik van het paard, dat hem gevolgd was, op diens teugel, maakt het tot zijn gediensligen geest, wanneer hij het zal oproepen, en gaat zijnen broeder zoeken. Op zijnen tocht redt hij een paard en een slang, die hem volgen: zij komen in de grot van een raksasa-echtpaar; de vrouw geeft hem een tooverring, de man wordt door hem met behulp van het paard overwonnen, en biedt hem zijne diensten aan.

Intusschen waren de beide djinns voor hunne moeite vorstelĳk beloond, en had Bërangka Gilang Dewa de vrouwen der twee verdwenen prinsen te Pradjoeita Indra laten vragen.

Met paard, slang en raksasa's was Mëngindra Sëri Indra aangekomen in Bërantā Indra, waar Aĥmad Indra Laksana regeerde, wiens dochter Sinar Ratna Boelan heette, en reeds door velen was ten huwelĳk gevraagd. Hij neemt den naam Dewa Soeka Mandja Bangsawan aan, en heeft eene ontmoeting met de prinses met hulp van de raksasi die zich als hoffjuifer vermomt, en haar de deugden van den prins beschrijft. Zij beminnen elkaar; de wakers ontdekken het, en de vader laat het prinsessepaleis omsingelen; de raksasa doodt zeer velen der belegeraars; het wordt een groot gevecht, en veertig vrijers der prinses trachten haren geliefde te dooden. Hij roept 16 hikmat-helden op die voor hem strijden; eindelijk wordt hij herkend als prins van Pradjoeita Indra en beleefd ontvangen; het was een zijner pleegbroeders, die hem zoekende daar beland was, die hem herkende. De vrede wordt gesloten.

Bl. 138. Indra Moeda was helder van geest geworden door zijn tapa en wist alles wat geschied was. Met den bëroek en een apenleger trekt hij naar Bërantā Djitan, onder den naam Boedjangga Maharoepa Akas Mëngindra Sakti (ook Boedjangga Indra Maharoepa). Door de lucht bereikt hij die stad, en wekt onmiddellĳk de liefde der prinsessen op, zoodat zij bezwijmen; niemand kan ze genezen, hij neemt die taak op zich, en volbrengt die, waarna hij zich snel

verwijdert, daar men hem wil gevangen zetten; hij wordt omsingeld, doch doodt velen, en neemt de prinsessen op zijn wonderpaard mede in de lucht.

Bl. 159. Intusschen was de afgezant van dat land aangekomen in Pradjoeita Indra om de vrouwen der verdwenen prinsen op te eischen, en smadelijk afgewezen. De veertig teleurgestelde vrijers die uit Bèranta Indra waren weggegaan boden hun diensten aan Bèranta Djitan aan, welke stad reeds zeer geteisterd was door de bende van Boedjangga Indra Maharoepa. Een groote strijd ontwikkelt zich nu; de vier prinsen trekken inmiddels tegen Pradjoeita Indra op. Boedjangga Indra Maharoepa laat zich door zijn paard naar Bèranta Indra voeren, waar zijn broeder vertoefde. Zij herkennen elkaar, en besluiten om naar Pradjoeita Indra te gaan ter hulp en tot ontzet; allen ook Ahmad Indra Laksana, gaan mede. Reeds waren Indra Mèngindra en Bikrama Indra ten strijde uitgetogen, maar zij moesten wijken; daarna keerde de kans. De twee jongere broeders maakten zich eerst van Bèrangka Gilang meester en namen de geheele bevolking gevangen, en gingen daarna naar Pradjoeita Indra, waar de strijd nog woedde. Hunne aankomst brengt groote verbazing teweeg; eindelijk worden zij door hunnen vader herkend. De aanvallers worden geheel verslagen, de veertig sneven, evenzoo de vier prinsen van Bèranta Djitan en Bahmân Sakti en Bèrangka Gilang zelf. Daarna heerscht algemeene vreugde in Pradjoeita Indra.

CCXIX.

HIKAJAT INDRA DJAJA PAHLAWAN.

Collectie v. d. W. 152. 32 × 20 cM., 251 bl. 19 r.

Inhoud:

In Samsoe 'Alam Baḥr al-ʿasjīkīn was vorst Boelia Kēsna. Hij krijgt in den droom den raad om, ten einde kinderzegen te erlangen, naar den berg Balad Wangka te gaan, daar de bloem بونت دادو te plukken, en daarvan met de vorstin te eten. Hij volgt dien raad, en toen zij de bloem geplukt hadden waren zij in olifanten veranderd; onder de namen Gadjah Pendjелеma'an Dadoe en Gadjah Wanta Dadoe blijven zij op den berg. Langlang Boeana deelt hem mede dat de gedaanteverandering dertig jaren zal duren, en de straf is voor zijn vergeten van zijnen vader Kēsna Indra die uit verdriet daarover gestorven is; hij draagt hem op het te verwachten kind Indra Djaja Lela te noemen, en in den vijver op den berg te werpen als het twee jaren zal zijn. Het kind wordt geboren in menschengedaante, en aan den last wordt voldaan.

Maharadja Kala Parnaa was een groot djinn-vorst; op last van Lang-

lang Boeana verpleegde hij Indra Djaja Lela, totdat hij volwassen was; toen vertelde hij hem zijne afkomst, deelde hem mede dat Langlang Boeana hem Indra Djaja Pahlawan noemde, en voorspelde hem grootheid; met twee wonderkracht bevattende goeliga's gaat hij naar zijne ouders; hij doorschiet de beide olifanten waarop zij wêer menschen worden. Uit vrees van door hen in hun land gehouden te worden zegt hij hun niet dat hij hun kind is. Een volledige stad tooverst hij te voorschijn; daar komen Boelia Kēsna's vroegere onderdanen hunne opwachting maken. Kort daarna gaat Indra Djaja Pahlawan dolên, westwaarts. Hij komt aan de vlakte waarin de vervloekte stad Tjita Hîrânî is veranderd, waar de door de goden gestrafte vorst Maharadja Langlang Samoedra geboeid geweest was: evenzoo was 't zijn vroegeren vijand Maharadja Bajoe Nafiri van Arga Singa vergaan, welke residentie was veranderd in de zee Anta Hîrânî. De daar vertoevende geesten wilden hem vernietigen, maar met zijne toovermiddelen overwint hij allen, doch blijft als een groote edelsteen onverwrikbaar in den mond van Langlang Samoedra steken.

Bl. 26. Zekere vorst Djohan Djauhari had eene dochter Asmaja Indra, om wier hand 39 vrijers dongen: de vader bepaalde dat degene die de prinses uit haar welbewaakt paleis kon halen haar echtgenoot zoude worden.

De vorst Maharadja Péranggi Kēsna ¹⁾ was, door Batara Indra vervloekt, een naga geworden; onder den naam Maharadja Antaboga deed hij strenge ascese. Hij roofst Asmaja Indra en houdt haar bij zich. Indra Djaja Pahlawan had zich uit den mond van Langlang Samoedra kunnen verlossen, en een koemala gevonden waarop twee namen gegrift waren: Indra Asmaja Indra en Tjahaja Noer Lila. Hij trekt verder, doet alle dooden op een oud slagveld herleven; hun vorst Djohan Sjah Përi herleeft ook: hij was de zoon van Kala Darma en was gevallen toen hij dezen verdedigde, en hij sluit zich bij Indra Djaja voor goed aan.

Bl. 40 Gangga Soera wil zijnen zoon Djohan Sjah met de dochter van Gangga Maja Lela Tjahaja doen huwen; alles wordt voorbereid, maar een teleurstellinge bajan verandert zich in een garoeda, en ontvoert Lila Tjahaja. Weldra komt Indra Djaja met de zijnen in zijne nabijheid: Indra Djaja doodt hem, waarop hij weder wordt die hij oorspronkelijk was: Maharadja Bajoe ²⁾. Deze hervat den strijd; bij ongeluk wordt Lila Tjahaja ³⁾ doodelijk gewond, waarna het gevecht verwoed voortgaat. Indra Djaja doet Lila Tjahaja herleven; de strijd wordt steeds feller, onophoudelijk veranderen de vijanden van gedaante, en Lila Tjahaja kijkt toe. Dit wordt gezien door Langlang Boeana; hij verandert zich

1) Later: Indra Samana.

2) Ook: Bajoe Kēsna Lodara; in de eigennamen heerscht groote verwarring.

3) Ook Lila Noer Tjahaja.

in een gouden pauw. ontvoert haar, en stelt haar onder de bewaking van Antaboga. Zoo ontmoet zij Asmaja Indra.

Inmiddels woedt de strijd voort; eindelijk vlucht Maharadja Bajoe. Indra Djaja vindt een pauwevêr waarop Lila Tjahaja haar avontuur geschreven had, en laat haar door vier djinn's zoeken.

Bl. 74. De vader van Asmaja Indra had hare hand toegezegd aan ieder die haar uit de macht van haren roover kon verlossen; de 39 gingen haar zoeken en ontmoetten de zendelingen van Indra Djaja. Eij dezen had zich Djohan Sjah gevoegd, die weldra naar den Arga Singa ging om Bajoe Kësna te zoeken. Indra Djaja volgde hem daarheen. Daar was werkelijk Bajoe Kësna Lodara gevlucht bij zijnen vader Bajoe Nafiri, en weldra werd hij door Djohan Sjah bestookt, doch deze vond daar den dood. Gangga Soera en Gangga Maja komen daar aan; tegen hen richt zich nu de strijd, de eerste sneeft spoedig en kort na hem ook Gangga Maja; zijn zoon Nabat Roëm Sjah wil hem wreken, maar vorst Indra Kësna neemt 't voor hem op, en wordt gedood. Zoo worden velen door Bajoe Kësna nêergelegd, maar telkens herleven de gedooden door de wondermacht van Indra Djaja, die ten slotte zelf in het krijt treedt. Weldra wordt Bajoe Kësna overwonnen, waarover zijn vader zich gruwelijk wreekt: hij was echter slechts gewond, niet gedood, en weldra hervat hij zijn moordladigen strijd tegen Indra Djaja en diens scharen. Eindelijk komt Indra Djaja op sluwe wijze te weten waar zijn wondbare plek is, en doodt hem. Dan verandert hij zich in een vogeltje en vliegt naar den berg van Antaboga, maar hij zich aan de twee prinsessen vertoont; hij ontvoert ze in een tjoemboel, en sticht eene stad. Uit woede vernielt Antaboga den oceaen en al zijn heir, en alles op zijnen weg verwoestende komt hij bij de stad Šahasina van Maharadja Manik Maja, die hij echter onverlet laat. Kort daarna bevalt de vorstin van een apekind: Manik Maja laat moeder en kind in een ijzeren kist sluiten en die in zee werpen. Zij beiden blijven in leven, en na vier jaren noemt zij hem Langka Indra Loka; na twaalf jaren is de kist versleten, en duiken moeder en kind op. Zij belanden op het eiland Langkawi, waar de schatkamer van راجن هيداجين is, bewaakt door zijne 12 jarige dochter Mahirah Langkawi ¹⁾; daar huwt zij met den opperdjinn Gadasataka, en wordt Indra Loka de gezelschap van Mahirah.

Bl. 147. Indra Djaja trok verder met de twee prinsessen, en ontmoette de vier djinns die hij had uitgezonden om Lila Tjahaja te zoeken. Weldra komt hij bij Djohan Djauhari, die hem onmiddellijk als schoonzoon verwelkomt; het huwelijk wordt gesloten. Anta Boga ontmoette op zijn zwerttocht de 39 vrijers, die hem dadelijk aanvallen, doch allen gedood worden door zijn gif. Daarna

1. Later: Dewi Ratna Mahirah Langkawi.

zwom Anta Boga naar Langkawi. waar hij Mahirah oplicht; ongemerkt volgt Langka Indra haar op zijnen rug. Zoo komen zij op den tapa-berg aan.

Djohan Sjah Péri zocht intusschen naar Indra Djaja. Deze was op weg naar zijne eigene ouders, met zijne echtgenooten, en ontmoette Djohan Sjah Péri, en met hem trok hij voort tot aan de plaats waar Anta Boga was. Indra Djaja verandert zich in eenen garoeda en ontvoert Mahirah, waarop Anta Boga door duizenden vergiftige slangen velen van de lieden van Indra Djaja en Djohan Sjah Péri laat dooden, tot dat zij alle door Indra Djaja's wonderpijlen gedood worden. Daarop verjaagt Anta Boga hen allen; eindelijk valt Indra Djaja zelf hem aan en doodt hem, waardoor hij wêer Indra Samana wordt, en weder god geworden. Indra Djaja voor immer zijne hulp toezegt. Hij doorschiet Indra Loka met de bedoeling hem eene menschelijke gedaante te doen verkrijgen, wat gelukt. Allen trekken gezamentlijk verder. Indra Djaja en Indra Loka bestijgen den berg Mala Soeganta: daar is de prinses Sëri Gading, en deze rooft Indra Djaja. Haar vader, Poespa Pandaj, zendt 140 prinsen uit om haar te zoeken.

Indra Djaja was intusschen in zijn vaderland aangekomen en had Boelia Késna en diens gemalin wedergezien, en daar eene hem nog onbekende zuster van 15 jaren Sëri Mala leeren kennen; de drie vrouwen, die hij in tjoemboel's bij zich heeft, sluiten zich spoedig bij haar aan. Langkawi huwt met Djohan Sjah Péri, en Sëri Mala (Indra) met Langka Indra Loka.

De 140 zoeken nog steeds onder leiding van Djagasoera en Mambang Sagara; zij komen aan den Balad Wangka, waar zij benden van Djohan Sjah Péri aantreffen en bevechen; deze zelf, Indra Loka en Indra Djaja mengen zich alras in den strijd, waarop de aanvallers zich weldra moeten onderwerpen en vriendschap sluiten. Zij krijgen eenen honenden brief voor Poespa Pandaj mede; dadelijk trekt deze met Djagasoera en Mambang Sagara tegen Indra Djaja op, maar bedenkt zich onderweg en sluit vriendschap met hem en zijnen vader.

Bl. 220. Gadasataka was Mahirah overal gaan zoeken, en beland bij Manik Maja, die na het hooren van zijn verhaal met hem ging zoeken. Ook zij komen aan het verblijf van Indra Djaja, bieden hunne hulde aan en zien den mensch geworden aap weder.

Hierna verandert het verhaal onverwachts en zonder overgang, midden in eenen zin, in een verlengstuk waarin Mambang Sagara de hoofdpersoon is, de bemoeijingen van de goden met hem beschreven worden, en de stad Pradjoeita Indra (zie de vorige hikajat) het schouwtooneel der gebeurtenissen is. Verder wordt medegeleeld dat Indra Djaja tapa doet onder den naam Bagawan

De inhoud is aldus:

In Pakoean Padjadjaran heerschte Maharadja Moending Pakoean, gehuwd met Majang Sarasah; hun kind heet Maharadja Moending Giri. Deze wordt naar Tatara Wetan gezonden met Panggoeng Karaton, den zoon van Datoe Moeroekoel, broeder van Soengging Djamantri en Kalanga Samantri; hunne zusters heeten Poetri Boengsoe Sari Kembang, (de vrouw van Moending Giri) Majang Sari Kembang en Atas Palimbarang Girang. Alle dezen gingen mede naar Tatara Wetan. Daar vestigden zij zich te Pondok Sipara Rambon in Sangijang Këpoeu Toenggal; daar werd Moending Giri vorst, en Panggoeng Karaton përdana mantri.

Datoe Djongrang van Kota Djoetang had tapa gedaan en daarmede de kracht verkregen om eene vrouw te ontvoeren, waarvan hij gebruik maakte door de vorstin van Sipara Rambon te stelen. Hij brengt haar naar Gënggëlang, waar Gadjah Manggala regeert, en van daar naar Djoetang; als hij haar wil naderen gelast zij hem eerst zeven jaren en zeven maanden tapa te doen, wat hij onmiddellijk gaat verrichten. Haar echtgenoot bemerkt dat zij in Djoetang is, en draagt den përdana mantri op haar terug te brengen, nadat Soengging Djamantri eerst was nitgezonden, maar door Gadjah Manggala gevangen gezet. Bij dezen vorst komt de përdana mantri in dezelfde gevangenis, waaruit hij zich echter door toovermacht bevrijdt; ten tweeden male listiglijk daarin gesloten verheft hij er zich mede in de lucht, en laat den vorst die er op zat naar beneden vallen. Zij blijven ongedeerd en beginnen een gevecht; Gadjah Manggala roept Lëmbœ Woeloeng ter hulp, doch deze sneeft, waarop hij den përdana mantri tracht te vergiftigen, wat aanvankelijk gelukt; bijgekomen bestrijdt hij Gadjah Manggala, allerlei gedaanten nemen zij aan, eindelijk roept de vorst Datoe Djongrang ter hulp, die hem verbergt. De përdana mantri komt in Djoetang; hij en de ontvoerde vorstin zien elkaar zonder elkander te herkennen. Na de herkenning geeft zij hem de djimat van Datoe Djongrang, en wordt door hem naar Gënggëlang gevoerd, waarheen Djongrang en Gadjah Manggala hen spoedig volgen. De eerste wordt door den përdana mantri gepijnigd, en vraagt vergiffenis en verlof om zijn tapa voort te zetten, wat toegestaan wordt; Gadjah Manggala wordt door hem doodgewreven. Hiervan geeft hij kennis aan Moending Giri, die ijlings naar Gënggëlang vertrekt, en zich daar vestigt.

Bl. 18. Op eenen berg was de stad van Radja Pamërat Langit; deze rooft Poetri Bongsoe Sari Kembang. Dadelijk komt de përdana mantri haar opeischen; zonder strijd ontvoert hij haar en Langit Sari de zuster van Pamërat Langit, waarop Pamërat Langit tegen Gënggëlang optrekt. Gadjah Manggala, die uit den dood was opgewekt, moet hem bestrijden, en kan het niet winnen.

Terwijl Poetri Bongsoe Sari Kembang door den përdana mantri werd vergezeld door de wildernis beviel zij van een mannelijken tweeling; toen zij zich in de rivier ging baden werd zij door een naga verslonden; de përdana mantri liet den tweeling daar en vlood, maar de banteng Lilin viel hem lastig. De tweeling groeide op zwiert door het woud en ontmoette den përdana mantri; met hem gingen zij naar de rivier, doodden den naga, en vonden de moeder die zij deden herleven. Zij noemt hem Radja Poetra Boma Mënggala Mantri Arja Manggoerang Pakoean en Radja Poetra Djaja Paningal Mantri Satria Manggoerang Pakoean. Alle vier gaan verder; de banteng wordt gedood. De knapen komen in Gënggëlang en laten hunne hanen vechten; zoo trekken zij de aandacht van den vorst die in hen zijne zonen herkent, en zijne achtgroote met den përdana mantri weër tot zich neemt.

In Handjoeang is vorst Manggala Djagat; deze laat in Gënggëlang een poesaka stelen; onmiddellijk wil Djaja Paningal het hem ontrukken, en doodt den mantri en twee helden, waarop de stad zich aan hem onderwerpt.

In Tandjoeng Singgoeroe is Rangga Sinoman; deze laat eene der vrouwen van den vorst van Gënggëlang oplichten; Boma Mënggala echter verslaat hem en onderwerpt zijn land.

In Tjarioenggang is vorst Rangga Siloman; deze doet hetzelfde; Djaja Pëningal neemt wraak; het land wordt door hem onderworpen. Daarna gaat Poetri Bongsoe Sari Kembang met alle onderworpen vorsten naar haar vaderland terug, waar ter eere van haar en Moending Giri groote feesten gevierd worden.

A F D E E L I N G II.

MOHAMMEDAANSCH E LEGENDEN.

CCXXI.

ANBIJA I.

Bat. Gen. 203 A. 34 × 21 cM., 218 bl. 31 r.

Notulen XXIX (1891) bl. 81. XXX (1892) bl. 42.

Gedateerd 1 Radjab 139 (*sic*).

Als algemeene titel der profetenverhalen is *anbija* gekozen; dit handschrift is *Kitab anbija* getiteld. Het is opgesteld door Ahmad ibn Moehammad ibn Ibrâhîm Sjlâbî.

De stof is aldus verdeeld:

- bl. 2 Scheppingsverhalen.
- » 12 Iblîs.
- » 14 Adam en zijne zonen.
- » 18 Idris.
- » 20 Noêh.
- » 27 Hoêd.
- » 29 Şâlih.
- » 31 Nimroêd.
- » 32 Ibrâhîm. Işhâk en Jacqoeb.
- » 50 Loth.
- » 57 Joesôef.
- » 96 Fircoun en Môesâ.
- » 104 Sjoearib.
- » 124 Karôen.
- » 147 Joesa'.
- » 151 Ismawîl.
- » 155 Tâlôet wa Dâ'oêd.
- » 170 Soelajmân.

bl. 189 Aroemija en Pachtnaçar.

» 193 Zakarjâ en Marjam.

» 199 Jahjâ.

» 201 'Isâ.

» 221 Jôenas.

» 222 Hârôet ma Mârôet.

» 225 Ajjôeb.

CCXXII.

ANBIJA II.

Collectie v. d. W. 66, 33 × 20½ cM., 455 bl. 19 r.

Op de eerste bladzijde wordt het werk *tafsir* genoemd, op den omslag:
کتاب اهل التفسیر.

De isnâd wordt in de volgende termen medegedeeld انيله تفسير درفد
محمد ابن الحسن دان اي منغر درفد اتق اسحاق بن ابراهيم السدوي سلم
بنوان دان اي منغر درفد محمد انصاري سناتور دان اي منغر درفد ميمونه ابن
مهران ابدي دان نسبت دان اي منغر درفد مامون ابن سبي دان سيدي اية
اي منغر درفد صالح ابن عبد الرحمان عربي دان سيدي اية منغر درفد محمد
نوران كوفي (sic) دان اي منغر درفد محمد ابن ثابت قلبي دان اي منغر درفد
ابن عباس

Het scheppingsverhaal (van hemel en aarde, duivel en engelen) is zeer uitvoerig; het vult twaalf bladzijden. Daarna volgen: Adam (bl. 12). Idris (bl. 57), Nôeh (bl. 67). Hôed (bl. 93). Šalih (bl. 100). Ibrâhîm (bl. 106). Nimroed (bl. 110) (ingevlochten in de geschiedenis van den aartsvader). Ismâil en Ja'koeb (eerste vermeding bl. 239), de zonen van Ja'koeb (bl. 259) voornamelijk Joesoef. Firâun (bl. 443) in wiens geschiedenis het handschrift eindigt, en wel in het verhaal van de zooging van Moesâ, met deze woorden:
شيدان مك دسمبوفن اكن موسي شو دريدان مك دلبيت موسي جكموة فرعون
يبرججقم دتن مانم ايت دفرمانن جكموة راج فرعون ايت شو دتاريتن اوله
موسي نرساغه ساكنن درساوي فرعون شو كيتوتتن مك فرعون فون اكن موسي فد
كتيكت اية جوت مك هندونه ديوتتن مك كات فرعون اكن استوتتن ستي
اسيه والله اعلم بالصواب

Evenals in de Arabische profetenverhalen worden hier telkens nieuwe isnâds vermeld, benevens tweede en derde lezingen van ééne legende: aanhalingen uit den koerân komen op bijna elke bladzijde voor.

CCXXIII.

ANBIJA III.

Collectie v. d. W. 67. 21×17 cM., 667 bl., 16 r. Gedat. W. 23 Dzoël-kāidah z. j.

De titel van het werk is **قَصَصُ الْأَنْبِيَاءِ**. Het handschrift begint met de geschiedenis van Moësâ, doch is geenszins eene voortzetting van het vorige manuscript, daar het slot daarvan op bl. 22 van dit HS te lezen staat, terwijl, hoewel de geijkte geschiedenis natuurlijkerwijze dezelfde is, de bewoordingen niet dezelfde zijn. De boven aangehaalde woorden bv. luiden hier: **فَدَ كَتِيكَ اَيْت دودقلم فرعون ايت انس** **كت كرجان ف د حال ادله اي عربيا موسى مك قيب دتمفون اكن موكا** **فرعون دان دتارؤكنن جغت مك بركات فرعون ف د استرين**

Alle personen met wie Moësâ volgens de overlevering in aanraking is gekomen worden in dit geschrift op de gewone wijze vermeld, zijn dood wordt beschreven op bl. 238.

Daarna volgen: Ajjoeb (bl. 239), Joënas (bl. 276), Alijas (bl. 291), Talôet wa Dâ'oed (bl. 331), Soelajmân (bl. 409), Aroemija (bl. 491), Marjam wa 'Isâ (bl. 521).

Dan volgt (bl. 570) de geschiedenis der zeven slapers in de grot (vermeld in sôerah XVIII); de geschiedenis der **أَصْحَابِ الْكُوْبِ** (bl. 615), de geschiedenis van **بَرصيص** (bl. 626), en die der **أَصْحَابِ الْفِيل** (Sôerah 'V), (bl. 647).

De afschrijver is Intjik Mochammad Sjam. van Lingga.

CCXXIV.

ANBIJA IV.

Collectie v. d. W. 68. $33\frac{1}{2} \times 20\frac{1}{2}$ cM., 565 bl. 19 r. ged. W. 23 Dzôelkaidah z. j.

Geheel dezelfde tekst, in bijna overal dezelfde bewoordingen als die van het vorige handschrift.

Het slot van Coll. v. d. W. 66 valt hier op bl. 18: de dood van Moësâ wordt vermeld op bl. 197, Ajjoeb op bl. 197, Joënas op bl. 230, Alijas op bl. 243, Talôet wa Dâ'oed op bl. 277, Soelajmân op bl. 332 (enkele afwijkingen aan het begin dezer geschiedenis), Aroemijah op bl. 418,

Marjam wa 'Isâ op bl. 443. de zeven slapers op bl. 487. en de drie laatste afdeelingen op bl. 524. 534 en 549.

Het werk, dat Hikajat Radja Fir'aun is getiteld, is afgeschreven door Intjik Hoesajn den Boeginees.

CCXXV.

ANBIJA V.

Collectie C. St. 122. 32 $\times$ 20 cM., 274 bl. 30 r.

De titel van dit handschrift is Kitab Anbiya: volgens eene mededeeling op de laatste bladzijde is het door vier verschillende handen geschreven. De isnad is: Ahmad ibn Hasan ibn Ahmad — Abûe Isḥaq Ibrâhîm al-Nasjapûeri — Majmôenah ibn Mihran — Ma'môen ibn Soebh — Şâlih ibn 'Abdarrahmân — Mochammad ibn Marwân Kôefi — Mochammad Thabit Kalbi — Ibn 'Abbâs.

Het scheppingsverhaal is, evenals in de andere HSS. vol aanhalingen uit den koerân: voortdurend wordt gezinspeeld op de komst van Mochammad. Adams schepping wordt vermeld op bl. 8; zijn dood op duizendjarigen leeftijd op bl. 24; daarna volgen Idris, Nôeh, Hôed, Şâlih, Ibrâhîm, Loth, Joesoef, Fir'aun, Karoên, Moesâ, Jôenas met wiens geschiedenis het handschrift eindigt.

CCXXVI.

ANBIJA VI.

Collectie Br. 421 II. bl. 183—204. 15 r; het geheele, voornamelijk moslimsche verhalen bevattende HS. telt 236 bl. en meet 22 $\times$ 13½ cM.

Dit gedeelte bestaat uit:

- a. bl. 183—185 Hikajat Nabi Adam.
- b. » 185—186 Hikajat neg'eri Babil.
- c. » 187—188 Hikajat tjahaja Mochammad toeroen toeroeroen, een onnoodig invoegsel.
- d. » 188—190 Hikajat Idris.
- e. » 190—194 Hikajat Ismâ'il.
- f. » 194—197 Hikajat Idris dan 'Azrâ'il. = d.
- g. » 198—204 Şâlih, Ibrâhîm, Ismâ'il en Jac'ôeb.

Hierna volgen aantekeningen van liturgischen aard, hoofdzakelijk in het Javaansch, gebeden en iets over de ritueele wasschingen.

De „Koranische verhalen in het Maleisch” zijn door D. Gerth van Wijk vertaald in het Tijdschr. v. I. T. L. & V. K., deel XXXV en XXXVI.

CCXXVII.

HIKAJAT JOESOEF.

Collectie v. d. W. 110. $33\frac{1}{2} \times 21$ cM. 65 bl. 19 r.

De geschiedenis van Josef wordt hier niet volgens de moslimsche legende, maar geheel naar de bijbelsche voorstelling medegedeeld, zoodat deze redactie gelijkijkt op eene Arabische vertaling van het betrokken gedeelte van Genesis.

Een gedicht over de voortreffelijkheid van deze legende vult de laatste twee paginas.

De hikajat Joesôef is herhaalde malen gedrukt, zoowel met Arabische als met Latijnsche karakters. ook ten behoeve der inlandsehe scholen.

Andere handschriften:

London, East India House, 295.

Cambridge, Dd. 5, 37, (Handlist of the Muhammedan manuscripts in the library op the university of Cambridge, no. 861, bl. 154. en mijn Account. bl. 7 van den overdruk).

CCXXVIII.

HIKAJAT WAŞIJJAT LOEKMAŇ AL ĤAKİM.

Collectie v. d. W. 125. 34×21 cM. 10 bl. 21 r.

Aan het begin wordt betoogd dat Loekmân én profeet én walî én karamat is geweest. Uit den kitâb ĥikmat al-ĥoekamâ wordt bewezen dat hij alles wist, alle wijsheid bezat en het hoofd was van alle wijzen. Op gezag van de نصيح تيمان wordt verhaald hoe hij zijne zonen onderwees in geloof, mystiek en levenswijsheid. en zelf vertelde dat hij oorspronkelijk geiten — en koeienhoeder was geweest. en de wijsheid had verkregen uit drie zaken: 1° waarheid in woorden en daden, 2° zwijgen met nadenken, 3° verwijdering van slechte lieden.

Daarna worden allerlei viertallen opgenoemd. zooals zaken die noodig zijn. gewenscht zijn. andere zaken noodzakelijk of onmogelijk maken, vier kenteekenen van bijzondere personen, vier verleden zaken die niet meer terug keeren, vier soorten van vuur, van bedwelming. enz., elk viertal door het woord al-ĥikmat in rooden inkt ingeleid. Al deze ĥikmat's zijn van Loekmân: de laatste luidt:

Kāla Loekmān al ḥakīm ampat pèrkara tanda isi naraka pertama sègala radja radja jang mēngambil ḥak sakalian ra'jatnja tiada dēngan sabēnarnja dan mēnghoekoemkēn dēngan gagalnja atas sagala ra'jatnja kadoea radja jang alpakēn nēgērinja dan ra'jatnja dan tiada mēmēliharakēn ra'jatnja dan katiga orang jang bērboeat fitnah sana sini pada samanja manoesia dan ka'ampat orang jang tiada ingat akan dirinja dan alpakēn mantuja ja'ni matinja dan daripada tau-batnja dēmikianlah adanja.

CCXXIX.

HIKAJAT ZAKARJĀ I.

Bat. Gen. 201, 18 × 13 cM., 116 bl. 13 r. gedateerd 24 Rabi' I. 1241.

Voorin staat: Histoire de Zacharie, c. à. d. histoire de J. C.

De achteraan vermelde titel is beter. nl. riwājat al-masīh, want van 'Isā is voornamelijk sprake; volgens de traditie wordt verhaald hoe Zakarjā de geboorte van 'Isā afwachtte, hoe 'Isā wonderen deed en velen bekeerde, waarna Jahjā's en 'Isā's onderhoud met den imām Mahdī behandeld worden.

Het net geschreven Hs. heeft blijkens eene Maleische mededeeling aan het slot toebehoord aan den Gouverneur-Generaal Van der Capellen, en is afkomstig uit de nalatenschap van den abbé Favre.

CCXXX.

HIKAJAT ZAKARJĀ II.

Collectie v. d. W. 104, 32 × 20 cM., 82 bl. 19 r.; slechts de linkerhelft der bladzijden is beschreven; gedateerd 17 Jan. M. 1845.

Vooraan en op den omslag is de titel Nabi Zakarja, doch aan het slot Hikajat Marjam. Inderdaad is van Zacharias zeer weinig vermeld, veel meer van Marjam. Joesoef en 'Isā, en het herhaald vermoed optreden van Hbls. Telkenmale komen zinspelingen op Moehammads komst voor, vooral in de gezegden van 'Isā. Het geschrift eindigt met den kruisdood van den jongen man die voor 'Isā aangezien werd, en sprekend op hem gelek; deze opvatting is, gelijk bekend is, door de christelijke secte der Doceten gehuldigd.

Van deze geschiedenis, evenals van andere deelen der profetenverhalen, zijn in Singapoera steendrukken verschenen.

CCXXXI.

HIKAJAT ZAKARJĀ III.

Collectie v. d. W. 105, 18×11 cM., 148 bl. 9 r. gedat. Zat. 20
 . Ramaḍān 1278.

Voorin en achteraan wordt dit verhaal genoemd: *hikajat nabi Allah ʿIsā dikandoenghĕn iboenja Sitti Marjam*. Het slot is eenigszins anders dan dat van het vorige manuscript.

CCXXXII.

HIKAJAT RADJA DJOEMDJOEMAH I.

Bat. Gen. 228, $20\frac{1}{2} \times 13$ cM., 50 bl. 12 r. gedateerd 1 Radjab 1826.

Dit handschrift, dat heeft toebehoord aan T. Roorda, bevat de bekende geschiedenis van ʿIsā die een verdroogden schedel, welke aan een wegens zijn gebrek aan geloof gestraften koning had toebehoord, na een uitvoerig gesprek deed herleven.

Aan den rand der bl. 1—15 zijn aantekeningen aangebracht over vergelijking met twee andere, A. en B. genoemde manuscripten.

De titel is ook: Radja Djamdjam; zie verder sub IV.

CCXXXIII.

HIKAJAT RADJA DJOEMDJOEMAH II.

Bat. Gen. 388 G. bl. 117—146, 15 r. (21×16 cM.)

Hetzelfde verhaal; het slot ontbreekt, en het HŠ. eindigt midden in eene beschrijving van eene helsche straf.

CCXXXIV.

HIKAJAT RADJA DJOEMDJOEMAH III.

Collectie v. d. W. 106 B, bl. 39—46, 19 r. ($34\frac{1}{2} \times 21$ cM.)

De vorst die den naam aan het verhaal geeft wordt hier , genoemd; het handschrift vertoont geen jaartal, alleen den dag (Di.) en de maand (Dzôelkaidah). Zeer korte redactie.

CCXXXV.

HIKAJAT RADJA DJOEMDJOEMAH IV.

Collectie v. d. W. 109, 31¹, $\times$ 20 cM. 15 bl. 17 r.

Dit HS. is geheel gevocaliseerd. De vorst-schedel heet hier Radja Djoendjoengan; de beschrijving der beproevingen in het graf en in de hel (die de eigenlijke stof van het verhaal vormen) en de gesprekken zijn hier uitvoeriger. Terwijl in het vorige HS. ten slotte wordt verhaald dat de vorst nog zestig jaren regeerde, wilde volgens dit HS. deze vorst niet meer koning zijn en leefde nog zestien jaren. In exemplaar I dezer lukajat vindt men een dubbel slot: Allah doet hem wederkeeren in den buik zijner moeder, en na 12 maanden daaruit geboren worden, waarna hij nog 60 jaren leefde: daarop wordt het gewone einde verhaald. In de Arabische verhalen wordt het aantal jaren dat de vorst na zijne opstanding mocht leven op 66 gesteld.

Achteraan staat: ساي بح فودا تونس منيدم فاسوزوان ردين جكس بشر
نكري بندون

CCXXXVI.

HIKAJAT RADJA DJOEMDJOEMAH V.

Collectie v. d. W. 161 B. bl. 78—90, 19 r. (32 $\times$ 20 cM.)

Het verhaal heeft hier eene zeer korte redactie; aan het slot wordt vermeld dat de vorst zijn koningschap niet aanvaardde, en als vrome asceet nog twaalf jaren leefde.

CCXXXVII.

HIKAJAT RADJA DJOEMDJOEMAH VI.

Collectie C. St. 131 B. bl. 230—249, 17 r. (27 $\times$ 21 cM.), gedat 6 Juni 1863.

Het slot komt in aantal levens-jaren van den vorst en beschrijving van zijn vromen wandel met V overeen.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1731, 1739, 2009, 3183, 3213(2), 3306(2) 3310, 3311, 3323 (Catal. bl. 181—185).

Londen, Royal Asiatic Society, 72.

Londen, East-India House, 93 b. 39.

CCXXXVIII.

HIKAJAT MAHARADJA ʿALI I.

Collectie v. d. W. 106 A, bl. 1—38, 19 r. ($34\frac{1}{2} \times 21$ cM.); ged. 28 Dzoëlḡaidah, 1272.

Het begin is gebrekkig: ادله سورج ۲ راج دیدام بدکر نماں مک
ترلوند بسر کراچائن نگند ایت نماں منراج علی

Deze vorst had drie zonen: Bahroem Sjah, Tāhir Sjah en Indra Sjah, van wie de oudste een plaag voor het land is; eindelijk wordt de vorst door zijne onderdanen gedwongen het land te verlaten. Op zijn zwerftocht wordt hij van alles beroofd, en raakt de oudste zoon verloren; hij bereikt de stad بیستان waar hij met zijn gezin van aalmoezen leeft. De vorst, Sardāl, laat zijne vrouw wegroeven. Met zijne twee kinderen gaat hij zwerven. en bij het overzwemmen van eene rivier wordt hij door een kaaiman verslonden; de twee kinderen neemt de veerman tot zich. De vrouw van ʿAlī. Hajnan geheeten. wordt door Sardāl begeerd, doch met dit verhaal tracht zij hem tot kalnte te brengen: „een zoon van Noesjirwān „droomt van eene vrouw, gaat haar zoeken en vindt haar in de dochter van een bilāl „die hem zijn kind gaarne afstaat. Op zijn tocht naar zijn land wordt hij door „roovers van zijne vrouw beroofd; hij klaagt hen aan bij nabi Da'oëd, wordt „door valsche getuigen tegengesproken, en moet op last van Da'oëd gespietst „worden. Doch nabi Soelajmān mag op zijn verzoek een oogenblik koning zijn; „hij hoort de omgekochte getuigen afzonderlijk en ontdekt de waarheid. Nu „mag hij, zeventien jaren oud, voor goed koning zijn, en laat het echtpaar naar het land van den man geleiden.”

Toch wilde Sardāl haar aangrijpen. maar op haar gebed verlamde hij. De schedel van ʿAlī nu dreef ergens aan. en nabi ʿIsā vindt dien; hij smeekt den nabi hem te doen herleven. alzoo geschiedt, en met den profeet gaat hij naar zijn land dat hij niet herkent. Daar heerschte groote verwarring; ʿIsā wordt aangezocht orde te stichten, en wijst ʿAlī als koning aan. zonder dat iemand hem herkende.

Zijne goedheid en geneeskunst worden ruchtbaar. Dat gerucht noopt zijne twee zonen den veerman te verlaten en zich tot hem te begeben: zij worden pages in zijnen dienst. Ook Sardāl gaat tot hem. om genezing van zijne verlamming. en neemt de vrouw van ʿAlī mede. ʿAlī laat Sardāl bij zich in het paleis vertoeven en het schip met de vrouw door de beide pages bewaken; 's nachts vertelt de oudste aan den jongere hunne levensgeschiedenis. en de vrouw. hare kinderen daardoor herkenneude. omhelst hen. Dit wordt gezien en mede-

gedeeld aan 'Ali die hen in de gevangenis werpt. De cipier is hun broeder Bahroem, die na vele omzwervingen, door niemand herkend daar woonde; aan hem verhalen zij hun leven, zij herkennen elkander, en deelen alles onmiddelijk aan den vorst mede. Deze ontbiedt de vrouw, verneemt alles, en herkent de zijnen. Eerst toen herkende hij zijn land, en zijn volk herkende hem. Sardâl is zeer beschaamd, doch mag rijkelijk begiftigd henengaan naar zijn land.

Dit verhaal is eene fantastische uitbreiding van de koning-schedelle-gende; met behulp van eene episode uit een romantisch verhaal en een gefingeerde omljsting is de beperkte legendaire stof tot een nieuw geheel bewerkt. Indien niet het geheel eene vergroote en verbasterde djoemdjoemah-vertelling was, zoude dit verhaal feitelijk tot de groote rubiek „verhalen en vertellingen“ gerekend moeten worden.

CCXXXIX.

HIKAJAT MAHARADJA 'ALI II.

Collectie v. d. W. 107. 33 $\times$ 21 cM., 28 bl. 17 r. gedat. 10 Rabî'II.
bëeindigd 16 Rabî'II. 1277.

Het in dit handschrift vervatte verhaal is hetzelfde als het voorgaande, maar de tekst is geheel anders, van het begin tot het slot zijn de bewoordingen geheel verschillend, en de volgorde benevens de lengte der episodes geheel afwijkend van die in I. De vorst heet hier 'Ali Padisjah (پدشاه), zijn land wordt niet genoemd; vóór zijne komst in het land van Sardâl komt en woont hij in eene moskee bij een bilâl; van de verdwijning van Bahroem wordt niet gewaagd, het verhaal van Hajnan (wier naam niet voorkomt) ontbreekt, 'Ali wordt weder vorst over zijn land onder den naam Djohan Sjäh, van den cipier Bahrôm is geen sprake; het slot is gansch anders.

De taal is zeer onzuiver en vermengd met Bataviasche elementen. De titel is Hikajat 'Ali Pâdisjah; het verhaal is volgens den aanhef geadapteerd: *dipatoetkên . . . . akan djadi pénghiboer luti jang doekatjita.*

CCXL.

HIKAJAT MAHARADJA 'ALI III.

Collectie v. d. W. 108. 33 $\times$ 20½ cM., 91 bl. 49 r. gedat. Rabî'II. z. j.

Zeer uitgebreide redactie; de titel is *Hikajat Soeltan Sjâm jang bĕrnama radja ʿAli Pidijsjâh*. Zijn land wordt Sijam genoemd, waarmede Sjâm, d.i. Syrië bedoeld wordt; de namen der zonen worden niet vermeld, evenmin het verdwijnen van den oudste; het verhaal van Hajnan, wier naam hier niet voorkomt, heeft een ander begin: Noesjirwân wordt niet genoemd; zij doet nog een verhaal: „Moêsâ „bracht op den berg Sinai de wenschen van een arm echtpaar aan God over, en God „stond den echtelieden toe drie wenschen uit te spreken. De vrouw wordt op „haren wensch eene vorstin, waar weldra wordt zij door eenen koning geroofd; „haar man spreekt nu den wensch uit dat zijne vrouw in een zeug verandere, „waarop die vorst haar wegjaagt en zij weder mensch wordt”.

De inwoners van Sjâm, waar wanorde heerscht, schrijven een brief aan ʿIsâ en vragen daarin een nieuwen heer; op bl. 63 wordt verhaald dat de oudste zoon cipier wordt, eerst daarna is sprake van de twee anderen; Sardâl heet hier Zoebajr; de twee jongere zonen worden niet gevangen gezet, maar de oudste hoort hun verhaal in het paleis; de andere vorst wordt met hoon weggezonden.

CCXLI.

HIKAJAT MAHARADJA ʿALĪ IV.

Bat. Gen. 198 A. bl. 1—33. 16 r. (21 × 16 cM.)

Vrij korte redactie welke zeer veel gelijkst op die van I, maar de eigenamen verschillen niet onbelangrijk. bv. het rijk van den vorst heet hier *براکر سربانی*, de drie zonen: Bahâdoer Sjâh, Tamram Sjâh en Bahrâm Sjâh.

CCXLII.

HIKAJAT NOER MOEHAMMAD I.

Bat. Gen. 96. 20 × 14 cM. 18 bl. 15 r.

Notulen 1877, 16 October IV b.

Geschiedenis van het mystieke licht van den profeet waaruit alles is voortgekomen, dat was vóór alle andere dingen, en van de gesprekken van die *Noer* met de elementen. In een gesprek met het water wordt een verhaal van Moehammad en Fatimah en zijne lessen over de plichten der vrouw ingevlochten dat overgaat in de bekende onderrichting van Fatimah door den profeet.

Het handschrift heeft 2 bl. meer dan v. d. W. 75, (zie V) nl. een *biib* over den djalân jang tĕrlĕbih oetama dari pada sakalian djalân hidoep. en een *biib* over de beteekenis van *بیر المنبر*.

CCXLIII.

HIKAJAT NOËR MOEHAMMAD II.

Bat. Gen. 378 C, bl. 15—24, 15 r. (22×16 cM.)

Notulen, 1904 November IV en December IV.

Dezelfde verhandeling, in zeer verkorten vorm.

CCXLIV.

HIKAJAT NOËR MOEHAMMAD III.

Bat. Gen. 388 F, bl. 98—114, 15 r. (21×16 cM.)

Hetzelfde werk.

CCXLV.

HIKAJAT NOËR MOEHAMMAD IV.

Bat. Gen. 406 B, bl. 12—20, 10 r. ($9\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ cM.)

Notulen 1904 November, I. c.

Abrupt gedeelte der noër-geschiedenis welke in dit manuscript *hikajat kadjadian noër Moehammad* genoemd wordt.

CCXLVI.

HIKAJAT NOËR MOEHAMMAD V.

Collectie v. d. W. 75, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 12 bl. 17 r.

Dit Hs. is vrijwel hetzelfde als Bat. Gen. 96, c) behoudens de toevoeging in laatstgenoemd manuscript.

CCXLVII.

HIKAJAT NOËR MOEHAMMAD VI.

Collectie v. d. W. 76 A, bl. 1—111, 19 r. (32×20 cM.) gedat. Zat.
10 Rabîc II. 1253.

Voorin wordt het geschrift genoemd *Latoeroenan Nabi Moehammad*. In den aanhef wordt het een *bi'rich moehlasar* geheeten, vertaald uit het Perzische werk روضة الحجاب (achteraan *al-hajab* genoemd) welk boek eene vertaling is van het Arabische werk *ʿOmdat al-ansab*, welken titel de vertaler ook

aan zijn Maleisch werk wenschte te geven. De vertaling is beeindigd op W 8 Radjab 1079. en was ondernomen op last van Soeltan Tâdj al-‘alam Šafijjat ad-dîn Šjâh. Als afschrijver wordt genoemd Alĥmad Šjams ad-dîn de Bandjarees.

Dit werk bevat de echte noër-geschiedenis. van de schepping des heelals tot de afstammelingen van ‘Alî, gelijk die dikwerf wordt aangetroffen als inleiding tot de Hikajat Moehammad (ibn al) Hanafijjah. De bedoeling van het werk wordt als volgt aangegeven:

ماک اینله سوت تاریخ یغ مختصر فد حل
کاءدائن کام فندهکن درفد بیاسا فارسی فد مبتکان سکاں فرتورن تورن تموران
نسبب نبی کیت صلی الله علیه وسلم دان فد مبتکان برفندده جیبیان یغ
امت ایلر درفد صلب یغ بائک کخد سکاں رچیو یغ سوچ دان فد مبتکان
سکاں کبتائن یغ توران تموران درفد نینن یغ امت تنکی مرتبتن دان فد سکاں
ایبون یغ سوچ

Er wordt verhaald hoe de noër geschapen werd. en kwam op Adam. na hem op Šjith, dan op Chanoéh, genaamd Idris, op Matoêsalah, en zoo van geslacht op geslacht, op Noéh. Ibrâhîm. Ismâ‘il. Moêsâ. de richteren, eindelijk op ‘Abdal-moettalib, ‘Abballâh en den profeet. Uitvoerig worden allerlei legenden en tradities verhaald. Daarna wordt gesproken van Fâtimah. ‘Alî, Hasan-Hoesajn, doch bij den dood van ‘Alî eindigt het eigenlijke geschiedverhaal, dat blijkens de laatste bladzijde. eene bloemlezing is uit het oorspronkelijke werk. Feitelijk bevat dit handschrift eene geschiedenis van den profeet en der vier chalicfen in verband gebracht met de noër, welks voorgeschiedenis uitvoerig wordt behandeld.

CCXLVIII.

HIKAJAT NOËR MOEHAMMAD VII.

Collectie C. St. 119, 24 × 19 cM., 177 bl. 13 r.

Uitgebreide, verbasterde, althans met heterogene bestanddeelen vermengde. niet oorspronkelijke geschiedenis van de mystieke noër. Op bl. 8 vindt men eene afbeelding der *şadĥrat al- jaĥin* met de vier takken: îmân, tauhîd. ma‘rifah en islâm. De inhoud bestaat uit: voorgeschiedenis van de noër, aanwijzingen omtrent de bijzonderheden van hen die eenig deel van de noër te zien krijgen. het verband tusschen de şalât en den naam Moehammad (bl. 14), dan Adam (bl. 18). Moêsâ en de volgende incarnaties (op bl. 25 vindt men de afmetingen der zon en hare deelen). de scheppingstijden der engelen, Soelajmân, ‘Aisjah en Moehammad. vol kleine toepasselijke verhalen, voornamelijk over de bevindingen in het graf. over de teekenen van den dag der opstanding (bl. 103) en alle

bijzonderheden daarover, de opstanding van bijzondere personen, den hemel en de hel.

Dit HS. bestaat dus uit de noër-geschiedenis én een relaas der eschatologie.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1758(1). Catal. bl. 202

benevens die handschriften der Hikajat Moehammad Hanatijjah waarin de noër-geschiedenis als inleiding voorkomt; zie bij de handschriften van laatstgenoemd verhaal.

CCXLIX.

HIKAJAT NABI I.

Bat. Gen. 205. $20\frac{1}{2} \times 17$ cM., 17 bl. 16 r.

Notulen XXX (1892). bl. 42.

Levensschets van den profeet tot aan de geschiedenis van Gabriël en de twee zonen van 'Ali, welke ook in de Hikajat Moehammad Hanatijjah voorkomt.

Een abrupt en onbeduidend geschriftje.

CCL.

HIKAJAT NABI II.

Collectie v. d. W. 102. $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 296 bl. 19 r.

Verhalen van verschillende profeten, voornamelijk van Moehammad. Voorzoover dit HS één werk vertegenwoordigt is het eene geschiedenis der Openbaring, welke culmineert in den laatsten der profeten, naar wien het *Hikajat Chaitim an-Nabi (sic)* en *Hikajat haljadian baginda rasael Allah* genoemd wordt.

Na de doxologie is de inleiding aldus: *ادفون كمدين درفد ايت قال الشيخ اسلم: امام الائمة قاضي عاد الدين احمد الاسلم تند بركات شيخ بنع عبا مليا يائت فعبولو سنن امام فاضي امام الدين ذم كورو سنن اسلم هذه الحداية خاتم النبى محمد صلى الله عليه وسلم بيرو اييد حداية كجادين بند رسول الله صلى الله عليه وسلم*

• Daarna wordt in kreupel Arabisch, gevolgd door gebrekkige vertaling, uitgeweid over de waarde der profetie en den voorrang onder de profeten, over hunne kenteekenen, zooals de *noer*, en de inwendige onderscheidingsteekenen, en over het onderscheid tusschen nabi en wahi. Op bl. 9 begint de geschiedenis van den droom van *نصر* of *نصرت*, d.i. *نصرت* (Nebucadnezzar) en de uitlegging daarvan door Daniël, gevolgd door een gelijk verhaal van een vorst

van Jaman. Daarna wordt de natuur en samenstelling van de noër behandeld in verband met de elementen en de geheele schepping, wat overgaat in de traditioneele noërgeschiedenis-cosmogonie. met de vermelding der geheele linie van Adam tot 'Abdalmanâf — 'Abdalmoeftalib — Hâsjim — 'Abdallâh (*sic.*). Vele voortekenen van Moehammads komst (ervaringen van 'Abdalmoeftalib. het verkleuren van het met bloed bevlekte kleed van nabi Jaljâ e.a.) worden vermeld, waarna, op bl. 28, het verhaal der Syrische Fatimah begint, gelijk ook in het Javaansch bestaat. hetwelk spoedig overgaat in de geschiedenis van Moehammad, ingeleid met de woorden فصل يفتدو فد مبدان سكل كبتانين
 بکند رسول الله صلي الله عليه وسلم يغدظا هرکن تتکل جادي لئو کفد کتوزونن وحي مسله
 کنفله انم راتوس دوا فوند تاهون نمان نبي الله عيسي ايت داتکنکن الله سبحانه
 وتعالی کلاشت مک جاديله بکند رسول الله صلي الله عليه وسلم دمکينه چتران

Uitvoerig worden de wonderen die zijne geboorte vergezelden verhaald evenals zijne eerste jeugd, zijn verblijf bij Halimah, zijne reis naar Syrië, zijn huwelijk met Chadidjah, zijne hemelvaart (met de te verwachten uitvoerigheid, bl. 110—188). Op bl. 200 begint, als afzonderlijk hoofdstuk, het verhaal van het in twee deelen splijten der maan door Moehammad; evenzoo op bl. 214 dat van den kameel en het hert die hun beklag deden bij den profeet. Daarop volgt, op bl. 224, een verhaal van nabi 'Isâ die lieden naar de حراري zond om hen tot den islâm te bekeeren; dan op bl. 229 eene vertelling van den onderlingen twist der engelen in den tijd der Banôe Isrâ'il. Het ambija-verhaal wordt weder opgevat op bl. 235, met de geschiedenis van Ajjôeb en zijne beproevingen, doch onmiddellijk daarna (bl. 253) volgt de geschiedenis der joden van Chajbar. met name van ثمود ابن السلام welke als afzonderlijke legende vaak voorkomt, onder den naam Hikajat Sariboe Masâ'il: de hier gestelde vragen zijn minder in aantal dan in de Sariboe Masâ'il terwijl hun getal als 1400 opgegeven wordt.

De levens van den profeet komen veel voor; in de Europeesche verzamelingen echter weinig, nl. te

Leiden, cod. 3289. Catal. bl. 202.

CCLI.

HIKAJAT NABI BÉRTJOEKOER I.

Bat. Gen. 60, 15 × 10 cM.. 56 bl. 9 r.

Het verhaal over het scheren van den profeet, dat in 1853 te Batavia. en te Singapoera herhaaldelijk is uitgegeven.

Na bl. 1 eene lacune. het einde valt op bl. 45. op bl. 55 is weder de

aanvang. waarop de inhoud van bl. 47 moet volgen; het werkelijke besluit is bl. 53 welke ondersteboven staat. De bl. 50—54 zijn ge vocaliseerd.

CCLII.

HIKAJAT NABI BĚRTJOEKOER II.

Bat. Gen. 256 B, bl. 170—183, 11 r. ($21\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM.), ged. 10 Febr. 1893.

Uit eene inlandsche leesinrichting herkomstig exemplaar dezer welbekende, na den slag tegen Radja Lahad spelende, geschiedenis.

CCLIII.

HIKAJAT NABI BĚRTJOEKOER III.

Bat. Gen. 365 C, bl. 38—43, 13 r. (21×17 cM.)

Het derde gedeelte van een bundel van vier Moslimsche verhalen.

CCLIV.

HIKAJAT NABI BĚRTJOEKOER IV.

Bat. Gen. 388 E, bl. 82—96, 15 r. (21×16 cM.), gedat 1872.

Vijfde gedeelte van een uit zeven afdeelingen bestaand HS.

CCLV.

HIKAJAT NABI BĚRTJOEKOER V.

Bat. Gen. 405, $124 \times 11\frac{1}{2}$ cM.

Notulen, 1904. Nov. I. c.

Gebrekkig schrift; het papier is aan weerskanten beschreven.

CCLVI.

HIKAJAT NABI BĚRTJOEKOER VI.

Bat. Gen. 406, bl. 1—12, 7 r. en C, bl. 20—34, 8 r. ($9\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ cM.)

CCLVII.

HIKAJAT NABI BĚRTJOEKOER VII.

Collectie Br. 192, 11×8 cM., 30 bl. 7—10 r; gedat. 1303.

Dit handschrift is geheel gevocaliseerd.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1720 (2), 1953 (5). en 3345 (2) Catal. bl. 186—187.

Londen. Royal Asiatic Society, no 62, VI.

's *Gravenhage*. no. 569. 1° ged.

CCLVIII.

HIKAJAT NABI MĚNGADJAR ʿALI I.

Collectie Br. 421 C, bl. 40—50. 15 r. (22 × 13½ cM.)

Verhaal van eene onderrichting van ʿAli door den profeet in de sjari ʿah, de tariḳah, de ḥaḳiḳah en de maʿrifah. Een eigenlijke titel ontbreekt; het begin is:

این چو تر تنگال رسول الله صلی الله علیه وسلم مکت سید رسول الله کفد بگند علی

CCLIX.

HIKAJAT NABI MĚNGADJAR ʿALI II.

Bat. Gen. 42 C bl. 41—53, 14 r. (21 × 17 cM.)

Notulen VI: 40 (28 April 1868, IV). 6°.

Een dergelijk verhaal.

CCLX.

HIKAJAT NABI MĚNGADJAR ANAKNJA FATIMAH I.

Bat. Gen. 52 B, bl. 60—77, 15 r. (19 × 15 cM.)

Notulen VII, bl. CIII (1869. 3 Aug. IV, b.)

Lessen van den profeet aan Fatimah over de plichten der vrouw.

CCLXI.

HIKAJAT NABI MĚNGADJAR ANAKNJA FATIMAH II.

Bat. Gen. 388 C. bl., 58—69, 15 r., (21 × 16 cM.), gedat. 1872.

De titel is hier Hikajat bibi Fatimah.

CCLXII.

HIKAJAT NABI MĚNGADJAR ANAKNJA FATIMAH III.

Collectie v. d. W. 94, 8 bl. 14 r. (16 × 19 cM.) gedat. 1274.

Eene veel kortere redactie; slechts $5\frac{1}{2}$ bl. zijn beschreven.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1741(2), 1768, 1953(3) en 2199(5) 3°; *Catal*, bl. 188—189.

Londen, Royal Asiatic Society, 62 V.

CCLXIII.

HIKAJAT NABI MĠRĀDJ I.

Bat. Gen. 123, 88 bl. 13 r. $18\frac{1}{2} \times 15\frac{1}{2}$ cM.

Notulen 1880, 3 Febr. II c.

Verhaal van den wonderbaarlijken tocht des profeets naar Jeruzalem, den hemel en de hel. Het laatste gedeelte is geschonden; het geschrift eindigt abrupt in eene vermaning van den profeet aan zijne gemeente.

CCLXIV.

HIKAJAT NABI MĠRĀDJ II.

Bat. Gen. 186, $20\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM., 146 bl. 1—69; 12 r., bl. 70—136; 17—18 r. bl., 137—146; 14—15 r.

Van deze hemelvaartgeschiedenis ontbreekt het slot; na bl. 1 is eene lacune. Vele bladzijden zijn gescheurd en overplakt. De jood die Moehammads verhaal niet gelooven wilde heet hier Haddād. Eene inhoudsopgave van deze legende vindt men bij: De Hollander. Handleiding (5o dr.) bl. 334 en Juynboll, *Catal*. bl. 203—205, waar naar andere plaatsen verwezen wordt.

CCLXV.

HIKAJAT NABI MĠRĀDJ III.

Bat. Gen. 199, $21 \times 15\frac{1}{2}$ cM., 146 bl. 13 r., gedat. 8 Djoem. II 1218.

Dit nette handschrift is aangekocht uit de nalatenschap van den abbé Favre; voorin staat: Histoire de l'ascension de Mohammed. De volgorde der gebeurtenissen is als in cod. Leid. 1713; zie *Catal*, bl. 203. De ongeloovige jood heet hier Haddād.

CCLXVI.

HIKAJAT NABI MI^cRâDJ IV.

Bat. Gen. 358, 22×18 cM., 180 bl. 13 r.

De gewone, uitvoerige redactie. De eerste bladzijde is nieuw, doch de rest schijnt vrij oud.

CCLXVII.

HIKAJAT NABI MI^cRâDJ V.

Bat. Gen. 364, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 60 bl. 26 r., gedat. 5 Maart 1865 en 1271.

Goed exemplaar; achterin zijn eenige gebeden geschreven.

CCLXVIII.

HIKAJAT NABI MI^cRâDJ VI.

Bat. Gen. 389 A, bl. 1—105, 11 r. (20×16 cM.)

Het traditioneele verhaal, uitvoerig geredigeerd.

CCLXIX.

HIKAJAT NABI MI^cRâDJ VII.

Collectie v. d. W. 78, 33×20 cM., 58 bl. 19 r.

Dit geschrift heeft eene eenigszins uitvoerige inleiding, waarin het getiteld wordt: رسالة خليفة في بيان الاسري والمعراج. Vóór het eigenlijke hemelvaart-verhaal staat de geschiedenis van de wassing van het hart des profeets; van den jood Haddâd wordt geen gewag gemaakt.

CCLXX.

HIKAJAT NABI MI^cRâDJ VIII.

Collectie Br. 207, 26×19 cM., 70 bl. 13 r.; gedat. 5 Sjæbân 1178.

Vuil en gescheurd exemplaar der hemelreisgeschiedenis.

Andere handschriften:

Leiden: cod. 1713. 3305 en 3306(1) Catal. bl. 203—205.

London. East-India House, no. 68 d.

's *Gravenhage*, no. 605.

CCLXXI.

HIKAJAT BOELAN BĒRBĒLAH I.

Bat. Gen. 365 B, bl. 15—37. 13 r. (21 × 17 cM.)

Verhaal van het wonder der spouwing van de maan door den profeet, die de twee deelen door zijne mouwen deed gaan. Eerst worden vermeld: gesprekken van Abôe Djahil (*sic*) met eenige geloovigen, dan het optreden van Habib ibn Mâlik, en een gesprek van den profeet, hier Amin Allah genoemd, met Gabriël. Habib ibn Mâlik had gehoord van de wonderen der oude profeten, en verlangde van Mochammad dat ook hij een wonder zoude verrichten. De profeet bad vurig, deed de maan splijten en de helften door zijne mouwen gaan, waarop Habib zich bekeerde: zijne dochter die geen handen en voeten had, wordt daarop door den profeet genezen.

CCLXXII.

HIKAJAT BOELAN BĒRBĒLAH II.

Collectie v. d. W. 95, 33 × 21 cM., 26 bl. 16 r. gedat. 18 Rabi' II 1278.

Het beloop van het verhaal is hetzelfde als in het vorige handschrift, doch aan het slot wordt van de naamsverandering van den vreemdeling geen melding gemaakt; van zijne dochter wordt vermeld dat zij was *tiada bĕroepa* dan *tiada bĕrkapala* dan *tiada bĕrkaki tangan*.

CCLXXIII.

HIKAJAT BOELAN BĒRBĒLAH III.

Collectie v. d. W. 96, 21 × 17 cM., 104 bl. 11 r.

Het begin is eenigszins anders. In schrijfwijzen en namen is dit handschrift meer verwant aan no. I; bv. in den naam van den vreemdeling Habib ibn Mâlik e.a., maar van de beide voorgaande HSS. verschilt dit door nieuwe toevoegselen, met name dat waarin het optreden van den romeinschen afgezant Amir Maḥmoed en de wonderen die Mochammad voor hem verrichtte verhaald worden: na het wonder en de genezing door den profeet gedaan, blijft Habib

hem vijandig en bestrijdt hem en Mahmoëd die 's proteets zijde gekozen had; de afloop van den langdurigen strijd, waarmede de poging tot verovering van Mekka door den profeet in verband gebracht wordt, wordt niet vermeld.

Feitelijk bevat dus dit HS. eene fantastische en niet voleindigde uitbreiding van de maanspouwinglegende.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1691 (2). 1953 (1) 3°. 2199 (5) 1°. 3113 (1) 1°, Catal. bl. 180—182.

Londen. Royal Asiatic Society, 47 III.

(Uitgegeven door E. Netscher, Verh. Bat. Gen. XXVI. bl. 22 sqq., vertaald door H. Raat. Tijdschr. I. T. L. & V. VII. bl. 78—92.)

Deze legende komt ook voor in v. d. W. 102, bl. 200—214.

CCLXXIV.

HIKAJAT IBLÎS DAN NABÎ I.

Collectie v. d. W. 93, $18\frac{1}{2} \times 11$ cM., 36 bl. 11 r; gedat. 6 Dzôel-ka'idah z. j.

Verhaal van een gesprek van Iblis met den profeet, gelijk in Perzië. Britsch-Indië en dezen archipel vele opgeteekend zijn. Het citaat bij Juynboll. bl. 186

luidt hier: نسجاي اكو فوتسكن سگل اورنم دان كيندحرکن توپيم كجديكن داپو
مکت سید رسول الله سراي ترسنیم منکر کات ابلیس ایت

Bijzonderheden welke der vermelding waard zijn vertoont dit manuscript niet.

CCLXXV.

HIKAJAT IBLÎS DAN NABÎ II.

Collectie Br. 421 B. bl. 26—40. 15 r. ($22 \times 13\frac{1}{2}$ cM.)

Hetzelfde werk.

Andere handschriften: .

Leiden: cod. 1917 (2), catal. bl. 185.

CCLXXVI.

HIKAJAT NABI DAN ORANG MISKIN.

Bat. Gen. 42 H. bl. 113—121, 14 r. (21×17 cM.)

Notulen VI: 40 28 Apr. 1868. IV. 6°.)

Fatimah gaf eens eenen arme een kostbaar kleed. 'Oemar ontnam hem dat en bracht het bij den profeet; bij dezen beklaagde zich de arme man, de profeet kocht het kleed van hem, en liet het bij Fatimah terugbezorgen.

Met de *hikajat tatkala rasoel Allah membri sadakah kepada seorang dervisy*, cod. Leid. 2199(5) 2° en 3213(1), 2° heeft dit verhaal geen verwantschap.

CCLXXVII.

HIKAJAT NABI WAFAT I.

Bat. Gen. 42 G. bl. 93—113. 14 r. (21 × 17 cM.)

Notulen VI: 40 (28—April 1868. IV, 6°).

Verhaal van den dood des profeets naar de traditioneele voorstelling.

CCLXXVIII.

HIKAJAT NABI WAFAT II.

Bat. Gen. 365 D. bl. 43—49. 13 r. (21 × 17 cM.)

Verhaal van het zalig afsterven des profeets, een der vele navolgingen der Perzische wafât-nâmeh's. Het handschrift eindigt abrupt, nog in het begin der stervensscène.

Het geheele handschrift 365 heeft eene vreemde en onduidelijke spelling, en maakt den indruk van vrij oud te zijn.

CCLXXIX.

HIKAJAT NABI WAFAT III.

Bat. Gen. 389 B. bl. 108—144. 11 r. (20 × 16 cM.)

De titel van het geschrift is hier: *Hikajat tatkala nabi pouchang karah-mat Allah*. De slotscène van 'Akāsah is zeer uitvoerig; men vergelijke mijne verhandeling „Poëtische gehiedenis van den profeet in het Javaansch”, in het Tijdsch. v. d. T. L. & V. K. v. N. I., deel XLIV, bl. 97—137. Bl. 145—161 en 162—172 bevatten Arabische gebeden.

CCLXXX.

HIKAJAT NABI WAFAT IV.

Collectie Br. 421 A. bl. 1—25. 15 r. (22 × 13½ cM.)

Een klein gedeelte van het verhaal; van het begin ontbreken veertig bladzijden.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1767 en 1953 (4), catal. bl. 188.

'sGravenhage, no. 569. 2°.

CCLXXXI.

HIKAJAT RADJA HANDAK I.

Bat. Gen. 188. 21 × 17 cM., 60 bl. 15 r.

De geschiedenis van de belegering van Madinah en hare verdediging door eene gracht, Arab *خندق* = Perz. *کندز*. part. pass. van *کندن* = graven. is in het Maleisch verworpen tot een verhaal van koning Handak of Hindik, die door 'Ali overwonnen is. De schrijfwijze is steeds *جندق*; daarom wordt de naam met Handak, niet met het etymologisch juiste Chandak getranscribeerd.

Het beloop van het verhaal is hetzelfde als in cod. Leid. 1730. doch van eene kortere redactie.

CCLXXXII.

HIKAJAT RADJA HANDAK II.

Bat. Gen. 362, 21 × 17 cM., (lengte der regels 10 cM.) 220 bl. 11 r.,
gedat. 1875.

Naar de gewone. ook in Batavia veel voorkomende, uitspraak is de spelling van den naam in dit HS. *جندیق*. Ook in dit HS. wordt Radja Handak voorgesteld als de zoon van Soelajmân, en zijn zoon Radja Badar geheeten (ontstaan uit den naam Badr waar een voor den islâm gunstig gevecht geleverd is). Na de beschrijving van de overwinning op Radja Handak wordt evenals in de Leidsche HSS. de strijd van 'Ali met Radja *سرسيل* (Leid 1730 *شريسيل*), Radja 'Ifrit, Radja Peranggi en prinses *نُذُن* uitvoerig vermeld.

CCLXXXIII.

HIKAJAT RADJA HANDAK III.

Bat. Gen. 380, 22 × 17 cM., 88 bl. 11 r.

Het begin en het slot ontbreken. Dezelfde personen en feiten als in de andere HSS. komen hier voor: op bl. 79 wordt Radja *فرشته* genoemd; het handschrift eindigt abrupt in een gesprek van Aboe Bakr met 'Oemar.

CCLXXXIV.

HIKAJAT RADJA HANDAK IV.

Collectie v. d. W. 87, 33×21 cM., 84 bl. 19 r., gedat. 29 Šafar, z. j.

De prinses ذُلْذُل (naar den naam van 'Ali's paard dat in dit zelfde verhaal دُول دُول heet!) wordt hier ذُلْ دُنِي en ذُلْ دَانِي genoemd; verder zijn de heldennamen: سِرْسِل en سِرْسِيلا Radja 'Hrīt, en Radja فِرْعَس op den berg Kāf.

CCLXXXV.

HIKAJAT RADJA HANDAK V.

Collectie v. d. W. 88, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 99 bl. 15 r., gedat. 29 Rabī' II, 1278.

Nagenoeg gelijke redactie met die van het vorige handschrift, maar in het begin komen enkele fantastische invoegsels voor. Het paard van 'Ali heet hier دَال, de prinses: ذَال ذَال, overigens zijn de afwijkingen onbeduidend.

De laatste vorst heet فِرْكِيْلَه

CCLXXXVI.

HIKAJAT RADJA HANDAK VI.

Collectie v. d. W. 89, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 55 bl. 21 r.

De volledige titel is: *hikajat tatkala rasūl Allāh bērpērang dēngan radja Dendoeck* (اَوْدُوْكَ); het verhaal en de opzet zijn geheel dezelfde, de bewoordingen zijn veelal gelijk aan die der vorige HSS, de namen zijn ذَالْذِي رَاچ فِرِيْت, شِرْشِل en فِرْجِيْشْكَي

CCLXXXVII.

HIKAJAT RADJA HANDAK VII.

Collectie v. d. W. 90, 33×21 cM., 62 bl. 18 r.

In het begin komt een dergelijk bijmaaksel voor als in V werd aangetroffen; het verhaal vertoont geenerlei afwijking, doch het handschrift eindigt in de beschrijving van den strijd tegen vorst فِرْكِيْلَه, met de woorden مَكْتُ كُنْتُ جِبْرَائِلَ فَرْمَانَ اللّٰهِ تَعَالٰی مَلَّاحُنْ بَنْدَا عَلِيٍّ مَمْبُورَه رَعِيَّة رَجْ هَنْدَقْ اَيْت مَشْكُنْ (sic) اللّٰهُ سُبْحَانَهُ وَنَحْنُ يَسَامَتْ مَحْقُوبِيْنَ دَارَهِنْ سَفَرْدَ تَوْتَنْ قَلَزْمَ بَدَنْ فُونْ سَفَرْتْ بَانْجَ بَرَنْمَبُورْ دِيُونْ اَوْبَدْ بَنْدَا عَلِيٍّ سَرْدَ جِبْرَائِلَ اَدَانْ

CCLXXXVIII.

HIKAJAT RADJA HANDAK VIII.

Collectie v. d. W. 91, 32 $\times$ 21 cM., 120 bl. 19 r., gedat. 12 Rabi' I. Do, z. j.

Evenals al de andere HSS. begint dit manuscript met de verzekering dat dengeen die het verhaal ten einde leest al zijne zonden vergeven zullen worden. De naam des vorsten wordt هندو gespeld, wat op eene uitspraak Hoendoek wijst; het verhaal is als in de andere HSS. de laatste vorst heet فرشی.

CCLXXXIX.

HIKAJAT RADJA HANDAK IX.

Collectie C. St. 106. 30 $\times$ 20 cM., 33 bl. 20 r., gedat. 8 Maart 1866. Batavia.

De volledige titel van het verhaal is hier *Hikajat radja Handak dan Radja Badur dan toean poetri Doelbol*: het schrift is veelal onduidelijk, het verhaal wijkt niet af.

CCXC.

HIKAJAT RADJA HANDAK X.

Collectie Br. 276, 21 $\frac{1}{2}$ $\times$ 17 $\frac{1}{2}$ cM., 95 bl. r. gedat. 16 Sjawwâl 1294.

Een net handschrift; het verhaal vertoont de gewone redactie.

CCXCI.

HIKAJAT RADJA HANDAK XI.

Bat. Gen. 42 L, bl. 184—208, 14 r. (21 $\times$ 17 cM.)

Not VI; 40 (28 Apr. 1868, IV. 6°).

Zeer verbasterde redactie: de hoofdpersonen zijn Hind en Badari, schoon-zoon en kleinzoon van Nabi Soelajmân, het verhaal is verworden.

Andere handschriften:

Leiden, Cod. 1730, 3307 en 3308 (2): Catal. bl. 207 en 208.

CCXCII.

HIKAJAT FARTANA ISLĀM I.

Bat. Gen. 42 D, bl. 53—65, 14 r. (21×17 cM.)

Notulen VI: 40 (28 April 1868. IV 6°).

Verhaal van een gesprek van den profeet met de in den titel genoemde vrouw over de plichten der vrouwen, de straffen die het verzuimen dier plichten ten gevolge heeft, en de belooning van het betrachten dier plichten.

CCXCIII.

HIKAJAT FARTANA ISLĀM II.

Bat. Gen. 388 D, bl. 70—80, 15 r. (21×16 cM.); gedat. Batavia 1872.

Hetzelfde verhaal.

CCXCIV.

HIKAJAT FARTANA ISLĀM III.

Collectie Br. 421 D, bl. 51—59, 15 r. ($22 \times 13\frac{1}{2}$ cM.)

Hetzelfde verhaal.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 2300 (2). Catal. bl. 190.

Londen, Royal Asiatic Society. 47. IV.

CCXCV.

HIKAJAT RADJA CHAJBAR I.

Bat. Gen. 365 A, bl. 1—14, 13 r. (21×17 cM.)

Fantastische beschrijving van Moehammads krijg tegen de joden van Chajbar.

De inhoud is: beschrijving van Chajbar en hare zeven wallen; de profeet maakt het plan om de stad aan te vallen en zendt een uitdagingsbrief; Ali wordt in een droom gelast naar Chajbar te gaan, en doet alzoo; de strijd vangt aan, de vorst van Chajbar had vier dochters, de oudste van wie, Safijjah geheeten, in de taurèt over Moehammad gelezen had, eene verschijning van Ibrāhīm krijgt en zich tot den islām bekeert. In den strijd woedt vooral Hamzah.

Het einde is abrupt.

HIKAJAT RADJA CHAJBAR II.

Collectie. v d. W. 79, 33 × 21 cM.. 160 bl. 19 r., gedat. 11 Šafar, 1239.

De isnād wordt als volgt opgegeven: *هك دچتر اكن اوله شيخ يقبرنام سنامي رحمة الله تعالى دان دمكين بويين كنان همب مندشر چترا درفد سليمان الفوسي دان اي مندشر درفد مقدم مندشر درفد عمر رضي الله عنه*

De inhoud is: een karavaan van moslims wordt door lieden uit Chajbar overvallen, de hoofdman انساني ontkomt en brengt de tijding te Madinah; Djabrâ'il brengt den profeet Gods bevel om Chajbar te beoorloggen; hij trekt uit en laat 'Ali achter om Madinah te bewaken; in Chajbar bieden zich vele helden aan om de moslims te bevechten; de profeet zendt een brief, de strijd begint. Aboe Hoerajrah neemt 'Abdasj-Sjams gevangen; droom van 'Ali; de jongste dochter van den joodschen koning Šafijjah en hare neiging tot den islām; de groote strijd waarin Hamzah, 'Oemar Mâ'di Kârib, en andere van andere verhalen bekende helden woeden; van de andere zijde onderscheidt zich vooral 'Ambar, de vorst van Chajbar sneuvelt (bl. 83), Moehammad neemt bezit van de wondervolle stad, hare inwoners bekeeren zich; de profeet huwt met Šafijjah (bl. 99); hij zoekt den leermeester van den vorst van Chajbar. هاون genaamd, na den toegang tot zijne plaats op wonderdadige wijze geforceerd te hebben langs een weg vol van de grootste en meest zeldzame verschijnselen, oude opschriften en verlatene verblijfplaatsen; هاون verliest tegenover den profeet zijne wondermacht, vlucht op een rog (het menstruatie-achtig bloedverlies van deze dieren wordt uit een avontuur met هاون verklaard). Door een kraai laat hij een brief aan den vorst van Ispahan brengen, genaamd راج انتقمه om zijne hulp in te roepen; deze komt met een leger, de profeet zeilt هاون achterna. doch na zijne leerlingen verslagen en geislamiseerd te hebben gaat hij naar Chajbar terug. waar 'Oemar Ma'di Kârib huwt met هاون zuster van هلمان شعير en dochter van een der bijwijven van den gesneuvelden vorst; 'Oethmân voert al de vrouwen en den grooten buit uit Chajbar naar Madinah, en de profeet versterkt de nieuw-bekeerden door wonderen in hun geloof. Na zijn vertrek uit Chajbar trachten drie van daar gevluchte mantri's die plaats te heroveren. maar worden door 'Ali overwonnen; de mantri فوض الكبرية wordt tot vorst van Chajbar aangesteld. 'Ali gaat den islām uitbreiden, treft هاون aan die met den vorst van Ispahan op het oorlogspad was, verschuilt zich tusschen afgodsbeelden. komt tijdens een feest te voorschijn.

doodt velen, ook *حارون*, en dwingt den vorst van Ispahan den islâm aan te nemen. Daarna begeeft 'Ali zich tot den profeet, wiens godsdienst alom wordt ingevoerd.

CCXCVII.

HIKAJAT RADJA CHAJBAR III.

Collectie v. d. W. 80, $33\frac{1}{2} \times 20\frac{1}{2}$ cM. 180 bl. 19 r. gedat. 10 Rabi' I 1278.

In den isnâd wordt *سنائي* gemist. Ook hier is Šafijjah de jongste dochter van den joodschen koning; het verhaal is geheel hetzelfde als van II, ook de redactie verschilt niet; de dood van den vorst van Chajbar staat vermeld op bl. 104, het huwelijk van Šafijjah op bl. 120; de leermeester van den vorst heet hier *هارون* *انتقيد* hier: *انتقيد*; doch overigens is er geene afwijking, en ook hier wordt aan het slot *سنائي* als zegsman genoemd.

CCXCVIII.

HIKAJAT RADJA CHAJBAR IV.

Collectie v. d. W. 81, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM. 137 bl. 18 r.

Ook hier ontbreekt in den isnâd de naam *سنائي* die echter aan het slot voorkomt in de woorden *تمت هذه حكاية راج خيبر دفدا فرماتان دان كسداحفن*. Het verhaal en de redactie stemmen volkomen overeen met de beide vorige manuscripten, vooral met III: de dood van den vorst van Chajbar is vermeld op bl. 79, het huwelijk van Šafijjah op bl. 92, ook hier heet de leermeester *هارون* en het land waarheen hij zich begeeft *انتقيد*; evenals in III heet de tot vorst aangestelde mantri hier *فوز الداميدحة*. Dit handschrift heeft evenmin als III duidelijke afscheidingen der pericopen.

Ander handschrift:

London, East India-House, 273 d.

CCXCIX.

HIKAJAT PANDITA RAĞHIB.

Bat. Gen. 363. 20×16 cM. 212 bl. 12 r. gedat. 6 Januari 1867.

Dit verhaal schijnt eene fantastische nitbreiding der Chajbar-geschiedenis, waarin vele figuren uit den Hamzah-roman opgenomen zijn. De inhoud is aldus:

In Chajbar was vorst Chajbar, maar het bewind was toevertrouwd aan Pandita Raghib (راغب) die de moslims wil bestrijden. 'Ali was reeds van plan dat joodsche land te beoorlogen, en zendt Abôe Bakr, 'Oemar en 'Oethmân met een brief naar Chajbar, waar zijne eischen geen gehoor vinden. De profeet ontbiedt 'Ali en Hamzah uit Kôefah; dezen komen met 'Oemar Ma'di Kârib en 'Oemar ibn Oemajjah en onderwerpen op hun tocht vele landen en volken. Hamzah's zoon Badi' az-zamân bericht hem dat 'Ambar door Radja Habasji en Chajbar 'Alâm met diens zonen دالاجه en عبد الجاه is aangevallen; de profeet trekt tegen Chajbar op, vervloekt voor eeuwig de slang omdat eene slang die hij bescherming verleende hem gebeten had, verheft andere dieren die hem beschermd hadden tot offerdieren, waarna de groote strijd aanvangt, waarin vooral Hamzah en Chajbar 'Alâm zich onderscheiden. Bl. 107. Een wapenstilstand wordt gesloten. De pandita laat om een uit den hemel gevallen brief eene koperen burcht bouwen, doch in zijne afwezigheid tijdens eene reis naar Syrië, nadert zijn zoon راسب de burcht, en bespeurt dat op den brief de geloofsbelijdenis geschreven is; nu wil hij den profeet leeren kennen, hoort zijn inmiddels teruggeroepen vader, wordt door dezen in de zee geworpen en door een djinn gered, dan door zijnen vader geketend, doch de ketenen smelten; hij wordt gedood, maar hij herleeft; eindelijk, met zijne moeder verbrand, blijft hij ongedeerd, en wordt door een djinn uit de woestijn waarin hij uitgeworpen was aan de deur der k'abah gezet. Zoo komt hij in kennis met den profeet, die hem in den islâm onderwijst. Met Aboë Bakr, 'Oemar en 'Oethmân gaat hij op weg om zijnen vader te bekeeren; zij bekeeren zeer vele helden en spionnen van Chajbar; op hun gebed wordt de vesting van Chajbar tot asch, zoodat bijna alle inwoners verbranden. Zijnen vader neemt hij mede naar Mekka; daar aangekomen voorspelt hij de toekomst der zijnen en zijn eigen onmiddellijken dood; hij drukt den profeet de hand en sterft. De profeet houdt eene toespraak over dit merkwaardige geval, en geeft lessen over het geloof en de wet aan راسب, die naar Kôefah gezonden wordt.

De zestien laatste bladzijden worden ingenomen door een gedicht over een gesprek van Moehammad met den duivel.

CCC.

HIKAJAT SARIBOE MAS'IL I.

Bat. Gen. 19, 27 × 21 cM., 43 bl. 14 à 17 r., gedat. 1258 (in Jav. schrift).

Notulen IV bl. 202 (31 Juli, 1866. II p.)

Eene Maleische bewerking van het Perzische boek der duizend vragen (جزار مسائل, zie Cat. der Perzische handschriften te Berlijn, van Pertsch, bl. 75. no. 27, 5), door een geleerden jood uit Chajbar aan Moehammad gedaan: duizend dient slechts ter aanduiding van een onbepaald, groot getal. Het geschrift eindigt met de bekeering van den jood tot den islâm.

In dit HS heet de jood 'Abdoellâh Thamoed ibn as-salâm; het HS. eindigt abrupt.

CCCI.

HIKAJAT SARIBOE MAS'IL II.

Bat. Gen. 59, $19 \times 15\frac{1}{2}$ cM., 68 bl. 15—16 r.

De eerste bladzijde ontbreekt. De redactie is dezelfde, maar nauwkeuriger in de spelling der Arabische namen en aanhalingen: enkele vragen zijn in omgekeerde volgorde; het handschrift eindigt in de vraag omtrent de hel en het laatste gericht.

CCCII.

HIKAJAT SARIBOE MAS'IL III.

Bat. Gen. 200, $20\frac{1}{2} \times 15\frac{1}{2}$ cM., 152 bl. 11 r., gedat. 23 Moeh. 1171.

Een zeer net manuscript, aangekocht uit de nalatenschap van den abbé Favre; de tekst vertoont geene vermeldenswaardige afwijkingen: aan den rand zijn Engelsche aantekeningen betreffende den inhoud aangebracht; de jood heet hier 'Abdoellâh Samôed ibn as-salâm.

Ook in dit exemplaar staat vermeld dat het werk uit de *bahasa patawi* in de *bahasa djawi* is vertaald.

CCCIII.

HIKAJAT SARIBOE MAS'IL IV.

Collectie v. d. W. 82, 33×21 cM., 105 bl. 19 r.

De titel vertoont dikwijls den enkelvoudigen vorm *mas'alah*.

De redactie van dit HS. is veelal minder uitvoerig dan die van III: de vragen zijn:

is de islâm uw of Allâh's godsdienst?

wat is islâm, wat imân?

hoeveel godsdiensten zijn er?

welke was de godsdienst der oude profeten?
 zijn alle christenen. joden en vuuraanbidders kâfirs?
 krijgt een kâfir belooning voor zijne goede daden?
 welk boek is u geschonken?
 hoe is u de openbaring geworden?
 vanwaar uwe verhalen?
 wie is Djabrâ'il?
 wie is Mikâ'il?
 wie is Isrâ'fil?
 vanwaar komt de „welbewaarde tafel?“
 vanwaar komt de Pen?
 is Djabrâ'il man of vrouw?
 wat is één en niet twee. twee en niet drie. enz. tot dertig. dertig en
 niet veertig. veertig en niet vijftig enz. tot honderd?
 wat is het recht der vrouw?
 waaruit is Adam geschapen?
 hoeveel engelen begeleiden den mensch?
 hoe zijn de engelen die de werken der menschen opschrijven?
 hoe heeten zij?
 wat is de „welbewaarde tafel?“
 wat is de Pen?
 hoe lang is zij en wat is onder haar?
 waarvan is de hemel gemaakt?
 heeft hij poorten?
 De doxologie van dit exemplaar is eenigermate afwijkend.

CCCIV.

HIKAJAT SARIBOE MAS'IL V.

Collectie v. d. W. 83, 33 × 21 cM., 96 bl. 18 r.

Dit exemplaar levert weinig verschil op met de voorgaanden; de taal waaruit het boek overgezet is. wordt hier *béhasa Koerajsj* genoemd.

CCCV.

HIKAJAT SARIBOE MAS'IL VI.

Collectie v. d. W. 84, 33 × 21 cM., 160 bl. 16 r.

Hetzelfde verhaal met overeenkomende redactie. Achteraan staat:
 برعسيف ممباچ دي جئقن ل دوت موده موجن كارن بايق كات الله سبحانه
 ونسني ددالمن بارع سيدق بوت برسند انو درين كنن فركدان اين نسجا (sic)
 مندجك ل اي كقد الله دان كقد رسول الله

CCCVI.

HIKAJAT SARIBOE MASa'IL VII.

Collectie v. d. W. 85, $21 \times 16\frac{1}{2}$ cM. 129 bl. 14 r. gedateerd 1273.
 geschreven op den pasar te Bandoeng; voorin staat: „Miss. Res.
 Preanger Reg. 25 Sept. 1857. no. 3340”.

Het verhaal en de onderwerpen zijn dezelfde, hoewel nu en dan andere uitdrukkingen gebezigd worden; de eigennamen zijn meestal gebrekkig gespeld.

Het IIS. heeft toebehoord aan Ki-agoes Moehammad Mizan, zoon van hadji Chatib Taha in Palembang.

CCCVII.

HIKAJAT SARIBOE MASa'IL VIII.

Collectie v. d. W. 86, $20\frac{1}{2} \times 16$ cM. 37 bl. 13 r.

Een fragment, overeenkomende met bl. 56 tot bl. 78 van VII; het stuk begint met de vragen: waar is Iblis neêrgelaten? waar de slang? hoe was Adam gekleed toen hij neêrgelaten werd? en hoe Eva? De laatste vraag is naar de eigenschappen van den berg Kâf. Zonder werkelijk redactie-verschil op te leveren, vertoont dit exemplaar nu en dan van VI en VII atwijkende uitdrukkingen; het geheel is slordig en onvolkomen.

Het geschrift is ook vertegenwoordigd in de geschiedenis van den profeet vervat in v. d. W. 102, bl. 253—296 in verkorten vorm.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1960(1), catal. bl. 264 en 265.

Londen, Royal Asiatic Society, 62 III.

CCCVIII.

HIKAJAT SAMa'OEÏN I.

Baf. Gen. 31, 21×17 cM. 30 bl. 14 r.

Notulen VI: 4 (14 Januari 1868, II l.)

Over dit verhaal en zijne verschillende versies en redactiën werd door mij uitvoerig gehandeld in een opstel gepubliceerd in het Tijdschrift voor de T. L. & V. K. van N. I. deel XLIII. bl. 444—482: de bijzondere karaktertrekken van dit handschrift worden in die verhandeling besproken.

CCCIX.

HIKAJAT SAMâ'OËN II.

Collectie v. d. B. 92. 20 × 16 cM., 114 bl. 13 r., gedat. 28 Januari 1857, te Buitenzorg. kampong Empang.

Het begin, de eerste bladzijde namelijk, is dubbel; de aanvang is:

بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين بالله علي اين حكاية درفد فري ممتاكن
چريت درفد نبي صلي الله عليه وسلم كغد صحابة بشر يا ايت بگيند علي
رضي الله عنه دمكين سبدان بارغشيف درفد امكتو سكلين لاک دان فرمخوان
جگو ممباچ انو مندشركندي اكن چريت حكاية اين نسحبا دامفوني اوليد الله
سبداند وتعلي دوسن مريكتو امفت فوك تلمن دمكينند فرمان الله تعالي فرجيدنه
اوليم سكلين كامو

Ook van dit handschrift is het karakter en de verhouding tot andere redacties in bovengenoemd opstel behandeld.

CCCX.

HIKAJAT TAMİM AD- DâRİ I.

Bat. Gen. 151 A. bl. 1—62, 15 r. (19 × 15 cM.), gedat. 16 Moeh. 1266, 14 Nov. 1850.

Ten einde eene vergelijking met het referaat van Van der Tuuk in de Bijdragen van het Kon. Inst. v. d. T. L. & V. K. v. N. I. 3° volgr. I. bl. 445—446 mogelijk te maken laten wij de inhoudsopgave van dit handschrift thans volgen:

Tamīm ibn Ḥabīb ad- Dâri wordt omdat hij een spreuk welke bij eene liturgie behoort vergeten was door een 'Ifrit weggevoerd: zijne vrouw was in zijne afwezigheid hertrouwd, maar door zijn woest uiterlijk onherkenbaar komt hij onverwacht terug en eischt zijne vrouw op: de zaak wordt voor 'Oemar gebracht: ieder houdt hem voor een djinn. 'Ali wordt verzocht als rechter op te treden, en laat Tamīm zijn wedervaren vertellen: zijne avonturen waren aldus: de 'Ifrit die hem ontvoerde werd door geloovige djinns overwonnen en verbrand,

waardoor hij in zee viel, doch hij werd gered door een vogel *Toejoêr al-balr* uit فلق, viel in een kuil en ontmoette de slang *Dabbat al-ard*. Een dienaar van 'Isâ helpt hem en vertrouwt hem toe aan eenen scheepskapitein, wiens schip echter op den berg ددر verpletterd werd; hij redde zich op een eiland en ontmoet *Noêh*; daar treft hij een boozen geest aan die negen mannen een voor een wil opeten, en doodt hem. Daarna vindt hij een jongen man die hem door een welsprekenden vogel naar een eiland laat brengen, waar hij gevoed wordt in de spelonk van *Soelajmân*; na een boos avontuur met een slang die *Soelajmân's* ring bewaakte, ontmoette hij eene vrouw uit *Andaloës* die vroeger door eenen *djinn* geroofd was. Zij laat hem naar den berg ددر brengen; daar vindt hij geketende lieden die het teeken des ongeloots op het voorhoofd droegen, treft nog andere lieden aan en eindelijk eenen man die hem mededeelt dat hij o. a. den antichrist, *Djabrâ'il* en *Mikâ'il* gesproken had. Die man was de proteet *Chidr*; deze gelast eene witte wolk *Tamim* naar zijn huis terug te brengen. 'Ali laat zijne haren afknippen, en toen herkende ieder hem; het tweede huwelijk zijner vrouw wordt nietig verklaard.

CCCXI.

HIKAJAT TAMIM AD-DARÎ II.

(Collectie v. d. W. 101. 33 × 21 cM., 105 bl. 19 r.

Het begin is: *وَبَدَأَ تَسْنِينَ بَنَاتِ عَمِّي ابْنِ حَدَابَةِ سَوَادَ جَوْنَرًا فَرَّقُوهُ عَذَابِ*
سَدِّي: بَنِيَا دَكُورَكِي دَفَدَ كَذَابَ تَرَبَّحَ الْمُبَاهِرَاتِ دَحُونَاكِي أَوَّلَهُ أَوْرَقَاجَ اَهْمَوُ
جَنَرِ ابْنِ

De held van het verhaal heet *Tamim ad-Darî* *ibn Habib*, uit den stam der *Anşâri's*; de reden dat de 'Ifrit hem wegvoerde, was dat zijne vrouw de imprecatie daartoe richtte aan de *djinn's* die huisden bij den vijver waar hij de wassching wilde verrichten. Eerst na een jaar door 'Oemar opgelegd uitstel van zeven jaren en vier maanden hertrouwt de vrouw. Boven de afdeelingen van het verhaal staan uitvoerige inhoudsopgaven, waaruit blijkt dat het verhaal meer details bevat dan de redactie van I; de woorden der inhoudsopgave mogen hier volgen: *دَت نَسَبُونَنده فَرَكْدَنَسِ بَمَامِ اَنْدَارِي دَان*
بَدَس دَسْمَبَرِ اَوْنَدِه جَانِ عَشْرِيَتِ اَبَتِ دَان دَبَاوَالِ كَفَدَ بُوَمِي بِحِ كَدَمَنَدِه نَفَسِ
اَبَتِ دَانِ فَرِي اِي دِمِ دَسَنِ دَانِ فَرِي مَحْدَكِي نَدَسِ دَامَبَرِ اَوْنَدِه جَانِ اَسْمِ
دَانِ فَرِي مَحْجَرِ اَكِنِ اَبَقِ رَاچِ جَانِ اَسْمِ اَبَتِ دَانِ فَرِي مَحْدَكِي بَدَسِ اِي
دَسُورِ دَسْمَرَكِي اَوْنَدِه رَاچِ جَانِ اَسْمِ اَبَتِ كَفَدَ سُرُوتِ جَانِ كَفَرِ دَانِ فَرِي مَحْدَكِي

اي جاتود دري اتس بلاڭج جين كافر ايت لائو اي برنج دائم لائوت دان ذاك
 كاتس فوئو دتغه لائوت ايت دان فري مئڭاكن اي برتمو دشن سمرغ اورغ بود
 سبله مئان ديدام فوئو ايت دان تئكل اي دودق برسمه شيطان يغبليق ايت

Evenals in het Londensche handschrift dezer legende ontmoet hij niet het „beest der aarde”, maar den antichrist. doch evenals in het Leidsche manuscript 1719 wordt hij in dit verhaal gelaafd door eenen drank hem door eenen vogel uit zijn bek toegereikt. Nabi Chidr deelt hem mede dat hij gesproken heeft met: vele djinns die met name genoemd worden, كرسه aan wien ‘Isâ eene wasijjah heeft toevertrouwd, غيلان, Djabrâ’il en Mikâ’il, den vogel, die Ishâk was. genaamd مرسل (سُطَّيْلين) (*sic*) (*črtinja jang mčnoendjocklien sĕgala hamba Allah dari pada djalan jang sĕsat kapada djalan jang . . .*), en met geheele groepen van gestrafte wereldlingen als de stam van Joênas, e. a.; de namen en beteekenissen der vreemde plaatsen welke hij betreden heeft legt de profeet hem uit, en drie dagen houdt hij Tamim als gast bij zich; daarna laat hij hem door eene wolk teruggeleiden. Op bl. 92 begint weder het verhaal van het tweede huwelijk van Tamim’s vrouw, hier خورثه geheeten; de geschiedenis van het oordeel van ‘Ali is met dezelfde uitvoerigheid verhaald als het geheele verhaal van Tamim’s avonturen die eene reeks van de meest onwaarschijnlijke verziensels vormen. Of het kortere relaas van 151 A het originale is en dit uitvoerige verhaal eene latere uitgebreide bewerking, dan wel of dit het oorspronkelijke en het kortere hiervan een excerpt is, is nog niet vast te stellen.

De Arabische woorden en aanhalingen zijn zeer gebrekkig gespeld.

CCCXII.

HIKAJAT TAMIM AD- DâRi III.

Collectie C. St. 130 B. (20 × 16 cM.), 54 bl. 15 r.

Deze redactie is in hoofdzaken gelijk aan die van I. maar het slot is korter. en van het zich scheren van Tamim, die daardoor herkenbaar werd. wordt geen melding gemaakt. en over het algemeen is dit verhaal nog beknopter dan I. Dikwijls zijn hier de Arabische uitdrukkingen door Maleische vervangen.

CCCXIII.

HIKAJAT TAMIM AD- DâRi IV.

Collectie Br. 421 F, bl. 75—132, 15 r. (22 × 13½ cM.), gedat, 4 Juni 1839.

Hetzelfde verhaal, hier toegeschreven aan 'Abd ar-Razzāk op gezag van Mālik, op gezag van 'Oemar ibn al-Chattāb.

De redactie behoort tot de kortere soort vertegenwoordigd in I en II.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1719, 1975 en 1991, Catal, bl. 208—210.

Londen, Royal Asiatic Society, no. 50.

CCCIV.

HIKAJAT ABOE SAMAH I.

Bat. Gen. 146, $26 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 30 bl. 30 r.

Latijnsch schrift.

Gebrekkige copie; telkens zijn uitdrukkingen en woorden opengelaten. Achteraan staat geschreven: „Achterop stond: دبتاوي ترسورد ددائم كمر كركد: فد 11 هاري بون رمضان قد هاري ثلاث سوري اوقت جم فوكل ليما تاريخ سنة ١٢٣٩ الحرب بين تونس اين محمد جين سعيد الله

Den inhoud van het verhaal van de euveldeeden van Aboe Sjahmah en zijne bestraffing door zijnen vader den chalief 'Oemar vindt men in den catalogus van Dr. Juyuboll, bl. 201 en 202 medegedeeld.

CCCXV.

HIKAJAT ABOE SAMAH II.

Bat. Gen. 198 C, bl. 43—67, 13 r. (21×16 cM.)

Dit handschrift heeft toebehoord aan den abbé Favre.

Het verhaal is naar de gewone redactie.

CCCXVI.

HIKAJAT ABOE SAMAH III.

Bat. Gen. 203 B, bl. 236—248, 31 r. (34×21 cM.)

Het verhaal vertoont denzelfden inhoud als den in den catal. der Leidsche HSS opgegevenen, en dezelfde redactie als van II.

De plaatsen uit de Notulen werden bij de beschrijving van het eerste gedeelte van dit handschrift (no. CCXXI) vermeld.

CCCXVII.

HIKAJAT ABOE SAMAH IV.

Bat. Gen. 388 A, bl. 1—42. 15 r. (21 × 16 cM.) ged. Batavia 1872.

Het verhaal vertoont geene afwijking; de titel is hier: *tjaritêra daripada amir al-morminina 'Oemar ibn Hatib méngérdjaken hoekoem Allah atas anaknja jang bernama Aboe Samah.*

CCCXVIII.

HIKAJAT ABOE SAMAH V.

Collectie v. d. W. 76 B, bl. 112—160. 19 r. (31½ × 20 cM.)

Uitvoerig verhaal van denzelfden inhoud, Aboe Samah wordt hier (أبو صمه) gespeld; de ware naam is أبو شحمة.

CCCIX.

HIKAJAT ABOE SAMAH VI.

Collectie v. d. W. 97, 21 × 16 cM. 70 bl. 15 r.

De redactie van dit handschrift is nagenoeg dezelfde als van V. alleen zijn de Arabische woorden hier beter gespeld.

Andere handschriften.

Leiden, cod. 1720 (1), 3201 (2) en 3309. *Catal*, bl. 200—202.

's *Gravenhage*, 607, eerste ged.

CCCXX.

HIKAJAT AMIR HAMZAH I.

Bat. Gen. 23 A, bl. 1—83. 42 r. (31 × 19 cM.) gedat. 1864.

Zonder eenig opschrift begint dit brokstuk van den roman van Heer Hamzah in hoofdstuk LVIII. waarover men zie mijn Roman van Amir Hamzah, bl. 155; het loopt, zonder afdeelingen of opschriften, tot aan de onderwerping van Lahad, zie o. c. bl. 178. De eigennamen verschillen niet veel van die in de twee voornaamste Leidsche handschriften: حارث heet hier حارس; voor nadere bijzonderheden omtrent dit gedeelte en het geheele verhaal worde naar genoemd werkje verwezen.

HIKAJAT AMIR HAMZAH II.

Collectie C. St. 133. 25 × 20 cM., 248 bl. 18 r.

Het verhaal begint met een vreemd gedeelte vol Bataviasche woorden, aldus: een djinn-vorst heeft 999 vasallen en twee vrouwen Ratna Séri en Tjahaja Séri; zijn minister heet Alkas Mantri, die bevriend is met Bacht Djamâl. Deze ziet in een droom eene schatkamer, en de minister raadt hem aan zich veertig dagen af te zonderen; daarna gaan beiden jagen. Bacht Djamâl vindt de schatkamer en zijn vriend doodt hem.

Op bl. 11 begint de geschiedenis van Boezoerdjmihr, geheel anders dan in de andere redacties: als knaap verbaast hij alle kooplieden op de markt doordat hij al hunne handelsgeheimen blijkt te kennen, zoodat zij hem al wat hij wenscht afstaan. Ook het verhaal van de geit is in de onderdeelen zeer gewijzigd. Op bl. 20 volgt de droom van Koebâd Šjahrijâr, hier Radja Djinn geheeten, wederom in afwijkende voorstelling: de geboorte van Nôesjirwân 'Adil (bl. 41) vindt onder geheel andere omstandigheden plaats, en de voorspelling van den vijand in Mekka geschiedt als de vorstin zes maanden zwanger is: de dood van Nôesjirwân's vader, zijn huwelijksaanzoek bij Kasoemba Nila Tjahaja (een nieuw feit) op raad van Bachtak, het huwelijk zelf en de geboorte van مِهْرْنِیْگَار (= Mihnigâr) worden beschreven vóór dat Boezoerdjmihr's aankomst in Mekka is vermeld. Ook in hetgeen onmiddellijk volgt is veel fantastische afwijking, minder in het verhaal der geboorte en jeugd van Hamzah en „Oemar Maja bin Djamhari“; Boezoerdjmihr blijft 15 jaren in Mekka. Ook de eigenamen verschillen: de worstelaar Tâhir bv. heet hier Tâhir 'Alam. Ook in het verhaal van het brengen van cijns aan Nôesjirwân (bl. 104) komen enkele nienwe trekken voor: bv. dat Nôesjirwân zich ongerust maakt over het uitbliven van den cijns en daarover een brief schijft. Hamzah wil den Perzischen koning en Bachtak in hunne stad aanvallen; hij ontmoet hun leger in de vlakte Anta Béranta, en overwint 'Oemar Mâdi Karib (gespeld كَرِف). De episoden over Chajbar en Hisjam zijn uitgevallen.

Op bl. 147 komt voor het eerst eene tjaritëra met opschrift voor, en wel de terugkomst van Hamzah uit Šjahristân, zijn vallen in handen van Dewa Përi, zijn verdwaling en rondzwerving in de zee en zijne gevechten met përi's; dit alles staat in de andere handschriften in tjar 21 en 23; een zeer groot gedeelte is dus niet opgenomen. Het verhaal van Salasil en de zijnen is weinig gewijzigd. Op bl. 159 volgt eene tjaritëra over de geboorte van Koerajsi en

Hamzahs vallen in de handen van den garoeda; op bl. 171 het verhaal van de kist met den djinn er in, en het ontstaan van het paard اسقر دیور دان (Perz. زاده اشقر دیور; de vorm in dit HS. herinnert aan het Javaansch Sekar-doewidjan). In de eigennamen is weinig verschil, zooals in سواب ملاح en پیلوان نقاش (Pers. آشوب ملاح, zie o. c. bl. 228 sub XXIV). Op bl. 192 volgt het verhaal van Hamzahs verwonding door den vorst Hoemóem van Damascus en den terugtocht naar Halab, waarna regelmatig de inhoud van tjaritëra 29 volgt, zie o. c. bl. 138. Tjar. 30 begint op bl. 223; deze gaat geleidelijk over in tjar. 31; tjar. 32 vangt aan op bl. 139.

Het eerste gedeelte van dit geschrift is eene moderne, voor het Batavia-sche lezerspubliek geadapteerde Hamzah-roman-redactie; het tweede gedeelte, dat op bl. 147 begint, geeft een deel van den roman vrij getrouw weder. Een deel van tjar. 33 (zie o. c. bl. 140) is in verkorten vorm bewerkt, en vormt het slot van het handschrift.

CCCXXII.

HIKAJAT AMIR HAMZAH III.

Collectie Br. 145.

Deel I, 28×18 cM., 256 bl. 23—25 r., bevat tjaritëra 1 tot begin van 19 (zie o. c. bl. 137), en eindigt abrupt.

Deel II, 28×18 cM., 214 bl. 25 r., begint midden in tjaritëra 29; er is dus eene vrij groote lacune. Dit deel begint met hetgeen in de laatste alinea van bl. 138 van bovengenoemd werkje vermeld is. Het verhaal is volledig, mét den Lahad-krijg.

Deze redactie is in indeeling en nummering der hoofdstukken zeer verwant aan die van cod. Leid. 1697, maar de dood van 'Amr ibn Oemajja, zie o. c. bl. 180, welke in dat manuscript niet voorkomt, wordt hier wel aangetroffen.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1697, 1698, 2020 en 3308(1). Catal. bl. 196—198.

Londen, Royal Asiatic Society, no. 56.

's *Gravenhage*, nos. 420 en 528.

CCCXXIII.

HIKAJAT MOEHAMMAD HANAFIJJAH I.

Bat. Gen. 184, 26×20 cM., 17 bl. 15 r., gedat. 1191.

Verhaal van de lotgevallen der zonen van 'Ali. Hasan, Hoesajn en Moehammad-i al-Hanafijjah. hunne vervolging door den chalief Jazid, en slachting op de vlakte van Karbela.

De inhoud van dit verhaal is medegedeeld door Prot. Pijnappel in de Bijdragen van het Kon. Inst. v. d. T. L. en V. K. v. N. L. 1870, bl. 167; in enkele exemplaren gaat eene geschiedenis van de mystieke *noër* vooraf.

In dit handschrift ontbreekt zij: de eerste bladzijden zijn geschonden. het begin is:
 ادفون ین کرجان ایت کندائند مک کات معاویه هی سگال تون ر
 سنلین ادفون اد سوات جتارذ دالم هتیک

CCCLXXIV.

HIKAJAT MOEHAMMAD HANAFIJJAH II.

Bat. Gen. 359, 33 × 21 cM., 368 bl. 17 r.

Zeer goed exemplaar, met de inleiding over de oudere profeten en de mystieke *noër*, het verhaal van Fatimah de Syrische. de ouders van den profeet, het nederdalen van de *noër*. de geboorte en jeugd van Moehammad, zijn huwelijk, krijg tegen Lahad. zijn dood. Daarna volgt de geschiedenis van Abôe Bakr (bl. 132), van 'Oemar (bl. 139) van 'Oethmân (bl. 172), en van 'Ali (bl. 199); daarop wordt de geheele lijdensgeschiedenis medegedeeld.

CCCXXV.

HIKAJAT MOEHAMMAD HANAFIJJAH III.

Collectie v. d. W. 69, 33 × 20 cM., 370 bl. 19 r.

Ook dit handschrift begint met de geschiedenis van de bēerving van de *noër* door de profeten en de voorouders van Moehammad. tot op zijnen vader en hem zelve; vooral zijne geschiedenis wordt met uitvoerigheid verhaald. De voorspelling van den aartsengel aan Moehammad van het droevig uiteinde zijner kleinzoons vindt men op bl. 80; daarna volgt de hemelvaart; het verhaal van het uit den hemel nederdalen van de kleederen voor Hasan en Hoesajn staat op bl. 101, de geboorte van Jazid op bl. 106, de dood van den profeet op bl. 120, de expeditie tegen Perzië onder 'Oemar op bl. 125. Aan den strijd tusschen 'Ali en Moecawijah zijn vele bladzijden gewijd; de uitslag wordt vermeld op bl. 177. waarna melding gemaakt wordt van 'Ali's zonen (bl. 183), die met heerschappij werden begiftigd. nl. Moehammad Hanafijjah met

‘Ali Akbar in بنی‌آل, ‘Oemar-i-‘Ali, Tâlib-i-‘Ali en ‘Akil-i-‘Ali in Baghdad قسب قفا in Irâk, Ibrâhîm Oestoer in دحج, en Toeghân Toerk met Moeghân Toerk in Tabriz; Hasan en Hoesajn bleven bij hun vader in Madinah. De dood van ‘Ali wordt beschreven op bl. 188, de vergiftiging en dood van Hasan op bl. 195; daarna begint de beschrijving van Hoesajn’s tocht naar de vlakte van Karbela, waar hij zijnen dood vond (bl. 220). Niet minder uitvoerig dan de strijd van Hoesajn tegen Jazid wordt die van Moehammad Hanafijjah beschreven, benevens de beweging der ‘Haridjieten (al-Chawâridj); eindelijk wordt Moehammad Hanafijjah zwaar gewond en gevangen genomen (bl. 333), maar de zijnen redden hem van den brandstapel, en behalen op den vijand eene beslissende overwinning. Door een wonder wordt de afgehouwene arm van Moehammad Hanafijjah weder aan zijn schouder gepast en de wonde genezen: Jazid komt om in de vlammen, en de overwinnaar neemt bezit van zijn paleis en bevrijdt zijne gevangen gezette verwanten, en verheft zijnen neef Zajn al-‘Abidin tot vorst; de inhuldiging vindt met grooten praal plaats en de stad Damascus bloeit als te voren zoodat vele vreemde vorsten den nieuwen heer komen huldigen, en den islâm aannemen. Na dertig jaren strijdens trekken de legerhoofden met hunne benden naar hunne woonplaatsen terug, maar Moehammad Hanafijjah blijft achter om Zajn al-‘Abidin in alles ter zijde te staan. De dochter van zijne zuster Sjahr Banoë, genaamd نورنس, de weduwe van een zoon van Aboë Bakr, was bevallen van een meisje Sjams al-Bahrain: toen zij volwassen was huwde zij met Zajn al-‘Abidin, een neef حارث huwt met Safijjah prinses van Egypte, en een andere neef قناسب met Kamar al-Bahrain prinses van Syrië. De partijgangers van Jazid, voorzoover zij niet door de onophoudelijke achtervolging van Zajn al-‘Abidin’s veldheeren gedood waren, verzamelden zich in eene grot bij den Djabal Nôer, en kozen zich een hoofd; spoedig ging Moehammad Hanafijjah geheel alleen daarheen en doodde bijna allen; die ontkwamen verspreidden zich. Toen drie vierden gedood waren, beval eene stem Moehammad Hanafijjah het moorden te staken: hij verschrok en viel neer, op zijn paard, en de deur der spelonk sloot zich van zelve. Drie dagen en drie nachten beweent men hem: alle leden van het huis van ‘Ah treuren, als de donder is het geluid der jammerklachten, alle dieren weenen wede en de zon wordt verduisterd.

CCXXVI.

HIKAJAT MOEHAMMAD HANAFIJJAH IV.

Collectie v. d. W. 70, 22 × 18 cM., 353 bl. 17 r. (zeer compres).

Dit handschrift is, behoudens onbeduidende verschillen als *dari* voor *daripada*, *bermoela* voor *sabermoela* e. d., volkomen gelijk aan H^f, de eene tekst moet eene copie zijn van de andere, of beide van één origineel.

CCCXXVII.

HIKAJAT MOEHAMMAD HANAFIJJAH V.

Collectie v. d. W. 71. $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 690 bl. 16 r. (Zeer groote letters).
Ged. 11 Rabi' I. 1288.

Geheel hetzelfde verhaal, doch niet met den absoluut identischen tekst. Het handschrift begint met de geschiedenis van Fatimah de Syrische, die in II eerst op bl. 5 aanvangt.

Dit manuscript is nu en dan wat slordig; aanduidingen van nieuwe pericopen en aanhalingen uit den koerân zijn hier niet in rood schrift geschreven, gelijk in de twee vorige HSS. het geval is.

CCCXXVIII.

HIKAJAT MOEHAMMAD HANAFIJJAH VI.

Collectie v. d. W. 72. 34×21 cM., 265 bl. 21 r. gedat. 6 Sjacbân 1281. Riouw.

Ook dit handschrift begint met de geschiedenis van Fatimah de Syrische. De quatern: bl. 140—148 is ondersteboven ingebonden. De dood van Jazid, welke in III op bl. 340 vermeld is, staat in dit HS. 5 bladzijden vóór het slot: het geheele vervolg der geschiedenis is in die vijf bladzijden samengedrongen, maar van hetgeen geschiedde nadat de verdwijning van Moehammad Hanafijjah bekend geworden was, wordt geen melding gemaakt. Het slot der verdwijningsscène is tevens het slot van het HS:
مَثَ فَنَتِ كَوَّ اَيْتِ فَوْنِ
تَوْتَوْنَقْلَه دَانِجِ سَنَارَاعِ اَبْنِ نَمَتِ حَبْدَايَه مُحَمَّدِ عَنِي حَفْنِيَه دَانِ اَمِيْرُ حَسَنِ دَانِ حَسِيْنِ
Boven de geschiedenis van Fatimah de Syrische is een opschrift dat in de andere exemplaren niet voorkomt, nl.
اَبْنِ حَيْكَايَه جَرْتَرَا رَسُوْلُ اللّهِ صَنِ اللّهِ عَمْدَهُ وَنَسَمَهُ
تَقْدَلَا جَادِي دَفَرَانَقَمْنِ نَنْدَا اَمِيْنَه دَانِ فَوْرِي مَنْدَاكْنِ نَمْدَلْ مُحَمَّدِ جَادِي اَوْفَاهِنِ

CCCXXIX.

HIKAJAT MOEHAMMAD HANAFIJJAH VII.

Collectie St. 157. 32×21 cM. 284 bl. 19—22 r. gedat. 1865.

Goed exemplaar. eveneens beginnende met Fatimah de Syrische, en zonder de voorgeschiedenis van de mystieke *nöer*, doch zeer uitvoerig in de levensbeschrijving van den profeet. Het verhaal is volledig.

CCCXXX.

HIKAJAT MOEHAMMAD HANAFIJJAH VIII.

Collectie Br. 211, $30\frac{1}{2} \times 18\frac{1}{2}$ cM., 337 bl. 21 r; gedat. Kroekoet 1243.

De uitgebreide redactie. voorafgegaan door eene inleiding over de plicht van het opvolgen van de woorden des profeets. De geboorte van Hasan en Hoesajn wordt op bl. 88 vermeld, de held die aan het verhaal zijnen naam gegeven heeft wordt voor het eerst op bl. 219 genoemd.

Andere handschriften:

Leiden: cod. 1717, 3219 en 3223. Catal. bl. 198—199.

Londen: East-India House, nos 373^a en 374.

Londen: Britsch Museum, no. 2.

Cambridge: Univ. Libr. L. l. 6, 5, Handlist 1103.

CCCXXXI.

HIKAJAT ʿALĪ KAWIN I.

Bat. Gen. 42 F, bl. 81—93, 14 r. (21×17 cM.)

Notulen, VI: 40 (28 Apr. 1868, IV. 6°.)

Verhaal van het huwelijk van ʿAlī met Fatimah, de versiering van den hemel en den bijstand der engelen.

CCCXXXII.

HIKAJAT ʿALĪ KAWIN II.

Bat. Gen. 58, 17×10 cM. 32 bl.

Fragment van een dergelijk verhaal. plotseling overgaande in eene verhandeling over de methoden van den coitus.

CCCXXXIII.

HIKAJAT FATIMAH BĒRKATA KATA DĒNGAN PĒDANG ʿALĪ.

Bat. Gen. 378 G. bl. 44—53, 17 r. (22×16 cM.)

Het verhaal van een gesprek van Fatimah met 'Ali's zwaard: de volledige titel is: hikajat Fatimah tatkala ia berkata kata dengan pèdang 'Ali jang bërnama Dzôelfakâr. Bl. 46 en 47 zijn gevuld met aantekeningen; het verhaal verloopt in de bekende onderrichting van Fatimah door den profeet.

Over het geheele handschrift zie: Notulen. 1904. Nov. IV en Dec. IV.

CCXXXIV.

TJARITËRA TABOET.

Bat. Gen. 145. 22×17 cM. 8 bl. 16 r.

Bijzonderheden uit het leven van Hoesaju en zijn sneuvelen op de vlakte van Karbela. in verband gebracht met het taboetfeest.

Het handschrift, dat eene zeer slechte spelling heeft, is verdeeld in tien zeer kleine paragrafen, als voorbeeld der gebrekkige spelling diene het aan § 1 voorafgaande:
 اد ساتو اورع لاکى ۲ نام بستن کاهوم دري امير حسن دان نکلا
 امير حسين برفش کفد کاهوم باذيد فادش کربلا اسلن ممبوة تابود

CCXXXV.

HIKAJAT ISKANDAR DZÔE'L-KARNAJN I.

Collectie v. d. W. 112. $33\frac{1}{2} \times 20\frac{1}{2}$ cM. 400 bl. 19 r.

Duidelijk handschrift bevattende eene redactie der legendaire geschiedenis van Alexander den Groote, welke gewoonlijk tot de dusgenaamde mohammedaansche legenden gerekend wordt; om der wille van de uniformiteit is ook in dezen catalogus dit geschrift onder de genoemde rubriek gerangschikt.

Na eene uitvoerige doxologie vangt het geschiedverhaal aldus aan:
 کمدين درفد ايت بيو اين حکايت يځ کام سبوتن ددالن حیکايت سگال راج ۲
 يکدفله اوله الله بگت مجمنونن کرجان دان دجادينن الله مریکيت اکي منتفن
 احوال سگال رعية دان دکوانين سگال رعية ايت دش فرائين سفره اير يځدايک
 رسان يځ ستنه فرائين سفره اير بځ مانس ۲گي ۲احت

Daarop wordt vermeld dat Allâh Nabi Adam zijn nakroost doet zien, verdeeld in twee groepen: die welke voor den hemel en die welke voor de hel bestemd zijn; ook ziet hij schitterende nazaten, dat zijn de aanstaande profeten, onder hen één met bijzonderen glans verlicht; de latere nabi Ibrâhîm, en de allerschitterendste: Moehammad, verder Dâ'ôed en Soelajmân; aan Dâ'ôed staat hij in de toekomst veertig levensjaren af, zoodat hij niet 1000 maar 960

en zijn nazaat niet 60 maar 100 jaren wordt. Toen op zijn 960ste jaar de engel des doods tot hem kwam om zijne ziel te nemen ontkende hij den afstand van 40 levensjaren, en verkreeg dus 40 jaren uitstel: daarom verbinden zich al zijne nakomelingen op schrift. Daarna heeft God al zijne gezanten en alle koningen geschapen; onder de laatsten waren Soelajmân en Iskandar Dzôe'l-Karnain de grootsten. De eerste vorst van diens dynastie was كَيَّيْفَرْد, de uitvinder van de zijde en de rijkunst, die 120 jaren regeerde. Na hem heerschte اقراسيات in Babel, een zeer onrechtvaardig vorst; na hem رَسَب اَكْر, zoon van طهمان daarna: رَكْزَان die 100 jaren regeerde; كَيْكَاوَس die op Satans inblazing het paleis كَمِيدور dat tachtig mijlen breed was bouwde; hij was de oppermachtige onoverwinlijke vorst, die den hemel besteeg om zijn bewoners te zien; God deed hem en de zijnen nederstorten, doch hij bleef ongedeerd en regeerde 150 jaren. Hij werd opgevolgd door zijn zoon كَسَحور, die weldra abdiqueerde en het rijk overgaf aan اَبْرَاسِب; deze bouwde in Balch het paleis حُذَا, en na 120 jaren regeerens werd hij door een profeet vervloekt. Zijn opvolger was, mede in Balch, سَقْيَارِسْت die madjôesi werd; na 112 jaren regeerens werd hij opgevolgd daar بِنِمَان, die gestreden heeft met Bachtmaşar in Bajt al-Moeḳaddas. Hij had eene dochter Poetri Hoemâjôen, met wie hij, naar de leer van zijn godsdienst, huwde; zijn einde voelende vaderen na een twaalfjarig bewind wees hij het ongeboren kind als zijn opvolger aan: voorloopig regeerde zijne dochter die daarin zooveel vreugde vindt dat zij het bewind niet wil afstaan. Zij wil zich van haar kind, een zoontje, ontdoen, en op raad eener voedster maakt zij bekend dat zij een meisje gebaard heeft, en blijft aan het bestuur: het zoontje laat zij in een kistje met geld en juweelen de rivier atdrijven, maar onmiddelijk daarna krijgt zij berouw, en laat het kistje zoeken. Te vergeefs echter. Zonder eenigen overgang volgt dan een gesprek tusschen Binâr den herder en Dârâb; blijkbaar is hier eene lacune, welke wij uit den tekst van HS. v. d. W. 113 aanvullen. Daar, op bl. 7 en volg, leest men dat het kistje door een waschman (*binara*) gevonden werd; dat hij en zijne vrouw den vondeling zorgvuldig opvoedden en naar Madâin verhuisden; zij noemden hem Dârâb, wat in het Perzisch iets bijzonders beduidt ¹⁾ Later vertelt zijne pleegmoeder hem hoe zij hem gevonden hebben.

---

1) Er staat: دنماین اکن بودق ایت دارب دان هرت فد بیاس فرسی ایت انتوخ یلمت سحف اوئه کون ددافتن فقی دیدالم سوخی یغ دهپوتکن اوئه ایر
 سحف moet waarschijnlijk سحوق gelezen worden. De plaats in het Sjahnaméh kon ik niet opzoeken, daar geen der uitgaven van dat gedicht hier aanwezig is.

Vorst *فيلس* van Rôem doet een inval in *Irâk*: Hoemâjoen gelast al hare vasallen den keizer te bestrijden. Ook *اسبانير* van Madâin ontvangt dien last; Dârâb voegt zich bij de troepen en trekt naar Babel, waar de vorstin een ringsteekspel geeft, waarin Dârâb de meeste handigheid vertoont, Hoemâjoen vermoedt dat hij haar zoon is, en draagt hem op aan de bescherming van *ميران ديلمى*: daarna trekt het geheele leger uit. Reeds den eersten nacht verkondigt eene stem de toekomstige grootheid van Dârâbs zoon; het leger van Rôem wordt verslagen, voornamelijk door het optreden van Dârâb, en *جرجيس* die de nederlaag had willen wreken wordt door Dârâb gedood. Intusschen had Mahrân Dârâb's pleegouders tot zich doen komen (thans volgt het gedeelte dat boven ontbrak, nl. de vondst van het kistje door den waschman), hij vernam alles omtrent den vondeling en schrijft een rapport aan Hoemâjoen, die steeds berouw had over hare euveldaad. Zij wordt overtuigd dat Dârâb haar zoon is, en voor het geheele volk erkent zij hare daad, en laat Dârâb als vorst van Babel huldigen, en vraagt hem om vergiffenis. De strijd met *فيلس* wordt hervat; hij wordt verslagen en laat door *موقا حكيم* een brief naar Dârâb brengen om vrede te vragen. De vrede komt tot stand, en de prinses van Makadonia (= Rôem) *ارقياء* wordt aan Dârâb, die bekoord was geworden van haar hem door *موقا* toegezonden beeldtenis, uitgehuwelijkt. Doch een onaangename geur uit haren mond, hoewel spoedig genezen, doet de beking verdwijnen, en zij wordt bij minnelijke schikking naar haren vader teruggezonden; kort daarna huwt hij met Mahrân's dochter *سودغن*. De teruggezondene echtgenoot bevalt van een zoon dien zij, naar de iskandar-bladeren waarmede zij genezen was, Iskandar noemt, en vier maanden daarna bracht de tweede echtgenoot eenen zoon *درداب* ter wereld; de een wist niets van het bestaan van den ander. Iskandar wordt in de leer gedaan bij Aristoteles; van zijne afkomst sprak niemand. Dârâb wordt ernstig ziek, en laat zijnen zoon (nu Dârâ genoemd) als opvolger erkennen en huldigen; twee maanden later sterft *فيلس* en Iskandar volgt hem op.

Verschilt het hierboven in verkorten vorm medegedeelde gedeelte van de geschiedenis weinig of niet van den codex Leid. 1970, bl. 1—45, ook het vervolg vertoont geene belangrijke afwijking: alleen wordt hier verhaald dat Iskandars moeder hem mededeelde dat Dârâ zijn broeder was, terwijl volgens het referaat in den catalogus Dârâ die mededeeling deed, wat in strijd is met het vroeger vermelde feit dat Dârâb van het bestaan van Iskandar niet wist. Ook wordt vermeld dat Iskandars vroegere medeleerling *نقتاموس* poogde hem te vergiften, maar tot bekentenis werd gedwongen en door zijn eigen vergif gedood werd. Daarna begint de beschrijving van den veroverings- en bekeeringstocht

van Iskandar, welke in het Leidsche manuscript op bl. 72 aanvangt. op pagina 73. Naar het excerpt bij Juynboll, Catal, bl. 192 sqq. te oordeelen, vertoont dit HS. geene afwijking in het verhaal. ook niet in de eigennamen; alleen heet Djābar Šād hier جابر صا and عزجان. De inhoud vermeld in de eerste alinea van bl. 193 van den catalogus eindigt in dit HS. op 202. Daarna volgt een reeks van avonturen en ontmoetingen met djinns en zeldzame afgoden en nooit te voren geziene volkeren, welker beschrijving tientallen van bladzijden vult; het korte overzicht daarvan. op bl. 193. 2° alinea van den catalogus-Juynboll. past zich aan dit HS. volkomen aan. slechts wordt Hawās hier هواس انق حلود genoemd en wordt Gidāgah hier غيدقه gespeld. Bl. 250 cod. Leid. komt overeen met bl. 269 van dit handschrift: bl. 271 (het begin van den tocht tegen Perzië) met bl. 297; bl. 297 van حرز انق جئب heet hier : (الرح حرز van نوح heet hier حرز; 306 met bl. 317, het land نوبی heet hier نوبی en de vorst niet قبتا maar قبتر en ook قبتا. De tocht naar Damascus vangt aan op bl. 366; de vorst (in cod. Leid. طيبس) heet hier طيبس; de laatste scène, welke in het Leidsche HS. eveneens de slotscène is, vangt aan op bl. 388: de weduwe van den vorst van Damascus overreedt hare dochter نوران Iskandar listiglijk uit den weg te ruimen; een leger van Dārīnoes, die de dochter ten huwelijk had gevraagd, komt der weduwe hulp bieden om haren man te wreken. Men besluit de dochter als slavin verkleed met een nederigen brief en een geschenk. o. a. eetwaren welke de dochter vergiftigen moest, tot Iskandar te zenden. Aldus geschiedt. Iskandar wordt dadelijk van haar bekoord, en zij, dit opmerkende, maakt zich aan hem bekend en wint zijn vertrouwen; Chidr. die Iskandar overal vergezelde waarschuwt hem tegen de lagen der jonge vrouw, en de wijze بلمساس raadt aan een stukje lood op haar borst te leggen zoodra zij in slaap is, want daardoor zal zij hare geheime bedoelens openbaren. Werkelijk vindt zulks plaats. Iskandar wil haar echter niet dooden. doch schenkt haar vergiffenis op voorwaarde dat zij het ware geloof aanneemt; zij spreekt de geloofsbelijdenis uit. het experiment met het lood doet zien dat zij het oprecht meent, en Iskandar laat zich met haar in het huwelijk verbinden. Acht dagen daarna vraagt en erlangt zij verlof om hare moeder op de hoogte der zaak te brengen; toch geeft Iskandar haar enkele waarschuwingen. Hiermede eindigt de geschiedenis plotseling. evenals in het vermelde Leidsche handschrift. De laatste alinea luidt:

كَاتَ صَاحِبُ (أَحَدَيْتَ مَكَتَ بَرْدَاقِي: فَرَكَمَانِ يَحْ نَصْبَحَةُ يَنْدَسْمَبِي
تَوَانِ فَتَرِي اَيْتَ كَفَدَ سَوَاعِبِي حَكَمَ وَبَوَ رَاجَ اسْكَندَرِ اَكُنْ سَمِينِ اَيْتَ اَرَكُنْ
مَكَتَ سَبْدَانِ كَفَدَا نَوَانِ فَتَرِي اَيْتَ اَدَاوَنِ جَاتَنِ كَوَكْدَاكُنْ كَفَدَ فَحْلِيمَا يَحْ مَمْبَاوُ

اشكو كماري دان كند سكين اوراخ يڭ اشكو اين سده عاشق اڭم اسلام يڭ سمنون
 مڪ سلامت انق راج طيبوس ايت يا شا عالم ببو سسڭين اينده عقل يڭ امت
 سمنون هارس دفاكي مڪ دسورد اونه راج اسندر انق راج طيبوس ايت برحاضر
 دشن سڱن تفتوان مڪ برحاضرده سڱل عربڭت يعترسبودة اين مڪ انق راج
 طيبوس ايت فون برسده الله حتي
 والله اعلم با انصواب ونبه المرجع والمآب

Uit blijkt dat de schrijver zijn verhaal heeft willen voortzetten;
 het is echter onvoltooid gelaten.

CCCCXXVI.

HIKAJAT ISKANDAR DZ6E'L-KARNAJN II.

Collectie v. d. W. 113, 33 × 21 cM., 257 bl. 19 r.

Het begin wijkt af van dat van I: de tekst is:

وبه نسنعن بالله علي اين راج اسندر انق دري جحو راج بيمان دنڭري روم
 يحنله دسبونكن الله سبدانه وتعالى ديدالم قران الحظيم ذاقرنين ايتن يڭ ممفويائ
 دوا تندق دفربونن مانيكم مڪ فرمان الله سبدانه ونعالى يساؤونك عن ذاقرنين
 قل ساتو عليكم من ذاقرنين¹ سدومول تله دنباي سكل بيودي اكنديكو يا محمد
 درفد سڱل حكايت ذاقرنين فوين اي مذجاني سڱل فينق بوم دري مشريق
 داتع كمنرب كد اوڭم يا محمد باكي اكن اكو حكايتكن كند كاهو چرنران فري
 مذحاني سڱن بوم كد اهل الحديث سباح اد حكايتن فد قوم بيودي دان
 كند قوم عجم دان كواس ديدالم بنوا روم مڪ لئو دحكايتكن اونه نبى الله سكل
 حكايتن بارع تيدك ديدالم حكاية عربڭت

Daarna begint dadelijk de geschiedenis van Bahman (hier بيمين)
 en ځماني, gelijk zijne dochter hier genoemd wordt. Alles wordt in dit HS. met
 geheel andere bewoordingen verhaald als in I. en de eigennamen wijken nu en
 dan af, bv. ميران ديلي hier ميران ديلمى doch meestal zijn deze afwijkingen
 aan slordige schrijfwijze te danken: رعية heet hier اصغيا ارقيا; سودڭين en
 صغيه; سركين hier سردكين.

De tweede alinea van bl. 192 Catal-Jaynboll vangt hier aan op
 bl. 59, het verhaal is geheel hetzelfde als in I: نقتاوس wordt hier
 نختوس genoemd. De beschrijving van den grooten tocht naar het Westen begint op
 bl. 105; Djābar Šād (in I جابرعا) heet hier جبارعا; de tocht naar dat rijk wordt
 nog beschreven, maar het laatste wat vermeld wordt is de brief van Iskandar

1) Corruptie van Koerān XVIII. 82.

aan 'Oebôed, welke door 'Chidr bezorgd moet worden. De laatste woorden zijn:
 شيدان مڪ دباوان اونه نبي الله حيضر عليه السلام دو اورع سنيان يچ بوزام فتح
 ميسڪ دان فتح ميسڪ دمدم مڪ اوچون هي توان همب راج يندمليان
 الله تعالى بيوا جائنده مشخول كارن اينوه ادان

Deze passus is in I te vinden op bl. 172; de woorden luiden echter anders, en wel: دان دباوان دو اوراع سنيان يغبوزام فتح ميسڪ دان مفتح دمدمي شيدان ياراج مڪ جائنده توان باكوذ (sir) كو سبب ترنمبت كامي دان

Na deze gebrekkige zinsnede vervolgt de schrijver van I aldus:

كارن نكري اين بسر بارشدني جود نمخت راجان ديم نذافي جاشن كدوان
 راج لئي فد مندتيكن راتيه بركووان فد سين دان مالم نذافي فد مالم مندوله ايت
 بنر سثاي جاشن قوم اين دان مندوله سورد فربواذ فاريت

Dit handschrift is meer dan twee malen kleiner van inhoud dan I.

CCCLXXXVII.

HIKAJAT ISKANDAR DZôE'L-KARNAJN III.

Bat. Gen. I, 3° bundel, 32½ × 20 cM., 4 bl. 26 r.

Klein fragment uit het begin der geschiedenis.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1696. 1967 en 1970, Catal. bl. 191—196.

London, Royal Asiatic Society, no. 2.

(Bat. Gen. no. 40. bevat de Alexandersage niet, gelijk op bl. 191 r. 5 van Juynboll's catalogus te lezen staat; de opgave in Cohen Stuarts inventaris was verkeerd).

CCCXXXVIII.

HIKAJAT SAJF DZôE'L-JAZAN I.

Collectie v. d. W. 114. 33 × 21 cM., 350 bl. 21 r.

Male'sche bewerking van den roman van den Himjarietischen vorst Sajf ibn Dzôe'l-Jazan, gewoonlijk genoemd Sajf dzôe'l-Jazan. De Arabische bewerking wordt o. a. vermeld: *Leiden*, Cat. cod. Arab. 2° ed. cod. 1680^a, *Gotha*, Pertsch, Catal. cod. arab. deel IV bl. 358, *Lund*, no. 6, *Bibl. Ambrosiana* 199—209, *Mus. Britt.* 1537, *Parijs*, *Bibl. Not.* no. 68 *Leipzig* (Refajj) no. 99. In bijna al deze Arabische manuscripten wordt als auteur genoemd: Abôe'l-

Ma'âli, die als schrijver van den Hamzahroman meer volledig Ahmad ibn Moehammad Abôe'l-Ma'âli al-Kôefi genoemd wordt; deze verhalen worden ook in de Maleische versie als de schrijver vermeld.

Van Sajf staat vermeld dat hij in 600 eerst naar Constantinopel en daarna naar Madâin vluchtte om hulp te vragen tegen de Abyssiniërs; in Madâin is hij gestorven en na zijnen dood zond de Perzische koning eene kleine legermacht uit die Abyssiniërs versloeg en dwong het land te verlaten. Zie: Sprenger, Das Leben und die Lehre des Moh., III, bl. 448.

De spelling van dit handschrift is zeer gebrekkig en onregelmatig.

Het Maleische verhaal is in Singapoera uitgegeven: de korte inhoud van den roman is als volgt:

In Jaman heerschte تبع (Toebba' Dzôe'l-Jazan); zijn wezier was Jathrib die in den te verwachten profeet Moehammad geloofde. Optrekkende tegen Toebba' Ba'al bezoekt hij Mekka en wil de kabah afbreken om haar veel mooier weer op te bouwen, maar eene lichamelijke bezoeking verhindert hem daarin; op bevel van eene stem verwisselt hij slechts het dekkleed voor kostbaardere tot drie malen toe. Verder trekkend sticht Jathrib eene stad, die hij naar zich zelve noemt, voorziende dat de profeet die plaats eens zal noodig hebben. De stad van Toebba' Ba'al wordt ingenomen. Dzôe'l-Jazan sticht de stad Madinat al-ahmar, en brengt zijne onderdanen derwaarts over; een voorgenomen oorlog tegen Abessynië laat hij varen omdat zijn wezier in de sterren ziet dat een ander dan hij den vloek van Nôeh zal ten uitvoer leggen en de Semieten over de Chamiëten zal doen heerschen. De vorst van Abessynië nu, Sajf ar-Ra'ed, zetelende in Ad-Daur wil Dzôe'l-Jazan beoorlogen, doch op raad van zijn wezier gelast hij de slavin Kamarijjah den arabischen vorst te vergiftigen. Een andere wezier, moslim in het geheim, en Arabier van geboorte, Ar-Raif aboë Rifah (zijne dochters Rifah en درقسان komen later ter sprake) waarschuwt heimelijk den vreemden vorst tegen de slavin, tegen wie ook Jathrib zijn heer wantrouwen had ingeboezemd. Kamarijjah door Dzôe'l-Jazan bedreigd bekent alles, wint zijne liefde en wordt boven alle bijwijven gesteld. Spoedig daarop stierf hij en wees Kamarijjah als opvolgster aan (bl. 26).

Het zoontje waarvan zij weldra beviel laat zij te vondeling leggen: eene ree zoekt het, een jager vindt het en geeft het den vorst مهاجر الحمر, die juist een dochttertje, Sjâmah, gekregen had. De vondeling wordt Wahsj al-Fallâh genoemd: hij leert alle krijgskunsten, en gaat later zwerven. De wezier had aangeraden den knaap te dooden daar hij voorzag dat deze jonge man den vloek van Nôeh zou voltrekken: daarna bewerkt hij dat een djinn Sjâmah opëischt op straffe van verwoesting der stad. De dochter wordt werkelijk naar buiten

gebracht, allen zijn in bange afwachting, en toevallig kwam Wahsj al-Fallâh op zijn dwaaltocht bij den tent der prinses; hij wordt herkend, slaagt er in den djinn te verjagen en vraagt de geredde ten huwelijk. De wezier, voorziende dat die gebeurtenis den ondergang des rijks ten gevolge zoude hebben, eischt als huwelijksgift het hoofd van den reus Sa'dôen dien Sajf ar-Ra'd niet had kunnen overwinnen. Na onnoemelijke gevaren, waarin Sjamah hem dapper bijstaat, dwingt hij Sa'dôen tot onderwerping; deze volgt hem naar het paleis van Malik al-Afraḥ en biedt zijn hoofd aan, doch de vorst weigert en wordt zijn vriend.

Nu eischt de wezier als huwelijksgift het zeldzame boek *ta'rich Nil*. Na 61 dagen dolens ontmoet hij den asceet Djajâd, die hem bekeert tot den godsdienst van Ibrahîm en hem voerspelt dat hij het vloekgebed van Nôeh in vervulling zal doen gaan. Des asceets aanwijzingen volgende komt hij aan den Nijl bij een draak die de vijand is der zon. Daarna komt Sajf al-Jazan (zooals hij thans genoemd wordt) bij de stad van Malik al-Kamar, waar ieder bekend was met de voorspelling omtrent zijn toekomstig optreden en ieder hem dus duchtte; daar bewaarde men de *ta'rich Nil*. Zekere Tâmah en hare moeder de wijze 'Aḳilah houden hem eene wijle voor den vorst verborgen, maar tegen haren raad in maakt hij zich bekend, en wordt in een diepen put geworpen. Daar vindt hij de door een djinn geschaakte prinses van Kamar. 'Aḳṣah geheten; uit haar verhaal blijkt dat die djinn dezelfde is als die welken Sajf al-Jazan vroeger overwonnen en verminkt had; zij brengt hem uit het hol al vliegende naar de verblijfplaats van den djinn waar hij vele geroofde prinsessen aantreft, onder wie Nâhidah van China aan wie zijne komst in den droom voorspeld was; hij doodt den djinn (bl. 100). Nâhidah biedt zich als zijne vrouw aan, maar hij wil geen andere dan Sjamah, waarop zij hem verwenscht. 'Aḳṣah belooft hem hulp in alles, en brengt hem vliegende naar de stad van Iḥâtôen (Plato). Hij wordt gevangen, maar door zijnen bewaker op bevel van eene goddelijke ingeving bevrijd; poesaka's van groote tooverkracht komen in zijn bezit, 'Aḳṣah acht zich door hem verwaarloosd en brengt hem naar de stad van Malik al-Kamar terug, waar Tâmah en 'Aḳilah hem met liefde ontvangen. Ditmaal gelukt het hem, door zich onzichtbaar te maken, den *ta'rich Nil* machtig te worden; Tâmah, die hij niet huwen wil, verraaft hem, maar hij ontkomt op den rug van den draak die de vijand der zon was; vervoegt zich bij den asceet Djajâd, en vertrekt na diens dood met het boek naar Malik al-Afraḥ. In zijne afwezigheid had de wizer met zijnen broeder den wezier van Sajf ar-Ra'd tegen hem geintrigeerd, en bewerkt dat zijn heer Sjamah ten huwelijk vroeg; maar Sa'dôen verwoed over deze zaak had den gezant van Sajf ar-Ra'd gedood, was daardoor in strijd

geraakt met het geheele leger van Malik al-^cAfrāh en was reeds zeven dagen lang aan het woeden, toen Sajf al-Jazan voor de stad verscheen (bl. 151). Ieder herkent in hem den vroegeren Wahsj al-Fallāh; weldra keert het leger van Sajf ar-Ra'd verslagen terug naar hun land (Madinah Doêr al-Koešoêr); Sajf ar-Ra'd wil het rijk van Malik al-^cAfrāh verwoesten waar de wezier Ar-Ra'if maant hem aan tot vredelievend optreden, waardoor Malik al-^cAfrāh met de zijnen hem komt bezoeken. Op verzoek van Sajf ar-Ra'd gaan Sajf al-Jazan en Sa'doên met een groot leger Kamarijjah te Madinat al Ahmar beoorloggen; zij herkent hem aan een moedervlek als haar uitgeworpen kind, belijdt hare schuld en belooft haar koninkrijk aan hem af te staan, maar misbruik makende van zijn vertrouwen verwondt zij hem doodelijk in den slaap. Twee vogels, de zielen der twee asceten die hem vroeger geholpen hadden, geven hem medicijn (bl. 172); na 61 dagen zwervens komt hij bij eenen asceet die hem reeds van vóór zijne geboorte verwachtte en hem het lijk van Cham wijst, waar hij a. o. een zwaard, steeds door Cham gebruikt, verkrijgt. Door tegen des asceets waarschuwing in het gelaat van den doode te bezien komt hij in ellendigen toestand van honger en dorst; een woeste stroom voert hem mede; hij belandt naakt in een land waar de dochter van den laatst vermeldden asceet hem wil laten doodden; haar vader echter maakt hem aan haar bekend en wil hen doen huwen, maar hij weigert. Met behulp van een bij Chams lijk gevonden tooverplaat vliegt hij naar zijn land terug, en bevond dat het huwelijk van Sajf ar-Ra'd met zijne Sjâmah gevierd werd! Door zijn geleigeest laat hij zich dadelijk in de tent van Sjâmah voeren, het gedwongen huwelijk was nog niet voltrokken, en hij kan zijne geliefde wegvoeren uit de drommen die hem na de ontmoeting tusschen Sajf ar-Ra'd en hem omsingelden. Kamarijjah had nadat zij haren zoon volgens hare meening gedood had vrede gesloten met Sajf ar-Ra'd en Sa'doên verraderlijk gevangen genomen; Sajf ar-Ra'd had hem willen doodden, maar de wezier Ar-Ra'if had hem het leven gered; de booze wezier had zijnen heer overreed aan te houden om de hand van Sâmah, en haar vader had haar tegen haar wil naar Sajf ar-Ra'd's land gebracht, waar de huwelijksfeesten gevierd werden. Toen was Sajf al-Jazan op de bovenbeschrevene wijze tusschen beide gekomen. Nadat hij Sjâmah in veiligheid gebracht had daagde hij alle helden van Sajf ar-Ra'd mit onder zijn waren naam Sajf al-Jazan anak Toebac Dzôe'l-Jazan; hij doodt zeer velen van hen en Sajf ar-Ra'd noodigt Sa'doên dien hij uit de gevangenschap bevrijdt uit Sajf al-Jazan te bevechten (bl. 218), wat Sa'doên (die alleen de kracht van Sajf al-Jazan wilde beproeven en in elk geval zich tegen het leger van Sajf ar-Ra'd zoude keeren) op zich neemt. Sa'doên verliest 't tegen Sajf al-Jazan, maakt zich bekend, en tesamen met

dezen verslaat hij het leger van Sajf ar-Ra'd; daarna laat Sajf al-Jazan zich met Sa'dôen en Sjamah door zijnen geleigeest (dien hij bij het lijk van Cham gekregen had) naar de stad van zijnen vader, thans nog van Kamarijjah, brengen. Zij weet listiglijk zijn deernis en liefde op te wekken, en geeft het koninkrijk aan hem over. De geleigeest had intusschen gezien dat Sajf ar-Ra'd gereed stond Malik al-'Afrâh te dooden; op last van Sajf al-Jazan verlost de geest den vorst en voert hem naar de verblijfplaats zijner dochter, wier huwelijk eindelijk wordt voltrokken. (bl. 229).

Kamarijjah steelt de toovertafel van haren zoon en laat hem door den geleigeest naar Ghilân voeren, en Sjamah naar het land der schapenaanbid- ders, waar zij liefderijk opgenomen en tot hoedster van het aangebeden schaa- p aangesteld wordt. Daar bevalt zij van een zoon, dien zij Dâmir noemt; de schapetempel raakt in brand, men wijt dit aan haar en laat haar geketend daar blijven (bl. 237). Sajf al-Jazan moest volgens eene oude voorspelling welke een oude man hem mededeelde het leelijke volk van Ghilân dooden; met behulp van een haan welks veeren lansen worden, dien hij op aanwijzing van ouden man gevonden had, doodt hij inderdaad de bewoners. Beiden gaan dol- en komen aan de stad der schapenaanbidders en worden opgesloten om later met Sjamah geslacht te worden. Zoo vindt hij zijne vrouw terug met hun kind. Hij doodt het god-schaap, zij worden belegerd door het geheele volk, en toen hun toestand hachelijk geworden was, kwam 'Akṣah, die door den geleigeest gewaarschuwd was, aanvliegen en redde hen. Zij brengt hem bij de stad van Abôeṭât waar hij een gevreesden en aangebedenen tijger doodt; deze vorst vereert hem maar begeert zijne vrouw, een strijd ontstaat, hij neemt den vorst gevangen, maar wordt eensklaps door zijn vroegeren geleigeest op last van zijne moeder naar een verren vulkaan gebracht, de vorst wil Sjamah benaderen, maar verlamt op haar gebed, waarna hij zich bekeert en den islâm aanneemt, wat een burgeroorlog ten gevolge heeft.

Bl. 268. Sajf al-Jazan werd op den vuurberg gevangen door toovenaars om als offer verbrand te worden, maar uit het vuur verrees een man die den aanvoerder der toovenaars gelastte moslim te worden en Sajf al-Jazan te bevrijden; beiden worden onverwacht door 'Akṣah, die door den geleigeest gewaarschuwd was, opgenomen en naar de stad van Abôeṭât gebracht. Daar woedde de bur- geroorlog; drie vierden van het volk waren tegen den vorst opgestaan; de onverwachte komst van Sajf al-Jazan met den toovenaar **برنوخ** doet de opstan- delingen besluiten den islâm aan te nemen; hij laat nu door 'Akṣah Sjamah naar haren vader en **برنوخ** naar Kamarijjah voeren. Daarna gaan hij zelf en Abôeṭât (dikwijls Abôeṭâd gespeld) scheep naar de stad van Kamarijjah, maar

onderweg wordt hij op haar last wederom door den geest naar een eiland gevoerd. vanwaar hij zich met een schuitje kan verwijderen; hij lijdt schipbreuk en drijft naakt aan op de kunst van China, alleen een krab die een onfeilbaar oog-medicijn is. die hij op dat eiland verkregen had heeft hij bij zich. Daarmede geneest hij de blindheid der prinses die niemand anders is dan Nâhidah, die hem toegewenscht had dat hij naakt en arm in haar land zou komen! Thaus weigert hij hare hand niet; het huwelijk vindt plaats: beiden worden door den geest, op ^{برنوخ} 's last, naar de stad van Kamarijjah gevoerd, waar hij Sa'dôen wedervindt. Zijne moeder smeekt hem weder om vergiffenis en wordt weder begenadigd (bl. 287). wederom steelt zij zijn toovertafel en laat hem door den geest in de lucht voeren tot boven de stad van Iflâtoen waar hij een onzichtbaar makende muts weleer had ontvreemd. en hem door dien geest naar beneden werpen. nadat zij de inwoners heeft doen aanzeggen met omhoog gerichte lausen gereed te staan, maar op het laatste oogenblik redt 'Akṣah hem en voert hem naar haar land. waar hij eenigen tijd blijft. Met haar hulp bemachtigt hij de prinses Moehijj an-Noefôes, met wie hij huwt; 'Akṣah voert beiden naar een eiland waar hij lieden van Abôefât ontmoet; met dien vorst gaat hij naar de stad van Kamarijjah.

Bl. 302. Deze slechte moeder werd door ^{برنوخ} ziek getooverd; zij roept de hulp in van Sajf ar-Ra'd, die den vorst Majmôen verzoekt ^{برنوخ} en Sa'dôen te bestrijden; bij hen voegen zich veertig toovenaars, vroegere vrienden van ^{برنوخ} en gezamentlijk trekken zij tegen Sa'dôen en ^{برنوخ} op; toen de strijd fel was verschenen Sajf al-Jazan en Abôefât. en spoedig werd Majmôen overwonnen en tot moslim gemaakt. maar ^{برنوخ} wordt door de veertig gevangen. de schare van Sajf al-Jazan doen zij door vuur bijkans omkomen. maar 'Akîlah redt hem en de zijnen nit dat gevaar. doodt op bovennatuurlijke wijze alle veertig. en geeft hem een kleed dat hem onbereikbaar maakt voor alle geesten. Kamarijjah vraagt hem wederom om vergiffenis en geeft hem de regeering over. maar door list en hulp van Nâhidah bemachtigt zij zijn kleed. doch Tâmah die alles had waargenomen ontruikt het haar en doodt Nâhidah. Kamarijjah laat zich ijlings naar China voeren en beschuldigt haren zoon van den moord; daar huwt zij met den vorst. Spoedig voert 'Akṣah haar terug en doodt haar. tot verontwaardiging van haren zoon. De asceet die hem bij het lijk van Cham geholpen had brengt hem zijne dochter. ^{جیدا} met wie hij huwt; eindelijk wordt ook Tâmah zijne vrouw; hij laat Sâmah met zijn zoon komen. Zijne vrouw Moehijj an-Noefôes ontvlucht en gaat naar haar land terug. waar zij hard behandeld wordt. Hij stelt Damir in zijne plaats op den troon en laat zich door den geest en 'Akṣah naar het land der ontvluchte voeren; eene verzoening wordt

bewerkt, en met haar laat hij zich naar Madinat al-Almar terugvoeren. Daar regeert hij met rechtvaardigheid.

Het slot is: كمدین لکي فوق چترا سنان انق: مکت سیف الیزان قوت
چترا مکت چاریلد اولیمو جت اشنو برکیندت جت اد قیصه کتورون راجت ایت
درفد بني حمیري ایت ایتله جوچو مکت سیف الیزان اداں والله انلم بانصواب
والله المرجع والمعاب وانسلاّم تمت

Hieruit blijkt dat van dezen roman nog een vervolg bestaat; de beloofde lotgevallen van de dochters van den wezier Ar-Raif zijn trouwens in dit verhaal nog niet vermeld.

CCCXXXIX.

HIKAJAT SAJF DZôE'L-JAZAN II.

Collectie v. d. W. 115. $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 384 bl. 19 r; gedat. W. 4
Dzôe'lh. z. j.

De spelling is beter dan van I: de doxologie ontbreekt, de eigennamen zijn veelal slecht geschreven, zooals تباہد inplaats van تباع in plaats van ابر المبال e.d. De held van het verhaal wordt steeds دایزان geheeten.

Het verhaal wijkt van I in geen en de bewoordingen zijn somtijds over geheele bladzijden nagenoeg identiek: de eigennamen leveren slechts geringe verschillen in spelling op; grootere afwijkingen als منیانی نفوس voor منیانی نفوس zijn zeldzaam.

Aan het slot komt de vermelding van het vervolg op het verhaal niet voor.

CCCXL.

HIKAJAT SAJF DZôE'L-JAZAN III.

Collectie v. d. W. 116. $32 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 365 bl. 19 r.

Geheel met II overeenkomende redactie van hetzelfde verhaal, eveneens zonder de doxologie, de bijvoeging aan het slot en de uitvoerigheid bij het besluit van den roman welke in I worden getroffen. De titel van het verhaal is hier *Hikajat Sitti Kamarijjah*.

CCCXLI.

HIKAJAT SAJF DZôE'L-JAZAN IV.

Collectie v. d. W. 117. $30\frac{1}{2} \times 20$ cM., 181 bl. 21 r. gedat.

Malaka, 15, ... 1258. met de bijvoeging *درد این سورۃ* *دان ترسلین* Klein en compres schrift. De eigennamen zijn iets beter gespeld, en de tekst komt geheel overeen met dien van II en III. Op de eerste 40 bladzijden zijn talrijke aantekeningen aangebracht.

G E S C H I E D E N I S.

SJADJARAH MALAJOE I.

Notulen. IV; 24 (1 Febr. 1866. II. d.)

CCCLIII.

ادھو سوئیت فاذک عَبرَاجَ سَری سَبَقَتِ سَوْنِ بَوْمِ یُوچی بَالِ فِکَرَم
 ذِکَاغَ کَرَن مَمَت رَانَ مَوک تَرَبَوَانِ فَرَامَعِ یَسَکَرِیَتِ بِنَا تَعَكْ دَرَم رَانَ سَرَانِ
 کَمَت رَانَ سَخَسَبَا سَانَ رَانَ وَنَکَرَم وَدَانِ رَوْنَتِ فِیلا وَیَکْ سَدِیدِ وَیَوِ دِیدِ قَرَابُودِی
 کَالِ مَوَی مَوَی مَالِکِ سَری دَرَم رَاجِ الدَّرَاجِ فَرَمَیَنُورَ جَاوَدَ مَنکَبَن سَتِی یعنی
 کُفَاذَتِ سَری عَبرَاجَ رَاجِ الدَّرَاجِ فَرَمَیَنُورِ مَمَتِ اَوَنَه دَمَعِ لَیْدِرِ دَاوَنِ مَرِیَکَتِ
 دَمَایِ بَطِ اَرَنَدِیَن اَوَرَاغِ مَمَیَاجِ حَیْرِی دَارَفِدِ بَطِ اَیْتَوَه دَارَفِدِ اَنقِ چَچُونِ اَصَلِ
 اَوَرَاغِ مَمَیَاجِ حَیْرِی دَهوونِ کَتِ

Op bl. 75 wordt deze tjiri herhaald; in de uitgaven komt de tjiri ook daar niet voor; er staat daar alleen dat een tjiri afkomstig van Baṭ werd voorgelezen. De tekst luidt;

أَهُوَ سَوَسَتْ فَادَكَ سِرِّي مَبْرَاجَ سِرِّمَنْ سِرِّي
 سَبَقَتْ سَوْدَنَ يَوْمَ بُوْجِي بَلَّ قَدْرَمَ تَدَاغَ كَرَنَ مَدَتَ رَانَ مَوَكَّ نَرْبَوَانَ فَرَاَسْخَ
 سَكْرِيَتَ بِدَا نَفَكَ دَرَمَارَانَ سَرَانَ كُنْتَ رَانَ سَكَّجَا سَانَ رَانَ وَيَنْرَمَ وَدَانَ رَوَاتِ
 فَدَ أَوَيْلَ سَدِيدَ دِيوَ دِيدَ فَرَا بُودِي كَلَّ مَوِي مَوِي مَابَكَّ سِرِّي دَرَمَ رَاجَ رَاجَ
 فَرَمِيوُ أَرْجَاوَةَ حَيَوَةَ مَكْجَبَنْ سَتِي يَعْنِي كَفَادَكَ سِرِّي مَبْرَاجَ رَاجَ الدَّرَاجَ فَرَمَبَسُورَا

Het slot der uitgave-Klinkert valt op bl. 271.

CCCXLIV.

SJADJARAH MALAJOE III.

Collectie v. d. W. 189. 33 × 20¹/₂ cM. 328 bl. 19 r.

Wederom geheel dezelfde tekst als die van Klinkerts editie, de kortere tekst dus. In de inleiding komt meer Arabisch voor.

CCCXLV.

SJADJARAH MALAJOE IV.

Collectie v. d. W. 190. 34 × 21¹/₂ cM. 204 bl. 25 r.

De langere tekst, gelijk aan dien der uitgave-Shellabear.

De afscheidingen tusschen de hoofdstukken ontbreken; de hoofdstukken eindigen op de volgende bladzijden:

I: bl. 15. II: van af bl. 51 (KI.); 3 v.o. verschillen de teksten, III: bl. 31. IV: bl. 34. V: bl. 36. VI: bl. 41. VII: bl. 45. VIII: bl. 46 ult., IX: bl. 50, X: bl. 52, r. 1 (daarna is de tekst anders), XI: 59 r. 4. XII: bl. 63, r. 10 v.o. XIII: bl. 84 r. 6. XIV: bl. 98, r. 7, v.o. XV: bl. 103, r. 6. XVI: 110, r. 4. XVII: bl. 113, r. 1. XVIII: bl. 114 r. 9 v.o. XIX: bl. 116 r. 1. XX: bl. 119, r. 9. XXI: bl. 121 r. 9. XXII: bl. 124, r. 13. XXIII: bl. 128, r. 9, XXIV: bl. 130, r. 3 v.o., XXV: bl. 133, r. 12. XXVI: bl. 146 r. 10. XXVII: bl. 152, r. 10 v.o., XXVIII: bl. 155, r. 6 v.o., XXIX: bl. 164, r. 8. XXX: bl. 165 r. 2 v.o., XXXI: bl. 167, r. 2 v.o., XXXII: bl. 172, r. 12. XXXIII: bl. 182, r. 5 (eind der editie-Klinkert: bl. 187 r. 4, waar XXXIV eindigt).

Verder zijn de pericopes: editie- Shellabear. bl. 330 hier: 188 middenin. ed.- Sh. 339 hier: bl. 192. r. 5. ed.- Sh. bl. 342 hier: bl. 193. r. 11. De raadselachtige toespraak van بے, welke in het handschrift van 's Gravenhage (XIII) voorkomt, word hier aangetroffen op bl. 17, als volgt:

مک دشن تقدیر الله تعالی مک لمبو کذاکین بگندا ایت منتبکن بود مک کلور
 دزد بود ایت سوراخ مانسی یائت لائے نکتف دشن فکاینن سرۃ ای ممباچ
 چری دهمکین بوپین اهومست فادک سري عبراچ سرت سري سنت بوان بنیورت
 بوم بوجی بالا فکرم نکاح کون مکت دان منتري بوان فوسینگ سکربت بذانک
 دارم سگت ساي ران ویکوم ودان رنوب فلوپیک سد دیو دید فربودی کال
 مول مالی مالیک سري درم راج ادراج فرمیسوری مک اوله دامغ لیبر دوان
 مریکت دنماین بطلا ارتین اوراشینگ ممباچ چرا دزد بطة ایتله دزد اصل
 اوراچ دهلو کال ممباچ یغدمکین ایت

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1703, 1704, 1716. 1760. 1736 en 3210. Catal. bl. 230—233.

(Zie de daar genoemde litteratuur).

London, Royal Asiatie Society. A. nos. 18. 35, 39, 68 en 80. B, no. 5.

's *Gravenhage*, Kon. Inst. 587 en 631 (XIII en XIV).

CCCXLVI.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN I.

Bat. Gen. 2, 16½ × 10 cM., 513 bl. 9 r. gedat. 19 Nov. 1828.

Notulen IV; 17 (16 Jan. 1866, III, p).

Ter vergelijking met de inhoudsopgave van Hageman »Bijdrage tot de geschiedenis van Borneo» in Tijdschr. voor Ind. T. L. en V. K. VI bl. 220—246, volge de inhoud van dit manuscript:

Er was een Klinganees Mangkoeboemi, met een zoon امغو جتماک en zijne vrouw ستیار en de vrouw des zoons سیر مانتور met twee zoons امغو مندستان en Lēmboe Mangkoerat. De Klinganees gee't op zijn sterfbed goeden raad: als de zijnen eene stad willen stichten moet de grond warm en geurig zijn. Ampoe Djatmaka met Aria Makoeta Sari en Toemēnggoeng Tanah Djiwa en de wijze Wira Mēraksa stichten Nagaradipa; de steden باتغ تباع en باتغ عاي worden getuchtigd en gesteld onder de twee straks genoemde vrienden, die weldra vervangen worden door امغو قات en سینگو جاي daar zij patih's in Dipa worden. Wira Mēraksa wordt naar China gezonden om bronswerkers te zoeken. De beide zonen verrichten niets, en hun vader sterft, waarna

zij twee jaren ascese oefenen. Lëmboe Mangkoerat vindt de wonderprinses Tandjoeng Boeaja. Ampoe Mandastan heeft twee zonen بنديغ شتمارک en فتتمارک; zij wekken de ijverzucht op van Lëmboe Mangkoerat; deze doorsteekt hen, en hunne lichamen verdwijnen. Mandastan en zijne vrouw dooden zich uit wanhoop.

Lëmboe Mangkoerat krijgt in eenen droom last de prinses uit te huwelijken aan Raden Poetra Moelia van Madjapahit. Hij gaat dien prins halen, en wordt moslim, Raden Poetra zegt eigenlijk Raden Soeria Nata te heeten; het huwelijk wordt voltrokken. In hare zwangerschap laat de jonge schtgenoot uit Madjapahit een djamboe halen, en bevalt van Sëri Gangga Wangsa, later van Raden Soera Nata Wangsa. Gangga Wangsa wordt vorst. Lëmboe Mangkoerat huwt met Dajang Dipa Radja, die sterft na de geboorte van het wonderkind حريفين. Later huwt deze met Ganga Wangsa, die vader wordt van Poetri Kalarang Sari, die later huwt met Soera Nata Wangsa, die tot kind krijgt چارح لائين. Gangga Wangsa krijgt nog eene dochter کنسور; later huwen deze beiden. Gangga Wangsa en Soera Wangsa verdwijnen: چارح لائين wordt vorst. Hij gewint Raden سكر سمنغ ذات وشمس; deze loopt weg op zijn zevende jaar; onder den naam Kjahi Êmas Lëlana gaat hij later als handelaar naar Nagara Dipa, waar hij huwt met کنسور (zijne moeder!). Spoedig komt dit uit; hij neemt den naam Raden Sari Kaboerangan aan en wordt vorst van Daha; hij krijgt twee zonen Raden سكراما en (bij een bijwijf) Raden Bangawan Nata, waarna hij verdwijnt. سكراما wordt vorst van Doha en krijgt vier zonen: Pangkas Nata, Pandji Nata, Bahalia Nata en Mambang Indra Nata. Bangawan Nata gewint Mantri Djaja Nata en Poetri Galoe; deze trouwt met Pangkas Nata, zij gewinnen Raden Samoedra, die weldra zijne ouders verliest. Een der ooms wordt vorst; nadat zijne ooms hem hadden willen vermoorden, gaat Raden Samoedra heen, wordt gevonden door Patih Masah en tot vorst van Bandjar verheven, waar hij zijnen oom moet bestrijden.

Bl. 363. In Bandjar heerscht hongersnood; men besluit hulp te vragen aan den vorst van Dëmak.—Van Madjapahit was een mantri naar Pasaj gezonden om de prinses ten huwelijk te vragen; haar broeder Radja Bongsoe gaat met haar mede: in Toengkat Gading wordt hij wali, en huwt met de dochter van Mantri جئغ: de prinses van Madjapahit krijgt bij een Balineeschen prins een zoontje, dat in eene kist wordt gelegd, in zee geworpen doch opgevischt en te Grësik opgevoed wordt; hij werd Pangeran Giri — Bl. 385. De gezanten van Bandjar komen in Dëmak en worden daar geholpen; de strijd in Bandjar wordt hervat, maar oom en neef sluiten vrede. Bandjar wordt door Dëmak tot den islam bekeerd. Er komt een Arabier Soeltan

سريان الله; hij krijgt twee zonen Rahmatallâh en Pangeran Anom; de eerste krijgt drie zonen: Soeltan Hidâjatallâh. Raden Zakarijjâ en Pangeran Dëmang. De Hollanders vallen Bandjar aan: Pangeran Panëmbahan doet hen afdeinsen en vestigt zich te Martapoera.

Bl. 433—449 Geslachtslijst.

Soekadana en Kotaringin van Bandjar gescheiden, later ook Pasir en Sambas. Koningslijsten vormen het slot.

CCCXLVII.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN II.

Bat. Gen. 43, 32×20 cM., 72 bl. 30 r.

Notulen VI: 87 (1 December 1868, VII. I c).

Weinig belangrijke verschillen. De eerste namen zijn: مَبِوَعْ مَشْكُورَة. مَدَا سَتَا سَرِي مَشْتُو, اَمَقُو جَتَمَت. Vele Javaansche woorden komen voor. waarvan sommige verklaard worden. Het geschrift is onvoltooid; de door Dëmak verleende hulp wordt vermeld; het abrupte slot valt samen met bl. 419 van I. In dit HS. wordt verhaald dat Samoedra سريان الله wordt genoemd.

CCCXLIII.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN III.

Bat. Gen. 48. $32 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 169 bl. 42 r. Latijnsch schrift.

Notulen VII: 33 (4 Mei 1869, III. b).

De redactie is als van I; de eigennamen vertoonen geene belangrijke afwijkingen, doch zijn dikwijls vreemd getranscribeerd. Vele Javaansche woorden komen in dezen tekst voor.

CCCXLIX.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN IV.

Bat. Gen. 124. 32×21 cM.. 170 bl. gedat. 1229.

Zeer gehavend en gescheurd handschrift, met onregelmatige lineatuur. De eigennamen en de redactie zijn ongeveer als die van I.

Overal zijn doorbalingen en sporen van later aangebrachte verbeteringen; het fabelachtige wezen bv. wordt تَدَجُّجْ بَرْت genoemd maar deze naam is doorgehaald, en daarboven is تَدَجُّجْ بَرَايا geschreven.

CCCL.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN V.

Bat. Gen. 157, 30×21 cM., 156 bl. 20—23 r.

De redactie is nagenoeg als die van I; de afwijkingen worden voornamelijk in de eigennamen aangetroffen. De gevonden prinses heet hier Toendjoeng Boeah, de prins van Madjapahit: Raden Poetra, het wonderkind: Hoeripan (met vocalen).

Met zeer bleeken inkt is dit HS geschreven.

CCCLI.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN VI.

Bat. Gen. 218, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 186 bl. 21 r.

Net geschreven exemplaar in eenigszins dialectisch Maleisch (*ma* vóór alif in stede van *ma*).

Enkele eigennamen vertoonen afwijkende spelling, zooals op bl. 1 *ویرا مَرْتَسْ*, *اربا* 4 op bl. 1 *امخو مندستنا*, *ساري مئون*, *سيتي ررا*, *امفوجتميك* op bl. 9 de steden *بانت* en *بانت* op bl. 28 *پوتري* *تاندجو* op bl. 32 *بانت* en *بانت* op bl. 48 Raden Poetra, op bl. 51 Pangeran Soeria Nata, op bl. 59 Raden Soeria Gangga Wangsa en Raden Soeria Wangsa, op bl. 72 het wonderkind *پوتري* *کورنغن* op bl. 77 Maharadja Tjarang Lalana, op bl. 92 de vier prinsen van Daha: Raden Paksa, Raden Pandjang, Raden Bali en Raden Mambang.

Ook hier komt het ingevoegde verhaal over de islamiseering van Java voor; op bl. 136 staat vermeld dat een Arabier uit Mekka Djaja Samoedra Soeltan Soerian Šjah noemde: zijne zonen worden genoemd: Soeltan Rahmatallāh en Pangeran Allah, genaamd Pangeran Angsana; de kleinzonen hebben dezelfde namen als in I.

CCCLII.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN VII.

Collectie v. d. W. 200, $18\frac{1}{2} \times 14\frac{1}{2}$ cM., 266 bl. 13 r.

Hoewel de eigennamen meestal overeenkomen en het beloop van het verhaal in hoofdzaken hetzelfde is als van I, is er toch verschil te bespeuren in de volgorde der gebeurtenissen en in de voorstelling van enkele feiten.

De vrouw van den Klinganees wordt ستي راج genoemd. zijn zoon Ēmpoe Djatmaka, diens vrouw سير فختور. de kleinzonen امخومان دستان en Lēmboe Mangkoerat. Sēri Gangga Wangsa heet hier Raden Soeria Gangga Wangsa en Soera Nata Wangsa: Soeria Wangsa; het fabelachtige wezen: تنجج بوء. Het planten van eene plant, waaraan een menschenlot verbonden is, komt evenals in Leiden CCXLIV (waarmede dit handschrift zeer verwant schijnt, hier voor, op bl. 46. Op bl. 197 staat vermeld dat de Arabier den Pangeran Samoedra سرپان الله noemt.

Op bl. 261 begint het verhaal van een doktersknecht die zich voor dokter uitgeeft, hetwelk ook in genoemd Leidsch handschrift voorkomt.

CCCLIII.

HIKAJAT RADJA BANDJAR DAN KOTARINGIN VIII.

Bat. Gen. 44, 32 × 20 cM., 51 bl. 18 r.

Notulen VI: 87 (1 December 1868. VII, I. c.)

Dit handschrift bevat een uittreksel uit de grootere geschiedenis:

حكاية اصل كجدين نكري بذجرماس دان سله سينين دشن دسيغكتكن فركتان
درفد اصلين سكدار اكن مغنوي درفدا تورون راجاه جوا

De eerste namen zijn: Mangkoeboemi, Ēmpoe Djatmaka. امخو منداسنا. Het fabelachtige wezen heet hier تنجج بوء. سرپي مغنوي. overigens wijken de eigennamen niet af.

De episode over Madjapahit ontbreekt hier. Evenals in VII wordt hier vermeld dat Raden Samoedra Soeltan سرپان الله genoemd wordt (bl. 46. دجنفكن). Van Kotaringin, Pasir en Sambas wordt geen gewag gemaakt.

Andere handschriften:

Leiden. cod. 1701. 1702 en 3211. 3°: catal. bl. 237—239. 1)

Londen, Britsch Museum. n°. 17

CCCLIV.

SJADJARAH RADJA RADJA MALAJOE.

Collectie v. d. W. 191. 33 × 21 cM., 341 bl. 27 r., gedat. 23 Šafar — 8 Rabi'II 1272.

1) Dr. Juynboll noemt ook no. 45 van de IIS Bat. Gen. Inderdaad is dit IIS, in den inventaris aldus genoemd, doch het is een geheel ander geschrift dat onder CCCIC beschreven wordt.

Volgens het dezen datum bevattende naschrift is de schrijver Tengkoe Sa'id, die het werk heeft geschreven op last van den *توان فندارو ایستی* (toean von de Wall, assistent-resident in commissie).

Eerst komt de geschiedenis van Iskandar Dzôe'l-Karnajn, dan die der epigonen Soëlan en Soëran, daarna die van *نجيو* en hare vorsten, de reis van Soëran onder de zee, en de andere episodes welke in de Sjadjarah Malajoe vermeld worden, waarmede de tekst geheel overeenkomt. Het 2^e hoofdstuk begint hier op bl. 15 r. 1; de tjiri van Bat komt hier evenmin voor als in de uitgaven. Na het begin van dit hoofdstuk zijn de teksten niet meer parallel, maar telkens zijn met de Sjadjarah gelijkkluidende passages aan te treffen. Het begin van hoofdstuk 4 valt op bl. 25 r. 5 v. o. maar de inhoud van dat hoofdstuk komt hier niet in dezelfde volgorde der onderdeelen voor, doch hoofdstuk 6, welks begin op bl. 27 r. 8 v. o. valt, wordt aanvankelijk vrij trouw gevolgd. De geschiedenis van Pasaj, d.i. hoofdstuk 7, begint op bl. 34 middenin; in hoofdstuk 8, dat op bl. 37 middenin begint, wordt in stede van Samoedra Pasaj genoemd. Het bericht over Pahali, d.i. hoofdstuk 12, vangt reeds op bl. 44 r. 2 v. o. aan. De geheele geschiedenis uit de Sjadjarah Malajoe is hier te volgen, zij het ook in eenigszins andere opvolging; hoofdstuk 17 valt op bl. 84 r. 9 v. o.; de geschiedenis van Tjampa, d. i. hoofdstuk 21, begint op bl. 93 r. 12, hoofdstuk 26 op bl. 107. r. 11 o. v. (bijna woordelijk gelijkkluidende tekst; hoofdstuk 27 op bl. 117 r. 8 v. o.; hoofdstuk 28 op bl. 124 r. 13 (steeds gelijke tekst), hoofdstuk 29 op bl. 128 r. 7, hoofdstuk 30 op bl. 139 r. 7, hoofdstuk 31 op bl. 141 r. 9 v. o., hoofdstuk 32 op bl. 144 r. 6 v. o.; hoofdstuk 33 op bl. 151 r. 2, hoofdstuk 34 op bl. 163 r. 13 en het slot daarvan op bl. 169 r. 3 v. o.

Daarna volgt het toevoegsel, dat op bl. 197 middenin eindigt.

Nu vangt de nieuwere geschiedenis aan; behandeld worden: de dood van 'Abdaldjalil, de vorsten van Djohor, Riouw, Lingga, Siak, wederom Riouw (bl. 241), Palembang, wederom Siak, en de kleinere staatjes. Het slot wordt gevormd door het verhaal van een onderhoud van den waarnemend Gouverneur-Generaal Merkus met Soeltan 'Abdaldjalil Sjäh van Sikoedana, en diens overlijden in Riouw, waar hij den resident had willen spreken. Zijn zoon volgde hem op onder den naam Panëmbahan Anom Sikoedana en zijn jongere broeder Tengkoe Panglima Besar werd tot hoofd van Poelau Karimata verheven.

CCCLV.

HIKAJAT NĚGĚRI DJOHOR I.

Collectie v. d. W. 192. 32 × 20 cM., 68 bl. 19 r.

Geschiedenis van Djohor, en aanliggende rijkjes, aanvangende met het jaar 1083, toen Djohor werd ingenomen door den vorst van Djambi en eindigende met den oorlog tusschen Perak en Sēlangoer.

CCCLVI.

HIKAJAT NĒGARI DJOHOR II.

Collectie v. d. W. 193, 33×21 cM., 66 bl. 19 r.

Dezelfde geschiedenis en dezelfde tekst, maar een paar regels aan het slot missende.

Andere handschriften:

Leiden: cod. 1741(2) en 3322. Catal. bl. 236—237.

CCCLVII.

HIKAJAT RADEN ALIT.

Collectie v. d. W. 194, $34 \times 19\frac{1}{2}$ cM. 8 bl. 27 r.

Fragment van een werk uit de taal van Oeloe Pasēmah Lebar in het Maleisch vertaald, over Raden Alit en zijn oorlog met Atjeh.

Na de mededeeling dat het verhaal slechts een excerpt is, begint het relaas:

ادا سواتو نڠري کوت باجو نامن انيله نڠري يستدهونو برسام دشن نڠري
فليمبن اوکن دان اينيم دان ماننڠ بلموم ادا دان امنڠ لاواڠ لاک هونن ريمبو
بلنتارا ترانو رامي نڠري ايت توجه کمفوش اوراشيڠ عربنته ايت

CCCLVIII.

SJADJARAH RADJA RADJA RIOUW I.

Collectie v. d. W. 195. 33×21 cM. 35 bl. 21 r.

Enkele fasl's uit het geschiedverhaal dat bekend is onder verschillende namen als Hikajat Nēgəri Riouw, Silsilah Radja Boegis. Atoeran Satia Boegis dēngan Malajoe.

De eerste fasl begint met eene aanmaning omtrent het volgen van de juiste wegen en het omkeeren op wegen die dwaalwegen blijken te zijn, welke vermaning geleidelijk overgaat in het geschiedverhaal: Téngkoe Besar en zijn broeder, die Allah spoedig vereenigde met den in Boekit Soengaj Baroe overleden vorst.

Het bondgenootschap tusschen de Boegis en de Malajoe wordt verder behandeld, dan de huldiging van Radja Soelajmân in Djohor onder den titel Soeltan Soelajmân Badr al-*alam* Sjah in 1103, de aanstelling van Engkoe Radja Indra Bongsoe tot Datoek Bandahara op den 28^{en} Radjab 1161, de verhuizing naar Lingga, tegen het contract in, van den Jangdipertoean Moeda in 1166, en het overlijden van twee vorsten van Riouw zeer kort na elkaâr.

CCCLIX.

SJADJARAH RADJA RADJA RIOUW II.

Collectie v. d. W. 62 (bundel van verschillende stukken), VI, 34 $\times$ 21 cM., 44 bl. 21 r. (slechts de rechtsche helft is beschreven) gedat. 20 Dzôelh. 1274 te Penjèngat.

Geheel hetzelfde gedeelte als het in I voorkomende.

CCCLX.

SJADJARAH RADJA RADJA RIOUW III.

Collectie v. d. W. 62. I. 32 $\times$ 20 cM., 43 bl. 17 r., gedat. 19 Djoem. I. 1274 te Penjèngat.

Dit gedeelte bevat eene complete geschiedenis van het verbond der Boegineezen met de Maleiers, beginnende met 1103 toen door den vorst van Djohor en Pahang Soeltan Soelajmân Badr al-*alam* Sjah een verbond werd aangegaan, waarvan later door den radja moeda is afgeweken.

Het geheel is verdeeld in vele fas's, waarin de historie van het verbond als voornaamste deel der politieke geschiedenis behandeld wordt. De zegels der behandelde vorsten worden steeds afgebeeld.

Evenals in den catalogus der Leid'sche handschriften wordt, aan het slot, dit geschrift een Bondsboek (soerat satia) genoemd.

Het is beëindigd op bovengenoemden datum, tijdens de regeering van Soeltan Soelajmân Badr al-*alam* Sjah ibn al-marhôm as-Soeltân 'Abdarruhmân Sjah, toen Radja Hadji 'Abdallah genaamd Soeltân 'Alâoeddin ibn Marhôm Dja'far onderkoning van Riouw en Lingga was: de schrijver noemt zich Hadji Moehammad Sa'id moewallad Riouw ibn Daheng Mempawah Boegis.

Als resident wordt ten slotte genoemd: Johan Hendrik Tobias. Eene transcriptie van een groot gedeelte hiervan bevindt zich achteraan in het HS.

CCCLXI.

SJADJARAH RADJA RADJA RIOUW IV.

Collectie v. d. W. 62. V. 32 $\times$ 19 $\frac{1}{2}$ cM. 40 bl. 15 r.

Voortgezette geschiedenis van Riouw; de eerste 13 fasl's zijn genummerd. Het gedeelte begint met 1103 (wat verhaald wordt op het eind van v. d. W. 195) en eindigt met 1223, en loopt dus verder door dan cod. Leid. 1724(2).

CCCLXII.

SJADJARAH RADJA RADJA RIOUW V.

Collectie v. d. W. 197, 20 $\frac{1}{2}$ $\times$ 16 $\frac{1}{2}$ cM. 6 bl. 12 r.

Het begin is: این سوانو فضل مہدائیں سلیسہ کتورونی راج بوگیس
 بخدمتوان ریو سرتہ سلیسہ کتورونی راج مہیو یغدفروان بیٹمگا ادائہ دامبل
 اصل فرمون داری سینہ یائہ قد ہجرہ تاریخ سنہ ۱۱۳۵ مکت قد ہجرہ
 آیہ نہ فرمون راج بوگیس منمہن ریو این دشن جئن فرغ درقد تاشن راج
 کجیل یائہ منکابو سیک

Het handschrift begint dus bij de verovering van Riouw door de Boe-gineezen in 1134; overigens bevat het slechts enkele feiten en voor het grootste gedeelte genealogische mededeelingen.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1724(2) en 1741(1). Catal. bl. 233—234.

's *Gravenhage*, no. 630 (XIX).

CCCLXIII.

RIOUWSCHE CONTRACTEN.

Collectie v. d. W. 62. II, 32 $\times$ 20 cM. 18 bl. 23 r.

Contract tusschen de Compagnie en Soeltan Mahmôed van Djohor en Pahang in Riouw gesloten. jang tiada boleh bérobah salama-lamanja sahingga sampulah toeroen kapada sĕgala anak tjoetjoenja jang akan ganti dia maka hĕndaklah ia mĕngikoet bagajmana jang ada tĕrsĕboet didalam pĕrljandjian ini.

Het contract bestaat uit eene inleiding en 26 artikelen en is gesloten den 2^{en} November 1784.

Collectie v. d. W. 62. III, 32 $\times$ 20 cM., 12 bl. 23 r.

Contract met denzelfden vorst op denzelfden datum gesloten. acht artikelen bevattende. Achter de clause staat *دکرچاکن بذوی کلمی فد توجہ دائن*
انس دووقی انم دائم کوت ائتن دائم فرهمنونن چاری بون یوی سربب توجہ رانس
دائن فودانم

Collectie v. d. W. 62. IV. 34 $\frac{1}{2}$ $\times$ 21 cM., 15 bl. 21 r.

Contract in 20 artikelen waarbij die van 10 November 1784 en 26 November 1818 vervangen worden: in artikel 13 wordt verwezen naar Staatsblad 19 van 1829.

De datum van het contract is niet aangegeven.

CCCLXIV.

ASAL RADJA RADJA SAMPAS I.

Collectie v. d. W. 198 A, 32 $\times$ 20 cM., 16 bl. 21 r.

Geschiedenis der vorsten van Sambas en Soekadana. voornamelijk handelende over Soeltan Şafijjaddin.

Op bl. 12 begint eene episode van Brawidjaja van Madjapahit die zich in Sikoedana vestigde; zijne nakomelingen worden opgenoemd.

CCCLXV.

ASAL RADJA RADJA SAMPAS II.

Collectie v. d. W. 198 B, 8 bl. 36. Latijnsch schrift.

Dit gedeelte is geen transcriptie van I. Het bevat slechts hetgeen in I voorkomt tot op bl. 12. en dat wel in dikwijls andere bewoordingen. en in Bataviasche kleur; op sommige punten verschillen de beide teksten geheel.

CCCLXVI.

HIKAJAT ATJEH.

Collectie v. d. W. 196, 33 $\times$ 21 cM., 48 bl. 21 r.

Gedeelte van een kroniek welke voornamelijk over Atjeh en de aanrakingen met andere landen handelt. Het begin *بسم الله الرحمن الرحيم عفتن* zoude doen veronderstellen dat dit een werkelijk begin van een verhaal is. doch — behalve de Arabische formule — is dit een zinsuede midden in het verhaal. welke gevonden wordt in het door G. K. Niemann uitgegeven gedeelte, in zijne Bloemlezing uit Maleische geschriften. tweede stukje.

bl. 128 r. 3 v. o. Het verhaal dat daar op bl. 132 afgebroken wordt, heeft hier nog het slot, dat in de Aanteekeningen achter den tekst vermeld wordt.

Daarna is sprake van Riouw; het laatst behandelde is de ziekte van Maharadja Dënda en de komst van Noersani en Èntjik Sitti resp. 9 en 13 Moeharram 1164.

De kroniek is uitgegeven in het *Journal Asiatique*. 1839, Juillet. bl. 47—81.

Andere handschriften.

Leiden: cod. 1954 en 1983(1), Catal. bl. 234—236.

CCCLXVII.

ASAL OESOEL BANGKAHOELOE I.

Bat. Gen. 143, 43 × 22 cM., 43 bl. 26 r., gedat. 1859. Latijnsch schrift.

Eerst wordt de afstamming der Sumatraansche vorsten van Iskandar Dzoe'l-Karnajn verhaald, daarna de geschiedenis van Benkoelen in 44 genummerde en twee niet genummerde fas's.

Het slot is:

Apabila Radhen Mohamad Zen soedah meninggal doenia lama terhenti perkerdjaän kepala dagang tahoen 1853 koetika toean Blok Resident Bangkahoeloe, maka perkerdjaän kepala dagang di kombalikan Gouvernement kepada Pangeran Mohamad Sah Regen kepala dagang itoe dahoeleoe pembrian dari Radja Soengai Lemau kepada Daeng Makoele, koetika Daeng Makoele terima nenek oleh Pangeran Mangkoe Radja Soengai Lemau saparti jang terseboet di dalam fatsal 31.

Diatas ini djadi tempo Pangeran Mohamad Sah pegang doea perkerdjaän demikianlah adanja tamat alikalam di Bangkahoeloe tarich Isa 1859.

Achteraan staat eene geslachtslijst der vorsten van Soengaj Lemau.

CCCLXVIII.

ASAL OESOEL BANGKAHOELOE II.

Bat. Gen. 148, 35 × 22 cM., 60 bl. 37 r. Latijnsch schrift.

Notulen XXV: 43 (8 Maart 1887, IV).

Geheel dezelfde tekst.

De schrijver is: Pangeran Moehammad Sjäh Regen Soengaj Lemau.

CCCLXVIII. *

ASAL OESOEL TOEAN GADANG BATIPOE.

Bat. Gen. 106. 34 × 21 cM. 8 bl. verschillend aantal regels.

Een Hollandsche vertaling van vier pagina's volgt den tekst. Onderaan staat het jaartal 1871.

CCCLXIX.

ASAL TOEROENAN RADJA BAROS.

Bat. Gen. 162. 36 × 22 cM. 322 bl.

Over de afstamming, instellingen en wetten van de vorsten van Baros.
Bl. 1—58: de Maleische tekst met vele Minangkabausche woorden; het eerste gedeelte is geschiedkundig, het tweede, dat op bl. 36 begint, bevat voorschriften nopens etiquette, met een geografisch aanhangsel.
Bl. 65—68: wetsbepalingen.

Bl. 71—92: geschiedenis der genoemde landstreek en hare islamiseering.

Bl. 95—104: Latijnsch schrift: „Bermoela awal negeri Baros dan asal radja Baros dan perbatassan tanah Baros dengan tanah Battak serta pardjandjijan Battak serta dengan Malajoe dari dehoeloe.”

Bl. 107—128: Latijnsch schrift, links de tekst, rechts de vertaling van het gedeelte over etiquette en plechtigheden van Baros.

Bl. 131—132: Latijnsch schrift, over de erfopvolging, niet af.

Bl. 137—258: „Inilah Hikajat tjarita Baros parmoelaamnja batuk datang darie Tobah darie Soekoe Polan sapartie tersaboet dibawa ini”; eveneens in Latijnsch schrift.

Bl. 261—297: Transcriptie van het gedeelte bl. 71—92, met vele afwijkingen.

Bl. 309—322: Latijnsch schrift, Katoeroenan Radja dan panghoeloe die Baros dan pardjandjijan.

CCCLXX.

ASAL RADJA RADJA PALEMBANG.

Collectie. Br. 157. III. 195 bl. Latijnsch schrift.

Afschrift van eene vrij uitvoerige geschiedenis der vorsten van Palembang, waarvan de volledige titel is: Asal toeroenan radja radja didalam negrie Palembang.

Aan den rand staan jaartallen, welke met den tekst niet overeenkomen.

Andere geschiedenissen van Palembang zijn te vinden:

Leiden, cod. 2276^c. (CCLXV). Catal. bl. 251—252.

's *Gravenhage*, HSS. XXVII. XXVIII, XXIX, XXX en XXXI.

CCLXXI.

TJARITĒRA ASAL SOELTAN ATJEH.

Bat. Gen. 221, 34×21 cM., 52 bl. 39 r. Latijnsch schrift, gedat. 3 October 1877, Edi Besar.

Dit abrupt eindigend en modern geschrift. welks volle titel is: „Tjaritĕra Asal Sultan jang sakarang ini poenja bangsa dari Boegis Atjeh besar” heeft geen verwantschap met de Hikajat Atjeh. onder no. CCCLXVI beschreven. De Arabische uitdrukkingen zijn geheel verbasterd.

In het begin wordt melding gemaakt van Mansoer, diens zoon Abdul Rahim zijn en zoon Zainoel Abidin. die den titel aannam van Maulana Sultan Djama Lullei (*sir*). Daarna volgen ook uit andere geschriften bekende namen: nu en dan worden bijzonderheden over handel en bedrijven vermeld.

Jaartallen komen niet voor.

Als hoofdpersoon treedt op: Djindral Rapalie, die later vollediger Sir Thomas Astampar Rapalie genoemd wordt.

CCCLXXII.

EERSTE ATJEH-EXPEDITIE.

Bat. Gen. 98, 34×21 cM., 3 bl. 36 r., gedateerd 1290.

Notulen 11 Sept. 1877, II *i* en 16 Oct. 1877. IV *b*.

Een zeer kort relaas. annex eene vertaling van L. W. C. v. d. Berg. Inliggend; hetzelfde geschrift op één vel. 44×36 cM.

CCCLXXIII.

SOERAT TJARITA GOEPĒRNĒMENT WOLANDA PĒRANG NĒGĒRI ATJEH.

Bat. Gen. 271, $34\frac{1}{2} \times 21\frac{1}{2}$ cM., 15 bl. 45 r.

Handschrift-Holle.

Deze geschiedenis van den Atjeh-oorlog is gedateerd: Koetaradja, 10 April 1884.

CCCLXXIV.

GESCHIEDENIS VAN PASĒMAH.

Bat. Gen. 234, 34 $\times$ 21 cM., 18 bl. 34 r. Latijnsch schrift, gedateerd
28 November 1893.

Notulen 1899 Febr. 1 *m* en April 11, 2° *cc*.

Voorin: ʔUit de doesoen Tanah Pilih. Marga Benoea Kling (Palembang Pasĕmah). . .”

De titel is: Salinan dari boekoe orang jang mandjadikan djagat Pasemah disalin dari Kitab orang tanah pilih marga Soembay Oeloe loera Benoea Kaling jaitoe Pangeran nama Samadil doesoen Tanah pilih disalin oleh saja Mohamad Tajib magang di kantoor bandar Pasemah 25 Januari 1882.

Het geschrift is eene copie van een afschrift.

CCCLXXV.

ASAL DJAGAT PASOEMAH.

Collectie Br. 157. VIII. 5 bl.

Achtste stuk van eene portefeuille met copieën van Palembangsche geschriften.

De volle titel is: Asal orang mendjadiken Djagat Pasoemah.

CCCLXXVI.

GESCHIEDENIS VAN TAMBOESI I.

Bat. Gen. 100 *a*. 21 $\times$ 16 $\frac{1}{2}$ cM., 48 beschrevene en vele onbeschreven bl., 16—18 r.

Notulen 16 Juni 1878 *Ha* en 17 Sept. *V*.

فصل يتع فرتمأ فد مندكن اصل كتوروني رجا رعبد سرآ سكل رعيتن 1.

Afstamming der vorsten van Tamboesi van Radja Paga Roejoeng; vermeld worden: Jangdipĕrtoean Toea, zijne zuster Toe Pĕrmajsoeri, eene dochter Sitti Dawālim en twee zonen Tĕngkoe Radja Moeda en Jangdipĕrtoean Achir Zamān; verder familie aangelegenheden en contracten.

فصل يندو فد مندكن اصل كتوروني رجا مندغ كوتا رجا 2. (bl. 8)

Beginnt met vorst موكت شبروان, zijne zuster فذجمبار نبارو en vier kinderen: رجا امفوت تذجعاش, اقون جندي هانس, رجا سندي نوا, رجا تيمند شدا, verder genealogie.

فصل یغ کتیگت قد مپتاکن اصل کتورونی رجا کتاوحن § 3. (bl. 21)
 Komst van Radja Poerba uit Djohor, met elf kinderen; hij vertrekt naar رکن
 en komt bij den vorst van Tamboesi Soeltan 'Abdallah. Deze paragraaf is
 verdeeld in verscheidene kleine afdeelingen, waarvan de laatste handelt over
 Marhoem Achir Zamân van Tamboesi.

فصل یغ اغمه قد مپتاکن اصل کتورونی رجا کوانمئا § 4 (bl. 44)
 Over oorlogen met Atjeh. met lacunes.
 Eindigt abrupt; veel Minangkabausche woorden.

CCCLXXVII.

GESCHIEDENIS VAN TAMBOESI II.

Bat. Gen. 100 b, 33 × 21 cM. 58 beschrevene en vele onbeschrevene bl.
 18—20 r. Gedat. 1272.

اینکه سورة کتاراشن ترومبا یغ تورون درفدا فکمار روبیغ ییغ دباؤ Begin:
 سلطان مبعودیین فترا سلطان فکمار روبیغ انق چیحو سلطان سکادار نور کرنین
 یغ تورون تمورون مزجادی راج دیدانم فوؤ فرچ انی ایتومئه فکاشن راج تمبوسی
 سه دشن پاتین

De inhoud is:

Verleiding van Adam en Eva; zij krijgen 99 kinderen. de laatste is
 Sjis. Een widadari ontdekt Langapoeri en het Hindoeland, waar de vogel Warna
 Nila woont: de widadari wordt door Gabriël aan Sjis gegeven; eene reeks van
 profeten. tot Nôeh, Ja'kôeb, Ezau (عائذ). deze gewint Iskandar Dzôe'l-Karnajū.
 deze Alif Djipang, Darâdj en Limpat. Strijd met Jadjôedj wa Madjôedj. Hij
 ontmoet de lieden die het goede nastreven; dezen spreken met hem over den
 dood van zijn jongsten zoon en bekeeren hem; hij laat eene vloot bouwen,
 waaraan Asaf (حاسف) medehelpt. Die vloot bezoekt Indië. Atjeh. dat toen nog
 onbewoond was. Bangka Hoeloe, Priangan. Gesprekken van Darâdj met den
 Datoek Katoemënggoengan en Përpatih Sabatang. Datoek Sëri padoeka en
 Sëri Maharadja; kennismaking met verschillende kleine landstreken aldaar.
 Zonderlinge verdwijning van zijne dochter, die na veel moeite teruggevon-
 den wordt.

Alle eilanden van den Archipel genieten rust en vrede. Darâdj wordt
 vorst van Atjeh onder den naam Sëri Pada bërpankat Rahîm; Loewoek Rékan
 krijgt tot vorst den zoon Mahdjôedin.

Op bl. 54 eene soerat Sîri ter bevestiging der afkomst van de vorsten
 van Tamboesi.

Genealogie: Madjhôedîn: Zajnal; Aḥmad: Téngkoe Bésar Soeltan ‘Abdallāh; Sajfaddîn; ‘Abdarrahmān; Doeli Jangdipertoean Toea; Doeli Jangdipèrtoean Achir Zamān; Sajjid al-Makāmil; Doeli Jangdipèrtoean Sakri; Radja Lela Mamat; Jangdipèrtoean Achir Zamān; Djamāl al-‘ālam van Tamboesi; ‘Abdalwāhid de thans regeerende vorst.

CCCLXXVIII.

SALASILAH KOETAJ.

Collectie Br. 513, 35×23 cM., 138 bl. 38 r. Latijnsch schrift.

Gebrekkige copie van de geheele kroniek, en wel niet de tekst van het Berlijnsche handschrift waarover Dr. C. Snouck Hurgronje handelde in zijn opstel in de Bijdragen van het Kon. Inst. v. d. T. L. en V. K. v. N. I. 5. III, 109—120, maar die van wijlen S. W. Tromp (zie Bijdragen 5. III. 1—108).

Het in de Bijdragen uitgegevene gedeelte loopt hier tot bl. 23, juist één zesde van het geheel dus.

CCCLXXIX.

SJADJARAH KA'ADA'AN NĒĠĒRI BANDOENG.

Collectie v. d. W. 199, $31\frac{1}{2} \times 20$ cM., 10 bl. 21 r.

Voorin staat: Miss. Res. Preanger Reg. 25 Sept. 1857, no. 3340.

Eerst eene genealogie van de regenten van Bandoeng, van Adam, over de vorsten van Padjadjaran tot den laatsten regent.

Daarna eene حَدَايَةِ مَلِكٍ كُنْتَوْر

dan eene حَدَايَةِ دَايَغِ سَمْب

die in Bandoengs voortijd spelen.

CCCLXXX.

GESCHIEDENIS DER PREANGER.

Bat. Gen. 165, 22×17 cM., 8 bl. 19 r.

De geschiedenis begint met de schepping: daarna handelt zij over Padjadjaran, den strijd met de Compagnie, den aanleg van enkele kampoengs bij Bogor: dan over Coen en de grooten die hem aanhingen in 1613, Anthony van Diemen, iets over kapitein Jonker, over de openkappingen in de wouden bij Tjimahi, Tjipelang en Pèlaboean Ratoe en de koffieleverantie.

Het gevocaliseerde, maar zeer slecht gespelde handschrift eindigt abrupt in het verhaal van het bestuur van Van der Parra.

CCCLXXXI.

GESCHIEDENIS VAN BLÉDOEG. NGEMBAK EN DJONO.

Bat. Gen. 211, 34 $\times$ 21½ cM., 14 bl. 30 r. Latijnsch schrift.

De titel is: Dari adanja Tjaritaän moelainja adanja Bledoeg di Koewoe dan Ngembak district Poerwodadi. Djono district Selo. Tjrewek Karanggeneng, Djati dan Mendikil ija itoe asal moelainja dari bekasnja Oeler nama Djokoliloeng.

Het geschrift is opgesteld volgens het verhaal van eenige desalieden.

CCCLXXXII.

GESCHIEDENIS VAN JAVA.

Bat. Gen. 80, 35 $\times$ 22 cM., 526 bl. 23 r. Latijnsch schrift, gedateerd 18 April 1842

Geschiedverhaal in den trant van den Babad Tanah Djawi, slecht Maleisch met vele Javaansche woorden.

Achteraan staat: Inie Boekoe Tjarieta Jawa Toeroon To . . . . Raya Raya die Tanah Jawa.

Darie Boekoe jawa die translat. tjara . . . . Dârie Kangyeng Sinoehoon Soeltan Tjakra . . . . Ningrat. Komaundeur der orde njang darie Nederla . . . . Nieuw Terdoedook Karayahan dan Kabezaran . . . . kraton Poelo Negrie Madura. 1)

Een geheel ander werk dan Cod. Leid. 1756, zie Catal. 248—250.

CCCLXXXIII.

SADJARAH WANGSAGOPRANA SAGARA HERANG.

Bat. Gen. 268, 35 $\times$ 22 cM., 10 bl. 38 r. Latijnsch schrift.

Handschrift-Holle.

Over de oude regenten van Tjiandjoer; de bedoeling van het (zeer gehavende) geschrift blijkt voldoende uit de aanvangs-woorden:

Adapoen tjrietanja ijang bermoele memasok kapada agama islam toeroon menoeroen ijang memasok die kabupaten Tjiandjoer, ieja itoe hinga darie Arija

1) De puntjes wijzen de gescheurde plaatsen aan.

Wangsagoprana Segara Herang tanah Krawang hingga darie sitoe dateng sekarang. mendjadielah baharoe 9 troenan ampoenja lama telah memasok kapada agama islam.

CCCLXXXIV.

SCHETSEN OVER DEN JAVA-OORLOG.

Bat. Gen. 97. 33¹/₂ × 21 cM. 116 bl. 25 r. Latijnsch schrift, gedateerd 2 Febr. 1857.

Voorin staat: Schetsen over den oorlog van Java 1825—1830 opgesteld door den bopatti van Karanganyar Raden Adipatti Ario Djojo Adiningrat 1855—1857. De kantteekeningen zijn gesteld door J. Hageman J. C. en hebben betrekking op diens geschiedenis van dien oorlog, uitgegeven te Batavia 1856 (geschreven op reizen. van 1842—1854 op Java).

Het begin der eerste schets is: Njang bermoea koetika Perang Tegal radja naseknja Kompagnie Arie Reboo wagie Tangal Jawa anpat Boelan bessaar Taoen bee hedjrah 1752 taoen Jawa.

Het geschrift bevat data, opgaven van geldzaken e. a. en is aan de randen voorzien van verwijzingen naar het werk van Hageman; het is benut door den schrijver van de eerste deelen van het historiewerk De Java-oorlog.

Achteraan staat:

Karanganyar arie 2 Februarij 1857 njang bikin inie tjarita, amba Bopatti Karanganyar. Raden Adipattic. *Carangan mudi jang*

CCCLXXXV.

TJARITA BANDOENG BONDOWOSO DI PRAMBANAN.

Bat. Gen. 49. 33 × 21 cM. 14 bl. 33 r. Latijnsch schrift.
Notulen VII: 29 (4 Mei 1869. II a 2°.)

Deze geschiedenis is geschreven door Mas Djasiman den 17^{en} April 1866 te Buitenzorg.

CCCLXXXVI.

TJARITA PRABOE ANGGALARANG.

Bat. Gen. 50. 20 × 17 cM. 40 bl. 22 r. Latijnsch schrift.
Gedateerd: Tjiamis 1861.

Het begin handelt over Patih Garbamenak, die later vorst werd.

Het slechte Maleisch, de onzekere spelling der eigennamen en de zonderlinge schrijfwijze maken het uiterst moeilijk eene inhoudsopgave van dit trouwens niet belangrijke werkje te geven.

CCCLXXXVII.

KRONIEK DER MOLUKKEN.

Bat. Gen. 173, $21\frac{1}{2} \times 17$ cM., 18 bl. 13 r.

Notulen Mei 1889. IV, *d.*

Het geschrift begint met eene zonderlinge geschiedenis van de vorsten van Turkije, China, Holland en andere landen, en gaat over in eene kroniek van enkele Moluksche eilanden en plaatsen als Hitoe, Ternate, Ambon e. a.

CCCLXXXVIII.

HIKAJAT ISTAMBOEL.

Collectie Br. 319, 20×16 cM., 332 bl., bl. 1—238. 11 r. bl. 239—332, 16 r.

Vertaald uit het Arabisch „kapada bëhasa Malajoe nögëri”.

Inhoud:

In Istamboel is Soeltan Mahmôed met zonen ‘Abd al-Madjid en ‘Abd al-‘Aziz; na zijn dood wordt ‘Abd al-‘Aziz vorst; hij roept den pasja van Egypte, Moehammad ‘Ali. op, die na eenige pogingen om weg te blijven, komt en met den Soeltan te rade gaat over de oproerige Soeahelis. Moehammad ‘Ali neemt op zich hen te bestrijden; hij verslaat hen. en sterft daarna in Istamboel.

In Rusland heerschte vorst Moskou; ook waren daar Baron Engelman en Baron رمحل. Moskou gaat naar Istamboel; ook de vorsten van Frankrijk, Engeland, Oostenrijk, Brabant en Holland gaan daarheen, en gaan na besprekingen over de billijke en meest raadzame staatkunde terug. De koning van Engeland wil de belangen der Christenen in Jeruzalem behartigen en zendt er monniken heen, waarop de Russische monniken verstoord heengaan; de koning van Rusland beklagt zich bij den soeltan, die zich onbevoegd verklaart. Daarop verbindt Moskou zich met een oom die moslim en zelfs wezier geworden was; een verzoek om een Russisch klooster in Jeruzalem te bouwen wordt toegestaan. Een Russische vloot gaat daartoe op reis, maar met 700 kisten wapenen; dit wordt ontdekt door Rasjid Pasja, die de Russen wegjaagt; het verraad van den wezier wordt ontdekt. en de doodstraf volgt.

De Turken vallen nu in het Russische land سبرانی waar Generaal Berling bestuurder is. en verslaan de Russen: in een tweeden slag sneuvelt Generaal Van Duin, wiens gezin naar Istamboel gevoerd wordt. Ook هندریج wordt bezet. De koning van Frankrijk gaat de zaak bespreken met den soeltan, die betoogt dat de schuld bij Rusland is. De Russische vorst vraagt den raad van وېلم کیلمان; de oorlog wordt verklaard. Engeland en Frankrijk treden tegen Rusland op. alle pasja's der provinciën helpen Turkije. In den eersten slag wint Oemar Pasja, کستورنی wordt veroverd. de generaals بلوسن en اردوسن verliezen gevechten. Zoo gaat het in de landschappen حدات سیدجوم. اسفندی. Batoem, Tiflis, سران. فذقت; door Anatolië wordt voortgerukt tot Daghistân alle zeeslagen en gevechten te land worden door de Turken gewonnen; Krina (Generaal برهوتنی) wordt aangevallen.

Bl. 188. De koning van Holland durft geen partij te kiezen; eindelijk ontbiedt hij generaal کربدک. en zendt schepen uit tegen Turkije, die door de Engelschen genomen worden. De landen کوکوک. برابین. قطوراد. ویندراؤ. ویندراؤ. قشوراد. برابین. کوکوک. worden veroverd; de generaal فندبرادو sneuvelt. het land om Tiflis wordt geïslamiseerd. ook براس ساہ فول wordt genomen. Moskou sterft van verdriet.

Het land فویا wordt genomen. lang woedt de strijd om Kroonstad, de profeet verschijnt den Soeltan in den droom en voorspelt hem den goeden afloop, die eindelijk plaats vindt.

Bl. 272. In ایشیر is vorst محضمر. die met den vorst van Maghrib de Turken komt helpen; سندرنی wordt genomen, met de hulp van Sitti Sadja'ah uit Anas. De Russen in Daghistân worden 's nachts uitgeroeid. Kroonstad wordt heroverd; Duitschland helpt Rusland. de Turken slaan de verbondenen en hernemen Kroonstad; Rusland vraagt om vrede. en komt met Duitschland aan Turkije, de zwaar krijgt een klein jaargeld.

Bl. 323. In مریان is Soeltan اشکردام. zwager van den overleden ezaar; hij gaat naar Rusland en houdt besprekingen met de voornaamsten in Kroonstad; de Turksche Soeltan wordt in alles geraadpleegd.

Deze „geschiedenis“ van den Krim-oorlog behoeft zeker weinig commentaar; wellicht ware haar plaats eer in Afdeling I geweest.

Over de handschriften van dit verhaal, welke het Bat. Gen. zich wenschte aan te schaffen, is veel te doen geweest, gelijk blijkt uit Notulen V: 95, 102, VI: 49, 69, VII 55: X 19, 70 XI: 12.

CCCLXXXIX.

SJADJARAH NĒĠĒRI KĒDAH.

Collectie v. d. W. 201, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 256 bl. 19 r.

Grootendeels fabelachtige geschiedenis van Kēdah, voorin Sadjārā (*sic*) nĕġĕri Kēdah Zamīn Tōērān, en in den tekst Salālat as-Salāṭīn genoemd, opgesteld onder de regeering van Moeʿazzam Sjah ibn Soeltan Sjah.

Na de doxologie wordt het ontstaan van het boek vermeld in de volgende woorden: telah berkata fakir jang inṣāf akan lēmah kaʿadaʿan dirinja dan singkat pēngatahoean ilmoeja adalah pada soeatoe masa pada sjams zamān soeltan Moeʿazzam ibn Soeltan Sjah jang mahamoelia karadjaʿan di nĕġĕri Kēdah dan pada soeatoe hari baginda pon kaloear kapēnghadapan dihadap oleh sĕgala mantri hoeloebalang dan pahlawan dan ʿalim moeta ʿallim pon banjak mēnghadap maka kajsar pon telah hādirlah mēnghadap doeli baginda itoe pĕnoeh sĕsak pēnghadapan itoe mĕmbi-tjarakĕn pĕrkara nĕġĕri dan mēngadji kitab telah itoe sjahadan maka titah doeli baginda jang mahamoelia djoendjoengkĕn kaʿatas djoemala fakir dĕmikian titah jang mahamoelia bahoea lamba pinta pĕrboeatkĕn hikajat pada toean (*sic*) pĕri pĕratoeran sĕgala radja radja Malajoe dĕngan istiʿādatnja sakali soepaja dapat dikatahoei oleh sĕgala anak tjoetjoe kita ini kamoedian daripada itoe kita ini sĕrta dikaroeniai dĕngan sadjarahnja satĕlah fakir alladzī moerakkab ʿalā djābil maka fakir pon pĕrkĕtjiklah diri pada mēngoesahakĕn dia dan mĕmoe-hoenkĕn tawfik kaḥādīrat toehan ṣānīʿ al-ʿālam dan minta ḥoeroef kapada sajjid al-anām dan minta apoeah pada kaĕmpat jang ṣaḥābat jang akram satĕlah itoe maka fakir pon mēngaranglah hikajat ini maka dinamai oleh fakir salālat as-salāṭīn jaʿni pĕratoeran sĕgala radja radja.

De voorgeschiedenis der Maleische rijken vangt aan met de vermelding van de wereldheerschappij van Soelajmān, en de komst van eenen garoeda op het eiland van Sĕri Rama en Hanoman: Langkapoeri, die van eenen adelaar vernam dat de koning van Roem eene Chineesche prinses wilde vragen voor zijnen zoon, en met Soelajmān middelen beraamde om dat huwelijk te verhinderen. De garoeda vloog naar China, lichtte de prinses en twee dienaressen op, en bracht ze naar Langkapoeri. Intusschen had de vorst van Rōem Radja Mĕrang Mahawangsa met den prins naar China gezonden, met eene groote met kanonnen gewapende vloot; onderweg valt de garoeda meer dan eens de vloot aan en vernielt een zestal schepen; eindelijk toovert Mĕrang Mahawangsa den vogel Djintajoe die den garoeda bestrijdt; toch slaagt deze er in het vaartuig van den prins te vernielen. De prins drijft op een plank rond. Mĕrang Mahawangsa

sticht op een eiland de stad Langkasoea, die weldra rijk bevolkt wordt. De prins was aangedreven op de kust van Langkapoeri, en gevonden door de Chineesche prinses; zij verzoekt den garoeda hare staatsiekleëren uit China te halen, en bemint onderwijl den prins. Zonder iets van den prins te weten, gaat de garoeda aan Soelajmân melden dat hij het huwelijk verijdelde heeft, maar de alles wetende profeet lacht en laat de prinses met hare twee dienaressen en haren beminde halen, tot groote schaamte van den garoeda, die naar de zee Koelzoem verbannen wordt. Soelajmân laat de koningen van Rôem en Tjina over al het gebeurde inlichten, en de gelieven naar laatstgenoemd land voeren.

Mërang Mahawangsa liet een gezantschap gaan naar Atjeh en het eilandendriek van Goelanggi, waar bijzonder oude tempajans zijn (waarvan in den brief om één verzocht wordt), en waar gezanten van Rôem vertoefden, die naar den prins moesten informeerden. Dezen gingen met het gezantschap naar Langkasoea, en hunne verhalen brachten Mërang Mahawangsa er toe naar Rôem terug te gaan, na zijnen zoon met den naam Mërang Mahawangsa Poedimat in zijne plaats aangesteld en zijn eiland, dat hij met den vasten wal had doen vereenigen, Zamin Toeran genoemd te hebben; eindelijk draagt hij zijnen zoon op later een zijner zonen in het Noord-Westen van Kêdah als vorst aan te stellen, een in het Zuid-Oosten, een in het Noord-Oosten (Zamin Toeran en Kêdah zijn blijkbaar hetzelfde land); de tēmpajan wordt bij een roekēmboom neêrgezet, en Mërang Mahawangsa vertrok naar Rôem, langs Boekit Lada, Boekit Djamboel, Poelan Kêra (Boekit Tandjoeng).

Bl. 55. Mërang Mahawangsa Poedimat regeerde wijs en rechtvaardig in Kêdah Zamin Toeran; hij kreeg twee zonen, eene dochter, en nog eenen zoon. Den oudste laat hij met den Maleier *فره جيم* westwaarts trekken; na tweehonderd dagen reizens vinden zij eene goede plek waar zij Siam stichten; den tweede laat hij naar het Zuid-Oosten gaan, en deze sticht op het eiland waarop zijn pijl Indra Sakti viel eene stad van dien naam, welke later in Perak veranderd werd. De dochter laat hij naar het Oosten geleiden op een olifant, die bestemd was om later als boodschapper tusschen de rijken van vader en dochter te loopen; zij sticht Patani, genoemd naar haren tooverkris Lela Sani. Weldra stierf de vader en werd opgevolgd door den jongsten zoon, onder den naam Sëri Mahawangsa, die de stad Si Rockēm stichtte. Bij eene Maleische prinses kreeg hij eenen zoon; ook zijn broeder in Siam kreeg eenen zoon, waarop eene wisseling van geschenken volgde als voorbeeld voor de volgende koningen; evenzoo ging het tusschen Kêdah en Perak en Kêdah en Patani. Tegen den wil van zijnen vader huwt de prins van Kêdah met eene slavin, en na eenige jaren volgde hij zijnen vader op als Sëri Maha Indra Wangsa. Hij krijgt eenen

reusachtigen zoon dien hij Awang Maha Parita Daria noemt. Deze laat, vorst geworden, eene nieuwe stad bouwen met uit Atjeh aangebrachte steenen, ¹⁾ en regeerde zeer onrechtvaardig.

Op een zijner zwerftochten vindt hij den ouden Patani-olifant met een jong en neemt beide tot zich; de oude heette Koemala Djauhari, het jong noemde hij Poelang Hari; hij zelf verkreeg naar eenen slachttand dien hij kreeg den bijnaam Radja Bésioeng. Hij raakte verslaafd aan het drinken van menschenbloed, elken dag werd daartoe een mensch gedood; eindelijk wordt een onkwetsbaar man gevonden, niemand kan hem dooden of verwonden, hij verandert zich in verschillende dieren, en doodt zeer velen, en ontkomt in de wildernis. Eindelijk staan de vier eerste ministers tegen den vorst op, zeven dagen lang bestrijden zij hem, den achtsten vlucht hij en is onvindbaar; de vier mantri's besturen het rijk en berichten alles aan den koning van Siam. Bésioeng werd een landbouwer in Patani, en trouwde daar met eene boerendochter, die weldra een zoon kreeg, zóó sterk op zijnen vader gelijkend, dat degenen, die het zagen, begrepen dat Bésioeng in die eenzame streek als landman leefde: de vier ministers laten hem overvallen, maar hij ontkomt door de vlucht. Den vorst van Siam wordt door zijne sterrewichelaars medegedeeld dat hij niet in Kédah mag regeeren, daar een zevenjarige recht op het bewind heeft, dien de olifant Koemala Djauhari moet aanwijzen. Deze verschijnt, en gaat onmiddelijk naar het bosch, vanwaar hij den zoon van Bésioeng oplicht, die door de grooten van Kédah gehuldigd wordt, en daar met zijne moeder blijft.

Bl. 122. In het eiland Ajër Tawar heerschte Kelana Hitam; deze trok tegen Kédah op, een bevel van den vorst van Siam om terug te keeren wees hij honend af, en bestreed buiten Kédah de door den koning van Siam tegen hem afgezonden legers in een ontzettenden strijd, doch werd eindelijk gevangen genomen. De jonge vorst, فرشمبا فرتیصه genaamd, werd geheel door de vier mantri's geleid: hij vestigde zich te Koeala Moeda, en kreeg eenen zoon, dien hij Pérawang Mahawangsa noemde. Uit een boeloeh-bètoeng kwam een knaapje te voorschijn, dat de vorst tot zich nam en Radja Boeloeh(h) Bètoeng noemde, en uit afdrijvend schuim een meisje dat Poetri Sèloeng genoemd werd; beiden werden met elkaar in den echt verbonden. De eigen zoon werd vorst na zijnen vader, en werd een groot drinker. In dien tijd bracht de sjajeh Nôeraddin uit Mekka den islâm naar Atjeh. In Baghdad was een heilige, Sjajeh 'Abdallâh geheeten, wiens leerling 'Abdallâh Jamanî eens den duivel ontmoet had, en

---

مک دنماکن کوتان ایت دشن نام اوروشن سبب بائق بوئور مذجادی ¹⁾
هوتن برکلیغ کوتان ایت

allerlei avonturen onder diens geleide beleefd en veel slechts gezien had; overal waar zij kwamen ontstond oorlog en verwoesting. eindelijk kwamen zij in het land van den drinker, dien zij slapende vonden: na zijn ontwaken vraagt hij om arak. de duivel urineert in den beker. en Perawang Mahawangsa dronk dat.

Daarover onderhoudt de sjajeh den duivel. die boos wordt en hem verlaat; zoo stond sjajeh ‘Abdallâh Jamani plotseling voor den vorst van Kêdah. die spoedig den islâm aanneemt. allen arak doet vergieten en alle afgodsbeelden laat vernielen. Alle inwoners worden moslim; de sjajeh noemt den vorst Soeltan Moezaffal (lees Moezaffar) Sjah. opdat die Arabische naam in de vrijdagspreek kunne vermeld worden, en laat hem allerlei goede werken volvoeren. waarin zijn geheele volk hem volgde. Toen men dit in Atjeh vernam. liet de moslim geworden vorst aldaar Sjajeh Noeraddin diens boek *Širât al-moestakîm* naar Kêdah brengen ter onderrichting in de Wet. De vorst kreeg daarna drie zonen: Moe‘azzam Sjah, Maḥmôed Sjah en Soelajmân Sjah. door ‘Abdallâh aldus met koerânische namen genoemd (!)

Bl. 236. Radja Boeloe(h) Bêtoeng gaat eene plek zoeken om daar eene stad te stichten: in zijne afwezigheid misdraagt Poetri Siloeang zich met eenen anak mantri, bij wien zij eenen zoon, *مکت یزدن* krijgt. dien de vorst met zijne zonen door ‘Abdallâh laat onderwijzen.

Radja Boeloe stichtte Kota Palas. en bleef daar toen hij het wangedrag zijner vrouw vernam: weldra werd zijne stad aangevallen door eene bende boosdoeners van Patani. en in den strijd tegen hen verdween hij en keerde terug tot zijnen oorsprong. De vorst van Kêdah stelde zijne oudste twee zonen aan over de twee door Radja Boeloe gestichte steden. De jongste wordt vorst van Langkapoeri; daarna keerde de sjajeh naar Baghdat terug. waar hij bleef bij zijnen leeraar. Moezaffar Sjah liet zich door Moe‘azzam Sjah opvolgen. en daarna volgt deze genealogie:

کمدین فتران فوق برنام سلطان محمد شاه دان فتران ایت برنام سلطان
مظفر شاه دان فتران ایت برنام سلطان محمود شاه دان فتران برنام سلطان
سليمان شاه يانت مرحوم بج مکت دنکري اچه دان فتران سلطان راجا الدین
محمد شاه يانت مرحوم ذات فتران ایت برنام سلطان محي الدین منصور
شاه يانت مرحوم سدا فتران ایت برنام سلطان خيال الدین محرم شاه يانت
مرحوم هيمبر دان کياتی فون دسبوت اورع جوک فتران ایت برنام سلطان عطا
الله محمد شاه يانت بوکت فينغ فتران ایت برنام سلطان محمد جیوا زين
الحادين معظم شاه يانت مرحوم کياش فتران برنام سلطان عبد الله المحرم شاه
دان يانت مرحوم مودا بوکت کمدین فتران سلطان جیوا زين الحادين معظم

شہ جوگ جادی راج برنام سلطان خیا الدین معظم شہ دان یاکت مرحوم
 مودا کیشن کمڈین فتوان سلطان عبد اللہ (مکر sic) شہ جادی راج برنام سلطان
 احمد تاج الدین حلیم شہ یعمیا علیا ایت واللہ اعلم بالصواب

CCCC.

HIKAJAT ASAL BANGSA DJINN DAN DEWA DEWA.

Collectie v. d. W. 187, 19 $\frac{1}{2}$ × 16 $\frac{1}{2}$ cM. 72 bl. 13 r.

Deze „hikajat” behandelt de schepping der djinn's, welke duizend jaren vóór die van Adam plaats vond. De eerste was جَانْ عَمْدَجَانْ: deze werd uit rookend vuur geschapen, doch Adam ontstond uit de vier elementen: vuur, wind, water, aarde, en hij is de stamvader van alle menschen met hunne verscheidene eigenschappen (die met uitvoerigheid vermeld worden).

De oer-djinn nu, wiens plaats op den d'abal Kâf was, kreeg drie zonen: Sangjang Toenggal, Sangjang Winaja en Sangjang جَبْرَنْغ: van den tweeden stammen alle goden en mambang's af, van den derden alle t'andra's en përi's. De eerste kreeg twee zonen: Batara Indra Goeroe en Sangjang دِدُوْتغ, van wien alle spoken en sêtan's afstammen; de eerste kreeg twee zonen: Batara Indra Brama en den aan één oog blinden Maharadja Loka; de eerste gewon: Batara Indra Manis, en deze: Maharadja Indra Palasara, deze: Maharadja Toenggal Pandita en Batara Indra Ratoe den allergrootsten vorst „baginda itoelah katoeroenan mëndjadi radja mēmëgang pèkerdjaïn di nēgëri بَوق ialah radja mēmperanakkën sjangir gading”. Toenggal Pandita volgde zijnen vader in het hemelrijk op, en kreeg twee zonen: Bagawan Basoegi en Bagawan Biasa; de eerste gewon een niet genoemden held, en deze: Poetri Djoeloes al-^cAsjikîn, de latere gemalin van Iskandar Dzôe'l-Karnajin den meester van Nabi Chidr, die hem raad geeft in zake zijnen aanval op het rijk van de djinn's van Batara Toenggal. De strijd duurt twaalf maanden, en nog slechts ééne muur van hunne vesting was gevallen, zoo duurde het nog maanden, eindelijk namen zij den godsdienst van Nôeh aan, en werd Djoeloes al-^cAsjikîn aan den overwinnaar tot vrouw gegeven; zij kreeg drie zonen: den vorst van Stamboel d.i. Rôem, van Djëpoen d.i. Tjina, en van Andalas d.i. Minangkabau. Daarna wendt Iskandar zich met de nieuwe volgelingen tegen het rijk der djinn's van Batara Ratoe; hevig was weldra de strijd, negen jaren lang, eindelijk namen de djinn's den godsdienst van Nôeh aan.

Bl. 43. Bagawan Biasa kreeg een zoon: Maharadja Pandoe Dewa Nata en eene dochter گَنْدِي نَراج; deze twee huwden met elkaâr en kregen vijf zonen:

Darmangsa (*sic.*)¹⁾ Sang Bima, Sang Koela, Sang Radjoena en Sang Dewa. Bima daalde met de zijnen naar Java af en geraakte over dat land in twist met Maharadja Boma, en spoedig in bloedigen strijd: Ardjoena wordt gewond. Bima krijgt van eene afstammeling van Winaja: Dewi Rimbi een geneesmiddel op voorwaarde dat hij haar tot vrouw neemt. Zij baarde Sang Gatorkatja, en deze mengde zich, volwassen geworden, in den nog steeds woedenden strijd, en overwon Maharadja Boma.

Dërmawangsa gaat naar den berg Sëmawe, het latere Pasaj, het vóór alle andere landen geïslamiseerde land, waarvan de profeet bij zijn sterven aan Aboë Bakr mededeelde dat het reeds den islâm had aangenomen. In den tijd van Zajn al-'Abidin, den zoon van Hoesajn, werden twee sajjid's Moehammad en Ibrâhîm naar de benedenwindsche landen gezonden, die de opdracht van den profeet om Darmawangsa het eerst te groeten, vergaten, en daarom uit schaamte niet durfden terug te keeren en aldaar orang dalëm werden.

Bima ging naar het Oosten; de dochter van den nagavorst in het eiland سنقرند wordt zijne vrouw en baart Poetri Indranasi Sëri Naga, die later de moeder wordt van Maharadja Indra Koemala en Maharadja Indra Zamroet, die in zee geworpen worden en aandrijven te Dempo en zich op den berg Loenda vestigen. Na enkele avonturen verdween de eerste in een vijver, jang dinamai dëngan bëhasa Bima اوي بورد. Toen werd Zamroet vorst van Bima, en onderwierp Java, Bali, Soembawa, Endeh, Soemba en Manggarai. Hij kreeg eene dochter Poetri Indra Përi, die de moeder werd van Batara Bima, Patara Dewa en Poetri Raina Dewi Sëri Përi. De oudste werd heer van Solo Mataram, en uit hem zijn de latere vorsten van Madjapait ontsproten.

Daarna volgt eene genealogie, eindigende met Poetri Raina Tedja die eenen zoon Maharadja Bima Indra Sëri en eene dochter Poetri Indra 'Alam Raina Sëri kreeg; deze huwde met haren broeder en kreeg twintig zonen en tien dochters.

Deze „hikajat“ zoude met evenveel recht in rubriek I bij de Ardjoena-verhalen gerangschikt kunnen worden als in deze afdeeling. Het verhaal Hikajat Sang Bima, HS. Kon. Inst. v. d. T. L. & Vk. v. N. I. te 's Gravenhage, no. 633 (no. VII) bevat in het begin eene verwante geschiedenis.

---

1) Later: Darmawangsa

A F D E E L I N G IV.
INLANDSCHE WET EN ADAT.

CCCXCI.

RISĀLAH UOEKŌEM KANŌEN I.

Bat. Gen. 154, 28 $\frac{1}{2}$ × 20 cM., 38 bl. 21 r.

Maleisch wetboek. verdeeld in de volgende 19 paragrafen:

- § 1, Over de vorstelijke prerogatieven;
- § 2, Over de uitdrukkingen tegenover vorsten te bezigen;
- § 3, Over begrafenisplechtigheden;
- § 4, Over de regelingen der afzonderlijke stroomgebieden;
- § 5, Over amok;
- § 6, Over het dooden van een hamba radja door vrijen (niet slaven);
- § 7, Over verwondingen;
- § 8, Over hen, die gerechtigd zijn met den dood te traffen;
- § 9, ممباو بدوند اورع دان مودر اورع دان اونع اش اورع دان همب اورع
دان همب راج
- § 10, Over diefstal;
- § 11, اورع مذاور انق استري اورع
- § 12, Over ontvluchte slaven en het bij zich verbergen van ontvluchte hamba radja's;
- § 13, Over aantijgingen;
- § 14, حكم افاجن ذابكت كايو دان منبع كايو فرهمباين
- § 15, حكم فضول دان حكم فيتنه
- § 16, Over het aannemen van geld om anderen te dooden;
- § 17, Over wederrechtelijk optreden;
- § 18, Over de regelingen van ooftpluk in bewoonde plaatsen;
- § 19, Over de rechten op den grond.

Daarna volgen enkele regels over huwelijk en scheiding, en op bl. 30 eene paragraaf over de etiquette der Maleische vorsten, de rangorde der ambtenaren en de gebruiken aan de hoven tot op 'Abdaldjalil Sjah.

Geschreven door Intjik 'Oemar, en aangeboden in Aug. 1846.—
Sja'ebân 1262.

CCXCII.

RISĀLAH HŌEKĀEM KĀNŌEN II.

Collectie v. d. W. 55, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 42 bl. 25—26 r.

Hetzelfde wetboek met hetzelfde aantal paragrafen, eveneens gevolgd door een fašl over de isti'ādah radja-radja nĕğĕri Malajoe toeroen toemoeroen daripada zamân Malaka sampajlah kapada masa دائر تقسمان اعتد
تورون تمون سمفی کند ماس فادک سري سلطان عبد الجليل شاه

Deze kânóen der Maleische gewoonten مذهب عادة (sic) سنن حكم
is gedateerd: 25 Rabi'II. 1275, en het ten besluit gegevene gedichtje: 25 Januari 1854 bilangan hidjrah (sic).

Op de kaft staat: De Kânóen van Pontianak, maar in het handschrift zelf is dit land niet vermeld.

Het begin is gebrekkig Arabisch هذا في الرسالة الحكم القانون في بلدان
هفات سين في المانك المرو العزيز
gevolgd door het Maleische: رسالة: سورد
اما بعد ادا فون كمدين دوفد ايت اين سورد رسالة
فد مبدان حكم قانون فد سئل نكري يت بسرة دان فد سئل راجاء يت بسرة
تحت كرجانن دان فد سئل مندوي دان هلوپان دان فد سئل عادة دان
فونته فد سئل نكري يت فلق دان فد سئل انق سوشي دان سئل دوسون
De laatste vijf bladzijden zijn gevuld met modellen van officieele brieven.

CCXCIII

OENDANG OENDANG MALAKA.

Bat. Gen. 152, 31×20 cM., 54 bl. 19 r.

Wetboek afkomstig van Soeltan Moehammad ibn Sang Sapoerba, die afgedaald is van den berg Sagoentang.

Ook dit is verdeeld in negentien paragrafen, en wel op ééne na dezelfde als van het vorige geschrift; na de laatste paragraaf komt hier echter iets over:
wilde karbouwen en runderen,
door opzet afgebrande akkers,
over den oorlog en zijne force majeure.
en huwelijks wetten, als in het vorig HS.

Op bl. 44: eene verhandeling over de acht grondzaken, nl. aḡal, cilmoe, tjērēdik, tjandakia, ʿarīf, boediman, bidjaksana, bingoeng, die nader ontwikkeld worden.

Op bl. 51: een verhaal uit den Sirr al-moelôek over een gesprek van Noesjirwān met حمور الحكيم met wien Boezoerdjmīhr al-ḡakīm bedoeld is.

Andere handschriften:

Londen: Britsch Museum. nos 20 en 24.

CCCXCIV.

HOEKOÊM KĀNôEN.

(collectie v. d. W. 13, $20 \times 16\frac{1}{2}$ cM., 75 bl. 17 r.

Wetten en gebruiken van verschillenden aard: soeatoe risâlah pada mē-njatakēn ḡoeḡoēm ḡanoēm jaitoe sēḡala nēḡēri jang bēsar bēsar pada sēḡala nēḡēri radja radja jang bēsar bēsar dan pada adat taʿalloek dan doesoen soepaja manfaʿah atas nēḡēri dan radja radja dan mantri aken mēmēliharakēn sēḡala raʿjatnja.

Het werkje is verdeeld in 27 paragrafen. over ceremonieel, strafrecht, slavenrecht, bewijsvoering, slaviinnen, rechten op den grond, vee, maten en gewichten, handel en pandrecht.

Het wetboek eindigt op bl. 63; daarop volgt eene fāʿidah over de lijk-wassching. een doeʿâ, djimats, brokstukken van moslimsche verhandelingen, zooals over de verkorting der ṣalât onder de reis. over de 29 letters, eene doeʿâ bij het aannemen der zakât. en op de laatste bladzijde (omgekeerd): een brokstuk over verloving.

CCCXCV.

OENDANG OENDANG TANAH DATAR I.

Bat. Gen. 35, 34×21 cM., 384 bl. 30 r., voor de helft beschreven;

Latijnsch schrift, onregelmatige, dikwijls onjuiste spelling, onvoltooid.

Het eerste gedeelte, bl. 1—158, handelt over procesrecht, getuigen e. d., verdeeld in 22 hoofdstukken.

Het tweede gedeelte, bl. 158—327, handelt over eigenschappen van geest en karakter, en verder over zaken van rechterlijken aard; het is verdeeld in 84 hoofdstukken.

Het derde gedeelte handelt over scheepvaart, en eindigt in het 53° hoofdstuk.

De wetten heeten te gelden voor Tanah Datar, Loeboe Agam en aangrenzende landschappen.

Veel Minangkabausche woorden komen in den tekst voor.

CCCXCVI.

OENDANG OENDANG TANAH DATAR II.

Bat. Gen. 36. 34×21 cM. 140 bl. 32 r., voor de helft beschreven.

Latijnsch schrift, veel Minangkabausche woorden.

Wetten uit dezelfde landen als I, maar van andere inrichting en redactie.

Het geheel is verdeeld in dezelfde negen capita als de later te behandelen Oendang oendang Minangkabau, waarmede deze wetgeving zeer nauwe verwantschap heeft; zij is óf eene navolging daarvan, óf behoort tot de gewoonlijk met dien naam aangeduide wettenverzameling.

Verder:

Op bl. 79 Pasal pada menjatakan sagala tjieno:

» » 80 » » » tanda djahat;

» » 85 » » » daawa;

» » 92 » » » sagala manasieij apabiela barkahendak ieija akan mendjadie kapala;

» » 100 » » » akal;

Door het geheele werk zijn verhalen ter opheldering ingevlochten. Eene Hollandsche vertaling van een dergelijk werk is vervat in een gedeelte van no. 37.

CCCXCVII.

OENDANG OENDANG KEDAH.

Bat. Gen. 25. 19×15 cM. 97 bl. 13 r.

Geschreven op last van Raffles door Ismail van Kédah den 15^{en} Dzoelk, 122 (177) *sic*.

Notulen V: 11 (29 Januari 1867. VIII).

Voorin in deze wetgeving van Kédah ligt eene Maleische inhoudsopgave, benevens eene Hollandsche, welke aldus luidt:

koophandel	bl. 1, 36. 53;
ceremonieel	» 2, 29, 30, 32, 48—54. 86;
vluchtelingen	» 2, 28, 32, 61;
havenreglement	» 3—6. 9—13, 21, 29, 55—61, 62, 65;
belastingen	» 6—9, 13—21, 61;
sjahbandar	» 22—27, 28, 32;
panglima	» 63, 68—74, 91;
loskooopen van slaven	» 27.
diefstal. dobbelspel	» 34. 87;
gebed	» 35. 43—45;
ontginning	» 36, 37, 87—91;
schade door vee aangericht	» 38—41, 45—47;
maten en gewichten	» 41;
kampoengpolitie	» 42—43;
recht van wegen	» 47;
over den toemanggoeng	» 51;
» » panghoeloe masdjid	» 74—86;
» عقل en عاده, شرع	» 93;
» de moekallaf's	» 94;
» » pitrah	» 95;

CCCXCVIII.

OENDANG OENDANG KORINTJI.

Bat. Gen. 134, 17 × 11 cM., 8 bl.

Enkele krabbels met potloodschrift in verschillende richting. iets uit de wetten van Korintji.

CCCXCIX.

OENDANG OENDANG KOETARINGIN.

Bat. Gen. 45, 31 × 19 cM., 65 bl. 25 r.

Notulen VI: 88 (1 Dec. 1868, VII, 2, a).

Na eene inleiding over het mystieke verband der viertallen in het heelal, de philosophische oordeelen, de belangen van den geordenden staat, de grondslagen der kennis en de Hindoesche rechtstermen (welke in het

geheele boek aangetroffen worden). volgt eene wetgeving van Koetaringin, welker verdeeling achteraan aldus aangegeven wordt:

ceremonieel	bl. 7—8, 25—29, 50—52;
strafrecht	» 8—17, 20, 21—24, 29, 30, 35—39, 39—41, 52, 53;
gevonden zaken of menschen	» 17—20;
pand	» 20;
rechtstoestand van den grond	» 24;
huur	» 31, 39;
huwelijk	» 41—47, 56—65;
verklaring van eenige woorden	» 47—50, 52—54;
over de door den profeet verdoemden	» 55;

Vele Javaansche woorden en uitdrukkingen komen in den tekst voor.

CD.

OENDANG OENDANG PALEMBANG I.

Bat. Gen. 150, 34 × 21 cM. 79 beschreven bl. Latijnsch schrift.

„Oendang-oendang jang ditoeroet didalam oeloean negeri Palembang”.

bl. 1 Adat boedjang dan gadis dan kawin in 32 paragrafen;

» 16 Atoeran Marga	» 30	»
» 27 Atoeran Doesoen dan berladang	» 35	»
» 40 Atoeran Kaoem	» 18	»
» 45 Atoeran Padjak	» 16	»
» 51 Adat Perhoekoeman	» 64	»

CDI.

OENDANG OENDANG PALEMBANG II.

Bat. Gen. 140, 34 × 22 cM., 55 bl. 39 r. Latijnsch schrift.

Dezelfde tekst als van I, doch zonder de hoofdstukken II en III, en de rest in deze volgorde:

I	van no. 150 hier	(bl. 3)	I.
IV	» » » »	(bl. 51)	IV,
V	» » » »	(bl. 47)	III,
VI	» » » »	(bl. 27)	II.

CDII.

OENDANG OENDANG PALEMBANG III.

Collectie v. d. W. 58, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 96 bl. 36 r., Latijnsch schrift,
slechts de rechterhelft der bladzijden is beschreven.

„Oendang-oendang iang di toeroet di dalam djadjakan Negrie Palembang.”
Dezelfde indeeling als van I. alleen in aantal §§ verschillend, nl.

Hoofdstuk II: 29 paragrafen.

» III: 36 »

» IV: 19 »

Enkele noten zijn in het geschrift aangebracht.

Andere handschriften:

's *Gravenhage*, nos. 236(7) en 416.

CDIII.

OENDANG OENDANG PALEMBANG BOLANG TENGAH.

Bat. Gen. 1 F, 35×22 cM., 14 bl. 44 r.

Links de tekst, rechts de transcriptie.

Klein wetboek, verdeeld in 58 Fasal's.

Het terrein, waarin de wetgeving vigeert, blijkt uit de woorden:
„Bahoea inilah adat njang di djatoehken oleh Sri Padoeka Ratoe Sinoehoen
„Radja di Palembang didalam marga Bolang Tengah. maka terlimpalah kapada
„sakalian oeloe'an Palembang dan marga-marga dan doesoen di Batanghari
„Sembilan”.

CDIV.

OENDANG OENDANG DAN ATOERAN PALEMBANG.

Collectie Br. 157, IV b, 16 bl. (uit eene portefeuille met Palembangsche
papieren). gedat. 1278.

سورة اوندغ: دان انتار انتق فينتق كدشن معكو انتار معكو كدشن فتولو

met aanhalingen uit de Moslimsche Wet en Traditie, en toespelingen op
onderdeelen der geloofsleer.

CDV.

OENDANG OENDANG DJAMBL.

Coll. Br. 157 II, 25 bl.

De volle titel is „Oendang oendang atoeran radja radja, mantri mantri dan segala hoekoem didalam negari Djambi“, in 31 §§. Daarop volgt eene verhandeling over het verschil tusschen de Moslimsche Wet en de adat, getiteld: peri menjataken perbidaän hoekoem Adat dengan hoekoem sarak.

CDVI.

OENDANG OENDANG LOHOK TIGA LARAS.

Bat. Gen. 396. A. 21×17 cM., 50 bl. verschillend aantal regels.

Notulen. Nov. 1904, bl. 107. I. c.

Verdeeld in vier fasal's:

1°. نى سبئرة عاداة

2°. نى دعادتكن

3°. نى قواعداات

4°. استعلاذ دقاراشكن

Daarna, op bl. 17, de hoekoem Allâh in 16 perkara's nl. اخير. اون.
داليل حديث مني, الفظ, ثلاث يوم, عالم, سيغ, بطين, ضبير, امر الله, توحي,
دان رسول, حسب نوبه.

Verder: iets over hofetiquette; over Djambische vorsten, dan (bl. 30) over de اوندڠه امبت en andere wetten. Aan het slot heet het geschrift Oendang nan doelapan perkara.

Bl. 43—44 ledig.

Bl. 45—49, stukken uit den ratib Šammân en andere râtib's.

CDVII.

OENDANG OENDANG SIMBOER TJAHAJA.

Bat. Gen. 141. $34 \times 21\frac{1}{2}$ cM., 48 bl. 24 r. Latijnsch schrift.

Notulen XXIII: 160.

De volle titel is Oendang oendang Simboer Tjahaja Moeram Marga.

Onvoltooid geschrift, welks eerste gedeelte, in een en twintig paragrafen, handelt over ambtenaren en straffen; daarna: Moeram Doesoen dan berladang in 17 §§, en Adat terhoekoem in 103 §§.

CDVIII.

PIAGÉM ORANG PASOEMAH LEBAR.

Collectie Br. 157. VII. 16 bl. Latijnsch schrift.

Klein stuk wetgeving van genoemde streek. gespeld: Piagem orang Pasumah libar (soemboer tjaja).

CDIX.

OENDANG OENDANG PASOEMAH.

Collectie Br. 157. X. 26 bl. Latijnsch schrift.

Vier bladzijden zijn in Arabisch schrift.

CDX.

KANóEN MATAN.

Collectie v. d. W. 56. 32 × 20 cM., 186 bl. 16 r. geëncadreed.

Het begin ontbreekt. de laatste vijf bladzijden zijn Javaansch, bijna geheel ongevocaliseerd.

Voorin ligt eene Maleische inhoudsopgave, benevens eene Hollandsche, welke hier volgt:

Over koop	bl. 3. 8. 14—16;
» dading	» 6, 77;
» iqrâr	» 7. 12, 78;
» depositum	» 9. 80. 91;
» aanhoorigheid (res accessoriae)	» 10. 81;
» huur van diensten	» 11. 52. 82;
» » » grond	» 11. 82;
» ontginning	» 12. 41, 56, 61. 82;
» schenking	» 12. 83;
» wakaf	» 13. 83;
» gevonden slaven of goederen	» 13. 14, 84;
» strafrecht	» 16—20, 21. 4—48, 53—56, 65, 69. 80, 88—90, 102—115;
» zakat	» 20, 89;
» heilige oorlog	» 21. 90;
» huwelijk	» 27—38;

Over ceremonieel	bl. 38—41, 115—141;
» rechtstoestand van rivieren,	
gronden, ontginning	» 41, 56—61;
» verleiding van vrouwen	» 48;
» veepolitie	» 61;
» maten	» 63;
» faillieten	» 66, 77;
» pand	» 76;
» hawâlat	» 49;
» bruikleen	» 79;
» verbruikleen en commandite	» 79;
» kafâlat	» 84;
» فضوی	» 53, 91;

CDXI.

OENDANG OENDANG PĒRBOEATAN DATOEK BĒSAR DĒHOELOE.

Collectie v. d. W. 57, 20 × 16½ cM., 224 bl. 9 r.

In 1161, den 7^{en} Djoem. II verzameld: بیو فد کتیک ایت مک تیتہ
 شاه عالم یغما ملی ترجمنج کتس جمال فادکراج سورہ سالین امبل تارہ اندخ
 فروواتن داتو بسر دھول

Na het *tammat* volgt de volgende autorisatie: den 28^{en} Safar 1190.
 bahoea pada pada 1) koetika itoe maka adalah titah jang dipertoean jang maha
 moelia ka'atas djoemala datoek bandahara: سورہ موفت دش سگل فکاوی
 دنتفکن عاده فد فصل ادون همب الله تعالی فرتام سیای دان کدوا مردھکا دان
 کتیک تانہ بندخ دان کامفت تانہ کمفخ دان کلیم تانہ دوسن دان کائم گاجہ
 دان کتوجہ کربو مک نوجہ فصل این سمفی تیگ فوله تانہ لمان تیادانہ دتریم
 ادونن ایت مک تلہ سدہ موافقت داتو بندھارا دش تۆکو فاکمباراج دان تۆکو
 راج جذک دان داتو فادکرج دان داتو سربا جفترا دان فادکسریمبراجلیل دان
 حاکم دنتفکن عاده اینلہ دینکن تیتہ یغما ملی دکفل سورہ این سمفی تیگ
 فوله تانہ لمان ادون اوزع ایت تیادانہ دتریم ادونن ایت دتوقکن توره لام زمان
 تنف تند ایت دفریوہ سورہ فوتس دبری تارہ فد اوزع منارہ بند ایت دنتفکن
 مک دباوہ تیگ فوله تانہ ایتونہ دتریم ادون اوزع ایت دو کتبه فاد کسری

1) Overtollig.

میراجلیل تمت مک' اینله بون تیتہ یئمہ! ملی ترفالو منتري دکفال سورة ایت
 تمت سده موافقت سکل منتري فکاوې دتتقن فرننه سفره دادالم (sic) سورة این
 اینله همب توره تمت مننا کیرکن کلام الخصور
 موافقة واجماع واتفاق تمت ارتین منکیکن کت یغ تنقو یفسده دکنان ایت
 عبد الرحمن بن محمد القدری

Daarop volgt de aanteekening:

کفدا هاري سبت 28 بولن افريل تادن 1849 توان ستيه ممبري فداکو
 منجادي ستو اینتن کن دیان دان ایت وقت جوک دیان فوئ کنکورین

In het boek liggen eene Maleische en eene Hollandsche inhoudsopgave; de onderwerpen zijn de gewone als: ontginning, koop en verkoop, ceremonieel, de toemenggoeng, de panglima koeala, instructies, aanstelling van beambten enz.

C'DXII.

OENDANG OENDANG DJOHOR.

Collectie v. d. W. 50, 21 × 16 cM. 86 bl. 17 r.

Het eerste gedeelte van dit handschrift is eene weinig samenhangende verhandeling over koop en verkoop, enkele punten van het strafrecht, dading, en andere onderdeelen der rechtshandelingen.

Op bl. 27 — bl. 36 komt eene Djohorsche wetgeving voor van geringen inhoud, voornamelijk van strafrechtelijken aard en over de plichten van den vorst, welke op bl. 33 aldus geautoriseerd wordt: یغ منحدجفکن تیتہ این هغ
 سیدی احمد انق ایتغ فد زمان یندفرتون فادک سري سلطان محمود شاد الخازي
 دبنتن تنکال مغادف فرغئي تیتہ مشحکمکن سکل اوع ترادون

Daaraan sluit zich eene grensregeling aan nopens het Djohorsche en het Portugeesche gebied door Soeltan Mahmôed Sjah al-Ghâzi ibn Soeltan 'Abdaldjalil den . . . Radjab 1203 vastgesteld, gelijk ook achter het Leidsche handschrift 1722(2) (CCXXVII, cat. bl. 300) gevonden wordt.

Dit gedeelte, dat ontleend is aan het manuscript van Datoek Pënghoeloe Naneng, is gedateerd 20 Radjab 1266 te Dëmak, en geschreven door Hadji Moehammad.

Het derde gedeelte bevat eene wetgeving van den genoemden vorst van Djohor, verdeeld in 66 paragrafen, gelijk Leidsch handschrift 1725 en de daarmee verwante, zie catal. bl. 298—300; in de inleiding wordt gezegd dat deze wetten afkomstig zijn van Iskandar Dzôel-Karnaju en gegolden hebben tot op Soeltan Iskandar Sjah, dat hij onder den titel Moehammad Sjah de eerste

vorst in Malaka was die den islâm invoerde en eene wetgeving instelde, en dat deze wetten verder golden onder Moezaffar Sjah, Maṣṣoer Sjah, 'Alā'oeddin Ra'jat Sjah, en Maḥmôed Sjah den tegenwoordigen vorst.

Dit gedeelte is gedateerd: 1 Sja'ebân 1266. Hadji Moehammad te Samarang.

Deze wetten kunnen ook als onderdeelen der groote Maleische wetgeving behandeld worden, welke gewoonlijk Oendang oendang Malajoe genoemd wordt.

CDXIII.

OENDANG OENDANG MALAJOE.

Collectie v. d. W. 59, 33 $\times$ 20 $\frac{1}{2}$ cM. 202 bl. 19 r.

Kleine, gebrekkige inleiding, waarin Iskandar Dzôe'l-Karnajn als schepper dezer wetgeving genoemd wordt, en het aantal harer hoekôm op negen gesteld wordt.

In het handschrift ligt eene lijst der paragrafen.

Het eerste gedeelte telt 40 §§, en is afgesloten 1202. 3 Djoem. I. en geschreven in Atjeh.

Het tweede gedeelte is de verzameling scheepvaartwetten van Maḥmôed Sjah van Malaka, in 24 §§, gelijk Leidsche Handschriften 1705(2), 1706(2), 1726(1) (uitgegeven door E. Dulaurier onder den titel *Institutions maritimes de l'Archipel d'Asie*, traduites en français, Paris 1845), 3199(2); beëindigd in Atjeh 1222.

Het derde gedeelte behandelt in 5 §§ (bl. 77—85) eenige ceremonieele wetten.

Het vierde gedeelte (bl. 85—118) bevat eene wetgeving van scheepvaart en van ambten en bedieningen met hare plechtigheden in 25 §§.

Het vijfde gedeelte (bl. 118—132) bevat eene wetgeving in 9 §§, voornamelijk civielrecht, van Soeltan Aḥmad Tādjoeddin met inleiding en besluit waarin 1138, Dzoelh., als tijd van vaststelling genoemd wordt.

Het zesde gedeelte, afkomstig van Moehammad Zajn al-'Adilîn Moe'azzam Sjah, bevat enkele §§, sommige over onderdeelen eener scheepvaartwetgeving, andere over formeele zaken, als de inrichting van verschillende kapala-soerat en voor het meerendeel poedji's aan imâm's, datoek's, bantara's, laksamana's, vorsten, e.d. ook van vorsten onderling; bijna alle poedji-modellen (99 in getal; behalve de bovengenoemde bepalingen die tien §§ tellen) zijn in het Arabisch, maar na het ammâ ba'dahoe, althans bij volledige brieven, is de taal Maleisch.

Andere, dergelijke handschriften zijn de Leidsche nos. CCCXXII—CCCXXXVI, en de Londensche, Royal Asiatic Society, no. 1 en Britsch Museum. nos. 20 en 22.

CDXIV.

OENDANG OENDANG eADAT.

Collectie v. d. W. 60, $20\frac{1}{2} \times 16$ cM. 20 bl. 15 r. gedateerd: 20 Moeharram 1275, geschreven door Datoek Radja Bandahara in 1858.

Kleine wetgeving van Minangkabau, met enkele Minangkabause woorden. In de inleiding worden de wetten genoemd:
 وندڠ ۲ شرۃ حكومۃ يخلۃ
 دلازمۃ دوفد اول زمان نينق كيت كتمكوش فرانيه سباتڠ يفتريڠ اوليه سلا
 حكيم ۲ يڠ بشرۃ يفتريڠ دالم عالم سكلين راج۲ دن سڠلا اهل العقل دن وزير ۲ يڠ
 عريف دامن بجقشان دالم فوڠ اندانس اين

De paragrafen zijn:

كات موفقه 4°. كات فشائ 3°. چوفا، يڠ بوتن 2°. فركتان عدة 1°
 شرط 8°, اوندڠ ۲ ن سلافن 7°, اوندڠ ۲ ن دوفوه 6°, يڠ ماس بوفڠ 10 فركار 5°
 هوتڠ اوليه حكم 10°. تند جادت تڠد تيڠ فوه 9°, فانب چيم

CDXV.

OENDANG OENDANG MOKO MOKO.

Collectie v. d. W. 161, 21×17 cM., 27 bl. 17 r.

Kleine wetgeving, voornamelijk over hooge ambten en de daaraan verbonden verplichtingen, van Moko Moko, ingericht in vragen en antwoorden, gevolgd door eene Engelsche vertaling.

Bij de oendang oendang is een asal katoeroenan radja Indrapoera Moko Moko gevoegd, welke eveneens vertaald is.

Vooraan is een „Comparative vocabulary of the Mënanngkarbau and Malay dialects intended to illustrate the points of difference which exist between them”.

Zie Catal. der Mal. HSS. v. h. Kon. Inst. v. d. T. L. & Vk. v. N. I. no. XLIV.

Deze tekst en vertaling met woordenlijst zijn uitgegeven als nos. 13 en 14 van deel II der Malayan Miscellanies.

CDXVI.

‘ADAT RADJA RADJA MALAJOE.

Collectie v. d. W. 64. 32×20 cM., 107 bl. 19 r.

Gebruiken aan de hoven der vroegere Maleische vorsten.

De volledige titel is: (maka tĕrsĕboetlah pĕrkata'an) pĕri ‘adat sĕgala radja radja Malajoe jang poerbakala radja radja jang bĕsar bĕsar tatkala istĕri baginda itoe hamil.

De gebruiken tijdens de zwangerschap worden het eerst vermeld, daarna die bij de geboorte, die bij het huwelijk, de etiquette tegenover de ouders, de tafelwetten; op bl. 68 begint eene verhandeling over den pĕratoeran dan katoe-roenan dari pada bangsa radja radja dan mantri en andere hooge beampten.

Aan eene mededeeling over het jachtvermaak der vorsten is een heel verhaal vastgeknoot.

Daarna wordt gehandeld over de rangen van vorstenkinderen en van de hooge ambtenaren: verder over de tegenover vorsten gebruikelijke uitdrukkingen, over die waarmede de voornaamste hoofden aangesproken worden, over inrichting van brieven.

Op bl. 97 beginnen fašl's over het maken van soldeersel, van zilverinkt, van brillantine, verguldsel, buskruit van allerlei soorten, over ketelboeten.

Dit handschrift heeft geene inleiding of vermelding van herkomst.

Een ander handschrift is dat der Royal Asiatic Society, te London, no. 4, waaruit het laatste stukje in deel I van Niemann's Bloemlezing ontleend is.

CDXVII.

‘ADAT PALEMBANG I.

Bat. Gen. 265. 34×21 cM. 9 bl., 29 r.

Handschrift-Holle, zie Not. Oct. 1900 I. *d* en Maart 1901, I. *c* en Aug. 1901 III.

Over de oude gebruiken in genoemd gewest, in 58 §§; de volle titel is: Adat jang timpoe Sultan dahoeloe tarpakie die tanah Oeloean didalam djadjahan Palembang.

CDXVIII.

‘ADAT PALEMBANG II.

Bat. Gen. 270, 34×22 cM., 16 bl. 42 r. Latijnsch schrift.

Transscriptie van I.

Zie Cat. der Mal. HSS. van het Kon. Inst. v. d. T. L. & V. K. v. N. I.
no. XLIX.

CDXIX.

LARANGAN.

Bat. Gen. 278, 22×18 cM., 36 bl. 19—21 r. Latijnsch schrift.
Handschrift-Holle.

Allerlei raadgevingen aan inlandsche ambtenaren, opsomming van verboden zaken en de daarop gestelde straffen, over de belastingen en andere onderwerpen, die wijlen Holle den lieden wilde medegedeeld zien.

Geschreven in Tji Boerial.

CDXX.

PĒRATOERAN BAMBANG DALAM NĒGĒRI BANGKAHOELOE.

Bat. Gen. 144, 34×21 cM. 12 bl. 24 r.

Inrichting der verlovings- en huwelijksfeesten in genoemd gewest; aan het slot is de titel: Oendang oendang bambang atau kawin.

Het is verdeeld in elf §§. De laatste bladzijde is gevuld met de namen der benoodigdheden voor het huwelijkscostuum en der onderdeelen van de bruidskamer.

CDXXI.

PIAGĒM DJAMBI.

Bat. Gen. 396, 21×17 cM.

Notulen Nov. 1904, bl. 107. 1, c.

- C Afschriften van drie Djambische piagĕms. waarvan het origineel in het bezit is van den dipati van Sandaran Agoeng.
- D Afschriften van vier Djambische piagĕms. waarvan het origineel in het bezit is van den dipati van Soleman.

CDXXII.

PIAGĒM INDRAPOERA.

Bat. Gen. 396, E.

Notulen als boven.

„Afschrift van een geschrift afkomstig van Indrapoera in het bezit van den depati van Karamanten (komt reeds voor als bijlage van E. A. Klerks. Tijdschrift T. L. en V. K. van N. I. deel XXXIX, Geogr. en Ethnogr. Opstel over de landschappen Korintji, Serampas en Soengei Pinang”. Het origineel is of een afschrift of te oordeelen naar het papier waarop het geschreven is van hoogstens 30 of 40 jaren geleden (en dus van jongeren datum).”

Bedoelde bijdrage staat in gemeld deel. bl. 115—117.

A F D E E L I N G   V.

G E D I C H T E N.

CDXXIII.

SJA^cIR KEN TAMBOEHAN I.

Bat. Gen. 247, 33 × 20 cM., 115 bl. 18 r. gedat. 30 Januari 1897.
(Uit eene inlandsche leesinrichting).

Dit, 2070 dubbelverzen bevattende, handschrift vertegenwoordigt eene voor het Bataviasche lezerspubliek geadapteerde bewerking der bekende Ken Tamboehan-materie, welke verwerkt is in de gedichten uitgegeven door De Hollander in 1856 en Klinkert in 1886. (Voor meerdere litteratuur zie de opgaven bij Juynboll. Catalogus-Mal. HSS. bl. 4).

Evenals in de andere redacties wordt eerst de geboorte van Raden Ino in Koripan verhaald, daarna de aaleg van den lusthof en de geschiedenis van Ken Toemboehan (steeds aldus genoemd), maar van hetgeen daaraan in Klinkert's editie voorafgaat (zie zijn inhoudsopgave in den Indischen Gids, III, I, bl. 1167) staat hier bijna niets. In het vervolg vertoont het eigenlijke verhaal geen afwijkingen. Het maken van het vlot (ibid. bl. 1172) komt hier voor (in afwijking van De Hollanders uitgave) op bl. 66, de inmenging van Batara Kala en Batara Goeroe (ibid. bl. 1175) hier op bl. 86; de *gandapocri*-bloem heet hier *boenga poera*, *widjaja koemala* en *gandapocra*. Op bl. 101 begint de episode van den vorst van Bandjar Koelon (ibid. bl. 1176); verder is het verhaal zeer bekort, doch uitvoerig is de beschrijving der kroningsfeesten.

Het handschrift eindigt bij de troonsbestijging van den vorst van Koripan.

CDXXIV.

SJA^cIR KEN TAMBOEHAN II.

Collectie v. d. W. 247, 33 × 20¹/₂ cM., 170 bl. 19 r.

Dit gedicht telt 3212 dubbelverzen, slechts 50 meer dan Klinkert's editie. De naam der hoofdpersoon is Ken Taboehan.

De tekst is gelijk aan dien van Klinkerts uitgave; alleen aan het slot komt eenige afwijking.

Ter vergelijking met de citaten bij Juynboll, bl. 6, geven wij vijf strophen van bl. 17, welke geheel overeenkomen met Klinkert, bl. 15, v. 293—297.

اوڤه راديښ ښو دسوغښت	کښه سځور بورڅ سرنديد
جانه کفوڅن چمځاځ برافيت	ديدانم ځامن فاکريع سونيت
سرنديد فون جانه دڅن کلچان	سځکف دځنون کين تبوهي
بردانڅ سمبه کين نداهن	تونکو چوب تځکف فرلځن ^۲
سمرت دسورد اورڅ کماري	سځوپځ ^۲ مېرځکځن ديري

De beide teksten blijven congruent — behoudens de gewone kleine verschillen in rijanwoorden en synoniemen — tot bl. 165, r. 6 waar het einde der editie-Klinkert valt. In plaats van den laatste regels hier uitgave:

تراځنه سځلين تمځت يڅ کلم دځانم ايځځون والله اعلم
 heeft dit handschrift:
 برسوکځن دوځي سځځا عنام دڅن فرزانو سځلين مځانم

Waarna nog enkele bladzijden gewijd worden aan de beschrijving van den feestdag en den daarop volgenden morgen: de laatste twintig verzen bevatten eene opwekking tot den lezer gericht om vergevensgezindheid voor des schrijvers onbekwaamheid. Achteraan is het begin van een ander gedicht ingenaaid.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1695, 1997 en 3375, catal. bl. 4—6.

London, Royal Asiatic Society, no. 7, II.

CDXXV.

SJACIR LALAKON MESA KOEMITAR.

Bat. Gen. 182, 20¹/₂ × 15¹/₂, cM. 102 bl. 15 r.

Een gedicht, de Pandjigeshiedenis behandelende, met de gewone persoons- en plaatsnamen, voor een deel door vlekken onleesbaar: het begin is geheel bevuild.

Het slot is:

سځل فرزانو مځو دان سون	مېځاو اوځتي کځگري کريځن
بځند ايت باځن نرفري	اوځس مځوځس سځکف هاري
فځيران نېځو مېرځنديري	سځاي دافت مېرځنه نسکري

سڌات سوکي جادي فرويرا	فکيران نيغورہ ممکو نگارا
سموان تعلق سغو سنطار	سڳل فرراتو داپس مبراد
فردام حكاية دجديکن سجير	تمتله لاکون ميس کميتر
فد نكري اسيغ سڌاي ظاهر	دکارع اوله سغورع فقير
بصوب (sic) عليکم سلام	تمتہ واسلہ عالم

Na de gewone opmerkingen over het uitleenen en gebruiken van het geschrift volgen nog de versregels:

راج گائو مندي دبنتيغ	راديس اينو بايغ کوريفس
ماو ملاگ منجدي چنتيغ	ساي اين سيموک بوکن
بورع بيو فاته فاتوکن	گنتوغ چنجيگوان
جيکلو کنه تيداد چندان	کاو ماو کذل فنتون سبلوغ

CDXXVI.

SJAIR TJARITA WAJANG.

Bat. Gen. 248, 33 × 20 cM. 136 bl. 15 r. gedat. 9 Dec. 1890.

(Uit eene inlandsche leesinrichting).

Een wajanggedicht, vol Bataviasche termen en moderne woorden, van dezen inhoud:

Vijf goden incarneeren zich om de pandawa's op de proef te stellen; zij worden Aria Sadjati in Tjoeatja Nagara, Djoeata Kala in Djambi Poera, Ganda Koesoema in Poera Nagara, Ganda Parwati en Ganda Prawira, en Kinsi in Kinsoe. Ganda Koesoema valt Ardjoena aan, Aria Sadjati: Darma Koesoema, Djoeata Kala: Djajasina (Bima) Kinsoe en Kinsi: Sakoela en Soedewa; groot gevecht, optreden van Sëmar en de zijnen; de Pandawa's winnen, Ardjoena en Darma Koesoema verdwijnen. Bl. 53. In Astina is Soejodana met Pandita Drona; Ardjoena tracht daar door te dringen. Bl. 66. Uit Astina trekt men tegen de Pandawa-stad op, welke na heeten strijd verlaten wordt; optreden van Gatotkatja, Angkawidjaja en Soetama; de Pandawa's dringen door naar Astina; optreden van Ratoe Djënggala; in den strijd blijkt Ardjoena teruggekomen te zijn. Eindelijk keeren de batara's tot hun oorsprong terug. Ardjoena geeft verslag van zijne omzwervingen: blijdschap over de terugkomst der verdwenenen; Darma Koesoema was in eene bloem veranderd geweest, en om die bloem was het felst gestreden! de goden doen hem van bloem weer vorst worden.

CDXXVII.

SJA'IR BIDASARI.

Collectie v. d. W. 256, 33 × 20 cM., 166 bl., 19 r.

Dit gedicht is uitgegeven (en vertaald) door W. R. van Hoevell, Verhandelingen van het Batav. Gen. v. K. en W. deel XIX, en door H. C. Klinkert in zijn Drie Maleische Gedichten.

Het begin is:

بسم الله ايت فرعون كلام	دشن نام الله خالق العالم
عليه سكين رحمة سيخ دان عالم	فد سكل مؤمن دان اسلام
دشركن توان سواة رواية	راج ديديس نكري كمبايت
دكارشكن فقير جادي حكاية	دسجقكن دشن سعيمر عبارة
ادائه راج سبرواة نكري	سلطان اشكسن بحق بستاري
اصل بكند راج ين بناري	يمنه عادل فد داكغ سنكري

wat woordelijk met Klinkert's uitgave overeenkomt. Die overeenkomst is op te merken van het begin tot het einde: de beide teksten zijn geheel identisch.

Andere handschriften:

Londen, Royal Asiatic Society. A. nos 7. I en 36.

CDXXVIII.

SJA'IR JATIM NOESTAPA.

Collectie v. d. W 253, 32 × 20 cM., 123 bl. 19 r.

Dit gedicht is uitgegeven door Klinkert in zijn Drie Maleische Gedichten, bl. 153—269.

Hoewel de naam نَسْتَاپ in het gedicht voorkomt, is de titel ياتيم مصطحي de goede transscriptie is *nastapa*.

In de uitgave gaan aan het begin van het eigenlijke verhaal acht dubbelverzen vooraf. in dit handschrift achttien. waaronder de acht der editie niet voorkomen.

Het begin is:

دشركن انحبي مودا يغ فوت	سعيمر دكارغ داكغ يغ لت
منارغ سعيمر سواة چريت	چترا يغدهولو هندق دكلت
ممنارغ تيدق برپايت راكم	كارن هاني ترلسونه دندام

Aan het begin van het verhaal gaan de regels vooraf:

مائم يبتوجه جم فوكل سواتو   موؤ مپوسق داکئن فياتو
معراج سغير چترات سواتو   موليقن تيدق لاک سواتو

De aanvangsstrophe in de editie

انيه قصتن سوات چريت   زمان دهوؤو يڭ فون ورت
luit hier:

ترسبتله قصه سواد چريت   زمان يهدوؤو يڭ فونن کات

Dergelijke geringe verschillen in bewoordingen doen zich telkens voor, bv. (op de eerste bl. der uitgave).

کدان کاچ گيلغ گميلغ   اندد کورن بوکن کفان
hier:

کوتان کاچ کيلغ گميلغ   انددن بوکن لاکن کفان
en:

استنان بسر تيدق ترفري   بردندغ چرم تانه بيدوري
hier:

استانن بسر تباد ترفري   دنديغن دشن چرم برسي

Overigens stemmen de teksten overeen; de slotverzen der editie

ترمشبورنه نام معراج مود   کفد سکيلن نڭري يڭ اد
عادل دان مود بچار بڭند   سکيلنن حرمة کفد ادند

luiden hier:

مشيوره نام معراج مودا   ترلاو عاديل فرننه بڭند
تيک بود نڭري دباود سبدا   سکيلنن حرمة کفد ادند

Evenals in de uitgave volgen nog tien strophen. beginnende met
tammallah sja'ir Jatin Nastapa
soeratan tida' katahocaan roepa
maar verder geheel verschillend.

CDXXIX.

SJA'IR DAMAR WOELAN I.

Bat. Gen. 190, 19 × 16 cM., 118 bl. 11 r. gedat. 2 Mei 1868.

Het verhaal van Damar Woelan in berijming.

Begin

جريتان دامروئن ديواڌ وارث	القصه مکت ترسبت سواد چريت
باريغ ملييت نسڌاي برجيت	ايلق مجليس دڌنداغ مات
کڌا دان بوئتوڌ سودا برفيشاکن	چريت دامروئن کڌاي خبرکن
يغ فون سڌير نڌه خبرکن	سبب اورغ سودا امبلکن
جکري اورغ سبت نمان	يغ امڌون سڌير توا اورشن
دکمڌغ بلندوشن نمڌت تيڌگڌن	کڌو انم فول تڌن عمورن

Slot

ملييت فاتيڌ کڌمڌت بوفاني	سڌل راعيت جڌوان ماني
سبب کڌه سڌل فاند بوفاني	تمن کيت بليق يغ ماني
راعيت کڌوا يغ سودا ماتي	بيڌغ ريڌو دان بڌغ کڌي
ماسيغ مڌاسل ديڌالم هاتي	ايت کڌيک فراغ برهڌتي

Inhoud :

Loegender is in gesprek met Darma Woelan, die gras moet snijden, en door eene weduwe vriendelijk behandeld wordt; hij wordt verliefd op Andjasmara, doch raakt in gevangenschap. Menak Djingga vraagt de vorstin van Madjapahit ten huwelijk; zijn aanzoek wordt afgewezen, hij valt Madjapahit aan, verwoest Daha en verslaat Toeban. De vorstin droomt van Damar Woelan, en haar patih Loegender zal hem bevrijden, maar Damar Woelan kan zich zelf bevrijden en trekt tegen Menak Djingga op; hij wordt gedood, maar herleeft weer, laat den koperen staaf van zijn vijand stelen en vernag hem te dooden; daarna trekt hij zich in de wildernis terug. Bl. 45. Zijne zwagers Setra en Koemitir trachten hem te dooden en werpen hem in een put, doch Toenggoel Manik (zijne aangenomen zonen waren Tampak Oena en Tampak Oeni) redt hem. Intusschen was het hoofd van Menak Djingga te Madjapahit aangeboden; Andjasmara, die Damar Woelan was gaan zoeken, vindt hem en gaat met hem terug. Setra en Koemitir houden vol dat zij Menak Djingga gedood hebben, een tweegevecht moet beslissen, en hij overwint. Nu vindt zijn huwelijk met de vorstin plaats: hij noemt zich Brawidjaja, en wordt vorst. Bl. 79. Loegender verlaat het rijk, en gaat naar Wawandan, welks vorst met diens broeder Inggris tegen Madjapahit optrekt. Een zoon van patih Oedara, Koedarangin, die zijn vader was gaan zoeken, verneemt dat Damar Woelan zijn broeder is, en mengt zich in den strijd. Bl. 92. De prinses van Portugal had een zoon Koeda Tilirasa; deze verneemt dat Patih Oedara zijn vader is, en gaat hem zoeken; hij komt in gevecht met Koedarangin, zij

ontdekken elkaars afkomst en mengen zich gezamenlijk in den grooten strijd, waarin vooral Menak Koendjar zich gedueht weert. Damar Woelan ontdekt zijne broeders; met hunne hulp behaalt Madjapahit de overwinning. Loegender wordt begenadigd (bl. 105).

De vorst van Kambodja, die de vorstin van Madjapahit had willen tot echtgenootte hebben, daagt den vorst van dat land uit; een geweldige strijd volgt, waaraan vorsten en patih's met vele legers deelnemen.

Dit handschrift bevat slechts een fragment der Damar Woelan-legende, welker inhoud volgens de Javaansche versie medegedeeld is in Prof. Vreede's Catalogus der Javaansche en Madoereesehe handschriften der Rijksuniversiteitsbibliotheek te Leiden, bl. 176 sqq; tot bl. 106 komt dit geschrift vrij goed overeen met het parallelle gedeelte van het Javaansche werk. De vorst van Kambodja wordt daar eerst later genoemd; zie o.c. bl. 181.

CDXXX.

SJA^cIR DAMAR WOELAN II.

Collectie Brandes, 122. 22 × 17 cM., 73 bl. 18 r.

Dit handschrift bleek bij onderzoek eene copie te zijn van het vorige manuscript.

CDXXXI.

SJA^cIR SILINDOENG DALIMA I.

Bat. Gen. 34, 33 × 21 cM., 84 bl. (voor de helft beschreven) 28 r; gedat. Boekit Tinggi 1850, Latijnsch schrift.

De titel van dit handschrift is Sja^cir Sari Boenian, evenals van cod. Leyd. 3333; het heeft vele Minangkabausche woorden.

Ter vergelijking met de eigennamen in de Leidsche handschriften, met name cod. 2006 (2) (= XXVI. Catal.) volg hier een gedeelte van den inhoud:

In Bandar Piroes is Dewa Peri met eene dochter Sari Boenian en eenen zoon Indara, bijgenaamd Abang Sagara, die bij eenen sjèch te Tandjoeng Poera in de leer is. De stad wordt aangevallen door een garoeda; bijna alle inwoners worden gedood; Sari Boenian had zich echter in eene kist verscholen. Met haren broeder gaat zij naar Pangkalan Lama, waar zij een huis bouwen;

zij eet een verboden dalima, waardoor een meisje, Sidang Dalima later genaamd, geboren wordt; de moeder sterft.

CDXXXII.

SJA'IR SILINDOENG DALIMA II.

Collectie v. d. W. 251, 31½ × 20 cM., 112 bl. 19 r.

Vooraan is de titel *Sja'ir Indra Laksana*: aan het slot van het gedicht wordt het *Sja'ir Séri Boenian* genoemd. Begin (na eene captatio benevolentiae van zes strophen):

سؤرخ راج ينامت مليا	انقصه ترسبتنه سواذ چوترا
تورن منجلمه جادي مانسي	دورتون ديوات مليا راي
بندان فيروس نام نكرين	سؤرخ راج كند زمانن
برجوال بلې دشن مورهن	برسوت رامي رعيه سنلنن
اكن بكد سلطان بستاري	كاذا اورشيغ امنون فري
خبون مشبور سنلف نكري	كاكه براني بجق سكاني

Slot

بكد كدوا كلورسه سودد	چوترا نيدن دغدحكن مدد
راسان خندق دتورده برفدد	سكل يغ تنل برقلبو گنده
كتيك ايتوله برلاير سكر	بمكد فون نايك كبترا
دايرشكن رعيه بملتنفرا	ديوا دوشا فون كاودرا
اوتس مئوتس فرگ ماري	تنفله سودد كدوا بوه توري
دميننه كونن قصه دان فري	تبادله خاني بارغ سياري
كفد دوا بلس داري بون	تمتله ستير سري بنين

De korte inhoud van dit gedicht is medegedeeld in Tijdschrift van Ned-Indië. 1849, I. bl. 394—396. De eigennamen in dit manuscript komen meer overeen met die in de Londensche exemplaren dan met die in cod. Leid. 2006(2) = Cat. XXVI. (Bandan Piroes, niet Bandar Piroes. Bangsakara of Bangsagara, niet Abangsagara, Bandoe en Bindoe (zie Juynboll, Catal. bl. 24. r. 1) is in het schrift niet te onderscheiden).

De redactie schijnt, naar den inhoud te oordeelen, niet van die der andere handschriften af te wijken.

CDXXXIII.

SJA'IR SILINDOENG DALIMA III.

Collectie v. d. W. 252. 32 × 20 cM., 104 bl. 19 r.

Geheel dezelfde tekst als van II. Doch het gedeelte bl. 102 r. 9—bl. 111 r. 1 van het vorige handschrift wordt in dit exemplaar niet aangetroffen, terwijl achter de eerstgenoemde regel één vers is ingevoegd, nl.

تاغن کدوا مذاخ کسا هندق منغف اشکس اشکاس

In plaats van de laatste met نمته aanvangende regel heeft dit exemplaar:

والله اعلم باحواب واليه المرجع والمآب

Overigens is geen verschil te constateeren.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 2006(2), 3330, 3333 en 3334. Catal. bl. 23—25.

London, Royal Asiatic Society. no. 7 III en bl. 468, Aant. 3.

London, East India House. no. 292.

CDXXXIV.

SJA'IR POETRI 'AKAL.

Bat. Gen. 21, 21 × 16 cM., 74 bl. 14 r.

In den catalogus der Leidsche handschriften wordt dit gedicht Sja'ir Poetri Handelan genoemd; behalve de in den Catal. van Juynboll gegevene inhoudsopgave. bl. 19, is de vertaling van het geheele gedicht te lezen in Ind. Gids. deel XXIV. bl. 350 sqq en 492 sqq: het is uitgegeven door C. Spat in zijne Lees- en Vertaal oefeningen. bl. 58—120.

Begin:

قصن راج دسبوه نكري	دشركن نون سوات فري
عاريف برچمفور دشن جوهاري	برنام سلطان بحقبستاري
كرجاءنن بسر تيدق تركير	نكري برنام بلنت دور
بريب تقس رعيةن تنتر	منكري هلباغ داتر بندهر
دشن اديند فرعين ساوان	بگند برفترا سورغ فرمخون
فتري عقل دنام كن	ايلون تيدق تر فريكن

Slot:

بورژون بوکس سبارغ	حنن کوست نبادانه ترغ
ممبرچ سورژ باوانه نمغت یح ترغ	سغای جاشن دکات اورغ
اینکه فسن داکنج پات	کند سکل مود یح فوت
جاشن دپاچ دکات فسلیت	همیفرکه جدات کند مات
دشن سبنر بیت خبری	سورد نی بوسو تیدق نرفری
تغافې دداسمن ننگری	دغحم نیدق ای ممبری
ادان یحنی یح امخون ابراهیم	د با کر با نو ادا

De uitgave telt meer strophen en heeft nu en dan geheel andere rijmwoorden, maar belangrijke redactieverschillen werden niet aangetroffen.

Ander handschrift:

Leiden, cod. 1771. Catal, bl. 19.

CDXXXV.

SJA'IR (SOELTAN) 'ABDOELMOELOEK.

Collectie v. d. W. 257, 33 × 21 cM., 190 bl. 19 r.

Uitgegeven door P. P. Roorda van Eysinga, in het Tijdschrift van Ned.-Indië, IX, 4 (1847), met vrije vertaling, bl. 285—526, en te Batavia, in 1892, in Latijnsche karakters.

Volgens den titel der eerstgenoemde uitgave is de dichter Radja Ali Hadji ibn Radja Ahmad ibn jaugdipërtoean moeda Radja Hadji fi sabil Allāh van Riouw; in Van den Berg's inventaris staat aangeteekend: „blijkens eene aantekening, op het HS. door H. von de Wall gesteld, noemt Roorda van Eysinga ten onrechte als auteur Radja 'Ali van Riouw, terwijl inderdaad het gedicht vervaardigd is door diens zuster Šālihāt geheeten. Radja 'Ali schijnt het werk slechts te hebben nagezien, en hier en daar verbeterd en aangevuld". Deze aantekening is niet meer op het handschrift aan te treffen.

Begin:

بسم الله ایت فرموتن کات	دشن نام الله نوچن عالم سمات
عنوانن فوس دشن کبیت	ایانه فنجونو سکین رات
اما بحدد فوس دکات	دشن فقیور معارح حریت
اکن نرسبوة سلطان مینوت	دنگری برباری بگند برتحت
کات اورشیخ امخون فری	اکن بکند سلطان برباری
ککه برانی بچق بستاری	خبرن مشهور سنف ننگری

De disticha 2 en 3 komen in de editie-Roorda van Eysinga niet voor.

Het slot is nagenoeg gelijkluidend met dat van de uitgave: in plaats van hare laatste regel der voorlaatste pagina:

جاديله معمور نكري بان هندستان سبب فرنگه برفا توتن

heeft het handschrift beter:

جاديله معمور دنكري هندستان سبب فرنگه برفا توتن

De laatste twee regels der uitgave ontbreken hier, terwijl hier de slotregel is:

والله اعلم بالصواب واليه المرجع والمآب

De tekst van dit manuscript is veel beter dan die der uitgave, en in het aantal lettergrepen, en in de schrijfwijze der eigennamen, welke trouwens in de uitgave gebrekkig is; al wat Arabisch klinkt, is daar verkeerd gespeld en getranscribeerd. Behoudens de gewone kleine verschillen in synonieme uitdrukkingen en rijmwoorden zijn beide teksten gelijk. Het op bl. 3 van Juynboll's Catal. voorkomende citaat uit dit dichtwerk luidt hier:

اورغ منوكس نتران سلطان دباو اورغ دشن ايكاتن
دتيتقن فانو دان روتن كمدن دبوغن كدام هرنى

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1740, 1748 en 3368, Catal, bl. 3—4.

CDXXXVI.

SJACIR SOELTAN JAHJA I.

Collectie v. d. W. 249, 33 × 21 cM., 130 bl. 19 r.

De titel is hier *Sjacir Saadagar Boediman*.

De inhoud van dit gedicht is verkort weêrgegeven in den catalogus van Juynboll, bl. 25.

Begin:

بسم الله ايت فرعون كلام	دشن نام خاشق السلام
نيمته رحمة سبع دان عالم	كفد همبان سدل اسلام
الرحمان ايت سواة صفة	معنان مورد سكيلين تمغت
سكيلين عالم لوة دان دارة	سكيلين ايت براونه نعمت
الرحيم ايت صفة يح سني	معنان سائة عسيلاني
بارغين اسلام هاتي نورنبي	معنان الله مقبهمفوني

De eigennamen vertoonen luttel afwijking, z.a. Radjapoetra in plaats van Djajapoetra, die echter ook hier meestal Djajapoetra genoemd wordt. Het verhaal is hetzelfde.

Na bl. 66 is één blad ledig, van bl. 70 is de onderste helft niet beschreven.

In de laatste acht regels wordt Singapoera als plaats des schrijvers vermeld, en de gewone aanspraak aan den lezer ten beste gegeven; de zes laatste strophen van het eigenlijke gedicht luiden:

سلطان حمزه سلطان فقرا	براونس ۷۰ نیک بر سود را
برکاسیه ۲ تیدق ترکیرا ۲	مجدادی دکت ندری یخ دورا
نکری یخ بیک سودد سجان	کتیان راج سما هندان
هوتن دنس دفر بوتن جان	برکیویم ۲۰ ستیف بون
جان یتجاود مجدادی دکت	کتیک بر سود را سودد موافقه
جذبی دان ستیا سودد سربکت	کر جان فون تیدق برفکت

CDXXXVII.

SJAIR SOELTAN JAHJA II.

Collectie v. d. W. 250. 20 × 17 cM., 289 bl. 17 r.

Vrijwel dezelfde tekst als van I, die echter veel kleiner in omvang is; het slot van I valt in dit handschrift op bl. 145; de rest, d. i. de helft, komt in het vorige HS. niet voor. Het Leidsche manuscript, dat evenals I iets meer dan 2470 disticha bevat, heeft blijkbaar niet meer inhoud dan het zooeven behandelde.

Na den regel

جذبی دان ستیا سودد سربکت   کر جان فون تیدق برفکت ۲

volgt:

ببرافا سما دشن دکن   فرعیسوری حملا تون
سوکت سلطان سودد کلینتن   ممکی نوغف سکن کاسوکان

De inhoud van het vervolg is aldus:

De vrouw van Soeltan Jahja bevalt van een zoon, die Soeloeng Poetra genoemd wordt; 's vorsten gemalin in Zamin Toerän baart een meisje, dat door een boeta wordt geroofd.

Soeloeng Poetra, die het meisje ten huwelijk had gevraagd, wachtte in Pèlantapoera, met een witten aap die zijn vriend geworden was; met dezen en zijn broeder Sabadan Dewa gaat hij zwerven, en beleeft menig liefdesavontuur.

Bl. 189. Soeltan Négara van Indrapoera had eene dochter Lila Indra, die door een droom van liefde in ongeneeslijke bezwijming valt; overal wordt hij bekenstlag een geneesheer gezocht, de bode komt ook bij de kebajan, die Soeloeng Poetra en de zijnen herbergt. Hij is in staat de prinses bij te brengen, en zij herkent in hem den held van haren droom. Hij trekt zich terug, en vermoont zich als eene oude vrouw; zóó geniet hij vele dagen het gezelschap der prinses; zijn broeder en de aap weten in het paleis door te dringen door als vertooner en gedresseerde aap op te treden; zij worden in een gevecht gewikkeld.

Bl. 215. Soeltan Sah Peri heeft een zoon Sah Djohan, voor wien hij de prinses van Indrapoera ten huwelijk vraagt, welk aanzoek aanvaard wordt. Kort voor de voltrekking daarvan, herneemt Soeloeng Poetra zijne oude gedaante, toovert eene stad te voorschijn, en maakt zich van de prinses meester; een gevecht ontstaat, hij en Sahadan Dewa blijven overwinnaar, dank zij ook der hulp van den aap. Radja Azrang wordt ter hulp geroepen. Sah Peri wordt gevangen genomen; de strijd woedt voort. In de beschrijving daarvan eindigt het gedicht, dat zeer slecht gespeeld en onduidelijk van bewoordingen is, plorseling.

Slotregels:

سوڤ مذهب فترې فسف	فترې فون ڪٺور ڏيڏم د ف
دلپيت سوڤ مود نساڻا	د فذدق انقد د اوسد روف
فترې فون سوسد رسن هاڻي	لاو ممسي حصار ٽڪي ٽڪي
لاو ساڪر مٺيخ فرڪي	موڏا برسفر برسري برسري

Ander handschrift:

Leiden, cod. 1777, Catal. bl. 25.

CDXXXVIII.

SJA'IR KOEMBAJAT.

Collectie v. d. W. 255, 33 × 21 cM., 422 bl. 19 r.

Begin:

انحمد الله مود ترسبوة	مماچ دشن ڏيڏم د ف
جاڻند د بوي ڏاڻس بر بوة	ڪنمين ٽنس مٺان نورفوة
انيه فوجي يثامه ڀات	مموچ الله توڙن سسات
هندقنه يقين سنين ڪيت	سڦاي جاڻن مٺاڻت ٽ

ابیدین سواد حسرا   حریت راج کمبایت نذرا
کراچن پسر بهاد برکیورا   باطله راج نیدق ستارا

Slot:

دود فمه بحد برسوت   خنداع عتفوي رعبه بسات
براونس ن کوجن جوت   برکومانه نیدق برهست
راج به نمو سودمند فتنی   سببخ ناهن عتفر اوفتی
ممنف نمري برکنشی   اعس دان فموق برکتی
سمند سمندر ذبده   دنونوخ اورغ عتال سود
سی به جمو بوکنش عود   سمندغ سورذ برنمب کند

Inhoud:

In Koembajat heerscht Darmān Sjah, die een zoon krijgt, welke Zajn al-Abidin Sjah genoemd en Fath al-Arifin bijgenaamd wordt; vele mantri-zonen worden hem toegevoegd nl. Dja'far Saddik, 'Oemar Baki, 'Abdallah Sēni, Moehammad Mochidin; als hij volleerd is, vervangt hij zijn vader. Wegens de berechting van een Chinees, krijgt de vorst van China een afkeer van hem; deze vorst had zeven dochters: کلمی سوری, کلمی حبی, کلمی جتی, کلمی جیرا; en de jongste. De jonge vorst van Koembajat droomt van eene bekorende prinses, en gaat met zijne vrienden dolen om haar te zoeken.

In دیوان کستنی is vorst Paudita Oelamā, met dochter Zoebajdah en Moehammad Tāhir; een groote stichting in Poelan Peranggi was een zijner goede werken. Daar kwam Soelfan 'Abidin met zijn schip Fath al-Arifin; in de prinses Zoebajdah herkent hij zijn droomhebbin, zijn huwelijksaanzoek wordt aangenomen en op den 14^{en} Moeharram huwt hij met haar. Bl. 92. Zij komen in Jaman, waar vorst Sjahristan regeert, die in oorlog was met Radja Banggala; degeen die hem overwon, zon de prinses van Jaman verkrijgen.

Op raad van 'Abidin liet de vorst van Jaman het gerucht verbreiden, dat zijne dochter gestorven was; dit noopte Radja Banggala tot opbreking van het beleg en terugkeer naar zijn land, waarop 'Abidin met de prinses in het huwelijk treedt, en naar zijn land terugvaart. Daar wint vooral Zoebajdah ieders toegenegenheid, behalve die harer schoonmoeder, die de prinses van Jaman voortrekt.

Bl. 140. De vorst van China doet Koembajat den oorlog aan; Kilan Soera is de aanvoerder, ook de andere zusters tugen ten strijde; als haar echtgenoot uitgetrokken is, verlaat Zoebajdah de stad en neemt haar toevlucht bij eene kebajan; de vier vrienden van 'Abidin worden door een tooverpui machteloos gemaakt, weldra ook hij zelf, zij worden in vergiftige pitten opgesloten

Bl. 200. Zoebajdah hoort dat en gaat dolen: zij baart een zoon, dien zij in het woud achterlaat. Moehammad Tâhir was de zwager geworden van den vorst van Hindoestan Sahârî Noêristân, en de vriend van Radja Portugal en Radja Handalan; op een jachtpartij vinden zij den zuigeling, bij wien de ring van Zoebajdah aangetroffen wordt; zij noemen hem Ahmad Bangsawan. Zoebajdah leert bij een kluizenaar de krijgskunst, en neemt den naam Sjahr Pahlawân aan en vestigt zich in Joenan, vanwaar zij naar China trekt als danseres vermomd; als zoodanig komt zij in het paleis, wint daar het vertrouwen, en verlost haren man en de zijnen door een venster van de vergiftigde gevangenis. Een bad van drie dagen in uienwater doet de inwerking van het vergif uit hunne lichamen wijken; Zoebajdah treedt op als vorst van Joenan en maakt zich aan haren man niet bekend.

Zij krijgt bezoek van haren broeder Moehammad Tâhir en de zijnen; spoedig vindt herkenning en opheldering plaats. Daarna gaan allen China beoorlogen; alle Chineesche prinsessen op ééne na worden gevangen; zij bekeeren zich tot den islâm en worden begenadigd; 'Abidin huwt met Kilân Sjâh, de andere jonge vorsten met de andere prinsessen. Daarna gaat men naar Joenan terug, waar 'Abidin huwt met Roêki Lila die Zoebajdah in alles had bijgestaan; nu gaan zij naar Koembajat terug, waar de oude vorst hen met vreugde ontvangt en zijne gemalin hare liefdeloosheid voor de voortreffelijke Zoebajdah verwijt; eene verzoening volgt, 'Abidin wordt vorst en Zoebajdah, hoogelijk vereerd en gehuldigd, wordt përmajsoeri Lila Bangsawan. Radja Ahmad huwt met de Hindoestansche prinses Këmbâr Soeasa, en sluit nog drie huwelijken; ook de vier trouwe gezellen van 'Abidin huwen. Koembajat bloeit onder een goed bestuur.

CDXXXIX.

SJA'IR SITTI ZOEHRAH I.

Collectie v. d. W. 261, 34 × 21 cM., 247 bl. 19 r. gedat. 128 H. (*sic.*)

Na eene captatio benevolentiae van zes regels begint het eigenlijke gedicht als volgt:

سُورَج راج دیدام نیکارا	انیمه کونن سواد جتارا
بند نو کونن تیکت برسودرا	کراجانن بيسر نییاد نرکیدرا
راج کوفه درا دراي	تیکت اورج ستوفو راج یینتاری
ما سیخ ۲ مسمکمو نکری	راج نرکی سودرا سندیری

يعتود ايت بنند انى سلطان   تروانو بسر دتري سبري ستن
 كراچانن بسر بوكن بوانى   سيارى جوگ برجواتن

Slot:

راج كانم سودد موافقة   تترى يعجاود مذجادي دكت
 بحارات ساقو سمان سريخة   بركاسيه بن ديدالم حقيقه
 تروانو كاسيه راج يبياري   اكن سسلين فترا سنديري
 سبيع ناهن كيويمن ديري   اونس محونس كسان كماري
 دميدله توان جتران ايتو   سما موافقة بحاران سانو
 كاسيه دان سابع بوكن سواتو   تيدانه كراغن برهاتي متو

Daarna volgen twee bladzijden gevuld met versregels over het lot van den schrijver. eindigende met de regels:

دشركن ادحى دشركن توان   فركتان اورغ همب صبركن
 جلمو اد كرنبان توهن   دنيا اخرة سنييا سوكمكن

Inhoud:

Er waren drie broeders; 1° Baginda nan Soeltan in Sahristan, 2° Soeltan Mëngindra in Indrapoera; deze heeft eene dochter Poetri Bandahara en twee zoons Sidi Maulana en Radja Harsah; 3° Soeltan Ma'rifah in 'Irāk met vier kinderen: Radja Indra. Poetri Samijjah. Radja 'Arifin en Poetri Hājrāni: de vorst van Sahristan heeft twee dochters Poetri Zoehrah en Poetri Noerkijjah, en van de andere gemalin: Radja Ahmad. Poetri Djamdjam en Soeloeng Poetra; deze gemalin heeft eene booze zuster 'Ardān. Radja Ahmad was verloofd met de dochter van Radja Indra, Soeloeng Poetra met Sembah Poetri. Poetri Djamdjam met Radja Indra. Poetri Zoehrah met Sidi Maulana, Poetri Noerkijjah met Radja Arifin.

'Ardān stookt hare zuster op en maakt haar afkeerig van Zoehrah en Noerkijjah, die hare moeder verloren hadden; op last van hare stiefmoeder worden zij allengs van alles beroofd, en haren vader spoort zij aan om eene groote jachtpartij te ondernemen; in zijne afwezigheid komt de gespannen verhouding tot eene uitbarsting, de twee zusters verlaten, als mannen vermomd, de stad. De stiefmoeder doet den vader gelooven, dat de prinsessen door bedoewienen zijn geroofd, overal laat hij ze zoeken. Beiden waren in de wildernis bij een kluizenaar beland, die ze onderwijst in alle geheime wetenschappen. Kort daarna gaat de kinderlooze vorst van Misr uit jagen; hij vindt beiden, zij noemen zich Sjarif en Moehammad Başri, en worden

door hem als zonen aangenomen. Bl. 96. Spoedig daarna sterft hij, en wijst Sjarif als zijn opvolger aan; de onwil van den gewaanden vorst om te huwen wekt ieders verbazing. Spoedig komt Sidi Maulana, die haar zoekende was, aldaar en vertoeft er eenigen tijd, later trekken zij uit en voeren krijg tegen Radja Sarâni en zijn zeven zonen. Radja Indra en Soeloeng Poetra waren eveneens zoekende, met Almiad Sjah; zij komen in het gebied van Sjarif, en nemen aan diens zijde deel aan den strijd, en erlangen hooge ambten. Na zijn nederlaag wil Radja Sarâni Indrapoera aanvallen; met zijne zeven zonen nadart hij de stad, en weldra ontbrandt de strijd, het geheele gezin des konings wordt gevangen en zoo medegevoerd door Radja Sarâni, die zich tegen 'Irâk richt; daar en in Sahristan geschiedt alras hetzelfde; alle vrouwen, ook 'Ardân worden gevangen (bl. 150). De drie koningen weigeren hun godsdienst af te zweren en worden geketend. Sjarif had intusschen een onstuimig verlangen naar haren vader gekregen, booze droomen maken haar beducht, weldra verneemt zij de rampen en trekt met de broeders uit tegen Radja Sarâni en brengt hem een geduchte nederlaag toe. (Vele helden worden met name genoemd, o.a. Sinjor Endrik en andere dergelijke quasi-Europeesche namen). En de ongeloovigen moeten den islâm aannemen, terwijl de christennamen in Maleische veranderd worden (De radja Sarâni wordt nu en dan radja Wolanda genoemd); de gevangenen worden geopend. Terwijl Sjarif er over denkt, hoe zij zich zal bekend maken, komt haar vader door sterrewichelaars te weten wie zij is, algemeene herkenning en vergiffenis volgt, en de voorgenomen huwelijken worden gesloten. De mannen krijgen hooge posten, en vreugde heerscht alom. Radja Sarâni neemt in zijne laatste oogenblikken den islâm aan. Radja Indra wordt vórst van 'Irâk, Rada 'Arifin van Koefah, Radja Harsjah van Indrapoera en Sidi Maulânâ van Mişr.

CDXL.

SJA'IR SITTİ ZOEHRAH II.

Collectie v. d. W. 262, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 254 bl. 19 r.

De titel is hier *Sja'ir 'Arbin*.

Geheel dezelfde tekst, de afwijkingen zijn onbeduidend.

De slotzang na het eigenlijke besluit is echter anders.

CDXLI.

SJA'IR SITTİ ZOEHRAH III.

Collectie v. d. W. 263, 20×17 cM. 319 bl. 15 r.

De titel is hier Sja'ir Soeltan Sjarif, maar aan het slot als die van II. nl. in den regel:

نمونه سعید سردان همدانی شری راہو سفونہ شاری بون

De slotzang is als die van II, en de tekst vertoont geene afwijking, behoudens de zeer slechte spelling.

CDXLII.

SJA'IR SiDi IBRAHIM.

Collectie v. d. W. 245. 33 $\times$ 20¹/₂ cM. 11¹/₂ bl. 20 r. gedat. 1282 en onderteekend. ابراهيم دانو کای من ريو

De volle titel op den omslag is *Hikajat Sul Ibrahim ibn Chasib* (خصایب) *Soeltan Misr*.

Begin:

دشمنی قصه سوات رنجان	عماراع ابدنی سدا ناکذا
درفد قمت کند کولان	عحاتر فلام نیباد سمفون
فلام دایور دشمن برفری	دودق برفیجر سواراع دیری
بندق سداد سلف شاری	سوات حبلیه کاهی همفري
سوز کوباج اکن بوندین	دافتند سادو اکن جویقل
دشمن کو نابلق تگون تگون	ساشت مویت انو قیصین

Slot:

بوکنش کاهی محمود شوزار	فسر کو ابن دشمن سبمنو
جبهو دحمشکن شوزا نانو	روکمند نوانن برفراف دینار
اینکه کونن فسر محمود	کاهی عماراع بندق سداد
سحسان بوکنش اسدد	کشد کاهی بوکنش عود
نمت سببر سلف شاری	جوبندین خصایب سلفن مصری
فرکی کبصره مملوع دیری	بند محمود سواراع اسنری

waarna in vier regels de datum vermeld wordt.

Inhoud: (uit het Arabisch is het gedicht vertaald).

In Misr is vorst Chasib met zoon Sid Ibrahim. Deze ziet de afbeelding eener vrouw en wordt daarvan dermate bekoord, dat hij het origineel gaat zoeken, na van zijnen goeroe gehoord te hebben dat zekere Aboe Kâsim te Bagdad de teekenaar is. Allereerst gaat hij naar die plaats, en verneemt dat het origineel de prinses van Basrah is, waarop hij ijlings naar Basrah gaat, waar hij zich aansluit bij den kleermaker der prinses en den bewaker van haren tuin, met

wier hulp hij de gevreesde prinses te zien krijgt; hij wordt ontdekt, en door de prinses niet onvriendelijk bejegend. De liefde ontwaakt in haar, en zij stemt er in toe door hem ontvoerd te worden; zij gaan naar Baghdād, waar zij eene onaangename ontmoeting hebben.

Bl. 101. In Miṣr was men intusschen zeer ongerust over den prins; overal wordt hij gezocht, eindelijk vindt men hem in gevangenschap, op het punt van gedood te worden, van roof verdacht; de afgezant brengt aan het licht dat de prins ten onrechte verdacht is, de ware dief wordt gevonnisd; de vader der prinses wordt verzoend met de zaak, het huwelijk wordt gesloten, en de prinses naar Miṣr medegenomen.

CDXLIII.

SJA'IR KAHR MASJHŌER.

Collectie v. d. W. 246, $34\frac{1}{2} \times 21\frac{1}{2}$ cM., 172 bl. 19 r.

Na de eerste regels.

بسم الله ايت مول دکت   يمشيه رحمة تراغ چواچ
برکت محمد فعتولو کيت   اياه فعتولو عالم فنديت

volgen nog tien regels inleiding, en daarna:

انيه توان سواد جريت   سؤرخ راج ديانس تحت
سلطان قمرسه نام مکتوت   بگند نو عاديل بحق سمات
بينوا شام نيمان نندري   بيسر کراجان تباد ترفري
بگند فون ساشت بحق بستاري   تارين يا الله سره جواداري

Slot:

سوده تمتم سعيون نوان   هاني ديدالم برنمبه راون
فيکون نيدق برنستوان   مزجادي سورة تباد کتيوان
مات فون فنيغ کفلا فون بره   باکي دکونخ کلمبغ بارد
کارن هاني تباد برتمستو   فيکون بايق بوکنن ساتو
هاني ديدالم سوده متو   مزجادي سورة تباد برتنتو
والله اعلم بالصواب   واليه المرجع والمآب

Inhoud:

Vorst Kamarsjah in Syrië had twee zonen: Samsœddin en Kahr Masjhœer, en eene dochter Djoerijjah; de vader sterft en de oudste zoon volgt hem op, hij bestrijdt de ongeloofigen, en huwt met de dochter van Radja Lebari: Djarijah en diens zoon Chabarsah neemt hij tot zich. Hij hoort van de joodsche

koningin Amardi in Soengajdi, en zeult zijnen broeder en Chabarsah met een leger daarheen om haar te bekeeren. Hij komt bij den vorst van 'Adjam, die hem zijne dochter Salbijah ten huwelijk geeft, waardoor hij de opdracht zijns broeders vergat; ongerust daarover gaat hij na eene maand verder.

De vorst van Barham, Hamzah, was een broeder van Kamarsjah, zijn zoon heette 'Ambarsah, zijne dochter: Lilakandi. Kahr Masjhôer komt aldaar, en vertoeft daar één nacht, waarna hij zijn tocht naar de geduchte vorstin voortzet; hij komt daar aan, zij weigert zich te bekeeren, zij trekt tegen hem op met haar leger, vreeslijk is het gevecht, de moslims lijden groote verliezen, velen hunner vluchten. Chabarsah wordt gevangen, eindelijk Kahr Masjhôer zelf. Vluchtelingen berichten dit aan Samsoeddin: deze roept vele vorsten ter hulp, ook Hamzah trekt met hem op tegen Soengajdi, waar weldra een moorddadige strijd woedt: de moslims verliezen het en hunne vorsten worden gevangen.

Bl. 79. Djarijah bevalt van eenen zoon, Mochammad Nôeraddin. In Bagdad is vorst Malelasah, met eene dochter Lilan Lila, eene heldin, die zich Sjahroem 'Aghah noemt; zij hoort van de geweldige koningin, en wil haar aanvallen. Djarijah, die haren man was gaan zoeken, voegt zich bij haar en verkleedt zich als man, onder den naam Tamindari; zij overwint Amardi en boeit haar. De gevangen vorsten worden bevrijd, en laten hunne vrouwen en moeders derwaarts komen; eerst na langen tijd maken de gewaande helden zich bekend, nadat Kahr Masjhôer had ontdekt dat Sjahroem eene vrouw was, en nadat Amardi zich tot den islâm bekeerd had, en in vrijheid gesteld was, en met Chabarsah was gehuwd. Kahr Masjhôer huwt met Sjahroem, Samsoeddin met Lilakandi; ook Salbijah voegt zich bij hem; de vorsten gaan naar hunne landen terug, vrede en lietde heerschen.

Zie overigens: H. C. Klinkert in Bijdragen Kon. Inst. 4, IV, bl. 512—522.

CDXLIV.

SJA'IR BOEDJANG.

Collectie v. d. W. 239 D. bl. 71—93, 19 r. (33 x 20½ cm).

Inhoudloos en dikwijls onderbroken, van eene lange inleiding voorzien, gedicht over de smachtende liefde van een armen boedjang, die wees was, voor eene vrouw die جمجم genoemd wordt, doch in den laatsten regel جذجع heet; in dien regel heet de jongeling *boedjang piator*.

Wellicht hetzelfde als.

Leiden, cod. 1955 en 3339, Catal. bl. 29.

Collectie v. d. W. 248. 33 × 20¹/₂ cM., 127 bl. 19 r.

Begin:

دشمن توان یح بجقسان	انیله قصه سواد رنسان
حریت رادو اردایان	عاریله فترا رادو مسینا
نورین برنام کسمبی کورت	کراجانن بسرجوٹ سمذات
تمتله بند دیاتن نحت	منفري هلباغ نصف سمات

Slot:

دودفله بند سوري بذارا	برسوکان ددانم نندارا
ایمته معمور نیدق نرکیورا	تترین راعی دتن سجبترا
عادل دان مورد رانو فیساری	عمونتین نطق دیس نتری
راعتن سیدق "کب نرکیورا	ورنن مستبور کسان کماري

Na het *سیر اودایان* volgt nog anderhalve bladzijde over de wetenschap en de *hakikah*.

Inhoud:

In Kasoembikarta is vorst Oedajan, met jongeren broeder Karandajan; in Kasoembirata is Tjandramina met dochter Astrawidati; in zijn dienst is de schilder Soengging, die door een vlekje op een door hem gemaakt portret der vorstin 's vorsten argwaan opwekt, en verbannen wordt met afgehouden hand. Oedajan droomt van eene schoone vrouw en gekast zijnen patih die te zoeken: Soengging komt aldaar en vertoont zijn schilderij, en Oedajan ziet het met verrukking, en geneest de hand weër; hij hoort nu zoo veel van Kasoembirata, dat hij er heen gaat om alles te zien. De prinses aldaar had van Oedajan gedroomd, herkent hem dadelijk, als hij in haar slaapvertrek dringt, en haar zijne liefde belijdt; met verwarde zinnen gaat hij naar zijn land terug. Karandajan valt bij zijn broeder in ongenade, en wordt verbannen; hij komt bij den berg Andjakaperi bij den ascet Darona Sakti, die hem alles leert. Oedajan herhaalt zijn bezoek, en laat in overhaaste vlucht zijn gordel achter, en wordt achterhaald en met list gevangen; zijn jongere broeder verneemt dat, en wil hem bevrijden; hij neemt den vorm van een olifant aan, en Oedajan wordt gedwongen hem te bestrijden, (bl. 76), doch onmiddellijk herkennen zij elkaar. Oedajan schaukt nu de prinses; de gewaande olifant richt groote verwoestingen aan; weldra voegen zijn broeder en het leger zich bij hem, en een groote strijd

vangt aan; Soengging werkt mede tot het sluiten van een wapenstilstand, de vrede komt tot stand, en het huwelijk vindt plaats. Oedajan vervangt Tjandramina en Karandajan zijnen broeder; Soengging krijgt den titel Senapati Kasoembirata.

CDXLVI.

SLA'IR Mādī.

Collectie v. d. W. 254. 33¹/₂ x 20¹/₂ cM. 238 cM. 19 r., in het vers
zelf gedateerd: Pēnjēngat. 4 Djoem. I. 1266.

Begin:

مدد دکاراع اکن فرمائیں	دشمنه توان موداع مؤمن
بنند تو عاریف لب مسلمین	حقان راج دانس اتین
دوا اورغ وزیر بختربه بسر	بیراف منبری یعدباواهن
ادله ممع ممرنقین نکری	سورغ ادت برنام جوهری

Slot:

کراچان دنبری فدک نبند	سلطان بدرالدین فیرا بمودا
نمخته دان محمور سلطین اد	ساعتقه کمر اچان بنسند
دنبری محربی دسندله برذخت	سلطان فاضی راج یح فؤت
دب نمری مشهوره ورت	جوکنده دشن فریت دان کوت

Na het سیدت انبند نمتن volgen nog twee bladzijden over den datum en het lezen en leenen van het geschrift.

Inhoud:

In een bovenwindsch land is een vorst met eenen zoon. Mādī, in Perzië een vorst met twee dochters Rantan Badawijah en Rantan 'Askijah en beider stiefmoeder Djarijah en een pleegzoon 'Abdoelwālid. Djarijah echter stond in ongeoorloofde verhouding tot Wabasj mantri, wat door Badawijah gezien werd; Wahasj beschuldigt haar nu van ontucht met den pleegzoon, en doodt dezen; de vorst verbant Badawijah, en hare zuster deelt vrijwillig haar lot. In het bosch was een vorst met dochter Tārfah; deze vindt de twee zusters en behandelt ze als slavin-
vinnen. Mādī gaat jagen, en verdwaalt; Tārfah vindt hem en wordt van hem bekoord, doch hij walgt van haar en wordt gevangen gezet en geeft eindelijk toe; zij baart hem een zoon, maar hij wil de twee zusters bevrijden, doodt Tārfah, verslaat haar leger, en voert de zusters met zich. Hij komt in het woud bij eene

prinses Nilakandi die indertijd door een apenkoning ontvoerd was en hem drie kinderen gebaarde had; zij helpt hem aan oogmedicijn en brengt hem in kennis met Noër al-^{asikîn}, met wie hij in het huwelijk treedt (bl. 68). Zwanger verlaat hij haar en tijgt naar Kaum Bandar welks koning eene dochter Noerlila en eenen zoon heeft: Radja دروس; de koning had het rijk beloofd aan ieder die de oogziekte der prinses zou kunnen genezen; Mâdi geneest haar met de pas verkregen oogmedicijn, en verkrijgt het rijk en de prinses. De twee zusters blijven bij hem; na eenigen tijd geleidt hij ze naar Perzië, waar men ze met ontsteltenis herkent; hij huwt met ^{Askijah}, en zijn trouwe metgezel Ibrâhîm met hare zuster Badawijah. Wahasj wordt gesteenigd, later ook Djarijah. Mâdi wordt vorst in Perzië (bl. 145); hij krijgt eene dochter Noër al-Kamal, en een zoon Badaroeddin; verlangen naar zijne ouders bevangt hem, en alleen vertrekt hij om hen te zien. Zijn vader had nog een zoon gekregen: Radja Kâdi geheeten, en was kort daarna gestorven, en de jonge prins zal hem opvolgen; ook de koningin sterft. Toen kwam Mâdi daar aan, en keurde alles goed, waarna hij ijlings terugkeerde. Noër al-^{Asikîn} was intusschen van een zoon, Roetzâchan, bevallen; weldra vliegt deze weg; de zoon van Tarfah, Badar al-djamîl, was intusschen groot geworden en zijnen vader gaan zoeken; hij had Roetzâchan ontmoet en met hem den tocht naar het land van hunnen vader voorgezet, en beiden vragen Noër al-Kamal ten huwelijk, eene weigering volgt, en beiden ontbieden hunne legers: spoedig wordt de strijd geopend. Radja Kâdi wordt ter hulp geroepen, waarna de strijd eerst recht gaat woeden. Badar al-djamîl wordt gevangen, hij maakt zich bekend, alles wordt opgehelderd, en vreugde vervangt den strijd; allen keeren naar hunne landen terug.

De twee laatste bladzijden zijn gevuld met stukken van een ander gedicht.

CDXLVII.

SJA^{IR} TaDJOEL MOELOËK.

Collectie v. d. W. 258, × 20 cM., 103 bl. r.

Begin:

حکایت سحر عاشیق اور شیخ سوسه	دشمرکن توان سواة قصه
نمان کونن ملک سلیمان شه	سورش راج خبرن صح
اصل بکند راج یغ غانی	ادفون اکن ملک سلیمانی
سرة دشن کاکه برانی	توزن تمورن بٹساوان سلطان

Slot

دودله کونن تاج به بستاري   بروکاسيه من لائت استوري
 عمرنقه کوجان ديدالم ندمي   دبادف مرا سرت وزيري
 تفتله توان تاج به بخ علبا   سرد استورين سيدندنيا
 سباري به برسوب ري   نفس دودد مارا دان بني اي

Na het *سغير* *تمنه* volgt nog eene halve bladzijde.

Inhoud:

Soeltan Soelajmân wenscht te huwen: hij huwt met de dochter van Zaharsjah, en krijgt een zoon Tâdjoelmoeloek, wien zekere 'Azîz het volgende verhaal doet: »ik was verloofd met zekere 'Azîzah, en toen het huwelijk »gesloten zou worden werd ik bekoord daar de gevaarlijke Dalilah en daar- »door vergat ik mijne wachtende bruid: ik liet den huwelijksdag voorbijgaan, »keerde steeds naar de verleidster terug, sprak niet met haar, doch smachtte »aan haar deur, mishandelde 'Azîzah die mij bleet beminnen en mij de teekens »die Dalilah mij gaf uitlegde, wat leidde tot ontmoeting met de verleidster: »'Azîzah kwijnde weg en stierf van verdriet. Dalilah en ik bezochten dikwijls »haar graf. Eens ontrukte eene andere vrouw mij aan haar, dwong mij tot een »huwelijk, en schonk mij een zoon. Dalilah hoorde dit, mishandelde mij en »wierp mij naar buiten: dit vernam mijne derde vrouw die mij ook uit haar »huis liet werpen, waarna ik bedroefd naar mijne ouders terugging, die mij »enkele zaken van Dalilah afkomstig gaven, welke 'Azîzah bewaard had en hun »verzoekt had mij als herinnering te geven. Ziehier een dier zaken: een zakdoek."

De vorst vroeg wie den doek geborduurd had, en hoorde dat de Perzische prinses Altija(?) de maakster was, wier schoonheid alom bekend was: zijn zoon wilde haar bezitten, de vader liet hare hand vragen, maar zij weigert te huwen. De prins verkleedt zich als koopman en gaat met 'Azîz naar Perzië, waar hij zijne waren uitstalt; hij verkoopt aan de prinses, treedt in briefwisseling, booze brieven van haar worden beantwoord met liefdesverklaringen; hij koopt een poortwachter om, wint de medewerking van eene oude slavin, en slaagt er in het vrouwenverblijf binnen te dringen. 'Azîz wacht eene maand en bericht het aan zijnen vader: deze verzamelt zijn leger en trekt tegen Perzië op. De prins verbleef intusschen bij de prinses in mingenot; de koning bespeurt het, laat hem gevangen nemen: onderwijl komt de vader vóór de stad: de prins wordt bevrijd, de prinses wordt in haar plan tot zelfmoord verhinderd, alles wordt opgehelderd, en het huwelijk vindt plaats. 'Azîz keert terug, en treurt met zijne moeder op het graf van 'Azîzah, zijn leven lang. Tâdjoelmoeloek volgt zijnen vader op.

CDXLVIII.

SJA'IR IHKAJAT RADJA DAMSJK.

Collectie v. d. W. 260. 33×20 cM. 222 bl. 18 r.

Gedat. 4 Radjab 1280 H. en 1864. onderteekeend Hadji Ibrahim Datoe Kaja Moeda Riouw.

De inleiding bevat eene hulde aan de Hollanders en aan den heer von de Wall, assistent-resident te Tandjoeng Pinang, aan wien de dichter dit uit een roman (zie HS. v. d. W. no. 164) getrokken gedicht opdraagt.

Het begin van het eigenlijke verhaal is:

اول مولاً فورتام مولاً	دقروم قيصه هي راج نومه
دنكري دمشيق عبكة كملاً	ديا قس تحت بئند ترسيه
بكند ايت دوا سودارا	كدوان باغك سما بحارا
ساشة ك عاديل عمرنك تبارا	سديكت تبارا مذكادي جدارا

Slot:

نكري دمشق افما ساكيت	سكاراخ ابن ببيروم بشيكة
اوراخ فون راعي بوكن سديكت	ماسقه اجوخ كفل دان راكية
بئند فون ببيرو برسوخ هاني	صف انقمر سده ممكنتي
همت فون تبار لاك دننتي	قصه دمشيق دسني برهنتي

Na het *tammallah fissa* volgen nog 27 regels.

De inhoud is dezelfde als van HS. v. d. W. 164 (no. CXXIII); alleen heet de vorst van Koëfah Salisila hier: Salasila, en Sajf al-Kamar wordt dikwijls Saf al-Kamar genoemd, wat wel een schrijffout zal zijn.

Matelooze uitvoerigheid heeft het beknopte verhaal tot een breedsprakig gedicht doen aanzwellen.

CDXLIX.

SJA'IR MAMBANG DJAUHARI.

Collectie v. d. W. 264. $20\frac{1}{2} \times 15\frac{1}{2}$ cM. 177 bl. 14 r.

Begin:

دغرکن توان سوانو فري	انيله قيصه ممبج جوهاري
مشمبل تونن ديوا سبفري	ديدانم مليكي رقم بيدوري

نام فترې کسو ما اندرا   فارسن ایلوق نیدق برنارا
فتران رج کسک اندرا   بنسلون عتبر دیدالم اودرا

Slot:

اکن عودا عسرون نیلا   برگسر مسنتري اریا کمال
عاریف دان بدلا تېدق برجه   فانت شه وزیر یخ ترصال
تستله بگند دیانس تخت   دفتندو وزیر امت سكات
ببراف رج یخ برعبوت   مشترکن اومتی امس دان هرت

Na het *tummatluh sja'ir* volgen nog vijftien regels.

De inhoud van dit gedicht komt overeen met dien van cod. Leid. 1943 (XXIV), niet met cod. Leid. 1896, waarnaar het overzicht in het Tijdschrift v. d. T. L. & V. K. van N. I. deel XLV bl. 333—369 is vervaardigd.

De eigennamen vertoonen eenige afwijking, de gezellinnen van Koesoema Indra heeten hier Lila Məngarna dochter van Arja Kəsna, ایرم دحرج dochter van Baliaradja, Lila Indra dochter van Arja Səgara, en Lila Bangsawan dochter van Arja Pahlawan; Mambang Djahhari heet ook Mambang Oedara (van daar de titel róór in het boek), en zijn vier kədajan's: مود اکس (de boeroeng wilmana), Moeda Lila Indra Pahlawan (de boeroeng bajan), Moeda Bangsawan Lila Məngindra (de kantala Indra) en Moeda Oesoel Məngarna Lila (de boeroeng kantala).

De afloop is evenals in cod. Leid. 1943.

Andere handschriften.

Leiden, cod. 1896. 1943 en 1955, Catal, bl. 21—23.

CDL.

SJA'IR SOELTAN MANŒOER I.

Collectie v. d. W. 265, 53 × 20 cM., 212 bl. 19 r.

Begin:

بسم الله ایت فرعون کت   دش نام الله نوهن سمات
کمدین نرسبو سلطان عبوت   دنکری بندة بگند برتخت
کدان اورشای امخو حرمت   اکن بگند عبوت نکری
کاکه برانی تېدق نرفری   ساشة عداسینی داکه سنتری

Slot:

بايق اورغ بر بروت ۲   ببنا مندروء سفرة ريبدوء
 مغبل صدقه سمبوء ممبوء   اد يغ مندافت اد يغ لوفت
 ترانو سوكت سكيلين اورغ   مندافنة درم دتاشن اورغ
 ريوة رندد بوكن كفالشغ   راصين بوكن سبارغ ۲

Na het *tammat al-kalam* volgen nog zes regels.

Inhoud:

In Baghdad is vorst Manşôer, ongehuwd, doch met honderd goendik's; hij huwt met prinses Dzoehrah van 'Irâk die spoedig sterft. waarop hij met hare zuster Dzahóerah trouwt, die ook weldra sterft. waarover de ouders zich dood treuren. Noêr al-'Asikîn van Jaman wordt zijne vrouw en sterft, Nilakandi van Hindi evenzoo. dat alles wegens verdriet over zijne voorliefde voor de honderd, Djanîlan van Damsjik evenzoo, totdat geen vorst zijne dochter meer wilde geven. Een koopman noemt hem Djamdjâm de prinses van Kôefah, hij eischt haar op; deze houdt het uit, na drie jaren wordt zij zwanger en baart eenen zoon Sjarif Ismâ'îl. Den vorst van Malabar wordt voorspeld dat de jonggeborene hem zal onttronen. hij zendt een gewaanden sterrewichelaar naar Baghdad. die zoo veel kwaads van den prins voorspelt, dat de vader hem te vondeling laat leggen (bl. 99; berouw en verdriet kwellen hem, en hij laat het kind zoeken, doch tevergeefs; rouw heerscht alom. Een bedoewien had het kind opgenomen en hem Abôe Zahîd genoemd. en hem opgevoed; avonturen willende beleven gaat hij zwerven; hij ontmoet eenen kluizenaar die hem zijne afkomst mededeelt en hem in alles onderriicht. Dan trekt hij tegen Malabar op, lokt een strijd uit. doodt velen. ook den koning; de leugenachtige raadsheer, die als sterrewichelaar was opgetreden. wordt opgehangen en verminkt; als overwinnaar regeert hij het land, en neemt de prinses Sëri Banoen tot vrouw. Zijne gezellen Abôe Sa'îd en Abôe Mas'ôed worden minister. Alle bedoewienen laat hij overkomen. Zijn vader had hij van zijn in leven zijn laten vergewissen, zonder hem zijn grootheid te berichten; hij verklaart Baghdad den oorlog; zijn vader trekt naar Malabar om zich over te geven; de zoon ontvangt hem, de oude bedoewien doet zijn verhaal, alles wordt opgehelderd. vreugde vervangt de droefheid, groote feesten worden gevierd. Sjarif Isma'îl wordt heer van Malabar en Baghdad.

CDLI.

SJACIR SOELTAN MANŞOËR II.

Collectie v. d. W. 266, 20 × 16½ cM. 240 bl. 17 r.

Geheel dezelfde tekst: aan het slot een paar regels prosa over de onwetendheid van den schrijver

Zie overigens: H. C. Klinkert in Bijdr. Kon. Inst. 4. IV, bl. 512—522.

CDLII.

SJA'IR TJINTA BIRAHIL.

Collectie v. d. W. 267. $20\frac{1}{2} \times 16$ cM., 38 bl. 19 r.

Begin:

بسم الله ايتو فرعون كلام	دشن نما الله خلق العالم
مليمة كن رحمت سين دان ملام	فد سلا مؤمين دان اسلام
دشركن قون سسوة جيرويت	دكارش اويده داكن ييش ست
داكن نيين بوكن انق فنديتا	دريغد دودق باؤك بركات

Slot:

دانؤ بندهار وزري يح بياري	برجنتكن انقن تيدق ترفري
دمكن نه كونن چرايت بن	دانؤ بندهر جادي راج بن
دايغيت فردان فكاوي بن	سننله نكري دشن ليمنه بن
جوابت حديت سني سويركن	انته ايدا انته فون بوكن

daarna volgen nog elf regels, in den op een na den laatste waarvan het gedicht Sja'ir Farâhid genoemd wordt.

Inhoud:

Soeltan Indra van Bëranta Indra heeft vele vrouwen; Sitti Lila Mëngindra, eene dochter van den bëndahara, wordt door hem het meest bemind. In een ander land is Mëngindra Säh Përi, die van een papegaai veel goeds van Lila Mëngindra hoorde, zoodat hij besloot haar te gaan zien; hij droomde voortdurend van haar; als hij haar ziet wordt zijne liefde onstuimig. Hij neemt zijn intrek bij Nenek Kebajan noemt zich Moeda Farâhid, en wordt kawan van den vorst, wiens toegenegenheid hij wint door zijne teekenkunde, maar toen hij en de vorstin liefde gingen koesteren, beval de vorst hem een woesten tijger te vangen, aan welk bevel hij voldoet, en later: een berg te doorboren; de vorst moet zijne belofte hem zijne vrouw af te staan gestand doen, doch gelast eene oude vrouw hem te vergifigen. Zij stoort Farâhid terwijl hij de schoonheid zijner geliefde bezingt, vertelt hem dat de schoone dood is, waarop hij dood neervalt. De vorstin, dat hoorende, sterft; de heele stad treurt, de bëndahara laat de oude vrouw dooden, de vorst sterft van verdriet.

SJA^cIR °ABDASSAMMÂN.

Collectie v. d. W. 269, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 184 bl. 19 r.

Begin (na twee regels in het rood):

سوداكر كني امته بستاري	ادانه سواة چوترا ييغ بياري
عادييل مورين تيدق ترفري	تقسان راج ديدانمين نكري
لاكي ٢ كونهن امته جوهاري	برانق سورغ دشن استوري
سوكر بنديغن ديدانم نكري	ايلق فرسيه وجه برسوري

Slot:

لاو مماكي باوان	سنتف سيرة ديدانم فران
براهي كراشن سكل فرمغون	جيوراكن بركاة ايلوقن توان
مانس تقسان بوه ييغ رانوم	عبدانسمان ممانس سمبل ترسنيم
باكينن دافت اكن دمينوم	سيكف سفره بتاران انوم

Inhoud:

De koopman °Abdarrahmân heeft een zoon Intjik °Oethmân die in een droom den raad krijgt te huwen met Sitti Dang Lila van Poelan Tinggi: hij (nu °Abdassamad genoemd) gaat daar vertoeven. wat niet zonder bezwaren is. en niet gelukt zonder de hulp van Djoeragan Djilani; ééne ontmoeting met de in den droom aangewezen leidt reeds tot wederkeerige liefde. hij (telkens °Abdassamân genoemd) moet veel geduld oefenen eer hij zijn wensch verkrijgt; eerst krijgt hij eene besliste weigering; hij oefent geduld. Hij (veelal °Abdassamân genoemd) kwijnt schier weg: eindelijk kan zijn wensch vervuld worden. doch eerst na veel beschaamdmaking en teleurstelling verdragen te hebben kan hij zijn droom werkelijkheid zien worden. en nadat de oudere zuster der bruid, Dang Malani, krachtig tusschen beiden was gekomen; maar de werkelijke afloop wordt niet vermeld, daar dit door lange beschrijvingen zeer gerekte gedicht niet voltooid is.

SJA^cIR SITTI DZAWIJJAH I.

Bat. Gen. 214, $19\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM., 180 bl. 14 r.

Dit gedicht wordt ook *Sja^cir Haris Fa'ilah* genoemd.

Begin:

اعوذ بالله من دكانت	عن الشيطان الرجيم قول سورة
معدنا بريندوخ سكين كيت	كشد الله تودهن سماة ۲
كشد الله ميندا ديندوشن	فينده شيطان سفيا دفلبراكن
سلا كجنان ميندا دجيتوكن	دنيا اخيرد ميندا دلفسكن

Slot:

افلوي تاسي سيگر ممبيل	دري سكارش بو بوشه فوش
براشناي ننتي ادا بح كورخ	دكريم اوراخ دسورو بيل
همين جوت اوراخ ماسكاني	اف تباد بوييه دفاكي
ماسنيس دان ستوكرد سودا سمعي	تيادا بوي لاكي دكوفي ۲

Het gedicht verhaalt van den vorst van Başrah Haris Faḡilah en de koopmansdochter Sitti Dzawijjah; het is uitgegeven in Singapoera 1297. Deze sja'ir is veel uitvoeriger dan de uitgave, doch niet door het verschil in inhoud; deze tekst is een langere, Bataviaasch gekleurde, gemoderniseerde omwerking van dien der uitgave. Deze heeft 1826, dit handschrift 2520 versregels. Zeer vele gedeelten zijn identisch, behoudens de gewone verschillen en vrijheden als omstelling der regels in het tetrastichon, wijziging der rijmwoorden e. d. Het verschil in omvang is ontstaan door de uitvoerige beschrijvingen en uitweidingen. Aan het slot—de laatste regels der uitgave vallen op bl. 166 van het handschrift—wordt nog verhaald hoe de vorst van Başrah zijnen zoon op den troon plaatste, en Sitti Dzawijjah, koningin geworden, verder gelukkig leefde. Na het gedicht volgt eene didactische nabetrachting.

Vóór het *tanmat* komen de regels:

سلطان هارس دنگري بصره	بشر كراجانن تيادا تركيرا
كفدان استري سست ميسرا	سدنييت تيادا بر بواة جيدرا

CDLV.

SJA'IR SITTI DZAWIJJAH II.

Bat. Gen. 255 A. 20¹ 2 × 16 cM., 147 bl. 16 r., gedat. Pontianak 1864,
de copie (نوقبلن) 15 Sept. 1893.

Uit eene Inlandsche leesinrichting. Evenals alle boeken uit die inrichting, is dit geschrift zeer modern en vol Europeesche woorden, zooals by.

ادله کاین ۴ دان باتور   ادله ایرنجی یغ نور سانو
ادله اشکر سلیندار انقتس   ایرنجی بایق ببراف جنیس

Het aantal versregels is iets kleiner dan dat van I. De eigennamen der hoofdpersonen zijn hier هارس فضيلة en ذویه; het slot komt overeen met dat van I, met welken tekst deze veelal woordelijk overeenkomt.

CDLVI.

SJA'IR SITTI DZAWIJJAH III.

Collectie v. d. W. 259. A. bl. 1—87, 19 r. ($33 \times 20\frac{1}{2}$ cM.), ged. 1272.

Bij regel 11 begint de dateering, welke in de Singapoersche editie bij den eersten regel aanvangt:

هجرة النبي صلي الله عليه وسلم   سريبو دوا را توس
توجة فوله دوا بيلاقن مالم   بونن حج سبلس مالم
مالم جمعة مولان دسورت   سغير دكارغ فقير يغ ملارة

Tot bl. 72 is deze tekst met de uitgave overeenkomend, hoewel telkens minder verzen voor dezelfde zaken gebruikende; daarna wordt de afwijking vrij belangrijk. Het slot der editie valt samen met den vijfden versregel vóór het slot van dit HS. dat de beschrijving van Harith's regeering nog even voortzet, en eindigt in een eerste versheft, nl.

جاش برسوام تيدق كتبون

CDLVII.

SJA'IR ADHAM.

Bat. Gen. 277. 22×16 cM., 30 bl. 16 r.

(HS. Holle, zie Notulen, 1900. October I d, en 1901 Maart I. c. en Augustus II).

Rechts de Maleische tekst, links de transcriptie.

Inhoud:

Pandita Adham heeft eenen zoon 'Abdoellah en twee dochters.

Na zijns vaders overlijden gaat 'Abdoellah reizen, eene oude vrouw geeft hem schrijfwerk, en hij wordt een bekend pennist. De vorstin des lands wil ontucht met hem bedrijven, de vorst gelast in een brief den beul den brenger

te dooden en beveelt 'Abdoellâh den brief te bezorgen; onderweg helpt hij iemand. drie vrouwen van den vorst ontnemen hem den brief en bezorgen dien bij den beul. die ze onthalt. Zoo bleef 'Abdoellâh gespaard, en genoot ieders achting.

CDLVIII.

SJACIR RADJA DARMA 'ADIL I.

Bat. Gen. 273. 22×18 cM., 336 bl. 16 r.

(HS. Holle. zie Notulen. 1900 October I J, en 1901 Maart. I c, en Augustus III).

Vele bladzijden en geheele quaterns zijn verkeerd ingenaaid.

Rechts de Maleische tekst, links de transcriptie, welke hier en daar ontbreekt. Uit 't Soendaasch vertaald; een waardeloos gedicht, met verzen als:

Soepaja djangan tahoe poelisie.

Sakalipon tiada dapat permisie.

669 vierregelige coupletten; bij 649 eindigt het verhaal, de rest bevat eene vermaning.

Inhoud:

In het Hindoeland is vorst Radja Darma met patih Perbangsa en zoon Darmatmadja en diens vriend Si Mardoed. Deze is een schavuit; hij wordt gevangen genomen, de prins, daarover verstoord, wil den patih omkoopen en wordt gevangen gezet; de vriend wordt gedood en de prins bekeert zich. De vader geeft hem viervoudigen goeden raad, en sterft.

In Baratmadja is vorst Soeroesakti, die Darmatmadja aanvalt, het Hindoeland verliest 't, Perbangsa wordt gevangen genomen, later ook Darmatmadja, Soeroesakti wordt daar vorst, is een tyran, wordt afgezet en gevangen. Darmatmadja wordt weder vorst, en laat Soeroesakti onder toezicht stellen.

CDLIX.

SJACIR RADJA DARMA 'ADIL II.

Bat. Gen. 398. 20×17 cM., 13 bl. 17 r. Latijnsch schrift.

Fragment. Eerst 19 stropen in Asmarandana, dan 9 in Sinom. Gescheurd en gehavend handschrift.

CDLX.

SJACIR EMOEP.

Bat. Gen. 217, 20 $\frac{1}{2}$ $\times$ 17 cM., deel I: 190 bl. 12 r. deel II: 191 bl. 12 r.
Notulen 1894. Mei. bl. 60.

Emoep is de verbastering van Imhoff (Gustaaf Willem van), en de geschiedenis van zijn tijd wordt in dit gedicht behandeld. Hier en daar komen historische notities voor bv.

- Bl. 6. Valckenier wordt 3 Mei 1737 generaal in Jacatra.
 » 7, 1661 Ceilon komt aan de Compagnie; 12 Januari 1715 oorlog met den Zamoerijn tot 1717.
 » 30, 1736 de fiscaal Imhoff door Abraham Patras naar Kandy gezonden.
 » 58, 1740 Imhoff naar Holland gezonden.
 » 78, 27 Sept. — 5 Oct. 1740 verbond der Chineezen binnen en buiten de stad. 8 Oct. — 9 Oct. Chineezenmoord.
 » 99, Pakoe Boeana II te Mataram vraagt de hulp der Compagnie tegen de Chineezen die Kertasocra vermeesterd hebben; afstand van Noord-Java en Madoera in 1745.
 » 138. Imhoff generaal te Jacatra in 1740; hij wordt baron.
 Deel II.
 » 38, 1741, 6 Nov. Valckenier gaat naar Holland, zijn vertegenwoordiger is Johannes Tydens.
 » 60, 1743, 20 Mei, Van Imhoff wordt generaal.
 » 104, 1745, Pangeran Tjakradiningrat wordt vorst.
 » 154, 1745, 15 December. Raden Toemenggoeng wordt vorst in Bangkalan.
 » 160, Tahmidoellâh wordt pančmbahan.
 » 185, Van Imhoff sterft in 1751, opgevolgd door Jacob Mossel.
 » 189, Mossel sterft in 1761, opgevolgd door Van der Parra.
 Na de regels

تمة نه شير دفسكن كلم   ددق عبورت سيع دان علم
 كلم گوئيت دتي ددلم   نقسنا بون يع سودد كلم

komen er nog 28.

CDLXI.

SJACIR INGGRIS MĒNJĒRANG KOTA.

Bat. Gen. 153, 32 $\times$ 20 cM., 8 bl. 30 r. Latijnsch schrift.

Fragment van een gedicht over de verovering van West-Java door de Engelschen in 1811.

CDLXII.

SJAËIR PÉRANG BANDJARMASIN.

Bat. Gen. 196. 26 $\frac{1}{2}$ × 21 cM., 321 beschr. bl. 15 r. gedat. 9 Febr. 1872.
Notulen. 1890, October III.

Gedicht over den Bandjarmasinschen krijg in 1866.

Begin: (op bl. 26)

اولان قيصت جالدي فرمولان	ترسبوتله كونى سواتو فركتان
كمفني اولندا ايفون كرجالان	ددام ائروفا دشن كمليان
املنه مخمور ددام نكري	مشبور، ورزان كسان كماري
عاديل بگندا نيداق ترفري	مسياني راعية سباري هاري

Slot:

هجراد نالغن همب ابدكن	كران سوسه خنداق دساجكن
ايتوش اربعية همب حسابكن	ماسا ايتوله سورا دتمكن
ميسو جومر اكن بنسان	سيك دان ليخت ينح مماكين
ايتنه فركتان سيور ددامن	سيحت اينله تمه روايتن

Voorin staat: „dipersembahkan kapada Sri padoeka toean Nieuwenhuijzen jang berpangkat raad van India di dalem negri Batavia, ini Soerat Saëer paprangan Pangeran Sjarif Hassim ibn Tongkoe Saïd Mohamad dzeen alkadsi ambtenaar zendeling Gouvernement di Bandjarmassin di karangken dengan bahasa malajoe Djohor jang tinggri moelaë përang dari taoen 1866 pada dzaman Sri padoeka toean Resident Verspijk sampé pada dzaman Sri padoeka toean Kolonel Resident Happe dan sampe pada Sri padoeka toean K. W. Tiedtke djadi Resident, sampe pada Sri padoeka toean C. C. Tromp djadi Resident doemikianlah jang terseboet didalam ini Saëer”.

Daarna volgt in Maleisch schrift:

bahoea inilah soerat sjair tjitëra péperangan Bandjarmasin jang tëlah diangkat pëkërdja'an ini olehnja Pangeran Sjarif Häs-jim ibn tengkoe Sajjid Moehammad Zajn al-Koedsï përanakan nègëri Riouw pada masanja mëngangkat pëkërdja'an péperangan pada sëgala tanah sabëlah sëlatan dan timoer poelau Kalimantan apdeeling Borneo residensie Bandjarmasin disabelah pehak tantëranja Goebernëmen Hindia Nederland pada tahoen 1861 sjahadan akan kanjata'an ini

dikaloearkén dari sétat pan dinés jang tēlah dimasoeḱkén olehnja kapada Goebèrnēmen Hindia Nederland dalam kantor Bandjarmasin.

Daarna volgt een afschrift van een brief van den kolonel Happé aan Pangeran Sjarif Hāsġim ter aanbieding van een eeresabel. en van een brief ter aanbieding eener ridderorde. Dan volgt de lijst der 69 faṣl's waarin het gedicht verdeeld is; achteraan staat dat 13 faṣl's zijn gedicht door Ēngkoe Radja al-Hadji Daôed van Pēnjēngat. en 56 door Raden Moehammad van Siak die ook de schrijver is, en het den 8 Febr. 1871 voltooid heeft; op bovenvermelden datum (9 Febr. 1872) is het werk door eenen schrijver ter Algemeene Secretarie overgeschreven.

De eerste vier faṣl's hebben de opschriften:

1.	اكن عبتاكن	كرچان گوبرنمين	نيدرلن هندي
2.	»	»	مايور فرستيق جادي رسدين بذجر ماسين
3.	»	»	حال قنديران شريف هاشيم براشكت كبذجر ماسين
4.	»	»	قورملاڤ قنديران شريف هاشيم منورڤ گوبرنمين

CDLXIII.

SJAIR PÉRANG KALIWANGOE.

Bat. Gen. 198 F, bl. 86—164, 24 r. (21 × 16 cM.) Latijnsch schrift.
(HS. afkomstig van abbé Favre).

Het uitvoerige gedicht handelt over den krijg in het Sēmarangsche in 1763 H. (*sic*); de taal is sterk vermengd met Javaansche woorden, tal van Hollandsche en inlandsche titels worden vermeld.

Begin:

Alkessa mula dikarang
riwayat fakir hendak berpérang
ilmu marrifat belum terang
bertjakap hendak ambil Samarang.

Slot:

Abdulkadir orang jang tapa
kapada allah sabantar lupa
dirasa dirinja tidak mengapa
tak chabarken dirinja sapa.

CDLXIV.

SJA'IR PERANG MUNTINGHE I.

Bat. Gen. 12. $20 \times 16\frac{1}{2}$ cM., 36 bl. 16 r. gedat. 1235.

Notulen IV: 24 (1 Febr. 1866, II. d).

Voorin staat: „Hekeldicht op den oorlog op Palembang 1819—21 aldus genoemd naar d. Ned. commissaris *Muntinghe* (Idler Menteng)“.

De Maleische schrijfwijze is شعیب قریش منتغ

Het gedicht begint met het optreden van den commissaris Muntinghe en den kolonel Bakker. De term hekeldicht is in zooverre juist. dat de toon tegen de Hollanders minachtend en vijandig is.

CDLXV.

SJA'IR PĒRANG MUNTINGHE II.

Collectie v. d. W. 272, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 30 bl. 18 r.

Tweede exemplaar van het „berijmd verhaal van den mislukten aanval der Hollandsche troepen op den Kraton van Palembang in 1819 (= 1235 H.) onder de leiding van het toenmalige lid van den Raad van Nederlandsch-Indië. Muntinghe, en van den terugtocht der onzen naar Bangka“.

De beide namen komen reeds op regel 4 voor:

النقصه فرتام مول	فثیرن محمد ممبوة چل
راج عقیل دمکین فول	بسرة دشن کفر سگان
انیلد کونن مول فرنام	هلند دان امبون برسام
ایدنیر منتغ هلند نام	کورنیل باکر جادی فثلیم

CDLXVI.

SJA'IR RESIDENT DE BRAUW.

Collectie Br. 157. VI° stuk van eene portefeuille met bescheiden over Palembang. 57 bl. Latijnsch schrift.

Beschreven wordt hoe de resident zich inscheepte op den Ardjoeno, na aankomst een feest gaf. aan met name genoemde ambtenaren opdrachten gaf, excursies leidde, ontmoetingen had e. d.

De laatste bladzijden handelen over munten en wat men daarvoor koopen kan.

CDLXVII.

SJA'IR SCHOUW SANTVOORT.

Bat. Gen. 169, 24 × 22 cM., 50 bl. Latijnsch schrift.

Gedat. 15 Maart 1296.

Gebrekkige beschrijving van de politieke ervaringen van den heer Schouw Santvoort (Sehet Sampoer geschreven) in Djambi.

CDLXVIII.

SJA'IR SOELTAN MAJMÔED.

Bat. Gen. 159, 21 × 15 cM., 14 bl. 13 r. gedat. 10 Dzoëlj. 1273, Pënjëgat.

Dit gedicht handelt over het sterven van den radja moeda Majmôed, de kennisgeving daarvan aan den resident Walbeehm, wiens tranen vloejen als de zee, de begrafenis en den algemeenen rouw.

Als datum van het bēeindigen van het overschrijven wordt genoemd 2 Dzôelk. 1285 = 9 April 1864.

CDLXIX.

SJA'IR PĒRANG WANGKANG.

Bat. Gen. 92, 21 × 17 cM., 60 bl. 9 r.

Notulen 1877. 9 Januari.

Gedicht over den oorlog met Wangkang in Z. O. Borneo.

Voorin staat: »De schrijver is Hadji Soleiman, die den oorlog medemaakte en naar het voorkomt zich niet onverdienstelijk gedroeg. Enkele eigenaardige woorden of namen zijn in margine verklaard.» de C'(lercq).

Het begin is:

انق مایو اورغ سبرغ	بسم الله ایت مون دکارغ
د بیکن اشاتن کفد اورغ	ممبین سعبیر فرکار فرغ
در حال ددالم فرغ	ایس سعبیر بوکن سبارغ
فرغ دسوتی نانه سبرغ	موسه کمغنی کفد و غکن
	enz. قصه

SJA-IR RADJA SIAK.

Collectie v. d. W. 273, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 62 bl. 19 r.

»Berijmd verhaal van de verwickelingen in het rijk van Siak, en van de wijze waarop door het Nederlandsche Goevernemt daaraan in 1857 een einde werd gemaakt».

Na zes regels van lofprijzing begint de geschiedenis:

نرسبونله قصه سواد فري	مدحسن اورشيج بنياري
هونن بلم مجدادي ندري	كايوت بايق اكر دان دوري
نستدل زمان كوتديك ايتو	بنددر بستكنايس ين ترتمدو
اندحسن بوكنن زكي سواد	اورش ملينيت براحي ستو

Slot:

دسامت اوله فقير ين بيري	جاشنله تشكو بر بايق فري
جكلو داتح سواتو فري	فاتك سكهين ستمباري
فالك فون اصل حمب ينتو	روسق بناس فون مارو جوا
جكلو تونكو براونه كحيو	بيدرواه فدانك سمبوغ مارو

نمت: enz:

SJA-IR SOELTAN MAJMOED DI LINGGA.

Collectie v. d. W. 274, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 117 bl. 19 r.

Berijmd verhaal van Soeltan Majmôed Moezaffar Sjâh ibn Marhôm van Lingga, zijne echtgenooten en dochter. Zijn dood wordt niet vermeld; het laatste is zijn terugkeer van zijne reis naar Malaka.

بسم الله ايت من دكت	دشن نام الله توجن سمات
كمدين ترست سلطان بخت	دنكري نيكت سلطان برتحت
دشركن نموان سواد رندجان	دكارغ فقير داكغ ينجبيذا
سجقن جنكل بايق نداكده	كارن حاتني تباد سمثون

Slot:

بر بيرنه بنند دوي شيدانم	تباد برحمتي سين دان نام
دشن نونج خانق الحانم	سمفيله كلكت دارانسم

سمفيله كليتك دولي حضرة ماسيخ ٢ نايك له كدارت
فادك سوري فرمي بع هيبة ماسيخ ٢ ميمبو نايك كدارت

CDLXXII.

SJA'IR SINHOR COSTA.

Collectie v. d. W. 268 A, bl. 1—47, 19 r. ($31\frac{1}{2} \times 20$ cM.)

Voorin staat Sja'ir Si lëmbari.

De in Juynboll's catalogus, bl. 20, medegedeelde inhoudsopgave is op dit exemplaar geheel toepasselijk; het citaat in Van den Berg's inventaris, bl. 50, is onjuist. evenals de daar opgegeven naam der Balische vrouw Silem, die, evenals in cod. Leid., Milëm is. Of de spelling Costa of Kista de juiste is, is uit dezen tekst niet op te maken. Over den bediende Bandan wordt niet meer gesproken.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1895, catal. bl. 20.

Londen, East-India House, no. 68 b.

CDLXXIII.

SJA'IR SINGAPOERA DIMAKAN API.

Collectie v. d. W. 270, 33×21 cM., 17 bl. 18 r. gedat. 18 Djoem.
I, 1277.

Gedicht door den bekenden 'Abdoellâh ibn 'Abdilkâdir Moensji ver-
vaardigd op den brand die Singapoera teisterde den 27en Šatar 1267 H.=
1847, 12 Februari.

CDLXXIV.

SJA'IR PĚRKAWINAN KAPITAN TIK SING I.

Bat. Gen. 168, 1000×17 cM.

Gedicht op het huwelijk van den zoon van den Chinees Tik Sing te Riouw.
Lange aaneengeplakte strook; door de vouwen zijn bladzijden ontstaan
welke door eenen $1\frac{1}{2}$ cM., breeden band gescheiden zijn; die 37 bladzijden
hebben elk 23 regels, terwijl de eerste bladzijde wordt ingenomen door een
versierde kapala.

Het gedicht is niet af.

CDLXXV.

SJA'IR PERKAWINAN KAPITAN TIK SING II.

Collectie v. d. W. 271, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 80 bl. 12 r.

Hetzelfde gedicht, eveneens onvolleindigd. doch bevat meer versregels dan I.

CDLXXVI.

SJA'IR BOEAH BOEAHAN.

Bat. Gen. 254, $21\frac{1}{2} \times 17$ cM., 129 bl. 16 r. gedat. 22 Nov. 1696.

Uit eene inlandsche leesinrichting.

In het begin vermeldt de maker dat hij met schrijven den kost moet verdienen en zijne werken uitleent ad j' 0.10 per nacht.

Dit werk handelt over bloemen en vruchten die droomen, beminnen, vertellen, handelen als menschen. Op bl. 75 begint een uitvoerig verhaal van een Chinees wiens vrouw vruchtenmedicijn behoeft. Bijen en hommels, maagden en gelieven vermeien zich tusschen de bloemen, wat op enkele teekeningen tusschen den tekst wordt duidelijk gemaakt.

CDLXXVII.

SJA'IR KOEMBANG DAN MĒLATI I.

Bat. Gen. 7. 21×17 cM., 22 bl. 14 r. gedat. 1282.

De volledige titel is: sja'ir koembang bĕrmain dĕngan boenga mĕlati.

Het gedicht bezingt de daden en gesprekken van eenen hommel en eene mĕlati-bloem; fragment zonder slot.

Het begin is:

دکارغ فقیر یغ ببل شیرۂ	بسم الله نرسبوة دان دسورد
سقدیر فمعلیغفور گندد نرورد	بسوخته تاهو تمشیل عبادر
سراس پلاوا سودد برچری	کند گدون فیلمو یسغوری
استمیوا یغ اخی میکت فری	امفون سکن عاریف بستاری

CDLXXVIII.

SJA'IR KOEMBANG DAN MĒLATI II.

Collectie v. d. W. 239. C. bl. 58—71, 19 r. ($33 \times 20\frac{1}{2}$ cM.)

Fragment, zonder begin.

De eerste verzen zijn :

کمیخ فون تیاد لاک ترکات   هپانه ملا تي جوا دسات ۲
مٹکین دکنغ برتمبه دکت   تیدور جاگ تاشن مکت

Achter het

نمتمبه سوده سعیر کو این   سوسین سبیا مغارغ این

volgen nog zes regels.

CDLXXIX.

SJA^cIR KOEMBANG DAN MeLATI III.

Collectie v. d. W. 240 D. bl. 84--97, 19 r. (32 × 20 cM).

Deze tekst begint op dezelfde wijze als II, maar de teksten zijn niet geheel aan elkaar gelijk; vooral na de bl. 1 en 2 worden de afwijkingen talrijk. Het slot is in beide exemplaren hetzelfde.

CDLXXX.

SJA^cIR KOEMKOEMA.

Bat. Gen. 198 D. bl. 68—71, 24 r. (21 × 16 cM.) Latijnsch schrift.

Het gedicht telt twintig tetrasticha in ouderwetsche spelling.

Het eerste couplet luidt :

Kumkuma dinara wastu
Tjindee bertjandoe didalam puan
Sakuntum tangkee dinawang batu
Tjumbool didalam astana tuan.

CDLXXXI.

SJA^cIR DJINTAJOE.

Bat. Gen. 198 E. bl. 71—85, 24 r. (21 × 16 cM.) Latijnsch schrift.

Een gedicht over den vogel Djintajoe.

Eerste couplet :

Dengarkan tuan gharib mengarang
tatkala masa ditana Samarang
dari pada diam sa'orang-orang
alah anggor pei basa orang.

laatste:

diangkat pergam dibawanja bangon
dipimpin tangan dibawanja turun
leber dipelok pipi ditjiom
barula hidop rasanja ningson.

CDXXXII.

SJA'IR NOERI I.

Bat. Gen. 8. 21×16 cM, 21 bl. 20 r; de helft is onbeschreven.

Notulen IV: 24 (1 Febr. 1866. II. *d.*)

Het gedicht bezingt de liefde van een noeri en eene tjempaka-bloem;
voorin staat dat het door Soeltan Badroeddin van Palembang geslicht is.

Begin:

برمول ورقمة سورة رافحان	ابكتن فقيريغ ساشت هينا
سجاء دان نظم بايق تاء كذا	درفد فندافت كورج سمفرنا
كراش ساءكوه امتلمه لتما	فرين عقل كلف كويتما
همت فون رائده ضعيف بسرة	تمبلان بدان مسكين دان نستا

Het gedicht is niet af; de laatste regels luiden:

بمبس ديكارج بوشا ملائي	بوشا فودق فاكرن كفايغ
دندم سورج انمازان ملائي	اورغ ن قيدق برچنت سايغ

CDLXXXIII.

SJA'IR NOERI II.

Bat. Gen. 10. $18 \times 14\frac{1}{2}$ cM. 26 beschreven bl. 13 r., gedat 1275.

Notulen IV: 24 (1 Febr. 1866 II. *d.*)

Eene andere redactie.

Begin:

كفد هجراة نبوي اوتام	سريو دوا راتس توجه فونه يم
جماديل اوان بونن نام	امنت بلس داري سداغ فونام
عالم جمعة بونن فون ترغ	ماسا ابتونه ساعير دكارغ
درفد سبب دسراي اورغ	مذادي ابشك بونن سباراغ

Slot:

امبئكن گال دالم فراهو   فراهو نخودا داري جوان
 فريندا الله سياث ييغ تاهو   معلومه كندا ييغ بجاء سان
 فراهو ننمودا داري حيوان   ننقس كباراة مواءا داش
 معلومه كندا ييغ بجاء سان   تمتله سودا ساعر كاراشن

Voorin staat een *sja'ir kembang ajar mauwar* door den Pangeran Panembahan Boepati, broeder van den verdreven Soeltan van Palembang.

Ander handschrift:

Leiden, 3340. Catal. bl. 28.

CDLXXXIV.

SJA'IR PĒLANDOEK DJINAKA.

Collectie Br. 169, 22×17 cM. 52 bl. 18 r.

De geschiedenis van het guitige dwergheert in verzen. Uit het onderschrift ييغ لمخوت چف اني blijkt dat dit HS. de copie van een gedrukt boek moet zijn; na onderzoek bleek het een afschrift te zijn van een boekje van den bovenvermelden titel, ook *sja'ir sang kantiil* geheeten.

CDLXXXV.

SJA'IR SANG KOEPOE-KOEPOE DeNGAN

KOEMBANG DAN BALANG.

Bat. Gen. 255 B, bl. 150—161, 13 r. ($20\frac{1}{2} \times 16$ cM).

Uit eene inlandsche leesinrichting.

Didactisch gedicht (de subtitel is: akan djoega djadi naṣiḥat) over de lotgevallen van de in den titel genoemde insecten in een tuin.

CDLXXXVI.

SJA'IR NJAMOEK DAN LALAT I.

Collectie v. d. W. 239, B. bl. 28—58 19 r. ($33 \times 20\frac{1}{2}$ cM.)

Gedicht over de liefde van een vlieg voor eene mug.

CDLXXXVII.

SJA^cIR NJAMOEK DAN LALAT II.

Collectie v. d. W. 240. A, bl. 1—36. 19 r. (32 × 20 cM.)

Eene in I niet voorkomende inleiding van zes bladzijden gaat aan het gedicht vooraf; overigens komen de teksten geheel overeen — behoudens de gewone kleine verschillen — tot bl. 36 onderaan (= bl. 56 van I) waar het gedicht afgebroken wordt. De volgende bladzijde behoort aan een ander gedicht.

CDLXXXVIII.

SJA^cIR DJOHAN.

Collectie v. d. W. 240 B, bl. 37—54, 19 r. (32 × 20 cM.)

Onsamenhangend gedicht over de liefde van zekeren Djohan en zekere Sitti aan een koninklijk hof. De bl. 37—42 behooren tot dit gedicht, dat echter middenin bl. 42 het feitelijke begin vertoont.

CDLXXXIX.

SJA^cIR BOEROENG PONGGOK.

Collectie v. d. W. 241 A, bl. 1—8, 19 r. (34 × 21 cM.)

Gedicht over den vogel ponggok, die kwijnde van hartstochtelijke liefde voor de maan.

Daarop volgt een waardeloos gedicht, beginnende:

دشركن توان سواذ رنجان   تتكبل همب منافع ورن

en op bl. 13 een dergelijk, beginnende:

بسم الله ايت مون دكارغ   فنتون ملايو انق سمارغ

en eindigende op bl. 16.

CDXC.

SJA^cIR IKAN TĒROEBOEK I.

Collectie v. d. W. 241 B, bl. 16—35. 19 r. (34 × 21 cM.)

Gedicht van den visch tĕroeboek, die op eene poejoe-poejoe-visch verliefd werd, beschreven door H. C. Klinkert in de Bijdr. T. L. en V. III, 3, bl. 369—370.

CDXCI.

SJA^cIR IKAN TĚROEBOEK II.

Collectie v. d. W. 242, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM. 22 bl. 18 r.

Dezelfde tekst, doch met de gewone kleine verschillen.

CDXCII.

SJA^cIR IKAN TĚROEBOEK III.

Collectie v. d. W. 243, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM. 18 bl. 22 r.

Dezelfde tekst, echter het meest identisch met II.

CDXCIII.

SJA^cIR IKAN TĚROEBOEK IV.

Collectie v. d. W. 259 B, bl. 89—108, 19 r. ($33 \times 20\frac{1}{2}$ cM).

Dezelfde tekst, het meest gelijkend op dien van I.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 2276^e en 2276 /, Catal. bl. 26.

CDXCIV.

PANTOEN SOELTAN BADROEDDIN.

Bat. Gen. 22, 60×11 cM.

Notulen IV: 251 (30 Oct. 1866. VI. h.)

Een pantoen door Soeltan Badroeddin van Palembang geschreven tot vertroosting des harten.

CDXCV.

SJA^cIR AMPAT POELOEH DOEA MALAM.

Bat. Gen. 93, 21×17 cM., 28 bl. 9 r.

Voorin staat: »Minnedichten en zedelessen door Radja Bongsoe, afkomstig van Bandjarmassin.

Dit afschrift is zoo nauwkeurig mogelijk vergeleken met het origineel,

dat in losse gescheurde bladen aan mij werd ter hand gesteld. Van vele woorden was zelfs te B. de beteekenis niet bekend, andere zijn aan het einde verklaard."

Begin:

بسم الله این مول قزنام	قلم دان داود برسام
سعیر دکارت دقرطاس حبن	دکارت اونه یخ بدققسان
انیله سعیر ککراشن	تبع دعات جاتیه کتاشن
تقدیر برک کو اتس بکاشن	بوکنن تاهو کتاب دان قزنام

De laatste verzen zijn:

انق جون دحیتخ سمفت	لال د با و کملا یو
کویخ میاثر دساقفت	سدد لمبه بلا کو تپو

CDXCVI.

SJA'IR PATOET DeLAPAN.

Bat. Gen. 9, 21 $\times$ 15 cM., 10 bl. 12 r.

Notulen IV: 24 (1 Febr. 1866. II d).

Voorin staat: »door den Pangeran Panembahan Boepati, broeder van den ex-soeltan van Palembang».

Het gedicht is van religieus-didactischen inhoud; doch dit HS. bevat een fragment van het begin slechts.

Begin:

اول ترسورة ساة رندان	تمسیل عیبارة کاکو تاء کنا
فري ضرورة کمند کوآن	فتمینور غیرة فقیر یخ هیئا
فقیر یخ هیئا برجر شاع	فیکیران نونا قلبو تاء تراغ
ایکاتن بینا جنگل دان کوزع	میسل نقسان سیدجی کراغ

CDXCVII.

SJA'IR SINDIRAN I.

Bat. Gen. 88. 274 $\times$ 16 cM., op een rolletje.

Geschonden exemplaar van een hekeldicht, waarin een oudere broeder den jongeren didactisch toespreekt.

CDXCVIII.

SJA'IR SINDIRAN II.

Collectie v. d. W. 235. 33×21 cM., 15 bl. 17 r.

Dezelfde tekst, maar de twee laatste regels van I

سلا ما اذند سده تيا د اوز فون تاء سركت عبا فا ككند
 نكيلة زمان ماسن ادا دو اوز فون بايق داتغ برسندا

ontbreken in dit handschrift.

CDXCIX.

SJA'IR SINDIRAN I.

Bat. Gen. 89, $205 \times 15\frac{1}{2}$ cM., op een rolletje.

Notulen 1876. 9 Mei, IV c.

Didactisch-zedekundig gedicht van dezelfde soort als het voorgaande.

D.

SJA'IR SINDIRAN II.

Collectie v. d. W. 234, 33×21 cM., 12 bl. 17 r.

Dezelfde tekst, doch I heeft één beteeckenisloozen regel meer dan dit exemplaar.

DI.

PALEMBANGSCHE GEDICHTEN.

Collectie Br. 157, IX, a, b, en c. Latijnsch schrift.

(Negende stuk uit een bundel Palembangse stukken).

- a. 4 bl. Redjoengan Tjarita Djoewara Kesandoeng (roewajat orang Mendjoewara dipantoenken, bahsanja basaorang Moesi Oeloë jang disabelah oeloë sampei di marga woeloeng doesoen Ampat Lawang).
- b. 7 bl. idem, dipantoenken dengan dinjanjiken klakoeannja di dalem Roewajat orang Semidang (bahsa Ampat Lawang).
- c. 3 bl. njanji djoeari sargo (njanji orang soeka main saboeng dengan basah Ampat Lawang).

DII.

SJA'IR ALIF BA TA.

Collectie v. d. W. 226 A. bl. 1—11. 19 r. (33×21 cM.)

Zedekundig gedicht op de letters van het alfabet en hunne leeringen;
vooraf gaat eene inleiding van res regels, waarin voorkomt:

فرکان حروف نصیحة بِلَاک   سَمَلین حروف هَا بَس بَرکَات
مَمبَرِیْ کُ هِیْخَ هَانِیْ یَسُوکُ

Aan elke letter is een vierregelig couplet gewijd, beginnende met den naam der letter en *bérkatu*; achteraan komen de letters لا , ي , ة , ش . ف . ث . ج . ح . ذ . ز . هـ . و . ا . En daarna de woorden أَجْمَعِينَ قَلْبِي بِأَنْدَى خَيْرِ السُّمَمِ en أَمِين

Het gelijknamige gedicht Cod. Leid. 1735 (LI), zie Catal. bl. 33, heeft eene andere indeeling.

DIII.

SJACIR ALIF.

Collectie v. d. W. 236 B. bl. 12—26. 19 r. (33×21 cM.)

Didactisch gedicht, waarin de alif in verband met andere letters, sprekend en leerend optreedt; elke combinatie telt vier strophen: de volgorde is alif met hamzah, alif met tanwin, alif met angka doea, alif met ba, alif met ta, enz. tot jâ.

Op bl. 26 staan slechts de regels:

تَمَّتِ السَّلَامُ سَبِيحًا حَتْمَكُنْ   كُونْ حَدِيثَ سَبِيحًا نَظْمَكُنْ
 شَابِيبِيَّةً سَدَدَ سَبِيحًا نَدَاكُنْ   كُونْ فُقَيْرَ فَوْنِ كُونْدَمْ

DIV.

GOERINDAM DOEA BELAS.

Collectie v. d. W. 233, 31¹/₂ × 21 cM., 6 bl. 2° reg. 1263, 23 Radjab
te Pënjëngat.

Vooraf gaat de mededeeling van den dichter Radja Ali Hadji, dat Allah hem op genoemden datum de ingeving schonk om spreukdichten te maken, in twaalf paragrafen; daarna volgt de verklaring van den term *goerindam* en het verschil in beteekenis met *sja'ir*.

Dit geschrift is uitgegeven en vertaald door E. Netscher in het Tijdschrift voor T. L. en V. K. v. N. I. 1853, deel II, bl. 1 seq.

DV.

PERHIMPPOENAN PANTOEN PANTOEN MALAJOE.

Collectie v. d. W. 276. 24×17 cM., 158 bl. verschillend aantal regels.

Verzameling van in omvang en in inhoud zeer verschillende pantoens.

DVI.

SJA'IR BOEROENG I.

Bat. Gen. 61. $20 \times 15\frac{1}{2}$ cM., 38 bl. 15 r. gedat. 30 Sjawwāl 1248.

Een gedicht over gesprekken tusschen vogels over enkele hoofdpunten der plichtenleer.

Achteraan ééne bladzijde met Makassaarsch.

DVII.

SJA'IR BOEROENG II.

Collectie v. d. W. 238. 33×20 cM., 60 bl. 16 r. gedat. 8 Ram. 1278.

Hetzelfde gedicht.

DVIII.

SJA'IR BOEROENG III.

Collectie v. d. W. 268 B, bl. 48—78. 19 r. ($31\frac{1}{2} \times 20$ cM.)

De 5° versregel van dit handschrift komt overeen met de twaalfde van II. daarna zijn de regels, vergeleken met de volgorde in II, zeer dooreengeworpen, terwijl telkens geheel van II afwijkende verzen hier voorkomen. De redactie is aanmerkelijk verschillend; de volgorde der vogels is eene andere, en ook de parallelle gedeelten zijn niet gelijk, bv.

II. bl. 4 (in ééne kolom)

مول برتاق سيبورغ نوري	ايتنه اشكس بجق فستاري
اي بركات سما سنديري	بايكله كيت برفري فري ²
دساحوة اوله بورغ ديوات	يتي سكاوي ككندا بركات
درفدا بربوت ببوغ دان نستا	برخبركن علم جاشن چدرا

III. bl. 49

اول بركات سيبورغ نوري	ايتونه اشكس بجق بستاري
اي بركات سما سنديري	ماريله كيت برفري

negen regels verder:

دجاواب اونه اشكس ديوات	بزنه ساشت ككند بركات
بايكله معاجي سكلين كيت	جاشنه ساشت كنده اكن هرت

Andere handschriften:

Leiden. Cod. 1956 (2), bl. 260—261, 1956 (3), 3341 en 3342 (2)
Catal. bl. 28 en 33.

DIX.

DIDACTISCH GEDICHT.

Bat. Gen. 388 B. bl. 43—56. 15 r. (21×16 cM.) gedat. 1872.

Aansporing tot de beoefening der heilige wetenschappen, met een kort begrip der geloofsleer.

DX.

LOFLIEDEREN.

Notulen VII: 17 (1869, 4 Maart. V. 3—4.)

Bat. Gen. 47, $20 \times 16\frac{1}{2}$ cM., 16 bl. 10 r. gedat. 3 Juni 1866.

Lofliederen op Allāh en den profeet, en over de twintig eigenschappen, door Soeltan Mēlela.

DXI.

SJA'IR HADJ. I.

Bat. Gen. 23 B. 8 bl. 39—41 r. (31×19 cM.).

Notulen IV: 264 (27 Nov. 1866, V).

Op het schutblad staat: Sjair Makhatoel Mawaja.

Een gedicht op den pelgrimstocht naar Mekka en de feestelijkheden aldaar.

DXII.

SJA'IR HADJ. II.

Collectie v. d. W. 230 C. bl. 74—103. 19 r. ($33 \times 20\frac{1}{2}$ cM.)

Dergelijk gedicht, op het einde, in het vers zelf, gedateerd: 21 Dzoelk.
1841.

DXIII.

SJA'IR HADJ. III.

Collectie v. d. W. 240 C. bl. 54—84. 19 r. (32×20 cM.)

Dezelfde tekst (niet zonder de gewoonlijk optredende afwijkingen) als II, maar minder zuiver, vooral in het Arabisch: van den tweeden versregel van achteren. eerste helft,

انك سميع قريب مجيب الدعوات

maakt dit exemplaar:

انك سميع قريب مجيب الدعوات

en dergelijke.

Andere dergelijke gedichten:

Leiden. cod. 3335, 3336, 3337, 3338, Catal. bl. 37 en 38.

DXIV.

SJA^cIR MA^cRIFAH.

Bat. Gen. 378. E, bl. 40—41 (22×16 cM.)

Mystiek gedicht, in gelijkenissen met de zee.

DXV.

SJA^cIR ʿaLAM TAṢAWWOER.

Bat. Gen. 378, F. bl. 42—44. (22 × 16 cM.)

Een ander mystiek gedichtje.

DXVI.

SJA^cIR TA^cRiF AL-ḤOERḌEF.

Bat. Gen. 86 D, 6 bl. 19 r. (17 × 12 cM.)

Mystiek gedicht van Manṣoer, leerling van ʿAbdoerraʿoef over de mystiek, in verband met en verduidelijkt door de vormen der letters.

DXVII.

SJA^cIRS OVER MYSTIEK EN GELOOFSLEER.

Bat. Gen. 83, 20 × 15 cM., 150 bl. 14—15 r.

Mystiek in de geliefkoosde vergelijking der tarèkat, maripat enz. met den klapper, den bast, den inhoud. de olie; ontwikkeling der formule *man ʿarafa nafsahoe faḳad ʿarafa rabbahoe* en de twintig eigenschappen.

Na bl. 32 volgen vele korte sja^cirs over dezelfde onderwerpen, over

de mystieke nôer, over den veelgenoemden vogel *فَيْحِي*; de naam van den bekenden mysticus Hamzah Pansoeri komt telkens voor.

DXVIII.

SJA'IR KIJAMAHA.

Collectie v. d. W. 228, $34\frac{1}{2} \times 21\frac{1}{2}$ cM. 64 bl. 19 r. geschreven den 5 Dzôelq. 1281 door Intjik Hoesajn den Boeginees.

Bl. 3 is achteraan herhaald.

Over den dood, de ervaringen in het graf, den doodsengel, den oordeelsdag en zijne voorboden en verschijnselen, en de opstanding uit de dooden.

Reeds op bl. 61 komt het *tammât* op r. 5, het besluit eindigt op bl. 63, r. 8.

DXIX.

SJA'IR OEÏOËL.

Collectie v. d. W. 229, 33×20 cM. 92 bl. 16 r. (ééne kolom), gedat. Malaka, 1278, 1 Dzôelh.

Op den rug staat *شعر قِيَامَةِ* maar het gedicht behandelt de geloofsleer, naar de gewone volgorde: de eigenschappen van Allâh en der profeten, welk gedeelte op bl. 15 eindigt; daarna over de *sahêlas rockoen* van het geloof in de leer der laatste dingen, en in verband daarmede de lijkbezorging, en wat de profeet in den hemel en de hel aanschouwde.

DXX.

SJA'IR MA'RIFAT AS-SALÂT.

Collectie v. d. W. 230 A, bl. 1—17, 19 r. ($33 \times 20\frac{1}{2}$ cM.)

De titel *Sja'ir ma'rifat Allâh* dien v.d. Berg opgeeft is slechts eene uitdrukking op bl. 1, r. 3 v.o.

يَنْفَرِقُ فَرْقًا دَقِيقًا بَيْنَ اللَّهِ   أَوَّلَ الْإِسْلَامِ مَعْرِفَتِ اللَّهِ

maar op bl. 3 r. 2 staat de titel:

كُنْمَائِي سَعِيرَ مَعْرِفَةِ الصَّلَاةِ

Het gedicht behandelt de voorschriften nopens de *salât*, en is vertaald uit het Arabisch.

DXXI.

SJA'IR 'IBaRAH.

Collectie v. d. W. 230 B, bl. 17—74, 19 r. ($33 \times 20\frac{1}{2}$ cM.)

Leerdicht over de vijf aḥkām, de ṣalāt en het leven hiernamaals, met voortdurende aansporing tot ernst en opvolging van de voorschriften der Wet.

Op den omslag van het handschrift staat سَعِيرٌ صِيْفَةٌ دَوَا فَوْدَ

DXXII.

SJA'IR KAWa'id AL-ISLām.

Collectie v. d. W. 231, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 188 bl. 19 r.

Op den omslag staat سَعِيرٌ قَوَاعِدُ الْإِيْمَانِ

Dit gedicht behandelt verschillende punten van den godsdienst, naar verschillende onderdeelen, nl.

Bl. 3.	عَقَادُ الْإِيْمَانِ (sic)
» 11.	كَلِيْمَةُ رَسُوْلٍ
» 12.	نَفِي دَانِ اَنْبِيَاةٍ
» 14.	كَلِيْمَتَيْنِ كَلِيْمَةُ يَغِ مَيَا مَلِيَا
» 16.	رُكْنُ اِيْمَانٍ يَغِ مَجْمَعُ دَانِ يَغِ مَفْصَلُ
» 32.	چَتْرَا دَانِ فَذْجَكَا
» 35.	بِيْلَاشُنِ نَبِيِّ دَانِ رَسُوْلٍ
» 37.	صِيْفَةُ نَبِيِّ مُحَمَّدٍ صَلَعم

vele faṣl over het zesde punt der geloofsleer.

Bl. 64.	اِعْتِقَادُ جَبْرِیَّةٍ دَانِ قَدْرِیَّةٍ
» 68.	سُكْلُ رُوْكُنِ اِسْلَامٍ
» 70.	عِلْمُ تَصَوُّفٍ مَثَلُنِ سَدِيْقَتِ
» 81.	اِعْتِقَادُ اَهْلِ اُسْنَةِ

Vele pëndjaga'an 's en naṣiḥah's.

» 93.	اِسْتَنْجَا دَانِ مَثْبِيْلَتِكُنِ سُكْلُ نَجِيسِ
» 99.	شَرْطُ مَبْرُوْجِيْكُنِ سُكْلُ نَجِيسِ عِيْنِي
» 100.	مُغْتَتِكُنِ (sic) حَدَثِ
» 103.	سُكْلُ رُوْكُنِ مَنْدِي يَغِ وَاْجِبِ

Bl. 108.

کتاب الصلّات

vele sjarts der sēmbahjang's en de onderdeelen.

Bl. 120.

سکل فرکارا یغ ممبطنی سمییغین

vele faṣl's over de Vrijdagsṣalāt.

Bl. 136.

سکل شرط واجب زکوة

» 145.

فواس بون رمضان

» 148.

حج دان عمرة

Op bl. 152 wordt de stof anders, op die bladzijde toch volgt: *mēnjataken fiṣṣah Singapoera dalannja pēndjaga'an* en op bl. 156 eene *fiṣṣah radja Malajoe Singapoera sēdikit* waarin geschiedenis en godsdienstige vermaning vermengd zijn. Op bl. 174 volgt eene *naṣiḥah dan pēndjaga'an* en op bl. 186 de *chātinnja fiṣṣah pērmoeḷa'an mēngarang*.

DXXIII.

LEERDICHT.

Collectie v. d. W. 232. $20 \times 16\frac{1}{2}$ cM., 116 bl. 9 r. gedateerd 15
Sjaebân 1273. 10 April 1857.

Voorin staat: »Een leerdicht afkomstig van Bali. Het origineel is in »het bezit van den Heer Bering—Liesberg. De Regent van Buitenzorg heeft »deze Copie kosteloos geleverd. Batavia, 21 April 1857. H. von de Wall”.

Het gedicht bevat eene aansporing tot een leven van plichtsbetrachting, en volbrenging der godsdienstplichten.

DXXIV.

SJA^cIR BAJAN BOEDIMAN I.

Collectie v. d. W. 239 A, bl. 1—27, 19 r. ($33 \times 20\frac{1}{2}$ cM.)

Het eigenlijke gedicht begint op bl. 3, r. 10; gesprekken van vele vogels over den islām en de godsdienstplichten, in den geest van den Sja^cir boeroeng, waarmede dit vers trekken van verwantschap heeft.

DXXV.

SJA^cIR BAJAN BOEDIMAN II.

Collectie v. d. W. 240 E, bl. 96—120. 19 r. (32×20 cM.)

Hetzelfde gedicht, doch getiteld *sja^cir cihidah* en aan het slot *sja^cir kabajan*.

DXXVI.

SJA^cIR INDJIL.

Collectie v. d. W. 240 F, bl. 120—139, 19 r. (32 × 20 cM.)

Gedicht van een përanakan Kéling in Pinang, hetwelk bevat:

Eerst een gesprek tusschen den kalam, den inkt en het papier ten tijde van 'Isâ, daarna de paradijsgeschiedenis, waaraan vele zedelessen vastgeknoopt worden, vooral over de macht van Iblis, voorts over 'Isâ en zijne werken.

De laatste regels bevatten de dagteekening 1 Juli 1834 van het »Engelsche jaar'' (تامن اشكریس)

A F D E E L I N G VI.

ISLÂM.

STICHTELIJKE LECTUUR EN RELIGIEUSE SUPERSTITIE.

DXXVII.

KOER'ÂN I.

Bat. Gen. 41. $27\frac{1}{2} \times 21$ cM. 33 bl. 23 r.

Maleische vertaling van den koer'ân, van het begin tot Sôerah XXVIII vers 26.

Als voorbeeld volge de eerste sôerah:

اكو ملاي ممباچ دش نام الله دان بربوت عبادة كند الله توهن يڭ
مئسني دالم دنياي دان دالم اخرة الحمد لله سكال فوج بك الله توهن
سارو سكلين عالم يڭ مبا موره دالم دنياي يڭ مئسني سكال مؤمن دالم اخرة
يڭ راج فد هاري قيلمه ايت بگيم جو كام مئساكن دان بگيم جوا كام
مموهنكن حرف يعني تذبجوك الله يڭ بتل يائت جالن سكال مريكت يڭ
كوبري نعمه اتس مريكت بوكن جالن دمركاي اتس مريكت يعني بوكن
جالن سكال مريكت يڭ سست

DXXVIII.

KOER'ÂN II.

Bat. Gen. 116. 22×16 cM. 504 bl. 17 r.

Notulen Febr. 1860 (deel XVIII), bijlage II.

Het handschrift begint bij Sôerah XVIII vers 74 (djoez' 16) en eindigt bij Sôerah L vers 36. Er zijn verscheidene lacunes; in bijlage II voornoemd. bl. VIII, r. 6 v. o. worden ze vermeld.

Na elken zin volgt de Maleische vertaling of parafrase; hier en daar worden noten aangetroffen omtrent de wijze van reciteeren.

DXXIX.

KOERaNCOMMENTAAR I.

Bat. Gen. 290, 23×18 cM. 539 bl. 19 r.

Notulen 23 December 1901, I d 1° en bl. CXLIX sqq.

Voorin staat de naam van den eigenaar *سري راج فقيه ممتن* en het jaartal 1199.

De commentaar loopt van djoez' 21 (sôerah XXIX vers 45) tot djoez' 30 (Sôerah LXXVII vers 50).

De zwarte inkt heeft bijna overal doorgevreten.

DXXX.

KOERaNCOMMENTAAR II.

Bat. Gen. 291. $25 \times 17\frac{1}{2}$ cM., 967 bl. 19 r. gedat. 1260.

Notulen als bij het vorige nummer.

De titel is Tardjoemân al-moestafid.

Gevlekt, zeer geschonden. vol gaten, beschadigd door water, verbleekte inkt.

Loopt van het begin des Boeks tot Sôerah XVII vers 111.

De bladzijden 205—233 zijn verkeerd ingenaaid.

Achteraan staat; tammat nisf jang pertama daripada tafsir.

DXXXI.

KOERaNCOMMENTAAR III.

Bat. Gen. 322, 31×20 cM., 321 bl. 19 r.

Notulen Maart 1902. II. 8° en Juni 1902. I, 15°.

Fragment met enkele lacunes. Commentaar met vele fâidah's, van Sôerah VI vers 124 tot Sôerah XVII vers 111.

DXXXII.

KOERaNCOMMENTAAR IV.

Bat. Gen. 373, 25×17 cM., 528 bl. 21 r.

Notulen 1904 December III. 2°. a en Bijl. XIV.

De titel is Tafsir al-djalâlajn.

Maleische commentaar op Koer'an I: 1—IX: 88. bewerkt door Šjajeh 'Abdoerra'oëf. In het Arabisch komen dikwijls fouten voor.

DXXXIII.

CHaSSIJJâT AL-KOER'ÂN I.

Bat. Gen. 75. 20 × 15 cM., 343 beschreven en vele onbeschreven bladzijden, 13 r. gedateerd 23 Šafar 1184.

De titel in dit exemplaar is Chawâss al-Koer'ân al-'azîm.

Het werk, geschreven door Aḥmad ibn Moehammad at-Tamîmî, bevat eene optelling van de bijzondere qualiteiten en voordeelen in het dagelijksch leven van de verschillende sôerah's van den Koer'ân.

Voorin staat dit vers:

صاحب الکتاب فادک سري سلطان	رانو احمد نجم الدين ابن السلطان
محمد مود بدر الدين فلبان	يغ ترمشيمور براونه كسمقرن
زمانن يغ دودق دياتس كرجان	ننگري فلمبغ سوده براوف زمان
دشن كرنيا توجهن ملك المذان	منجاديله نكري براونه امان
درقد دابق بربوده يغ احسان	ممبروي منفعة قد سكل انسان
منجاددي فمد براونه كسكان	برنمبه فول بركة خاصية قران
در كارن ايتونه كرج ايس	مبوره حمب مبوره كذاب اين
يغ برنام كذاب خواص انقران	كفمد كياث امس فخر الدين
هي سكلين اوز يغ بجنقسان	جك اشكولييت سانه قد معني
فربشكي انبم يغ تيداك كن	سفماي صحنه عبارتن سفن

waaruit blijkt dat Soeltan Aḥmad Nadjmoeddin van Palembang aan Kjahi Mas Fachroeddin gelast heeft het boek te vertalen, wat in de inleiding nog eens vermeld wordt. In die inleiding wordt ook verhaald dat de auteur zijn werk in Hindôestân wegens bijzondere redenen geschreven heeft.

DXXXIV.

CHaSSIJJâT AL-KOER'ÂN II.

Collectie v. d. W. 24, 20 × 16 cM., 384 bl. 13 r. gedat. 23 Šafar 1184.

In het jaar 1183 op last van Soeltan Aḥmad Nadjmoeddin uit het Arabisch vertaald.

De ervaring van den auteur in Hindôestân wordt aldus verhaald:

مک ترځوله بڼه هتیکو کفد یخ دمکین ایت همکځ فرک اټ کفد تاند هندي
مک کدافت دائم سات نځري درفد تڅ نځري ایت یخ همفر فد فیبق
نځري مشرق سوات قوم هندي تیداد تاد مریکښت اکن سسوات فد بیاس
عرب تڅاف فد مریکښت امة بجقساڼ لاک عالم لاک زاهد دان مخرفه فد
سسوات هان سن بیاس مریکښت بیاس هندي دان برخبر مریکښت اکنداځ
بنوسن اد سمسورخ لکلاک درفد مریکښت برویه ای سکل یخ عجائب
دان یخ غریب دان مشرجاکن ای بدواف فکرجاڼ یخ لکه بک سکل
مانسي فدان درفد تاور سکل بیس دان اوبه سکل ساکیت دان ادانه بک
یخ دمکین ایت درفد یخ کحیت اکندي

Verder wordt vermeld hoe de auteur bij dien man vier jaren vertoefde en genoot van zijne zeldzame wijsheid, hoe hij in kennis gebracht werd met een geleerden sjajch, die bezig was aan een werk over de bijzondere hoedanigheden van den Koer'ân, welk werk de sjajch verder aan hem dicteerde. Daaruit maakte hij een excerpt.

DXXXV.

(AD-) DOERR AN-NAZİM.

Collectie v. d. W. 35. $34\frac{1}{2} \times 21$ cM., 290 bl. 15 r. gedateerd
26 Dzôelh. 1279, Tandjoeng Pinang, Riouw.

Een werk over de bijzondere kracht en waarde in het dagelijksch leven van hoofdstukken en verzen van den Koer'ân. samengesteld uit de werken *المعجم* en *التحیث السیامع* van Kâfî Abôe Bakr An-Nisâ'i en andere boeken over de zoogenaamde *châssijjât* van den Koer'ân van den imâm Aboê Hâmid Al-Karâli.

De titel wordt aangevuld met de woorden: pada mënjatakën faḍilah al-koer'ân al-ʿazîm dan faḍilah sĕgala âjatnja dan sĕgala dzikirnja. Verhalen van den profeet en de ṣaḥābah lichten nu en dan de theses toe; ook de doeʿâ chatm al-koer'ân wordt op die wijze gefundeerd.

Aanteekeningen aan den rand duiden telkens den inhoud aan.

DXXXVI.

TADJWiD e. a.

Bat. Gen. 113. 22×16 cM., 278 bl. verschillend aantal regels.

Een handschrift bestaande uit verschillende deelen, voornamelijk handelende over den tadjwid: de regelen van *koer'anreciet*.

De bestanddeelen van dit n^o zijn als volgt:

- A. Bl. 1—10. Verschillende, verkeerd ingebonden, aantekeningen.
- B. » 11—64. Over den tadjwid.
- C. » 65—104. Allerlei aantekeningen in het Arabisch, het Maleisch en het Arabisch met interlineaire Maleische vertaling.
- D. » 106—129. Arabische verhandeling over den tadjwid, met interlineaire Maleische vertaling.
- E. » 130—204, zie het volgende nummer.
- F. » 205—211. Onsamenhangende aantekeningen.
- G. » 212—237. *Sânôesi's Oemû al-Barâhin* met interlineaire Maleische vertaling; zie aldaar.
- H. » 238—241. Losse notities.
- J. » 242—263. Over *islâm* en *imân*, Arabisch, voor een deel met interlineaire Maleische vertaling.
- K. » 264—278. Losse notities.

DXXXVII.

MIR'AT AL-KOER'ÂN Fi TASHîL MA'RIFAT AT-TADJWîD I.

Bat. Gen. 113, 21 E. bl. 130—204 (22 × 16 r.)

Verhandeling over den tadjwid in 1193, in het Maleisch vertaald door 'Abdoelmôefi ibn asj-Sjajch Moehammad Sâlih. Het stuk eindigt abrupt.

DXXXVIII.

MIR'AT AL-KOER'ÂN Fi TASHîL MA'RIFAT
(AHÎKâM) AT-TADJWîD II.

Bat. Gen. 285. 24 × 17 cM., 124 bl. 15 r. gedat. 10 Dzôelk. 1285.

Notulen 1901. 23 December I, d, 2^a.

Hetzelfde werk, compleet.

Aan den rand jongere aantekeningen.

Achteraan enkele bladzijden die niet bij het Hs. behooren.

DXXXIX.

TADJWîD I.

Collectie v. d. W. 25. 32^{1/2} × 20^{1/2} cM., 20 bl.

Verhandeling over den tadjwid met verscheidene faïdahs en lijst der djoez' en sôerah's.

DXL.

TADJWID II.

Collectie Br. 411, $19 \times 14\frac{1}{2}$ cM., 29 bl. 9 r.

Vooraf gaat eene kleine inleiding over het nut van den tadjwid.

De laatste twee bladzijden bevatten een sja'ir moerid kapada goeroenja.

Het HS. is geschreven in Gang Trontji. Kampoeng Norbek.

DXLI.

RAADGEVINGEN OMTRENT KOER'ANREC'LET.

Bat. Gen. 381. B, bl. 91—92. 22 r.

DXLII.

TARTIB CHATM AL-KOER'AN.

Collectie Br. 200 D. bl. 115—131, 15 r. (20×13 cM.)

Geschrift over het noodige voor het voltooien van het reciteeren van den Koer'an.

Voor het grootste deel Arabische liturgie.

DXLIII.

TANBIIH AL-MA'MûEM AL-GHâFIL BIBAJÂN BAC'D
Mâ LAHOE MIN AL-MASâ'IL.

Collectie v. d. W. 11. $33\frac{1}{2} \times 20\frac{1}{2}$ cM., 88 bl. 19 r.

Een werk van Alîmad ibn Moelhammad ibn al-marîhôm Hoesajî al-
cAjd rôes, opgesteld den 2^{en} Dzôelq. 1271, in Malaka. over enkele bijzonder-
heden bij de sêmbahjangs onder eenen imâm te pas komende, vooral ten aanzien
van het koer'anlezen.

Het boek bestaat uit eene inleiding
فد مہتاکن سکل ضابطہ معلوم یخ موافق
موافق ایت

en twee fasl's,

فد مہتاکن سکل مسیلمہ معلوم یخ موافق یعدمعفن باکین برتخیر¹⁰
فدان درفد املین کارن میمترناکن فاذحہ دشن قیث روکن یخ فذبح
دشن سبب عذرن

فد عبتاكن اورثبځ مسبوق يڅ مندافت اي اكن ركته دان يغتياډ 20.
مندافت اكن ركته دان فد عبتاكن سبل صورھ ايت

en de châtimah:

فد عبتاكن حكم معلوم يڅ عتياځ اي اكن منعتلن فادحة فدمقتن
درفد قيام انو كندين همت روځ املن دان فد عبتاكن معلوم يڅ ادائه اي
فد حكمن

De schrijver is Hoesajn ibn Ismâ'il de Boeginees.

DXLIV.

SABIL AL-MOEHTADIN LIT TAFFAKKOEHI FI AMR AD-DIN I.

Collectie v. d. W. 2. 33 × 21 cM. 1478 bl. 17 r. gedat. 1274. 23 Dj. II.

Een werk over de zuilen van den islâm van Moehammad Irsjâd ibn 'Abdillâh (in het Maleisch weêrgegeven met *anak hamba Allah*) al-Boechârî uit Bandjar, geput uit den bekenden *Širâf al-moesta'lim* van Nôeroeddin ar-Ranirî en andere werken zooals de commentaar op den *minhâdj* van Zakarjâ al-Ansarî en die van Sjarbînî, de *Nihâjah*, de *Toehfah* en vele *mutn's*, *sjah's* en *hâsjjah's*, en wel op last van den Soeltan van Bandjar Tahmidoellâh ibn Tamdjidillâh in 1193 H. Die last is hem verstrekt met het oog op bezwaren die de bestudeering van eerstgenoemd werk (de *Širâf*) ten gevolge kan hebben, gelijk blijkt uit de woorden (in de Maleische vertaling van den Arabischen passus):

تتألف تتقدل ادائه فدم ستمه درفد عبارته كذاب اين خفا انس ستمه درفد سكل
مريكت يڅ منمبل فائده درفدان كارن منندځ اي انس بناس اچيه مك
تيدانه تاه اكندي يئلاين درفد يڅ امخون بناس درفد سكل مريكت يڅ منناوت
دان اد فدم ستمه عبارتن داوبينكن درفد اصلن دان دكندن دشن يڅ لاينن دان
فدم ستمين درفد عبارتن كوكر دان كورن مك سكلينن ايت درفد تصرف سكل
مريكت يڅ مبلن يڅ جادل جوا مك برس سلاهن سبب بندهمين ايت درفد
سكل نسخه دان سكلين عبارتن دان فسدنه ستمه درفد عبارتن دان تيداد هضر
داونه سواة نسخة يڅ صحيحة درفد سكل نسخه يڅدبنسكن بكت مؤلفن دان تيدانه
دافت ممبيذاكن يڅ صحيدن درفد يڅ فاسدت مليكن سكل مريكت يڅ ماهر
ددام سكلين فدم علم فقيه دان درعان جوا دفراونه سكل مريكت يڅ ماهر ددام
سكل تكري جوي اين دان ددام سكل ملس اين يڅ ترسنتك دامن سكلين
همت دان بركورن دامن سكلين نيم دان كرد دامن سكل دهن

De laatste afdeelingen zijn: bāb al-adhijāḥ kitāb aṣ-ṣajd wa'dz-dzabāil, kitāb al-aṭ'īmāh.

Het Arabisch is in het rood. Op den rugtitel staat
صراط المستقيم يخدمكم
سبيل المتدين

DXLV.

SABIL AL-MOEHTADIN LIT-TAFAKKOEḤ Fi
AMR AD-DIN II.

Collectie Br. 627, 21 × 17 cM., 249 bl. 15 r.

Geschreven in 1093 (!)

Fragment; eindigt abrupt in het slot van het hoofdstuk over de reinheid.

DXLVI.

GHĀJAT AT-TALLĀB AL-MOERID MA'RIFAT AL-
AḤKĀM BIṢ-ṢAWĀB.

Collectie v. d. W. 1, 33 $\frac{1}{2}$ × 21 cM., 1486 bl. (in drie deelen) 17 r. gedat.

Tjiandjoer, W, 17 Radjab 1274; het Arabisch in rood, alle bladzijden geëncadreerd.

Het geheele werk, waarvan dit driedeelige manuscript slechts één vierde (ربع يغفرتم) bevat, behandelt den fiqh naar versecheidene in de inleiding vermelde werken; de optelling dier geschriften wordt besloten door de mededeeling der korte levensgeschiedenis van de autoriteit: Sajāfī.

De schrijver is Da'ôed ibn 'Abdillāh ibn Idris al-Patani. Hij heeft zijn geschrift bewerkt naar gezaghebbende werken
سفرت منباج دان سئل شرح
بغ مشهور سفرت دحفة بگ شيخ احمد ابن حجر دان نياية بگ شمس السرميل
دان علقني بگ علامه خطيب شريين دان شرح مقري دان فتح الوهاب سره
شرح دان شرح تحرير كدوان بگ شيخ الاسلام ايئه فبن كذاب كييلمكن دان
مرتبتان سره ببراف خاشين سفره مذابغي دان خصر دان شرقوي دان لائمن
فد مذهب امام الايمة و سلطان الامة الشاعي رضي الله عنه

Na de vermelding van Sajāfī's leven vervolgt de auteur:

دان اكو نماكن ترجمه اين بنيه الصلاب المرید معرفة الاحكام بالصواب
دان كند الله اعتمادكو مائمكن صواب دان ممبري توفيق بگ برئيع دافت اكو
محاصلكن ايضا ايضاح بگ مقصود دان عمودحندي

Na de aanroeping van Allāh begint het hoofdstuk over de ritueele reiniging, geöpend door eene verklaring der gewone en der technische beteekenis van de woorden *bāb*, *ḡayl*, *ḡar*, *maṣ'alah* en *ṭahārah*.

Gelijk uit bovenstaande citaten blijkt, is de spelling van dit handschrift gebrekkig; telkens ontbreken letters en lettergrepen. Het hoofdstuk der ṭahārah vult meer dan de helft van het eerste deel, dat over de ṣalāt de rest van dat deel en ongeveer drie vierde van deel II, dat over de zakāt eindigt tien bladzijden vóór het einde van dat deel; de laatste tien pagina's en het geheele deel III worden ingenomen door het hoofdstuk over den ḥadj.

Het besluit is:

انقبي انبيك تمام ربع ينقونام ربع عبادة والله الحمد اوامنه وبه التوفيق
والصمد والحميد وانسأ عليه نبذ وصفيه سبدا ومولدا محمد صلى الله عليه وسلم
وعلي الله وصحبه وعترته امين ويليه ربع الثاني عن كتاب المبيع سنال (sic)
الله الاعانة مع حسن التوفيق والاصواب

Daarna volgt de dateering.

DXLVII.

ŠIRĀṬ AL-MOESTAKİM I.

Bat. Gen. 104. 21 × 15 cM., 404 bl. 19 r.

Notulen 4 Maart 1879, II. 1 en 1 Apr. 1879 VII.

Werk over de pilaren des islāms van Nôeroeddin Moeḥammad Džilāni ibn 'Alī ibn Ḥasandji ibn Moeḥammad Ḥamid ar-Ranīri.

Begin en slot ontbreken. Dit fragment bevat: het laatste gedeelte der inleiding, de reiniging (bl. 2.), de ṣalāt (bl. 62), de zakāt (bl. 225), de vasten (bl. 254), de ḥadj (bl. 300) de offers (bl. 376), het begin der paragraaf over geoorloofd en ongeoorloofd voedsel.

De opschriften en het Arabisch zijn in rood aangebracht.

DXLVIII.

ŠIRĀṬ AL-MOESTAKİM II.

Bat. Gen. 118. 30 × 20 cM., 360 bl. 17 r.

Notulen 3 Febr. 1880, II c. en bijlage II.

Dit exemplaar is compleet.

Het handschrift heeft toebehoord aan soeltan Mahmôed Badroeddin, zoon

van Moehammad Bahâ'oeddin, zoon van soesoehoenan Ahmad Nadjmoeddin, zoon van Mahmôed Badroeddin, zoon van Moehammad Al-Manşôer, zoon van soesoehoenan 'Abdoerrahmân, zoon van Djamâloeddin in Palembang.

DXLIX.

ŞIRÂT AL-MOESTAKİM III.

Bat. Gen. 284. 23×16 cM., 404 bl. 19 r. gedat. 1239.

Gehavend exemplaar, afkomstig van eene bende teungkoe's in Didôh in September 1901 aangetroffen. Zie Notulen: 23 Dec. 1901, I, *d.* 3°.

Achteraan wordt vermeld dat het boek voleindigd is tijdens Djauhar al-âlam Şjah berdaulat zill Allâh fi l-âlam.

DL

ŞIRÂT AL-MOESTAKİM IV.

Bat. Gen. 288, 33×21 cM., 167 bl. 29 r.

Notulen 23 Dec. 1901, I, *d.* 1° en bl. CXLIX sqq.

Fragment van dit in 1044 H. samengesteld werk.

Boven aan bl. 2 staat: hâdzî kitâb Moehammad Sâlih ibn 'Abbâs Koetakarang, 1301 H.

Na bl. 155 is eene lacune: het handschrift eindigt in de paragraaf over den ihram van het hoofdstuk over den hadj.

DLI.

ŞIRÂT AL-MOESTAKİM V.

Bat. Gen. 327, 23×16 cM., 544 bl. 19 r. gedat. 10 Radjab 1055.

Notulen Maart 1902, II, 8° en Juni 1902, I, 15°. Compleet exemplaar.

Volgens een Atjehsch onderschrift was de eigenaar van dit manuscript Teungkoe Bén Teureurboeë.

DLII.

ŞIRÂT AL-MOESTAKİM VI.

Bat. Gen. 344. 21×15 cM., 375 bl. 19 r.

Dit HS. is n° XIX van bijlage XIII behoorende bij Notulen van 7 November 1904, III, 2°.

DLIII.

ŞIRAT AL-MOESTAKİM VII.

Bat. Gen. 397. 23×17 cM. 402 bl. 19 r.

Dit is n° VIII van bijlage XIV, behoorende bij Notulen van December 1904, III, 2°, a.

Behalve een Arabisch gebed met Maleische verklaring, meunaljat genaamd, geschreven door Moehammad Saleh Tamboesai, bevat dit Hs. bovengenoemd werk, bl. 14—399, met vele randnoten.

Volgens de aan het begin en aan het einde gegeven dateering is het werk geschreven van 1044 tot 1077.

DLIV.

ŞIRAT AL-MOESTAKİM VIII.

Collectie Br. 21 $\times$ 17 cM. 347 bl. 19 r. gedat. 22 Dzôellj. 1273 en 13 Augustus 1857.

Bl. 1—19 ontbreken.

Achteraan bevindt zich eene lijst der paragrafen.

DLV.

ŞIRAT AL-MOESTAKİM IX.

Collectie v. d. W. 3. $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM. 580 bl. 19 r.

Dit exemplaar begint bij het hoofdstuk over de reiniging en eindigt bij het slot van het hoofdstuk over de şalât; van dat over den ictikâf staat alleen de titel.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 2223, 2226 en 3278. Catal. bl. 257 en 258.

DLVI.

KITAB AL-DJINAJAT.

Collectie v. d. W. 12, $31\frac{1}{2} \times 20\frac{1}{2}$ cM. 56 bl. 15 r.

Korte verhandeling over een gedeelte van het strafrecht: „verhandeling over de misdrijven, waartegen de straf van wedervergelding is bedreigd”.

Het werkje wordt genoemd: *سواة کتا مختصر فد مبتاکن سته درفد حکم*
شرع یشواجب ادس مذذب امام شافعی رحمة الله تعالی کتاب اجزیات
ارتقین اینله کتاب فد مبتاکن جزیات یعنی سکل حکم اورشیغدبوننه انو دلوکائی
دان دفوتوغ

Op bl. 20 begint de kitāb al-ḥoedōed = *اینله کتاب فد مبتاکن سکل*
حکم حل یأدت سکسا بتقرتنتو

De tazīr begint op bl. 32, op bl. 43 de kitāb asj-sjahādah.

DLVII.

TANBİH AL-ICHWÂN Fİ 'ŞJ-SJOERÖET WA'L-ARKÂN.

Collectie v. d. W. 15, 33 × 21 cM., 124 bl. 19 r.

Korte verhandeling (*pula mēnjatakēn barang jang tiada dapat bagi tiap tiap moekallaf daripada mēngēnal akandiat*) over de pilaren des islāms, opgesteld te Kēdah in 1277 (. . . Djoem. I) tijdens Soelṭan Aḥmad ibn al-marḥōem Zajn ar-Rasjīd.

Aan het slot wordt vermeld dat het drukken (*مشتجعکین*) van dit werk in 1280 (3 Ramaḍān) te Singapoera is beëindigd.

DLVIII.

IDĀĪ AL-ALBĀB LIMOERİD AN-NIKAĪ BİŞ-ŞAWĀB.

Collectie v. d. W. 14, 33 × 21 cM. 102 bl. 19 r.

Verhandeling over de bepalingen van het huwelijk. een *tu'elik latif moesjtamil 'abī aḥkām an-nikaḥ*: *کنتنم یخ کجل لاک کندغ اتسن ببراف حکم*
برکبوین دان بارغیغ برکبندق کندان دان صلاق دان بارغیغ برکبنتغ دشندی دان
لاخنن درفد کدوان درفد بارغیغ سیکیان بک بارغیغ برکبندق برکبوین منتبو اکندی
 door den bekenden 'Alī Dā'ōed ibn 'Abdillāh Paṭānī te Mekkah in 1224 (26 Šjaḥbān) vertaald, en ontleend aan de voornaamste Šjaficietische wetboeken als de Minhādī, de Faṭḥ al-Waḥḥāb, de Toeḥfah, de Nihājah en de (*sic*) عدد والسلاح van Moḥammad ibn Aḥmad Bāfaḍlī.

De verschillende bāb's zijn:

فد مبتاکن ببراف کلپیتین برکبوین دان فد مریک یخ سنت باکین
برکبوین دان بارغیغ سنه فد فرمتون یندکبوین کندی دان فد مبتاکن ببراف
سنه برکبوین

فد مېټاکن روکن نیکاح دان شرطن
 فد مېټاکن فروغون یخ حرام نیکاح
 فد مېټاکن طلاق دان بارت یخ برکنوڅ دش دی دوفد مېر مسمي الصحيح
 دان فد فاسد دان مېټاکن حاکم مېر فروغون کند ولایت دان مېر مثل دان مېټاکن
 بارت یخ ذابت فدان سته ایسي کیوین دان بارشخ کوکرن دان مېټاکن هېت
 فد مېټاکن طلاق
 باب الرجعة العدد والاستبراء
 فد مېټاکن نفقة دو ایبو باف استرین

DLIX.

BâB AN-NIKÂH.

Bat Gen. 308, 23 × 16 cM. 6 bl. 21 r.

Notulen 23 Dec. 1901, I, d, 1° en bl. CXLIX sqq.

Slot van eene verhandeling over het huwelijk.

DLX.

NAẒM DJAUHAR AL-‘AZİZ Fi ‘AKD ANKİLLAT AL-WARâ
 AL-WADJIZ.

Bat Gen. 307, 24 × 17 cM. 13 bl. 19 r.

Notulen als boven.

In 1263 vertaald door Teungkoe Koeta Karang in de „lisân al-Djawî al-ma‘rôef fi baladinâ al-Asji as-Samatarâi”.

Genoemd werk, over de huwelijks wetten, is van Moehammad al-Ma‘isrâwî, de commentaar daarop van ‘Abdoellah ibn Hadjâzî asj-Sjarmâwî.

Klein fragment.

DLXI.

NIKÂH.

Bat. Gen. 347, 22 × 15 cM. 74 bl. 18 r.

Notulen 7 November 1904. III, 2° en Bijlage XIII.

Verhandeling over genoemd hoofdstuk. begin ontbreekt. (no XXIII van genoemde bijlage).

DLXII.

MIR'AT AT-TOELLâB Fi TASHIL MA'RIFAT AL-AHKÂM
ASJ-SJAR'IJJAH LI MâLIK AL-WAHHâB I.

Bat. Gen. 389, 34×22 cM., 109 bl. 25 r.

Notulen 23 Dec. 1901, I. d. 1°, en bl. CXLIX sqq.

Sjaficietisch fikswerk, op last van de vorstin Safijjat ad'din bint Iskandar Moeda, geschreven, „dëngan bêhasa djawi jang dibangsaken kapada bêhasa Pasaj"; de bewerker heeft de hulp gevraagd van twee kenners der Maleische taal, daar hij in die taal niet volkomen kon stellen (koerang fašâhat: قوله فصاحتي)

Het werk is voornamelijk naar den Fatḥ al-Wahhâb bewerkt; de naam van den bewerker is 'Abdoerra'oëf = Abdârô'ôh = Teungkoe di Koeala.

Dit gedeelte behandelt de moe'âmalât (bl. 3 „jang moehtâdj kapadauja orang jang mëndjabat djabatan kadi": ما يحتاج اليه من توبي في امر القضاء)

Het exemplaar is niet af; bl. 19 en 38 zijn verkeerd ingenaajd.

DLXIII.

MIR'AT AT-TOELLâB etc. II.

Bat. Gen. 399, 33×22 cM. 196 bl. 26 r.

Fragment van hetzelfde werk; het IIS. heeft in eigendom toebehoord aan Teungkoe Imam Koemala.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1633 en 3255 Catal. bl. 265 en 266, waar het volledige werk met Meursinge's en Keyzer's uitgaven wordt vergeleken.

DLXIV.

THAMRAT AL-MOEHAMMAH DLJâFAH LIL-OEMARâ' WA'L-
KOEBARâ' LI AHL AL-MAHKAMAH.

Collectie v. d. W. 18, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 124 bl. 17 r.

Ove de plichten van vorsten en rijksgrooten.

Vooraf gaat eene moekaddamah over de voortreffelijkheid der wetenschap.

De eerste bâb handelt over het austellen en het afzetten van den vorst en der voornaamste staatsambtenaren, en is verdeeld in enkele fašl's.

De tweede bâb behandelt het optreden der rechters en de manier van procedeeën, verdeeld in 12 faşl's.

De derde bâb behandelt de plichten van den vorst.

Het besluit handelt over de slechte en gevaarlijke eigenschappen bij vorsten en rijks grooten; veertien fouten worden opgenoemd.

Deze moechtaşar is gedateerd 1 Djoem. I 1277.

De laatste acht bladzijden zijn gevuld met een didactisch gedicht.

In den laatsten regel wordt het geschrift sôerah maḥkamah genoemd.

DLXV.

ARKÂN AL-ISLÂM e. a.

Bat. Gen. 309, 19 × 12 cM. 134 bl.

Notulen 23 Dec. 1901. I. *d.* 1° en bl. CXLIX sqq.

Bl. 1—99, 14 r. Fragment van een werk over de zuilen van den islâm, begint bij de ṣalât taḥijjat al-masjd.

» 100—105 Arabische gebeden.

» 106—134, 15 r. Over de ṭahârah en de ṣalât; eindigt bij den tawarroek.

DLXVI.

ERF-EN HUWELIJKSRECHT.

Bat. Gen. 56, 32 × 21 cM. 120 bl. Latijnsch schrift.

Notulen 20 December 1870, III. *a* 2°.

„Compendium der Jentiefsche, Machomedaansche en Chineesche Wetten”.

Bl. 1—36: extract van resolutiën des Gasteels te Batavia van 1752—1760 en 1717.

» 37—76: »Chinees recht door Pieter Haksteen. met marginale aantekeningen van A. de Klerk, aangeboden aan den G. G. J. Mossel, 21 Febr. 1761”.

» 77—120, Mohammadaansch erf-en huwelijksrecht; in het Maleisch en het Hollandsch.

Gedateerd 25 Maart 1760. en op dien datum »geaprobeert in Raade van India.’

DLXVII.

ERFRECHT.

Bat. Gen. 348. 17×10 cM., 12 bl. 19 r.

Notulen 7 November 1904. III, 2° en Bijlage XIII.

Defect geschrift; over de wijze van berekening van erfportiën.

Zie genoemde bijlage. n° XXIV.

DLXVIII.

KITÂB AL-FARÂID.

Bat. Gen. 375. D, bl. 148—150. 18 r. (23×17 cM.)

Notulen 1904. December III, 2° a, en Bijl. XIV.

Fragment uit een boek over het erfrecht.

Zie Catalogus der Leidsche HSS. bl. 280—282.

DLXIX.

MINHÂDJ AL-‘ÂBIDI‘N ILÂ DJANNAH RABB AL-‘ÂLAMÎN.

Collectie v. d. W. 5. $32 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 376 bl. 17 r.

Maleische bewerking van een werk van Al-Ghazâlî, getrokken uit den Iljâ ‘oelôem ad-dîn, den Kitâb al-asrâr, den Kitâb al-koerbah ilâ Allâh.

Het werk is verdeeld in zeven عقبات en wel

1 ^o .	عقبة العلم
2 ^o .	عقبة التوبة
3 ^o .	عقبة الاعوانق
4 ^o .	عقبة الحوارض
5 ^o .	عقبة البواعث
6 ^o .	عقبة القوادح
7 ^o .	عقبة الحمد والشكر

Elke عقبة is onderverdeeld in faṣl's. Aan het slot worden de veertig karâmah's vermeld, twintig voor deze en twintig voor de volgende wereld.

Op het laatst een tanbih aan de lezers van den vertaler Dâ'oed ibn ‘Abdillâh al-Djâwî Patânî, die zijn werk in 1240 te Mekkah heeft voltooid. Van de laatste zeven bladzijden zijn zijn de bl. 1—5 in het Arabisch.

DLXX.

SIJAR AS-SÂLIKÎN ILÂ 'IBÂDAH RABB AL-'ÂBIDI'N I.

Bat. Gen. 293, 22 × 16 bl. cM., 472 bl. 19. r.

Notulen 23 December 1901, I d 1° en bl. CXLIX sqq.

Maleische bewerking door 'Abdoesamad al-Djâwî al-Palembâni, leerling van Moehammad as-Sammâni al-Madanî van den Ihjâ 'oelôem ad-din van Ghazâlî, en daarvan het vierde deel.

De bewerking is voltooid den 20^{en} Ramaḍân 1203 in de stad van 'Abbâs, d. i. Taïf.

Ingenaaid bevindt zich een quatern met Maleische, Atjehsche en Arabische aantekeningen.

DLXXI.

SIJAR AS-SÂLIKÎN ILÂ 'IBÂDAH RABB AL-'ÂBIDI'N II.

Collectie v. d. W. 4. 33 × 21 cM. 2796 bl. in acht deelen, 17 r.

Maleische vertaling van het beroemde werk *Ihjâ 'oelôem addin* van den grooten imâm Al-Ghazâlî door 'Abdoesamad al-Djâwî al-Palembâni leerling van Sjaich Moehammad ibn 'Abdilkarim as-Sammâni al-Madanî.

Hij deelt in den aanvang mede dat Allah hem de ingeving tot het vertalen van den ihjâ gegeven heeft in het jaar 1193. De vertaling is door vele korte commentaties en fa'idah's voor de gebruikers van meer waarde gemaakt.

De strekking en inhoud van het werk worden in vier Arabische regels medegedeeld, welke gevolgd worden door deze uitvoerige vertaling:

دان يائت مستدفي اي اتس ساة مقدمه دان امخت بيائي برمولى بيائي
يوسفترام فد مبدان علم اصول الدين سئل اعتقاد اهل السنة دان جماعة دان
مبدان سئل طاعة يعنى عبادة ين ضاير دان بيائي ينفكوا فد مبدان عادات
يعني فد مبدان حرم ادب يدرؤكو فد عادة سفره ماكن دان مينوم دان برنسخ
دان براسبا ين مبدؤ كسيدوفتن ديدانم دنيا دان معتقوي حرام دان حلا دان فد
مبدان ادب برمحبة دان بدائن سفره ينفك اكدانغ ان شاء الله تعالى پتان
ايت دان بيائي يكانيك فد مبدان مبدات يعنى ين مبداسن يائت سئل
معصية يظاخر دان معصية يعاظم سفره ينفك اكدانغ كبدائن ايت دان بيائي
ين كاهمت فد مبدان مذنيات يعنى يمتلغن درفد ين مبداسن اكنام
ايت يائت سئل عبادة ين باطن سفره ينفك اكدانغ كبدائن ايت دان ساة
خاتمہ يعنى كسدان

Volgens mededeeling op de laatste bladzijde is de vertaling beëindigd den 20^{en} Ramaḍân 1203 in Taïf.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 3285 en 3286, Catal. bl. 287 en 288.

DLXXII.

KASJF AL-KIRÂM Fi BAJÂN AN-NIJJAH 'INDA TAKBIRAT AL-IHRÂM I.

Collectie Br. 200 E. bl. 133—171. 15 r. (20 × 13 cM.)

Verhandeling van Moehammad Zajn ibn Djalâlidîn al-'Asjî, opgesteld om meeningsverschil in Atjêh nopens de nijjah bij de Allâhoe Akbaroe-formule op te heffen. Het boek is te Mekka vervaardigd in één dag 8 Moeharram 1171; het HS. is gedateerd 4 Djoem. II 1188.

DLXXIII.

KASJF AL-KIRÂM Fi BAJÂN AN-NIJJAH 'INDA TAKBIRAT AL-IHRÂM II.

Collectie v. d. W. 36, 33 × 20½ cM. 19 bl. 17 r.

Gelijk de titel aanduidt is dit geschrift gesteld om verschilpunten ten aanzien van de interne bedoeling voor het »Allâhoe akbaroe' bij de ṣalâts te vereffenen. De auteur is Moehammad ibn Zajn ibn Djalâlidîn de Atjeher (اشي), die de taak op zich genomen heeft daar hij »têlah akoe lihat akan bēbērapa manoesia bērsalah-salahan marekaitoe pada nijjat tatkala tahbîrat al-ihrâm maka akoe kahëndaki bahoea akoe bērboeat satoe kitab jang kētjil pada mēngoerajkēn makṣōed".

DLXXIV.

KITAB FIḤ.

Collectie Br. 395. 17 × 10 cM. 226 bl. 15 r.

Het begin ontbreekt.

Het handschrift vangt aan in het hoofdstuk over de Vasten.

De Hâdj begint op bl. 162.

Op bl. 189 begint eene andere hand, na bl. 280 heeft de inkt geheel ingevreten, naam en datum zijn niet te lezen.

Op bl. 220: eene medicijn voor oogen, op bl. 224 eene doe'a maha besar.

DLXXV.

TAHARAH EN ŠALĀT.

Bat. Gen. 71. 10 × 8 cM. 58 bl.

Dit HS. bevat:

- 1°. Een fragment, waarschijnlijk Makassarsch. in Arabisch schrift.
- 2°. Arabische formulieren ter verkrijging van zeer gewenschte zaken met Maleische toelichtingen.
- 3°. Fragmenten over de reiniging.
- 4°. Vergelijking van de zuilen der šalāt met de menschelijke lichaamsdeelen; verschillende voorschriften der šalāt en daarbij te reciteeren formules.

DLXXVI.

FOEROE' AL-MASĀ'IL WA OESŌEL AL-MASĀ'IL.

Collectie v. d. W. 38. 22 $\frac{1}{2}$ × 16 cM. 1021 bl. (in twee banden). 25 r.
alle bl. geëncadreerd, gedateerd: Mekka 1257.

Werk van Da'ôed ibn 'Abdillāh Paṭanū, opgesteld in 1254, om te voldoen aan de inspraak van zijn hart dat „hëndak poengoe't aken bebêrapa soe'âlār saperti moentiarā dan saperti manikam dan djawabnja saperti doerr al-manzōem dan bebêrapa foerōe' jaug endah-endah", genomen uit de werken: Fatwah's van Ramli en Kasjif al-anām 'an as'ilah al-anām van Hoesaju ibn Moehammad al-Mahalli.

De verschillende vragen en hare beantwoordingen betreffen zoowel de geloofsleer als de plichtenleer. De eerste fiṣl by. behandelt vragen aangaande de oesol ad-dîn, met vele foerōe'. De eerste als zoodanig aangeduide bâb handelt over de ritueele reinheid, een volgende over den idjtihād, de daaropvolgende over de oorzaken der kleine onreinheid, dan een bâb over den istindjā, en zoo de gewone volgorde der wetsbepalingen nopens de vijf zuilen: de bâb over de offerdieren, de 'akikah, de spijsen, het boek over jacht en slacht. Op bl. 375 begint de kitāb al-baj', volgens de gewone onderdeelen. Op bl. 573 begint het boek over het erfrecht, op bl. 594 dat over het testament, op bl. 610 dat over het huwelijk.

Op bl. 894 begint de kitāb al-djinājāt naar de gewone verdeeling, op bl. 945 die over den Heiligen Oorlog; op bl. 959 de كتاب النسب والربى

(kitab bërloemba-loemba dan mëlœotar); dan de Eeden (bl. 961). Geloften (bl. 975), de Rechtspraak (bl. 980) en Vrijlating van slaven.

DLXXVII.

MOECHTAŞAR.

Collectie v. d. W. 6. $31\frac{1}{2} \times 20\frac{1}{2}$ cM., 124 bl. 15 r.

Op den rug staat: Moehtaşar pada menjatakan barang jang wadjab.

De titel is سواة مختصر ينقد مہتاكن اكن بارشين واجب اتس تيف
اورشين عاقل بالين مختبر اكنديا دان ستغہ درقد بارشين سنة

Dit kort begrip begint met een epitome der geloofsleer.

Daarna worden de pilaren des islâms behandeld, in zeer kleine faşl's; na den faşl over den isticâf komt een kitâb over de aţimah en een over de dzabâih, daarop: verboden en geoorloofde kleeding, het begin van den kitâb al-bajc, gevolgd door een bâb over den woeker.

De tweede groote faşl behandelt de moe'âmalât, ook den bajc, en het erfrecht.

DLXXVIII.

MOHAMMEDAANSCH RECHT.

Bat. Gen. 38, 34×22 cM., 854 bl. 33 r.

Latijnsch schrift, half beschreven paginas.

Dit handschrift is een copie van Meursinge's Handboek voor het Mohammedaansche Recht, Amst. 1844.

DLXXIX.

RISÂLAT.

Collectie Br. 410, 21×14 cM., 36 bl. 9 — 11 r.

Fragment van een met bovenstaanden titel voorzien werkje over de geloofsbelijdenis, de nijjab, de şalât, de wasschingen, de formules der tahjijah en den adzân.

DLXXX.

DJIHÂD. e. a.

Bat. Gen. 294, 23×17 cM., 321 bl.

Notulen 23 December 1901, I, d. 1° en bl. CXLIX sqq.

Volgens de Notulen l. c. „Een manuscript van Teungkoe Koeta Karang, waarin aantekeningen en citaten (deels Arabisch, deels Maleisch) over zeer uiteenlopende onderwerpen, o. a. verscheidene concepten over zaken betreffende den prang sabil, eene copie van den شرح الاسماء الحسنی van محمد بن علي الشنوائي fragmenten over adab, geneeskunde, mystiek; eene verhandeling tegen in 1263 H. in Atjeh opgetreden kettersche mystieken (clémèe salé⁶) met den titel ”سيف التقاطع لاقوال اهل الزنغ والمبتدع“

De Maleische gedeelten van dezen bundel zijn:

Bl. 1 — 16 (voor een deel verkeerd ingenaaid) over den heiligen oorlog.

» 21 — 25, § 6 van de اخيار, Arabisch en Maleisch.

» 26 — 27, § 7 van de ^{مكتبة} Arabisch en Maleisch en nog vele
stukken, die eigenlijk niet als Maleische handschriften te rekenen zijn.

Na veel Arabisch, ook met Maleisch vermengd, volgt:

» 127—150. Over den heiligen oorlog.

» 154—162. Bekendmakingen aanvangende: dipërma¹lõem kapada sakalian toean, en eindigende met de woorden: kafir Holanda dipërang Atjeh pada Hidjrah 1291.

Daarna aantekeningen over de kennis der Eigenschappen, en mystieke fragmenten (De genoemde sjarh al-asmâ' begint op bl. 187 en eindigt op bl. 216, gedateerd 1281 te Kaloeëng).

Bl. 217—219: over teekenen van katten en kippen.

» 248—300: over cilmoe tibb.

» 309—312: de bovengenoemde verhandeling, gedateerd 1262, „dengan bahasa djawi jang ma'rôef dipakajaja daripada isi nanggröe Atjèh". in 5 báb's en eene voorrede en besluit; van deze verhandeling echter slechts een klein gedeelte.

Ten slotte volgen aantekeningen over de sjahâdah.

DLXXI.

SÈMBAHJANG-FORMULES.

Bat. Gen. 74, 13×11 cM. 22 bl.

Voorin staat: $\partial \eta_{\mu\nu} \partial \xi^{\mu\nu} \partial \eta_{\mu\nu}$

Bevat 10: formules bij den sambahjang in gebruik, met Makassaarsche opbeeldingen (8 r.)

2°: idem met Maleische ophelderingen (6 r.)

DLXXXII.

SĚMBAHJANG.

Bat. Gen. 320, 21×15 cM. 28 bl.

Notulen 23 December 1901. I. *d.* 1° en bl. CXLIX sqq.

Slechts de bladzijden 21—24. 23 r. zijn Maleisch; een fragment zonder begin en slot over de *ṣalāt*.

DLXXXIII.

SĚMBAHJANG EN TAHLIL'S.

Bat. Gen. 138. 19×15 cM. 92 bl. verschillend aantal regels.

Notulen 21 Juli 1885. V. *b.*

Een incompleet geschrift over nijjats, voornamelijk die tot de *ṣalāt*, en over de onderdeelen der *ṣalāt*. voor een deel Arabisch.

Daarna handelt de samensteller van dit geschriftje over tahlil's.

DLXXXIV.

SĚMBAHJANG.

Bat. Gen. 407, $11 \times 6\frac{1}{2}$ cM.

Notulen November 1904, I, *c.*

Vuil, klein zakboekje met aantekeningen over den *sġmbahjang*.

DLXXXV.

TANBiH AL-*cāMIL* Fi TAḤKİK AL-KALāM Fi 'N-NAWāFIL.

Bat. Gen. 222, 22×17 cM., 40 bl. 18 r.

Notulen Juni 1895, bl. 65. I.

„Verhandeling tot bestrijding van de bewering dat men geenerlei vrijwillige godsdienstoefeningen zou mogen verrichten. zoolang men nog oningehaalde verzuimde verplichte godsdienstoefeningen te zijnen laste had, welke valsche meening sommigen aan Sjeich Noeroedin (waarschijnlijk Noeroedin ar Ranirī) toeschreven”.

Het Arabisch, in blauwen inkt. bevat vele fouten.

DLXXXVI.

VERHANDELINGEN.

Bat. Gen. 304. 22×15 cM. 98 bl.

Notulen, 23 December 1901, I, d. 1° en bl. CXLIX sqq.

Behalve de Arabische Sânoesijjah bevat dit HS. dat geheel verkeerd ingenaaid is, eene Maleische verhandeling over de fâtiḥah (14 bl.), eene Maleische verhandeling over de huwelijkswet, (12 bl.) en eene over den tadjwid (43 bl.)

Verder kleine Arabische en Arabisch-Maleische brokstukken.

DLXXXVII.

FRAGMENTEN.

Bat. Gen. 305. $22 \times 16\frac{1}{2}$ cM., 60 bl.

Notulen als bij het vorige handschrift.

Allerlei niet bijeenbehoorende godsdienstige fragmenten, waarvan het langste (22 bl.) over de geloofsleer handelt.

Geheel gescheurd manuscript.

DLXXXVIII.

AANTEEKENINGEN.

Bat. Gen. 297, 17×12 cM., en kleiner.

Notulen als bij het vorige handschrift.

»Een manuscript met allerlei citaten en aantekeningen van Teungkoe Koeta Karang, sommige gedateerd, (bijv. 1266 H.)

Achterin dit HS. waarin tuschen veel blank papier eene gesteendrukte verhandeling is ingenaaid, komt een dertigtal bladzijden in het Maleisch voor, gedateerd 1266, van 'Abbâs al-'Asji, bevattende verschillende godsdienstige en mystieke aantekeningen.

DLXXXIX.

KITÂB FAWÂ'ID I.

Bat. Gen. 117, 28×21 cM., 416 bl. 15 r.

Notulen 3 Februari 1880. II. c.

Op bl. 1 staat dat dit handschrift heeft toebehoord aan Soeltan Mahmôed Badroeddin ibn Moehammad Bahâ'oeddin ibn Soesoehoenan Almad Nadjmoeddin ibn Mahmôed Badroeddin ibn Moehammad Almansôer ibn Soesoehoenan 'Abdoerrahmân ibn Djamâloeddin van Palembang.

Op bl. 2 staat *tanadil* en daaronder met Latijnsche letters Tanadil.

Dit uit het Arabisch bewerkte geschrift behandelt de voortreffelijkheid van verschillende sôerah's. verzen, formulieren en eulogieën bij de şalât in gebruik. verdeeld in honderd fâ'idah's.

Hoewel achter in het HS. staat *ادثون كذا، انت كذاب فرائد اين بينو بلم*
تم سكالى يحني تباد سمفې هابس سمفرن سموان

is het geschrift toch volledig.

Op het laatst staat een bâb over het maken van 'azimah's, eindigende met het Hollandsche woord „Einde”.

In de eerste veertig bladzijden heeft de inkt ingevreten.

DXC.

KITaB FAWa'ID II.

Collectie v. d. W. 52, 33 × 21 cM., 262 bl. 19 r.

Dezelfde tekst. uit het Arabisch vertaald. maar, zooals medegedeeld wordt: „tiadalah mênœroet saperti lafz ma'na bêhasa 'arab itoe mêlalinkên mêngambil mafhœm dan makşœd përkata'an bêhasa 'arab itoe”.

Ook dit exemplaar is verdeeld in honderd fâ'idah's, met toelichtende verhalen en figuren.

Op den band staat kitâb châşijjat al-ism dan doe'a.

DXCI.

VERHANDELINGEN.

Collectie v. d. W. 20. 20½ × 16½ cM. 200 bl.

Dit handschrift bevat verschillende tractaatjes. nl.

- I. Verhandeling over hetgeen de moekallaf verplicht is ten aanzien van islâm en imân (përhimpœnan pada mënjatakên hoekoem jang diwadjibkên Allâh atas orang jang moekallaf ja-itoe 'akîl bâligh) 11 bl. 13 r.
- II. Arabische formules en formulieren.
- III. Enkele bladzijden over de belooning hiernamaals voor het verrichten der onderscheidene onderdeelen van de şalât.

- IV. Fragment eener verhandeling over de geloofsleer. 14 bl. 14 r.
- V. Over obats, toovermiddelen en djimats, 20 bl. 19 r.
- VI. Kitab adab al-moelôek datoek sjahbandar. gedateerd 1247. Een vorstenspiegel op Mohammedaanschen grondslag. 34 bl. 15 r. Achterop staat: Datoe Sabandar Riouw.
- VII. Over de reiniging. 30 bl. 15 r.
- VIII. Doe'â's. de zgn. donga angkasa en een gedeelte van de doe'â salamat.
- IX. Doe'â na de reiniging uit te spreken.
- X. Fragment uit eene verhandeling over de taubah. 8 bl. 21 r.
- XI. Verhandeling over de ritueele reinheid. 18 bl. 17 r. (gevolgd door eene § over den iditihâd in deze materie (jaitoe menghabiskén soeatoe bitjara akan soeatoe dëngan sahabis oesahanja pada sêgala barang jang saroepa). geenszins een „fragment uit eene verhandeling over de plichten van den qâdhî“.

DXCII.

HOEDJDJAH BALIGHAH 'ALÂ DJAMâ'AT AL-MOECHâSAMAH.

Bat. Gen. 328. F, bl. 312—328. 17 r. (20 × 16 cM.)

Notulen 20 October 1902. II. j, 1^e.

Fragment van een den 4en Moeharram 1058 onder soeltan 'Alâoeddin Djohan Sjah, op verzoek van vrienden des auteurs opgestelde korte verhandeling over processen en bewijzen, in drie bâb's, de 1° over de rechters, de 2° over proces en bewijs en de 3° over getuigen en meeneed.

Ander handschrift:

Leiden, cod. 1972, catal. bl. 290.

DXCIII.

ISLâH AL-Hâl BITALB AL-HALâL.

Bat. Gen. 225. 22 × 17½ cM., 24 bl. 22 r.

Notulen Juni 1895, bl. 67. IV.

Copie van de in 1298 te Batavia gesteendrukte verhandeling van Sajjid 'Oethmân ibn 'Abdillâh ibn Jahjâ al-'Alawî, verdeeld in zeven fasl's.

DXCIV.

MANHADJ AL-ISTIKâMAH.

Bat. Gen. 264. 34½ × 22 cM., 76 bl. 38 r. gedat. 22 Juni 1890.

Handschrift-Holle.

Copie van een werk van denzelfden schrijver dat in zijn in 1904 verschenen catalogus zijner werken onder n° 30 genoemd wordt كذاب منيخ الاستقامة فريحل
سكّل بدعة بسرة سبوتن بارشيع سنة ديواد كُنني درفد سكّل بدعة اية

DXCV.

MARIFAT AL-ISLÂM WA'L-iMÂN.

Bat. Gen. 383. 22 $\times$ 17 cM. 105 bl. 9 r.

Fragment van een kort lijkboek tot en met het hoofdstuk over de Vasten. Na de vermelding der makrôeh- vasten volgt, op bl. 82. سورّد نوان فيني
محمدشور نون كند محمد قسم نون فد محمد جيتاني
en daarna رسالة سميداد بمعرفة اسلام والايمان wat op het geheel betrekking schijnt te hebben.

Wat na bl. 83 komt, is over het geloof.

Het Arabisch is slecht, het Maleisch nog erger.

DXCVI.

MOEaMALâT.

Collectie Br. 157. IV a. (56 bl.)

Dit eerste gedeelte van het vierde stuk uit een portefeuille met Palembangse schrifturen bevat een wetboek, en wel het gedeelte over de rechtshandelingen, verdeeld in 41 bâb's; de bâb over het huwelijk is no. XXVIII.

DXCVII.

(AL-) MAWâ'IZ I.

Bat. Gen. 115 C. bl. 11—46, 17 r. (23 $\times$ 17 cM.)

Notulen 1879, 3 Juni III. 4 November IV b en 2 Dec. II p.

Ethisch werk, verdeeld in 32 fasls elk eene vermaning bevattende
(قد مئاكلن قديارن = موعظة). uit Allâhs woord. De titel van § 1 is: يخ قودام درفد سكّل نديارن الله تعالى يعترسبت دائم حديث

Verder beginnen de paragrafen, zonder opschrift, alle met eene vermaning direct van Allâh aan de kinderen Adams.

DXCVIII.

(AL-) MAWâ'IZ II.

Collectie v. d. W. 22. 20×16 cM., 40 bl. 17 r.

Tweede exemplaar van de Zedelessen uit Allâhs woord.

Voorin is de titel الموعظ يحنى فجاران

Het aantal der lessen is 32.

Vóór de eerste les staat بسم الله الرحمن الرحيم رب يسر و تسر و ب
نستعين ارتدين هي توخذت رينكن اوئيم اكنداكو دان جاشن اتكو سوسين
اكنداك دان دقن الله تعالى جوا كمي عذما، تولوئ

DIC.

‘OEDDAT AL-ḤISN AL-ḤASIN MIN KALÂM SAJJID
AL-MOERSALIN.

Collectie Br. 623. 24×19 cM. 191 bl. 16 r. ged. 9 Šjebân 1221.

Excerpt uit het grootere werk van dien naam.

Het geschrift is verdeeld in tien hoofdstukken:

- I. Fî faḥl adz-dzîkr wa'd-doe'a wa's-ṣalât wa's-salâm 'alâ 'n-nabi wa âlihi.
- II. pada mënjatakën sêgala waktœ idjâlah dan sêgala kalakoeannja dan sêgala tēpatnja dan orang jang dimoestadjâbkën baginja dan dēngan barang jang dimoestadjâbkën. . . .
- III. pada mënjatakën barang jang dîbatja ia pada pagi dan pētang . . . . pada pehak coemôm dan choe:ôes dan mënjatakën sêgala kalakoean tidoer dan djaga.
- IV. pada mënjatakën barang jang ta'alloek ia dēngan bërsoetji dan masoek masdjid dan baug dan sēmbahjang. . . .
- V. pada mënjatakën barang jang ta'alloek ia dēngan makan dan minoem dan poeasa . . . . dan hadj dan pērang sabil dan bërnikâh.
- VI. pada mënjatakën barang jang ta'alloek ia dēngan sêgala pêkêrdja'an jang diatas saperti awan dan kilat dan hoedjan dan angin dan boelan.
- VII. pada mënjatakën barang jang ta'alloek ia dēngan sêgala kalakoean anak Adam daripada sêgala pêkêrdja'an jang bërsalah'an dēngan sabab bër-salah'an sêgala kalakoean marka itoe.
- VIII. pada mënjatakën barang jang mēdoekatjitaken ia daripada sêgala bêla jang mēdatang dan mënjatakën sêgala kabinasau dalam hidoep hingga mati.

- IX. pada mënjatakën dzikr jang tēlah datang faḍilahnja pada hāl tiada di-tēntoekën ia pada satoe waktoe daripada bēbērapa waktoe. . . .
- X. pada mënjatakën bēbērapa doe'a jang ṣaḥ ia daripada rasôel Allāh jang tiada tērtēntoe ia dēngan satoe waktoe daripada bēbērapa waktoe dan dēngan bēbērapa sabab.

DCI.

BIDĀJAT AL-MOEBTADĪ BI FAḌL ALLĀH AL-MOEHDĪ I.

Bat. Gen. 102 A, 152 bl. 21 r. (22 × 15 cM.)

Notulen 1879 4 Maart II, I en 1 April VII.

Kitab in drie bāb's; I oyer islām, imān, tauhīd en ma'rifah, II over de ṣalāt, III over de vasten.

B, bl. 103—109 bevat aanteekeningen over godsdienstige onderwerpen.

DCI.

BIDĀJAT AL-MOEBTADĪ BI FAḌL ALLĀH AL-MOEHDĪ II.

Bat. Gen. 105, 23 × 19 cM., 94 bl. 19 r.

Notulen als bij het vorige nummer.

Hetzelfde werk.

DCII.

BIDĀJAT AL-MOEBTADĪ BI FAḌL ALLĀH AL-MOEHDĪ III.

Bat. Gen. 108, 22 × 15½ cM., 150 bl. 19 r.

Notulen 1 April 1879, VI a.

Hetzelfde werk.

Achteraan een Atjehsch slot van twee bladzijden.

DCIII.

BIDĀJAT AL-MOEBTADĪ BI FAḌL ALLĀH AL-MOEHDĪ IV.

Bat. Gen. 282. 21 × 17 cM., 179 bl. 17 r.

Notulen 23 December 1901, I, d, 3º.

Hetzelfde werk.

Niet af.

DCIV.

BIDAJAT AL-MOEBTADI BI FAḌL ALLĀH AL-MOEHDİ V.

Bat. Gen. 298, 21×17 cM., 42 bl. 15 r.

Notulen 23 December 1901, I, *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Hetzelfde werk; incompleet, eindigt in § 2 over de nadjāsah en de middelen om die te doen eindigen.

DCV.

BIDAJAT AL-MOEBTADI BI FAḌL ALLĀH AL-MOEHDİ VI.

Bat. Gen. 300, 22×16 cM., 139 bl. 19 r.

Notulen als boven.

Onvolledig gescheurd ex.; eindigt met de vasten. begin ontbreekt. De eerste 10 bl. behooren niet bij dit werk.

DCVI.

BIDAJAT AL-MOEBTADI BI FAḌL ALLĀH AL-MOEHDİ VII.

Bat. Gen. 318, 23×16 cM., 134 bl. 19 r.

Notulen als bij het vorige HS.

Hetzelfde werk. tot bl. 106; het begin ontbreekt.

De rest bevat de Ḳawā'id al-islām in het Atjehsch (*beukemmenan*).

DCVII.

BIDAJAT AL-MOEBTADI BI FAḌL ALLĀH AL-MOEHDİ VIII.

Bat. Gen. 324, 22×17 cM., 141 bl. 17 r.

Notulen 1902 Maart II. 8° en Juni I. 15°.

Hetzelfde werk.

DCVIII.

BIDAJAT AL-MOEBTADI BI FAḌL ALLĀH AL-MOEHDİ IX.

Bat. Gen. 325, 23×17 cM., 126 bl. 18 r.

Notulen als bij het vorige HS.

Hetzelfde werk; gevlekt en onduidelijk geschreven exemplaar.

DCIX.

BIDĀJAT AL-MOEBTADĪ BI FAḌL ALLĀH AL-MOEHDĪ X.

Bat. Gen. 345, 24×17 cM., 125 bl. 19 r.

Notulen 1904. 7 November, III. 2° en Bijlage XIII no. XXII.

Op bl. 7 wordt dit werk Bidâjat . . . . Allâh al-mahdi genoemd.

DCX.

BIDĀJAT AL-MOEBTADĪ BI FAḌL ALLĀH AL-MOEHDĪ XI.

Bat. Gen. 376 B, bl. 15—59. 17 r. (22×16 cM.)

Notulen 1904. December III, 2° a, en Bijlage XIV.

Hetzelfde werk, doch slechts een fragment. Op bl. 30—42 losse notities in het Arabisch en Maleisch; op bl. 43 wordt de tekst voortgezet, maar met een hiaat.

DCXI.

BIDĀJAT AL-MOEBTADĪ BI FAḌL ALLĀH AL-MOEHDĪ XII.

Bat. Gen. 377 B, bl. 25—197, 17 r. (22×16 cM.)

Notulen als bij het vorige HS.

Gedeelte van het werk. Bl. 171—173 zijn Atjehsch.

DCXII.

BIDĀJAT AL-MOEBTADĪ BIFAḌL ALLĀH AL-MOEHDĪ XIII.

Bat. Gen. 381 A, bl. 1—90, 21 r. (30×20 cM.)

Hetzelfde werk.

DCXIII.

BIDĀJAT AL-MOEBTADĪ BIFAḌL ALLĀH AL-MOEHDĪ XIV.

Collectie Br. 409, 21×17 cM. 47 bl. 13 r. De titel is niet vermeld.

DCXIV.

BIDĀJAT AL-MOEBTADĪ BIFAḌL ALLĀH AL-MOEHDĪ XV.

Collectie v. d. W. 17. 20×16 cM., 132 bl. 12 r. Later 13, 15 en 17 r.

Van dit exemplaar zijn dag en maand, niet het jaar der opstelling genoemd.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 3280 en 3281. Catal. bl. 285—286.

's *Gravenhage*: nos. 625 en 628 (LXI en LXII).

DCXV.

MASĀ'IL AL-MOEHTADĪ LI ICHWÂN AL-MOEHTADĪ I.

Bat. Gen. 70. 20 × 17 cM. 36 bl. 15 r.

Gelithografeerd te Mekka in 1307.

Catechismus over dogmatiek en de zuilen des islâms.

Op bl. 3 begint een vreemd gedeelte, van twaalf bladzijden, bevattende djimats en berekeningen.

DCXVI.

MASĀ'IL AL-MOEHTADĪ LI ICHWÂN AL-MOEHTADĪ II.

Bat. Gen. 299, D bl. 86—94. 24 r. (23 × 17 cM.)

Notulen 23 Dec. 1901, I. d, 1° en bl. CXLIX sqq.

Klein fragment van dezen catechismus.

DCXVII.

MASĀ'IL AL-MOEHTADĪ LI ICHWÂN AL-MOEHTADĪ III.

Bat. Gen. 326, 22 × 16 cM. 19 bl. 19 r.

In den titel staat مسائل المفتدين, met de vertaling: sĕgala mas'alah jang mĕnoendjoek djalan jang bĕtoel bagi sĕgala soedarakoe jang bĕharoe bĕradjar.

Gevlekt exemplaar; zie Notulen 1902 Maart. II. 8° en Juni I. 15°.

DCXVIII.

MASĀ'IL AL-MOEHTADĪ LI ICHWÂN AL-MOEHTADĪ IV.

Bat. Gen. 335 B. bl. 96—99.

Notulen 7 November 1904. III, 2° en bijlage XIII.

Klein fragment.

DCXIX.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWÂN AL-MOEHTADî V.

Bat. Gen. 350, 17×10 cM., 51 bl. 15 r.

Notulen als boven; bijlage XIII, no. XXX.

Achteraan in dit vijfde exemplaar staan enkele gebedsformulieren.

DCXX.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWÂN AL-MOEHTADî VI.

Bat. Gen. 357, 17×10 cM., 30 bl. 16 r.

Notulen als boven.

Slechts de eerste negen bladzijden van dit werk zijn in dit HS. aantetreffen.

De rest is ingenomen door eene verzameling gebeden, w. o. een hizb van Sajjid Moehammad Şâlih Zawâwî.

DCXXI.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWÂN AL-MOEHTADî VII.

Bat. Gen. 277 A, bl. 1—22, 17 r. (22×16 cM.)

Notulen 1904. December III. 2º, a en bijlage XIV.

Idem. Op bl. 23 van dit HS. staat eene quaestie of de imân iets mannelijks of iets vrouwelijks is.

DCXXII.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWÂN AL-MOEHTADî VIII.

Collectie v. d. W. 16. $20 \times 15\frac{1}{2}$ cM. 16 bl. 17 r. gedat. 28 Rabî' I. 1237.

Wederom hetzelfde werk, doch met minder tekst en zonder enkele uitweidigen die in het volgende HS worden aangetroffen.

DCXXIII.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWÂN AL-MOEHTADî IX.

Collectie v. d. W. 49 E, bl. 70—86. 17 r. (33×21 cM.)

Dezelfde cathechismus over imân, islâm, ihsân, taulîd, ma'rifah, sjahâdah, tahârah, şalât en şaum.

DCXXIV.

MASâ'IL AL-MOEHTADî LI ICHWÂN AL-MOEHTADî X.

Collectie Br. 226 A, bl. 1—34, 15 r. ($20\frac{1}{2} \times 16$ cM.)

Het handschrift is gedateerd 1194. B. bl. 35—39, bevat potloodnotities over den sambahjang.

Ander handschrift:

Leiden: cod. 3282 (CC'III).

DCXXV.

TARGHîB AL-^{al}MILîN.

Collectie v. d. W. 19, 20×16 cM. 97 bl. 13 r.

Op het titelblad heet het werk كتاب الشَّعْبَةِ الْخَمْسُونَ

Volgens de inleiding verkort uit de شُعْبَةُ الْإِيمَانِ hetwelk uit het Perzisch in het Arabisch vertaald is, welks auteur is Sjjajch Moehammad ibn 'Abdillâh Moehammad al-'Idjî; door een ongenoemden bewerker is de Arabische tekst in het Maleisch vertaald.

Het geschrift is verdeeld in vijfzig sjoe'bah's. over de geloofsbelijdenis, het geloof in de engelen, in de heilige boeken, in de profeten, in den oordeelsdag, de opstanding, de voorbeschikking, de niterste dingen, het paradijs; de liefde Gods, de vreeze Gods, de hope op Gods barmhartigheid, het godsvertrouwen, en over andere onderwerpen als de ictikâf, de hadj, de djihâd, al moerâbatâh fî sabil Allâh, de kaffârah's, het zich onthouden van verboden spijs en drank, de bekeering, e. d. De laatste sjoe'bah is getiteld الْتَّمَسْتُ بِمَا عَلَيْهِ الْجَمَاعَةُ wat vertaald wordt door bërpegang dëngau barang jang ada atasnja itoe përhimpoenan 'oelamâ.

DCXXVI.

TOEHFAT AR-RâGHIBîN Fî BAJÂN HAKİKAT îMÂN
AL-MOE'MINîN.

Collectie v. d. W. 37, $20\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM., 89 bl. 21 r.

De volledige titel is Toehfat ar-râghibin fî bajân hakikat îmân al-moe'minîn wanâ joefsidoehoe fî riddat al-moertaddin, dus handelende over de waarheid des geloofs, en de verderfelijikheid daarvoor in den afval der moertadd's gelegen.

Het werk, dat in 1188 is opgesteld, bestaat uit drie hoofdstukken en een besluit; het doel van den auteur was te leveren eene „risalat simpan dëngan bëhasa Djawi pada mënjatakën haḳiḳah imân dan barang jang mëmbinasakën-dia sëgala përkata'an dan përboeatan dan i'tiḳâd hati".

Allerlei geloofsovertuigingen van ketters, secten, volken worden behandeld en getoetst aan het ware Geloof, en verschillende autoriteiten, o. a. de auteur van den Djanhar Nafis worden aangehaald; de bladen zijn verkeerd ingenaaid.

Op bl. 58 begint een fragment van een ander werk, bij het zevende hoofdstuk, hetwelk handelt over de adâb van het reciteeren van den koer'ân, geheel dooreen en verkeerd ingenaaid zoodat de faṣl's in verkeerde volgorde staan.

Bl. 70 en 71, over den saḥôer, behooren in dit HS. niet thuis.

Op bl. 72 begint een fragment van een werk over de geloofsleer, en wel over het geloof aan de profeten en de engelen.

Op bl. 76 wordt de toehfat ar-râghibîn voortgezet, maar deze bladzijde moest feitelijk op bl. 3 volgen.

Op bl. 81 begint het tweede hoofdstuk, over hetgeen het geloof bederft.

Op bl. 83 moest feitelijk bl. 47 volgen.

Bl. 84, over den heiligen oorlog behoort hier niet.

Het slot valt op bl. 87.

Bl. 88 en 89 bevatten weder het begin van het boek.

DCXXVII.

ZOEHRAT AL-MOERiD Fi BAJaN KALIMAT AT-TAUḥiD I.

Collectie v. d. W. 49, F, bl. 86—111, 17 r. (33 × 21 cM.)

Verhandeling over de tauḥiḍ (de geloofsleer) in 1178 te Mekka geschreven op verzoek van iemand die met hem de lessen van Alḡmad ibn ʿAbdilmoenʿim ad-Damhōerî gevolgd had, ten behoeve van hen die het Arabisch niet machtig zijn, door ʿAbdoessamad ibn ʿAbdillāh al Djawî al Palembânî.

Aan het slot worden enkele medestudenten die den taḳrîr van Damhōerî volgden vermeld.

Het handschrift is gedateerd 1181. te Mekka.

DCXXVIII.

ZOEHRAT AL-MOERiD Fi BAJaN KALIMAT AT-TAWḥiD II.

Bat. Gen. 109 C, bl. 132—153, 19 r. (20 × 14 cM.)

Notulen 3 Juni 1879 II, k.

Hetzelfde geschrift.

Het handschrift is niet gedateerd.

DCXXIX.

DOERRAT AL-FARÂ'ID BISJARII AL-ʿAKÂ'ID.

Collectie v. d. W. 26, $34 \times 21\frac{1}{2}$ cM., 86 bl. 21 r. gedat. 1185.

Šjajeh Nôeroeddin ibn Hasandji ibn Moehammad ibn Hamid heeft dit werk overgezet uit het Arabisch. nl. uit den Šjarh al-ʿakâ'id van den imâm Saʿdoeddin Taftazâni (de commentator van den Moechtasir ʿakâ'id van den imâm Nadjmoeddin ʿOemar), en er bewijzen uit den hadith en nuttige wenken aan toegevoegd.

Het werk behandelt het wezen van Allâh, het geloof aan Hem, en de andere geloofspunten.

Aan het slot wordt het werk Djauhar al-Farâ'id genoemd.

DCXXX.

(AD-) DOERR ATH-THAMIN I.

Bat. Gen. 224, $22\frac{1}{2} \times 17$ cM., 42 bl. 19 r.

Notulen Juni 1895, III, (bl. 67).

Fragment van een werk over de geloofsleer (pada mênjatakên isticâd sêgala orang moe'minin) van Daoêd ibn ʿAbdillâh Patani. geschreven in 1232.

In het begin staat مَاتِيْنٌ وَمَاتِيْنٌ, maar in het Maleisch tiga poeloeh doea.

»Het werk is meermalen gedrukt; van den tweeden druk te Mekka in 1303 verschenen bevat dit afschrift pg. 1—27 reg. 2, terwijl die geheele uitgave 118 bladzijden bevat».

DCXXXI.

(AD-) DOERR ATH-THAMIN II.

Collectie v. d. W. 27, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 218 bl. 17 r. gedateerd 17 Šjaʿbân 1273.

De volle titel is hier; (ad-) Dâr (*sic*) ath-thamîn fi bajân aʿkâ'id al-moe'minin.

Het uitgebreide met vele fa'idahs en bewijsplaatsen voorziene werk is in dit HS. compleet.

DCXXXII.

(AN-)NöER AL-MOEBiN Fi l'cTIKâD KALIMâT ASJ-
SHAHâDATAJN I.

Bat. Gen. 189. 19 $\frac{1}{2}$ $\times$ 16 cM. 22 bl. 18—19 r. gedateerd 20
Dzoelh. 1279.

Kleine verhandeling over de geloofsbelijdenis.

DCXXXIII.

(AN-)NöER AL-MOEBiN Fi l'cTIKâD KALIMâT ASJ-
SHAHâDATAJN II.

Collectie v. d. W. 39. bl. 1—49, 9—11 r. (20 $\times$ 16 cM.)

Tweede exemplaar van de kleine verhandeling over de geloofsbelijdenis
geschreven door الشریف علوي ابن السيد الحلة الشریف ابي بكر بن
العارف بالله تعالى الشریف حسين باقتير العلوي الحسين شافعي الاشعري الغزالي
الحضري الترمي

in 1123 den 9en Radjab.

Een fragment van eene kleine verhandeling over de sjahâdah volgt, en
daarna de Arabische tekst van de Sittin met interlineaire Maleische vertaling,
gedateerd: 1266 Gang Pëtjenongan.

DCXXXIV.

(AN-)NöER AL-MOEBiN Fi l'cTIKâD KALIMâT ASJ-
SJAHAâDATAJN III.

Collectie Br. 200 B, bl. 41—71, 15 r. (20 $\times$ 13 cM.)

Dit handschrift is gedateerd 9 Radjab 1123.

DCXXXV.

(AN-)NöER AL-MOEBiN Fi l'cTIKâD KALIMâT ASJ-
SJAHAâDATAJN IV.

Collectie Br. 226 C., bl. 41—65, 15 r.

Dit exemplaar is gedateerd 1204.

Het woord kalimah staat in den titel in duali: kalimataj asj-sjahâdah, de vorm sjahâdah in singulari.

Beide titels hebben recht van bestaan, die van dit HS is feitelijk de meest juiste.

DCXXXVI.

(AD-) DOERR AN-NAFIS.

Collectie v. d. W. 32. 33¹/₂ × 21 cM. 114 bl. 18 r.

De volle titel van dit werk over eenige hoofdpunten van de geloofsleer is Ad-doerr an-nafis fi bajân waḥdat al-aḥ'âl wa'l-asmâ' wa's-ṣifât wa dzât at-takḍis; het behandelt de waḥdat adz-dzât, die der ṣifât, die der asmâ' en die der aḥ'âl (wezen, eigenschappen, namen en werken).

Het werk bestaat uit eene inleiding pada menjatakén sġgala jang mġm-batilkġn ia akan orang jang salik dan jang mġnġgahkġn ia akandia daripada sampaj kapada Allāh Ta'ālā, vier hoofdstukken over de eenheid der werken, der namen, der eigenschappen en van het wezen, en eene takmilah.

Het boek is in 1200 opgesteld door Moehammad Nafis ibn Idris ibn al-Hoesajn uit Bandjar, woonachtig te Mekka, Asj'ariet van geloof. Djoenajdi van imām, van de Kadarijjah, van de Šjaṭarijjah als zijn kleed, van de Naḡsji-bendijjah als 'amal, chalwatî naar zijn eten, sjamānî naar zijn drank. De laatste bladzijde wordt ingenomen door een sja'ir van Hamzah Fanṣōerî.

DCXXXVII.

DJAWAHIR AL-°OEL°EM Fi KASJF AL-MA°L°EM I.

Collectie v. d. W. 10. 33 × 20¹/₂ cM. 200 bl. 20 r.

Een werk over de geloofsleer van Šjaich Nôeroeddin ibn °Ali ibn Ḥasan-dji ibn Moehammad Ḥamid, die het heeft opgesteld in 1052: het is verdeeld in eene inleiding, en vijf hoofdstakken:

- 1°. فد مبدآكن وجود يائت حق نغاي دان دسبوتكن ددالمن
ستمه درفد اصطاح اهل التصوفى
  - 2°. فد مبدآكن سگن صفات
  - 3°. فد مبدآكن سگن اسماء
  - 4°. فد مبدآكن اعيان تابتة
  - 5°. فد مبدآكن اعيان خرجية
- en een besluit   فد مبدآكن كمليان علم حقايق اين

Aan het slot komt eene kleine biografische aantekening voor.

DCXXXVIII.

DJAŦAĦIR AL-^cOEM^oEM Fĭ KASJF AL-MA^cL^oEM II.Bat. Gen. 119. 20 $\times$ 16 cM. 236 bl. 19 r.

Dit handschrift, een tweede exemplaar van dit werk, heeft aan denzelfden vorst toebehoord als nos 117 en 118.

Vele bladzijden zijn geheel gescheurd langs de regels door den uitbijtenden inkt. en op die plaatsen is de tekst bijkans onleesbaar.

DCXXXIX.

BIDĀJAT AL-HIDĀJAH I.

Bat. Gen. 107 A, bl. 1—105. (21 $\times$ 15 cM.)Notulen 3 Juni 1879, II *k*.

Maleische bewerking van As-Sano^osi's Oemm al-Barāhin, het bekende leerboek over de Geloofsleer, door Moehammad Zajn ibn al-Fa^okih Djalāloeddin al-Asjī (de Atjeher) asj-Sjāfi^ci in 1170 te Mekka geschreven, getrokken uit commentaren en glossen op genoemd werkje.

Bl. 106—119 bevatten losse notities over geloofsleer.

DCXL.

BIDĀJAT AL-HIDĀJAH II.

Bat. Gen. 295, bl. 131—136 (25 $\times$ 17 cM.)

Begin van het werk slechts.

Zie over dit handschrift Notulen 23 Dec. 1901. *d*. 1° en bl. CXLIX sqq.

Dit HS. is „een manuscript van Teungkoe Koeta Karang waarin allerlei aantekeningen en citaten (Arabisch. Maleisch. Atjehsch) bijvoorbeeld een verhandeling over de plichten van den qādhi (Arab), een gedicht over Allāhs eigenschappen (Atj.) recepten voor ‘azimah’s enz. enz”.

Verder komen in dit HS. voor:

Losse aantekeningen op fi^oh-gebied.

Een Fragment over de twintig eigenschappen.

Allerlei tusschen Arabische gedeelten staande abrupte Maleische aantekeningen.

Op bl. 71 bl. 18 ‘Azimah’s, gebeden e. d.

DCXLI.

BIDĀJAT AL-HIDĀJAH III.

Bat. Gen. 299 A. bl. 17—45 (23×17 cM.)

Notulen als bij het vorige no.

Een fragment van hetzelfde werk, voorafgegaan door aantekeningen over geloof en mystiek.

B. bl. 47—54 bevat voortekenen en voorzeggingen.

C. bl. 74—85 bevat gedeelten van werkjes over geloofsleer.

D. is reeds beschreven (Masâ'il al-moehtadi).

DCXLII.

BIDĀJAT AL-HIDĀJAH IV.

Bat. Gen. 328 A. bl. 1—132. 17—19 r. (20×16 cM.)

Notulen 20 October 1902, II, j. 1°.

Zeer gehavend exemplaar waarin na bl. 129 eene lacune voorkomt.

DCXLIII.

BIDĀJAT AL-HIDĀJAH V.

Bat. Gen. 341 B. bl. 82—206. 19 r. (21×16 cM.)

Notulen 7 Nov. 1904, III, 2° en Bijlage XIII.

Hetzelfde geschrift.

Op bl. 208—211 staat een Arabische radjaz met Maleische vertaling over plichten van den student, en bl. 212—216 idem met vertaling en eene cakîdah bevattende.

DCXLIV.

BIDĀJAT AL-HIDĀJAH VI.

Bat. Gen. 376 C. bl. 63—191. 19 r. (22×16 cM.)

Notulen 1904. en December III 2° a. en bijl. XIV.

Derde exemplaar.

Op bl. 185 en 186 staan aantekeningen.

Op bl. 192 — bl. 199 Arabische verhandeling over de geloofsleer met interlineaire Maleische vertaling en losse aantekeningen.

Bl. 200 — bl. 238. Een Arabische nazm van 'Abdoelghafôer, een Arabisch fragment over het geloof, en na andere aantekeningen op bl. 243 een fragment over de nijjah tot den sëmbahjang.

Bl. 244—249. Een Arabisch gedicht over den adab met interlineaire Maleische vertaling en andere aantekeningen.

DCXLV.

BIDâJAT AL-HIDâJAH VII.

Collectie v. d. W. 45, $32\frac{1}{2} \times 21$ cM., 124 bl. 15 r.

„Maleische bewerking van het in den Archipel alom verspreide Arabische werk over de Mohammedaansche geloofsbelijdenis van As-Sanoësi (— A. H. 895), in Indië bekend onder de titels *عقيدة أهل التوحيد أم التبراهيمي* en *السيرة عقائد السنوسي*."

De bewerker Moeḥammad Zajn ibn al-faḫīl Djalāladdīn al-'Asjī (de Atjeher), heeft de Oemm al-Barāhīn bewerkt en gecommenteerd, volgens zijne eigene woorden: „sërta akoe njatakèn ma'nânja dëngan barang jang akoe lihat akandia satëngah daripada sjarḥ dan satëngah daripada ḥâsjijah dan akoe himpoenkèn kapadanja satëngah fa'idah jang bërkuhëndak kapadanja".

DCXLVI.

OEMM AL-BARâHİN I.

Bat. Gen. 102 C, bl. 110—134. 21 r. (22×15 cM.)

Notulen 4 Maart 1879 II / en 1 April VII.

De tekst van As-Sanoësi's korte geloofsleer met interlineaire Maleische vertaling.

DCXLVII.

OEMM AL-BARâHİN II.

Bat. Gen. 113 G. bl. 212—237. (22×16 cM.)

Hetzelfde, op dezelfde wijze ingericht.

DCXLVIII.

OEMM AL-BARâHİN III.

Bat. Gen. 357 A. bl. 1—16, 19 r. (23×17 cM.)

Notulen 1904. III, 2°, a, en bijlage XIV.

Fragment eener Maleische vertaling van het genoemde werk.

DCXLIX.

KITāB OEṢṢEL AD-DiN.

Collectie v. d. W. 46. 33 × 21 cM. 190 bl. 17 r.

Werk over de geloofsleer, geput uit de commentaren op de Oemm al-Barāhin van Sjajch Moeḥammad ibn Mansôer Hoedhoedi en Sjajeh 'Abdoellāh ibn 'Oemar Talemsāni en anderen, benevens de glossen van Sjajeh 'Abdoellāh Sjarkāwī.

Vooraf gaat eene kleine biografie van As-Sanôesi.

De zwarte inkt heeft hier en daar belangrijk ingevreten.

Dit werk is een ander dan cod. Leid. 1957, Catal. bl. 260 en 261.

DCL.

'AKā'ID AL-iMāN.

Bat. Gen. 230, 21 × 17 cM., 34 bl. 14 r.

Copie van een in 1286 te Batavia geschreven handboek over de geloofsleer. Het HS. is gedateerd 23 Sjawwāl 1286.

DCLI.

'AKiDAH BI MIFTāḤ AL-'AKā'ID I.

Bat. Gen. 102 D. bl. 135—152. 21 r. (22 × 15 cM.)

Notulen 1879 4 Maart II, I en April VII.

Korte geloofsleer van Lēbe 'Abdoellāh Peusangan in Pasaj beginnende:

ادفون کمدين در ايت مک انيله اعتقاد فد مبتاکن بارشين تدافت تباد
بک سکل مکف ببو داعتقادکن مريکنت اکندي دوفد بارشين واجب قد حق
توهنن کيت ينغ عبا بسر دان ينغ امت ملی دان بارشين مستحيل دان بارشين
جائز دان دمنيندلا واجب انس مريکنت مغتقادکن شرت دمنين ايت
فد حق سکل رسول الله عليه الصوة والسلام

DCLII.

'AKiDAH BI MIFTāḤ AL-'AKā'ID II.

Bat. Gen. 340 B. bl. 26—39, 19 r. (21 × 15 cM.)

Hetzelfde werkje.

Dit HS. is n° XV van Bijlage XIII. behoorende bij Notulen van 7 November 1904, III. 2°.

DCLIII.

GELOOFSLEER VAN AL-BOECHÂRÎ.

Bat. Gen. 68. 23 × 16 cM. 36 bl. 21 r.

Korte handleiding der geloofsleer van M. Arsjad ibn ʿAbdillâh al-Boechâri.

Achteraan staan enkele aanwijzingen nopens de sëmbahjangs en enkele gebeden.

DCLIV.

BAJÂN TADJALLÎ.

Bat. Gen. 115 A. bl. 1—6, 17 r. (23 × 17 cM.)

Notulen 3 Juni 1879, III, en 4 Nov. IV *b* en 2 Dec. II *p*.

Kleine verhandeling van ʿAbdarra'oëf Aminaddîn ibn ʿAbdillâh al-Fanşôerî.

DCLV.

(AD-) DOERRAH AN-NAZÎRAH.

Bat. Gen. 340 A, bl. 1—18, 22 r. (21 × 15 cM.)

Notulen 7 November 1904. III. 2° en Bijlage XIII n° XV.

Verhandeling over de geloofsleer van Sirâdjoeddîn ibn Djalâlidîn. gevolgd door enkele, ook Atjehsche, aantekeningen, eene talikm-formule (op bl. 23) en nog eenige aantekeningen.

DCLVI

EIGENSCHAPPEN VAN ALLÂH EN DE GELOOFSBELIJDENIS.

Bat. Gen. 111. 15 × 11½ cM. 54 bl. 11 r.

Notulen 8 Juni 1879 II *k*.

Een werkje over genoemde onderwerpen met vele Atjehsche woorden en later geheele Atjehsche gedeelten.

DCLVII.

BAJAN ASJ-SJAHDAH.

Bat. Gen. 171, $19\frac{1}{2} \times 16$ cM., 40 bl.

Na een drietal aan den profeet toegeschreven gezegden met interlineaire Maleische vertaling, bevat dit HS. op bl. 4—23 enkele vragen en antwoorden uit genoemd werk over de geloofsbelijdenis.

Op bl. 23—bl. 26: Vragen en antwoorden over den sambahjang.

Op bl. 34—35: Arabische verzen.

Op bl. 38—39: Enkele koerânverzen.

Achteraan staat این فریختن نما اوج کرج منتری تندر اسمین بن سنن دی
تانه تیختگی، مس استر سودیرو منتری تیکن نر
(mantri teekenaar).

DCLVIII.

GELOOFSLEER—AL-KOESJASJÎ.

Bat. Gen. 109 A. bl. 1—124, 19 r. (20×14 cM.)

Commentaar op eene berijmde verhandeling over de geloofsleer van Safijjoeddin Almad ibn Moehammad al Madanî al Auşârî, algemeen genaamd Al-Koesjâsjî, gelijk die gecommenteerd is door diens leerling Boerhân-oeddin Maulâ Ibrâhîm.

B, bl. 125—131, bevat eenige opmerkingen over het wezen van Allâh.

C. is de جزة الايد، D de حل الخل, beide elders beschreven.

DCLIX.

GELOOFSLEER.

Collectie Br. 200 A, bl. 1—39, 15 r. (20×13 cM.)

Een Kort Begrip der geloofsleer vormt den inhoud van dit HS.

DCLX.

GELOOFSLEER.

Collectie Br. 200 C, bl. 73—113, 15 r. (20×13 cM.)

Wederom eene korte geloofsleer, vooral over de Eigenschappen van Allâh.

B, bl. 41—71 is de نور المبين

DCLXI.

GELOOFSLEER.

Collectie Br. 260, 20×16 cM., 82 bl. 11 r. gedateerd 12 Djoem. II 1277.

Eene verhandeling over de Eigenschappen met hare verstandelijke en wettelijke bewijzen, over de zes artikelen des geloofs, verdeeld in zestig artikelen; ten slotte over de heerlijkheid van den Profeet.

De laatste bladzijden handelen over de sjahâdah en den istindjâ.

DCLXII.

GELOOFSLEER.

Collectie Br. 262. $20 \times 16\frac{1}{2}$ cM., 62 bl. 13—15 r. gedat. 1282.

Wederom eene verhandeling over dit onderwerp.

Voorin staat een versje.

DCLXIII.

GELOOFSLEER.

Collectie Br. 412, 21×17 cM., 83 bl. 13—14 r.

Bl. 1—67 bevatten eene verhandeling over de Namen, de Eigenschappen, het Wezen en de Werken van Allâh.

De rest is Javaansch over calâmats van natuurverschijnselen, droomen, staartsterren e.d.

DCLXIV.

GELOOFSLEER.

Bat. Gen. 387. 21×17 cM., 268 bl.

Bl. 1—177 zijn gevuld met Arabische, grootendeels met interlineaire Maleische vertaling voorziene, verhandelingen over de geloofsleer.

Bl. 178—258, 9—11 r. bevatten eene Maleische verhandeling over de geloofsleer, tevens verklaring harer termen, met ophelderende overleveringen.

Daarna volgt een Arabisch fragment met interlineaire Maleische vertaling.

DCLXV.

GELOOFSLEER EN AANVERWANTE ZAKEN.

Bat. Gen. 370. 18×11 cM. 46 bl.

Notulen 1904, December 2°, *a* en Bijl. XIV.

Bl. 1—18 Verklaring van de beteekenis van Allāh's namen, en van termen uit de geloofsleer.

Daarna Arabisch.

Bl. 24—32. Voorschriften omtrent bijzondere ṣalāts met de fundamentele overleveringen.

Bl. 34—40. Fāidah's uit den Targhib al-iṭālah; daarna gebeden.

DCLXVI.

GELOOFSLEER EN WET.

Bat. Gen. 316, 21×15 cM., 114 bl. 19 r.

Notulen, 23 December 1901. I. *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Gescheurd en gehavend fragment van een werk over beide wetenschappen.

DCLXVII.

WAṢIJJAT AL-ICHWāN AL-MOESTAZAWWIDiN
LIJAUM AL-IDZN.

Bat. Gen. 317 C. bl. 18—22. 19 r. (21×15 cM.)

Notulen als bij het vorige n^o.

Uit den Kasjf al-ghammah fi ahwāl al-maut wa'l-barzakh en andere werken getrokken verhandeling over de geloofsleer van ʿAbbās ibn Moehammad al-ʿAsjī Koetakarang.

Klein fragment slechts, gevolgd door Arabisch en fāl-berekeningen (bl. 39—42).

DCLXVIII.

GELOOFSLEER IN VERMANINGEN.

Bat. Gen. 374. 17×12 cM., 24 bl. 15 r.

Notulen 1904, December 2° *a*, en Bijl. XIV.

Fragment van eene verhandeling over geloofsleer in den vorm van vermaningen.

DCLXIX.

TANBÎHÂT AL-GHÂFİLÎN.

Bat. Gen. 328 D, bl. 226—266, 19 r. (20 × 16 cM.)

De volle titel van het werkje is: tanbîhât al-ghâfilîn calâ 'l-istikâz min al-graffah bikalimat Allâh lâ ilâha illâ'llâhoe.

Dit deel van het handschrift bevat naşîhats over de geloofsbelijdenis, en wel het begin daarvan.

Bl. 267—273 bevatten verschillende aantekeningen.

Zie Notulen 20 October 1902. II, j, 1°.

DCLXX.

KAWâID AL-ISLÂM.

Bat. Gen. 328 E, bl. 274—291. 17 r. (20 × 16 cM.)

Kort leerboek over geloofsleer, vermengd met Atjehsche woorden; zeer gehavend exemplaar.

DCLXXI.

GELOOFSLEER EN PLICHTENLEER.

Bat. Gen. 381 C, bl. 93—102, 22 r. (30 × 20 cM.)

Kort begrip van bovengenoemde wetenschappen; niet voltooid.

Bl. 107 — bl. 110: Arabisch met interlineaire Maleische vertaling: grammatisch.

» 114 — bl. 116: Arabisch met interlineaire Maleische vertaling; uit de Asrâr as-şalât.

Zes pagina's zonder iets.

» 122: De talķîn dzikr bij den sjajch en zijn moerid.

» 123 — bl. 125 behooren bij de grammatische bladzijden.

» 126: Teekeningen.

DCLXXII.

GELOOFSLEER.

Collectie v. d. W. 53. 20½ × 16½ cM., 23 bl. 17 r.

Fragment eener verhandeling over de eigenschappen van Allâh en enkele andere punten der geloofsleer.

Op het titelblad staat als titel: Nöer Moebîn. welke titel in het boekje zelf echter niet voorkomt.

DCLXXIII.

HAJÂT AL-KOELÖEB.

Collectie v. d. W. 23, 20×16 cM., 158 bl. 13 r. gedateerd: Buitenzorg, Kampoeng Empang. 14 Radjab 1273, 10 Maart 1857.

Over den *békél* voor de reize naar het graf. in vijf hoofdpunten aan den hadith ontleend. vragen en vermaningen in verband met den dood en het inrichten van het leven met het oog op de gewenschte zekerheid bij het sterven, opgehelderd door verhalen en overleveringen. Vooral de verplichtingen van den sambahjang worden in behandeling genomen.

DCLXXIV.

ACHBÂR AL-ÂCHIRAH Fî AHWÂL AL-KIJÂMAH, I.

Collectie v. d. W. 48, 32×20 cM., 260 bl. 15 r. gedat. 4 8 1273—1867.

Een werk door Nöeroeddin ibn 'Ali ibn Hasandjî ibn Moehammad Hamid. in 1052 op last van een niet verder aangeduiden Soeltan vertaald en bewerkt uit de Dağâ ik wa'l-hakâ'ik en de Doerrat al-fâchirah min kasf 'awâmm al-âchirah van Ghazâlî. en uit de 'Adjâ'ib al-Malkoët van Sjajch Ibn Dja'far Moehammad ibn 'Abdillâh (مكشاة) en uit den Boestân van Abôe'l-Lajth en uit den تفسير معالم التنزيل. handelende over de opstanding en de uiterste dingen, benevens den hemel en de hel.

Het boek is verdeeld in zeven bâb's:

I	pada	mènjatakën	kadjadian	nöer	nabî	Moehammad.
II	»	»	»	»	Adam,	
III	»	»	»	»	maut	
IV	»	»	sëgala	tanda	kijamah	dan barang jang ta'alloeğ dëngan dia.
V	»	»	ahwâl	al-kijamah.		
VI	»	»	naraka	dan përi	isinja.	
VII	»	»	şifat	soerga	dan şifat sëgala	isinja.

Op het titelblad en den rug staat: „Dakajikoe'l hakaik”.

DCLXXV.

ACHBâr AL-âCHIRAH Fi AHWâl AL-KIJâMAH II.

Collectie Br. 275. 21×17 cM., 238 bl. 12—16—21 r.

Hetzelfde werk.

Schrijver en bronnen zijn niet vermeld, en de titel is: Chabar kijamat.

DCLXXVI.

ACHBâr AL-âCHIRAH Fi AHWâl AL-KIJâMAH III.

Collectie v. d. W. 21. 21×17 cM., 106 bl. 11 r.

Derde hoofdstuk van dit werk: bâb katiga pada mënjatakên kadjadian maut satêngah dari pada hâl sakarat al-maut.

Bijna de helft van het HS. is gevocabliseerd.

De titel is niet vermeld.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1960(2) en 3201(1), Catal. bl. 274 en 275.

DCLXXVII.

SAKARAT AL-MAUT I.

Bat. Gen. 133. $20 \times 16\frac{1}{2}$ cM., 6 bl. verschillend aantal regels.

Over den doodstrijd. door eenen Maleier uit eenen kitâb tadzkirah geëxcerpeerd.

DCLXXVIII.

SAKARAT AL-MAUT II.

Bat. Gen. 336 C. bl. 82—85, 13 r. (17×12 r.)

Notulen 7 November 1904, III, 2° en bijlage XIII.

Dergelijke verhandeling.

DCLXXIX.

SAKARAT AL-MAUT III.

Bat. Gen. 82, 14×10 cM., 40 bl. 13 r.

Dergelijke, maar meer uitvoerige verhandeling: dit HS. heeft toebehoord aan Mat Tahir in Moekim VII (نكرين عقيم توجه درقد كمبغ كلدغ تمغت دسورۃ در)
بندرسه قاي درقد تمغت تون كنيت)

DCLXXX.

SAKARAT e. a.

Bat. Gen. 336. H, bl. 131—141 13 r. (17 × 12 cM.)

Notulen als boven.

Over de rol der engelen bij den doodstrijd, gevolgd door aanteekeningen over mystiek, sémbahjang, dood, e. a.

Bl. 142—143 bevatten wenken voor den landbouwer, de rest (— bl. 210) is Atjehsch.

DCLXXXI.

DZIKR.

Bat. Gen. 336. A, bl. 14—59. 13 r. (17 × 12 cM.)

Notulen als boven, dit HS. is n°. IX der genoemde bijlage.

Over den dzikr, zijnde het zesde hoofdstuk van een Maleisch werk (al-bâb as-sâdis fî faʿl adz-dzikr wa adâbilihi wa kajñjatihi).

DCLXXXII.

DZIKR EN DOEʿâ.

Bat. Gen. 86 A. bl. 1—6. 9 r. (17 × 12 cM.)

Over dzikr, met eenige doeʿâ's.

DCLXXXIII.

ʿAKAʿID EN ŞALÂT.

Collectie Br. 194, 21 × 14 cM. 13 r.

Dit geschrift handelt eerst over de philosophische oordeelen en de eigenschappen van Allâh; op bl. 18 over de woorden der sjahâdab, op bl. 22 over de ʿakaʿid des geloofs die tot het istighnâ, tot het iftikâr en de kalimah Moehammad behooren. Daarna over de teekenen des islâms. en de verwoesters des islâms. en plotseling op bl. 31 over den istindjâ. over de şalât, gevolgd door gebeds- en talijjat formulieren en poedjians.

DCLXXXIV.

KIFĀJAT AL-ʿIBĀDAH.

Bat. Gen. 314. 22×16 cM., 28 bl. 21 r.

Notulen, 23 December 1901, I, d. 1° en bl. CXLIX sqq.

Door gebeden voorafgegane kleine verhandeling over de geloofsleer, gevolgd door de *إيات الخرس*; een klein compendium, gelijk de bijtitel *رسالة مختصرة*, aanduidt.

Andere handschriften:

's *Copenhage*: HS. 624, bl. 154 en bl. 158—176.

DCLXXXV.

ISLĀM EN iMĀN.

Collectie Br. 193. 21×17 cM. 13 beschreven bl. 10 r.

Klein fragmentje, met vele ledige bladzijden, van een compendium der genoemde wetenschappen; eindigt abrupt.

DCLXXXVI.

ISLĀM, iMĀN EN MYSTIEK.

Collectie Br. 220, 21×17 cM. 37 bl. 10 à 11 r.

Fragment, een vod eigenlijk, van een kort begrip der hoofdregels van de genoemde ʿilmoe's. zonder begin en slot.

DCLXXXVII.

KIFĀJAT AL-MOEBĀDĪ ʿALĀ ʿAKĪDAT AL-MOEBTADĪ.

Bat. Gen. 361, 21×16 cM. 110 bl. 13 r.

Geloofsleer. naar den „madzhab” van Al-Asjʿarī van ʿAbdalmadjīd van Mindanao, geschreven in Atjeh onder Soeltan Maḥmôed Sjah ibn Soeltan Djohan Sjah.

Op bl. 82 wordt gezegd dat de geloofspunten in het kort 6 en ten volle 50 zijn.

De eigenlijke verhandeling eindigt op bl. 97. Daarna volgen: gebeden na de ṣalāt te verrichten, op bl. 104 verklaring van enkele termen uit de

geloofsleer. op bl. 107 een verhaal van kâdî 'Abdoellâh in Baghdad, die den profeet in den droom zag en een boek van hem verkreeg. op bl. 108 tahlil's en op bl. 109 een verhaal van den imâm Hanafijjah die Allâh in den droom zag en van Hem den last ontving den daaronder volgende tasbîh te reciteeren.

DCLXXXVIII.

BIDAJAT AL-MOEBTADî WA 'OEMDAT AL-AULâDî.

Collectie v. d. W. 47. 33 × 21 cM., 129 bl. 19 r.

De schrijfwijze van het laatste woord met **ي** aan het slot komt twee malen voor.

De schrijver noemt zijn boek een pergantoengan jang kêtjil pada mēnjataken barang jang tadapat tiada bagi tiap tiap moekallaf mēngatahoei. . . . atau mēngatahoei saoeumpama jang demikian itoe (أو محرفة عنه) dari pada sēgala i'tikâd kapada toehan jang bērnama Rahmân.

Het boek is verdeeld in twee kasm's en een besluit.

Kasm I over de geloofsartikelen en de geloofsbelijdenis.

» II over de 'ibâdât.

Op den omslag staat **کذاب باد المفتدی** en op het schutblad **کذاب بایة المفتدی**

Het werk is gedateerd 1 Djoemâdî II 1254.

DCLXXXIX.

GELOOFSLEER EN MYSTIEK.

Collectie v. d. W. 49. 33 × 21 cM., 111 bl. 17 r.

A. bl. 1—43.

Werk in vragen en antwoorden over de geloofsbelijdenis.

Op bl. 34 begint eene tatimmah over de artikelen des geloofs, doch voornamelijk over Allâh's eigenschappen, niet in catechismus-vorm.

B. bl. 44—61. Verhandeling genomen uit een werk van Sjaich Joêsoef Mangkasar over den weg tot Allâh, welke berust op de **نفس**, de **انفاس**, de **نفوس** en de **نفوس**

C. bl. 62—65. Korte verhandeling van Sjaich Noêroeddin Moehammad Djilâni ibn 'Alî ibn Hasan(dji) ibn Moehammad Hamîd over de schepping van het beelal.

D. bl. 66—69. Over de betrekking tusschen ziel, geest en lichaam.

De afdeelingen E en F hebben afzonderlijke titels en worden dus afzonderlijk beschreven.

DCXC.

HIKAJAT SJAJCH 'ABDOELKADIR DJILÂNÎ I.

Bat. Gen. 206, $21 \times 17\frac{1}{2}$ cM., 124 bl. 13 r.

Leven van den stichter der Kadirijjah orde, uit het Javaansch in slecht en met veel Bataviasche woorden vermengd Maleisch vertaald, en ontleend aan den
 كتاب خلاصة المفاهيم

Over de beteekenis van de levensgeschiedenis van dezen in 1166 overledenen grooten heilige der mystieken zie men *De Atjehers*, vooral deel II. bl. 223, en noot.

Er wordt verhaald dat hij de zoon was van Abôe Šâlih, wiens genealogie verder luidt: Mõesâ. Hindakôes. Abôe 'Abdillah, Jahjâ. Moehammad, Daôed. 'Abdoellâh, Mõesâ. 'Abdoellah Moelzî, Hasan, 'Ali, Abôe Tâlib.

Volgens het op gezag van Abôe 'l-Fa'îl medegedeelde verhaal werd hij geboren in 471 te Djailân (Djilân), of wel Kilân of wel Kâbil of wel Djijôel in Tabaristân, en stierf hij in 561. Zijn uiterlijk wordt beschreven, zijne kinderen, jongere broeder Sjajeh Allâh (*sic*) en zijne moeder Fatimah worden vermeld; als zijn woonplaats onder hitte en droogte lijdt, bidt hij om regen en zijn gebed wordt verhoord; hij studeert bij vele leeraren, en volgt den imâm Râšidî (*sic*) op in Baghdad; allerlei wonderen begeleiden zijne tochten; met tal van geleerden heeft hij omgang. De volgende afzonderlijke verhalen over zijne ontmoetingen worden vermeld:

- op bl. 36 van 'Abdoellâh 'Amrân Jamanî;
- » » 43 » Sjajeh 'Oemar Kimân en Sjajeh 'Oemar برزي (?);
- » » 46 » 'Arif ibn 'Oemar عرفين;
- » » 54 » Sjajeh 'Abdoelkadir zijn zoon;
- » » 56 » Abôe Ghajâd ibn Moehammad Azhârî;
- » » 62 » Sjajeh Moehammad Azhârî en Aboe 'l-Moefâchir;
- » » 68 » Aboe Moezaffar ibn Moebârak.

De volgende episodes beginnen op de volgende bladzijden:

71, 73, 78, 81, 83, 89, 90, 97, 99, 102, 104, 107, 110, 113 en 114.

Op de bl. 121 en 122 staat de doe'a van Sjajeh 'Abdoelkadir Djilânî.

In stede van Djilânî is overal Djajlânî geschreven.

DCXCI.

HIKAJAT SJAJCH ʿABDOELKĀDIR DJILĀNĪ II.

Bat. Gen. 256, A. bl. 1—167, 11 r. ($21\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM.) ged. 2 Nov. 1892.

Uit eene inlandsche leesinrichting.

Dezelfde geschiedenis, met afwijkingen in de détails.

Als geboorteplaats en-jaar worden opgenoemd: Djilân (of Kilân of Kabil of Djijoel) en 470.

De eigenlijke wonderverhalen beginnen op bl. 16; hun aantal is 31.

Aan het slot: de fâtîḥah en gebeden.

DCXCII.

HIKAJAT SJAJCH ʿABDOELKĀDIR DJILĀNĪ III.

Bat. Gen. 392, 22×18 cM., 64 bl. 16—17 r.

Eene andere redactie.

De afzonderlijke wonderverhalen zijn niet genummerd, maar als een doorlopend verhaal behandeld, het geheel is als eene bloemlezing uit de vele vertellingen.

De volle titel is: Hikajat pēri mēntjaritērakēn manākibnja Amīr al-aulijā wa imām al-ʿoelamā Sjaich ʿAbdoelkādir Djilāni disēboetkēn disini akan satēngah daripada sēgala ḥāl aliwālāja dan kabēsarannja martabatnja kapada Allāh dan karamatnja daripada waktōe dipērauaḱkēn oleh iboenja sahinggalah pada masa wafātja.

Op bl. 58—64 staan Arabische gebeden.

DCXCIII.

HIKAJAT SJAJCH ʿABDOELKĀDIR DJILĀNĪ IV.

Collectie Br. 285, $20\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM. 211 bl. 13 r.

Geheel gevocabliseerde, uit het Javaansch vertaalde, tekst van eene niterst uitvoerige redactie.

De eerste zgn. „hikajat” begint op bl. 15 (van den imām ʿAbdoellāh ibn Soelajmān al-Hāsġimī); niet minder dan 50 hikajat’s worden vermeld, de 50te van Ḥabīb al-Kaḥḥār ibn Sjaich ʿAbdillāh asj-Sjahroewardi; daarvan

staat slechts opgeteekend dat deze het verhaal placht te doen op gezag van zijnen vader. De rest ontbreekt.

Achteraan staat een gebed in pegon.

DCXCIV.

HIKAJAT SJAJCH 'ABDOELKÂDIR DJILÂNI V.

(Collectie v. d. W. 128. $32\frac{1}{2} \times 20\frac{1}{2}$ cM., 163 bl. 17 r. gedat, 24 Djoem. II, 1273.

Zeer uitvoerige redactie.

In de genealogie komen meer namen voor dan in die van I, en ook wijzigingen, z. a. 'Abdoellâh Maḥaḍ (niet Moehzi), terwijl de generaties nu en dan omgekeerd zijn.

Als geboortejaar wordt 470 aangegeven. Reeds dadelijk worden behalve Aboé 'I-Faḍl (ibn Ṣâlih ibn Saḥī) vele andere auteurs als bronnen genoemd. In plaats van het onzinnige Sjajch Allâh van I wordt hier Sjajch 'Abdoellâh als naam van zijnen broeder genoemd.

De verhalen komen met die van IV overeen (zij beginnen op bl. 8), maar midden in hikajat 29 (van Sjajch Aboé Mas'oëd Aḥmad) komt na bl. 63, na de woorden دان برکات فول یغبرنام ابو عبد الله محمد انق و وزیر بیوسن کینداق همب منجادی گنتی یغنی وزیر دان برکات انقن هیبت الله همب ایمن جدي گرون اوراغ سنگري دان برکات انق صاحب بیوسن کینداق همب een belangrijk hiaat, want eerst in het 52 verhaal gaat de geschiedenis verder, met de woorden بکل بجو یندمننت کائن یثبگوس یغبرک سات دینار ددالم سات دست. Het ontbrekende gedeelte is blijkbaar moedwillig uit het HS. verwijderd nadat het was ingebonden, daar alle hechtsels zijn verscheurd.

De laatste hikajat is de honderdste, op gezag van Sjajch Aboé 'I-Kâsim ibn Aḥmad Baghdâdî, over zijn sterven, dat in het jaar 660 (*sic*) wordt gesteld.

Ook deze tekst is uit het Javaansch vertaald: soepaja mēmbēri manfa'at bagi orang jang tiada mēngatahoei akan bēhasa djawi; aan het slot zegt de vertaler: hamba tardjoemahkēn ini boekan dari pada sabab mahir kapada malajoe istimewa kapada bēhasa djawi karēna djawi Bantēn itoe soesah mafhōemnja dan hamba tēlah minta toeloeng kapada coelamā dan kapada orang jang bidjaksana saorang pon tiada jang maoe toeloeng djadi saboleh-boleh hamba kērdjakēn daripada sangat ḥādjat kapadanja dan moedah moedahan mēndapat madadnja daripada Sjajch 'Abdoelkadir Djilāni jang moelia.

Het Javaansch waaruit deze bagiographie is vertaald is dus Bantësch Javaansch.

Op de laatste bladzijde staat de doe'â van den heilige.

DCXCV.

HIKAJAT SJAJOH MOEHAMMAD SAMMÂN I.

Bat. Gen. 250, 38 $\times$ 20 cM., 57 bl. 15 r. gedat. 1 Febr. 1884.

Uit eene inlandsehe leesinrichting.

De populaire levensgeschenis van den heilige, waarover Dr. C. Snouck Hurgronje (*Atjehers*, II, bl. 223) ons bericht: »In het Arabisch, Maliesch enz. gestelde verhalen van al de wonderen, die hij wrocht, en de deugden, waardoor hij zich onderscheidde, meestal *Hikajat Manuqib Sammân* (»Verhaal" of »Voortreffelijkheden van Sammân") genoemd, worden niet alleen om hunnen inhoud op prijs gesteld, maar men beschouwt het reciteeren of aanhooren daarvan als een godsdienstig werk, en niet zelden worden naar aanleiding van ziekte of ongeval geloften afgelegd, dat men in geval van uitredding de hikajat Sammân zal laten voordragen. Men is dan overtuigd, dat de heilige, wiens levensgeschiedenis het voorwerp der gelofte is, zijne voorbede aan het beoogde doel ten goede zal doen komen."

De tekst vloeit over van Arabische zinnen en vermaningen, de laatste ook in het Maleisch.

Boven elk wonderverhaal staat: dan satëngah daripada karamat toean Sjajoh Moehammad as-Sammân: van deze hikajat's zijn er 23, behalve nog die welke als opschrift hebben: satëngah daripada tanda jang mënnoendjoekken atas hampir wafatnja. Als jaar van zijnen dood wordt 1189 genoemd.

Op bl. 53 beginnen de gebeden na de lectuur van dit geschrift te reciteeren.

DCXCVI.

HIKAJAT SJAJOH MOEHAMMAD SAMMÂN II.

Bat. Gen. 386, 20 $\times$ 16 cM. 116 bl. 11 r.

Eingszins gebrekkige tekst, waarvan de titel is: Hikajat Karamat koetoeb ad-dairah al-woedjôed (*sic*) wa chatim al-wilajah al-moehammadijjah sajjidinâ asj-Sjajoh Moehammad Sammân.

Vooraan staat eene aanwijzing over hetgeen men vóór de lectuur dezer geschiedenis te verrichten heeft, als het reciteeren, der fâtilah, het nêerleggen van bloemen van zeven soorten, koekjes van zeven soorten, rijst, enz. zonder slot.

DCXCVII.

HIKAJAT SJAJCH MOEHAMMAD SAMMÂN III.

Bat. Gen. 394, 21×17 cM., 81 bl. 16 r. gedat. Batavia 1305.

Geene belangrijke afwijkingen van I.

Aan het slot is de titel Hikajat karamat chatim al-wilajah Sjaich Moehammad Sammân.

De verhalen der wonderdaden zijn niet door afzonderlijke opschriften onderscheiden.

Op bl. 79 beginnen de Arabische gebeden.

DCXCVIII.

HIKAJAT SJAJCH MOEHAMMAD SAMMÂN IV.

Collectie C. St. 124, 10×17 cM. 121 bl. 13 r.

Het traditioneele wonderenverhaal.

De optelling der leeraars van den heilige begint op bl. 41. de opsomming van de karamat's na zijnen dood op bl. 101.

Voorin staat:

تمت كلام كتاب برنام شيخ محمد سمان يغ مع اعتقاد كراش العارف
سريف علوي ابن السيد الخلاء ابن بكر بافقيه ابن عارف دافت دتورونين
بيلاش سوكرجا تشقي ديدانم چونقو ادا بيلغ جاشن عيذتاء سيوا مليذكن
معلومله ادا

DCIC.

HIKAJAT SJAJCH MOEHAMMAD SAMMÂN V.

Collectie Br. 298, 21×17 cM. 65 bl. 16—18 r. gedat. 16 Rabi 'I, 1264.

Vooraf gaat eene inleiding over de profeten en hun voorbeeld, en hunne gelijkenis op Sammân.

Evenals in I zijn de verhalen der wonderen aangeduid met satengah daripada karamat Sjaich Moehammad Sammân.

Achteraan het gebed van den heilige.

DCC.

HIKAJAT SJAJCH MOEHAMMAD SAMMÂN VI.

Collectie v. d. W. 126 33×21 cM. 70 bl. 20 r.

Voorin is de titel kitab Manâḳib Sammân, en op bl. 2: nafaḥât ar-raḥmân fî manâḳib oestâdzinâ alaḥzam as Sammân رسالة جمعت وترجمتها سمعان الجاوي الخلمبانية نشر بعض سيرة شيخ مشايخنا خاتم الولاية المحمدية واسميتها نسر بعض نذات الرحمن في مناقب استاذنا الاعظم السمان welk gebrekkig Arabisch is vertaald door: inilah soeatoe risalat jang akoe himpoenkên akandia sêraja akoe mëlajoekên akandia dengen bêhasa malajoe Palembang karêna hêndak mênghamboerkên akan satêngah dari pada pêrdjallanan sjajeh masja'ichinâ châtîm al-wilâjat al-moeḥammadijjah dan akoe namai akandia nafaḥât ar-raḥmân pada mênjatakên manâḳib oestâdzinâ jang aḥzam as-sammân.

De vertaler is Moehammad ibn Aḥmâd Kemas van Palembang. sjâfi'iet van madzhab, asj'ariet (إشري) van geloof, Djoenajdi van taṣawwoef. behoorende tot de ṭarîkah ḳadirijjah, van den 'ilm naḳsijibendi. chalwatijjah in zijn eten en sammânijjah in zijn drank.

Zijn geboortejaar wordt vermeld: 1132, als zijn sterfjaar 1177.

De verhalen zijn niet door opschriften of anderszins onderscheiden; het geheel vormt één doorlopend verhaal.

Aan het slot staat: eene vermaning tot het houden van een chandoeri ter eere van den heilige. al ware het slechts met één pisang, in den derden nacht van de 12° maand. eene opwekking tot het reciteeren van den ḳoer'ân, de verzekering dat slechts een zeker gedeelte van het geheele verhaal is gegeven, het gewone gebed en de mededeeling van de identiteit des bewerkers.

DCCI.

HIKAJAT SJAJCH MOEHAMMAD SAMMÂN VII.

Collectie v. d. W. 127, 32 × 20 cM., 122 bl. 17 r. gedat 1196.

Andere redactie, met opgave van voor een deel andere bronnen.

Ook deze bewerking geeft niet het geheel, doch is een excerpt (bl. 118, sêlēsaj hikajat karamat Sjajeh Moehammad Sammân dengen ichtiṣâr).

Het is bewerkt naar een Arabisch origineel (dipindahkên dari pada bêhasa 'arab kapada bêhasa djawi soepaja boleh manfa'at dêngandia barangsiapa jang tiada mêngatahoei ia akan bêhasa 'arab) door Moehammad Moehijjoeddin ibn Sjajeh Sjihâbiddin al-Djâwi.

Na de lectuur moet men den ḳoer'ân reciteeren, tahlil's doen en gebeden reciteeren: dengen lantaran sakalian nabi dan rasoel dan sakalian koelawarganja dan ṣalâbatnja dan sakalian anlijâ Allâh istimewa dengen lantaran koetb al-aulijâ . . . . Moehammad Sammân.

Op de laatste drie bladzijden staat een gebed, een ander dan in VI.

DCCII.

HIKAJAT WAŠIJJAT NABI MOEHAMMAD I.

Collectie Cohen Staurt. 123, 18×15 cM., 46 bl. 15 r. gedat. 1200.

Een der vele „laatste vermaningen” van den profeet aan zijne gemeente. In het jaar 740 na Moehammads dood viel ‘Abdoerrahman ibn Sa‘id ibn Moehammad ibn Maḥmūd ibn Aḥmad ibn Kasim na de preek in slaap bij het graf van Moehammad; in den droom ziet hij den profeet met de vier chaliefen: de profeet dicteert aan Abōe Bakr, en het dictaat wordt aan den slapende gegeven, die na zijn ontwaken inderdaad een geschrift aantreft, dat eene vermaning aan de gemeente blijkt te bevatten. Na bl. 21 zijn de vermaningen aan ‘Ali gericht, verdeeld in vele kleine faṣl’s beginnende met *jā ‘Alī*; het slot is de last van Moehammad zijne vermaning naar alle landen te brengen.

DCCIII.

HIKAJAT WAŠIJJAT NABI MOEHAMMAD II.

Collectie Br. 266, $20 \times 14\frac{1}{2}$ cM. 28 bl. 12 r.

Een ander exemplaar der telkens onder de inlandsche bevolking verspreide wašijjat’s, waarover in »De Atjehers”, vooral op bl. 186 en 187 belangrijke mededeelingen te lezen zijn.

Deze pēsanan is geworden aan ‘Abdoerrahman ibn Sa‘id ibn Moehammad ibn Maḥmūd ibn Kasim (allen imāms van de moskee te Mekka), den 10^{en} Moeharram 747.

Dezelfde geschiedenis als in I wordt hier vermeld; ‘Ali haalt schrijfgereedschap, Aboe Bakr schrijft naar het dictaat van Moehammad, en ‘Oethmān geeft het geschrevene aan ‘Abdoerrahmān. Met een telkens terugkeerend *يا محمد* wordt de profeet aangesproken door den engel *كريمنا كاتيبين*!

Het HS. eindigt abrupt.

Feitelijk is deze wašijjat niet de traditioneele aanmaning aan de gemeente, maar eene wašijjat in hikajat-vorm.

DCCIV.

ḤADITH ARBA‘IN.

Collectie Br. 226 D. bl. 66—74, 15 r. ($20\frac{1}{2} \times 16$ cM.)

Geboden en het begin der Ḥadith Arba‘in.

Op grond eener overlevering, volgens welke Moehammad zou gezegd hebben „Wie mijne gemeente 40 traditiën in herinnering brengt betreffende de zaken van haren godsdienst, dien zal god ten dage der Opstanding te midden der geleerden doen opstaan“, ontstonden vele zgn. arbaʿiṇ verzamelingen, dat zijn compilatiën, waarin 40 traditiën zijn bijeengebracht.

Tot deze soort van compilatiën behoort ook de arbaʿiṇ verzameling van Nawawī (gest. 676).

Zie daarover: Dr. Th. W. Juynboll, Handleiding tot de kennis van de Mohammedaansche Wet, bl. 358.

DCCV.

‘OEMDAT AL-MOEHTāDJiN ILā SOELōEK MASLAK
AL-MOEFRADiN I.

Bat Gen. 103, 21 × 17 cM. 84 bl. 19 r.

Notulen 1879 4 Maart, II, 1 en 1 April VII.

Zeer geschonden handschrift van ‘Abdoerraʿōef’s werk over de mystiek, waarover beneden uitvoeriger verslag gegeven wordt.

DCCVI.

‘OEMDAT AL-MOEHTāDJiN etc. II.

Bat. Gen. 107 B, bl. 120—227. (21 × 15 cM.)

Notulen 1879 3 Maart II, 4.

Hetzelfde werk.

Bl. 228—234 van dit HS bevatten Atjehsche aantekeningen.

DCCVII.

‘OEMDAT AL-MOEHTāDJiN etc. III.

Bat. Gen. 301, 20 × 16 cM. 140 bl. 16—17 r.

Notulen 23 December 1904. I 4, 1° en bl. CXLIX sqq.

Wederom het werk van Sjajeh ‘Abdoerraʿōef = Abdōraʿōh = Teungkoe di Koeala. Van de fāidah’s (zie C. Snouck Hurgronje, De Atjehers, II bl. 16 en Juynboll’s Catal. der Mal. HSS. bl. 270) zijn hier zeven vermeld evenals in het Leidsche HS; de opsomming der leeraren komt op bl. 111 sqq.

Bl. 124 — 140 bevatten aantekeningen over mystieke termen en begrippen.

DCCVIII.

‘OEMDAT AL-MOEHTâDJiN etc. IV.

Bat. Gen. 302, 22×15 cM. 158 bl. 15—16 r.

Notulen als boven.

Op. bl. 1—129: een volledig exemplaar van dit werk.

Bl. 142—158: eene Arabische verhandeling over den tadjwid met inter-lineaire Maleische vertaling.

DCCIX.

‘OEMDAT AL-MOEHTâDJiN etc. V.

Bat. Gen. 375 B, bl. 20—141, 19 r. (23×17 cM.)

Notulen 1904 December III, 2°, *a* en bijlage XIV.

Vijfde exemplaar, met enkele aantekeningen.

DCCX.

‘OEMDAT AL-MOEHTâDJiN etc. VI.

Collectie v. d. W. 41, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 80 bl. 15 r.

Op bl. 72 begint de châtimah: pada mënjatakën sanad salisilah pëng-hoeloe kita jang dibangsakën kapada djalan Sjaʔârîjjah jaʕni kapada djalan Sjajeh ‘Abdoellâh Sjaʔârîjjah (*sic*) dan sanad sêgala masjâʕich jang dibangsakën kapada djalan Kadir (*sic*) jaʕni kapada djalan Sjajeh ‘Abdoelkâdir Dʔajlânî dan mënjatakën përtëmoean salisilah kita dëngan kadoeanja dan mënjatakën bilangan sêgala sjajeh jang telah kami mëngambil fâidah dëngan mëmbatja sêgala kitab dan ismâc dari pada marika itoe didalam nêgari Jaman . . . dan didalam nê-gari Mëkah (مكة!) dan Madînah.

Het opschrift der eerste fâidah (zie Catal. Juynb. bl. 270) is:

فَنَقُولُ الْفَائِدَةُ الْأُولَى مِنْهَا فِي بَيَانِ أَوَّلِ وَاجِبٍ عَلَى الْمُكْتَفِينَ وَبَيَانِ مَا يَجِبُ
فِي حَقِّهِ تَعَالَى وَيُسْتَحِيلُ عَلَيْهِ وَمَا يَحْزُزُ لَهُ جَلٌّ وَعِزٌّ وَمَا يَجِبُ فِي حَقِّ
الرُّسُلِ وَمَا يَسْتَحِيلُ عَلَيْهِمْ وَمَا يَحْزُزُ لِيَمِ صَلَوَاتِ اللَّهِ تَعَالَى وَسَلَامُهُ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ
ërtinja maka katakoe faidah jang përtama faidah itoe pada mënjatakën përtama
përtama jang wadjib atas sêgala orang jang ʕakil bâligh dan mënjatakën ba-

rang jang wadjib pada haḳḳ ta'ālā dan barang jang moestahil atasnja dan barang jang haroes baginja dĵalla wa 'azza dan barang jang wadjib pada haḳḳ sĕgala rasoel Allāh dan barang jang moestahil atas marika itoe dan barang jang haroes bagi marika itoe rahmat Allāh dan sadĵahtera atas marika itoe sakalian.

Ander handschrift:

Leiden, cod. 1930 Catal. bl. 270.

DCCXI.

ASRÂR (AL-INSÂN Fî MA'RAFAT AR-RÔEHî WA'R-RAḤMÂN) I.

Bat. Gen. 336 D. bl. 86—94. 13 r. (17 × 12 cM.)

Notulen 7 November 1904, III. 2° en bijlage XIII. no. IX.

Een fragment van de Asrâr over den Heiligen Geest van Sjaich Noeroeddîn, waarover bij het volgende nommer uitvoeriger gehandeld wordt.

DCCXII.

(KiTâB) ASRÂR AL-INSÂN Fî MA'RAFAT
AR-RÔEHî WA'R-RAḤMÂN II.

Collectie v. d. W. 40, 33 × 20½ cM., 182 bl. 19 r.

Noeroeddîn ibn 'Alî Ḥasandĵi ibn Moelhammad Ḥamid heeft dit werk over den Heiligen Geest samengesteld toen hij bemerkte dat »ichtilâflah satĕngah manoesia pada pĕrkata'an haḳiḳah rôeh dan mâhĵahnja'', en wel op verzoek van Soeltan Iskandar Thâni 'Alaoeddîn. Uit verschillende Arabische werken heeft de auteur geput.

Hij heeft het geschreven tijdens het Soeltanaat van Tâdĵoe-'âlam Šafĵĵat-ad-dîn bint Iskandar Moeda.

Het boek is verdeeld in twee bâb's:

I. in zes faṣl's.

II, in vijf faṣl's.

Op bl. 121 wordt de titel van bâb II volledig gegeven; nl. pada mĕnjatakĕn martabat adĵsâm dan daripada apa ia didĵadikĕn Ḥaḳ Ta'âlâ dan mĕnjatakĕn kanĵata'an parentah Rôeh akan dĵism dan mĕnjatakĕn daripada sĕgala asrâr jang ditaroehkĕn Ḥaḳ Ta'âlâ pada noeschah insân dan kalebihan daripada sĕgala machlôek dan mĕnjatakĕn soeatoe noebdzah daripada kiṣṣah Nabi Allâh Adam dĕngan mala'ikat dan Iblis dan mĕngatakĕn sĕgala martabat rôeh.

Eenen dergelijken de paragrafen reeds aanduidenden titel heeft bab I niet; zijne fašl's zijn:

- 1° pada mēnjatakēn sēgala asmâ' Rôelġ al-A'zam dan sabab dinamai akandia dēngan nama bērlainlainan.
- 2° pada mēnjatakēn šifat Rôelġ al-A'zam dan haqīkatnja dan barang jang ta'alloeġ dēngandia.
- 3° is niet aangeduid.
- 4° pada mēnjatakēn setēngah daripada 'aḥwāl nafs dan ṭabi'atuja.
- 5° pada mēnjatakēn satēngah daripada aḥwāl 'aql dan mähijahnja dan tēmpat kadiamannja dan ṭabi'atnja.
- 6° pada mēnjatakēn satēngah daripada sēgala asrār Rôelġ dan ḳalboe dan nafs dan 'aql dan sirr dan chafj dan daripada wāridāt dan chaṭrah dan ilhām dan wahj jang datang dari ḥaḍirat Allāh jang maha tinggi kapada 'abd.

DCCXIII.

SABIL AL-HIDAJAH WA'R-RISJAD Fİ DZIKR NOEBDZAH MIN
FAḌĀ'IL AL-KOETB AL-ḤADDAD.

Collectie v. d. W. 42, 31½ × 19½ cM. 104 bl. 19 r. Alleen de linkerhelft der bladzijden is beschreven.

Fa'idah 's getrokken uit het mystieke werk van Aḥmad ibn Ḥasan ibn 'Abdillāh Ḥaddād ibn Sajjīd 'Aloewi Ba'aloewi, afkomstig uit Terim in Hadramaut.

Het doel van het werk blijkt uit de woorden: فد عبدناكن مذبوة فائد قد
كلابين قدام بغس حداد ايت دان يانت انس معوريكن راتب غوث يغ
قطب كيلين وجود يانت سيد يغ علميا يغ بيارو ظاهر اي بك قرون يغ
كسبلس يانت فد حخرة سريپ توجه فوسه سات عبد الله ابن علوي الاحداد
باعلوي ساكن السرييم من جنية حضرموت سيد عبد الله نمان انق اوسه سيد
علوي حداد كلارنن باعلوي بغسان يغ ديم دوفد فزيق نذكري حضرموت

Het werk is vertaald in 1224 te Pénjengat.

DCCXIV.

SJAMS AL-AFAK.

Collectie v. d. W. 33, 33 × 20½ cM. 40 bl. 19 r.

Over de bijzondere waarde en mystieke kracht van Allāh's namen, vertaald uit het Arabische werk van bovenstaanden titel. Ism is niet in de gewone opvatting van dat woord, maar in die van bijzondere formulieren van verheerlijking van Allāh gebruikt. Ook over de zegenrijke inwerking van het een bepaald aantal malen schrijven van enkele letters wordt in dit geschrift behandeld, met toelichting door schematische figuren, welke verwant zijn aan die welke djimats kunnen genoemd worden.

DCCXV.

HIDĀJAT AS-SĀLIKĪN FĪ SOELŌEK MASLAK
AL-MOETTAKĪN I.

Bat. Gen. 292, 26 × 16 cM. 198 bl. 23 r.

Notulen 23 December 1901, I. d, 1° en bl. CXLIX sqq.

Maleische bewerking van Ghazālī's Bidājat al-Hidājah door 'Abdoesṣamad Djawī al-Palembānī, waarover uitvoeriger bij het volgende n^o.

Het slot ontbreekt. Ingenaaid zijn enkele vreemde paginas met Maleische en Arabische aantekeningen.

DCCXVI.

HIDĀJAT AS-SĀLIKĪN FĪ SOELŌEK MASLAK
AL-MOETTAKĪN II.

Collectie v. d. W. 43, 32¹/₂ × 21 cM., 294 bl. 17 r.

Vertaling door 'Abdoesṣamad Djawī al-Palembānī van Al-Ghazālī's Bidājat al-Hidājah, vermeerderd met »bēbērapa mas'alahnja jang baik baik jang tiada dapat tiada daripadanja" (vertaling van مع زيادة مسائل نفيسة)

Het werk bestaat uit eene inleiding, zeven hoofdstukken en een besluit.

De inleiding behandelt »cilm nāti^c jang mēmbēri manfa'ah dan mēnjatākēn kalēbihannja", het besluit; »adab sērta orang jang bērkēnal kēnalan dan orang jang tiada bērkēnal kēnalan daripada 'oemôm sēgala moeslimin"

Bāb I (bl. 16) pada mēnjatākēn 'aḳidah.

» II (» 23) »	»	bērboeat ṭā'ah jang zāhir.
» III (» 134) »	»	pada mēndjaoehi sēgala ma'ṣijah jang zāhir.
» IV (» 166) »	»	mēndjaoehi sēgala ma'ṣijah jang bâṭin.
» V (» 201) »	»	sēgala ṭā'ah jang bâṭin.
» VI (» 236) »	»	faḍlah dzikr dan adabnja dan kajfijahnja.

Bâb VII (» 260) pada mênjatakên adab bërsoelhah dan moe'asjarah jaenî
bërkasih kasihan sërta machlôek dan
sërta châlik.

De vertaling is voleindigd in Mekka, 5 Moeharram 1192.

Andere handschriften :

Leiden, cod. 1710, 1958 en 3284, Catal. bl. 262 en 263.

DCCXVII.

DALIL DAN HADITH KALOEAR DARIPADA BIDAJAT AL-HIDAJAH.

Collectie v. d. W. 44, $24 \times 20\frac{1}{2}$ cM. 48 bl. 17 r.

»Verzameling en Maleische vertaling van de Koerân-plaatsen en de overleveringen omtrent den Profeet. aangehaald in het, in het vorige HS. bedoelde werk van Al Ghazâlî (تبدأية الهداية) getiteld".

Achteraan volgt eene do'â tegen oogziekte,

DCCXVIII.

KITÂB AL-HIKAM I.

Collectie v. d. W. 28, 33×21 cM., 60 bl. 21 r. gedat. 25 Moeharram 1280.

Het werk over de mystiek van den imâm Tâdjoeddin Aboë 'l-Faql Alîmad ibn Moehammad ibn 'Abdilkarîm ibn 'Atâoellâh.

Het Arabisch (in rood) wordt, zin na zin, gevolgd door de Maleische vertaling.

Het manuscript is geschreven te Tandjoeng Pinang, Riouw.

DCCXIX.

KITÂB AL-HIKAM II.

Collectie v. d. W. 30, 33×21 cM., 74 bl. 21 r.

Dezelfde tekst; het Arabisch is niet door andere kleur onderscheiden; dit HS. heeft veel grooter schrift.

Niet gedateerd.

DCCXX.

KITÂB AL-HIKAM III.

Collectie v. d. W. 29, 33×21 cM., 354 bl. 17 r. gedat. 29 Rabi' II 1275.

Uitvoerige bemerking der Hikam, aldus ingeleid: tëlah mëminta akan-
dakoe sätengah saodarakoe jang sàlik bahoea mëntardjoemahkèn akoe akan-
dia dèngan bëhasa djawi soepaja mëmberi manfa'at dèngandia sègala orang
jang moebtadi maka koepèrkènanakèn atas jang demikian itoe dèngan sakira
kira jang difahamkèn Allàh Ta'ala akandakoe dan adalah akoe mèmandjangkèn
sèdikit pèrkata'annja karèna akoe mèmasoekkèn pèrkata'an sjarhja dèngan
sakadar kifajah bagi orang jang moebtadi mêngatahoei dia.

De commentaar is bijzonder uitvoerig; de tekst zelf maakt slechts een zeer gering deel van het boek uit.

DC'XXI.

KITâB AL-HIKAM IV.

Collectie v. d. W. 31. 34 $\frac{1}{2}$ $\times$ 21 cM., 200 bl. 19 r. gedat. 9 Moeharram
1252 te Penjengat.

Andere, met vele toepasselijke uitweidingen en verhalen verrijkte bewerking der Hikam.

Aan het slot komt eene kleine verhandeling voor over de nijjah tot den sēmbahjang, en de onderdeelen daarvan.

DC'CXII.

TADZAKKOER AL-GHABI.

Bat. Gen. 106, 23×17 cM., 4 50 bl. 21 r.

Notulen, 3 Juni 1879, II. k.

Uitvoerige Maleische commentaar op de Hikam.

De ongenoemde schrijver verklaart in den aanvang, in het Arabisch, elken zin gevolgd door de Maleische vertaling: دان اينده شرح يئندناماي دشن hij erkent niet berekend te zijn voor de moeilijke taak van het *دشن بياس جاوي دان* *ممعذاكن كذاب حكام دشن بياس جاوي دان* doch rekt op de hulp van Allâh, die hem den rechten weg zal wijzen.

DC'CXIII.

KITaB MOECHTASAR I.

Bat. Gen. 120, 32×20 cM., 56 bl. 17 r.

Notulen 3 Februari 1880 II c.

Mystiek werk. waarover uitvoeriger bij II.

DCCXXIV.

KITāB MOECHTAŞAR II.

Collectie v. d. W. 7, 32×20 cM., 76 bl. 18 r. (alleen de linkerhelft der bladzijden is beschreven).

Zeer beknopt werk over mystiek. voornamelijk over het wezen van Allāh, oorspronkelijk van Şjajch al-Wālî Rislān ad-Damasjki, in het Maleisch vertaald soepaja moedah bagi sĕgala orang jang moebtadî mĕmfahamkĕndia. De vertaler heeft enkele commentaties ingevoegd (sasoenggoehnja tĕlah koe-masoeĕkĕn sĕdikit daripada pĕrkata'an sjarĕnja . . .) uit de commentaren Fath ar-Raĥmān van Zakarjā al-Anşārî en خمزة الإخلاق van Şjajch 'Abdoel-ghānî ibn Ismā'îl en andere: dĕngan saĕadar kifājah bagi sĕgala orang jang sâlik jang moebtadî mĕngatahoei dia.

Op de laatste bladzijde noemt zich de bewerker: Kemas Fachroed-din in Palembang.

DCCXXV.

KITāB MOECHTAŞAR III.

Collectie v. d. W. 8, $32\frac{1}{2} \times 20$ cM., 42 bl. 27 r. gedat. 1272 (alleen de linkerhelft der bladzijden is beschreven).

Hetzelfde werk. wederom met den naam van den bewerker en gedateerd. Op den band staat: Fathoe 'rraĥmān.

Ander handschrift:

Leiden. cod. 1712. Catal. bl. 266.

DCCXXVI.

FATH AR-RAĤMĀN.

Collectie v. d. W. 9, $33\frac{1}{2} \times 21$ cM., 30 bl. 21 r. gedat. 8 Şafar 1280 te Riouw.

Commentaar van Şjajch Aboë Jaljā Zakarjā al-Anşārî op de bovenstaande verhandeling van Wālî Rislān.

Het Arabisch (steeds in rood) is voortdurend gevolgd door het Maleisch.

DCCXXVII.

DIJÂ 'L-WARÂ ILÂ SOELÔEK ṬARİKAT AL-MA'BOED
AL-'OELÂ I.

Bat. Gen. 328 B, bl. 136—199, 17 r. (20 × 16 cM.)

Notulen 20 October 1902, II, *j*, 1°.

Werk over de mystiek verdeeld in vier bâb's: de islâm, de îmân, de ma'rifah en de tauhîd.

Bl. 200—201 bevatten aantekeningen over mystiek.

DCCXXVIII.

DIJÂ 'L-WARÂ ILÂ SOELÔEK ṬARİKAT AL-MA'BOED
AL-'OELÂ II.

Bat. Gen. 341 C, bl. 218—275, 19 r.

Notulen 7 November 1904, III, 2° en Bijlage XIII, n° XVI.

Hetzelfde werk.

DCCXXIX.

DJOEMLAT AL-MA'RIFAH AT-ṬARİKİJJAH.

Bat. Gen. 373 B, bl. 4—14, 15 r.

Notulen December 1904, 2° *a*, en Bijl. XIV.

Over mystieke kennis, gevolgd door eene uitweiding over de uitdrukking
عن عرف نفسه فقد عرف ربه

DCCXXX.

HILL AZ-ZILL I.

Bat. Gen. 109, D, bl. 154—165, 19 r. (20 × 14 cM.)

Notulen 3 Juni 1879, II, *k*.

Verhandeling in vragen en antwoorden van Sjajeh Noeroeddin ibn 'Ali ibn Hasandji ibn Moehammad Hamid tegen de pantheïsten, bewerking van diens Noebdzah fi tabjîn daewâ 'z-zill.

Zie H. N. v. d. Tuuk, Bijdragen tot de T. L. & V. K. v. N.I. 3° volgr. I, bl. 462 sqq.

DCCXXXI.

HILL AZ-ZILL II.

Bat. Gen. 339. A, bl. 1—38. 12 r. (20×12 cM.)

Notulen 7 November 1904. III, 2° en Bijlage XIII, n° XIV.

Dit gedeelte bevat dezelfde verhandeling.

DCCXXXII.

SJIFÀ 'L-KOELôEB I. -

Bat. Gen. 115. B, bl. 7—10, 17 r. (23×17 cM.)

Mystiek werk van *denzelfden auteur*; het ontbreekt in de bovenbedoelde lijst van zijn werken bij v. d. Tuuk, l. c.

DCCXXXIII.

SJIFÀ 'L-KOELôEB II.

Bat. Gen. 339 B, bl. 39—49, 12 r. (20×12 cM.)

Notulen als bij het voor-voorgaande nummer.

Hetzelfde werk van den auteur over hetzelfde onderwerp als het boek Hill az-zill.

Ander handschrift:

's Gravenhage, 624 (LXIII), bl. 76—79.

DCCXXXIV.

WAT Vóór DE SCHEPPING WAS.

Bat Gen. 109 E, Bl. 166—172. 19 r. (20×15 cM.) Gedat. 1235.

Verhandeling van *denzelfden auteur* over genoemd onderwerp; zie v. d. Tuuk, l. c.

DCCXXXV.

(AL-)KITàB AL-MADJMôEC.

Bat. Gen. 223, $22\frac{1}{2} \times 17\frac{1}{2}$ cM. 28 bl. 21—22 r.

Notulen Juni 1895. bl. 66, II.

Voorin is door den heer Snouck Hurgronje geschreven: „Eene gebrekkige copie van een kort begrip der geloofsleer en van de voornaamste godsdienstplichten. mystiek-ethisch gekleurd.

Aan het slot heet het **الكتاب المجموع** = de compilatie, een andere titel komt er niet in voor. Het kan echter wel zijn dat het onder den naam **بداية** gangbaar is, en dan is de op deze bladzijde geschreven naam (nl. **المبتدئين**) door een onkundig afschrijver daaruit verbasterd. De voornaamste merkwaardigheid van het boekje is deze, dat de indeeling der stof en sommige technische uitdrukkingen ervan in tallooze primbons over de populaire pantheistische mystiek voorkomen, waar zij dan in geheel anderen zin gebruikt (naar den zin des auteurs van dit boekje misbruikt) worden. Men mag daaruit besluiten, dat dit werkje als leerboek voor beginners zeer populair is geweest in den tijd toen men die kettersche verhandeling schreef”.

DCCCXXXVI.

SJAṬṬĀRĪJJAḤ I.

Bat. Gen. 336 D, bl. 60—82, 13 r. (17 × 12 cM.)

Notulen 7 November 1904, III, 2° en Bijlage XIII, n° IX.

»Elementaire verhandeling over de ṭariqah Sjaṭṭāriyah met persoonlijke silsilah van ʿAbdoerraʿûef, door dezen opgesteld op verzoek der soeltanah ʿAḥfjatoeddin Sjah”.

DCCXXXVII.

SJAṬṬĀRĪJJAḤ II.

Bat. Gen. 349, 20 × 15, cM., 20 bl. 21 r.

Hetzelfde; zie genoemde bijlage, n° XXV.

DCCXXXVIII.

PÉRATOERAN DAN AŞAL KADJADIAN.

Bat. Gen. 336 E, bl. 96—104, 13 r.

Verhandeling over de eenheid van het zijn, welker volle titel is: Pêratoeran dan aşal kadjadian sakalian ʿalam dan aşal kadjadian sġala insân. Met een aanhangsel.

Bl. 104—112 zijn in het Atjehsch.

DCCXXXIX.

IIAKIKAH R6EH.

Bat. Gen. 333 F. bl. 113—118. 13 r.

Kleine verhandeling over den geest Gods, met een aanhangsel over de wegen tot Allāh.

Voor de Notulen zie boven.

DCCXL.

MADJM6E^c AL-MASā'IL I.

Bat. Gen. 336 G. bl. 119—130. 13 r.

Notulen als boven.

Verhandeling over mystiek van 'Abdoerra'æf.

DCCXLI.

MADJMOE^c AL-MASā'IL II.

Bat. Gen. 343. 21 × 16 cM., 22 bl.

Bl. 1—12. Hetzelfde. Over den verderen, geheel heterogenen inhoud zie genoemde bijlage n°. XVIII.

DCCXLII.

(AL-) MAWā'IZ AL-BADī'AH I.

Bat. Gen. 323, 23 × 17 cM., 82 bl. 19 r.

Notulen 1902, Maart. II, 8° en Juni. I, 15°.

Op bl. 5—75 van dit HS. vindt men genoemd godsdienstig-moreele vermaningen inhoudend geschrift. »eene in 50 pëngadjarans verdeelde Maleische handleiding der mystieke moraal (pëngadjaran is de vertaling van موعظة)».

Op de andere bladzijden voor- en achteraan staat »een doe'a Si Radja Gajō, welker gebruik tot alle gewenschte doeleinden leidt, mits men zich daarbij in gedachten vereenzelvige met den goeroe (van Javaansche afkomst) Abdoelradjak; en andere gebeden en recepten . . . . aanteekeningen over eene boedelverdeeling van vijf Gajōsche broeders (in het Atjèhsch), en een Atjèhsch

formulier, waarin de vier namen voorkomen, welke volgens de Atjèhsche overlevering met den oorsprong der padi in verband staan. („De Atjehers", II. 169), en waarvan het reciteeren allerlei heil verzekert".

DCCXLIII.

(AL-) MAWâcIZ AL-BADîcAH II.

Bat. Gen. 341 A. bl. 1—80, 19 r. (21 × 16 cM.)

Notulen 7 November 1904, III, 2° en bijlage XIII, no. XVI.

Tweede exemplaar „volgens het onderschrift bewerkt in 1250 H. Dit moet echter op het afschrift betrekking hebben, want het werk is van cAbdoerra'oëf, dus uit de 17^e eeuw onzer jaartelling".

De juiste dagteekening is . . . dari pada mëntardjoemahkën kitab ini Hidjrat Nabi 1250, 27 Šjawwâl.

DCCXLIV.

MOENJAT AL-MOEŠALLî.

Bat. Gen. 379, 22 × 17 cM., 119 bl. 17—19 r. gedateerd: Mekka, 13 Dzoë'lh, 1242.

Notulen 1904, December III 2° a bijlage en XIV.

Verhandeling over de mystieke waarde en beteekenis der šalât, toegelicht met overleveringen en verhalen. Na bl. 107 is een hiaat.

Op bl. 117: Eene Koetika voor elken dag in verband met den përdjalanan van de profeten cIsâ, Moehammad, Ibrâhîm, Dâ'oëd, Šjith, Adam en Moésâ;

op bl. 118. Fâl voor elken dag in tabellen;

op bl. 119. Bede bij het chatam.

DCCXLV.

(AN-) NAŠîĤAH AL-ANîKAH LIL-MOETALABBîŠîN BITARîKAH.

Bat. Gen. 275, 22 × 18 cM., 46 bl. 19 r.

Handschrift-Holle.

Een werkje van Sajjîd cOethmân ibn cAbdillâh al-cAlawi over de řarikats, als antwoord op tot hem gerichte vragen.

DCCXLVI.

AN-) NÖER AL-HaDi ILâ TARİK AR-RASJâDi.

Bat. Gen. 69, 23×18 cM., 138 bl.

Mystieke verhandeling, grootendeels met interlineaire vertaling in het Boegineesch of Makassaarsch. met Arabisch schrift. in verband met de Eigenschappen, de şalât e. a.

DCCXLVII.

SJAMS AL-MA^cRIFAH.Bat. Gen. 287. 21×16 cM., 24 bl. 18 r.Notulen 23 December 1901, III, I, d. 2^e.

Brokstuk (laatste gedeelte). geschonden. van een mystiek werkje (risâlah) onder bovenstaanden titel, getrokken uit den سَمْعُ الْعَالَمِينَ van Ahmad al-Koesjâsjî.

DCCXLVIII.

TARİKÂH JANG DIBANGSAK&N KAPADA KADIRIJAH
DAN NAKSJIBENDIJAH.

Pat. Gen. 149, $21 \times 15\frac{1}{2}$ cM. 32 bl. 13 r.

Na de vermelding van sjajch Ahmad Chaṭib ibn ^cAbdilghaffâr van Sambas, te Mekka woonachtig, worden dzikr's en litanieën. enkele technische termen en begrippen der beide orden vermeld; daarna de verschillende aanwendingen der fâtihah en van sommige gebeden. Verder: over in- en uitwendige teekenen, de twintig marâkabah met verklaring. tevens harmonistiek der beide orden.

Het werkje is geschreven te Mekka door Moehammad Ma^crôef ibn Abdillâh Chatib Palembang.

DCCXLIX.

BI'SMI'LLâHI'RRAHMANIRRAHİM.

Bat. Gen. 72, 83×45 , plano.

Over de mystieke beteekenis van de woorden en de letters van bovenstaande formule.

DCCL.

ALLÂHOE AKBAROE.

Bat. Gen. 73. 55×32 . plano

Over de beteekenis der letters van bovenstaande formule, en het belang van de bekendheid daarmede voor het verrichten der sēmbahjangs.

DCCLI.

BISMILLÂHIRRAHMÂNIRRAĤĪM e. a.

Bat. Gen. 86, C, 26 bl. 19 r. ($20\frac{1}{2} \times 17$ cM.)

Mystische verklaring van de letters; mystische vergelijking tusschen pen en inkt; over de mystische beteekenis der letters van bovenstaande formule; mystieke beschouwingen, gebeden, over ontkenning en bevestiging in de sġahâdah.

DCCLII.

GRAFISCHE VOORSTELLING VAN MYSTIEKE ZAKEN.

Bat. Gen. 85. $300 \times 30\frac{1}{2}$ cM. plano.

Notulen 9 Mei 1876. IV. *b*.

Grafische voorstelling van het wezen van Allāh, zijne eigenschappen, de mystieke viertallen, de martabat toedjoeh, hier en daar niet verklarenden tekst.

DCCLIII.

MYSTIEK DES HUWELIJS.

Bat. Gen. 110. 15×10 cM. 188 bl. 17 r.

Notulen 8 Juni 1879, II. *k*.

Over het huwelijk van Aboe Hoerajrah en de geheime, mystieke wetten van huwelijk en liefde, gestaafd door voorbeelden uit Moehammads leven, de ma'rifat al-chijāl, en de 'ilmoe ghâ'ib.. de elementen in het lichaam des menschen, en verder van mystieken inhoud over erotische zaken.

DCCLIV.

ORTHODOXE MYSTIEK.

Bat. Gen. 281, 22×17 cM., 103 bl. 19 r.

Notulen 23 December 191, I. *d*, 3°.

Een werk zonder begin en slot over den orthodoxen taşawwoef, met betrekking tot de plichten en geloofsleer. Op bl. 4 begint fasl 4 over de sğala ʿilmoe jang ditoentoet akandia fard ʿajn (Arab. العلوم التي طلبها فرض عين)

De laatste fasl (uit een bâb II over de ašrâr aţ-ţahârah) behandelt den istindjâ

DCCLV.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 57, 21×14 cM., 44 bl.

Het geschrift begint met eene paragraaf over zelfkennis als nuttig voor dit leven en dat hiernamaals, en behandelt daarna de lichaamsdeelen als zetels der hartstochten, de martabat toedjoeh, mystieke formules met teekeningen, en enkele mystiek-casuistische vragen.

Het HS. eindigt abrupt.

DCCLVI.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 114, $22 \times 15\frac{1}{2}$ cM., 94 bl. verschillend aantal regels.

Notulen 1879, 3 Juni III, *c*; 4 Nov. IV *b* en 2 Dec. II *p*.

Mystiek, voornamelijk verklaring van termen.

Op bl. 20 komt een stuk voor van ʿAbdoellâh ibn ʿAlawî Al-Haddâd; verder verschillende stukken nit mystieke werken.

DCCLVII.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 163, 17×10 cM., 40 bl. 14 r.

Over het bewandelen van den weg tot God, de maʿrifah, de elementen en hunne mystieke beteekenis. Aan het slot djimats.

DCCLVIII.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 166, 15×10 cM., 54 bl. 10 r.

Het begin ontbreekt.

- Bl. 1—39. Mystieke beschouwingen over de sjahâdah en de şalât, de martabat lâ tâ'îroe e.a.
 „ 40—43. Kleine mystieke verhandeling getiteld فضل فد مبین جگہ فنداق
 „ 44—54. De beteekenis van den term *islâm*.

DCCLIX.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 176, $17\frac{1}{2} \times 11$ cM., 126 bl. verschillend aantal regels.

Over de mystische beteekenis der formule bismillâhirrahmânirrahîm en der fâtihah, de ma'rifah, de Eigenschappen, de martabat toedjoeh, den naam en het wezen van Allâh en de beteekenis der letters van dien naam.

Bl. 84—113 zijn Arabisch met interlineaire Maleische vertaling. Daarna volgen gebeden.

DCCLX.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 315, 24×17 cM., 20 bl. 19 r.

Notulen 23 December 1901, I, d. 1° en bl. CXLIX.

Fragment, Arabische tekst met Maleische vertaling en parafrase, van een werk van Tâdjoeeddîn ibn Al-Faḍl Aḥmad ibn Moehammad ibn 'Abdilkarî ibn 'Aṭâ Allâh.

DCCLXI.

MYSTIEK.

Bat. Gen. 346, 17×11 cM., 58 bl.

Notulen 7 November 1904, III, 2° en bijlage XIII. no. XXI.

„Verzameling gebeden enz. (vooral behoorende bij de lijkbezorging), een paar mystieke fragmenten over de vier elementen (daarvóór wordt Şjeh Tiro genoemd), over de aġân thâbitah en de zeven graden van het Zijñ, mystieke viertallen en doerah's”.

DCCLXII.

MYSTIEKE BEGRIPPEN.

Bat. Gen. 328 C, bl. 202—220, (20×16 cM.)

Notulen 20 October 1902, II, j. 1°.

Compleet opstel over mystieke begrippen; verkeerdt ingenaaid.
Bl. 220—225 bevatten mystieke aantekeningen.

DCCLXIII.

MYSTIEKE TERMEN.

Bat. Gen. 317 B, bl. 16—17.

Notulen 23 December 1901, I, *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Klein fragment, gedateerd 1271.

DCCLXIV.

MYSTIEKE VERKLARING DER GELOOFSBELIJDENIS.

Bat. Gen. 341 D, bl. 276—282.

Notulen 7 November 1904, III, 2° en bijlage XIII, no. XVI.

Verklaring met figuren.

DCCLXV.

MYSTIEK IN GELIJKENISSEN.

Bat. Gen. 378 D, bl. 30—39 (22 × 16 cM.)

Notulen 1904, December III, 2° *a* en Bijl. XIV.

Mystiek in den vorm van gelijkenissen met schip, roer, zeilen, vaart, enz.
getrokken uit de Moeschat al-ḥakk, de 'Oemdat al-moeḥtādġin en andere werken.

DCCLXVI.

PRIMBON.

Bat. Gen. 99, 21 × 17 cM., 466 bl. verschillend aantal regels.

Notulen 11 Juni 1878, III.

Een primbon, of kitab tip of tēh of dalaè, met gemengden inhoud: o.a.
teekenen van goede en kwade dagen, tijden, slaven, vrienden, zaden, enz.;
fâl-tabellen met Arabische verklaring;
over het tellen en berekenen van bijzondere dagen bij allerlei gelegenheden;
over de ridjâl al-ghajb, volgens Abôe Hoerajrah;
het kennen van het verborgene met behulp van het abdjad;
rasi's van allerlei strekking;
de kracht van medicijnen in verschillende maanden;

de zeven planeten, wicbeltabellen, overleveringen omtrent het gebruik van geheime berekeningen;

geheime regelen voor scherpshieten. de teekens van den dierenriem in verband met allerlei gebeurtenissen;

voorspellingen omtrent huwelijkszegen, voorteekenen bij zeereizen, goede en minder goede namen;

Acrostice (bv. ع 44 r. de ع 8 r. de ع 8 r.) over deze zaken;

aphrodisiaca en de coitus des profeets;

over de teekenen der afstamming;

over de bijzonderheden van het blad der Senna makkî; en nog meer dergelijke onderwerpen.

DCCLXVII.

PRIMBON.

Bat. Gen. 232, 16 × 11 cM., 664 bl. (beschrevene).

Notulen 1899, 13 Februari, VI, 1°.

Over deze verzameling gebeden, formulieren, koeranstukken, djimats, recepten, figuren enz. is door Dr. C. Snouck Hurgronje een uitvoerig en gedetailleerd verslag gegeven in genoemd deel der Notulen, op bl. 37—41, naar welk referaat verwezen wordt.

DCCLXVIII.

MYSTIEKE FRAGMENTEN.

Bat. Gen. 329, 18 × 12 cM., 110 bl.

Notulen 20 October 1902, II, j. 10.

Allerlei dooreengeworpen gebeden, formulieren, tabellen voor naamgeving, en paarticieliere aantekeningen.

Slechts weinig Maleisch.

DCCLXIX.

MYSTIEKE FRAGMENTEN.

Bat. Gen. 330, 18 × 12 cM., 128 bl.

Notulen als boven.

Allerlei kleine stukken, meest van mysticken aard, ook de beukeumeuman.

DCCLXX.

MYSTIEKE FRAGMENTEN.

Bat. Gen. 331. 21×16 cM. 24 bl. 24 r.

Allerlei aanwijzingen, bezweringen en djimats.

DCCLXXI.

HIKAJAT SI BOEROENG PINGAJ.

Bat. Gen. 42, A. bl. 1—16, 14 r. (21×17 cM.)

Notulen 28 April 1868, IV. 6°.

Dit mystieke verhaal is reeds vrij uitvoerig beschreven door Prof. Pijnappel in de Bijdragen tot de T. L. r. V. K. v. N. I. 3e volgr. V, bl. 156, waarheen verwezen wordt.

Een sjair over dit onderwerp komt voor in cod. Leid. 2016, bl. 68; zie Catal. bl. 35.

Ander handschrift:

Leiden. cod. 1626 (1). Catal. bl. 273.

DJIMATS.

DCCLXXII.

Bat. Gen. 62. $21\frac{1}{2} \times 14$ cM. 28 bl. 8 à 10 r.

Begin ontbreekt; goede en kwade voortekenen e.d. afgewisseld door gebeden, met magische figuren.

DCCLXXIII.

Bat. Gen. 63. $12\frac{1}{2} \times 11$ cM., 22 bl.

DCCLXXIV.

Bat. Gen. 64. 31×21 cM., 18 bl.

Niet bij elkander behorende bladen.

DCCLXXV.

Bat. Gen. 67. 20×17 cM., 34 bl.

Djimats, gevolgd door een gedichtje van godsdienstigen inhoud, en eene onvoltooide verhandeling over geloof en ongeloof.

DCCLXXVI.

Bat. Gen. 86 B.

Losse stukken.

DCCLXXVII.

Bat. Gen. 164. 17×10 cM., 46 bl.

Voornamelijk met het oog op dieven en vrouwen. gevolgd door aantekeningen over familiegebeurtenissen. geschreven 16 April 1865.

DCCLXXVIII.

Bat. Gen. 219, $165 \times 15\frac{1}{2}$ cM., plano.

Notulen 7 Augustus 1894, IV. a.

Djimat met twee groote teekeningen, tevens almanak.

DCCLXXIX.

Bat. Gen. 395, 770×8 cM.

Notulen 16 Juni 1902 IV.

Bestaat uit vele aaneengeplakte stroken. met eigenaardige teekeningen van wapenen van profeten, van 'Alî e. a.

DCCLXXX.

Bat. Gen. 403.

Notulen November 1904, I, c.

Pakje djimats. zeer geschonden.

DCCLXXXI.

Bat. Gen. 404, 16×10 cM.

Notulen als boven.

Vuil aanteeckenboekje. gedeeltelijk gevuld, met doe's en djimats.

DCCLXXXII.

KITAB TIBB.

Collectie v. d. W. 227. $33\frac{1}{2} \times 20\frac{1}{2}$ cM., 342 bl. 19 r.

Uitgebreid werk over de menschelijke ziekten en hare genezing, de middelen om de ziekten te herkennen, de methoden om talismans en andere afwerende middelen te maken, de verschillende berekeningen om de kwalen te bezweren.

Het boek begint met het verhaal van een koning Soelajmân die den profeet smeekte zijne kinderen te genezen, waarop Moehanimad door tussenkomst van Djabrail het opperhoofd der ziekten سرچابت (ook سرچابت geschreven) ontbood (in het Maleisch wêergegeven met angin merah in het Arabisch الریح الأحمر, lees الریح الأحمر) die hem uitlegt hoe hij de ziekten doet ontstaan; Djabrà'il brengt een schotel van lichtglans met de دما سرچابت, en de profeet geneest, na die doe'a gereciteerd te hebben, de twee knapen, waarna die doe'a in de wereld bleef tot heil der menschheid.

Daarna volgt een verhaal van den imâm Asj-Sjafi'i die in den droom den profeet om genezing zijner ziekte verzocht, bevenens eene overlevering van Loekmân over eene genezing van vergiftiging.

Na aanwijzingen van bijgeloovige middelen om enkele kwalen te bestrijden, volgt een fašl over het ghâlib en maghlôeb in het Perzisch (bêhasa 'adjam) volgens de beste, door alle verstandigen gebruikte, wijze van berekening met letters en cijfers; de Perzische telwoorden zijn hier aldus wêergegeven: 1 نه, 2 هست, 3 حفت, 4 شست, 5 یزده, 6 چار, 7 شته, 8 دو, 9 یکی, 10 نه, 11 حشت, 12 حفت, 13 شش, 14 پنج, 15 چار, 16 سه, 17 دو, 18 يك, 19 نه, 20 حشت, 21 حفت, 22 شش, 23 پنج, 24 چار, 25 سه, 26 دو, 27 يك, 28 نه, 29 حشت, 30 حفت, 31 شش, 32 پنج, 33 چار, 34 سه, 35 دو, 36 يك, 37 نه, 38 حشت, 39 حفت, 40 شش, 41 پنج, 42 چار, 43 سه, 44 دو, 45 يك, 46 نه, 47 حشت, 48 حفت, 49 شش, 50 پنج, 51 چار, 52 سه, 53 دو, 54 يك, 55 نه, 56 حشت, 57 حفت, 58 شش, 59 پنج, 60 چار, 61 سه, 62 دو, 63 يك, 64 نه, 65 حشت, 66 حفت, 67 شش, 68 پنج, 69 چار, 70 سه, 71 دو, 72 يك, 73 نه, 74 حشت, 75 حفت, 76 شش, 77 پنج, 78 چار, 79 سه, 80 دو, 81 يك, 82 نه, 83 حشت, 84 حفت, 85 شش, 86 پنج, 87 چار, 88 سه, 89 دو, 90 يك, 91 نه, 92 حشت, 93 حفت, 94 شش, 95 پنج, 96 چار, 97 سه, 98 دو, 99 يك, 100 نه.

Daarna volgen geneesmethoden in verband met den naam van den patiënt en dag der applicatie, waarbij verschillende aftrekkingen en optellingen gebezigd worden. Allerlei schemata van letters en cijfers, alsmede doe'â's en liturgieën worden uitvoerig aanbevolen. Aan de winden uit de verschillende windstreken wordt eene groote beteekenis toegekend, terwijl verhalen uit oude tijden als bewijzen aangehaald worden. Hierop volgt eene reeks van medicamenten tegen koorts, hoofdpijn en andere kwalen; de djimats spelen ook hier eene belangrijke rol. Eene eindelooze reeks van bâb's en fašl's is met de optelling van ziekten en hare menigvuldige geneesmethoden gevuld; ook de genezing van zielsziekten wordt behandeld, evenals ook slangenbeten en andere accidenteele indisposities.

De laatst behandelde obats zijn die tegen wurmen en buikloop.

Het geheel is geen eigenlijk doktersboek, maar een echte dusgenaamde boekoe tip, waarin de superstitie de grootste rol speelt.

DCCLXXXIII.

KITaB ṬIBB.

Voorin staat; naar een handschrift. afkomstig van den heer K. F. Holle.
Een dergelijk werk.

De eerste bladzijden zijn gevuld met mystieke formules en figuren. Daarna over de *دِي*, de *فِي*, de *بِيَقِيُون*, de *سِيم*, de *كُن*, en allerlei diagnosen.

Op bl. 8 begint de eigenlijke *ilmoe tabib*, met eene lijst van 79 medicijnen.

De laatste bladzijden bevatten *barakah's*, *fā'idahs* en *châssijjahs*.

Het afschrift is gemaakt te Batavia, Kebon Djeroek, 1869.

Andere handschriften:

Leiden, de nummers CCXL—CCXLVII, Catal. bl. 305—307.

DCCLXXXIV.

BAJR AL-*ca*DJa'IB.

Bat. Gen. 121, 21 × 17 cM., 316 bl. 15 r. gedat. 1223.

Notulen 3 Februari, 1880, II, c.

Berekening van toekomstige gebeurtenissen door Moeḥammad ibn al-Marḥoem Aḥmad al-Palembānī op last van Soeltan Maḥmoed Badroeddīn uit het Arabisch (Bajr al-Woeḳoef fī 'ilm at-taufik wa'l-ḥoeroef van 'Abdoerrahmān ibn Moeḥammad ibn 'Alī ibn Aḥmad al-Biṣṭāmī).

Door het invreten van den inkt is het H^S. bijna geheel onleesbaar.

Op het titelblad staat de naam van genoemden Soeltan.

DCCLXXXV.

KOETIKA'S EN Fa'L'S.

Bat. Gen. 64, 33 × 21 cM., 58 bl.

Gevocaliseerd en fraai geschreven handschrift. gedateerd 1260; aan het slot vervormde Latijnsche hoofdletters.

DCCLXXXVI.

Bat. Gen. 65, 30 × 20 cM., 92 bl.

Van dezelfde hand als het vorige n^o. voor een deel gevocaliseerd; niet af.

DCCLXXXVII.

Bat. Gen. 170, 133 × 16 cM., in plano.

Afkomstig van Siboga; met eigenaardige teekeningen.

سوراة كوكيت اين توان سيخ عبدالرحمن يىغ . مبدورة
دي ايت اورغ كورنحي نما نگرين يىغ سوداد عبداللهين اين سوراة ساي
جرتويس خطيب سليمان سييوك نام نكري تربري دي سيوك كند 24 هاري
فيبرواري 1850

DCCLXXXVIII.

Bat. Gen. 233.

Notulen 13 Februari 1899, VI, 2o.

Zestien-hoek met 16 beschreven segmenten. bevattende fâl's van profeten. Straal: 17 cM.

Gevonden in Kampong Tjöt Phiëng. 22 Juli 1898.

DCCXXXIX.

Bat. Gen. 306, 23 × 17 cM., 12 bl. 17 r.

Notulen 23 December 1901, I, 1 en bl. CXLIX. sqq.

Een fragment over geluksberekening.

DCCXC.

Bat. Gen. 311, 22 × 17 cM. 60 bl. 17 r.

Notulen als boven.

Fâl. Gedateerd 26 Djoem, II, 1301: achteraan هذا سورة وال اني
ميدك تنكو هاشيم دوقوله انم

DCCXCI.

Bat. Gen. 312, 22 × 16 cM., 16 bl. 24 r.

Notulen als boven.

Fragment, eindigt in een fašl met het opschrift والمؤمنين والمؤمنات

DCCXCII.

Bat. Gen. 337, 17 × 11 cM., 162 bl.

Notulen 7 Nov. 1904, III, 2o en bijlage XIII, no. X.

Koetika's. djimats. gebeden, tabellen, recepten, met de gewone figuren.

Bl. 37—38: sjattâritische silsilah van 'Abdoerra'oëf.

DCCXCIII

Bat. Gen. 338. 18×10 cM., 24 bl.

Notulen als boven, no. XII.

Idem.

DCCXIV.

Bat. Gen. 342, 24×17 cM., 194 bl.

Notulen als boven, no. XVII.

Behalve het Arabisch (101 gebeden, met inleiding in het Maleisch, bl. 22—67) treft men hier aan: détails over den sěmbahjang, diverse gebeden, formulieren, adjimats en citaten, waaronder eene bepaling van de nisáb voor de djakat in Atjehsche maten door Sjah Marahaban (op bl. 17) „aanwijzing voor de keuze van namen voor kinderen, gebed aanbevolen door Teugkoe di Koeala (Abdoerra'oěf)" (op bl. 21); van bl. 71—95 recepten, van bl. 96—126, 17 r. methoden voor berekening van geluk (phaj, koetika) met andere adjimats, gebeden, koetika, berekening van den naga met figuren, der ridjäl al-ghajb (bl. 132), ghälíb maghloěb (bl. 133), koetika's (bl. 141), en op bl. 144—155, 16 r. „het geluk der dagen van de maand en der jaren van de windoe", op bl. 156 verschillende voorschriften omtrent smeedkunst, op bl. 160 voorschriften betreffende het schrijven van djimats, gebeden, spreuken, Arabische gewijde overleveringen met Atjehsche verklaring, Atjehsche redevoering bij eene bruiloft en pantōn's.

DCCXCV.

Bat. Gen. 351, 17×11 cM., 30 bl. 17 r.

Notulen als boven n° XXXII.

Fäl met behulp van den ķoer'än, benevens gebeden ten behoeve der vischvangst en andere werkzaamheden.

DCCXCVI.

Bat. Gen. 352, 17×10 cM., 25 beschr. bl. vele onbeschrevene.

Notulen, als boven, n° XXXII.

Koetika's o.a. ridjäl al-ghajb en naga, verder Atj. aantekeningen.

DCCXCVII.

Bat. Gen. 353 17×10 cM., 39 beschr. zeer vele onbeschr. bl.

Notulen als boven, n° XXXV.

»Verschillende gebeden, koetika's en andere geluksberekeningen, benevens aantekeningen betreffende menschen en geweren en opsomming der binnen de linie aanwezige lieden van zeker gebied in het jaar 1311 H."

DCCXCVIII.

Bat. Gen. 367, 16×11 cM., 20 r.

Notulen 1904, December, 2° en Bijl. XIV.

Ridjâl al-ghajb. naga, e.a. later gebeden en djimats.

DCCIC.

Bat. Gen. 368, 18×12 cM., 100 bl. 9 r. e. a.

Notulen als boven.

Van bl. 2 tot 20 Arabisch. Het Maleisch der berekeningen en voorspellingen is somtijds op eigenaardige wijze gevocaliseerd.

DCCC.

Bat. Gen. 378, A, bl. 1—4, (22×16 cM.)

Notulen als boven.

Djimats, berekeningen enz.

DCCCL.

Bat. Gen. 382, 26×21 cM., 36 bl.

Idem; achteraan eene doeâ panërang hati, met vele fouten in het Arabisch.

DCCCII.

Bat. Gen. 283, 22×17 cM., 29 bl. gedat. 1315.

Notulen, 23 December 1901, I d, 3°.

Fâl Djacfar as-Şaddik, in aansluiting aan de verzen der fâtiḥah en andere ķoer'angedeelten, met tabellen en figuren.

GEBEDEN. LAPAL'S EN FORMULIEREN.

DCCCIII.

Bat. Gen. 334. 17×11 cM., 260 bl.

Notulen 7 November 1904, III, 2° en bijlage XIII, no. II.

Gebeden.

Op bl. 60—64, gebed tegen ongelukken.

» » 64, » » ziekte en zware bevalling.

Daarna Arabisch en Atjehsch.

Verder een klein gedicht tot onderwijzing in het geloof, eene kleine verhandeling over de geloofsleer e. a.

Zie uitvoeriger genoemde bijlage, no. II.

DCCCIV.

Bat. Gen. 335 A, bl. 1—95, (17×10 cM.)

Notulen als boven, no. III.

Bl. 1—16. Maleische gebeden.

» 24—52, » bezweringen en recepten.

Daarna Atjehsch.

Bl. 62—72 (verkeerd ingenaaid); iets over den prang sabil toegepast op Atjeh.

» 72—79. recepten en formules van fals e. d.

» 80—95. ledig.

DCCCIV.

Bat. Gen. 355, 17×11 cM., 30 beschr. bl.

Gebeden en recepten.

Zie genoemde bijlage, no. XXXVII.

DCCCVI.

Bat. Gen. 369, 16×11 cM., 152 bl.

Notulen 1904 December III, 2° a, en bijlage XIV

Gebeden en andere.

Bl. 1, over de ritueele slachting.

» 2—20, Arabisch,

» 21—23, voorschriften van erotischen aard.

Berekeningen, over slachting, gebeden, over de vasten met gebeden;

bl. 45. dġimat tegen ziekte en tegenspoed.

» 49—58. gebeden van Moelġammad.

» 59. acrostice over Moelġammad's leven,

» 63—83, didactisch godsdienstig gedicht,

» 84—93, naamgeving,

Arabisch,

» 98—105, didactisch godsdienstig gedicht,

» 106—120, gebeden,

tot bl. 141 Arabisch.

Daarna gebeden en dġimats.

DCCCVII.

Bat. Gen. 371, 13×8 cM., 74 bl. 8 r.

Notulen als boven.

Bl. 8—11, 94 formules tot afwering van kwaad.

» 12—41, de formules en teekens zelven.

Daarna, behalve dġimats. gebeden voor bepaalde tijden.

DCCCVIII.

Bat. Gen. 372, $17\frac{1}{2} \times 11$ cM., 176 bl.

Notulen als boven.

Bl. 1—9. Berekeningen omtrent echtgenooten.

» Arabisch,

» 13—21 over de verklaring van aardbevingen.

» 22—29 over berekeningen van de waarschijnlijkheid van sterven bij ziekte, van den afloop van oorlogen, e. d.

» 30 Atjehsch,

» 32—53 over de volgens de Sġattârġjjah voorgeschrevene gebeden.

» 54—74. fâ'idah's van de šalât,

» 74—76. gebeden volgens de Chalwâġjjah,

» 77—109. in den ġadġth medegedeelde vermaningen omtrent gebeden en te reciteeren ġoer'anstukken, met fâ'idah's; en bezweringsformules

» 110—123, gebeden, en over de Sġattârġjjah.

» 123—129, over de Chalwâġjjah; sġmbahjang's en lapals.

Daarna mystieke figuren. en gebeden (Bl. 152: Atjehsch),

Lapals bij aanbevolene sġmbahjangs. in het Arabisch.

DCCCIX.

Bat. Gen. 375, C. bl. 141—146. 20 r.

Notulen als boven.

Bijzondere gebeden en lapals bij enkele sěmbahjangs. Bl. 147 is Arabisch.

DCCCX.

Collectie Br. 197, $19\frac{1}{2} \times 15\frac{1}{2}$ cM. 34 bl.

Bl. 1—11, recepten.

Verder gebeden. meest gevocaliseerd, formules. ook in het Javaansch.
in pegon, radjah's en koetika's.

A A N H A N G S E L.

REGISTER DER IN HOOFDSTUK VI VERMELDE AUTEURS.

- Coll. v. d. W. 19 (أبيجي (محمد ابن عبد الله محمد)
 Bat. Gen. 68, Coll. v. d. W. 2, Coll Br. 627 (أبيخاري (محمد ارشاد ابن عبد الله)
 » » 121 (عبد الرحمن ابن محمد ابن علي ابن احمد)
 Coll. v. d. W. 32 (أبيجري (محمد نفيس ابن ادريس ابن الحسين)
 تاج الدين ابو الفضل احمد ابن محمد ابن عبد الكريم ابن عطا الله
 Coll. v. d. W. 28—31. Bat. Gen. 315.
 التريمي (الشريف علوي ابن اسيد ابن بكر ابن حسين بافقيير العلوي
 Coll. v. d. W. 39, 42. الحسيني
 Bat. Gen. 307 تفكو كوت كارت
 Coll. v. d. W. 26 (سعد الدين)
 Bat. Gen. 75 (التميمي (احمد ابن محمد)
 Coll. v. d. W. 127 (انجاوي (محمد محي الدين ابن شهاب الدين)
 Bat. Gen. 283 جعفر اصدق
 » » 120. Coll. v. d. W. 7, 8. (الدمشقي (رسلان)
 (الرايزي (نور الدين محمد جيلاني ابن علي ابن حسنجي ابن محمد حميد)
 Bat. Gen. 104, 109 D, 109 E, 115 B, 118, 119, 222, 284, 288, 327.
 329, 336 D, 339 A, 344, 397.
 Coll. v. d. W. 3, 10, 26, 40, 48, 49 C, Coll. Br. 201.
 Bat. Gen. 357 (الزواوي (محمد صالح)
 » » 340 A سراج الدين ابن جلال الدين
 » » 102, 107 A, 113 G, 295, 299 A, 328 A, 341 B, 375 A.
 376 C., Coll. v. d. W. 45. السنوسي
 » » 294 (الشنواني (محمد ابن علي)
 » » 297, 317 C عباس ابن محمد الاسي كوت كارت

- Bat. Gen. 103, 107 B, 301, 302, 375 B, Coll. (تغكو دكوال) عبد الرؤوف
 v. d. W. 41, Bat. Gen. 289, 323, 336 B, 336 G, 341
 A 343, 349, 373, 399
- » » 114. عبد الله ابن علوي الحداد
- » » 102 D, 340 B. عبد الله قساشن
- » » 113 E, 285. عبد الموطي ابن شيخ محمد صالح
- » » 225, 264, 275 عثدان ابن عبد الله ابن يحيي العلوي
- Coll. v. d. W. 11. العيدروس (احمد ابن محمد ابن حسين)
- » » 4, 5, 43, Bat. Gen. 292, 293. انخزائي
- » » 1, 5, 14, 27, 28, (داؤد ابن عبد الله ابن ادريس) انغتاني
- Bat. Gen. 224.
- » » 120, Coll. v. d. W. 7, 8. فخر الدين
- » » 109 C, 292, 293, Coll. v. d. W. 4, 43, 49 F (عبد الصمد) الغلمباني
- Coll. v. d. W. 126. » (محمد ابن احمد كمس)
- Bat. Gen. 121 » (محمد ابن المرحوم)
- » » 115 A. (عبد الرؤوف امين الدين ابن عبد الله) انقنصوري
- Coll. v. d. W. 35. انقراي (ابو حامد)
- Bat. Gen. 109 A, 287 (مضي الدين محمد ابن محمد المدني الانصاري)
- » » 107 A, 341 B, 376, C, محمد زين ابن جلان الدين الاشبي
- Coll. v. d. W. 36 (45), Coll. Br. 200 E.
- Bat. Gen. 149 محمد معروف ابن عبد الله خطيب فلمبغ
- » » 307 (المعصراوي محمد)
- Coll. v. d. W. 49. يوسف مكناسر

A F D E E L I N G VII.

VARIA.

DCCCXI.

KITaB TA^cBiR I.

Collectie v. d. W. 217, 32 × 20 cM., 104 bl. 19 r.

De volledige titel van dit droomboek is: kitab pada mēnjatakēn dēngan tiga ta^cbīr pērtama ta^cbīr mimpi, dan kadoea gērhana boelan dan matahari dan katiga lindoe dan lagi gērak dan laksana koetjing jang bērtoeah dan jang tjilaka, het volledige uitleggingsboek dus over droomen. zon- en maansverduisteringen, aardbevingen, lichaamstrillingen, en over de kenteekenen van katten. zooals voorkomt in de handschriften te Leiden en te 's Gravenhage. naar welker beschrijving moge verwezen worden.

Het gedeelte over uitlegging der droomen volgens hunne onderwerpen is gedateerd 25 Radjab 1273; het geheele werk 5 Sjja^cbān 1273, 1847.

De beschrijving van het Haagsche handschrift (LXVI) is geheel op dit HS. toepasselijk.

Slechts de linkerhelft der bladzijden is beschreven.

DCCCXII.

KITaB TA^cBiR II.

Bat. Gen. 376 A, bl. 3—13, 17 r. (22 × 16 cM.)

Notulen 1904 December III, 2°, *a* en Bijl. XIV.

Alleen de droomuitlegging, naar de onderwerpen, in 20 bāb's.

DCCCXIII.

KITaB TA^cBiR III.

Bat. Gen. 317 A, bl. 1—15, (23 × 17 cM.)

Notulen 23 Dec. 1901, I, *d*, 1° en bl. CXLIX sqq.

Alleen de verklaring van de onwillekeurige trillingen in het lichaam.

DCCCXIV.

KITāB TAʿBĪR IV.

Collectie Br. 208, $19\frac{1}{2} \times 15\frac{1}{2}$ cM., 92 bl. 13 r.

Het volledige boek der uitleggingen.

Gedateerd: Bogor 27 Augustus 1843. 29 Radjab 1259.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1695 en 1966, Catal. bl. 304.

's *Gravenhage*, no. 604, (LXVI).

Cambridge, Bijdr. T. L. & V. K. v. N. I. 6^e volgr. II. appendix van het Account.

DCCCXV.

KITāB BINTANG.

Bat. Gen. 101, $33\frac{1}{2} \times 23$ cM., 44 bl.

Notulen 1878, 16 Juli V en 17 Sept. V.

Chronologische en astronomische tabellen en figuren, met verklarende aantekeningen.

DCCCXVI.

KITāB BINTANG.

Bat. Gen. 208, 46×30 cM., 89 bl. 34 r.

Aangekocht uit de nalatenschap van Dr. J. J. de Hollander.

Voorin staat: „Copij van een Manuscript, in handen van Tjaija, bijgend Baginda Alam, van de kampong Tandjong, in de afdeeling Semangka, Resid. Lampongsche Districten, Telok Betong 6 November 1866”.

Astronomie en astrologie, in 24 fas's, eerst in het Arabisch gevolgd door de Maleische vertaling van elke §, later uitsluitend in het Maleisch.

DCCCXVII.

KITāB BINTANG.

Collectie v. d. W. 225, $32 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 72 bl. 29 r.

Werk over de astrologie, den invloed van den stand der sterren en der constellaties, de dagen en uren en allerlei siderische bijzondere gevallen op het lot des menschen, goede en kwade tijden, de gevolgen van het verschijnen van kometen, e. d. opgehelderd met teekeningen en tabellen.

DCCCXVIII.

KITaB BINTANG.

Collectie Br. 289, $12 \times 7\frac{1}{2}$ cM., 85 bl. 11 r.

Astrologie, voornamelijk over den dierenriem.

Bl. 76—81 Arab. — Javaansche formulieren, gevolgd door een formulier in Latijnsch schrift.

DCCCXIX.

CHRONOLOGIE.

Collectie C. St. 46, $20\frac{1}{2} \times 17$ cM., 55 bl. 16 r. Latijnsch schrift.

Voorin staat: »Arabische. Egyptische (Diocletiaansche) en Europeesche (Juliaansche) tijdrekening, naar een handschrift afkomstig van den heer K. F. Holle te Garoet, afgeschreven door Tjakra Amidjaja, Batavia 1866”.

Bâb I in 4§§ handelt over het Arabische jaar,

» II » 7» » » » Egyptische »
enzoovoorts tot bâb XII over het Europeesche jaar.

DCCCXX.

KITaB TARaSOEL.

Bat. Gen. 52 A, 59 bl. 15 r. (19×15 cM.)

Notulen 1869, 3 Augustus, IV b.

Modellen voor brieven.

Voorin Boegineesch of Makasaarsch.

Op bl. 1—16 echter allerlei gebeden.

DCCCXXI.

KITaB TARaSOEL.

Bat. Gen. 81, $22 \times 16\frac{1}{2}$ cM., 26 beschr. en vele onbeschr. bl. 17 r.

Latijnsch schrift.

Notulen 1874, 7 Juli, II, en 9 Juni II, t.

Voorin staat: »Inie boek tersoel djikaloe handak kirim soerat atawa balessie pada Raja Raja serta orang toewa toewa lagie njang pangkat moeda atawa anak».

Eindigt abrupt.

DCCCXXII.

KITAB TARASOEL.

Bat. Gen. 272. 21×17 cM., 95 bl. 17 r.

Handschrift-Holle.

DCCCXXIII.

KITAB TARASOEL.

Collectie v. d. W. 220. $20\frac{1}{2} \times 16\frac{1}{2}$ cM. 116 bl. 13 r.

Modellen voor briefstijl.

Op de laatste bladzijde een djimat en eenig Boegineesch of Makassaarsch schrift.

DCCCXXIV.

KITAB TARASOEL.

Collectie v. d. W. 221. $32 \times 20\frac{1}{2}$ cM. 52 bl. 19 r.

Ander brievenboek, met eenige pantoens.

Andere dergelijke handschriften:

Leiden: cod. 1742, 1764 en 1921, catal. bl. 307 en 308.

Londen: Royal Asiatic Society, no 79.

DCCCXXV.

DARI H&L OEDARA.

Bat. Gen. 167, 16×20 cM. 4 beschr. bl. 24 r. Latijnsch schrift.

Over den dampkring en zijne gesteldheid.

Opgesteld door Ko Mo An te Djokjakarta. 26 April 1888.

DCCXXVI.

‘ILMOE BOEMI.

Bat. Gen. 262, 33×23 cM. 31 bl. 30 r. Latijnsch schrift.

Handschrift-Holle.

Aardrijkskunde en cosmografie in 22 lesjes.

DCCXXVII.

HIKMAT HIKMAT ‘ILMOE.

Collectie v. d. W. 216. $33\frac{1}{2} \times 21$ cM. 82 bl. 19 r.

Voor de school gemaakte „verhandeling over de nieuwe uitvindingen en instellingen van Europa en Amerika, benevens verklaring van eenigen der meest voorkomende natuurverschijnselen, b. v. de wolken, den regen, enz.”

Op den band staat ten onrechte شعیب حكمة علم

DCCXXVIII.

KITaB TÉKA TèKI TèRBANG.

Collectie v. d. W. 224, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 54 bl. 19 r.

Spel- en Leesboek; de stof is uit Europeesche boeken ontleend.

DCCXXIX.

‘ILMOE HISAḤ.

Collectie v. d. W. 226, $33\frac{1}{2} \times 21\frac{1}{2}$ cM., 44 bl. 25 r.

Boek over de rekenkunde, met vele Arabische woorden en kunsttermen. geheel naar den trant van een kitab samengesteld.

Overgeschreven te Riouw 15 Sjacbân 1281.

DCCXXX.

BOESTaN AL-KaTIBiN 1.

Collectie v. d. W. 218. 33×21 cM., 56 bl. 20 r.

Maleische schriftleer en spraakkunst. gesteendrukt te Singapoera en door schrijver dezen vertaald in het Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde, deel XLIV, bl. 512—581.

De eigenlijke Boestân is gedateerd: Pënjèngat, tijdens Jangdipèrtoean moeda Radja 'Alî ibn Jangdipèrtoean moeda Radja Dja'far. 20 Sja'bân 1273.

Na de dateering staat nog: ادفون يث ادفون كذاب اين يانت عييك

غفر الله لنا ومشاخذنا ولاخواننا وجميع المسلمين اعيين

De laatste drie bladzijden zijn gevuld met eene handleiding over het maken van verzen in drie fasl's.

DCCCXXI.

BOESTÂN AL-KATIBÂN II.

Collectie v. d. W. 219, 21×16 cM., 88 bl. 14 r.

Hetzelfde werk.

De paragrafen zijn niet genummerd.

De datum is: 18 Dzœlk, 1267 te Riouw.

De in het vorige HS. voorkomende handleiding over de verskunst is hier niet aan te treffen.

DCCCXXII.

TJËRËMIN MATA.

Collectie v. d. W. 213, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 120 bl. 17 r.

Verzameling van opstellen over niet-Inlandsche zaken, voor de school gemaakt: verzamelingen onder dezen titel zijn uitgegeven te Batavia 1866, en te Singapoera 1858 en 1859.

De inhoud is reeds in Van den Berg's inventaris medegedeeld; hier worden de bladzijden der onderdeelen opgegeven:

- I. Kapitein Cook, bl. 1—5.
- II. De mannen der Sandwich-eilanden naar Amerika. — bl. 11.
- III. Ruth, — bl. 25.
- IV. Een prins van Lahore wordt Christen, — bl. 41.
- V. Si 'Alî, met moraal — bl. 50.
- VI. De wind — bl. 62.
- VII. De godsdienst der Grieken (genoemd § 4!) — bl. 68.
- VIII. Fragment van 'Abdoellâh's reize naar Mekka. — bl. 80.
- IX. Verschijning bij Baghdad. — bl. 89.
- X. Geschiedenis eener prinses die met 40 mannen huwde, met moraal — bl. 97.

XI. Een scheepsbrand. — bl. 107.

XII. Spreuken van Salomo en Maleische spreekwoorden. — bl. 111.

XIII. Gedicht over den val van Adam en Eva. — bl. 118.

DCCCXXXIII.

PERHIMPOENAN PERKATA'AN MALAJOE.

Collectie v. d. W. 222. $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 102 bl. 19 r.

Maleische woordenlijst, niets dan stamwoorden, zonder verklaring, in drie kolommen, door 'Abdoellâh ibn 'Abdilkadir Moensji, met zeer vele doorhalingen.

Op de eerste bladzijde staat aangeteekend: »De blauwe en groene aantekeningen zijn van Hadji Ibrahim van Riouw, v. d. W. De met een blauwe punt aangestipte woorden zijn te Singapoera te onderzoeken". v. d. W.

DCCCXXXIV.

KITAB ALIF ALIFAN.

Collectie v. d. W. 223. 31×20 cM., 6 bl.

Alphabet en de namen der twintig eigenschappen.

DCCCXXXV.

REISVERHAAL.

Bat. Gen. 46. 32×20 cM. 34 bl. 28 r. Latijnsch schrift.

Notulen, 4 Maart 1869, V, 3—4.

Verslag van eene reis naar Laras Kapoer van Si Moedin bĕrgalar Radja Magek anak sĕkola Poear Datar, aangevangen 10 Juni 1866.

DCCCXXXVI.

REIS NAAR MEKKA.

Bat. Gen. 158. 32×20 cM. 12 bl. 23 r.

Onbelangrijk reisverslag van Raden Dĕmang Pandji Nagara en zijn gezelschap, van Soemĕdang naar Mekka en terug; de reis begon 27 Sjawwâl 1269, de aankomst te Mekka was op 18 Dzôelĕ, en den 29 Şafar was men terug te Soemĕdang.

Geheel gevocaliseerd.

Geschenk van den heer A. W. Kinder de Comarecq.

DCCCXXXVII.

PĒLAJARAN ʿABDOELLāH.

Collectie v. d. W. 214, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM. 110 bl. 19 r.

Verhaal van de zeereis van ʿAbdoellāh ibn ʿAbdilḡādir Moensjī, meerdere malen gesteendrukt te Singapoera en uitgegeven door J. Pijnappel, Leiden 1865, en H. C. Klinkert, ibid. 1889.

DCCCXXXVIII.

PĒLAJARAN ʿABDOELLāH KA MĒKKAH.

Collectie v. d. W. 215, 19×15 cM. 24 bl. 16 r.

Zeereis van den zelfden naar Djeddah en verdere reis naar Mekka, eveneens door Klinkert uitgegeven achter zijne bovengenoemde uitgave.

DCCCXXXIX.

BaB RADJA RADJA.

Bat. Gen. 332, 35×21 cM., 5 bl. 40 r. Latijnsch schrift.

Afschrift van een poesaka in het bezit van een marga in de landstreek Lēbong; eerst quasi-Arabisch, dan over Iskandar Dzôe'l-Ḳarnajū, genealogie, in onduidelijke trauscriptie.

Aan het slot eene vervloeking over ieder die den drager van deze poesaka, waar hij zich ook bevinde, doodt.

DCCCXL.

BaB SJART AL-BADAN.

Bat. Gen. 286, E. bl. 263—268 (33×21 cM.), ged. 8 Sjaʿbān 1272.
Notulen 23 Dec. 1901. I, d, 2°.

Een hoofdstuk over allerlei lichaamsverrichtingen, in 18 sjart's.
Achteraan losse aantekeningen.

DCCCXLI.

GESLACHTSLIJST.

Bat. Gen. 235, 264 $\times$ 32 plano.

Notulen 6 October 1891. I, f.

Geslachtslijst van Adam tot Moehammad.

DCCCXLII.

PENGADJARAN ADAB.

Bat. Gen. 274, 22 $\times$ 18 cM., 118 bl. 25 r.

Handschrift-Holle.

Boek over manieren en plichten, verdeeld in 14 hoofdstukken, bv.

II over adabs van patih's, 8 adabs.

III » » » wēdana's 9 »

IV » » » onderdanen 11 »

Tot besluit een toepasselijk vers.

DCCCXLIII.

SCHOOLBOEK.

Bat. Gen. 276, 21 $\times$ 17 cM. 33 bl. 20 r.

Handschrift-Holle.

De titel van dit den 18 September 1861 door een schoolknaap geschreven boekje met lees-verhaaltjes is: kitab akan dibatja anak anak sēkola di Painan.

DCCCXLIV.

PINTOE GÉRÉBANG PĒNGATAHOEAN.

Bat. Gen. 193, 27 $\times$ 21 cM. 378 bl. 26 r. Latijnsch schrift.

Voorin staat: Pintu Gerbang Pengatahuwan itu apatah dibukakan guna orang orang padudokh tanah Minahasa ini oleh J. G. F. Riedel. Dit werkje is uitgegeven in 1862—74.

De inhoud is:

„Bahagijan I, ilmu tanaman,

» II, pada manjataken babarapa perkara deri pada ka'ada'an manusija, bahagijannja ruh it.

- „Bahagijan V. Hikajat tuwah tanah Minahasa sampaj pada katangan orang kulit putih Nederlanda itu (bl. 196—215 ondersteboven).
 » VI. Ilmu peratoran rumah tangga persakutuwan manusija itu.
 » IX. Ilmu tempat padudokhan manusija atawa negrij negrij itu.”
 Ontvangen in September 1889.

DCCCXLV.

OBSCOENA MALAICA.

Bat. Gen. 231. 34 + 20 $\frac{1}{2}$ cM. 22 bl. 24 r.

Raadgevingen, benevens een gesprek tussehen ‘Alî en ‘Abdoellâh over obscoena en aphrodisiaca.

DCCCXVI.

REGISTER TJATJAH DJIWA DISTRICT AMPĒNAN 1905.

Bat. Gen. 400, 34 × 21 cM., 28 bl. Latijnsch schrift.

Verdeeld in rubrieken; namen der districten, dasa's, klians, inwoners, titels, vee e. a.

DCCCXLVII.

DARI HĀL TANAMAN BAMBOE.

Bat. Gen. 269, 35 × 22 cM., 18 bl. 39 r. Latijnsch schrift.

Handschrift-Holle.

Nota van den regent van Dĕmak over het nut van het aanplanten van bamboe.

DCCCXLVIII.

INSTRUCTIE-LOEAR BATANG.

Bat. Gen. 267. 35 × 21 $\frac{1}{2}$ cM. 12 bl. 38 r. Latijnsch schrift.

Handschrift-Holle.

Instructie voor de beheerders van het graf van Hoesajn ibn ‘Alî al-‘Ajdros te Loear Batang, Batavia, op verzoek van den priesterraad te Batavia na bekomen last van den Assistent-Resident, opgesteld door Saijid ‘Oethmân ibn ‘Abdillâh ibn ‘Akîl ibn Jahjâ, verdeeld in 11 §§. Achteraan staat vermeld dat de regeling zal ingaan op 1 Rabi‘ II. 1309.

DCCCXLIX.

DARI HÂL KRADĒNAN.

Bat. Gen. 212, 34×21 cM., 12 bl. 40 r. Latijnsch schrift.

Opgesteld door den wĕdana van Kradĕnan Wirjakoesoema, over de wonderen geschied bij den Blĕdoeg, angkĕr's in Tjangakan, Medang en Kesongo, en een verhaal hoe Praboe Djakaradja Medangkamolan een zoon had die in een slang veranderd werd.

DCC'CL.

LEESBOEKJES.

Bat. Gen. 1. A.

Notulen 1864, 12 Maart, III, *g*.

Afschriften van werkjes in de scholen in de Padangsche Bovenlanden in geboek.

1 en 2 zijn Minangkabausch,

3 is een verhaaltje van een armen visscher, $32 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 1 bl. 22 r. gedateerd Pajakombo, 26 Mei 1862,

4 is een verhaaltje van twee bedelaars, $32 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 2 bl. gedateerd ibid. eod. temp.

5 is een verhaaltje van een rijken koopman, $32 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 2 bl. id. id.

DCCCLI.

LEGENDE VAN EEN KANON OP BOANO.

Bat. Gen. 1, E, 27×21 cM., 27 bl.

Notulen 28 April 1868, V, *b*.

Maleische tekst bl. 1—10, 16 r. transscriptie, bl. 11—25, 32 r.

„Verhaal van Sultan Ali Haris van Ambon-poera strekkende tot toelichting van een kanon met inscriptie, gevonden op het eiland Boano Manipa-groep bij Ceram”.

Voorin staat: *علي حاريس* Soeltan Aliharis, vorst van Ambon poera, aldaar aangesteld door zijn vader Praboe Baginda Ali Asgar (*علي اصغر*), Keizer (*قيصير*) van Roem, zendt aan dezen een vogel met brief, met verzoek om wapenrusting enz. die hem daarop gezonden wordt met een brik, onder

geleide van den vogel, terwijl tevens zijn naam veranderd wordt in Soeltan Babah Koeni Ali Haris Sangoelela; onder de gezonden geschenken behooren twee kanonnen genaamd Matahari Matan en Patiwahil.

BRIEVEN.

DCCCLII.

Bat. Gen. 1. B.

Notulen 19 Sept. 1865. V, 23.

1. Brief van den rijksbestuurder van Pontianak aan den heer J. B. de Linge, van 22 Juni 1838; 40×33 cM.
2. Brief van idem aan idem, van denzelfden datum; 40×33 cM.
3. Brief van den Soeltan van Pontianak aan idem, van 27 November 1838. $38 \times 21\frac{1}{2}$ cM.

DCCCLIII.

Bat. Gen. 1. D.

Notulen 25 Juni 1867. II, 3.

Afschrift van een brief van het Britsch Bestuur op Java aan de Lampongsche hoofden, van 26 Febr. 1812, te Buitenzorg geschreven. 41×33 cM. Transscriptie daarvan, $33 \times 20\frac{1}{2}$ cM. 2 bl.

DCCCLIV.

Bat. Gen. 172, 34×22 cM. 14 bl.

Notulen 6 Januari 1880, II. f.

Vier Brieven, afkomstig uit Atjeh, over geldzaken, gedateerd: 9 Rabî' I 1296, 22 Moeharram 1296, 17 Şafar 1253 en 2 Sjacbân. . . .

DCCCLV.

Bat Gen. 174 $27\frac{1}{2} \times 18$ cM. 758 bl.

Bundel Maleische brieven, afkomstig van H. v. d. Wall, Gouvernements-eigendom, ontvangen in September 1889.

DCCCLVI.

Bat. Gen. 175, 35×22 cM. 146 bl.

Geheel als boven; andere bundel.

DCCCLVII.

Bat. Gen. 396, B, (21 × 17 cM.)

Notulen, November 1904, I, c.

Afschriften van twee Djambische brieven, welker origineel in het bezit is van den depati van Soleman.

DCCCLVIII.

TJANGKRIMAN.

Collectie Br. 157, I, 4°, 22 bl.

Eerste bundel van eene portefeuille bevattende afschriften van Palembang-sche geschriften, in Latijnsch schrift. »Soerat memoening main mainan orang boedjang gadis oeloean Lematang. Kata orang malajoe tanggoe tanggoean kata orang Palembang tjangkeriman namanja.»

DCCCLIX.

AUTOBIOGRAFIE.

Bat. Gen. 266, 35 × 21½ cM., 31 bl. 35 r. Latijnsch schrift.

HS. Holle; zie Notulen Oct. 1900, I, d. 1901 Maart, I, c. en Aug. III. Autobiografie van Raden Adipati Soeta di Ningrat, regent van Bantën.

DCCCLX.

PRALAMBANG.

Coll. Br. 34, 21½ × 17 cM., 10 bl. 14 r. gedat. 15 Djoem. II 1885.

Voorin staat; »uit een handschrift in leen ontvangen van Raden Djaja-poetra. djaksa te Bèksih».

Djababaja's voorspellingen; de negen walis, de 'alam wahjoe, de 'alam rôehijjah, de 'alam hidajah, de bewogen tijd van hongersnood, oorlogen en verwoesting, de 'alam 'alâmat, de dadjdjal en de tijd van den adab Allâh tot 1246.

A A N H A N G S E L.
WOORDENBOEKEN EN WOORDENLIJSTEN.

DCCCLXI.

„SUMATRAANS MALEISCHE WOORDENLIJST”.

Bat. Gen. 194, 36 × 22 cM., 120 bl. 40 r.

Notulen 18, 59 VIII 4 Juni en 13 Juni 1876 IV.

Vervaardigd door den 1^{en} Luitenant F. W. F. Nix; woordenlijst van beperkten omvang en eigenaardige inrichting.

DCCCLXII.

MALEISCH EN NEDERDUITSCH WOORDENBOEK.

Bat. Gen. 195, 35 × 22 cM., 695 bl. 32 r.

Het HS. bevat de woorden van ١ tot ذيل; van onbekende herkomst, waarschijnlijk uit de eerste helft der 18^e eeuw.

Op den perkamenten rug staat ⁵⁷p.

DCCCLXIII.

DICTIONNAIRE MALAIS.

Bat. Gen. 237, 21 × 13 cM.

Deel I. 822 bl.

Fransch-Maleisch woordenboek, uit de nalatenschap van den heer Jeanneret.

Deel II. 327 bl. met wit papier doorschoten.

De volgorde der woorden is die van het Fransche a. b. c., en het Maleisch is, evenals in deel I, in Latijnsch schrift. Onvolledig en niet belangrijk.

DCCCLXIV.

DICTIONNAIRE MALAIS.

Bat. Gen. 238, 22 × 17 cM.

Deel I. (ا—ث) 424 bl. 24 r.

» II, (ج—هـ) 545 bl. 24 r.

Het Maleisch is in Arabisch schrift; betere inrichting dan die van het vorige.

DCCCLXV.

BEREDENEERD MALEISCH-HOLLANDSCH WOORDENBOEK.

Bat. Gen. 401.

Notulen 1905, 7 Augustus, III, c en 9 Oct. X a.

Deel I, 35 × 22 cM., I—صـ, 740 bl.

» II, » » » E—lowak, (92 »

» III, » » » M—R, 640 »

» IV, » » » S—Z. 912 »

DCCCLXVI.

WOORDENLIJST VAN HET BATAVIAASCH MALEISCH.

Bat. Gen. 402.

Notulen 1905, 3 Juli. III, t.

1. Eerste honderdtal van Homan. 21 × 17 cM., 12 bl. Latijnsch schrift.

2. Tweede honderdtal van Homan. » » » 8 » » schrift.

3. Alfabetisch register daarop. 20 × 16 cM., 8 bl. Latijnsch schrift.

4. Volledige lijst der Bataviasche woorden, met aantekeningen. 21 × 17 cM., 60 bl. Latijnsch schrift.

De eerste nummers zijn uitgegeven door H. N. v. d. Tuuk.

DCCCLXVII.

PASOEMAHSCH-PALEMBANGSCHE WOORDENLIJST.

Collectie Br. 157. XI. 3 bl.

DCCCLXVIII.

ENGELSCHE MALEISCH EN MALEISCH-ENGELSCHE WOORDENBOEK.

Collectie. v. d. W. 318. 2 deelen, 36½ × 24 cM., 168+354 bl.

Voorin staat: Severs, 4 Chatham Place. Black Friars.

Het Maleisch is in Arabisch schrift.

Deel I eindigt met de kolom:

Odd — gasab.

Odor perfumee — doopa smell bawoo

Odorifusus — wangee baik baawoo

Dit deel heeft veel te lijden gehad van muizen.

Deel II begint met:

Of — eang pada dirree derre pade.

Het Engelsch Maleische gedeelte eindigt met

Zeal longing desire — rindoo, chita ingin.

Het Maleisch-Engelsche gedeelte begint met

Abang eldest — soodara abang eldest brother, en eindigt met:

Zemawn — time, age, period of time

———— dauloo times past.

Noten van lateren tijd zijn in het geheele handschrift verspreid.

Beide deelen dragen het stempel van het Ministerie van Koloniën.

DCCCLXIX.

MALAKASCHE WOORDENLIJST.

Collectie v. d. W. 319, $32\frac{1}{2} \times 22$ cM.. 24 beschreven en 26 onbeschreven bladzijden 36 r.

Op de eerste bl. staat: Verzameling van Malaka'sche woorden van den Heer Lion Playfair, met de verklaring daarvan in het engelsch door den Heer C. Claesen, waarvoor § 20.—

Het begin is:

Abang Elder brother

Akoo zamin

Aday braday Brotheren

het slot:

Kandee

Konchi manga A pad lock

Karāngga A kind of large red anks.

DCCCLXX.

MALEISCH-NEDERDUITSCH WOORDENBOEK.

Collectie v. d. W. 320, 32×20 cM. 352 bl. met wit papier doorschoten.

Op het titelblad staat J. D. G. Schaap, en verder:

كِتَابُ بَيَّاسَ عَلَيَّ

i. e.

Dictionarium Malaico-Belgicum

of

Maleisch en Nederduitsch Woordenboek: uit
de echte Schriften der Maleiers opgesteld,
en in behoorlijke Alphabethische order
gebragt door den groten Taalkenner

Ds. Melchior Leidekker

Zijnde na zijn Eerw. vervolgt. en met eene grote
meenigte van woorden, spreekwijzen, en Phra-
seologien uit de echte Maleische schrijvers
vermeedert door den beroemden
P. van der Vorm en H. Werndly

I^e Deel.

Werdende nog dagelijks vervolgt, en met diergelijke
echte aantekeningen uit gemelde Schrijvers
als anderzins vermeedert door een

Liefhebber dier Tale:

Onder de zinspreuk

Indorum Me Miseret.

La Vh.

en daaronder het stempel van het Ministerie van Koloniën.

Op de eerste bl. bovenaan staat Melchior Leidekker. Het eerste artikel is:

Aba Aba = Gereedschap, toestel, Jav. anders in 't Malayisch. اَبْ سَلَعَتْف

ابْ فَرَادْ Gereedschap tot of van een vaartuig

ابْ رَوَمَهْ toestel van een huijs

ابْ كَوَدْ Gereedschap tot een paard.

Het laatste woord dat behandeld is, is

عَطَارْ Aatthaar. Ar. L. G. 1599 een Apoteker, artzenybereider

waarbij is geschreven:

ceethru, apoteeke, artzenywinkel.

DCCCLXXI.

ALGEMEEN MALEISCH-NEDERDUITSCH WOORDENBOEK.

Collectie v. d. W. 321, 32—33 $\times$ 20 cM., 2020 bl. in vier deelen.

Dit woordenboek is volgens den titel „naar de gesprekken, brieven en handschriften der Maleijers Mitsgaders naar de bestaande gedrukte en ongedrukte woordenboeken en aantekeningen Op last van het bestuur van Nederlandsch-Oost-Indië Vervaardigd door P. P. Roorda van Eijssinga”.

Voorin is een „Register van de beteekenis der verkorte schrijfwijz in dit werk voorkomende”, en ingeplakt bevindt zich een brief van den auteur aan den Minister van Koloniën, dd. 2 Augustus 1853.

De laatste beschrevene bladzijde is 1977 en het laatste woord is هندق.

Eene aanwijzing omtrent het drukken, gedateerd Batavia 31 Maart 1845 gaat vooraf.

Ook dit HS. heeft het stempel van het Ministerie van Koloniën.

DCCCLXXII.

NEDERDUITSCH EN MALEISCH WOORDENBOEK.

Collectie v. d. W. 322, 26 $\frac{1}{2}$ $\times$ 21 $\frac{1}{2}$ cM., 2278 bl.

Op de eerste bl. staat: toegeschreven aan Zomerdijk.

Elke bladzijde heeft twee kolommen. Het geheel is in Latijnsch schrift.

Ook dit werk heeft hetzelfde stempel.

DCCCLXXIII.

MALEISCH WOORDENBOEK VAN LEIDEKKER.

Collectie v. d. W. 324, 30 $\frac{1}{2}$ $\times$ 19 $\frac{1}{2}$ cM., 2262 bl. in 7 deelen.

De titel staat op den rug der deelen, die alle met wit papier doorschoten zijn. Wederom hetzelfde stempel.

Over het manuscript woordenboek van H. v. d. Wall in 126 quartodeelen — in elk deel zijn eenige woorden opgenomen, tusschen eene groote hoeveelheid blank gebleven bladzijden — zie men Notulen 17 September 1878. III.

A F D E E L I N G VIII.

MINANGKABAUSCHE HANDSCHRIFTEN. 1)

DCCCLXXIV.

KABA MALIM DIMAN.

Collectie v. d. W. 209, 20 $\frac{1}{2}$ × 15 $\frac{1}{2}$ cM., 19 bl. 17 r.

Begin:

اورغ مندي كن انق مندي باتبي كايں اورغ كايں منديكن انق مندي
بتمبو گلور رتن امفون له همب دي رن بايق همب ممباچ كياب (sic) شيطان
او انق بلم تابغ كتعكب تيب دتفكب ماكن افدي باغ كوه حرم دالم كذاب
شدغ فكاين دالم هات الذي الذي ردبفان ظامن ستاك ليتغ جندان فوت بگال
مندي انق بايق دياتس كرخ كوسبت تمبه دفنتي كمفغ چلاك مغارغ مك بوت
لياكي ستاك دياتس كارغ بنتي كو جاره جومفان كمفغ چلاك نن مغارغ فنتن
عبارة ناء سروف ديكال باتغ ستاك ديكارق دالم چرن سكال كراشن نفك ايلق
له كمفغ تفكل دسانن سوشين خبرن كام دشر تاهن بكنت تاهن تيدق تبيلغ ي

Slot:

سمين له سنغ هات سبشس مندشر كات سيداون براروي كارن سيبشس اورغ
بياس ماين بواي ملئكه كروغ تغه رجاري فينغ فمائ دچاري سيده ماساء له
دبوهل دهوج كايں لال بكنت فد سكمبغ او كمبغ انق نفكوي ريكاو رومه كيت
امس رنتي فاي كسانن مموچن تون كچل كلو كاتن كارن نن بئس كاله بايك
بايت كبات فول لي ايدوكغ ملنداون تورن كباوه له سيبشس بجائ جو كسانن

1). In afwijking van de bij de beschrijving der Maleische manuscripten gevolgde werkwijze wordt van de Minangkabausche verhalen niet immer de inhoud opgegeven, vooreerst omdat de teksten veelal bedorven zijn, voorts omdat de meestal in gebonden stijl gedichte, van eigenaardige uitdrukkingen overvloeiende, Minangkabausche kaba's zoovele moeilijkheden opleveren dat een résumé van een dergelijk verhaal bijkans eene studie over dat geschrift moet worden, wat niet in het karakter van eenen, zij het ook beschryvenden, catalogus past.

Bij Mohammedaansche legenden bestaat bedoeld bezwaar niet.

Voor indeeling in klassen is het aantal der Minangkabausche HSS te gering, doch bij de hier in acht genomen volgorde is zoo veel mogelijk met de indeeling der Maleische manuscripten, welke in dezen catalogus is toegepast, rekening gehouden.

را نمبت لام دجالن کو، اوکر حکت کاسمفي نه قيب کارن ديلاسن نه داتخ کارن
سبغس تورن کاحل بليق باو کرش سکمنخ تاکار فنت کليباتن سبغس داتخ نيکو تورن
ايکله کيتاب سلطان دان ابلس چيلاک

Van de Atjèhsche legende Malém Diwa is in De Atjèhers. deel II, bl. 130—134 eene uitvoerige inhoudsopgave gegeven; van de Minangkabausche redactie, in dit HS. voorkomende, wordt medegedeeld dat zij „geeft een verhaal van de lotgevallen van dien held (Malim Diman) met Poetri Boengsoe, dat in sommige détails van den Malém Diwa afwijkt, in hoofdzaak er mede overeenstemt, maar vooral veel uitvoeriger is. Van Dalikha of de beide andere beminnden van Malém Diwa wordt daarin geen gewag gemaakt, en hetgeen omtrent Malim Dimans jeugd wordt medegedeeld, luidt geheel anders dan in de Atjèhsche hikajat.”

DCCLXXV.

KABA SI TOENGGA I.

(خبر سي تشکل)

Collectie v. d. W. 210. 20½ × 16 cM. 102 bl. 17 r.

Begin:

ممنا، داشرکن سبتو عبارة اورخ تود هليم فونه درومه راج دفغکو سوتن
گر، علم کوئی کبویه نق فانس سداغ فنه مالم نق همين سداغ تده هاري داشر
سبود لاي لاي فنتن عبارة هليم ترافوة فدا سفتی همفر عمونس کيلي ۲ کلو اه، ليمو
جن کاشي فا فنتخ مندي سني داشرکن سبود لاي هوسند تورن باميدق بليمو
لاو کشيدن بوبق ايلق ايکن يو جبنق کدغ بوچديو ماهدين انشو کتيداق برميکن
نق تفتو جنتن بانفون کينداق نيدق ترکاتنن مذجو فنتس بيدحارن داشر سبود
لاي فاکو کاوه ساي فيلتنن نلافس تلس بدوري سکه سورده ساي کريمکن سفنتن
بدان سنديري نمت سورة لاو برکت نون نسلل سمبل ببارده . . . .

Slot:

لاس بکات اين فد اورخ شمون مافو دنون شمون بوکن قافر اورخ مباحو
ايت نه گارن تورن تشکل کاتن گاديس کندوريه دي ذارق، شمه نى کحر لال
دي توره جاوه باسرخ دکت ذيب نه اين دالم دندغ ذابق نه اين قاتس داندغ
اي گادس کندوريه لام نه فون انقرو ذود نه اورخ شمون لال نه دندغ قلمو
هارو قانون ايت تورن ستخلل لاري اين جيرو مود کابر بارانه انن لاي دي

باري کن کڏ کڏي کڏوريه چير فاجع کمبلن نوري فدي بلکات موشغ فورو
 هيم بارت فدي بوجفي تيدو تا بدو شوک هات گادس کڏوريه له شوده دي
 جاوه سمون مک دي باري کن فول دي گندس کڏوريه کوبو شارتس گانو لال
 دمکن تون تسکل دي باري فومله دترفنج دي جاوه تون تسکل تيدق تابدو
 شوک هات نيدق شات برموکرين

Voorin staat:

„Inie katarangan kabar Sie tanga namanja dijanja orang tikoes Parajja-
 man massa dahoeloe bana“ en op den omslag: Kitab Ibarah.

DCCCLXXVI.

KABA SI TOENGGA II.

Collectie v. d. W. 211, 20 × 15½ 128 bl. 17 r.

Het begin vangt aan bij de laatste woorden van het boven afgedrukt
 begin van I, nl.

لاو برکات تون تنگل سمپيل برکات برعبارة حک فيسغ لوموة تن لاو رپکايه
 سيدن نن دبوئي کڏغ ¹⁾ نن دويلس موشيم عمل نن دويلس تاهن تورون کڏانه بئي
 بلوم تون تنگل اوزج جوشکي ²⁾ لاو برکات کڏا مندي کڏوغ کيت برجلن تورون
 مندي کڏا کو، ³⁾ بئي سوک ⁴⁾ مندي ملافسکن همب هندق فبي تورون مندي
⁵⁾ کتن جو تسکل مندر کات دامپکين لاو برجلن ⁶⁾ بوجج سلامه منده مندي
 سوتر ⁷⁾ شوري تون تنگل نق تورون کڏاي ⁸⁾ مندي کولاي سوک مندي ملافسکن
 کتن کارن بوجج ⁹⁾ سلامه مندر ¹⁰⁾ دامپکين منجوب مندي سوت ¹¹⁾ شوري
 يالنه توانکو ربي ¹²⁾ دن رش ¹³⁾ کلوموتوغ دن رس ¹⁴⁾ دیکابتن باري ¹⁵⁾ امس ¹⁶⁾

Varianten in I:

جوشکي ²⁾ :حيک دکايغ فينغ لامت تن دکابت سير ديپويه کڏاغ ¹⁾
 ontbreekt; ⁸⁾ ستو ⁷⁾ :برکات ⁶⁾ ontbreekt; ⁵⁾ ontbreekt; ⁴⁾ کڏاي ³⁾ :همب
 ontbreekt; ¹⁵⁾ :دراشي ¹⁴⁾ :دريشي ¹³⁾ ontbreekt; ¹²⁾ ستو ¹¹⁾ :کات ¹⁰⁾ ontbreekt; ⁹⁾
 ontbreekt; ¹⁶⁾ ontbreekt.

Slot:

مک انن بلايود سانن توانکو کود ننتون اودي اتر کود موشه ننداتخ ايت
 انوکوه اوراغ هنداق برنيکات برکاتن توانکو راج تود مان کامو فردان منتري تود بلوم
 همب مندافت سورة ساتو لوان کڏوا کوان کتن توانکو راج توه فنگيل دويلغ
 سمپاتن مان فردان منتري تود جافوتي انق تاراف ²⁾ بونمه برکمفوغ بوگس جو منکاشر

برسارو بدن جو کلاسي نمازن فکرجان راج توانکو مانيتہ داري دالم برکمفوڻ سڱل
 فردان منتري ٻراکمفوڻ سڱل هوڻوڻج ٺڪب جو هائت سڌجائن سيتنگل بربيلڻ
 تاشن ٺڪب جو فوڙين ڪٺڪب جو تمبق جو فربشي بڌات توانکو راج توه مان ڪامو
 فردان منتري نن عداة سلام ايڪ ادا وردي نٽنامو ٻلو سوات اوراڻ بربياڱ ڪڍو
 اوراڻ مڻمبل ايرڪئيڱ اوراڻ مڻمبل ڪايو افي ڪامفت اوراڻ مڻترڪن شورۃ ڪلڻم
 اوراڻ مينٽا بيدارو

DCCCLXXVII.

KABA SI TOENGGA III.

Bat. Gen. 32. 34×21 cM., 165 bl. Mal. links, 17 r; transcriptie
 rechts, 34 r.

Voorin staat: Tjaritëra Sitong Magat Djabang.

Het begin is als in II, maar de redactie ervan gelijkt meer op het
 overeenkomstige gedeelte van I: de transcriptie ervan is:

Laloe barkato Toewan tonggal sambiel barkato bar iebarat djakalau die
 karang pienang Nan loemoettan laloe diekalet sierieh nan dieholei gadang nan
 doewo balas moesien oemoer nan doewo balas tahoen toeroen katana laie ba-
 loem toewan tonggal oerang Nan tjongka laloe barkato kapado mande kan-
 doengnjo kieto bardjalan paie toeroen mandie kalau soeko mande malapaskan
 hambo handa toeroen mandie katonjo djoewo toewan tonggal mandangar kato
 damiekieijjan laloe bardjalan boedjang salamad mano mande soeto soerie toean
 tonggal na toeroen mandie kaloe soeko mande malapaskan katonjo garan boe-
 djang salamad mandangar kato damiekieijjan mandjawab mande soeto sorie ija
 ala toewako rabiden rasie rasie kalamoentoeng.

Slot:

barkato Toewan koe radja toeho mano
 barkato Toewan koe radja toeho mano
 kamoe pardano mantrie Nan adat sa-
 kamoe pardano mantrie Nan adat sa-
 lamo ieko ada rodie nan kamoe djawat
 lamo ieko ada rodie nan kamoe djawat
 Sawatoe oerang barnieago kadoewo oe-
 Sawatoe oerang barnieago kadoewo oe-
 rang mangambiel aijar katiego oerang
 rang mangambiel aijar katiego oerang
 mangambiel kajjoe apie kempat oerang
 mangambiel kajjoe apie kempat oerang
 mahantarkan soerat ietoela adat salamo
 mahantarkan soerat ietoela adat salamo
 nangko katonjo toewankoe radjo toeho
 nangko katonjo toewankoe radjo toeho
 manjamba rangkajjo sie habandar ietoela
 manjamba rangkajjo sie habandar ietoela
 oerang tjaradie laie tjadiel lai tjando
 oerang tjaradie laie tjadiel lai tjando
 kieijo diedalam kampoeng malabarie.

DCCCLXXVIII.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) I.

Collectie v. d. W. 206, $19\frac{1}{2} \times 15\frac{1}{2}$ cM., 334 bl. 17 r. gedateerd 15
Djoem. II 1266, 30 Mei 1850. te Padang Pandjang.

Begin :

امفون ۛ امفون ۛ شاي دتونكو امفون بريب كلي امفون خبر اوراغ كام
خبركن بوهج اورغ كام تاءسات دئ لما بركلامان شداغ ۛ رچ فرمفون دالم اوتق
تذجوغ بوغا دالم عالم مينغ كربو دالم كوت فكارويوغ نى برنما فريت كوت دالم

Na de vermelding van den naam van den schrijver (اوراغ) ستا راجو اوراغ), en de bede om verschooning voor zijne fouten volgt het slot:

بلون فوتس تينته دونه توان كيت دالم نكري فكارويوغ نى برنام فاريت
كوت دالم دياتس تحت ماحون عالم ديدلوا رواشكا نى برميصير ديانس انجوغ
كساتين تينته دونه توان كيت دي اوراغ تيداق تقاري داوا تيداق تباواي تگواغ
ديتغه كونن جن اور مكنغ (?) چمس لئو كامي كافووا بويه سمفن فغاويه تيدان
بامان تو هنداقن

De Tjindoer Mata is uitgegeven door C. A. van Ophuysen, en een
gedeelte van den poëtischen tekst door J. L. v. d. Toorn in 1886 (Verhand.
Bat. Gen. XLV, 2^ost.) met vertaling en aantekeningen.

DCCCLXXIX.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) II.

Collectie v. d. W. 207, $19\frac{1}{2} \times 15\frac{1}{2}$ cM., 316 bl. 17 r.

Begin :

امفون ۛ بريب كالي امفون خبر اورغ كامي خبركن بوهج اورغ كامي تاءشاتوي
دي لما بركلامان سدغ ۛ راج فرمفون ديدالم هوغ تذجوغ بوغ دالم عالم مينغ كربو
كدالم كوت فكارويوغ نى برنام فاريت كوت دالم

Slot :

لالو بركوگوله تونكو شرت بوجن كچندون بروري ۛ توانكو تيداق ممكي كامس
بركايين فاتغ جو فاكاي فنكايين سننيداس لالو ممكي فداغ كيروي كچندون بائت فول ديفكي
سمفون كنچ ايرس برحصل ماله برغ نى فاتب فداغ برغ نى فاتب ممكغ ايكت

DCCCLXXX.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) III.

Bat. Gen. 33, 33×21 cM., 352 bl. 19 r. links de Maleische tekst.
rechts de transcriptie. 38 r. gedat, 1850.

Begin :

امفون^۲ ساي ديڤ توآنکو امفون بريب کڻي امفون خبراواراڻ همب
خبرکن بوڻڻ اوراڻ کام تاسات ديڤ لام برکلامان سداڻڻ رج فرامفون دالم
اوتق تندجوڻ بوڻا دالم عالم مينڻ ڪريو دنم ڪوت فڪارويوڻ نن برنام فاري
ڪوت دالم

De transcriptie is:

Ampoen Sajja de Toeankoe. Ampoen Bariboe kalie Ampoen, chabar
oerang hambo chabarkan. joeko Bohoeng oerang. Kamie Tiedak sato. dek Lama
bar kalamaän Sadang la Radja Parampoeän dalam oela tandjoeng Boengo dalam
Alam meinangkarbau dalam koto Pagaroeljoeng nan baruama Pariek koto dalam.

Slot (het HS. is onvoltooid)

نفس فول دري سنن منمفہ فداڻ لاواس ننتون نفس فول دري سنن
منمفہ گڻڪڻ رامي ننتون نفس فول داري سنن منمفہ باي ليل مابين نفس فول
داري سنن منمفہ فداڻ کايو نانم ريمبون رامفا بون ڪفاڻ هرين نڱم اڻ تمفت
برليندوڻ ڪفانش فردامين تو دسنن سڱلا انق مودا تمفت براهميوڻ سيف، راڱو
بڪش ملافس لاڻڻ جڪ ڪتيڪ هري بايڪ تمفت فندايڪر مابين

De transcriptie is:

Lapas poelo darie sanan manampoe. padang lawas nantoen, lapas poelo
darie sanan manampo galanggang ramie nantoen lapas poelo darie sanan, manampoe padang kajjoe
tanam, rienboen rampak boekan kapalang harienjo langgam langgam alang
tampat barliendoeng kapanassan. pardamajjan toe diesanan. sagalo ana moedo
moedo, tempat barhamboeng siepak rago, bakas malapas lajjang djoko koetieko
hari baek tempat pandekar maien.

DCCCLXXXI.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) IV.

Bat. Gen. 30, $21\frac{1}{2} \times 17$ cM., 298 bl. 15—21 r. gedateerd: 10 April 1867.
Notulen V, 74 (30 Juli 1867, II /).

Voorin staat: „Hikajat Tjindamata: Reizen van de West- naar de Oost- kust van Sumatra, stichting van 't rijk van Indrapoera enz. beschreven door Toewankoe Orang Moeda van Pager Roejoeng”.

Begin :

دیندیدی دیند وشن سداغ کو کونون فرنوانن امفونله سایی دی نوانکو امفون
بریبو کالی امفون خبر اوراغ همب خبرکن بوهوغ اوراغ کام ته ساتو دې لاما
برکلمان سداغله راج فرامفوان دالم اولق تذجوغ بوشا دالم علم منغ کربو دیدالم
کوت فکا رویوغ ن برنما فاریت کوت دالم

Slot:

بلوم فوتس تیته داووه نوان کیت دالم نگری فکارویغ نندرنما فاریت کوت دالم
دیاتس تحت منجون عالم دیداوه روشک ن برحصیل اینتن دیاتس انجوغ کشستین

DCCCLXXXII.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) V.

Bat. Gen. 279, $34\frac{1}{2} \times 21$ cM., 179 bl. 24 r.

Begin :

امفون له سایی دې تونکو امفون بریبو کالی امفون دباواه دوئی ساه عالم
ایاه سایی اکن برخبره اوراغ کامی خبرکن بوهوغ اورشکامی تاستو ملیت کامی
فون تیدان منداشر کامی بارو نشک سورات اجون تمبا لام سباریس برفاتغ هیلغ
ستیتی برفاتغ لوبا دې لاما برکلمان سداغ دې راج فرمفون دیدالم عالم منغ کابو
دالم نگری فکا رویوغ سداغ دې اولق تذجوغبوشا دیدالم فریت کمفوغ دالم

Slot :

مک برجائن انپلائی ساما لامبت دجالن الهه سمفی دفکا رویوغ سوداه برتمو
جن بندان سنی بسر امفت بالی فوغ کدالم سوئی تاراف کنفا فوئی لیٹکاگنی
سلامت داغن سمفزان نگری سوروت با سمولا بومی سنخ فادی منجادی برگنده
داغنوجن سلام عمور برککائن داغنن فونی لیٹکا کنی دیدالم سنکری سوئی تارف
دیدالم عالم منغ کابو

DCCCLXXXIII.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) VI.

Bat. Gen. 79, 20×16 cM., 151 bl. 16 r. gedateerd 3 September 1862,
te Boekit Tinggi (Fort de Kock).

Voorin staat: چريڊا توانكو فڙويوڻ

Begin:

نندي دنددي دندوڻڪن ادوه ڪونون فرتوانن امڻون ساي بنڊا ڪندوڻ
 امڻون ساي داڻ توانڪو اورڻڪيرامت بنڊا ڪندوڻ اورڻڪيرامت لڳي ڪيرامت هيڊف
 ايله ڪاهي همب راعيت هنڊاق مڃاجون تمب لام انه مائيتڪه داڻ توانڪو مائنه بسر
 امڻت بللي سرت نن رافت سمجان به ايتو مڻه دڳ ڪبت نوروڻ فبڪيران هماتي
 همت نن تراس جو

Slot:

سلما نمبت بڻئين برجان فوڙ جندور مات سڌائندام داڻ باڻيڻود برتمو
 داشن توان گڏاڻ پاپڻ روندئين جو فقران سلما نمبت بڻئين برجان فوڙ جندور مات
 سڌائندام فڙويوڻ هنڊاق مڃيت اوسڻان بنڊا ڪندوڻ انه سمڃي اين ڪسانن ڏايڪ
 اوسڻان اندالي انه برتمو داڻ مڻدي شراي سيڪمڻ بنڊاهري سرت انڻ اوسڻان
 تو نوروڻ ڪندا داڻ اوسڻان سڌيا جو سمجان سوات فون تيداق ڪڪوراشن امس سمڃي
 تيداق هيڻ سوڪانه هاني ڪهيندوان سڻمت داشن سمڃورنن داشن فڙي لڳاڳيني
 به نڪو، نوڻو جو پيڪي سڻنتون هاول داشن قابيچ نوروڻ نڙي فڙويوڻ سورت
 فوڙ به دفو امس بويڪه فادي مڃاجدي همب راعيتڪه برهاني سوڪ انه
 ميمب انڀڻي ايد بوجن ڪجيندون جيندور مات بنڊا ڪندوڻ اير مات بڊاري
 daarna een besluit beginnende:

امڻون امڻون امڻون ساي بند ڪندوڻ امڻون دوڻه سڀيل عالم مڻڪوت
 سڱلا عالم . . . . .

DUCCCLXXXIV.

KABA TJINDOER MATA (KABA TOEANKOE NAN MOEDA) VII.

Bat. Gen. 28, 34 × 21 cM. 123 bl. 17 r.

Notulen V, 10 (29 Januari 1867. VII, b).

Dit HS. is in 1867 voor 's Genootschaps rekening (f 18.60) ter Algemeene Secretarie afgeschreven naar een manuscript ontvangen van den toenmaligen Gouverneur van Sumatra's Westkust.

De titel is: „Hikajat Toewankoe Radja Moeda Menangkabau”.

Voorin staat:

„Hikajat Toewankoe Radja Moeda Menangkabouw kampoengnja Pagaroeroeng tjerita dehoeloe kala tatkala Tjindoermata anakanda toeankoe moeda handak maninggalken negrinja. ija membawa satoe koeda namanja si Goemarang

dan satoe karbouw namanja si Banoeang, koetika ija handak berdjalau maka ija bertemoe kapada ajah bondanja dengan soeka hatinja serta maminta ampon kapada bondanja jang bondanja soedah kandoeng kapadanja. sasoedahnja Tjindoermata bertemoe ajah bondanja, maka berdjalanlah ija dengan satoe koeda dan satoe karbouw sampei di boekit Tamboentoelang adalah satoe begal ataw rampok maka disitoelah ija berprang dengan begal itoe, sakoetika itoe Tjindoermata pajah berprang. maka Tjindoermata berkata kapada karbonja legimana halnja, lantass karbonja mengamok. tiadalah sampei kala Tjindoermata berprang dengan begal itoe, sasoedahnja itoe maka Tjindoermata berdjalanlah liwat ka negri lain."

Het begin is als van het voorgaande No.

Slot:

ايله انق بندا كندوخ دالم نكري فكارويوغ دولته عالم عينكرابو اوراغ كرامة
هبدوب داري بندا سمفي كانق سلما لمبت نذبكيت كين لما باسراغ لما انه
برعاهل فولا راجا مودا تروس كلثيت توجوه لمفيس تروس كابومي توجوه لمفيس
بركة ياقين راجا مودا الله تعالى مشكراكن مك دي اميدل اير سمبيغ انه سمبيغ
راجا مودا برنم سمبيغ حجة (sic) عميلة كذا الله دان راسول داشن سيدقين ياقين
هاتي ايا تونكو راجا مودا الله سلاسيه ماسمت تلاء سمبيغ ماسمت ايا تونكو راجا
مودا سمبيغ دوا ركعة سوداد سلاسيه اينن سمبيغ عدياري سلم كييري كائن ايا تونكو
راجا مودا نوروغ كذا فكري ليندوخ بون الله تعالى مشكراكن سوداد انتوخ داشن
ناسين اياه فوتري ليندوخ بون نري له اينن ماسمت كلور هوتن ماسق سرت جاشن
اوراغ داشن داشن سرت جن اوراغ دالم نكريتو انه نري سمبان سوراغ فون تيداق
ادا نن تيشكل ديدالم نكري راجا مودا برنم راند سكلوي

DCCCXXXV.

HIKAJAT NABI JOES6EF.

Collectie v. d. W. 111, 16 × 10 cM., 38 bl. 14—15 r. gedateerd: 2
Moeharram 1275.

Begin:

بسم الله الرحمن الرحيم
حتي داشن تقدر الله وتعالى مك انيله حكاية نبي يوسف داري فدا
حديث شمبيل فائده اكو تورنكن براغيغ موده براغيغ معلوم ديبركن الله جوريت

یوسف نبیؑ کریمِ روفات بایک قیاد تفریکن کاسیتین بفا سینغ دن علم دن
بندامس، فول

Slot:

باپن اوع تيدق ترهكڭ لڪلاكي فرعون حضر بلائ ممبركرن نبي فغبول
 كيت يوسف ايت برلبيه اينده سميان اورخ منجكت سمبه يوسف ايت فرن
 بركات واهي بقاءك فغبول همب تعاون ممفي ك سودخله پائت سجا، دھول مول
 ترفنت دش تقدير نوھن يڄ اس يوسف ايت سوڱ هاتين ايڊو بقاءن ديېشكرن
 كاتس ملڪي ديدوقدنن اين قرابه اينده دافت دان كاسر بنتر برتقه داني فن
 سنغ تيدقله سوي سوسه طاعه عبادۃ كفد الله سمبتيڄ دان فواس تيدق برحمتي
 در مول سمفكن دات والله اعلم

In zeer slechte spelling is in dit HS. een deel van de geschiedenis, welke in de twaalfde sôerah van den koeran verhaald wordt, naar de gegevens der anbiyâ-legende op gebrekkige wijze teboekgesteld.

DCCCLXXVI

HIKAJAT POETRI BALOEKIH.

Collectie v. d. W. 103, 16 $\times$ 10 cM., 104 bl. 15 r.

Begin :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَبِهِ نَسْتَعِينُ بِاللَّهِ اَنْيَلَهُ
حِكَايَةَ فَدِمْپَتَاكِ فَوْتِ بَلَقْسِ لَآكُ كَحَلِ لَآنِ كَفْدِ بَشَرَتِ لَآلِ كَفْدِ نَبِيِّ اللَّهِ سَلِيمَانَ
مَكَّ دَكُلُورَكُنْ لَهُ مَعْلَمِ شَعِيرِ دُمِ حَدِيثِ يَغْ عَلِيٍّ هَدْبَلَهُ عَزْمَبَايِ مَلَنِ مَادِيمِ
اَدْفُونِ مَلَنِ دِيمِ نِيدِ كَلُورِ دُمِ حَدِيثِ

enzoovoorts. gelijk getranscribeerd is in aantekening 15, op bl. 67 van D. Gerth van Wijk's uitgave dezer hikajat in de Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, deel XLI. eerste stuk.

Daar in de Aanteekeningen de van het door den bewerker tot grondslag zijner editie genomen handschrift afwijkende lezingen van dit manuscript (door hem met B aangeduid) zijn opgegeven, behoeft de tekst hier niet nader behandeld te worden.

Slot:

جڪو تون فوت هئدق سميتيخ نمي تلڳ شرڪن جو جڪو تون فوت سوڌا
پروان سندنلن دعاڪن جو جڪو تون فوت هئدق تڪر نمي مسبح دوان جو جڪو

تون فوت سمنې کڅوړې نمن قبرن دجالغ جو جگلو تون فوت سمېلېڅ تبجد نمن دسر
دجالي جو جگلو تون فوت سودهله فوت نمن درومه مټلج جو جگلو تون فوت هندق
ماکن دېغ بساج سندانه فنکن توجه تلمن بون لام دسائن ماک الموت فون تون

Hierin zijn verscheidene varianten op den uitgegeven tekst.

Op de laatste pagina staat:

اني له نلم خبر يع ايلق خبر داهبل کليوډن تو، خبر بلقس نرټو ايند
ديدانم نكري امة دینغوڅ باي گوراد دسنن خبرن منشل سوده سياف تون
برهاني سوسه اهل خبرن بويه فايدد کارن سوامې سلمبان نبي اويده دکود تو کاپي
گوراد مډجاري بيدار مان يغ اندد دکود تود حنم يغ تربيه اندد تمغتن اندد کمغوشن
راعي تمغت فرايغون تيغ نكري اهدد، حکم جگلو ديداري سوک هاتي ن سفدجغ
هاري کام مډارغ ديا فد ننه هري ديداي گوراد دسه نكري سمبک مډجاري عقل
دشن بودي عقل ايت تيدق بويه ديداي سببن سوشه ديدانم نكري جگلو تيدق
عقل دشن بودي عقل ايت تيدق بويه ديداي سببن سوشه ديدانم نكري جگلو تيدق
عقل دشن بودي ديمان کن سنخ دالم نكري سبليق اوراغ مډاروه بذجي گون فون
تيدق عقل فون کورغ انن ديري سافتنن هغ تيدق برسيغ ديمان بويه تربش کيرون
ميدان کابنچين اورغ

DCCCLXXXVII.

HIKAJAT NABI.

Collectie v. d. W. 77, 15½ × 10½ cm.. 46 bl. 14 r. gedat. 24
Moeharram 1275.

Begin:

حتي داشن تقدير الله تعالي ماک داتغ کند حکاية نبي کيت تتکل
ديکندوڅ بندان امة داتغ کفدا طاهرون نبي الله ماک دشن تقدير الله تعالي
امة دودق تنه رومه هاريه فنقي تنه تورون لالو برمانوڅ سورج دبر توبود ن
بايک له بروه سياف که جو اټ شرو عاتیکه زعين جاوه

Slot:

لالو برکات ابو بکر جگلو سيلنن دهترکن فول بلنجانن نفتي سکارغ همب
چاري ابو بکر فونج کرومين محمد فونج کرومه مام لالو برکات ابو بکر منله ايشي رومه
همب امبيل له بد، داشن کاسي کحا امس اشي فول دهغوناکن فول انس تالم
امغت فوله دي بگس فول داشن کالين دي رق فول شلم مډجارج تون خدبجه
نبي دي رق سماء اد سبليق باتغ فوم له اني کلو بروه فوشک خليله الله سوده فداروه
ابرهيم جگلو محمد له برومه فوم اني هنترکن جو کفدا محمد اخير دمن تمت له

حَدَّيْهِ نَبِيُّ الْمَلِكِ نَنْدَل دِينَندوغ بَنْدَت لِي اَمَنَّة تَوَيْشَن سِيَا دَانَر رَاج بَنْدَهَر فَد فَاَنْع
جَمْعَةً كَبِيرَةً فَوَكَّلَ 8 = ۴۴ مَحْرَم تَاهَن ز مَوْشِيم ۱۲۸۵

Onderaan staat: Hikajat Nabie ada. حِكَايَةُ نَبِيِّ اِدا

Dit HS. bevat een verhaal van een gedeelte van het leven van den profeet beginnende met de verschijning die zijne moeder Aminah in hare zwangerschap had, hare mededeeling daarvan aan 'Abdoel-Moettalib en het bezoek van 'Atikah, die haar verder bewaakte. Toen deze was ingeslapen, verscheen aan Aminah uit den hemel eene bidadari met een schitterenden stoet; zij bracht badwater uit de paradijsrivier en hemelsche kleederen, waarvoor de zeven hemelpoorten geopend werden. Verbaasd vroegen de engelen aan Allâh naar de reden daarvan, waarop Allâh hun antwoordde dat de profeet geboren werd; inderdaad was Moehammad ter wereld gekomen met eene algemeene opschudding in de geheele natuur, en in eenen lichtglans die het geheele huis vervulde. Na eene week kwam de blinde ¹⁾ جَمِيرَكُم die in de tauret gelezen had dat alleen Moehammad zijne blindheid genezen kon; eene aanraking met den voet des profeets deed hem geheel herstellen. Hij deelde uit zijne tauret mede dat Halimah den profeet zoogen moest: reeds hadden zeventig minnen te vergeefs het beproefd.

Daarop volgt de gewone, uit de Traditie ontleende, geschiedenis van de zooging en verpleging des profeets door Halimah, de wonderen zooals de vereering der afgodsbeelden, de herleving van dorre boomen e. d. van 'Chadidjah die in de tauret over de nôer van de profetie en de witte beschaduwende wolk als teeken van Moehammad las (elders wordt dit van Fatimah de Syrische bericht), hare opdrachten aan haren dienaar Moebâsarah, de wondervolle reis van Moehammad in haren dienst, de lagen van Abôe Djahal tegen hem, de vorst Rahib (de in deze landen uit den monnik, *rahib*, die Moehammad's grootheid voorspelde verbasterde figuur Radja Rahib), en de voorbereidingen tot het huwelijk van Moehammad met Chadidjah.

DCCCLXXXVIII.

HIKAJAT RADJA RAHIB.

Collectie v. d. W. 74 15 $\frac{1}{2}$ × 10 cM., 21 bl. 15 r.

Begin:

حَتَّى دَاشَن تَقْدِيرُ الْمَلِكِ تَعَالَى دَانِغ كَنْدَ حِكَايَةِ رَاج رَهِيْب شَرَّة فَرْمُونَن

1) Later جَمِير حَكَم, bedoeld is Boezoerdmihir al-Hakim, bekend uit de Hamzah-legende.

ایله فوتی قمریة تقدیر الله تعالی عک حملہ فوت قمریة سمخیلہ فول تیگت یوں
 دائم راحیم دانغ نہ ممفی کفد فوت قمریہ دامکین کات دائم ممفی حی فوتی
 قمریة جک فرمفون انق اشکو نمای سنی شارت جک ککات نہ انق اشکو نمای
 سیدنا امین عک لاملہ انترن ظنیر نہ انق ککات دی نمای سیدنا امین

Slot:

عک برکات فوتی قمریہ اشید ان لا اله الا الله واشید ان محمد رسول
 الله یی همب کفر جو تقدی همب تکت منظرین کفدا رج رهیب اسلام
 فوتی قمریہ عک اسلام ما رخیة سمنان عک بروکیرم سورتنہ تونکو بگیندا علی کفد
 رج نن امنٹ فونڈ عک اسلام ملہ رج نن امنٹ فونڈ لال اسلام ملہ اورغ سمنان
 عک جدیدن فول نہ رج سیدنا امین دید (sic) نکری تورن مان محکم نہ ای
 سیدنا امین دیدم نکری تور زمان حکمن عدیل بوکن کفغ سبب براولیہ فغجر درفد
 تورن سیدنا علی مرتضی تمت سورۃ حکایة

De christenmonnik (in het Arabisch *rahib* genaamd) wiens ontmoeting met Moehammad op zoo vele wijzen in het Maleisch en het Javaansch is bewerkt — zie bv. Tijdschrift voor Ind. T. L. en V. K. uitgegeven door het Bat. Gen. v. K. en W. deel. XLIV bl. 97 sqq — heeft in het Minangkabausch, of althans Minangkabausch gekleurd Maleisch, aanzijn gegeven aan het in dit HS. vertegenwoordigde verhaal, waarvan de inhoud aldus is:

Kamarijjah, de vrouw van Radja Rahib, krijgt in eenen droom den last om het kind dat zij baren zal Sitti Sjarat te noemen als het een meisje, en Sajjidinâ Amîn als het een jongen is. Een jongen wordt geboren, en ontvangt den afgeproken naam. Drie maanden wil hij niets drinken of eten; een geschrift waarop de geloofsbelijdenis geschreven is valt uit den hemel en wordt door het kind ingeslikt, waarop hij de geloofsbelijdenis uitspreekt. De ouders zien in hunne tauret dat hun kind eenmaal hun godsdienst zal omverwerpen, en zijn vader dringt er bij hem op aan het gedurig verheerlijken van Allâh en zijn gezant na te laten; als hij het niet nalaat bindt hij hem en brengt hem met de moeder naar het zeestrand om hem te verdrinken; na eene laatste vergeefsche vermaning werpt hij den knaap in de zee, waarin deze zeven dagen ellende doorstaat. De profeet in de ka'bah verzoekt de engelen het kind te verlossen, eene stem uit den hemel gelast hem naar zijne ouders terug te keeren, hij komt thuis, en tracht zijne ouders tot den islâm te bekeeren. De vader ketent hem, en werpt hem in een diepen kuil dien hij vult en met dorens overplant. Daarna gaat hij met Kamarijjah naar

hun land (تور سمن¹ en نوشمن¹ soms نوس سمن) terug. Het kind riep in den grond den profeet aan, waarop hij hem door de engelen laat verlossen; wederom keert hij tot zijne ouders terug, de moeder koestert hem, maar de vader laat hem door zijne veertig vasallen ketenen en den wilden dieren voorwerpen. Wederom roept hij den profeet aan, en deze laat hem door den engel Ridwân eten brengen; verschrikt vluchten de wachters naar huis terug. Hij blijft in het tijgerhok; de tijger komt, houdt hem voor een wali Allâh's en bevrijdt hem; ook de olifant spaart hem. De groote slang noodigt hem uit zijn lichaam te bestijgen en zoo naar Mekka te rijden. Eerst ontmoet hij 'Alî die hem naar het huis van Fatimah draagt, en zij verpleegt hem. De profeet, van hem zijne geschiedenis hoorende, gelast 'Alî het ongeloovige land waar zijne ouders wonen te bekeeren. De vader weigert zich te bekeeren en vindt den dood; Kamarîjjah bekeert zich, zeggende steeds voor Rahib niet haar geloof te hebben durven belijden; de veertig vasallen bekeeren zich met het geheele volk. Sajjidiâ wordt daar vorst.

DCCCLXXXIX.

HIKAJAT NARAKA.

Collectie v. d. W. 160, 15½ × 10 cM. 42 bl. 15 r.

Begin op bl. 1.

انبياء حينية فدمبتاكن اومة محمد تكل كلور دالم نارت مك بركات
جبرائيل كفد جذوشن رسول الله

Verder is bl. 1 ledig.

Dan op bl. 2:

كدانم شرك مندشر فرمان الله ناني مك مغرب ل جبرائيل كدانم نرك
ديداقتي ن رسول الله سدغ دي كويلين سنلين نبي نين بايق سكلين اويلا دن مسلم
شره اتق كن بديادري سدغ ممذجوش شي جذوشن كيت رسول سدغ دي رينغ
بوني تين سلخ دن شروني شرة جيدي دن لافري بايق ل راكم دالم شرك عمليكن
جذوشن كيت رسول هان نين تيداق نركنر كدانم دنيا شي

Slot:

مك بركات ل فول جذوشن كيت هي اومة كو سميان ماسق ل كاهو
كدانم شرك مك برنام داتق اوز دالم شرك تيداق برين روف سوزج براف ل

1. Op het laatst نور زمان, blijkbaar verbasteringen van Zamân Toerân het land dat, met Zamân Irân in vele Maleische profeten en andere verhalen zoo dikwerf genoemd wordt.

فول مالکي دچارین ل فول انترن سورج براف ل فول لوسن تمخت سورج ادا فون
 تمختن سورج سايف عات عمدغ عک سور ل فول سمیان اورج دالم شرک
 عرشي نخته فون بايق دالم شرک دن رحمة فون بايق دالم شرک ديم ل فول
 سلامن ساکت دن فاديه نيداق درسي لاي داکين ل کباشرن نوختو کيت
 رب العالمين يارب ياسيدي يا موي يادوختو رب العالمين ياجدجوش رسول الله
 اعثون جو ل فکرجان اکو نمت

De inhoud van dit HS. wordt gevormd door een verhaal van den profeet die onder geleide van Djabrûil de hel zag, en na eenige moeite van Allâh de vergunning kreeg om eenigen van zijne gemeente daaruit te bevrijden. De gemeenteleden beschreven hem hunne ellende en pijn en smeekten hem om verlossing, waarop de kâfirs hem bespotten. Hierdoor ontstond eene twist, waarvan het relaas tevens eene opsomming der straffen en eene uiteenzetting van hare oorzaken is. De aartsengel legt van dit bezoek verslag af aan Allâh, die den profeet verlof geeft zijne gemeente uit de hel te halen en in den hemel te brengen. Moehammad begeeft zich daartoe met alle anak anakan bidadari hellewaarts, en laat alle asch en verbrande beenderen met hemelsch water behandelen, waarop ze volkomen en levend worden. Bij de weging blijkt echter dat de zonden zijner gemeente nog te zwaar zijn, zoodat de pas verlost en wederom naar de hel terug moeten: tot drie keeren toe wordt gewogen, maar steeds is de zonde-kant de zwaarste. Eindelijk trapt de profeet op de schaal der goede werken, zoodat deze daalt, doch de weegengel wil niet toegeven; de profeet stelt voor Allâh's beslissing in te roepen, maar de engel wil met den uitverkoren profeet geen twistgeding hebben, en geeft toe. Zoo komen allen in den hemel maar daar schamen zij zich dermate voor de hemellingen dat zij de hel verkiezen. Daarop gelast Allâh den profeet hen naar de zee van het levenswater te brengen, opdat het op hun voorhoofd geschrevene worde uitgewischt: in diezelfde zee werden ook de verkoolde resten van de nog in de hel achtergeblevene gemeenteleden gewasschen, waarna de lichamen weder als op aarde werden. Zoo kwamen allen in den hemel, waar geen pijn meer was.

DCCCXC.

HIKAJAT HASAN DAN HOESAJN I.

Collectie v. d. W. 99, 15½ × 10 cM., 11 bl. 13—16 r.

Begin:

بسم الله الرحمن الرحيم
 حتي داشن تقدیر الله تعالی مک انیلہ حدیة فري مبانکن باند امیر

حسن شراة بئند امير حسن تنقل اي كانق چوچ ديفانق كدون حسن ديكيو
 حسين ديدانن مك بئند امير حسن شراة بئند امير حسين بردان سمبه كند
 رسول الله دايكنين بوني كتن يا نينكو رسول الله كاهي هنداڤ قداين كند نينكو
 رسول الله مك رسول الله ممبرين قداين يڭ امت فوتيه اوارنن مك بركات
 حسن دان حسين دايكنين بوني كتن شراة داتن ناغيسن يالينكو رسول الله نيدانه
 مانو قداين يڭ امت فوتيه كدن جوچو جذجوشن رسول الله جذجوشن سارو سكيلين
 عالم ايت همب قداين يڭ امت بايكت دريند اني كند نينكو رسول الله

Slot:

محمد رسول الله جذجوشن ايشي رومكو اينكونن مك مدينه فرگنتوشن ايشي
 مدينه فدارن پلو بدنكو فرگنتوشن هائي جندوشكو تيداق دياس ذك سكت كن بيداس
 بود هائي فدارن جندوش هاربه هائي بوكن كنج سوكت هائي مات مليت جذجوشن
 حسن لي دن حسين زادي ياس زادي سكت كن برچوي بود هائي شيبدين
 تونع لونه مك رس بود هتيكت شيبدين تونع پلو بدنكو ود ويلا جياي هتاك بوينه لك
 راش هنيكو هيلكه رس بيدارن ويلا جذجوشن اكو حمد محمد الله تيج مديني
 مك مدينه بيدخ سولود كعبه موس لك رس هتيكو هذجره رس انق بانقو مندشر
 كات جذجوشن اكو جياي مانو تون بئند بود هائي جذجوشن رسول الله شيبدين
 تونع تون خديجه پلوا بدن تون فاضل كوكتره رس هتيكو هذجره كويت نمائت
 تونكو تا دياس تا دي سكت كن (sic) مروشد هتيكو تمت

Op eene bladzijde achteraan staat nog:

حتي داتن تقدير الله تعالى اني حكاية فري مبدانن كمتين بئند واه (ير)
 حسين دن حسن تنقل اي كك (ي كذاق) مك بردانن سمبه بئند امره
 حسن كذا بئند رسول الله ادفون كدان يا جذجوشن كو يا نينكو رسول الله ادفون
 اكو هنداڤ قداين كندا نينيق اكو ستنه ايت مك رسول الله فون ممبرين كن كايين
 enz. blijkbaar een verkeerd begin.

De taal van dit HS. is veel meer Maleisch dan Minangkabausch, maar aangezien het overigens tot dezelfde soort als die der hier behandelde manuscripten behoort, was het beter het niet in de beschrijving der Maleische, doch in die der Minangkabausche handschriften op te nemen.

Het boekje begint met het verhaal van Hasan en Hoesajn, de kleinzoons des profeets, die een mooi kleed verlangden, en door bemiddeling van Djabrâil de kleederen *سندوسين استبراق* en *گندام* verkregen: die het groene kleed verkreeg zou door vergif sterven, die het roode verkreeg door de hand van Jazid's

krijgslieden. Djabrâ'il deelde den profeet mede dat de dood zijner kleinzoons eerst na zijn verscheiden zou plaats hebben; daarna koos Hasan het groene en Hoesaïn het roode kleet. De profeet noemde het andere kind van 'Ali: Moehammad 'Ali Hanafijah, tegen den zin van Fatimah, aan wie hij toen den dood der beide andere kinderen voorzeide, en mededeelde dat ook de derde zoon door geweld zou sterven, weshalve hij er op gesteld was dien den bewusten naam te geven. Daarna barstte Fatimah in eene lange jammerklacht uit.

Zie verder bij het volgende nummer.

DCCCXCI.

HIKAJAT HASAN DAN HOESAJN II.

Collectie v. d. W. 98, 15½ × 10 cM., 27 bl. 16—17 r.

Het begin vertoont eene betere spelling en betere taal, gelijk blijke uit het volgende specimen:

بسم الله الرحمن الرحيم
 حقي داشن تقدیر الله تعالی ائيله حكاية فري مبتاكن بگند امر حسن دان
 حسین تگل ای لکی کائق ۲ چوچ دیفلق کدوت حسین دی کیر یی جذجوشن
 حسن دیکانن یی جذجوشن مکت بگند امیر حسین شراة بگند امراة حسن برداغ
 سمبه کفد رسول الله دمیکن بونی کتن یا نینق کو رسول الله مکت کام هنداق
 فکاین کفد نینق کو رسول الله مکت رسول الله ممبویکن فکاین ایله فکاین یغ امت
 فوئید اورنن مکت حسن یی دان حسین فون برکات شراة داشن تاشین دمیکن بونی
 تاشین یا نینکو رسول الله یا جذجوشن قیاده کاهی ماو فکاین انی کاران همب انق
 چوچ رسول الله جذجوشن سارو سکین الم ایتله مکت کامی هنداق فکاین یغ
 امت بایک دریند انی کفد نینکو رسول الله

Het slot van I valt hier op bl. 10. wederom met betere spelling, bv.
 بوئیه . . . . . هتیکو in plaats van بود هاتی.

Het slot van het HS. is:

مکت کات بگند امر حسین هی فرعون مغاف کد اشکو برهومت فول مکت
 دیداشر اولیه عالمه سوامین کفدا مکت دهمفن کفن کینن مکت ای سجاد لکی
 منندق کن کفدان سوامین بگند امر حسین دم کتن یا جذجوشنکو ممیتاه کفدا
 تون همب بارع برافا دیس همب اکن تقافی سبویه فتاه همب هندقن ممیتاه
 جذجی همب اداهل بارع نوجه هاری کارن همب هندن کبنور مکه هندق

مذبح كعبه الله عك برواية جذبي اوليه فمندا شير بانون كفا توحنن بگندا مر
 حسين يا توحنن همب ادفون همب ميتا جذبي داميكين هندق خدمت دن
 ممبري صدقة كفا سگل سيداغ جمته دان كن سگلا فقير دان مسكين ستله ايت
 عك ايله نمان انترن عك برجان الله اي كبنور مكه

Daaronder staat:

حَبَابَةُ بَغْدَا امْرُ حَسَنِ تَكَلُّ كَانَقَر

Het verhaal van het groene en het roode kleed komt in de verschillende exemplaren der Hikajat Moehammad Hanafijjah niet in het begin voor; in v. d. W. 69 (no. CCCXXV) bv. vindt men het op bl. 100, als volgt vermeld: pada soeatoe hari baginda rasoel Allāh doedoek diroemah Oemmi Salamah maka diribanja tjoetjoenja Hasan dan Hoesa'n maka Djabrail pon datang mēmbawa pakajan daridalam soerga maka bahoeasanja soeatoe pakajan hidjoe dan soeatoe merah maka oedjar Djabrail ja nabi Allāh bahoea inilah pakajan daridalam soerga dinoegērahakēn Allāh soebhānahoe wata'ālā kapada tjoetjoe toeanhamba kadoea itoe dan soeroeh pakaj amir Hasan dan amir Hoesa'n maka baginda pon dipakajkēnnjalāh tjoetjoenja itoe satēlah soedah mēmakaj kadoeanja pakajan dari-dalam soerga itoe maka pērgilah kapada boendanja maka oedjar Djabrail ja nabi Allāh bahoeasanja firmān Allāh ta'ālā mēnjoeroeh bērtanja kapada toeanhamba kasihkah toeanhamba kapada tjoetjoe toeanhamba itoe maka sabda rasoel Allāh bēhkan kasih hamba akandia maka oedjar Djabrail adapoen tjoetjoe toeanhamba jang mēmakaj pakajan hidjoe itoe akan kamatiannja itoe tērboe-noeh di padang Karbela dan kapalanja pon ditjērajkēn dēngan toeboehnja enz.

In dit HS. wordt de jammerklacht van Fatimah voortgezet en verder verhaald dat na het overlijden van den profeet, 'Alī. Fatimah. Abōe Bakr, 'Oemar en 'Oethmān het rijk (کراچان) aan Hasan en Hoesa'n kwam. en dat beiden bij een bezoek aan het graf van den profeet een gesprek met dezen voerden in half wakenden toestand. In dat gesprek zinspeelt de profeet op hunnen aanstaanden dood, en op het hooren van het verbaal dier ontmoeting barst Hasan's vrouw Fatimah Zajnab in weeklachten uit. en troost haren zoon Abōe 'l-Kāsim. Kort daarop wordt Hasan vergiftigd. Zij wilden hem in het graf van den profeet begraven. maar Jazīd verhinderde dat. Daarna beraadslaagde Jazīd met de zijnen over de wijze waarop hij Hoesa'n zou dooden. en Abōe Hoerajrah wordt naar Madinah gezonden om hem te bewegen naar Kōefah te gaan. Hoesa'n. zijn leugenverhalen geloovende. wil hem volgen. maar zijne vrouw Soehra Bānōen dwingt hem eene belofte af van nog zeven dagen te wachten: inmiddels gaat zij naar Mekka om de ka'bah te vereeren.

Hiermede eindigt het fragment. Het verhaal wijkt geheel af van dat in HS. v. d. W. 69. waar de hier aan Abôe Hoerajrah toegekende rol wordt gespeeld door 'Abdoellâh Zijâdah (bl. 200 sqq).

DCCXCII.

HIKAJAT MOEHAMMAD 'ALI HANAFIJJAH
TATAKALO KATJIÈ.

Collectie v. d. W. 73, 15½ × 10 cM. 54 bl. 14—15 r. gedat. 24
Moeharram 1275—1858.

Begin:

وبه نستعين بالله انيك حديّة فد مبدانكن محمد علي حنفيّة تكمال اي لاك
كانق اي ل تون بگند علي ايله انق تون فوت حنفيّه جوچ راج شعير عالم راج
ديبنو بنيار سودرا حسن لي دان حسين انق نون فاطمه ذهر مك برعاليّن ل اي
دالم نكري بنور بنيار شوره ين (نن lees) بوكن اولد كاكّه نن بوكن النخ اسه انق
اورع دباوث

Slot:

مك برعاليّن محمد علي حنفيّه نكّه نن سمول جدي مك دي كلن
له ديريّن سندير مك برعاليّن جو ل محمد علي حنفيّه ظيّن سج نن برعاليّن داشن
كاك باطين باو، اوليك ملايك مك لام سديكت انترن تيبيله محمد علي حنفيّه
مك نايك ل محمد علي حنفيّه كاكّه رس رومچين مك توهوّه اورع بنور بنقار لك تمخاء
محمد علي حنفيّه جدي ل اسلام سميان اورع بنور بنيا والله اعلم بالصواب
Na den datum: نن ممبروّه شوره اني سيا داتو، راج بنددر

Inhoud:

Moehammad 'Ali Hanafijjah woonde als zevenjarige knaap in Banijâr en trachtte zijne stadgenooten, die vroeger moslims geweest waren, den islâm weder te doen aannemen, maar hij ondervond smaad en hoon. en zette zich wêr aan het weven, en vroeg zijne moeder wie toch zijn vader was, daar men hem voor vaderlooze uitschold. Daarop deelde zij hem mede dat de heer van Mekka en Madina, 'Ali, zijn vader was, hoe deze haar had opgedragen haar kind Moehammad 'Ali of als het een meisje zou zijn Sadarijjah te noemen, en als het kind naar Madina zou willen gaan het den stok van Hamzah als amânat mede te geven.

Na eenige wonderteekenen, en nadat hij, een in den droom gegeven last van den profeet volgende, alle knapen van de stad had doen sterven door ze onverwachts los te laten toen zij op door hem omlaag gedrukte takken zaten, vielen allen op hem aan, maar hij joeg ze op de vlucht door zijn toovermacht. Daarna aanvaardde hij den tocht over de vlakte van Karbela naar de twee heilige steden; herders die hem beleedigden deed hij door middel van zijnen staf verbranden, landlieden die hem vruchten weigerden strafte hij, venters die grof tegen hem waren deed hij hunne waren verliezen totdat zij berouw toonden, eenen lompen kokosnootplukker tuchtigde hij: eindelijk wees een oude man, na hem eten te hebben gegeven, den kampoeng van de Medinensers op die vlakte; het gelukte hem echter niet de aandacht van zijnen vader te trekken. Hij ging baden in den vijver van 'Ali waar niemand baden mocht: 'Ali zelf gelastte hem er uit te gaan, maar hij weêrstond hem, hij bevocht den knaap, en telkens verdween deze door een engel weggerukt. beiden riepen Allāh aan om hulp, en ten slotte begreep 'Ali dat het zijn zoon was die hem bestreed. Hij bracht hem naar zijn huis en liet hem daar slapen, zelf naar de ka'bah gaande om Fatimah met Hasan en Hoosajn te roepen. Inmiddels kwamen dezen en sloegen den onbekenden slaper de deur uit, doch weldra kwam 'Ali en hieldde alles op. Daarna gingen allen met hem naar den profeet, nadat 'Chadidjah hem van een nieuw wit kleed voorzien had. Later ging hij, zeer naar zijne moeder verlangende, terug naar zijn land, een heel eind weegs begeleid door de vier anderen, later alleen, niterlijk te voet gaande, innerlijk voortgedragen door engelen, en bereikte Banijār, dat zich weldra tot den islām bekeerde.

DCCCXCIII.

HIKAJAT NASOËHâ.

Collectie v. d. W. 244, $15\frac{1}{2} \times 10$ cM., 26 bl. 13—16 r. gedateerd
25 Moeharram 1275.

Begin:

تَوَهَّنُو خَالِقَ صَفْتِنِ رَحِيمِ مَذْجَالِيكِنِ حَمْبِيں صَاعَةِ دِنِ ظَالِمِ جَدِيلِهِ رَشُوں دِي
بُومِ كُورِمِ مَذْجَتَكِنِ جَانِ جَنَّةِ اَنْتَعِيمِ فَقِيرِ بَغِ صَغِيرِ مَحَاجِرِ دِيرِيں مَمِيْنَتَا، فَرَنْدَجُو كَفْدِ
تَوَهَّنِنِ دِيدِمِ حَدِيثِ دِي كُورِ كَفْنِ مَذْأُورِ الْقَلُوبِ نَامِ حَدِيثِ اَكِ اَوْرَتِ مَوْدِ شَاثِ
كَكْبَرِنِ بَنِي اِسْرَآئِيلِ نَامِ قَوْمِ تَكْبُوْتِ سَاثِ كَارِنِ بَرَانْدِنِ عَشْرَجِنِ مَعْصِيَةِ سِيغِ
مَالَمِنِ نَامِ نَصُوْحَا¹⁾ دَمَشْتُوْرِكِنِ اَوْشِ (sic) مَعْصِيَتِنِ بَالِيْقِ²⁾ بُوْكِنِ كَفَالِغِ مَمِيْنِمِ اَرَقِ

1) Later steeds نَصُوْحَا

RADJA PĒRIJANGAN KAWIN KA NĒGĒRI ATJĒH.

Collectie v. d. W. 208. 16¹/₂ × 10 cM. 62 bl. 14 r.

Begin:

مک انیلہ تمب تکلن نگرې باڙيند اکن دسراڅ عالم مک براستريده رج
 کيت کنکري اچس سنله منجدبن انو برکات انو ايت يا اييت اديون اييت
 برالنته فد لوجق نر نيک ات نيد برالنته بذقنه نما رايد کدش مک کات
 دوته هي انو ايت کيندق اشو ات کينن (کمبلي lees) کدش گل کدش
 کدش نگرې فريش

Slot:

سنله ايت مک فارغ د اورج فاکمغ جمب، فوکر ليمو تيدق تابدو جد فارغ
 نر سباري ايت تيدق تابدو نر بدر نفس ماريم سات سمخيد فوکر سات مک
 اله کمغ جمب مک لم د انترون مک تودق د اورج بوجر شمون لم د فول
 انترون مک برکات تونکو ريکن کدش نون رسيدن کمی فولن لاي مک برکات
 تون راسيدن فوئح د تونکو مک سمون کدش نگرې شونر سنله ايت دي فاربه
 گادوش ان لاي

In het begin wordt verhaald dat na de weigering van een huwelijks-aanzoek een aanslag op Batipoeh werd beraamd, maar niet ten uitvoer werd gelegd.

Daarna wordt vermeld dat in oude tijden toen de zee ajër masin heette, het eiland: Langapoeri, telook: pinang, weer een eiland: Andaloes, de berg: Sagoentang Pëndjaringan, de goenoeng: goenoeng barapi, het dier aldaar: koeda sëmboerani, balaj: balajroeng pandjang, toen verscheidene laras andere namen hadden, volgens de overleveringen ontvangen van Datoek Katoemëngoengan en Datoek Përpatih, die ze had van Datoek Soerialiradja, die ze weder had van den Jangdipërtoean, er oorlog was tegen ons van de lieden van XII Kota.

Naar Silahan konden zij wegens hoog water niet doordringen, het reeds veroverde Kota Toeha werd hun ontnomen, en de vrede werd gesloten. Ten einde voor overvallen beveiligd te zijn legden de acht datoek's van Përijangan eene sterkte aan: Padang Pandjang. Wederom braken oorlogen uit, en XII Kota werd overwonnen.

In Padang heerschten de Atjehers gestreng. Een der Padangers ging zich daarover beklagen bij de Compagnie, en de commandeur beloofde daar te

komen; hij fnuikte den Atjèhschen invloed, sloot eene overeenkomst met de pënghoeloe's en vestigde zich te Oedjoeng Karang.

Daarna wordt melding gemaakt van verschillende nieuwe combinaties van laras, onderlinge gevechten, den strijd tusschen hitam dan poetih, den strijd van Loeboek Agam en Batipoeh tegen Kota Lawas, gevolgd door andere kleine oorlogen, ten slotte van de komst der Compagnie in Tanah Darat, den tocht der Engelsche Compagnie naar Padang, de gevechten door de Compagnie geleverd, de vestiging te Fort de Kock (دي بوة كادوش دي بوك تينكي) en het verder voortdringen der Compagnie.

Het geschrift is niet voltooid, en eindigt abrupt.

Ander handschrift:

Leiden, no. 1749.

(CDXIV).

OENDANG-OENDANG ADAT.

Collectie v. d. W. 60, reeds behandeld sub bovenstaand nummer.

(CDXV).

OENDANG-OENDANG MOKO-MOKO.

Collectie v. d. W. 61, reeds behandeld sub bovenstaand nummer.

DCCCXCV.

OENDANG-OENDANG MINANGKABAU I.

Bat. Gen. 27, 20 × 17 cM., 112 bl. 15 r. gedateerd te Padang 1 Djoem.

I. 1282, 23 September 1865.

Notulen IV: 264 (27 November, 1866. V).

Een der talrijke exemplaren der Geschiedenis van Minangkabau, (veelal *Tambo*, ook *Tambo radja radja* genoemd) in verband gebracht met de wetten en instellingen der Minangkabausche landen.

Dit HS. is afgeschreven door Soetan Mangoen zoon van den laatsten Dipertoean van Minangkabau.

Achteraan, na de dagteekening, staat:

تمبو اني دكيريمنن نصحن اوليه اشو لرس نيم قوم دوابلس كوت دري
دارت بوجق تانه دانر دكيننه سفاي معلوم سگوده اي

In het Indisch Archief, Tijdschrift voor de Indiën, 2° jaargang, deel III. bl. 33—68. heeft E. Netscher deze „verzameling van overleveringen van het rijk van Mánangkäbou” vertaald en toegelicht.

Het HS opent met 24 medaillons. op twee bl., bevattende namen van vorsten van Atjeh. Indrapoera, Pegoe, Palembang, Biatar, Djambi, Rokan, Singapoera. Indragiri. Siak. Mandaheling. Tamboesi, enz.

Na de uitvoerige doxologie begint het geschrift met de schepping van Adam en Hawâ, hunne ontmoeting en tocht naar Šafâ (waarbij Šôerah II: 153 aangehaald wordt) en de afdaling uit den hemel van hun huis. Daarna wordt het aantal hunner nazaten genoemd (201, bij Netscher, bl. 38: 99, elders 39 of 49), de geschiedenis van Šjith verhaald (veel korter dan bij Netscher waar de naam zelf niet voorkomt), en dan die van Iskandar Dzôel-karnajn (wederom veel korter dan bij Netscher, daar over zijn ontstaan niets medegedeld wordt ¹⁾), en daarna de nederdaling uit den hooge van de voor hem bestemde widadari سیر حاتم beschreven. Waar op bl. 41 o. e. verhaald wordt dat de hemelnymphen het weefsel Sangsat Kala, een klein mes en een *sigoe lumbuk* hadden, worden hier aan de genoemde widadari toegekend; het weefsel *sangsit*, een kroon, een bijzonder zwaard, een zitmatje e. a. Na onderricht nopens recht en rechtspraak van Djabrâil ontvangen te hebben daalde hij met zijne vrouw op het matje naar de aarde af, en belandde op den top van den berg Kâf; eene aardbeving woedde, een vaandel wit als het schuim der zee ontplooidde zich, en Adam en Hawâ verlangden onstuimig naar hunnen opgevaren zoon Šjith, waarop Allâh hun de oogen opende en hen met alle nazaten naar den berg Kâf liet gaan; daar bemerkten zij dat Šjith Iskandar geworden was. Deze ging van daar naar een land tusschen hemel en aarde (antaro boemi dan langi² antara boeki² Si-goentang goentang Mangiran namanjo ijolah ditanah Roem), en trok vandaar verder met een door Djabrâil aangebracht vaartuig. De engel had ook een vogel medegebracht en deze kreeg last een ander land te zoeken; de vogel was aangeland in Langkapoeri, tusschen Palembang en Djambi, en bracht aarde er van bij Iskandar. In een oogenblik was deze naar het nieuwe land overgevaren, de Biopari en Tjati Bilang Pande waren hem behulpzaam; daar werd hij als vorst gehuldigd. Daarna doolde hij rond in alle hemelstreken (aangehaald wordt eene overlevering omtrent een gesprek van Moehammad met de joden over Iskandar), en sloot, gelijk in de overleveringen verhaald is, Gog en Magog in eene vesting, waar zij tot den dag der opstanding moesten blijven. Na eene ontmoeting met lieden van 120 ellen lengte kreeg hij drie zonen, die hij op Allâh's aanwijzing Alif. Dipang en Dirâdja noemde (Netscher, bl. 41: Alif, di

1). Er staat alleen dat Šjith na zijne hemelvaart den titel Iskandar Dzôel-karnajn kreeg.
Verhandelingen.

Radja en Dapang, allen met Sari Maharadja er vóór, hier met Si Maharadja). Zijn einde voelende naderen vermaakte Iskandar den *lunoen singsit* aan Diradja en stierf onmiddellijk daarna. De Biopari hielp de drie zonen in alles, en met Tjati Bilang Pande maakte hij voor hen een paleis in Langkapoeri, en drie vaartuigen, waarop zij spoedig daarna de groote zee gingen bevaren. Door een storm overvallen ankeren zij ergens tusschen Rôem en Tjina; drie widadaris woonden daar. De ankers raakten vast, zoodat ze niet meer te lichten waren. Diradja dook er naar en vond de drie nymphen *سمندري چيائي* en *غير عالم*, *ريكننا صبر*, met wie hij weér opsteeg uit het water; de eerste bleek voor Alif bestemd te zijn, de tweede voor Dipang; vier engelen sloten de drie huwelijken. Spoedig na hunne weldra voortgezette reis kregen zij oneenigheid over eene kroon, welke zij allen begeerden, totdat een engel hun aanbood de zaak te beslissen en de kroon in de zee van Ceilon wierp, waardoor zij schitterde een maand varens lang; onmiddellijk omkronkelde de groote slang de kroon.

In eenen storm raakten de drie broeders, die trouwens reeds tot scheiding besloten hadden, uiteen; Alif belandde in Rôem, Dipang in China en Diradja op den Barapi in gezelschap van den Biopari.

Op dat eiland oogstte hij goud uit de rijstaren, en daarmede wilde hij de verloren kroon namaken; hij voer met Tjati Bilang Pande naar de zee van Ceilon, en liet daar eenen goudsmid in een glazen flesch afdalen; de groote slang liet de kroon los, en de goudsmid, Si Oelèh getiteld, maakt haar na; nadat hij de voortreffelijk gemaakte kroon afgeleverd had, werd hij op last van Diradja en met instemming van hem zelven van het leven beroofd. Diradja verhuisde naar den top van den berg en woonde daar; aldaar ontsproot een heete bron in het voetspoer van eene ree, en op die plek liet hij van zijn vaartuig een paleis bouwen; op die plaats, eerst Para'an Kidjang genoemd, verrees Përijangan. Aan den voet van den Goenoeng Boengsoe verrees Paga Roejoeng; alles bloeide en groeide in het Minangkabausche land onder het rechtvaardig bestuur van Diradja, den bezitter van de kroon, het weefsel, den gouden zwaluw, het uit zich zelf ontstane goud en het goud dat spreken kon, en het goud *جائت جاتي* (bij Netscher, o. c. bl. 42 Si djati-djati), en van vele andere uit zich zelve ontstane insignia (De optelling daarvan vult de bl. 60, 61 en 62).

Na zijnen dood huwde *سير عالم* met den Biopari, die den titel Datoek Soeria Diradja had (Netscher, bl. 43 Datoe Sa'ri Diradja), en kreeg twee zonen en vier dochters; de zonen Datoek Katoemëngoengan getiteld Soetan Padoeka Bësar en Parpatih Sabatang getiteld Tjoematang Soetan werden later de bestuurders. Met den vader kwamen zij overeen om het land in laras' en loeboek's

djah's, 500 in جسي. 500 in het Westen (مغرب). 500 in het Oosten (مشرق) 500 in het Zuiden, 500 in het Noorden. 500 in het Westen (Barat), 500 in het Oosten (Timoor) ¹⁾. Na de vermelding van de onderscheidene namen der wetten en der driedelige verdeeling van het begrip *cahl* wordt op bl. 87 het eigenlijke boek besloten met de woorden: tammatlah kitab almoesammâ dangan tambo toeroen toemoeroen daripada Datoek nan batiga tadi dan jang basoedara badoea sanak Datoek Katoemenggoengan dan Datoek Parpatih Sabatang itoelah nan baoliëh chalifat daripada Datoek Soeria Diradja Datoek Soeria baoliëh chalifat daripada daulat jangdipertoean Soeltan Maharadja Diradja Si Maharadja Diradja baoliëh chalifat daripada bapa²njo Soeltan Iskandar Dzôe'l-Karnajn Soeltan Iskandar Dzôe'l-Karnajn baoliëh chalifat daripada bapa²njo Nabi Allâh Adam calaihi 'ssalâm chalifat Allâh.

Daarna worden alle Minangkabause laras' en loeboek's opgesomd, dan wordt de ontwikkeling gegeven van het begrip *doenja*. Dit wordt gevolgd door de VIII wetten en de XII wetten, welke laatste toegelicht worden; ze luiden: I سمن سكل. II رنوت رمنس. III سمن سله. IV راجون. V ملىغ. VI چوري. VII داتود داکي. VIII مديرمماکي. IX منجابت استري. X مصية دالم کبه ارتين ماسق کمنغ اوراغ. XI چوبو جکر. XII ريندو. اوراغ لاینن. اوراغ انجنق. دالم کمنوشن. Daarna komen de 12 tando beti, waarvan de eerste zes behooren tot de *dawâ toedoeih*, de tweede tot de *dawâ tjemo*. Daarna volgt eene strafwet, telkens met bewijspplaatsen uit koer'ân en traditie gestaafd, afkomstig van Iskandar Dzôe'l-Karnajn en de sajjids die van Mekka naar den berg Pëndjaringan kwamen. Op bl. 102 begint een hoofdstuk over den *cahl* en den *cilm*, hetwelk besluit met eene beschouwing over de bekende termen *sjaricah*, *tarikah*, *hakikah* en *ma'rifah*, en de vermelding van de 10 martabat's der vorsten, de 6 der pënghoeloe's, de 4 der aanstaande hoeloebalangs en die van andere soorten van menschen. Het geheel wordt besloten met eene verklaring van enkele wetstermen, en eene moreele vermaning en opwekking.

DCCCXCVI.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU II. ²⁾

Bat. Gen. 40, 30 × 19 cM., 52 bl. 34 r. (alleen aan de rechterhelft beschreven).

1) Dus feitelijk $11 \times 500 = 5500$!

2) Ten onrechte staat dit IIS. als eene Hikajat Iskandar vermeld, en dat wel volgens eenen voorin staanden „inhoud volgens een inlander”.

Na het Arabische begin en de vermelding van de traditioneele verdeling der wetten in negen poetboek's van 500 anak's. begint de eigenlijke tambo geheel en al gelijk aan de bewerking van Netscher; alleen ontbreekt hier de vermelding der eerste vorsten van Atjeh, Indrapoera, Palembang, Bantën (Netscher. bl. 36 en 37), en is een enkele maal eene afwijkende spelling te constateeren. Het door Netscher behandelde gedeelte eindigt hier op bl. 23, r. 13 v.o. Daarna wordt vermeld dat de wetten der negen poetboeks te verdeelen zijn in drie deelen. een voor Atjeh. een voor Minangkabau en één voor Rôem, d.z. de wetten in Rôem. Mekka. Madinah. en de eilanden midden in de zee; 500 anak's gebruiken wij (kito), 200 vallen op Kalinga, 500 op China. 500 op Mangga(la) d.z. die der Engelschen en Franschen, 500 op Abessynië, 500 op den Masjrik en Maghrib. 500 op het Z., 500 op het N., 500 op elk der eilanden midden in de zee van Ceilon. Daarna worden de onderscheidene namen der wetten in betrekking tot bepaalde onderwerpen opgenoemd. Dit gedeelte is gedateerd 9 Radjab 1263. Daarna wordt de stamboom van deze oendang oendang gegeven van Iskandar Dzôe'l-Karnajn af tot op „mij. die getiteld ben Kâfi Radja di Soengaj Batang"; — verder verklaard met de woorden

ايو ساي كمنان بيليو نام سوت كوجي مبراج سداش كين
ساي ممباو فسائ تود برڠار دانو مبراج سوشي بانغ نام نكري سغاي تاجو سكل
مرييت يغ ملييت كتاب

Op bl. 23 begint eene beschouwing over den tweevoudigen hoekm, dien volgens de âdat en dien volgens den sjar^c; de eerste is zesvoudig, nl. 1° tjoepa^c nan asli, 2° tjoepak nan bocatan, 3° kato poesaka, 4° kato moepakat, 5° kato dahoele kato batapati, 6° kato koedian kato batjari. Deze zes punten worden nader ontwikkeld. Voorts wordt de viervoudige verdeling der wetten in oendang oendang nagari. oendang oendang dalam nagari, oendang oendang loea^can. oendang oendang doeapoeloeh besproken en in nadere onderverdeling ontwikkeld; taalkundige toelichting wordt nu en dan ingevlochten.

Dit gedeelte is gedateerd 1 Radjab. . . . .

Op bl. 36 begint de niteenzetting van den hoekm volgens den sjar^c, gegrondvest op dalil's uit koer'an en traditie, en van de verplichtingen der mantri's met dergelijke bewijspplaatsen, overgaande in eene behandeling van het Moehammedaansche procesrecht.

Dit gedeelte is gedateerd 13 Ramaðân. . . . .

Op bl. 48 vangt het hoofdstuk over proces en bloedwraak (de kitâb al-akðijjah wa'sj-sjahâdat) der moslimsche fikðboeken aan, om weldra afgebroken, en door een kitab over de mantri's opgevolgd te worden; dit gedeelte eindigt abrupt.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU III.

Bat. Gen. 94. $22 \times 14\frac{1}{2}$ cM. 142 bl. 15 r. (enkele bl. onbeschr. en vier met aantekeningen).

Notulen 10 April 1877, II, h.

Zeer fraai exemplaar met veelkleurige vignetten.

Geheel dezelfde redactie als de voorgaande; het door Netscher behandelde gedeelte loopt hier tot bl. 52, r. 3. Daarop volgt het gedeelte over de 9 poetboek's, en de verdere serie van verhandelingen, doch veelal korter, maar later is de behandeling van allerlei eigenschappen, kenmerken, adat's, graden, betrekkingen. soorten, deugden. ondeugden enz. veel uitvoeriger. De ontwikkeling van den tjoeपा² asli begint op bl. 67, en in andere termen dan in II.

In dit HS is voorts het volgende vermeld:

bl. 72	فد مپتاکن سئل جیم
» 73	» » تند جاهت
» 74	اندغ ² ن سلافن فرکار
» 75	اندغ ² ن دوبلس
» 77	فد مپتاکن دعوا
» 83	» » سئل میانسی افبیل برکندق این اکن منجاد کفال
» 89	بیوسن فکر جان دنیا اتس دولافن فرکار
» 105	ستغه درفد عادة یغ سراتس لمه

Dit grootendeels in II ontbrekende gedeelte eindigt met twee مطلب; de tien zaken van hen die „akan naič gadang”, en de tien roekoens van hem die den koer'an reciteert; het is gedateerd met een maand, zonder jaar.

Op bl. 125 en 126 staat aldus over het voorgaande geschreven:

تمتله سورت تمبو اني منچرينکن عالم داشن لودق دان منچرينکن لارس
 داشن نڅري دان منچرينکن عدة راج² سرت اورغ بسر دان منچرينکن فغبولو داشن
 منتي سرت فڅاوي دان هلوبلغ سرت اورغ بايق لکلاک دان فرمخون سمیان گدغ
 گچل توه دان مودا اداون یغ مپورت دي ن برکتر فقیه بکند معلیم ددالم سوک
 فلیغ سانی اداون نغفن سورت اني ایله تونکو لارس یغ مپیغ کواس فرنته یغ
 بایدک ددالم لارس سوغي حمبو دار السلام جوگ اداون تکال مپورت سورت اني
 ایله ددالم مسجد یغ تردیر تغه نڅري

Bl. 127—142 bevatten eenen Arabischen tekst over het hoofdstuk der da'wâ en wat daarmede samemhangt.

Geheel achteraan staat een کترانش فیئغ شواد تونکو لرش دائم سوک فیابددر

DCCCXCVIII.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU IV.

Bat. Gen. 280, 21 × 17 cM., 92 bl. 17—22 r. gedat 13 Moeh. 1812
(lees 1312) te Ajar Hadji.

Notulen 1901, 23 December, I, m.

Dezelfde redactie als van II. Het door Netscher behandelde gedeelte eindigt hier op bl. 30, r. 8 v. o. Daarna volgt eene reeks van filosofische beschouwingen over verstandelijke begrippen, eene optelling van gewoonten en wetten, die voor een deel aan Datoek Katoemëngoengan worden toegeschreven; zeer veel van dit alles is ook in de andere teksten aan te treffen, zij het ook met verschil in omvang en in afwijkende volgorde. Hetgeen onmiddellijk volgt is de uiteenzetting der negen poetjoek's en de landen waar ze vigeeren. Op bl. 39 vindt men eene vermelding van de eerste vorsten van Atjeh, Bintan, Djambi, Palembang, Përijaman, Indragiri, in den trant van de opgaven bij Netscher, bl. 37 en 38; deze vermelding wordt besloten met de woorden

تمت الکلام تمبو اني گنتي برگنتي سائين برسائين تورن تمورن درقد اوزغ توار
کیتا دتغ سکاغ کیني تیداد بروبه

Dan volgen:

bl. 41	ئد مپتاکن علم کیت کلام قد سئل اوزغ یسبرعقل
bl. 45	» » درقد علم جیت
» 48	اداقون مانس انم انم مرتبت
» 55	این عباره در تونکو فادغ نین دهول نین بتواد
» 65	قد مپتاکن سگن نمباگ قد تیغ لرس اتو نو اتو نگري
» 68	اندغ نین دوفوه
» 75	چترا فوساک دن عاده دن فوبراتن تکان مینیکن نگري اندغ نین دوفوه
» 83	یشبرنام ماس برقاغ ساقوه فوکار
» 84	اندغ بیغ سلاق

OENDANG OENDANG MINANGKABAU V.

Collectie v. d. W. 54, 30 × 20 cM., 48 bl. 30 r. gedat. 6 Januari 1848.

Zonderling dooreengemengde tambo en oendang oendang bestaande uit de volgende bestanddeelen.

- bl. 1 حکم فد عادة دن حکم فد شرح
 waarvan de eerste in zessen verdeeld is (de verdeling is evenals in II. aḷi is hier اوصلي geschreven. evenals *oesuli* bij Van den Toorn, s. v. جوثق)
 » 5 (met vele Arabische citaten) انداخ: نندو فوه
 » 11 فد مندانکن تند جادمت
 » 11 اندخ سلافن
 » 12 دتوای لیما فرکارا
 » 14 فد مندانکن سکل حدیث ولایو کند سکل فعبونو
 » 17 مرتبة راج سفوه فرکار

» 24 begint de tambo geheel volgens de redactie- Netscher, doch zonder de vermelding der eerste vorsten. en veel korter aan het slot.

Op bl. 37 begint een kitāb over den kâḷi, waarin elke Arabische volzin in het Maleisch is vertaald en toegelicht. Op bl. 43 vangt de verhandeling over den caḳl aan, waarin de verschillende martabat's in de wereld vermeld worden met aanhalingen uit den ḥadith, en die eindigt met eene verklaring van beteekenissen van wettelijke termen.

CM.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU VI.

Collectie v. d. W. 63, 19 × 15½ cM., 216 bl. 19 r. rechts de tekst, links de transcriptie.

Dit HS. bevat:

Eerst de optelling der oudsten, gelijk bij Netscher; dan eene verheerlijking van Iskandar Dzôe'l-Karnajn, daarna (bl. 11) de gewone tambo. tot bl. 86; voorts; de negen poetjoek-wetten, de caḳl. (de transcriptie is 28 bl. meer beslaande dan de tekst); de hoekm's (bl. 132), de vereischten van den

Dan op bl. 163

» 173

مرتبة منقي سبلس فرکار
عادة هولوبل اقس ليم فرکار

CMII.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU VIII.

Collectie v. d. W. 203. $21\frac{1}{2} \times 15\frac{1}{2}$ cM., 216 bl. 13 r.

In de inleiding wordt verklaard dat uitgelegd zullen worden de اندخ لمبات دا(ن) جوفق دان گنتغ يتدفكي سكل عالم دان قاضي دان حكمه يغ سبلسر دان عادة يغ دنيمكن

De eigenlijke tambo. zeer gelijkend op die van Netscher, vangt reeds op bl. 2 aan. en eindigt op bl. 43. Daarna volgt de traditioneele stof die in alle tot nog toe vermelde HSS. voorkomt; bv. op bl. 64 de verhandeling over den cakl, daarna de vele martabat's, op bl. 78 de tjemo's. en daarna een dertigtal menschelijke eigenschappen en talenten. De plichten van de mantri's beginnen op bl. 98, en op bl. 100 de martabat manoesia; het vervolgt bestaat uit een aantal korte fasl's over allerlei zaken van wet en adat en plichtenleer, allen duidelijk van opschriften voorzien. Op bl. 181 komen de oendang oendang nan salapan in behandeling; daarna bevat het HS. nog:

bl. 193

» 211

» 213

کتاب دعوي فلاجران اوزع مایو
انیله عادة مایو
عادة منجاوة مموتس تال

CMIII.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU IX.

Collectie v. d. W. 204. $30 \times 19\frac{1}{2}$ cM., 50 bl. 30 r. gedat. 18 Febr. 1848.

Dit HS. (waarvan door het invreten van den inkt bijna niets meer leesbaar is) bevat eene korte inleiding. reeds op bl. 1 overgaande in den tambo beginnende met de vermelding van de 39 nazaten van Adam die onder elkander huwden.

De negen poetjoek's (bl. 22), de roekus van menschen in verschillende betrekkingen en toestanden. de verwantschappen en verschillen tusschen adat en sjarc, de afdeeling over de tjemo (bl. 29), de XX wetten (bl. 30), het proces (bl. 31), de uiteenzetting van den cakl (bl. 36), allerlei martabat's van mantri's, hoeloebalangs, pënghoeloe's en vorsten, de tjoepa's, en ten slotte de tien punten van den waren koer'an- reciteerder.

CMIV.

OENDANG OENDANG MINANGKABAU X.

Collectie v. d. W. 205, 33×21 cM., 141 bl. 28 r. Latijnsch schrift, alleen de rechterhelft der paginas is beschreven, gedat. 1847, 4 Jan.

Gemoderniseerde copie van den tekst van het vorige HS. met verandering van Minangkabausehe woorden in Maleische, soms in Bataviasche (zooals *bikin* en de uitgang *in*), en vaak in Hollandsehe woorden, bv. en, genaamd, hooedstuk, ein, twee. (*sic, sic*) enz. Aan het slot staat:

Talah soedah die salin Boek ini die Tanah Solak Pada 4 arie dari boelan ijanuarij ijaar 1847 saija ijang manjalin Genaamd chatib Maharadjo Soetan.

Andere handschriften:

Leiden, cod. 1962, 1745. 1772(1), 1773(1), 1915(2) en 3382, Catal. bl. 245—248.

's *Gravenhage*, nos. 570 en 222(1). (XV en XVI).

Zie ook sub nos. CCCXCV en CCCXCVI van dezen Catalogus.

(CCCXCV.)

OENDANG OENDANG TANAH DATAR I.

Bat. Gen. 35. Reeds behandeld onder bovenstaand nummar.

(CCCXCVI.)

OENDANG OENDOENG TANAH DATAR II.

Bat. Gen. 36. Reeds behandeld onder bovenstaand nummer.

(CDVI.)

OENDANG OENDANG LOHOK TIGA LARAS.

Bat. Gen. 396 A. Reeds behandeld onder bovenstaand nummer.

CMV.

HIKAJAT KIJAMAT.

Collectie v. d. W. 34, $15\frac{1}{2} \times 10$ cM., 27 bl. 13 r. gedat 1858.

Begin:

وندي جذجوشن اكو تنكل برتيف شروني سځوكل شرة فانس هليينترجديله
فاتوه ايشي دنيا ممبراكن بدان سزع: ايدو دن بقاء تيداق دصدر انق دن چجو
ديصدره، نن سزع بدان دير تيداق سيق فخدون مليكن الله دن محمد وندي
جذجوشن كو جاديله ماني ايشي عالم برتمبون: مله بغي

Slot:

الله اوز ايش شونك افيل اي خندق مكن الله كايو ديپلمن ملتي دي
رومه كاي ايت ماشن الله فول ما انشكن كايو ديشروجا دادانغ دامبل مله سمير
دودق دغدغ بوه سام ميره، شان برلين: شرانس رانس شكوته دمكن بوه كايو سمير
ايت جد فله فله نن هرم باكي سمير توبه نن تيدق فله توه اوز نن شام: گدغ دير
شانغ بوكن اوپه بوكن دگدود انق چوچو بوكن دي امدو شاوله لادغ هنن دودق:
تيدور فواش دودق فرگي برمايي كتاشه دغدغ ابرتمق باكي فير، كمكا رفقن سدر
محصور نام سكيون هرو تانه منجدي كاشي بوغ لاد بوغ چمخاك كتيك شرمجادي باكي
بدان تيداق تبرك سنت تابس عليت ديري انشان برسنتغ بوغ ماني بديداري
برنيه كنداي (?) فوانس فحار، عبوده نراوري فله ترتيخم اورتن فرمي تمت له
حكاية هاري قيمة والله اعلم

Gedeelte van een verhaal van de voorspellingen der gebeurtenissen in het laatste der dagen, den dag der opstanding zelven, de samenkomst op de mahsjar-vlakte, de weging der zielen, enz. volgens de gewone voorstelling der moslimsche eschatologie.

Vergelijk Cod. Leid. 1626/6

CMVI.

SJA'IR NAHOE.

Collectie v. d. W. 237, 15½ × 10 cM., 8 bl. 13—15 r.

Begin:

بسم الله الرحمن الرحيم ماله كاهو اوز موده ايشت التيم جاري نن
ليم روشن امفت بلس سوده برهينكو كيوي دن كائن كدون سما سكلين فگل
واحد سمات: روس ديتشه تشنيه فول فد هوجوش جادي جمش سكل ايتقاء ديشان
علما يغ توده: ايشت اولييم سكلين فگل كلشيغ جري يغ فذجغ واحد مذکر
ضمير كدون هو دن انت بقول له معني تيداق برتوکر واحد

Slot:

جاغتم لينه جكلو دکنل فد مفرد علامه تشانيه تيا لاكت علامه رفع تيداق

ترشورة ايتونه تند اي هندقم ايشت كلو دو تيك فد تشاينه فيحق دي اخيم
 تيگ حريفه ايف دن نون بريش ديلاوه انو باعاس دحفظ نصب كلو دي تيك
 جمع بيگين تيگ بيذا دن فرق دن نون كلو اندامق تدلف مذكر شام نماين
 جمع والله اعلم بالصواب دودق اكو سوت عالم تلتل (sic) ديتاني مپوسون نظم
 دامبل قرطس دوة دن كلام دسورتكن شعير كنفتي سلام

Eene korte les in slechte spelling over de arabische pronomina personalia
 en iets van de leer der nomina.

CMVII.

SOERAT PADATO ARAK GADANG ATAU HALEK GADANG.

Bat. Genl. 39, 32 × 21 cM., 27 bl. 31 r. Latijnsch schrift, alleen aan
 den rechterkant beschreven gedat. Juni 1850.

Dit boek voor ceremoniën en toespraken bij feesten (met halek is alé^e ==
 𑄀) bedoeld) vangt aan met een vers dat aldus begint:

Kasiejjan pamenan lalok, ka

tjiempoeng pamenan mandie

tieda tabielang lahatok

Sambah djo siempoeh pandjalandie.

Reeds op bl. 2 begint het prosa-gedeelte der toespraken.

Het slot is:

Kang tjieno marantjoeng kalam

dierantjoeng anak biedodarie

Sambah diehieijasie dangan salam

Sambah laloe salam koembalie

Koembalie kapado nan poenjo.

A F D E E L I N G IX.
N A G E K O M E N H A N D S C H R I F T E N.

CMVIII.

HIKAJAT NABI BERTJOEKOER VIII.

Bat. Gen. 408 A. bl. 1—10. 16 r. ($20\frac{1}{2} \times 13$ cM.)

Notulen 1908, bl. 117 VII a.

Ook dit exemplaar vangt aan met de verzekering dat aan een ieder die dit verhaal leest, aanhoort of opschrijft zijne zonden zullen vergeven worden, en zullen afvallen van zijn lichaam evenals de bladeren afvallen van de twijgen.

CMIX.

HIKAJAT NABI BERTJOEKOER.

Bat. Gen. 409 A. bl. 1—10. 16 r. (21×13 cM.)

Notulen als boven.

Dezelfde tekst, geheel van vokaalteekens voorzien.

CMX.

HIKAJAT NABI MIRADJ IX.

Bat. Gen. 412, 21×17 cM., 122 bl. 15 r. gedat. 3 Rabîc I. 1253.

Notulen als boven.

Negende exemplaar van het verhaal van Moehammads hemelreize. Ook dit HS. vangt aan met de verzekering aan 'Abbâs gegeven dat een ieder die dit verhaal leest, aanhoort of opschrijft van het begin tot aan het einde zijne zonden zullen vergeven worden, zoodat zij zullen afvallen van zijn lichaam, zonder dat ééne overblijft, evenals de bladeren afvallen van de twijgen.

Het geschrift eindigt, na de vermelding der legende, abrupt met de woorden

مَكِّ لَإِي سَجُودِ كَابُودِ قَدَامِ رَسُولِ اللّٰهِ سَرَتِ مَخْرُجُفِ شِهَادَتِ دَانِ تَوْبَةِ اَكْنِ
اللّٰهِ تَعَالٰي دَانِ كَعْدِ رَسُولِ اللّٰهِ مَكِّ رَسُولِ اللّٰهِ فُونِ بَرْتَانِ هِي اَحَدِدِ مَخَافَكِه
اَشْكُو دَمَكِينِ اَيْتِ مَكِّ اَحَدِدِ فُونِ حَكَايَةِ تَرَسْمَتِي

Op bl. 117 en 118 staat een Arabisch gebed met het Javaansche opschrift
رسول، فُذِّتْ دَعَا، رسول
en op bl. 119 en 120 eene formule en werkwijze genaamd
فصل صدقة لندو اتر سرغيجي انوون
met verklaring in het Javaansch. en op bl.
121 en 122 een fragment over de besnijdenis met interlineaire Javaansche vertaling.

Eene transcriptie (met vele lacunes) is vervat in no. 412^a.

CMXI.

HIKAJAT NABI WAFaT V.

Bat. Gen. 408. B, bl. 11—32. 16 r. (20¹/₂ × 13 cM).

Notulen als boven.

Zeer korte redactie van het verhaal over het zalig uiteinde des profeets.

CMXII.

HIKAJAT NABI WAFaT VI.

Bat. Gen. 409 B, bl. 11—34 16 r.

Notulen als boven.

Wederom de korte redactie, maar in veel betere spelling en met meer
regelmaat in den geheelen tekst, welke met alle vokaalteekens voorzien is.

CMXIII.

HIKAJAT SAMâcôEN III.

Bat. Gen. 411. 21 × 17 cM. 143 bl. 13 r. (bl. 1—45 zijn gevocaliseerd.)

Notulen als boven.

Dit exemplaar mist de laatste bladzijde; na de laatste woorden جاشن
له کامي لام سکلين اني دان جَکْ مات سَکَلَفُونِ هَمبِ رَضَاهُ فِدِ فَرِبُونِ فَرِغِ اَيْتِ
دَشْنِ کَافِرِ لَعْنَةِ اللّٰهِ دَانِ جَکْ دَنَعَمَلَنِ دَدَانِمِ دَنِيَا فَرِغِ سَبِيلِ اللّٰهِ مَاتِ نَسَبَجَايِ
دَاخِرَةِ کَيْتِ بَرْتَمُو جَوکْ اَنْشَاءَ اللّٰهِ نَعَايِ دَمَنِيْنَهْ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ کَيْتِ کَدُو اَنْبِيِ
heeft de transcriptie (HS. 411^a) nog zes regels.

In het begin wordt vermeld dat dit verhaal uit het Arabisch in het
Maleisch is vertaald. Hierin wijkt het af van v. d. W. 92. doch overigens is

de tekst zeer verwant aan dien van v. d. W. 92. en niet met C. St. 31, met uitzondering van een eenigszins andere woordenkeus. Voor bijzonderheden omtrent dit verhaal worde naar de sub no. CCCIX genoemde verhandeling verwezen.

CMXIV.

HIKAJAT SJAJCH 'ABDOELKÂDIR DJILÂNI VI.

Bat. Gen. 410, $21\frac{1}{2} \times 17$ cM., 54 bl. 19 r. gedat. 1279, 22 Hapit.
Notulen als voren.

Ook van dezen tekst getuigt de schrijver dat hij dien vertaald heeft uit het Javaansch, soepaja manfa'at bagi orang jang tiada mengatahoei akan bêhasa Djawi, en ontleend aan de قِصَاصُ السُّفَّاحِرِ. Het HS. is zeer na verwant aan dat van I (DCXC), maar de verhalen zijn hier genummerd (hun aantal is 25), en de eigennamen zijn hier beter gespeld. Achteraan staat de doe'â van den Heilige.

Eene transscriptie (waarin evenals bij de nos die voorafgingen de moeilijke woorden opengelaten zijn) ligt in dit manuscript.

A F D E E L I N G X.

LATER AANGETROFFEN HANDSCHRIFTEN.

De volgende handschriften zijn indertijd ten onrechte als Arabische manuscripten beschouwd, en onder de verzameling Arabische HSS. opgenomen.

CMXV.

KOER'ANCOMMENTAAR V.

CCXXXIII, $29\frac{1}{2} \times 20$ cM., 290 bl. 33 r.

Notulen 1899, bl. 69.

Maleische bewerking van den Tardjoemân al-moestafîd genaamden commentaar, welke in het Maleisch is overgezet door Amînoeddin 'Abdoerraôef ibn 'Alî al-Djawî al-Fanṣôerî, en waaraan iets is toegevoegd door zijnen leerling Abôe Da'ôed al-Djawî ibn Ismâcîl ibn Agha 'Alî Moesṭafâ ibn Agba 'Alî ar-Rôemî, voornamelijk nit Al-Châzin en uit enkele van des leeraars eigene mededeelingen, en dat wel op last van den leeraar.

Dag en maand en plaats van bĕeindiging van het HS. zijn genoemd in het slot:

تمت تفسير قرآن في شهر ذو الحجة في اليوم الرابع (sic) في وقت الصبح
في بلد الغنقي في الزمان شيخنا ومولانا تنكو كروغ وصلي الله علي سيدنا محمد
والله وصحبه وسلم آمين

Het Arabisch is in het rood, en de koer'anplaatsen zijn veelal van vocaalteekens voorzien.

Dit fragment vangt aan met djoez' 12 (Sôerah XVIII: 74) en eindigt bij het slot (Sôerah CXIV: 4) de laatste commentatie is:

كانت اولهم يا محمد برندڤ ائ كڤد توجن يڤ مڤجديكن سكل مانشي دان
يڤ مميلك كن مريكت لڤي توجن سكل مانشي برندڤ ك ايت دڤد كڤياتن
وسواس شيطان يڤ تركمدين يعني هيلڤ اي دڤد هات تيفء ذكر اكن الله تعالي
يڤ اي ممبري وسواس فد سكل هات مانشي دڤد جن دان مانشي

Dit HS. is afkomstig uit Segli; zie de aangehaalde plaats der Notulen.

CMXVI.

MIR'AT AT-TOELLâB Fi TASHîL MA'rifAT AHKâM
ASJ-SJAR'IJJAH LPL-MâLIK AL-WAHHâB III.

CCXXXIV. $29 \times 20\frac{1}{2}$ cM., 696 bl. 27 r.

Notulen als bij het vorige HS.

Compleet exemplaar.

Over het werk zelf en zijnen auteur zie men de opgaven sub n^{os}
DLXI en DLXII.

Achteraan zijn de namen van den eigenaar en den copist genoemd.

CMXVII.

BIDâJAT AL-MOEBTADî BI FADL ALLâH AL-MOEHDî XVI.

CCLI, $31 \times 15\frac{1}{2}$ cM., 122 bl. 17 r.

Notulen als bij het vorige HS.

Zie over dit werk de n^{os} DC—DCXIV.

Op bl. 120 begint de derde bâb over de Vasten, waarvan slechts drie bladzijden aanwezig zijn.

Vooraf gaan enkele gescheurde paginas van het begin van een ander exemplaar van dit werk.

CMXVIII.

DJAWâHIR AL-^cOELOÊM Fi KASJF AL-MA^cLOÊM III.

CCCLVIII A, bl. 1—270 bl. 19 r. ($21 \times 15\frac{1}{2}$ cM.)

Notulen als bij het vorige HS.

Zie over dit werk de n^{os} DCXXXVII en DCXXXVIII.

Dit gedeelte is gedateerd: 11 Rabî' II, 1076.

Na deze vermelding wordt in het Arabisch medegedeeld dat na de beëindiging van dit werk de auteur naar Rânîr terugkeerde in 1054 en een zijner leerlingen gelastte het voort te zetten, en dat het Besluit uit het Perzisch in het Maleisch is vertaald.

Vooraan zijn eenige bladzijden met Arabisch (o. a. het begin van as-Soejoetî's commentaar op de Alfijjah: التنبئة المرضية في شرح الانبية) bijgebonden.

CMXIX.

HILL AZ-ZILL III.

CCLVIII B. bl. 271—284, 19—21 r. ($21 \times 15\frac{1}{2}$ cm.)Zie over dit werkje de n^{os} DCCXXX en DCCXXXI.

Achteraan is (ondersteboven) een fragment van een werk over de geloofsleer ingenaaid.

ALPHABETISCH REGISTER.

I. MALEISCH.

A.

Aanteekeningen.	Bat. Gen. 297,	bl. 389
Achbâr al-âchirah fî ulwâl al- kijâmah.	Coll. v. d. W. 48, Coll. Br. 275, „ „ „ „ 21.	{ » 413—414
Adat Palembang.	Bat. Gen. 265, 270	» 309—310
Adat radja radja Malajoe.	Coll. v. d. W. 64	» 309
Akâ'id al-îmân.	Bat. Gen. 230	» 407
Akâ'id en şalât.	Coll. Br. 194	» 415
Akîdah bimiftâlî al-akâ'id.	Bat. Gen. 102 D en 340 B.	» 407—408
Allâhoe Akbaroe.	„ „ 78	» 439
Anbija (Kitab al- en Kîşas al-).	„ „ 203 A, Coll. v. d. W. 66, 67, 68, Coll. C. St. 122, Coll. Br. 421 H.	{ » 212—216
Arkân al-islâm.	Bat. Gen. 309	» 381
Asal Djagat Pasoemah.	Coll. Br. 157, VIII	» 283
Asal Oesoel Bangkahoeloe.	Bat. Gen. 143, 148	» 280
„ „ Toean Gadang Batipoe.	„ „ 160	» 281
„ radja radja Palembang.	Coll. Br. 157, III	» 281—282
„ „ „ Sambas.	„ v. d. W. 198 A en B	» 279
„ toeroenan radja Baros.	Bat. Gen. 162	» 281
Asrâr al-însân fî ma'rifah ar-rôeh wa'r-rahmân.	„ „ 336 D. Coll. v. d. W. 40.	{ » 427—428
Autobiografie.	Bat. Gen. 266	» 468

B.

Bâb an-nikâh.	Bat. Gen. 308	» 379
„ radja radja.	„ „ 332	» 463
„ sjartî al-badan.	„ „ 286 E	» 463
Bachtijâr-en andere verhalen.	„ „ 197	» 91—92
Bahr al-cadjâ'ib.	„ „ 121	» 447

Bajān asj-Sjahâdah.	Bat. Gen. 171	bl. 409
„ at-Tadjalli.	„ „ 115 A	» 408
Bapa Bilalang dan Lëbe Malang.	Coll. v. d. W. 212	» 185
Bidâjat al-hidâjah.	Bat. Gen. 107 A, 295, 299 A (B en C) 328 A, 341 B, 376 C, Coll. v. d. W. 45.	} » 404—406
Bidâjat al-moebtadi bi fa'ül Al-lâh al-moehti.	Bat. Gen. 102 A (en B) 105, 108, 282, 298, 300, 318, 324, 325, 345, 376 B, 381 A: Coll. Br. 409, Coll. v. d. W. 17, en CCLI.	
Bidâjat al-moebtadi wa'oemdah al-aulâdi.	Coll. v. d. W. 47	» 417
Bidâjat al-moebtadin, zie bij Kitâb (al-) al-Madjmôe'.		
Bismillâhi'rrahmâni'rrahîm.	Bat. Gen. 72	» 438
Bismillâhi'rrahmâni'rrahîm e. a.	Bat. Gen. 86	» 439
Boenga Rampaj.	„ „ 24	» 88—91
Boestân al-Katibin.	Coll. v. d. W. 218, 219	» 460—461
„ as-Salâfin.	Bat. Gen. 286 B, C, D, 310	» 76—77
Brieven.	Bat. Gen. 1 B, 1 D, 174, 175 396 B, C.	} » 467—468
Châsşijjât al-Koer'ân.	Bat. Gen. 75, Coll. v. d. W. 24	
Chronologie.	Coll. C. St. 46	» 458
D.		
Dalil dan hadith kaloear daripada Bidâjat al-hidâjah.	Coll. v. d. W. 44	» 430
Dari hal Kradënan.	Bat. Gen. 212	» 466
„ „ Oedara.	„ „ 167	» 459
„ „ Tanaman bamboe.	„ „ 269	» 465
Didactisch gedicht.	„ „ 388 B,	» 361
Djawâhir al-coelôem fi kasf al-ma'clôem.	Coll. v. d. W. 10, Bat. Gen. 119 (en CCLVIII A)	} » 403 en 514
Djihâd e. a.	Bat. Gen. 294	
Djimat's.	Bat. Gen. 62, 63, 66, 67, 86 B, 164, 219, 395, 403, 404.	} » 444—445

Djoemlat al-macrifah at-ṭarīḫij-jah.	Bat. Gen. 378 B,	bl. 433
Doerr (ad-) an-nafis.	Coll. v. d. W. 32	» 403
Doerr (ad-) an-nazîm.	 35	» 370
„ .. ath-thamîn fî bajân caḡâ'id al-moe'minin.	Bat. Gen. 224, Coll. v. d. W. 27	» 401
Doerrah (ad-) an-nazîrah.	.. .. 340 A	» 408
Doerrat al-farâiḡ bisjarḡ al-caḡâ'id.	Coll. v. d. W. 26	» 401
Dzîkr.	Bat. Gen. 336 A	» 415
.. en doe'â	.. .. 86 A	» 415

D.

Dijâ 'l-warâ ilâ soelôek ṭarīḡat al-mac'bôed al-coelâ.	.. .. 328 B, 341 C	» 433
---	--------------------	-------

E.

Eerste Atjeh-expeditie.	 98	» 282
Eigenschappen van Allâh en de Geloofsbelijdenis.	 111	» 408
Erf- en huwelijksrecht.	 56	» 381
Erfrecht.	 348	» 382

F.

Fatḡ ar-Raḡmân.	Coll. v. d. W. 9	» 432
Foerôe' al-masâil wa oeṣoel al- masâil.	 38	» 385—386
Fragmenten.	Bat. Gen. 305	» 389

G.

Gebeden, lapal's en formulieren.	.. .. 334, 335 A, 355, 369. { 371, 372, 375 C. Coll. Br. 197 {	» 451—453
Geloofsleer.	Coll. Br. 200 A, 200 C, 260. { 262, 412. Bat. Gen. 387. { Coll. v. d. W. 53 {	» 409—410 en 412—413
„ van Al-Koesjâsjî.	Bat. Gen. 109 A (en B)	» 409
Geloofsleeren aanverwante zaken.	Bat. Gen. 370	» 411
„ .. mystiek.	Coll. v. d. W. 49	» 417—418
„ .. plichtenleer.	Bat. Gen. 381 C	» 412
„ .. wet.	 316	» 411
„ in vermaningen.	 374	» 411—412
„ van Al-Boecbârî.	 68	» 408

Geschiedenis der Preanger.	Bat. Gen. 165	bl. 285—286
Geschiedenis van Blëdoeg, Ngembak en van Djono	„ „ 211	» 286
Geschiedenis van Java.	„ „ 80	» 286
„ „ Pasëmah.	„ „ 234	» 283
„ „ Tamboesi.	„ „ 100 <i>a</i> , 100 <i>b</i> .	» 283—285
Geslachtslijst.	„ „ 235	» 464
Ghâjat at-foellâb.	Coll. v. d. W. 1	» 374—357
Goerindam doea bëlas.	Coll. v. d. W. 233	» 359
Grafische voorstelling van mystieke zaken.	Bat. Gen. 85	» 439

H.

Hidâjat as-sâlikin fî soelôek maslak al-moettaḳḳîn.	„ „ 292, Coll. v. d. W. 43	» 429—430
Hikajat ¹⁾ Aboe Noewâs.	Coll. C. St. 132 A, Coll. Br. 209, Coll. v. d. W. 124 A.	{ » 125—127
„ „ Samah.	Bat. Gen. 146, 198 C, 203 B, 388 A, Coll. v. d. W. 76 B, 97.	
„ Agoeng Sakti.	Bat. Gen. 260	» 32—33
„ Aḥmad Moeḥammad.	„ „ 127, 185, Coll. C. St. 107, 120, Coll. Br. 435, Coll. v. d. W. 131.	{ » 112—119
„ Aḥmad Sjah. zie Hikajat Indra Dewa.		
„ eAli Kawin.	Bat. Gen. 42 F, 58	» 254
„ Amir Ḥamzah.	„ „ 23 A, Coll. C. St. 138, Coll. Br. 145	{ » 248—250
„ Angkawidjaja.	Bat. Gen. 180	
„ Anom Mataram.	Coll. v. d. W. 135	» 51—61
„ Ardjoena Mangoendjaja.	Bat. Gen. 191	» 27
„ Aṣal bangsa djinn dan dewa dewa.	Coll. v. d. W. 187	» 294—295
„ Atjèh.	„ v. d. W. 196	» 279—280
„ Bachtijâr.	Coll. Br. 121, 503, Coll. v. d. W. 179	{ » 84—86

¹⁾ Dit woord is, daar het in het Maleisch burgerrecht gekregen heeft, niet op zijn Arabisch met een ḥ gespeld; ook in den Catalogus niet.

Hikajat Bajan Boediman.	Coll. Br. 357, 102, 115, 545, Coll. v. d. W. 173, 174	{ bl. 81—84
„ Bërma Sjahdân.	Bat. Gen. 216, Coll. C. St. 118	» 106—109
„ Bigrama Indra zie Hikaj jat Maharadja Bikrama Sakti I.		
„ Bikrama Tjindra.	Bat. Gen. 239	» 150—151
„ Boedjangga Maharadja Indra Maharoepa.	Coll. v. d. W. 156	» 203—205
„ Bajan Boediman.	Coll. Br. 357, 102, 115, 545, Coll. v. d. W. 173, 174	{ » 81—84
„ Boelan bërbelah.	Bat. Gen. 365 B, Coll. v.d.W. 95 en 96 (ook in v.d.W. 102 bl. 200—214)	{ » 231—232
„ Boeroengsibèharoe bèharoe.	Bat. Gen. 151. C	» 124
„ Darma Tasijjah.	„ „ 42 B, 198 B, Coll. Br. 421 E. Coll. v.d.W. 124 B	{ » 186—187
„ Darmawangsa.	Coll. v. d. W. 143	» 16—17
„ Dewa Mandoe.	Bat. Gen. 16, 202. Coll. v.d.W. 157, 158, Coll. C. St. 136, 137	{ » 99—104
„ „ Mëngindra.	Bat. Gen. 126, Coll. v.d.W. 159	» 176—177
„ „ „ Laksana.	„ „ 128	» 151—153
„ Djajalangkara.	„ „ 53	» 162
„ Djaran Kinanti Asmarandana.	„ „ 181, Coll. Br. 158	» 42—47
„ Djaran Sari dan Djaran Poernama.	„ „ 179	» 72—74
„ Djauhar Mauikam.	Coll. v. d. W. 121, 122, 123.	» 127—129
„ Djoeragan Djaja Indra.	„ C. St. 134	» 159—160
„ Fartana Islâm.	Bat. Gen. 42 D. 388 D, Coll. Br. 421 D.	{ » 237
„ Fatimah bërkata-kata dë- ngan pëdang eAlî.	Bat. Gen. 378 G	» 254—255
„ Gëlaran Pandoe toeroenan Pandawa.	„ „ 253	» 25—27
„ Ghoelâm.	Coll. v. d. W. 132, 133, 134	» 86—88
„ Hang Toeah.	Bat. Gen. 207, Coll. v.d.W. 186	» 119—120
„ Hasan Damsjik.	„ „ 192.	» 124—125
„ Iblis dan Nabi.	Coll. v.d.W. 93, Coll. Br. 421 B	» 232

Hikajat Indra Bangsawan.	Coll. C. St. 127, Coll. v.d.W. 160, 161 A, 162, Coll. Br. 430, Bat. Gen. 245.	} bl. 191—194
„ „ Dewa.	Coll. v.d.W. 129, 130	» 165—167
„ „ Djaja Pahlawan.	„ „ 152	» 205—209
„ „ Laksana.	„ C. St. 139	» 190—191
„ „ Maulana.	Bat. Gen. 393.	» 147—148
„ Indranata.	„ „ 3. Coll. v.d.W. 163, Coll. C. St. 74. 131 A, 135	} » 95—97
„ Indrapoetra.	Bat. Gen. 125, Coll. v.d.W. 168	» 97—99
„ Indra Walsoeki.	Coll. C. St. 141	» 146—147
„ Iskandar Dzôe'l-Karnajn.	„ v. d. W. 112, 113. Bat. Gen. 1. C	» 255—260
„ Isma Jatim.	Coll. v.d.W. 170, 171. 172, Bat. Gen. 137.	» 178—179
„ Istamboel.	Coll. Br. 319	» 288—289
„ Joesoef.	Coll. v. d. W. 110	» 216
„ Kalilah dan Daminah.	Bat. Gen. 29, 135. 229, Coll. Br. 146, 321, 510, Coll. v. d. W. 184. 185.	} » 77—81
„ Këroemoeng, zie Hikajat Naja Koesoema, III, IV.		
„ Koemala Bahrajn.	Bat. Gen. 129, Coll. v.d.W. 182.	» 104—106
„ Koerajsj.	Coll. v. d. W. 146. 147.	» 139—143
„ Langlang Boeana.	Bat. Gen. 20.	» 75—76
„ Maharadja 'Ali.	Coll. v. d. W. 106 A. 107, 108, Bat. Gen. 198 A.	} » 220—222
„ „ Bikrama Sakti.	Coll. C. St. 121, 128. Coll. v. d. W. 165. 166, 167.	} » 135—138
„ „ Boma.	Bat. Gen. 215, 360. Coll. v. d. W. 142. Coll. Br. 1, 154.	} » 92—95
„ „ Djaja Asmara.	Coll. v. d. W. 148.	187—190
„ „ Garebak Djagat.	Bat. Gen. 251.	» 20—22
„ „ Indra Kila zie Hikajat Indra Bangsawan VI.		
„ „ Moending Giri dan Panggoeng Këraton.	Coll. v. d. W. 145	» 209—211

Hikajat Maḥmôed.	Bat. Gen. 42 K, (ook 24, 1 ^o verh.)	bl. 139
„ Marakarma zie Hikajat Si Miskin II.		
„ Marapati Ėmas dan Marapati Perak.	Bat. Gen. 249.	» 174—175
„ Martalaja.	„ „ 5.	» 74—75
„ Masjhôed Ḥaḳḳ.	Coll. v. d. W. 180. 181.	» 177
„ Mesa Gimang.	„ „ „ „ 138.	» 61—66
„ Mesa Oerip Pandji Djaja Lelana.	Bat. Gen. 187.	» 66
„ Mochammad Ḥanafijjah.	„ „ 184. 359. Coll. v. d. W. 69, 70, 71, 72. Coll. C. St. 157, Coll. Br. 211.	} » 250—254
„ Moehammad Moeḳâbil.	Bat. Gen. 151 B.	
„ Nabi.	„ „ 205, Coll. v. d. W. 102.	» 225—226
„ „ bërtjoekoer.	„ „ 60, 256 B, 365 C, 388 E, 405, 406 A, Coll. Br. 192. Bat. Gen. 408 A. 409 A.	} » 226—228 en 510
„ „ dan orang miskin.	Bat. Gen. 42 H.	
„ „ mëngadjar ‘Ali.	Coll. Br. 421 C. Bat. Gen. 42 C.	» 228
„ „ mëngadjar anaknja Fatimah.	Bat. Gen. 52 B. 388 C. Coll. v. d. W. 94.	} » 228—229
„ „ Mi‘râdj.	Bat. Gen. 123, 186, 199. 358. 364, 389 A, Coll. v. d. W. 78. Coll. Br. 207, Bat. Gen. 412.	
„ „ Wafât.	Bat. Gen. 42 G, 365 D. 389 B, Coll. Br. 421 A, Bat. Gen. 408 B. 409 B.	} » 233—234 en 511
„ Nachoda ‘Asjik	Bat. Gen. 261.	» 173—174
„ „ Moeda	„ „ 77.	» 134—135
„ Naja Koesoema	„ „ 131, Coll. v. d. W. 139. „ „ 130 „ „ 140	} » 69—72
„ Nĕgĕri Djohor	Coll. v. d. W. 192 en 193.	
„ Nôer Moehammad	Bat. Gen. 96. 378 C. 388 F. 406 B. Coll. v. d. W. 75. 76 A, Coll. C. St. 119.	} » 222—224
„ Pandawa	Bat. Gen. 15.	
„ „	Coll. Br. 177.	» 15—16

Hikajat Pandawa Djaja	Coll. Br. 2	bl. 13— 14
„ „ Lèboer	Coll. v.d.W. 144.	» 17— 20
„ „ Lima	„ Br. 3.	» 14— 15
„ „ Pantja Kalima	„ C. St. 111.	» 12— 13
„ Pandita Râghib	Bat. Gen. 363.	» 239
„ Pandji Koeda Soemirang	„ „ 177, Coll. Br. 126. Coll. St. 125.	{ » 47— 51
„ „ Soesoepan Mesa Kèlana, zie Hikajat Praboe Anom.		
„ Pantjalogam	Bat. Gen. 17. Coll. Br. 428, Bat. Gen. 385.	» 182—184
„ Pèlandoek Djinaka	„ „ 156.	» 120
„ Poerasara	„ „ 178.	» 29— 31
„ Praboe Anom	Coll. C. St. 129.	» 67— 69
„ Rabi'ah	Bat. Gen. 42, E.	» 187
„ Raden Alit	Coll. v. d. W. 194.	» 276
„ Radja Adjnawi zie Hikajat Nachoda Moeda.		
„ Radja Bèrekoer	Bat. Gen. 84.	» 162—163
„ „ Fandjar dan Kötaringin.	Bat. Gen. 2, 43, 48, 124 157, 218, Coll. v.d.W. 200 Bat. Gen. 44.	{ » 270—274
„ Radja Boedak	Bat. Gen. 6. Coll. v.d.W. 153, 154.	{ » 130—132
„ „ Chajbar	Bat. Gen. 365 A, Coll. v.d.W. 79, 80, 81.	{ » 237—239
„ „ Damsjik	Coll. v.d.W. 164.	» 122—123
„ „ Dëntadjaja dari nègèri Sëntapoeri.	Coll. v. d. W. 155	» 185—186
„ „ Djoemdjoemah.	Bat. Gen. 228, 388 G, Coll. v.d.W. 106 B, 109, 161. B. Coll. C. St. 131 B. C. St. 131 B.	{ » 218—219
„ „ Handak.	Bat. Gen. 188, 362, 380, Coll. v.d.W. 87, 88, 90, 91, Coll. C. St. 106, Coll. Br. 276 Bat. Gen. 42, L.	{ » 234—236

Hikajat Radja Kérang (Indra	Bat. Gen. 18, Coll. C. St.	
Laksana)	117.	bl. 179—182
„ „ Pékar Mëdi.	Coll. v. d. W. 169	» 167—171
„ „ Ta'bir	„ C. St. 142.	» 161—162
„ Sja'f Dzôe'l-Jazan.	Coll. v. d. W. 114, 115, 116, 117	{ » 260—267
„ Samâcôen.	Bat. Gen. 31, Coll. v.d.W. 92 en Bat. Gen. 411	{ » 243—244 en 511—512
„ Samsoe Bahroen.	Coll. C. St. 132, B	» 145—146
„ Sang Samba, zie Hikajat Maharadja Boma III.		
„ Sariboe Masâil.	Bat. Gen. 19, 59, 200. Coll. v. d. W. 82, 83, 84, 85, 86 (ook in v. d. W. 102, bl. 253—296).	{ » 240—243
„ Sërengga Bajoe zie Hi- kajat Aḥmad Moelḥam- mad VI.		
„ Sëri Rama.	Bat. Gen. 78, 136, 204, 252. Coll. v. d. W. 141, Coll. C. St. 143, Coll. Br. 14 (zie ook Bat. Gen. 209 deel I en II).	{ » 1—7
„ Si Boeroeng Pingaj.	Bat. Gen. 42 A.	
„ Si Miskin.	„ „ 384, Coll. v.d.W. 175, 176, 177, 178.	{ » 133—134
„ Sitti Sara zie Hikajat Na- choda Moeda.		
„ Sjah Mandewa.	Bat. Gen. 243.	» 143—144
„ Sjahi Mardân.	„ „ 51, 147, Coll. v.d W. 149, 150, 151, Coll. C. St. 140, Coll. Br. 536.	{ » 109—112
„ Sjahr al-Kamar.	Bat. Gen. 213.	» 148—150
„ Sjahroel Indra.	„ „ 14, 4, 242, 366, 390, 391, Coll. C. St. 145, 146, Coll. Br. 436.	{ » 153—159
„ Sjaich 'Abdoelkâdir Dji- lânî.	Bat. Gen. 206, 256 A, 392, Coll. Br. 285. Coll. v.d.W. 128 en Bat. Gen. 410.	{ » 418—421 en 512

Hikajat Sjah Moehammad Sam- mân.	Bat. Gen. 250. 386. 394, Coll. C. St. 124, Coll. Br. 298, Coll. v. d. W. 126, 127.	} bl. 421—424
„ Soeltan Ibrâhîm.	Bat. Gen. 155, Coll. v. d. W. 118, 119. 120. Coll. C. St. 130 A, Coll. Br. 421 G.	} » 120—122
„ Soeltan Tabôerat.	Bat. Gen. 183, 257. 258, 259	» 194—203
„ Tamim ad-Dârî.	.. „, 151 A, Coll. v. d. W. 101, Coll. C. St. 130 B. Coll. Br. 421 F.	} » 244—247
„ Tawaddoed.	Bat. Gen. 42 J.	» 138
„ Tjandra Hasan.	Coll. v. d. W. 183.	» 177
„ Tjarang Mesa Gambira zie Hikajat Naja Koesoema I en II.		
„ Tjekel Waneng Pati.	Bat. Gen. 132, 139, 142. Coll. v. d. W. 136, 137, Coll. C. St. 113, 113 <i>b</i> . Coll. Br. 168, 175. 175 <i>a</i> . Coll. Br. 281, 303,	} » 33— 42
„ Tjindabaja.	Coll. Br. 206.	» 163—164
„ Waşijjat Loekmân al- Hakîm.	„ v. d. W. 125.	» 216—217
„ „ Nabi Moehammad.	„ C. St. 123, Coll. Br. 266.	» 424
„ Zakarijjâ.	Bat. Gen. 201, Coll. v. d. W. 104, 105.	} » 217—218
„ zonder naam.	Coll. C. St. 126.	» 144—145

H.

Hadîth Arbaʿîn.	Coll. Br. 226 D.	» 424—425
Hajât al-koelôeb.	„ v. d. W. 23.	» 413
Hakîkah Rôeh.	Bat. Gen. 336 F.	» 436
Hikmat Hikmat ʿilmoe.	Coll. v. d. W. 216.	» 460
Hill az-zill	Bat. Gen. 109 D, 339 A, en CCLVIII B.	} » 433—434 en 515
Hoedjdjah bâlighah calâ djamâ- ʿat al-moechâsamah.	Bat. Gen. 328 F.	» 391
Hoekoem Kânôen.	Coll. v. d. W. 13.	» 398

I.

Idâḥ al-albâb limoerid an-nikâḥ		
bi's-ṣawâb.	Coll. v. d. W. 14.	bl. 378—379
Imoe oemi.	Bat. Gen. 262.	» 460
.. Hisâb.	Coll. v. d. W. 226.	» 460
Instructie-Loear Batang.	Bat. Gen. 267.	» 465
Iṣlâḥ al-ḥâl biṭalb al-ḥalâl.	„ „ 225.	» 391
Islâm en imân.	Coll. Br. 193.	» 416
„ „ „ en mystiek.	„ „ 220.	» 416

K.

Kasjt al-kirân fi bajân an-nijjah		
cinda takbîrat al-iḥrâm.	Coll. Br. 200 E en Coll. v.d.W. 36	» 384
Kifâjat al-'ibâdah.	Bat. Gen. 314	» 416
.. „ moebâdi 'alâ 'aḳîdat		
al-moebtadi.	„ „ 361	» 416—417
Kitâb al-djinâjât.	Coll. v. d. W. 12	» 377—378
„ al-farâid.	Bat. Gen. 375 D	» 382
„ al-ḥikam.	Coll. v. d. W. 28, 30, 29, 31	» 430—431
„ (al-) al-madjmôec.	Bat. Gen. 223.	» 434—435
„ alif alifan.	Coll. v. d. W. 223	» 462
„ bintang.	Bat. Gen. 101, 208, Coll. v.d.W. 225. Coll. Br. 289	} » 457—458
„ fawâid.	Bat. Gen. 117. Coll. v.d.W. 52	
„ fiḳh.	Coll. Br. 395.	» 384
„ moechtaṣar.	Bat. Gen. 120. Coll. v.d.W. 7. 8	» 431—432
„ oeṣoel ad-din.	Coll. v. d. W. 46	» 407
„ ta'bir.	„ „ „ 217. Bat. Gen. 376 A, 317 A, Coll. Br. 208	} » 456—457
„ tarâsoel.	Bat. Gen. 52 A, 81, 272, Coll. v. d. W. 220, 221.	
„ tēka tēki tērbang.	Coll. v. d. W. 224	» 460
„ fiḳb.	„ v. d. W. 227. C. St. 94.	» 445—447
Kleine verhalen.	Bat. Gen. 263	» 173
Koetika's en fâl's	„ „ 64, 65, 170, 223, 306, 311, 312, 337, 338, 342, 351, 352, 353, 367, 378 A, 382, 383	} » 447—450
Kroniek der Molukken	Bat. Gen. 173.	

K.

Kânôen Matan	Coll. v. d. W. 56	bl. 304
Kawâid al-islâm	Bat. Gen. 328 E	» 412
Koer'ân	„ „ 41, 116	» 367
Koer'âncommentaar.	„ „ 290, 291, 322, 373 en B. G. CCXXXIII,	» 368 en 513—514

L.

Lakon Djaka Soekara.	Bat. Gen. 246	» 31—32
Larangan.	„ „ 278	» 310
Leerdicht.	Coll. v. d. W. 232	» 365
Leesboekjes.	Bat. Gen. 1 A	» 466
Legende van een kanon op Boano	„ „ 1 E	» 466
Lofliederen.	„ „ 47	» 361

M.

Madjmoê 'al-masâil.	Bat. Gen. 336 G, 343	» 436
Manâkib Sammân zie Hikajat Sjajch Mochammad Sammân VI.		
Manhadj al-istikâmah.	„ „ 264	» 391—392
Macrifat al-islâm wa'l-îmân.	„ „ 383	» 392
Masâil al-moehtadî li ichwân al- moehtadî.	„ „ 70, 299 D, 326, 335 B, 350, 357, 377 A Coll. v. d. W. 16, 49 E Coll. Br. 226 A (en B)	} » 397—399
Mawâ'iz(al-)	Bat. Gen. 115 C, Coll. v.d.W.22	
„ „ badî'ah.	„ „ 323, 341 A	» 436—437
Minhâdj al-âbidîn ilâ djannah rabb al-âlamîn	Coll. v. d. W. 5	» 382
Mir'at al-koer'ân fi tashîl ma- 'arifat (ahkâm) at-tadjwid.	Bat. Gen. 113 E, 285	» 371
Mir'at at-foellâb fi tashîl ma- 'arifat al-ahkâm asj-sjar'ijjah li Mâlik al-Wahhâb.	„ „ 289, 399 en CCXXXIV	» 380 en 514
Moe'âmalât.	Coll. Br. 157, IV, a.	» 392
Moechtasar.	Coll. v. d. W. 6	» 386
Moenjat al-moesalli.	Bat. Gen. 379	» 437
Mohammedaansch Recht.	„ „ 38	» 386

Mystiek.	Bat. Gen. 57, 114, 163, 166, 176, 315, 345	{ bl. 440—441
„ des huwelijks.	Bat. Gen. 110	» 439
Mystiek in gelijkenissen.	.. .. 57, 378 D	» 442
Mystieke begrippen.	„ .. 328. C	» 441—442
„ fragmenten.	„ .. 329, 330, 331	» 443—444
„ termen.	„ .. 317. B	» 442
„ verklaring der geloofsbelijdenis.	„ .. 341 D	» 442
Nafahât ar-rahmân fi manâkib as-Sammân. zie Hikajat Sjaich Moehammad Sammân VI.		
Nasîhah (an-) al-anikah li'l-moe-talabbisîn bi'tariqah.	Bat. Gen. 275	» 437
Nazm djauhar al-‘azîz fi ‘ağd ankihah al-warâ al-wadjiz.	„ .. 307	» 379
Nikâh.	„ .. 347	» 379
Nôer(an-) al-hâdi ilâ tariq ar-rasjâdi.	Bat. Gen. 69.	» 438
Nôer(an-) al-moebîn fi ictikâd kalimât asj-sjahâdatajn.	„ .. 189, Coll. v.d.W. 39 Coll. Br. 200 B, 226 C.	{ » 402—403

O.

Obscoena Malaica.	Bat. Gen. 231.	» 465
‘Oeddat al-ḥiṣn al-ḥasîn min ka-lâm sajjid al-moersalîn.	Coll. Br. 623.	» 393—394
‘Oemdat al-moehtâdjîn ilâ soe-lôek maslak al-moefracdîn.	Bat. Gen. 103. 107 B. 301, 202. 375 B. Coll. v. d. W. 41.	{ » 425—427
Oemm al-barâhîn.	Bat. Gen. 102. 113 G, 375 A.	» 406—407
Oendang oendang ‘adat.	Coll. v. d. W. 60.	» 308
„ „ Djambi.	„ Br. 157, II.	» 303
„ „ Djohor.	„ v. d. W. 50.	» 306—307
„ „ Kêdah.	Bat. Gen. 25.	» 299—300
„ „ Koetaringin.	„ .. 45.	» 300—301
„ „ Korintji.	„ .. 134.	» 300
„ „ Lohok Tiga Laras.	„ .. 396 A.	» 303
„ „ Malajoe.	Coll. v. d. W. 59.	» 307—308
„ „ Malaka.	Bat. Gen. 152.	» 297—298

Oendang oendang Moko Moko.	Coll. v. d. W. 61.	bl. 308
„ „ Palembang.	Bat. Gen. 150. 140, Coll. v. d. W. 58.	{ » 301—302
„ „ „ Bolang Tengah.	Bat. Gen. 1 F.	
„ „ Pasoemah.	Coll. Br. 157. X.	» 304
„ „ pěrboeatan datoe k bėsar dēhoeloe.	Coll. v. d. W. 57.	» 305—306
„ „ Simboer Tjahaja.	Bat. Gen. 141.	» 303
„ „ Tanah Datar.	„ „ 35, 36.	» 298—299
„ „ dan atoeran Palembang.	Coll. Br. 157. IV, b.	» 302—303
Orthodoxe mystiek.	Bat. Gen. 281.	» 439—440

P.

Palembangsche gedichten.	Coll. Br. 157. IX.	» 358
„ verhalen.	„ „ „ V.	» 171—172
Pantoen Soeltan Badroeddin.	Bat. Gen. 22.	» 356
Pělajaran „Abdoellâh.	Coll. v. d. W. 214.	» 463
„ „ ka Mëkkah.	„ v. d. W. 215.	» 463
Pěngadjaran adab.	Bat. Gen. 274.	» 464
Pěratoeran bambang dalam nēgəri Bangkahoeloe.	„ „ 144.	» 310
„ dan asal kadjadian.	„ „ 336 E.	» 435
Pěrhimpoean pantoen pantoen Malajoe.	Coll. v. d. W. 276.	» 359—360
„ pěrkata'an Malajoe.	„ v. d. W. 222.	» 462
Piagēm Djambi.	Bat. Gen. 396, C. en D.	» 310
„ Indrapoera.	„ „ 396 E.	» 310—311
„ orang Pasoemah Lebar.	Coll. Br. 157, VII	» 304
Pintoe gērěbang pėngatahoean.	Bat. Gen. 193	» 464
Pralambang.	Coll. Br. 34	» 468
Primbon.	Bat. Gen. 99, 232	» 442—443

R.

Raadgėvingen omtrent kœer'an-rciet.	„ „ 381, B	» 372
-------------------------------------	------------	-------

Register tjatjah djiwa district

Ampënan 1905.	Bat. Gen. 400	bl. 465
Reis naar Mekka.	„ „ 158	» 462
Reisverhaal.	„ „ 46	» 462
Riouwsehe contracten.	Coll. v. d. W. 62 II, III, IV	» 278—279
Risalah Hoekoëm Kanoën.	Bat. Gen. 154, Coll. v. d. W. 55	» 296—297
Risâlat.	Coll. Br. 410	» 386

S.

Sabil al-hidâjah wa'r-risjâd fi dzikr moebdzah min faḍâil al- koetoeb al-haddâd.	Coll. v. d. W. 42	» 428
Sabil al-moehtadin li't-tafakḳoeh fi amr addin.	„ „ „ „ 2, Coll. Br. 627	» 373—374
Sadjarah Wangsagoprana sagara herang.	Bat. Gen. 268	» 286—287
Sakarât al-maut.	„ „ 133, 336 C, 82	» 414—415
Sakarât e. a.	„ „ 336 H	» 415
Salasilah Koetaj.	Coll. Br. 513	» 285
Sariboe Dongeng.	Bat. Gen. 240	» 172—173
Schetsen over den Java-oorlog.	„ „ 97	» 287
Schoolboek.	„ „ 276	» 464
Sëmbahjang.	„ „ 320, 407	» 388
„ en tahlil's.	„ „ 138	» 388
Sëmbahjangformules.	„ „ 74	» 387
Sërat Koṇḍa.	„ „ 209	» 7—12
Sijar as-sâlikin ilâ 'ibâdah rabb al-'âlamîn.	„ „ 293, Coll. v. d. W. 4	» 383—384
Sjadjarah ka'ada'an nêgëri Ban- doeng.	Coll. v. d. W. 199	» 285
Sjadjarah Malajoe.	Bat. Gen. 11, Coll. v. d. W. { 188, 189, 190	{ » 268—270
„ nêgëri Këdah.	Coll. v. d. W. 201	» 290—294
„ radja radja Malajoe.	„ „ „ „ 191	» 274—274
„ „ „ Riouw.	„ „ „ „ 195, 62, VI. { 62 I, 62 V, 197	{ » 276—278
Sjacir 'Abdoelmoeloek.	Coll. v. d. W. 257	» 321—322
„ 'Abdoessammân.	„ „ „ „ 269	» 340

Sja'ir Adham.	Bat. Gen. 277	bl. 342—343
„ 'Alam taşawwoer.	„ .. 378 F	» 362
„ Alif.	„ .. 236 B	» 359
„ „ Ba Ta.	„ .. 236 A	» 358—359
„ Ampatpoeloehdoea malam.	„ .. 93	» 356—357
„ 'Ardân zie Sja'ir Sitti Zoehrah II.		
„ Bajan Boediman.	Coll. v. d. W. 239 A, 240 E	» 365
„ Bidasari	Coll. v. d. W. 256	» 315
„ boeah boeahan	Bat. Gen. 254	» 351
„ Boedjang	Coll. v. d. W. 239 D	» 331
„ Boeroeng	Bat. Gen. 61, Coll. v.d.W. 238. 268 B	{ » 360—361
„ „ Ponggok	Coll. v d. W. 241 A	
„ Damar Woelan	Bat. Gen. 190, Coll. Br. 122	» 316—318
„ Djintajoe	„ „, 198 E	» 352—353
„ Djohan	Coll. v. d. W. 240 B	» 355
„ Emoep	Bat. Gen. 217	» 344
„ Hakajat Radja Damsjik	Coll. v. d. W. 260	» 336
„ Hadj	Bat. Gen. 23 B. Coll. v.d.W. 230 C. 240 C	{ » 361—' 62
„ Harith Faðilah zie Sja'ir Sitti Dzawijjah		
„ 'Ibârah	Bat. Gen. 230, B	» 364
„ Ikan Tëroeboek	„ „ 241 B. 242, 243, 259 B	{ » 355 - 356
„ Indjil	Coll. v. d. W. 240 F	
„ Indra Laksana zie Sja'ir Silindoeng Dalima.		» 366
„ Inggris mënjërang kota	Bat. Gen. 153	» 344—345
„ Jatim Noestapa	Coll. v. d. W. 253	» 315—316
„ Ken Tamboehan	Bat. Gen. 247. Coll. v.d.W. 247	» 312—313
„ Koembajat	„ .. 255	» 324—326
„ Koembang dan mëlati	Bat. Gen. 7. Coll. v. d. W. 239 C, 240 D	{ » 351—352
„ Koemkoema	Bat. Gen. 198 D	
„ Kahr Maşjhôer	Coll. v. d. W. 246	» 330—331
„ Kawaid al-islâm	Coll. v. d. W. 231	» 364—365

Sjacir Kijamah	Coll. v. d. W. 228	bl. 363
„ Lalakon Mesa Koemitar	Bat. Gen. 182	» 313—314
„ Mâdi	Coll. v. d. W. 254	» 333—334
„ Mambang Djauhari	„ .. 264	» 3 '6—337
„ Ma'rifah	Bat. Gen. 378 E	» 362
„ Ma'rifat aş-şalât	Coll. v. d. W. 230 A	» 363
„ Njamoeck dan lalat	„ v. d. W. 239 B, 240 A	» 354—355
„ Noeri	Bat. Gen. 8, 10	» 353—354
„ Oeşôel	Coll. v. d. W. 229	» 363
„ Patoet Dêlapan	Bat. Gen. 9	» 357
„ Pêlandoek Djinaka	Coll. Br. 169	» 354
„ Pêrang Bandjarmasin	Bat. Gen. 196	» 355—346
„ „ Kaliwangoe	„ „ 198 F	» 346
„ „ Muntinghe	„ „ 12, Coll. v. d. W. 272	» 347
„ „ Wangkang	„ „ 92	» 348
„ përkawinan kapitan Tih Sing.	Bat. Gen. 168, Coll. v. d. W. 271.	» 350—351
„ Poetri 'Akal.	„ „ 21.	» 320—321
„ „ Handêlan zie Sjacir Poetri 'Akal.		
„ Radja Darma 'Adil.	„ „ 273, 398.	» 343
„ „ Siak.	Coll. v. d. W. 273.	» 349
„ Resident De Brauw.	Coll. Br. 157, VI.	» 347
„ Sang koepoe koepoe dëngan koembang dan balang.	Bat. Gen. 255 B.	» 354
„ Saudagar Boediman zie Sjacir Soeltan Jahjâ.		
„ Schouw Santvoort.	„ „ 169.	» 348
„ Sêri Boenian zie Sjacir Silindoeng Dalima.		
„ Si Boeroeng Pingaj.	„ „ 42 A.	» 444
„ Sidi Ibrâhim.	Coll. v. d. W. 245.	» 329—330
„ Silindoeng Dalima.	Bat. Gen. 34, Coll. v. d. W. 251, 252.	} » 318—320
„ Sindiran I.	Bat. Gen. 88 Coll. v. d. W. 235.	
„ „ II.	„ „ 89 „ „ 234.	» 358
„ Singapoera dimakan api.	Coll. v. d. W. 270.	» 350
„ Sinhôr Costa.	„ v. d. W. 268 A.	» 350

Sja'ir Sitti Dzawijjah.	Bat. Gen. 214, 255 A. Coll. v. d. W. 259 A.	{ bl. 340—342
„ „ Zoehrah.	Coll. v. d. W. 261, 262, 263.	» 326—329
„ Soeltan Jahjâ.	„ v. d. W. 249, 250.	» 322—324
„ „ Mahmôed.	Bat. Gen. 159.	» 348
„ „ „ di Lingga.	Coll. v. d. W. 274.	» 349
„ „ Mansôer.	„ v. d. W. 265, 266.	» 337—339
„ „ Sjarif zie Sja'ir Sitti Zoehrah III.		
„ Soengging.	„ v. d. W. 248.	» 332—333
„ Tâdjoel moelôek.	„ v. d. W. 258.	» 334—335
„ Tacrif al-ħoerôef.	Bat. Gen. 86. D	» 362
„ Tjarita Wajang.	„ „ 248.	» 314
„ Tjinta Birahi.	Coll. v. d. W. 267.	» 339
Sja'irs over mystiek en geloofs-leer.	Bat. Gen. 83.	» 362—363
Sjams al-afâķ.	Coll. v. d. W. 33.	» 428
„ al-ma'rifah.	Bat. Gen. 287	» 438
Sjattârîjjah.	„ „ 336 B. 349.	» 435
Sjifâ 'l-koelôeb.	„ „ 115 B. 339 B	» 434
Soerat Tjarita Goepërnëment Wolanda përang nëgëri Atjeh.	„ „ 271	» 282

S.

Širât al-moestakim.	Bat. Gen. 104, 118, 284, 288, 327, 344, 397. Coll. Br. 201, Coll. v. d. W. 3.	{ » 375—377
---------------------	---	-------------

T.

Tâdj as-Salâfin.	Bat. Gen. 122, 236 A. Coll. v. d. W. 65, Coll. Br. 394.	{ » 129—130
Tadjiwid	Coll. v. d. W. 25, Coll. Br. 411	» 371—372
„ e. a.	Bat. Gen. 113. A—D en F—K	» 370—371
Tadzakkoer al-Ghabi	„ „ 106	» 431
Tafsir al-djalâlajn zie Koer'an-commentaar IV.		
Tabih al-ʿamil fi tahkik al-kalâm fi'l-nawâfil.	Bat. Gen. 222	» 388

Tanbih al-ichwân fî 'sj-sjoerôet wa'l-arkân	Coll. v. d. W. 15	bl. 378
Tanbih ma'môem al-ghâfil bila- jân ba'ḍ mâ lahoe min al-masâil	Coll. v. d. W. 11	» 472—373
Tanbihât al-ghâfilin	Bat. Gen. 328 D	» 412
Tardjoemân al-moestafid zie Koer'âncommentaar II en V.		
Targhib al-âmilin	Coll. v. d. W. 19	» 399
Tartib chatm al-koer'ân	Coll. Br. 200 D	» 372
Thamrat al-moehammad dijâfah li'l-oemarâ wa'l-koebarâ li ahl al-mahkamah	Coll. v. d. W. 18	» 380—381
Tjangkriman	Coll. Br. 157, I	» 468
Tjarita Bandoeng Bondowoso di Prambanan	Bat. Gen. 49	» 287
„ Praboe Anggalarang	„ „ 50	» 287
„ Radja Bërekoer	„ „ 84	» 162—163
Tjaritëra Aşal Soeltan Atjèh	„ „ 221	» 282
„ Taboet	„ „ 145	» 255
„ Toean poetri didalam koelit moetiara, zie Hikajat Marapati emas dan marapati perak.		
Tjërëmin Mata	Coll. v. d. W. 213	» 461—462
Toehfat ar-râghibîn fî bajân ḥaḳîkat imân al-moe'minîn	„ „ 37	» 399—400
T.		
Tahârah en şalât	Bat. Gen. 71	» 385
Tariḳah jang dibangsakën kapada Kadirijjah dan Naḳsjibendijjah	„ „ 149	» 438
V.		
Verhandelingen	„ „ 304, Coll. v. d. W. 20	{ » 389 en 390—391
W.		
Wajang Ardjoena	Bat. Gen. 244	» 28—29
„ Pandoe	„ „ 241	» 22—25
Wajangverhalen	„ „ 220	» 33

Waşijjat al-ichwân al-moesta-			
zawwidîn li jaum al-idzn	Bat. Gen. 317	C	bl. 411
Wat was er vóór de Schepping?	„ „	109 E	» 434
Woordenboeken en woordenlij-	„ „	194, 195. 237, 238,	} » 469—473
ten		401, 402. Coll. Br. 157, XI	
		Coll. v. d. W. 318, 319, 320.	
		321, 322, 324	

Z.

Zoehrat al-moerîd fi bajân ka-	Coll. v. d. W. 49 F, Bat. Gen.	} » 400—401
limat at-tauhîd	109 C	

II. MINANGKABAUSCH.

Hikajat Hasan dan Hoesajn.	Coll. v. d. W. 98. 99	bl. 488—492
„ Kijâmat.	„ „ 34	» 507—508
„ Moehammad eAli Hana- fijjah tatakalo katjië².	„ „ 73	» 492—493
„ Nabi.	„ „ 77	» 484—485
„ „ Joesôef.	„ „ 111	» 482—483
„ Naraka.	„ „ 100	» 487—488
„ Naşôehâ.	„ „ 244	» 493—494
„ Poetri Baloekeh.	„ „ 103	» 483—484
„ Radja Rahib.	„ „ 74	» 485—487
Kaba Malim Dimau.	„ „ 209	» 474—475
„ Si Toengga.	„ „ 210, 211, Bat. Gen. 32	» 475—477
„ Tjindoer Mata (Kaba Toeankoe nan Moeda).	„ „ 206, 207, Bat. Gen. 28, 30, 33, 79, 279	» 478—482
(Oendang oendang eadat; reeds bij de Mal. HSS).	„ „ 60	» 496
(Oendang oendang Lohok Tiga Laras, reeds bij de Mal. HSS).	Bat. Gen. 396 A	» 507
Oendang oendang Minangkabau.	„ „ 27. 40. 94. 280. Coll. v. d. W. 54, 63. 202. 203. 204, 205	» 496—507
(Oendang oendang Moko Moko, reeds bij de Mal. HSS).	Coll. v. d. W. 61	» 496
(Oendang oendang Tanah Datar, reeds bij de Mal. HSS).	Bat. Gen. 35. 36	» 507
Radja Përijangan kawin kanëgëri Atjeh.	Coll. v. d. W. 208	bl. 495—496
Sjae'ir Nahoe.	„ v. d. W. 237	» 508—509
Soerat Padato Arak gadang atau halek gadang.	Bat. Gen. 39	» 509

LIJST VAN
DE NUMMERS DER HANDSCHRIFTEN MET DE VOLGNUM-
MERS IN DEN CATALOGUS.

Bat. Gen.	No.	No.	No.
1 A	DCCCL	22	CDXCIV
B	DCCCLII	23 A	CCCXX
C	CCCXXXVII	B	DXI
D	DCCCLIII	24	LXXVII
E	DCCCLI	25	CCCXCVII
F	CDIII	26 is eene lithografie.	43
2	CCCXLVI	27	DCCCXCV
3	LXXXIV	28	DCCCLXXXIV
4	CLXIV	29	LVII
5	LI	30	DCCCLXXXI
6	CXXXVII	31	CCCVIII
7	CDLXXVII	32	DCCCLXXVII
8	CDLXXXII	33	DCCCLXXX
9	CDXCVI	34	CDXXXI
10	CDLXXXIII	35	CCCXCV
11	CCCXLII	36	CCCXCVI
12	CDLXIV	37	is Hollandsch.
13 ontbreekt; zie Not. XIII: VIII.		38	DLXXVIII
14	CLXIII	39	CMVII
15	IX	40	DCCCXCVI
16	XCI	41	DXXVII
17	CXCVI	42 A	DCCLXXI
18	CXCIV	B	CCI
19	CCC	C	CCLIX
20	LII	D	CCXCII
21	CDXXXIV	E	CCV
		F	CCCXXXI
		G	CCLXXVII
		H	CCLXXVI
		J	CLI
		K	CLII
		L	CCXCI
		44	CCCXLVII
		45	CCCLIII
		46	CCCXCIX
		47	DCCCXXXV
		48	DX
		49	CCCXLVIII
		50	CCCLXXXV
		51	CCCLXXXVI
		52 A	CI
		B	DCCCXX
		53	OCLX
		54	CLXXIV
		55	is Javaansch.
		56	„ „
		57	DLXVI
		58	DCCLV
		59	CCCXXXII
		60	CCCI
		61	CCLI
		62	DVI
		63	DCCLXXII
			DCCLXXIII

64	DCCLXXXV	98	CCCLXXII	124	CCCXLIX
65	DCCLXXXVI	99	DCCLVI	125	LXXXIX
66	DCCLXXIV	100 ^a	CCCLXXVI	126	CLXXXV
67	DCCLXXV	100 ^b	CCCLXXVII	127	CVIII
68	DCLIII	101	DCCLXXV	128	CLXII
69	DCCXLVI	102 A-B	DC	129	XCVII
70	DCXV	C	DCXLVI	130	XLVIII
71	DLXXV	D	DCLI	131	XLVI
72	DCCXLIX	103	DCCV	132	XXVI
73	DCCL	104	DXLVII	133	DCLXXVII
74 is Makassaarsch en Jav.		105	DCI	134	CCCXCVIII
75	DXXXIII	106	DCCXXII	135	LVIII
76 ontbreekt.		107 A	DCXXXIX	136	II
77	CXLV	B	DCCVI	137	CXCIII
78	I	108	DCH	138	DLXXXIII
79	DCCCLXXXIII	109 A-B	DCLVIII	139	XXVII
80	CCCLXXXII	C	DCXXVIII	140	CDI
81	DCCCXXI	D	DCCXXX	141	CDVII
82	DCLXXIX	E	DCCXXXIV	142	XXVIII
83	DXVII	110	DCCLIII	143	CCCLXVII
84	CLXXV	111	DCLVI	144	CDXX
85	DCCLII	112 is Atjèhsch.		145	CCCXXXIV
86 A	DCLXXXII	113 A-D	DXXXVI	146	CCCXIV
B	DCCLXXVI	E	DXXXVII	147	CII
C	DCCLI	F.H-J	DXXXVI	148	CCCLXVIII
D	DXVI	G	DCXLVII	149	DCCXLVIII
87 is Atjèhsch.		114	DCCLVI	150	CD
88	CDXCVII	115 A	DCLIV	151 A	CCCX
89	CDXCIX	B	DCCXXXII	B	CXXIV
90 is Ogam-Oeloesch.		C	DXCVII	C	CXXV
91 „ „ „		116	DXXVIII	152	CCCXCIII
92	CDLXIX	117	DLXXXIX	153	CDLXI
93	CDXCV	118	DXLVIII	154	CCCXCI
94	DCCCXCVII	119	DCXXXVIII	155	CXVII
95 is Atjèhsch.		120	DCCXXIII	156	CXVI
96	CCXLII	121	DCCLXXXIV	157	CCCL
97	CCCLXXXIV	122	CXXXIII	158	DCCCXXXVI
		123	CCLXIII	159	CDLXVIII

160	CCCLXVIII *	198 A	CCXLI	230	DCL
161	is Lampongsch.	B	CCII	231	DCCCXLV
162	CCCLXIX	C	CCCXV	232	DCCLVII
163	DCCLVII	D	CDLXXX	233	DCCLXXXVIII
164	DCCLXXVII	E	CDLXXXI	234	CCLXXIV
165	CCCLXXX	F	CDLXIII	235	DCCCXLI
166	DCCLVIII	199	CCLXV	236	is lithografie.
167	DCCCXXV	200	CCCH	237	DCCCLXIII
168	CDLXXIV	201	CCXXIX	238	DCCCXLIV
169	CDLXVII	202	XCH	239	CLXI
170	DCCLXXXVII	203 A	CCXXI	240	CLXXXI
171	DCLVII	B	CCCXVI	241	XVIII
172	DCCCLIV	204	III	242	CLXV
173	CCCLXXXVII	205	CCXLIX	243	CLV
174	DCCCLV	206	DCXC	244	XXI
175	DCCCLVI	207	CXIV	245	CCXIII
176	DCCLIX	208	DCCCXVI	246	XXIII
177	XXXIX	209	VIII	247	CDXXIII
178	XXII	210	ontbreekt.	248	CDXXVI
179	L	211	CCCLXXXI	249	CLXXXIV
180	XVI	212	DCCCXLIX	250	DCXCV
181	XXXVII	213	CLX	251	XVII
182	CDXXV	214	CDLIV	252	IV
183	CCXIV	215	LXXIX	253	XIX
184	CCCXXIII	216	XCIX	254	CDLXXVI
185	CIX	217	CDLX	255 A	CDLV
186	CCLXIV	218	CCCLI	B	CDLXXXV
187	XLIV	219	DCCLXXVIII	256 A	DCXCI
188	CCLXXXI	220	XXV	B	CCLII
189	DCXXXII	221	CCCLXXI	257	CCXV
190	CDXXIX	222	DLXXXV	258	CCXVI
191	XX	223	DCCXXXV	259	CCXVII
192	CXXVI	224	DCXXX	260	XXIV
193	DCCCXLIV	225	DXCIII	261	CLXXXIII
194	DCCCLXI	226	is Toegoesch.	262	DCCCXXVI
195	DCCCLXII	227	„ „	263	CLXXXII
196	CDLXII	228	CCXXXII	264	DXCIV
197	LXXVIII	229	LIX	265	CDXVII

266	DCCCLIX	D	DCXVI	330	DCCLXIX
267	DCCCXLVIII	300	DCV	331	DCCLXX
268	CCCLXXXIII	301	DCCVII	332	DCCCXXXIX
269	DCCCXLVII	302	DCCVIII	333	is R&djansch.
270	CDXVIII	303	is Arabisch.	334	DCCCIII
271	CCCLXXIII	304	DLXXXVI	335 A	DCCCIV
272	DCCCXXII	305	DLXXXVII	B	DCXVIII
273	CDLVIII	306	DCCLXXXIX	336 A	DCLXXXI
274	DCCCXLI	307	DLX	B	DCCXXXVI
275	DCCXLV	308	DLIX	C	DCLXXVIII
276	DCCCXLIII	309	DLXV	D	DCCXI
277	CDLVII	310	LVI	E	DCCXXXVIII
278	CDXIX	311	DCCXC	F	DCCXXXIX
279	DCCCLXXXII	312	DCCXCI	G	DCCXL
280	DCCCXCVIII	313	is Arabisch.	H	DCLXXX
281	DCCLIV	314	DCLXXXIV	337	DCCXCH
282	DCIII	315	DCCLX	338	DCCXCIII
283	DCCCII	316	DCLXVI	339 A	DCCXXXI
284	DXLIX	317 A	DCCCXIII	B	DCCXXXIII
285	DXXXVIII	B	DCCLXIII	340 A	DCLV
286 A	CXXXIV	C	DCLXVII	B	DCLII
B	LIII	318	DCVI	341 A	DCCXLIII
C	LIV	319	is Arab.-Atj.	B	DCXLIII
D	LV	320	DLXXXII	C	DCCXXVIII
E	DCCXXL	321	is Arabisch.	D	DCCLXIV
287	DCCXLVII	322	DXXXI	342	DCCXCIV
288	DL	323	DCCXLI	343	DCCXLI
289	DLXII	324	DCVII	344	DLII
290	DXXIX	325	DCVIII	345	DCIX
291	DXXX	326	DCXVII	346	DCCLXI
292	DCCXV	327	DLI	347	DLXI
293	DLXX	328 A	DCXLI	348	DLXVIII
294	DLXXX	B	DCCXXVII	349	DCCXXXVII
295	DCXL	C	DCCXLII	350	DCXIX
296	is Arabisch.	D	DCLXIX	351	DCCXCV
297	DLXXXVIII	E	DCLXX	352	DCCXCVI
298	DCIV	F	DXCH	353	DCCXCVII
299 A B C	DCXLI	329	DCCLXVIII	354	is Arab.-Atj.

355	DCCCV	G	CCCCXXIII	404	CCLXXXI
356	is Arab.-Atj.	379	DCCXLIV	405	CCLIV
357	DCXX	380	CCLXXXIII	406 A	CCLVI
358	CCLXVI	381 A	DCXII	B	CCXLV
359	CCCXXIV	B	DXLI	C	CCLVI
360	LXXX	C	DCLXXI	407	DLXXXIV
361	DCLXXXVII	382	DCCCI	408 A	CMVIII
362	CCLXXXII	383	DXCV	B	CMXI
363	CCXCIX	384	CXL	409 A	CMIX
364	CCLXVII	385	CXCVIII	B	CMXII
365 A	CCXCV	386	DCXCVI	410	CMXIV
B	CCLXXI	387	DCLXIV	411	CMXIII
C	CCLIII	388 A	CCCXVII	412	CMX
D	CCLXXVIII	B	DIX	Collectie v. d. W.	
366	CLXVI	C	CCLXI	1	DXLVI
367	DCCXCVIII	D	CCXCIII	2	DXLIV
368	DCCIC	E	CCLIV	3	DLV
369	DCCCVI	F	CCXLIV	4	DLXXI
370	DCLXV	G	CCXXXIII	5	DLXX
371	DCCCVII	389 A	CCLXVIII	6	DLXXVII
372	DCCCVIII	B	CCLXXIX	7	DCCXXIV
373	DXXXII	390	CLXVII	8	DCCXXV
374	DCLXVIII	391	CLXVIII	9	DCCXXVI
375 A	DCXLVIII	392	DCXCII	10	DCXXXVII
B	DCCIX	393	CLIX	11	DXLIII
C	DCCCIX	394	DCXCVII	12	DLVI
D	DLXVIII	395	DCCLXXIX	13	CCCXCIV
376 A	DCCCXII	396 A	CDVI	14	DLVIII
B	DCX	B	DCCCLVII	15	DLVII
C	DCXLIV	C D	CDXXI	16	DCXXII
377 A	DCXXI	E	CDXXII	17	DCXIV
B	DCXI	397	DLIII	18	DLXIV
378 A	DCCC	398	CDLIX	19	DCXXV
B	DCCXXIX	399	DLXIII	20	DXCI
C	CCXLIII	400	DCCCXLVI	21	DCLXXVI
D	DCCLXV	401	DCCCLXV	22	DXCVIII
E	DXIV	402	DCCCLXVI	23	DCLXXIII
F	DXV	403	DCCLXXX	24	DXXXIV

25	DXXXIX	61	CDXV	95	CCLXXII
26	DCXXIX	62	I. CCCLX	96	CCLXXIII
27	DCXXXI		II III IV. CCCLXIII	97	CCCXIX
28	DCCXVIII		V. CCCLXI	98	DCCCXCI
29	DC'CX		VI. CCCLIX	99	DCCCXC
30	DCCXIX	63	CM	100	DCCCLXXXIX
31	DCCXXI	64	CDXVI	101	CCCXI
32	DCXXXVI	65	CXXXV	102	CCL
33	DCCXIV	66	CCXXII	103	DCCCLXXXVI
34	CMV	67	CCXXIII	104	CCXXX
35	DXXXV	68	CCXXIV	105	CCXXXI
36	DLXXIII	69	CCCXXV	106	A CCXXXVIII
37	DCXXVI	70	CCCXXVI		B CCXXXIV
38	DLXXVI	71	CCCXXVII	107	CCXXXIX
39	DCXXXIII	72	CCCXXVIII	108	CCXL
40	DCCXII	73	DCCCXCH	109	CCXXXV
41	DCCX	74	DCCCLXXXVIII	110	CCXXVII
42	DCCXIII	75	CCXLVI	111	DCCCLXXXV
43	DCCXVI	76	A CCXLVII	112	CCCXXXV
44	DCCXVII		B CCCXVIII	113	CCCXXXVI
45	DCXLV	77	DCCCLXXXVII	114	CCCXXXVIII
46	DCXLIX	78	CCLXIX	115	CCCXXXIX
47	DCLXXXVIII	79	CCXCVI	116	CCCL
48	DCLXXIV	80	CCXCVII	117	CCCXLI
49	ABCD DCLXXXIX	81	CCXCVIII	118	CXVIII
	E DCXXIII	82	CCCIII	119	CXIX
	F DCXXVII	83	CCCIV	120	CXX
50	CDXII	84	CCCV	121	CXXX
51	is Arabisch.	85	CCCVI	122	CXXXI
52	DXC	86	CCCVII	123	CXXXII
53	DCLXXII	87	CCLXXXIV	124	A CXXXIX
54	DCCCIC	88	CCLXXXV		B CCIV
55	CCCXCII	89	CCLXXXVI	125	CCXXVIII
56	CDX	90	CCLXXXVII	126	DCC
57	CDXI	91	CCLXXXVIII	127	DCCI
58	CDII	92	CCCIX	128	DCXCIV
59	CDXIII	93	CCLXXIV	129	CLXXVII
60	CDXIV	94	CCLXII	130	CLXXVIII

131	CXIII	168	XC	205	CMIV
132	LXXIV	169	CLXXXIX	206	DCCCLXXVIII
133	LXXV	170	CXC	207	DCCCLXXIX
134	LXXVI	171	CXCI	208	DCCCLXXIV
135	XLII	172	CXCII	209	DCCCLXXIV
136	XXIX	173	LXIX	210	DCCCLXXV
137	XXX	174	LXX	211	DCCCLXXVI
138	XLIII	175	CXLI	212	CXCIX
139	XLVII	176	CXLII	213	DCCCXXXII
140	XLIX	177	CXLIII	214	DCCCXXXVII
141	V	178	CXLIV	215	DCCCXXXVIII
142	LXXXI	179	LXXIII	216	DCCCXXVII
143	XIV	180	CLXXXVIII	217	DCCCXI
144	XV	181	CLXXXIX	218	DCCCXXX
145	CXX	182	XCVIII	219	DCCCXXXI
146	CLIII	183	CLXXXVII	220	DCCCXXXII
147	CLIV	184	LXIII	221	DCCCXXXIV
148	CCVI	185	LXIV	222	DCCCXXXIII
149	CH	186	CV	223	DCCCXXXIV
150	CIV	187	CCXC	224	DCCCXXVIII
151	CV	188	CCXLIH	225	DCCCVII
152	CCXIX	189	CCXLIV	226	DCCCVXIX
153	CXXXVIII	190	CCXLV	227	DCCCLXXXII
154	CXXXIX	191	CCCLIV	228	DXVIII
155	CC	192	CCCLV	229	DXIX
156	CCXVIII	193	CCCLVI	230 A	DXX
157	XCIII	194	CCCLVII	B	DXXI
158	XCIV	195	CCCLVIII	C	DXXII
159	CLXXXVI	196	CCCLXVI	231	DXXII
160	CCIX	197	CCCLXII	232	DXXIII
161 A	CCX	198 A	CCCLXIV	233	DIV
B	CCXXXVI	B	CCCLXV	234	D
162	CCXI	199	CCCLXXIX	235	CDXCVIII
163	LXXXV	200	CCCLII	236 A	DII
164	CXXIII	201	CCCLXXXIX	B	DIII
165	CXLVIII	202	CM	237	CMVI
166	CXLIX	203	CMII	238	DVII
167	CL	204	CMIII	239 A	DXXIV

B	CDLXXXVI	268	A	CDLXXII	126	CLVI	
C	CDLXXXVIII		B	DVIII	127	CCVIII	
D	CDXLIV	269		CDLIII	128	CXLVII	
240	A	CDLXXXVII	270	CDLXXIII	129	XLV	
B	CDLXXXVIII	271		CDLXXV	130	A	CXXI
C	DXIII	272		CDLXV	B	CCCXII	
D	CDLXXIX	273		CDLXX	131	A	LXXXVII
E	DXXV	274		CDLXXI	B	CCXXXVII	
F	DXXVI	275	is Ogan Oeloesch.	132	A	CXXVII	
241	A	CDLXXXIX	276	DV	B	CLVII	
B	CDXC	317	is Hindöestâni	134		CLXXII	
242	CDXCI	318		DCCCLXVIII	135	LXXXVIII	
243	CDXCII	319		DCCCLXIX	136	XCv	
244	DCCCXCIII	320		DCCCLXX	137	XCVI	
245	CDXLII	321		DCCCLXXI	138	CCCXXI	
246	CDXLIII	322		DCCCLXXII	139	CCVII	
247	CDXXIV	323		DCCCLXXIII	140	CVI	
248	CDXLV	324	is Holl. Jav.	141		CLVIII	
249	CDXXXVI		Collectie C. St.	142		CLXXIII	
250	CDXXXVII	34	is Arabisch.	143		VI	
251	CDXXXII	45	is Jav. Arab.	145		CLXIX	
252	CDXXXIII	46		DCCCXIX	146	CLXX	
253	CDXXVIII	74		LXXXVI	157	CCCXXIX	
254	CDXLVI	94		DCCCLXXXIII		Collectie Br.	
255	CDXXXVIII	106		CCLXXXIX	1	LXXXII	
256	CDXXVII	107		CX	2	XI	
257	CDXXXV	111		X	3	XII	
258	CDXLVII	113 ^a		XXXI	14	VII	
259	A	CDLVI	113 ^b	XXXII	34	DCCCLX	
B	CDXCIII	117		CXCV	102	LXVI	
260	CDXLVIII	118		C	115	LXVII	
261	CDXXXIX	119		CCXLVIII	121	LXXI	
262	CDXL	120		CXI	122	CDXXX	
263	CDXLI	121		CXLVI	126	NL	
264	CDXLIX	122		CCXXV	145	CCCXXII	
265	CDL	123		DCCII	146	LX	
266	CDLI	124		DCXCVIII	154	LXXXIII	
267	CDLII	125		XLI	157	I.	DCCCLVIII

II.	CDV	206	CLXXVI	412	DCLXIII
III.	CCCLXX	207	CCCLXX	418	is Arabisch.
IV ^a .	DXCVI	208	DCCCXIV	421 A	CCLXXX
b.	CDIV	209	CXXVIII	B	CCLXXV
V.	CLXXX	211	CCCXXX	C	CCLVIII
VI.	CDLXVI	220	DCLXXXVI	D	CXCIV
VII.	CDVIII	226 A B	DCXXIV	E	CCIII
VIII.	CCCLXXV	C	DCXXXV	F	CCCXIII
IX.	DI	D	DCCIV	G	CXXII
X.	CDIX	260	DCLXI	H	CCXXVI
XI.	DCCCLXVI	262	DCLXII	422	is Arabisch.
158	XXXVIII	266	DCCH	428	CXCVII
168	XXXIII	269	is Arabisch.	430	CCXII
169	CDLXXXIV	275	DCLXXV	435	CXII
175	XXXIV	276	CXC	436	CLXXI
175 ^a	XXXV	281	XXXVI	503	LXXII
177	XIII	285	DCXCH	510	LXII
192	CCLVII	289	DCCXVIII	513	CCCLXXVIII
193	DCLXXXV	298	DCIC	536	CVII
194	DCLXXXIII	303	XXXVI ^b	545	LXVIII
195	is Arabisch.	319	CCCLXXXVIII	623	DIC
197	DCCCX	321	LXI	627	DXLV
200 A	DCLIX	357	LXV	Verz. Arab. HSS.	
B	DCXXXIV	394	CXXXVI	CCXXXIII	CMXV
C	DCLX	395	DLXXIV	CCXXXIV	CMXVI
D	DXLII	409	DCXIII	CCLI	CMXVII
E	DLXXII	410	DLXXIX	CCLVIII A	CMXVIII
201	DLIV	411	DXL	B	CMXIX

61/2

22

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY

GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.

S. B. 148. N. DELHI.